

**HADİKA GAZETESİNİN ALTMİŞ DÖRT SAYIDAN OLUŞAN
ÜÇÜNCÜ DÖNEMİNİN TRANSKRİPSİYONU,
DEĞERLENDİRMESİ VE FİHRİSTİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Sema GENÇ

Kütahya – 2019

T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Tarih Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**HADİKA GAZETESİNİN ALTMİŞ DÖRT SAYIDAN OLUŞAN
ÜÇÜNCÜ DÖNEMİNİN TRANSKRİPSİYONU,
DEĞERLENDİRMESİ VE FİHRİSTİ**

Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Naim SÖNMEZ

Hazırlayan:
Sema GENÇ

Kütahya – 2019

Kabul ve Onay

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Tarih Anabilim/Anasanat Dalında YÜKSEK LİSANS
TEZİ ÇALIŞMA RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Hacı Murat ARABACI

Üye.....

(İmza)

Prof. Dr. Esra SARIKOYUNCU DEĞERLİ

Üye.....

(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Naim SÖNMEZ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza

Doç. Dr. Ayhan KAHRAMAN

Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Hadîka Gazetesinin Altmış Dört Sayıdan Oluşan Üçüncü Döneminin Transkripsiyonu, Değerlendirmesi ve Fihristi” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

...../...../2019

Sema GENÇ

Özgeçmiş

25.03.1972 yılında Uşak'ta doğdu. İlkokuldan sonra eğitimine bir süre ara verdi. 1999 yılında eğitimine tekrar başladı. Açık Öğretim sistemiyle Ortaokul ve Lise eğitimini tamamladı.

2011 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde eğitime başladı ve 2015 yılında mezun oldu.

2016 yılında Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü Yüksek Lisans eğitimine başladı. Evli ve iki çocuk annesidir.

ÖZET

HADİKA GAZETESİNİN ALTMİŞ DÖRT SAYIDAN OLUŞAN ÜÇÜNCÜ DÖNEMİNİN TRANSKRİPSİYONU, DEĞERLENDİRMESİ VE FİHRİSTİ

GENÇ, Sema

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Naim SÖNMEZ

Ağustos, 2019, 683 sayfa

Ülkemizde gazetenin tanınması ve hayata geçirilmesi XIX. yüzyılda gerçekleşmiştir. II. Mahmut döneminde ilk Türkçe gazete, devlet tarafından desteklenerek çıkartılmıştır. 1860 yılından itibaren gazetelerin sayısı artmaya başlamıştır. Konumuzu oluşturan Hadîka gazetesi de bu dönemde ortaya çıkmıştır. 1870 ve 1873 yılları arasında çıkarılan ve dört dönemden oluşan Hadîka gazetesinin, 64 sayıdan oluşan üçüncü dönemini Osmanlı Türkçesinden günümüz Türkçesine çevirmeye çalıştık. Hadîka gazetesi; dönemin siyasi, sosyal ve kültürel konularından bahsetmektedir. Yazar kadrosu, gazetenin sahibi ve başyazarı olan Ebuzziya Tevfik Bey, Namık Kemal, Şemseddin Sami, Ahmet Midhat Efendi gibi önemli yazarlardan oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Basın, Gazete, Osmanlı Devleti, Matbaa, Hadîka.

ABSTRACT**TRANSCRIPTION, EVALUATION AND INDEX OF THE THIRD PERIOD OF
HADİKA NEWSPAPER WHICH CONSISTS
OF SIXTY FOUR ISSUES****GENÇ, Sema****M. Sc. Thesis, Department Of History****Supervisor: Asst. Prof. Naim SÖNMEZ****August, 2019, 683 pages**

In our country newspapers became popular in the 19th century. During Mahmut II, the first Turkish newspaper was published with the help of the government. Beginning with 1860, the number of printed newspapers started to increase. The Hadîka newspaper which is our subject, also came into being during this period. Hadîka newspaper was published between 1870 and 1873 and consisted of four periods. We tried to translate the 64 published copies of the third period from the old Ottoman Turkish to today's modern Turkish. Hadîka newspaper talked about the political, social and cultural matters of the day. The editors were Ebuzziya Tevfik who was the chief editor and the owner of the paper as well as Namık Kemal, Şemseddin Sami, Ahmet Midhat who were important writers of the time.

Keywords: Press, Newspaper, Ottoman Empire, Printing Press, Hadîka.

ÖNSÖZ

1870 yılında yayım hayatına başlayan Hadîka gazetesi, 1873 yılına kadar belli aralıklarla yayım hayatına devam etmiştir. Gazete dört döneme ayrılıyor. Ben de üçüncü döneminin transkripsiyonunu yapmaya karar verdim. Aslında tamamını yapabilmeyi çok isterdim ancak bu mümkün olamayacaktı. Hadîka gazetesi üzerinde çalışmak, onu günümüz Türkçesine taşımak yorucu olasına rağmen aynı zamanda keyifli idi. Hadîka gazetesini seçmemin sebebi ise, tez konusunu araştırırken böyle önemli bir gazeteyle ilgili kayda değer bir çalışma yapılmadığını fark etmemdir. Özellikle Namık Kemal, Şemseddin Sâmî, Ahmet Midhat Efendi ve Ebuzziya Tevfik gibi tarihe adını yazdırmış insanların burada yazılarının olması beni bu konuyla ilgili çalışmaya daha çok teşvik etti.

Tezin giriş bölümü Osmanlı Devleti'nde basının nasıl ortaya çıktığını, nasıl geliştiğini kısaca anlatmaktadır. Birinci bölüm Hadîka gazetesi hakkında bilgi vermektedir. İkinci bölümde Hadîka gazetesinin üçüncü döneminin tamamının transkripsiyonu yapılmıştır. Üçüncü bölümde transkripsiyonun değerlendirmesi yapılmıştır. Dördüncü bölümde içeriğinin fihristi yapılmıştır.

Bu çalışmayı hazırlarken akademik tecrübeleriyle sabırla bana destek olan danışman hocam Dr. Naim Sönmez'e ve Osmanlıca hocam Doç. Dr. Arif Kolay'a, çalışmam boyunca her türlü desteğiyle yanımda olan eşim Mustafa Genç'e, motivasyon kaynaklarım kızlarım İlke ve Merve Genç'e, Tarih Bölümü'nde ve Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde görev yapan adını sayamadığım daha birçok hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM HADİKA GAZETESİ

1.1. DÖNEMLERLE İLGİLİ KISA BİLGİLER 15

1.1.1. Birinci Dönem: (18 Şubat 1870-10 Şubat 1871)	15
1.1.2. İkinci Dönem: (18 Mart 1871- 9 Haziran 1871).....	16
1.1.3. Üçüncü Dönem: (9 Kasım 1872- 19 Nisan 1873)	16
1.1.4. Dördüncü Dönem: (20 Mayıs 1873-17 Temmuz 1873).	18

İKİNCİ BÖLÜM HADİKA GAZETESİNİN ÜÇÜNCÜ DÖNEMİNİN TRANSKRİPSİYONU

2.1. 1. NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU	20
2.2. (2) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	29
2.3. (3) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	37
2.4. (4) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	46
2.5. 5) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU	54
2.6. (6) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	62
2.7. (7) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	71
2.8. (8) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	80
2.9. (9) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	88
2.10. (10) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	96
2.11. (11) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	103
2.12. (12) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	111
2.13. (13) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	119

2.14. (14) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	130
2.15. (15) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	140
2.16. (16) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	148
2.17. (17) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	157
2.18. (18) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	169
2.19. (19) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	179
2.20. (20) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	188
2.21. (21) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	197
2.22. (22) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	206
2.23. (23) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	214
2.24. (24) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	222
2.25. (25) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	229
2.26. (26) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	238
2.27. (27) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	246
2.28. (28) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	254
2.29. (29) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	264
2.30. (30) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	273
2.31. (31) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	281
2.32. (32) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	289
2.33. (33) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	297
2.34. (34) NUMARALI HADÎKA GAZETESİ TRANSKRİPSİYONU	305
2.35. (35) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	313
2.36. (36) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	322
2.37. (37) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	330

2.38. (38) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	338
2.39. (39) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	346
2.40. (40) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	354
2.41. (41) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	362
2.42. (42) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	370
2.43. (43) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	378
2.44. (44) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	386
2.45. (45) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	395
2.46. (46) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	402
2.47. (47) NUMARALI HADÎKA GAZATESİNİN TRANSKRİPSİYONU	411
2.48. (48) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	419
2.49. (49) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	428
2.50. (50) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	436
2.51. (51) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	444
2.52. (52) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	453
2.53. (53) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	461
2.54. (54) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	469
2.55. (55) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	480
2.56. (56) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	488
2.57. (57) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU....	496
2.58. (58) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	503
2.59. (59) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	510
2.60. (60) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	519
2.61. (61) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	528

2.62. (62) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	537
2.63. (63) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	547
2.64. (64) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU.....	556

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
HADÎKA GAZETESİNİN ÜÇÜNCÜ DÖNEMİNİN
TRANSKRİPSİYONUNUN DEĞERLENDİRMESİ

3.1. DEĞERLENDİRME	579

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
HADÎKA GAZETESİNİN ÜÇÜNCÜ DÖNEMİNİN SAYILARININ FİHRİSTİ

4.1. (1) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	604
4.2. (2) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	604
4.3. (3) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	605
4.4. (4) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	606
4.5. (5) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	607
4.6. (6) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	607
4.7. (7) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	609
4.8. (8) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	609
4.9. (9) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	611
4.10. (10) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	611
4.11. (11) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	612
4.12. (12) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	613
4.13. (13) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	614
4.14. (14) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	615
4.15. (15) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	617
4.16. (16) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	618
4.17. (17) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	619

4.18. (18) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	620
4.19. (19) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	621
4.20. (20) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	622
4.21. (21) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	623
4.22. (22) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	624
4.23. (23) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	625
4.24. (24) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	626
4.25. (25) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	627
4.26. (26) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	628
4.27. (27) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	629
4.28. (28) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	630
4.29. (29) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	632
4.30. (30) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	633
4.31. (31) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	635
4.32. (32) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	636
4.33. (33) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	636
4.34. (34) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	638
4.35. (35) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	639
4.36. (36) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	640
4.37. (37) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	641
4.38. (38) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	642
4.39. (39) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	643
4.40. (40) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	644
4.41. (41) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	645

4.42. (42) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	646
4.43. (43) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	647
4.44. (44) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	648
4.45. (45) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	648
4.46. (46) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	649
4.47. (47) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	650
4.48. (48) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	651
4.49. (49) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	652
4.50. (50) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	652
4.51. (51) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	654
4.52. (52) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	655
4.53. (53) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	656
4.54. (54) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	656
4.55. (55) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	657
4.56. (56) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	658
4.57. (57) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	659
4.58. (58) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	660
4.59. (59) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	660
4.60. (60) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	662
4.61. (61) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	664
4.62. (62) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	665
4.63. (63) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	667
4.64. (64) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ.....	668

SONUÇ.....	673
EKLER.....	677
KAYNAKÇA	682
DİZİN	683

TEZ METNİ

GİRİŞ

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA BASIN

1. Dünyada ve Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Basımevleri

Osmanlı Devleti'nde basın XIX. yüzyılda tanınmaya başlanmıştır. Ortaya çıkması ve gelişmesi Osmanlı Devleti'nin gerileme ve yıkılma dönemine rastlamaktadır. Bu dönem devletin birçok yeniliklere adım attığı bir dönemdir. Basım ve yayım da bu yeniliklerden biridir.

Basım sanatının ilk ortaya çıktığı yer Uzak Doğu'dur. Ancak gelişmesi ve insanlar için faydalı bir hale gelmesi Avrupa'da gerçekleşmiştir. Avrupa'da ilk baskı makineleri Johann Gutenberg tarafından 1440'lı yıllardan itibaren düzenli olarak çalışmaya başlamıştır. Almanya'dan sonra İtalya, İsviçre, Çekoslovakya, Fransa başta olmak üzere bütün Avrupa'ya yayılacaktır.

Osmanlı Devleti'nde birçok siyasal ve sosyal kurumlar gibi basın organları da Avrupa'dan çok sonra çıkarılmaya başlanmıştır. Ancak gelişim süreci Avrupa'dan farklı olmuştur. Avrupa matbaayı geliştirmiş. Bizde ise gelişmiş hali kullanılmaya başlanmıştır. Böylece gelişme süreci yaşanmadan gelişmişlik sürecine adabte olunmuştur.

Osmanlı topraklarında ilk matbaacılık faaliyetleri Gayrimüslimler tarafından başlatılmıştır. 1470'de İtalya'da, 1480'de Portekiz'de, 1489'da İspanya'da kitap basmaya başlayan Yahudiler, 1494'de İstanbul'da ilk matbaayı açmışlardır. Ancak bastıkları eserler Türkçe ya da Arapça değil İbranice olmuştur.¹ İstanbul'da Yahudilerin ardından 1565'te Ermeniler,² 1627'de Rumlar matbaalarını açmışlardır.

Patrik Cyrille Lucaris'in dönemde, patrikhane bünyesinde matbaa kurulmuş, Ancak Cizvitlerin çalışmaları engellemesi sonucunda bir yıl sonra kapatılmıştır. XIX. yüzyılda ise Rum matbaası isyancıların lehine çalışmaya başlayınca Osmanlı Devleti tarafından kapatılmıştır.

¹ Alpay Kabacalı, *Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Basın ve Yayın* (İstanbul: Literatür, 2000), 11-12.

² Osman Ersoy, *Türkiye'ye Matbaanın Giriş ve İlk Basılan Eserler* (Ankara: Güven, 1959), 21.

² Mustafa Tayla, *Bursa Basını* (Bursa : Bursa Gazeteciler Derneği Yayını, 1997) , 8-9.

Avrupa’da matbaanın icad edildiği dönemde, Osmanlı en parlak dönemini yaşıyordu³. Kitap, el sanatlarının önemli bir parçasıydı. Kitaplar, sadece okumak için kullanılmıyordu. El yazısıyla kitaplar tekrar tekrar yazılıyordu ve bu durum aynı zamanda eğitimin bir parçasıydı. Kitaplar, minyatürleriyle ve cildinin güzelliğiyle de görsel bir sanat niteliğindeydi.

Kitap değerli ve aynı zamanda da pahalıydı. Sıradan insanları kitaplara sahip olmaları pek mümkün olamıyordu. Zengin ve elit tabakanın sahip olabildiği bir nesneydi. Kitaptan yararlanmak isteyenler, medreselerde, cami ve tekkelerde kurulan kitaplıklardan daha sonra vakıfların oluşturduğu kütüphanelerden yararlanabiliyorlardı. Bu durum bilimsel ve kültürel gelişimi önemli şekilde etkilemiştir.

Padişah I. Bayezid döneminde baskı işinin ülkeye girmesi yasaklanmıştır ve bu yasağa uymayanların ölümle cezalandırılmaları fermanla duyurulmuştur. Birinci Selim zamanında özel izinlerle bazı kitaplar basılıp yayımlansa da 1515 yılında yeniden yasaklanmıştır.

Padişah III. Murat’ın 1588 yılında yayımladığı fermanla, gümrük parası ödemediği ülkeye kitap getirmek ve satmak izni verilir. İtalyan tüccarların başvurusu üzerine verilen bu izin, yurt dışında Arapça, Farsça ve Türkçe olarak basılan kitapların Osmanlı topraklarında sınırlı şekilde yayılmasının başlangıcı olur.⁴

İstanbulda bulunan matbaaların Katolik mezhebini Ermeniler arasında yaymak amacıyla, İncil basıp dağıtmaları sonucunda, Padişah II. Mustafa tarafından bir kez daha yasaklanmıştır. Bu yasak 1727 yılına kadar devam etmiştir.

Padişah III. Ahmed’in izin vermesiyle ilk Türk mabaası 1727 yılında kurulmuştur. Osmanlı topraklarında matbaanın kuruluşunda dönemin aydın devlet adamlarının önemli etkisi olmuştur. Bu aydınlar içerisinde Paris’e elçilik heyeti ile giden Said Efendi ve İbrahim Müteferrika’nın rolü büyüktür. İbrahim Müteferrika, yönetimi ikna etmek için yazmış olduğu matbaanın faydalarını anlatan “Vesîletü’l-Tıbbâ” adlı bir kitapçık hazırlayarak, dönemin Sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa’ya sunmuştur. Kitapçıkta; ülkenin uğramış olduğu istilalarla bir çok yazma kitabın yok olduğunu, yerine koyulacak kitapların olmadığını ve bu açığın baskı makinesi kurulursa giderilebileceğini

⁴ Hamza Çakır, *Osmanlı’da Basın İktidar İlişkileri* (Ankara: Siyasal Kitabevi , 2002), 1.

söylemiştir. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin, cihad ederek İslâmın şerefini artırdığı gibi kitap yayımlayarak da İslâm kültürüne hizmet edeceğini belirtmiştir.

Daha sonra Padişah III. Ahmet'in fermanı ve Şeyhülislamın fetvası üzerine İbrahim Müteferrika, matbaanın açılması için çalışmalarını hızlandırmıştır. Ayrıca İstanbul'un ünlü alimlerinden gelebilecek tepkileri önlemek için topladığı övgüleri, ferman ve fetvaları, bastığı "Vankulu" sözlüğünün baş sayfasında yayımlamıştır. Matbaada basılacak eserlerin, hatasız ve daha bilimsel bir nitelik taşıyabilmesi amacıyla, dönemin bilim adamlarının matbaada çalışmasını sağlamıştır. Matbaanın araç ve gereçlerinin sağlanması için İstanbul'daki usta matbaacılar ve özellikle de Yahudilerden yararlanmıştır.

İbrahim Müteferrika ve Said Efendi tarafından, Müteferrika'nın Sultan Selim semtindeki evinin alt katında 14-16 Aralık 1727 yılında basım faaliyetleri başlamıştır. Matbaada ilk basılan eserler şunlardır.

- Vankulu Lügatı
- Tuhfetü'l-Kibar Fi Esfari'l-Bikâr
- Tarih-i Seyyah
- Tarih-i Hind-i Garbi
- Tarih-i Timur Gügan
- Tarih-i Mısırü'l-Hikem Füyuzat-ı Mıknatısîye
- Kıtâb-ı Cihannüma
- Takvimü't-Tevarih
- Tarih-i Naima
- Tarih-i Raşit
- Asım Tarihi
- Ahval-i Gazavat-ı der Diyar-ı Bosna
- Lisanü'l- Acem Ferheg-i Şuuri⁵

Ancak basılan bu eserler, Osmanlı toplumunda beklenen ilgiyi görmemiştir. Bunun bir nedeni Osmanlı Devleti'nde izlenen eğitim metodudur. Öğrenciler o dönemde, okumaya başlayacakları kitapları başlangıçta kendileri kopya ederek ilk derslerini

⁵ Fuat Süreyya Oral, *Türk Basın Tarihi* (Ankara: Yeni Adım, 1967), 48-49.

almaktaydılar. Bu durum basılan kitaplar için müşteri bulmanın zorluğunu da beraberinde getirmiştir. Bununla beraber sahaflar, kitap alım-satımı ile uğraşırken bir yandan da kitap imalatı ile de uğraşmışlardır. Bunu sonucunda kitap kopya etmek meslek haline gelmiştir.

İstanbul’da Hattat ve Yazıcılar Loncası’nın 90 bin üyesi, matbaa yüzünden işsiz kalma korkusuyla matbaaya karşı çıkar. Matbaanın kuruluşuna izin veren fermanın yayımlanması üzerine Beyazıt Meydanı’nda toplanan hattatlar, yazı takımlarını tabuta koyarak protesto gösterisi düzenlerler. Bu tepki, matbaanın gecikmesinde ekonomik ve sosyal yapının önemli rol oynamadığının göstergesidir.

Matbaanın merkezi otorite tarafından, Müslümanlarca da kullanılmasına izin verilmesine rağmen beklenen sosyal hareketlilik gerçekleşmemiştir. Bunun nedeni toplumsal yapının karakterine, eğitim anlayışına ve de matbaanın kullanım alanının sınırlı olmasına bağlıdır. Az sayıdaki yayım halka hitap etmediği gibi halkın bunlara ulaşması da oldukça zor olmuştur.

İlk dönemlerde basılan kitapları pahalılığından dolayı medrese öğrencileri bile satın alamamıştır. Avrupa’da 1740 yılında bir buçuk milyon kitaptan 1,4 milyar nüsha basılmıştır. İbrahim Müteferrika’nın Matbaası’nda 1729 ve 1742 yılları arasında 23 ciltlik 17 eserden toplam, 12 bin nüsha basılabilmektedir.⁶

1494 yılında Nahme Kardeşler’in Osmanlı Devleti’de ilk basım evini kurmalarından, 1727 yılına kadar geçen zamanda, Osmanlı vatandaşları olan Gayrimüslim ve yabancıların açtıkları matbaa sayısının 37’ye ulaştığı tahmin edilmektedir.

2.Osmanlı İmparatorluğu’nda İlk Gazete Ve Dergiler

Matbaanın Osmanlı’ya gelmesi konusunda yaşananlarının bir benzerinin ilk gazetelerin kurulması sırasında da yaşandığı görülür. İlk Türkçe gazete olan Takvim-i Vekayi’den daha önce, ilk gazetenin Fransızlar tarafından yayımlandığı bilinmektedir. Avrupa’da gazeteler sosyal hayatın bir parçası haline gelmesinden sonra, devleti yönetenler veya yönetimde söz sahibi olmak isteyenler gazetelerin bu yönünden faydalanmak ve basını kontrol altında tutmak istiyorlardı. 1789’da Fransa’da yapılan ihtilal, sonuçları açısından sadece Avrupa’yı etkilemekle kalmamış, başta imparatorluklar

⁶ Orhan Koloğlu, *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Basın* (İstanbul: İletişim, 1994), 7-8.

olmak üzere diğer devletleri de etkilemiştir. İhtilalin amacının diğer devletlere de anlatılması, Fransa yönetimi tarafından önem kazanmıştır. Dönemin büyük devletlerinden birisi olan Osmanlı topraklarında da Fransa'daki ihtilalin amacının ihtilal sonrasında yapılanların anlatılması ihtiyacı vardır. Osmanlı'daki ilk gazete, bu amaca yönelik olarak Fransa Elçiliği tarafından *Bullettin des Nouvelles* (Haberler Bülteni) ismiyle 1795 yılında İstanbul'da çıkartılmıştır.⁷

Fransa elçiliği tarafından İstanbul'da çıkarılan gazetelerden sonra bunları İzmir'de yayımlanan diğer Fransa gazeteleri izler. Elçiliğin devlet izniyle çıkarmış olduğu gazetelerden daha önce İzmir'de matbaa açılmıştı. Matbaanın İzmir'e girişi, Osmanlı Devleti'nin diğer önemli merkezlerinde olduğu gibi Museviler aracılığıyla gerçekleşmişti. İlk matbaası 1658'de Abraham ben Yididya Gabay tarafından kuruldu. Basılan ilk kitap da Jozef Eeskapa'nın *Rosh Yosef* eseridir. Bu matbaada İbranice kitaplardan başka Latin harfleriyle iki İspanyolca kitap da basılmıştır. Menase ben İsrail'in *Esperanza de Yisrael* (Mikveh İsrail) Ve Edouardo R. Menase tarafından İngilizceden İspanyolcaya çevrilen *Apologia Para la Noble Nacion De Los Cudias* eserleridir. Ermeniler ilk matbaalarını 1762 yılında açtıkları belirtilmektedir.⁸

İzmir dönemin önde gelen ticaret merkezlerinden bir konumunda idi ve başta Fransızlar olmak üzere Avrupa'nın değişik ülkelerinden ticaret amacıyla buraya tüccarlar gelirdi. 24 Mart 1821'de Charles Tricon tarafından, ticaret ve kültürün gelişmesine yönelik olarak bir gazete yayımlanır. *Spectateur Oriental* (Doğulu Seyirci) isimli bu gazete dönemin Avrupa gazeteleri örnek alınarak hazırlanır. İzmir'de yine Fransızlar tarafından Levantenlerin çıkarlarını savunan 1824'de *Le Smyrneen* (İzmirli) adlı aylık bir gazete çıkarılır.⁹

Alexandre Blacqua 1828 yılında *Courrier de Smyrne*'i (İzmir Postası) çıkardı. Yayın politikasında değişiklik yapmadı ve özellikle Rusys'nın Balkanlar ve Karadeniz'deki faaliyetlerini eleştiriyordu. Yayın politikası nedeniyle başta Rusya olmak üzere batılı devletlerin baskıları artınca gazeteyi satmak zorunda kaldı. Padişah II.

⁷ Seniha Şehinbay, *Yazılı Alman Basını İçinde Gençlik Basını* (İstanbul: Cem, 1991), 9.

⁸ Kabacalı, *Türk Yayın Tarihi*, 25.

⁹ M. Nuri İnüç, *Basın ve Yayın Tarihi* (İstanbul: Der, 1993)

Mahmut'un daveti üzerine İstanbul'a giderek burada 1831 yılında Moniteur Ottoman adlı gazeteyi yayımlanmaya başladı.

Dergi yayımcılığı da Osmanlı topraklarına Avrupa'dan yaklaşık 200 yıl sonra gelmiştir.¹⁰ Batı'nın bilinen ilk dergisi, 1665 yılında Journal de Scavant adıyla Fransa'da yayımlanmıştır. Bu dergi den sonra 1682 yılında Leipzig'de Latince olarak yayımlanan Acta Eruditerum dergisi çıkartılmıştır.

Osmanlı Devleti'nin ilk ilmi dergisi 1850'de aylık aralıklarla, Türkçe ve Fransızca olarak basılan Vekâyi-i Tıbbiye (Tıp Olayları) adlı süreli yayındır. Bunu 1861'de Münif Paşa'nın başkanlığını yaptığı Cemiyet-i İlmiyye-i Osmaniye tarafından 1861'de yayımlanan Mecmua-i Fünûn (Bilimler Dergisi) adlı dergi izlemiş; daha sonra 1863 tarihinde Ceride-i Askeriyye (Askeri Gazete) ve ardından 1865 yılında Takvim-i Ticaret (Ticaret Takvimi) Türkçe ve Fransızca olarak yayın hayatına girmiştir.

3. Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Türkçe Gazeteler.

Osmanlı Devleti'nde basın, hükümetin yaptığı işleri halka duyurmak amacıyla çıkar; halkı aydınlatma, kamuoyunu etkileme niteliğini ise zamanla kazanır. Yakın tarihe kadar ilk Türkçe gazetenin 1 Kasım 1831 yılında yayımlanan Takvim-i Vakayi olduğu bilinmekteydi. Ancak, yapılan çalışmalar, Türkçe gazetenin 1828 yılında Mısır'da yayımlanan Vakayi-i Mısıriyye olduğunu ortaya koymaktadır. Vakayi-i Mısıriyye gazetesinin çıkmasından yaklaşık sekiz dokuz yıl önce Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Mısır'da Bulak Matbaası'nı kurdurmuştur. Bu da demek oluyor ki Osmanlı'da ilk matbaanın kurulmasından yaklaşık yüz yıl sonra ilk gazete çıkartılmıştır. Kavalalı Mehmet Ali Paşa, 1828'de bu yolla Arap bölgesi haberlerini Türkçeye çevirtirip ülke dışından bilgi sahibi olmuştur.

II. Mahmut, yayınladığı bir fermanla: "Gazete konusunun düzene konması çoktan beri emelimdi. Ancak, zamanı gelmemiş olduğundan susuyordum. İşte şimdi sırası geldi. Bunun din kurallarına ve düzene karşı bir yanı olmadığı gibi, ülkeye pek çok yararı olacağını herkes kabul ediyor. Bu işe Esat Efendi nezaret edecek. Sârim Efendi ile Sait Bey'i de bu işe memur ediyorum"¹¹ demiştir.

¹⁰ Herry Pross, *Moral der Massenmedien*, Çev.Hasan Duman (Ankara: Enformasyon ve Dökümantasyon Vahfi, 2000), 8.

¹¹ Hıfzı Topuz, *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003), 13.

İstanbul’da ilk defa bir gazete çıkartılması fikri, 14 Eylül 1829’daki Edirne Antlaşması sonrasında devlete yeni bir düzen vermek amacıyla bir araya gelen “İslahat Meclisleri”nin bir toplantısında ortaya atılmıştı. Padişah da bunu olumlu karşılayarak, gazetenin adını da kendisi koymuştur.

Özel sayısında “Mukaddime” başlığı altında açıklanan gazetenin çıkış nedenleri şu şekildeydi: “Eskiden vak’anüvis denen resmi tarih yazarları, kendi çağlarının önemli olaylarını kaleme alsalar da bunlar ancak bunların basılarak yayımlanması çok uzun zaman alıyordu. Halk gerçekleri zamanında öğrenemediğinden de olaylar yanlış yorumlanır ve bunun da devlete zararı olurdu. Gazete bütün bunları engelleyerek iç ve dış olayları zamanında duyurmak için çıkmaktadır.”

Birinci sayısı 1 Kasım 1831’de gazete resmi nitelikteydi. Amacı, devlet görevlileri ve aydınlar başta olmak üzere, Osmanlı vatandaşlarına hükümet tarafındaki olayların gelişimini, resmi görüş doğrultusunda iletmektir. Zaman içinde tam anlamıyla bir “Resmi Gazete” niteliğini kazanan Tavim-i Vakayi, Kasım 1920 yılına kadar yayım hayatını sürdürmüştür. Günümüzdeki resmi gazete Takvim-i Vekayi’nin devamıdır.¹²

İlk çeviri ve ilan Takvim-i Vekayi’de yayımlanır. Kırım Savaşı sırasında yaşanan olayları okuyucuya iletmek amacıyla Varaka-i Mahsusa adında özel bir ek yayımlanır. Gazete çoğu zaman baskılarla karşılaşır ve kapatılır. İlk kapatılışı 1892 yılında bir dizgi hatası nedeniyle olur ve 1908 yılına kadar kapalı kalır. İkinci Meşrutiyet’in ilanı ile tekrar yayımlanır. Günümüzdeki Resmi Gazete Takvim-i Vekayi’nin devamıdır.

3 Kasım 1839 yılında Tanzimat Fermanı’nın yayımlanmasından kısa bir süre sonra ikinci gazete olan Ceride-i Havadis bir İngiliz tüccarı olan William Cehuchill tarafından 1 Ağustos 1840’da yayımlanmaya başlamıştır. Ceride-i Havadis ilk Türkçe özel gazete olarak bilinir. Cehuchill 1836 yılında Kadıköy’de avlanırken bir çocuğun yaralanmasına sebep olur ve hapse atılır. Batılı devletlerin kapitülasyonları ileri sürerek Osmanlı’ya baskı yapması sonucunda Cehuchill serbest bırakılır ve Hariciye Nazırı Akif Paşa görenden alınır. Bu olay sonunda Cehuchill’e yeni haklar verilir. Bu haklar: Bir pırlantalı nişan, 10 bin kantarlık zeytinyağı ihracı için ferman ve Türkçe gazete

¹² Selim Nüzhet Gerçek, *Türk Gazeteciliği* (İstanbul: Devlet Matbaası, 1931), 10

yayımlamadır. Akif Paşa Dahiliye Nazırı olunca Cehuchill kendisinden çekinerek gazeteyi onun görevi süresince çıkaramaz. 1840'da Akif Paşa'nın bakanlıktan azli üzerine gazeteyi yayımlamaya başlar.

Gazete ilk çıktığı andan itibaren halk tarafından kabul görmez. Yabancı ülkelerde muhabir bulunduran gazetede dış haberlere büyük önem verilir. Kırım Savaşı'na muhabir gönderen gazetede, savaş haberlerinin yayımlanmasıyla birlikte okuyucuların ilgisi artar. Savaş haberleri "Ruzname-i Ceride-i Havadis" adında ek olarak yayımlanır. Ceride-i Havadis 1864 yılına kadar ve daha sonra kendiliğinden kapanır.

Türkçe yayımlanan iki gazete genel olarak değerlendirildiğinde her ikisinin de devlet desteğiyle çıktığı, yayımlarının halk tarafından fazla benimsenmediği görülür. Her ikisinin de çalışanı Bâb-Âlî'den gelmiştir, yani devlet memurudur ve üsluplarını gazeteye taşımışlardır.

4.Osmanlı İmparatorluğu'nda Basının Gelişme Dönemi

Osmanlı'da basın organlarını batılı anlamda işlev görmesi ve devletten bağımsız olarak ortaya çıkması 1860'dan sonra olmuştur. Yenileşmenin kaynağı olan gazete dil konusunda da büyük gelişmelerin sağlanmasına sebep olur. İlk defa bu dönemde Şinasi ile birlikte basın dili oluşur. Şinasi ile başlayan basın dili Namık Kemal ve Ahmet Mithat vasıtasıyla gelişmeye devam eder.¹³

Tanzimat Dönemi olarak adlandırılan 1839-1876 yılları arasında ilk kez Osmanlı Türklerinin Batılı anlamda bir gazete çıkarma girişiminde oldukları görülmektedir. Bu dönemin ilk gazetesi 21 Ekim 1860'da Şinasi ile Agâh Efendi'nin haftalık olarak çıkardıkları Tercüman-ı Ahvaldir.¹⁴ Fikir gazeteciliğinde yeni bir yöntem geliştiren ve kadrosunda ünlü edebiyatçıları barındıran gazetenin yayım hayatına girdiği dönemde Osmanlı'da siyasi olaylar bakımından çok çalkantılı günler yaşanmaktadır. Bu nedenle gazete okuyucular tarafından çok fazla ilgi görür. Gazetede Ahmet Vefik Paşa ve Namık Kemal'in makaleleri yayımlanır. Gazetenin imtiyaz sahibi Agâh Efendi olmasına rağmen içeriğini oluşturan Şinasi'dir. İlk siyasi eleştirisinin yanında "Şair Evlenmesi" adlı manzum oyunu, basın tarihimizin ilk tiyatrosu olarak Tercüman-ı Ahval'de yayımlanır.

¹³ Durali Yılmaz, *Türkiye'de Gazetecilik Dilinin Doğuşu* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi dergisi, 1992-1993), 171.

¹⁴ Server R.İskit, *Türkiye'de Matbuat Rejimleri* (İstanbul: Matbuat Umum Müdürlüğü, 1939), 18.

Tercüman-ı Ahval'den ayrılan Şinasi'nin gerçek anlamda gazeteciliğinin temelini attığı yayın organı 27 Haziran 1862'de yayım hayatına giren Tasvir-i Efkar'dır. Tercüman-ı Ahval'de olduğu gibi gazetenin ilk yazısında amacını açıklar. Ona göre gazete halka kendi menfaatine düşünmeyi ve problemlerin üzerinde durmayı öğretecektir. Tasvir-i Efkar, dönemin gazeteleri açısından birçok yeniliğin uygulandığı bir gazetedir. Daha sonra gazeteye gelen Namık Kemal, Şinasi'nin yanında yetişir. 1865 yılında, Şinasi Avrupa'ya gidince, Namık Kemal gazetenin yönetimini alır. Namık Kemal'in kurucuları arasında yer aldığı Yeni Osmanlılar Cemiyeti de bu sıralar (1865) kurulur.

Yeni Osmanlılar Cemiyeti, memurların keyfi hareketlerinin önlenmesini, yerel mesleklerin, ticaret ve tarımın geliştirilmesini ister. Memleketin mali durumunun güçlendirilmesi ve yabancıların Türkiye'nin iç işlerine karışmalarının engellenmesi istenmektedir. Tasvir-i Efkar, cemiyetin yayın organı haline gelmesiyle önemini artırır. 1860'ların ikinci yarısında Osmanlı İmparatorluğu'nda siyasal bunalımın artması ve doğu sorununun önem kazanması, siyasi yazıların başlıca konusunu oluşturur. Girit'teki karışıklıktan yararlanmaya çalışan büyük devletlerin tavrı karşısında gazete dış politika yazılarında sert üslub kullanır.. Ancak gazetenin bir muhalefet aracına dönüştüğü kanaati gazetenin kapatılma gerekçesini hazırlar.

Tercüman-ı Ahval ve Tasvir-i Efkar gazetelerinin cesur yaklaşımı gazete sayısının artışında oldukça etkili olur. 1867 yılında kısa sürse de İstanbul'da 20'den fazla dergi ve gazete yayımlanır. Farklı görüşlerin gazetelerde yer almaya başlaması yönetimi bu konuda önlemler almaya yöneltir.¹⁵ Basınla ilgili ilk yasaklamalar 1858 tarihli Ceza Kanununda yer alan üç madde ile görülür. 138, 139 ve 213. Maddeler basına dair ilk yasaklamaları belirler. Buna göre hükümet ve millet aleyhine yayın yapmak, genel ahlaka aykırı resim ve yazı yayımlamak ve afiş ve ilan yoluyla asılsız isnatta bulunmaya cezalar getirilir.

Osmanlı Devleti'nde yukarıda anılan dört gazetenin (Takvimi Vekayi, Ceride-i Havadis, Tercüman-ı Ahval, Tasvir-i Efkar) bulunduğu 1864 yılında Fransız Basın Yasası'ndan çevrilen Matbuat Nizamnamesi çıkarılır. Nizamname, basına hukuki bir düzen vermek, basın faaliyetlerini kanuni bir çerçeve içine almak için gazete çıkarmayı kurallara bağlayarak, basın suçları ile bunlara verilecek cezaları belirler. Türk basın

¹⁵ Kemal H. Karpat, *Türk Siyasi Tarihi* (İstanbul: Timaş,2018)

tarihinde ilk sayılabilecek bu düzenlemede yer alan hükümler daha sonra süreklilik kazanacaktır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1860'lı yıllar basının Tercüman-ı Ahval ve Tasvir-i Efkar gazetelerinin açtığı yolda önemli ölçüde hız kazandığı ve pek çok süreli yayının okuyucuyla buluştuğu yıllardır. Ceride-i Askeriye, Mecmua-i İbretnüma, Takvim-i Ticaret, Muhbir, Ayine-i Vatan bunlardan bazılarıdır. Yeni Osmanlılar Cemiyeti'nin muhalif bir hareket olarak ortaya çıkmasının ve özgürlük taleplerinin bu hareketliliğe etkisi büyüktür. Hürriyet ve Muhbir başta olmak üzere fikirlerini yaymak amacıyla pek çok gazete çıkarılmıştır..

Aynı yıllarda yerel yönetimlerle ilgili düzenlemeler çerçevesinde Eyalet sistemi kaldırılıp yerine Vilayet Sistemi getirilerek bu vilayetlerde basımevleri kurulması sağlanarak bir yandan salnameler (yıllıklar) diğer yandan vilayet gazetelerinin yayımlanması sağlanır. Anadolu'daki birçok ilin ve Ortadoğu'daki bazı ülkelerin basın tarihi vilayet gazeteleri ile başlar. Bu gazeteler aracılığıyla bilinçli bir gazetecilik yaklaşımı geliştirilmeye başlanmış ve ağırlıklı olarak merkezi idareye ilişkin haberlere yer verilmekle beraber eğitim, sağlık, yeni buluşlar gibi konularda halkı bilgilendirmeye yönelik haberler verilir. Basının büyük kitleler tarafından öneminin kavranılmasında vilayet gazetelerinin rolü büyüktür.

Basın hayatındaki çeşitlilik denetimin de artmasına yol açar ve 27 Mart 1867 yılında Âlî Kararname ile İstanbul'da yayımlanan gazeteleri kontrol altına alan ve iktidara gazete kapatma yetkisi veren bir dönem başlar. Kararnameye göre "İstanbul'da yayımlanan gazetelerin bir süreden beri kullandıkları üslup ve tutumları devletin genel menfaatine aykırılıklar taşıdığı, devlete bile dil uzatanlar olduğu, fesat aleti olarak birtakım zararlı fikirleri ve yalan haberleri yazanların hükümetçe tasvip edilmediği" belirtilerek, "asayişin ve ülkenin muhtaç olduğu düzenin korunması ve bu kaideye aykırı davranan gazetelerin bütün devlete ve millete olan zararlarının önlenmesi için Basın Tüzüğü hükümleri dışında hükümetçe eğitici ve önleyici tedbirler alınmasına karar verildiği" belirtilir.

Kararnamenin yayımlanmasıyla basın özgürlüğü ve güvenliği ortadan önemini yitirir. Alınan bu kararlar ile birlikte Ziya Paşa, Namık Kemal, Agah Efendi, Ali Suavi

de 1867 yılında Avrupa'ya kaçmak zorunda kalmışlardır. Yeni Osmanlılar Avrupa'ya gidince, Türk basını Avrupa'da da kurulmuş oldu.

1867'de yayınlanan Muhbir'de Mustafa Fazıl Paşa'nın padişah Abdülaziz'e yazdığı mektup yayımlanır ve Ali Suavi Girit meselesinin çözilememesini, Sırp isyanının bastırılmamasını eleştirir ve gazetenin kapanmasına zemin hazırlar.

Londra'da Ali Suavi tarafından çıkarılan Muhbir'de idare şeklinin değişmesi, bakanların icraatlarından sorumlu olmaları ve hükümetin milletçe seçilmiş bir meclis tarafından denetlenmesi gerektiği vurgulanır. Yeni Osmanlılar Ali Suavi'nin başına buyruk tavrından rahatsız olup Muhbir'den ayrılarak 1868'de Namık Kemal'in yönetiminde Hürriyet gazetesini yayımlarlar. Gazete Montesquieu'nun kuvvetler ayrılığı ilkesini savunur, kişisel yönetim ve kararlara karşı çıkar.

1866 yılında Ayine-i Vatan, 1867 yılında Muhib, Utarit, 1868 yılında Terakki, 1869'da Mümeyyiz, Hadika, Diyojen, 1870'de Basiret, İbret, Vekayi'i Zaptiye, Asır, Memalik-i Mahrusa, Devir, Hakayık'ul Vakayi ve Bedir, 1873 yılında Hulasatü'l Efkâr, 1874 yılında Medeniyet, 1875 yılında Sadakat, Vakıf gibi gazete ve dergiler yayımlanır. Tanzimat dönemi basını olarak adlandırılacak dönemin basınının genel özelliklerine bakıldığında şu tespitler yapılabilir: Osmanlı Devleti'nin Batı uygarlığının önemini kavradığı ve bazı kurumlarıyla Batı'ya yöneldiği ve Tanzimat döneminde, basının siyasal ve sosyal konularda yazı yazabilecek bir yazar kadrosu olmadığından gazetelerin içeriği dil ve edebiyat sorunlarına ağırlık verir. Dönemin edebiyatçıları ilk gazetecileri olmuşlardır. Namık Kemal, Şinasi, Ziya Paşa, Ebuzziya Tevfik gibi yazarların fikirlerinden çok üslupları ağır basar.

1876'da ilan edilen Kanunu Esasi'nin "Matbuat kanun dairesinde serbesttir" hükmüne rağmen, kısa süren parlamentoya dayalı hayat sonrası II. Abdülhamit döneminde basın üzerindeki baskı artar. Hükümetin basın üzerinde artan baskısı Yeni Osmanlıların yurt dışına kaçmalarına ve buralarda örgütlenerek yayım faaliyetlerine devam etmelerine yol açar.

1878'den İkinci Meşrutiyet'in ilanına yani 1908'e kadar olan dönemde ise Meşveret, Mizan, Osmanlı ve Şura-yı Ümmet en önemli yayın organları olacaktır. Jön Türklerin bu dönemde yurt dışında çıkardıkları yayın sayısının 157'ye kadar çıktığını söyleyen araştırmalar mevcuttur. Pek çoğu kısa süreli olsa da Kahire, Paris, Cenevre,

Amerika, Avrupa, Balkan ülkeleri ve Afrika'ya varıncaya kadar pek çok ülkede gazete yayımlanmıştır.

Basın üzerindeki denetim İkinci Meşrutiyet'in 23 Temmuz 1908'de yeniden ilân edilmesiyle kalkar. Dönemin belli başlı gazeteleri İkdâm, Sabah, Tercüman-ı Hakikat ve Saadet olmak üzere dört tanedir. Daha sonra Tanin, Yeni Gazete, Hukuk-ı Umumiye, Serbesti, Mizan, Sada-yı Millet, Şura-yı Ümmet, Osmanlı, Volkan ve Takvim-i Vekayi gazeteleri çıkarılmıştır. Dergi ve gazetelerin sayısı kısa sürede 350'ye ulaşır. 1913'te bu sayı 389'u olur.

Bu dönemde farklı türlerde yayımlara da ağırlık verilmeye başlanır. Mizah gazeteleri Kalem ve Cem. Kadınlar için Mehasin, Demet, Kadınlar Dünyası ve Kadın. Çocuklar için Arkadaş, Talebe, Mualim, Çocuk Yurdu gibi dergiler yayımlanır.

1910 yılında Osmanlı Telgraf Ajansı'nın kurulmasıyla, Avrupa ajanslarının tekeline son verilmiştir. Haber gazeteciliği ve gazete tekniğinde büyük ilerlemeler kaydedilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırlarının daraldığı ve dış tehditlere açık hale geldiği bir zamanda çağdaşlaşmanın bir parçası olarak ortaya çıkan basın, önceleri devletin denetiminde yavaş bir gelişim süreci gösterirken, zamanla sahip olduğu işlevi fark ederek büyük bir hız kazanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Osmanlı tarihinde XIX. yüzyıl oldukça hareketli ve karışıktır. Olayların akışının hızı ve çeşitliliği kaynakların da çeşitlenmesine sebep olmuştur. Bu dönemde ortaya çıkan kaynaklar arasında gazeteler ve süreli yayınlarda vardır. Bu döneme ışık tutan gazetelerden bir tanesi de Hadîka gazetesidir. Hadîka ilk çıkmaya başladığında süreli yayın olarak haftada bir gün çıkaktaydı. Daha sonra günlük gazete olarak çıkarılmaya başlandı. Çıkarıldığı 1870 ve 1873 dönemlerindeki siyasi ,sosyal ,ekonomik ve kültürel gelişmeleri yakından takip etmiştir. Gazetenin takip ettiği gelişmlere ulaşabilmek amacıyla Osmanlı Türkçesinden günümüz türkçesine aktarılmıştır.

Araştırmanın Kapsamı

Hadika gazetesinin üçüncü dönemi, 1872-1873 yılları arasında çıkarılmıştır. Gazetenin çıkarıldığı dönem Tanzimat Dönemi'dir. Gazetenin çıkarıldığı dönemin yöneticisi ise Sultan Abdülaziz'dir.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın ana kaynağı Nadir Eserler /Hakkı Tarık Us Koleksiyonu- Beyazıt Devlet Kütüphanesidir.Kütüphanedeki eserler internet üzerinden kaynak erişimine açıktır ancak bu eserleri inceleyebilmek için özel bir programın indirilmesi gerekmektedir.Bu program Dumlupınar Üniversitesi'nin internet sitesi üzerinden indirilmiştir.

Daha sonra program aracılığıyla Hadika gazetesinin 64 sayıdan oluşan 3. döneminin taraması yapılmış ve taranan gazetelerin fotoğraf şeklinde çıktıları alınmıştır. Çıktıları alınan gazetelerin Osmanlı Türkçesi'nden günümüz Türkçesi'ne transkripsiyonu yapılmıştır.Özellikle makaleler ağır bir dile sahip olduğu için zorlanılmıştır.Bu durum uzmanlardan destek alma ihtiyacı hissettirmiştir.Başta danışman hocam olmak üzere fakültedeki hocalardan yardım alınmıştır. Bazı sözcükler de silinmiş ve yıpranmış olduğu için çözülememiştir. Çözülemeyen sözcükler ise dört nokta ile gösterilmiştir.

Hadika'nın içindeki önemli makalelerin ve haberlerin kısa özetleri çıkarılarak gazetenin içeriğiyle ilgili bilgi verilmeye çalışılmıştır. Sonra gazetelerin içindeki başlıkların fihristi çıkarılmıştır.

Basın tarihiyle ilgili Osmanlı Devleti'nde basının ne zaman ve nasıl ortaya çıktığını anlatabilmek için ilgili kaynaklar araştırılmıştır.Kaynaklardan yapılan araştırmalar sonucunda basınla ilgili bilgiler verilmiştir.Kaynaklar dipnot yöntemiyle sayfa altlarında gösterilmiştir ayrıca kaynakça bölümünde de listelenmiştir.

Birinci bölümde Hadika gazetesiyile ilgili bilgiler verilmiştir.Verilen bu bilgilerde kaynakçada belirtilen kaynaklardan ve daha çok Hadika'dan yararlanılmıştır.İkinci bölümde transkripsiyon, üçüncü bölümde özet, dördüncü bölümde fihrist, eklerde ise Hadika gazetesinin birinci sayısının orijinali ve daha sonra da kaynakça verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

HADİKA GAZETESİ

Çalışma konumuzu oluşturan Hadîka gazetesi İstanbul'da 17 Zilkade 1286'da (18 Şubat 1870) ve 21 Cemaziyelevvel 1290'da da (17 Temmuz 1873) tarihleri arasında yayım hayatını sürdürmüştür. Dört dönemden ibaret olan gazete, toplamda 168 sayıdan oluşmaktadır. Birinci dönem 51 sayı, ikinci dönem 12 sayı, üçüncü dönem 64 sayı, dördüncü dönem 41 sayıdır.¹⁶

Hadîka gazetesinin 64 sayıdan oluşan üçüncü dönemi Osmanlı Türkçesinden günümüz Türkçesine aktarılmaya çalışılmıştır. Birinci ve ikinci dönemle ilgili daha önce çalışmalar yapılmıştır. Namık Kemal, Şemseddin Sami, Ahmet Mithat, Ebuzziya Tevfik gibi tarihe adını yazdırmış önemli yazarların üçüncü devrede değişik konularda yazıları bulunmaktadır.

Tanzimat Dönemi'nin sonlarına doğru, basın gelişmesiyle süreli yayınlar da çeşitlenerek artmaya başlamıştır. Bu dönemde çıkarılan Hadîka gazetesi zaman zaman yayım hayatına değişik nedenlerden dolayı ara vermiştir. Hadîka gazetesinin, üçüncü döneminde hem edebiyatımızın hem de Yeni Osmanlılar Cemiyeti'nin önde gelen isimlerinden başta Namık Kemal olmak üzere birçok önemli isim, gazetede imzalı ve imzasız yazılar yazmışlardır. Özellikle bu devrede kamuoyunda büyük bir ilgi uyandırmıştır.

1.1. DÖNEMLERLE İLGİLİ KISA BİLGİLER

1.1.1. Birinci Dönem: (18 Şubat 1870-10 Şubat 1871)

“Bir memleketin ma'mûriyet-i mücerreti ol memleketde ulûm ve fûnûnun ve ahalinin ona râğbet etmesiyledir”.

Hadîka'nın felsefesi yukarıdaki cümlede özetlenmiştir: Memleketin ilerlemesi, gelişmesi o memlekette halkın ilime, bilime, bilgiye râğbet etmesiyle mümkündür.

Bu felsefeden yola çıkan bir grup aydın bilginin, bilimin ve fennin halka ulaşmasını sağlamak amacıyla “Hadîka Cemiyeti”ni kurarlar. Cemiyetin üyeleri gönüllü olarak herhangi bir para almadan bilgilerini paylaşmak amacıyla sürekli yazılar yazarak gazeteye gönderiyorlar. Yazarlar genellikle memurlardan oluşmaktadır. Paşa rütbesi

¹⁶ Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. “Hadîka Gazetesi”, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hadika>

olanlar, öğretmenler, kâtipler, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye'nin hocaları, birçok bilim insanı imzasız yazılar gönderiyorlar

Gazetenin ismi aslında zirai bir metafor olarak kullanıyor. “Duvarları olmayan bahçe” anlamına gelen Hadîka, burada ilim ve fen; meyvesi ise iktisadi kalkınma olarak düşünülmüştür. Gazete kendini bu şekilde tanımlamıştır.

XIX. yüzyılda Osmanlı'da yeni bir sınıf ortaya çıkıyor.¹⁷ Bu orta sınıfın oluşmasıyla beraber onların ihtiyaçlarını karşılayacak olan edebi araçlar da gelişiyor. Orta sınıfın ihtiyaçlarını karşılayacak araçlardan biri de dergilerdir.

Hadîka, yayın hayatına fûnûn dergisi olarak girmiştir. Haftalık olarak cuma günleri çıkartılmış. 8 sayfadan oluşmuş ve sayfa düzeni 3 sütundan meydana gelmiştir. Başlangıçta La Turquie ve Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye Matbaası'nda basılan Hadîka'nın imtiyaz sahibi Âşir Efendi'dir. 51. sayıdan sonra kapanmıştır.

1.1.2. İkinci Dönem: (18 Mart 1871- 9 Haziran 1871)

Bu dönemde yine cuma günleri yayımlanmaya devam ederken sayfa sayısı iki katına çıkarılıyor. 8 sayfadan 16 sayfaya çıkarılıp sayfa düzeni de iki sütundan oluşturuluyor. Dergi olma özelliği bu dönemde de devam ediyor. Önceki yayın politikası başlarda uygulanmış ancak daha sonra siyasi konulara ağırlık verilmiştir. Evkâf-ı Hümâyûn Mektupçusu Mehmed Hâlis Bey, Eyüp Sabri Efendi, Şûrâ-yı Devlet Kalemi'nden Medenî Efendi imzalı bazı yazarlar görülmeye başlamıştır. Malî sıkıntılar nedeniyle Âşir Efendi'nin kendi kararıyla 13. sayıda kapatılır.

1.1.3. Üçüncü Dönem: (9 Kasım 1872- 19 Nisan 1873)

Çalışmamızın konusunu teşkil eden Üçüncü Dönem Hadîka'yı Ebüzziya Tevfik, dönemin Hâriciye Nâzırı Halil Şerif Paşa'nın da desteğiyle Âşir Efendi'den kiralayıp “Havadis ve maarife dair yevmî gazete” olarak yayımlamaya başlamıştır.

Hadîka, yayımına yeniden başladığında bu defa eski kimliğini tamamen değiştirerek günlük siyâsî gazete olarak birinci sayıdan itibaren çıkarılmaya başlanmıştır.

¹⁷ Kemal H. Karpat, *Osmanlı Modernleşmesi-Toplum, Kurumsal Değişim ve Nüfus* (İstanbul:Timaş, 2014)

Hadîka'daki değişim içerikte olduğu gibi sayfa sayısı ve sayfa düzeninde de olmuştur. Sayfa sayısı 4 ve sayfalardaki yazı düzeni 3 sütundan oluşmaktadır.

Ebüzziya Tevfik'in kendi adına çıkardığı bu ilk gazetesinde yanında yardımcı ve mütercim olarak Şemseddin Sami Bey bulunmaktadır. Sami bir yıl kadar önce başladığı Matbuat Kalemi'ndeki görevine de devam etmektedir. Hadîka'da yazı işleri yardımcısı yaparken aynı zamanda Hadîka'nın çevirmenliğini de yapmıştır. Ancak gazetede Şemseddin Sami imzasına rastlanmaz.

Gazetenin yazarlarının isimleri özel olarak belirtilmemiş. Sadece makalelerin sağ alt kısmında Tevfik, Kemal, N.K, Mehmet Tevfik, E.Z, Muharrir, Nüzhet, Muharrir Ahmet şeklinde kısaltılmış veya sadece soyadı yazılmış. En çok tekrarlanan isimler N.K ve Tevfik'tir.

Gazete 56. sayısının yayımlandığı 29 Ocak 1873'te 54. sayısındaki, ayaklanıp Bâb-ı Âlî'ye yürüyen Tersane amelesiyle ilgili olarak verdiği haberde, işçileri koruyan tavrı dolayısıyla Mütercim Rüştü Paşa hükümeti tarafından 2 ay süreyle tatil edilmiştir.

Kapatılma haberi, "Hadîka İlâvesi, adet 16" aracılığıyla okuyuculara duyurulmuştur. Ceza bittikten sonra Hadîka'yı haftada bir gün cuma günleri çıkarılmaya başlanır. 57. sayı 28 Mart 1873 Cuma günü çıkar. Ayrıca gazetenin her cuma yayımlanacağı belirtilerek Hadîka'nın haftalığa çevrildiği de duyurmuş olmaktadır.

Ebüzziya Tevfik 58. sayıyı Etfâle Mahsus Hadîka formatıyla 3 Nisan 1873 Cuma günü yayımlamıştır. Bu sayı Ebüzziya Tevfik'in bizzat yayımladığı son sayıdır. Üç gün sonra Namık Kemal ile birlikte tutuklanmış, sürgüne gönderilmiş, Sirâc kapatılmış, Hadîka ise Âşir Efendi'nin olduğu için bırakılmıştır. Şemseddin Sami 59. sayıdan itibaren Hadîka'yı günlük gazete olarak çıkarmıştır.

Gazetenin bu safhası da ancak 1 hafta sürmüş, Şemseddin Sami 63. sayıda hükümetin Rusya siyasetini ağır bir şekilde tenkit etmiş, matbuat idaresi kendisine ihtarda bulunmuş, Sami Bey bu ihtarla çok sert bir karşılık verince, gazetenin imtiyaz sahibi Âşir Efendi "başına iş geleceğinden korkarak" hükümete müracaatla gazetesini muvakkaten tatil ettiğini bildirmiş, bunu da diğer gazetelerde ilan etmiştir. (H. 22 Safer 1290/ 21 Nisan 1873)."

1.1.4. Dördüncü Dönem: (20 Mayıs 1873-17 Temmuz 1873).

Hadika bir ay kadar kapalı kaldıktan sonra bu defa Şemseddin Sâmî gazeteyi Âşir Efendi'den kiralamış ve 20 Mayıs 1873 itibaren kendi adına siyasî nitelikte ve günlük olarak çıkarmaya başlamıştır. Bu dönemde yine hükümetin politikasını tenkit etmeye devam etmiştir. Şemseddin Sâmî'nin bu tür muhalefet yazıları dolayısıyla sonunda gazete 42. sayısında yayın imtiyazı da feshedilerek bir daha çıkmamak üzere kapatılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

HADİKA GAZETESİNİN ÜÇÜNCÜ DÖNEMİNİN TRANSKRİPSİYONU

2.1. 1. NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 1 – İstanbul – Cumaertesi – Fî 9 Teşrin-i Sâni –

Sene 1289 – 8 Ramazan

Hadîka Havadis ve Ma‘ârife Dâir Yevmî Gazete

Bir Nüshası 20 paradır.

Pâyitaht İçün Bedeli: Üç Aylığı 40, Altı Aylığı 80, Seneliği 150 Guruşdur.

Merkez Tahrir ve İdare: Bâb-Âlî İttisalinde Nallı Mescid Caddesindedir.

Vilayet İçün Bedeli: Üç Aylığı 52, Altı Aylığı 105, Senleği 200 Guruşdur.

İdareyi müteallik işler için hafız şerif efendi'ye mürâca‘ad edilmelidir.

İHTÂR

Hadîka gazetesi idâre-i haririye ve edevât-ı tab‘iyesince uğradığı sekteden dolayı bir müddetdir kuşe-i hafâda kalmışdı bu kere ise tabâ‘atce ikmal-i mevcûd olan Tasvir-i Efkâr matba‘asına nakl eylediği gibi umûr-ı tahrîriyeside taraf-ı ahzânemden der‘uhde edilerek bu günden i‘tibâren ve adâlet-i seniyye-i cenâb-ı pâdişâhî'ye istinâden neşrine ibtidâ olundu.

Her yerde gazeteler mensub olduğu milletin âdâb-ı ahlâkına riâyet ve binâenaleyh hükûmetin kavânin ve nizâmâtına mutâva‘atla mükellef bulunduğundan biz de neşr- i yazıda bu iki vazîfeden ayrılmayarak her şeyden bahs etmek ve edeb ve terbiye hududunu kemâl-i dikkat ve itina ile muhâfaza eylemek azm kuyusunda ve hasbü'l-beşeriye zuhur edecek nekâyisimizin mürüvvet-i mendâne-i mazhâr-ı afv ve iğmâz edilmesi temennisindeyiz.

Tevfik

BİR LÂZİME-İ SİYÂSET

Hükûmetlerin adl ve intizâmına çâre-i taharrîsiyle meşgûl olan ashâb-ı dânişin kendilerince aksi ilgâyât ad eyledikleri madde-i emir-i teşri'i her dürlü suistimâle mani‘ olabilecek bir derece-i kemâle îsâl etmektir.

Böyle bir maksad vâkı‘a -ı medeniyet içün en büyük bir medâr-ı sa‘âdet olabilir. Ve mevâni‘ bir endâzelikte bu kadar icâzlar göstermiş olan kuvvet-i ma‘ârif ileride belki

öyle bir matlab-ı âlâyı dahi fa'ale getirebilir. Fakat gerek târihlerde ve gerek zamanımızın ahvâlinde bu güne kadar nizâmât-ı arzu olduğu dercede değil belki onun aşırı mertebesinde bile şümûl ve te'siri meşhud olamıyor. Hatta bu şümûl-u te'sirin imkân-ı husûlüne isti'dâd bile görülüyor.

Binâenaleyh bu noksânın telâfisi olsa olsa icrâ-yı ahkâma müekkel olanların intizâm-ı ahlâkıyla hâsıl olabiliyor.

İslâm devletlerinin hâli birer birer nazar-ı tedkik önüne alınırsa da'vâımızın bir hânı kendi kendini meydâna atâr:

Mebde'-i zuhurdan tâ yakın vakitlere gelinceye kadar düvel-i İslâmiye'nin kaffesi ekmel her şerâyi' olan ahkâm-ı fıkhiye ile idare olurdu. Hâl böyle iken Emir Bin Abdülaziz'in hasenât-ı fevkalâdesiyle meselâ hâkim-i bi-emrullahın siy'et-i reddiyesi beyinde bayağı aklın tehdid edemiyeceği derecelerde fark görülmez mi?

Şu kadar var ki insan bi't-tabi meyl-i ta'di ile mecbul olduğu için dünyâda hükümetin zuhûru lâzım gelmiş iken onun hüsn-i hâlini yine insandan beklemek alenî bir tenâkuz değil midir? Mütâla'ası vakt-ı hâtır-ı haraş olmakdan hâli kalmaz.

Bununla berâber tabi'at-ı beşeri ve hiç olmazsa cem'iyetle himmet edecek bir fikrayı mümkün mertebe tehzip etmek nizâmın kifâletini cüz'î-küllî kafi-i mu'âmelât idâme ta'mim eylemekden bin kat suhûletlidir.

....denilebilir ki bir devletin hey'et-i idaresi ahlâk-ı fâzıla ashâbından bürekkeb olunca nizâmâtı – fenâhil fakat – nâkıs olsa bile yine hüsn-i idare tahdidde bulunması kâbildir. Lakin me'mûrlarda siyâsetce lâzım olan ahlâk mevcûd bulunmadıkca nizâmâtta olan kemâlâtın sa'âdet-i medeniyetce hiçbir te'siri olmaz.

Murâdımız emr-i neşriyan-ı ehemmiyetini inkâr değil vazîfesini lâıykıyla bilir me'mûr yetiştirmenin lüzûmunu beyân etmektir.

Nazar-ı hakîm-i ashâbı indinde muhakkaktır ki Devlet-i Aliyye'nin beş asr-ı müddetde ve dünyâda hiç misli görülmedik sûretde tantana-i ikbâlini nice bin ihtilâl ateşlerinin nice bin istilâ tûfânlarının arasından şân ve nâmusuyla çekib çıkaran yalnız yeniçeri ve sarây ve devair-i vüzerâ nâmlarıyla ma'ruf olan üç büyük mekteb-i fezâilin yetiştirdiği ateş fikirli demir yürekli kahramanlar idi.

Bunun yirmi beş sene olagelinceye kadar onların yerine kâim olanların ekserisi ise hizmet-i devleti yalnızca bir sermâye-i servet ve pek munsif olursa medâr-ı ma'îşet bilenlerdi.

Bir me'mûra göre hırs-ı ikbâli nihâyet dereceye götürmek bile câiz olabilir. Fakat eline aldığı me'mûriyet-i emrini umûmun hân-ı ihsânına da've-i tezkiresi ad etmek hiçbir vakit hiçbir millet için fevz ve necât alâmetlerinden ma'dûd olamaz!.

Me'mûr hizmetini sermâye-i servet bilirse irtikâbı da kendince bir kâide-i ticâret edâ etmek tab'îdir.

Me'mûr ma'îşet-i hizmetine mahsus görürse en büyük vazîfesini en küçük bir ma'zuliyyet-i muhâtarasından kurtârmak yolunda fedâ eylemek zarûrîdir.

Me'mûra lâzım olan hizmet devlete asker gibi vazîfe nâmına girmek ve ma'îşet-i ta'yin âlir yolda kabul eylemektir.

Bu iki kâide hâsıl olduktan sonra ârada haysiyetini arasın ikbalini arasın terakkîsini arasın hiçbirine ta'riz olunamaz meğer ki bu taharrîler sırasında vazîfe şikenliği garezkârlığı merâmına vâsita-i husûl etmiş ola!.

Ma'lum bir mes'eledir ki devlet kapısı her meslekden her taraftan tevcih edib gelmekte olanların kâffesine açık kaldıkça ve kesret-i ıyâl ve killet-i ma'îşetinden bahs etmek me'mûriyet-i istid'âlarında delil-i istihkâk yerini tutdukça bir devletin muhtâc olduğu her hizmet için ta'rif ettiğimiz yolda me'mûr bulunabilmek tabi'atın ibzâr-ı kâbiliyetde hiç mislî-i meşhûd olmadık bir sefâhatine tevkiif eder.

Tabi'atın ise bu babda imsâkî ne derecelere bâliğ olduğunu göstermek için me'mûrlarımızın dirâyet ve ahlâkca bulundukları hizmetlere lâayık olanlarını bir kere ta'dat ediyor buyurmak kafidir.

Zamân-ı inkılâbımızdan beri re'is-i idareye ehliyet perverlerde kaldı. Fakat yine lüzumu kadar ashâb-ı kâbiliyet yetiştiremediler çünkü ashâb-ı ehliyeti yetiştirmekle maksad hâsıl olmaz. Ma'rifet ehliyeti icâd etmektir.

(Rızkî hüdâyî-i nâbit meyveden ibâret olan memleketin ahâlisi aç kalır.)

Yâ ehliyet-i icâdın çaresi var mıdır?

Evet vardır. Hatta destegâhlarına mekteb nâmı verilir.

Vaktiyle kâinâtı önünde sefurû bedre-i inkiyâd eden şemşîr-i Osmânî on on beş seneden beri deli başıbozuntularının elinden alındı Harbiyemizin yetiştirdiği ashâb-ı fetânete teslim olundu. Şimdi ordularımız bir yere sevk olunursa hiç olmazsa yapacağını bilir ve ekseri teşebbüsünde muvaffak oluyor.

Bir kerede hademât-ı mülküye ve umur-u adliye âdem yetiştirmek için lâzım olan mektebler te'sis olunsun me'mûriyetler kalemlerden çıkan dîvân kâtibi karnetileriyle da'ireden dökülüb gelen kavasbaşı eskilerinin pençesinden kurtarsın meslek ve vazîfesinin hic olmazsa nazariyâtını görmüş olanlara tevdi' edilsin o zaman görürüz ki mülkün her tarafında herkes yaptığını bilmeye başlar ve hatta hıfz-ı câh için dahi bilmediğini yapmak veya yaptırmak bütün bütün ortadan za'il olur.

N . K

ŞU'ÛNÂT

DÂHİLÎ

DER-SA'ÂDET'E MUVÂSALAT

Bağdâd vilâyeti merkez Mutasarrıf-ı sâbık Sa'âdetlü Şâkir Beyefendi geçen cumaretesi günü Der-sa'âdet'e muvâsalat eylemiştir.

HOCA EFENDİ'Yİ CELB

Geçen salı günü Sultân Bâyezid Câmî'i'nde ikinci vakti icrâ-yı va'z eden bir hoca efendi bahsi çerviş yağının hürmetine intikâl ettirmesi üzerine cemâ'atden ba'zıları delâilini istifsâr ve hoca dahi cevâba tasaddî eylemelerinden gürültü çoğalmışdı. Bu aralık Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı Rüşdü Paşa ve Cevdet Paşa Hazerâtı câmî'de bulunduklarından mûcib-i kıl ü kâl olan mes'eleyi tahkik için hoca efendiyi celb ederek kavlinin butlânını tefehhüm ve böyle edilmesini beyâna kâdir olmadığı mesâilden bir dahâ bahs etmesini tenbih buyurmuşlardır.

İSTANBUL VE HAVALİSİNE NÜZÛL EDEN BARAN

İki üç gündür İstanbul ve havalisine nüzûl eden baran eğer Rumeli taraflarınada düşdüyse bir iki aydan beri elleri böğründe kalan zerrâ' vaktini geçirmekde olan zirâ'ate hemân mübâşeret edebilir.

Rivâyet olunduğuna göre Çorlu ve Edirne taraflarına ağustosun onundan beri bir katre yağmur düşmemiş olduğundan erbâb-ı zirâ'at hiçbir şey anlamamıştır. İki üç seneden beri zâten mahsûlâtta olan feyzsizlik yüzünden hâne-harâb olan biçareler eğer bu sene de yağmursuzlukdan harâsete meydân bulamazlarsa ma'âzallah gelecek sene evlerini idâreye kâfi olacak mahsûl tedârikine muvaffak dahi olamıyarak mevcut tohumlarını itlâf eylemeleri tabi'idir.

KRAL OSKAR'IN TEBRİK-İ CÜLÛSU

İsveç ve Norveç Kralı İkinci Oskar'ın tebrik-i cülûsu için taraf-ı Devlet-i Aliyye'den Petersburg Sefiri Rüstem Bey Hazretlerinin azîmet edeceğini Beyoğlu gazeteleri rivâyet ediyor.

LEVANT HERALD'IN TATİLİ

Levant Herald gazetesi taraf-ı hükûmetden iki ay müddetle ta'dil olunmuş.

GEDİK PAŞA TİYATROSU

Mevzû İstanbul gazetecilerinin ahvâl-i umûmiyesinden ibâret olarak erbâb-ı kalemden birinin gâyet gülünç bir komedi tertib edeceği ve yakında tab' ve neşr ile Gedik Paşa Tiyatrosu'nda icrâ etdireceği işidilmiştir.

GAZETELERE BASKI

Memleketimizde gerek Fransızca gerek Türkce birkaç gazete kimi şahsi kimi resmi birer sebeble muhakeme altındadır.

Kuryadoryan Mutasarrıfı hakkında muhâbirinin vaki' olan iş'ârâtına firifte olarak yazdığı makâlâtdan dolayı muhâkeme ediliyor.

Fardu bu sefer Bulgar Ekzarkı'na İslav tarafdârı dediği için Ekzark tarafından açılan da'vâ ile meşgûl.

İbret gazetesi de reji savlının feshine dâir neşr ettiği bir makâlede (Mâliye Hazinesi'ne) ihtimâl ki birçok paralar vermiş ki gider yollu yazdığı mütâla'adan dolayı resmen ittihad olunarak salı günü muhâkemesine ibtida olunmuştur.

Kurya'nın ef'âline bir şey diyemeyiz fakat pek iyi biliriz ki Mutasarrıfı beyefendi meşreb-i iffet ve istikâmetde ba'zı emsâli gibi hakikate nevâdırdandır bunlardan başka vatan-ı umûmiyenin ihtiyâcât-ı medeniyyesini bilir elca-yi asr ile ittihâzı

lâzım gelen tedâbir-i nâfiayı tanver-i husûluna çalışır nerede olsa millet ve devletine hizmet eder Fardu Bosfor'un Ekzark İslav taraftarıdır demesi Ekzark efendiye bilemeyiz ki neden mucib-i infi'al işte gazete ile da'vâya kalkışmış! Yoksa gazetenin başka bir maksadı mı vardı?

TELGRAF HATLARI

Birkaç gündür gazetelerde telgrafnâme görülememesi İtalya ve Avusturya cihetlerinde bulunan telgraf hatlarının kırılmış olduğundandır.

RUMELİ DEMİRYOLU

Rumeli demiryolu yaptık. Her kilometresi milletimize üç yüz bin franka geldi (Fâizler filanlar falanlar bu hesâba dâhil değildir)

Avrupa'da yapılan şimendiferlerin istatistik cedvellerine bakılsın içlerinde bu bahâda hiçbir yolu bulunmaz.

Bizim demiryolu ise yapıldığı yerin düzlüğü arâzinin kıymetsizliği amele yevmiyesinin azlığı cihetleriyle dünyâda en ucuz yapılmak lâzım gelen şimendifer idi.

Biz me'mul ederiz ki yine Rumeli şimendiferi lâayık olduğu kadar ucuz yapılır. Çünkü memleketde kurduğumuz efkâr-ı umûmiyeye karşı falan yâhud ondan sonra gelen filan tarafından bırakılmış ne kadar seyyiât varsa cümlesinin güneş önünde rutubet mahv olduğu gibi mahv olacağına katiyyen emniyetimiz vardır.

Bununla berâber mâdemki şuradan Çatalca'ya kadar bir yol yapıldı ve mademki o yolun masrafını tırnaklarıyla yer kazan Osmanlılar te'diye etdi. Hele mademki yolun yapılışı sırf Osmanlılar içindir. Çünkü memalik Osmanlılarındır. Devlet Osmanlılarındır. Hâkimiyet Osmanlılarındır. Bu hâlde şimendiferin Osmanlılara merâm anlatamayacak hizmetkarlar kullanmasına mevkiplerine Osmanlıların anlayamayacağı surette sâ'atler koymasına ve hiç değilse mukâbilinde bir dâne olsun Türke sâ'at konulmamasına sebebi ma'kul bulunamaz zan ederiz.

Asıl ta'cibe şâyân olan yeri şurasıdır ki Matbu'ât Nizâm-nâmesi'nin ahkâmı câri olduğuna i'timâd ettiğimiz zamanlarda bile gazetelerimiz bunun gibi millete müteallik olan ahvâlden bahs etmek istiyorlar.!!!!

MUHÂBERE-İ ALENİYYE

İzmir’de Devir gazetesi müellifi Salim Efendi’ye hasbû’l-mülk birbirimize mu’âvemeteye borçluyuz. Binâenaleyh Hadîka gazetesine İzmir’de müşteri olmak isteyenlerin Devir idâresine mürâca‘at etmesine muvâffakat buyrulursa gazetenizle i‘lânını niyâz ederim Devir için İstanbul’ca lâzım gelen hizmeti Hadîka ifâya hâzırdır.

Tevfik

HÂRİCİ

FREDERİK’İN ÇAVUŞA DERSİ

Purusya krallarından meşhur Frederik’e ordugâhda bir çavuş hizmet-i mahsûsasını istid‘â ile bir arzuhâl takdim eder. Frederik hiçbir cevâb vermez. Birkaç günden sonra bir gece çavuşun bulunduğu çadıra uğrâr bakâr ki kendi uyumuş tüfeği pâslanmış nöbetçisi bulunduğu karakol idâreden hâli kalmış. Frederik çavuşu uyandırmak üzere iken karakolun önünde düşmanın keşif kolları zuhur eder. Kral çavuşdan evvel maiyetinde bulunân neferleri uyandırır. Bir tedbir ile keşfe gelen iki düşman süvârisini esir ederler. Onlar çadırda istintak olunmakda iken mübâhasenin hâsıl ettiği şiddet cihetiyle gide gide yükselmekte olan seslerin te’siriyle çavuş uyanır. Yanında kralı görür düşmana bakar meclisin hey’etinden bebhut olur. Kendi hâlinde durur.

İstintak bitdikden sonra kral ile çavuş beyninde şöyle bir muhâvere zuhur eder.

—Sen niçün askere girdin?

—Devletime hizmet için.

—Öyle ise niçün düşman önünde uyudun?

—Devletime hizmet için pâdişâhımın hizmet-i hâssına girmek idi. Ona vâsıta bulmak için günlerce gecelerce çalışdım. Huzûrunuza arzuhâlde takdim etdim nihâyet âciz kâldım. Yorgunluğuma mağlub oldum uyudum.

—Şurâsını iyi bil ki askerın vazîfesi tüfek gibi at gibi top gibi cephâne gibi mücerred nizâmât-ı askeriyye hükmünce ta‘yyin olunduğu hizmetleri hâlisâne ifâ etmektir. Ben her ne vakit senden bir bardak su istesem verme lakin bir lokma ekmek için karâkolunu bırakarak arzuhâl ile de kapıma gelme.

Frederik nizâmât-ı askeriyede gösterdiği şiddet bir dereceye kadar mübâlağalı görünmekle berâber her devletin idâre-i askeriyye için lüzûm-i kat'î dairesinden dahi ihraç olunamamaktadır. (Çünkü imparator Kiumler Şarl Fredrikler Bismarklar Molklar hatta Napolyonlar bile onun el-hükmü li'l-gâlib kâ'idesince şakird-i irfâni ad olanlardandır) biz o kâ'ideyi kabul etmeyiz fakat şu kadar deriz ki askerlik lâzım ise hakikate askerlik olmak lâzım gelir gerek vatanın muhafazası gerek milletin a'lâ-yı şânı için silah altına çağrılan bir nefer her ne mertebede olur ise olsun zâbitana hidmetkâr olmaz.

Fransızlar zabıt hidmetkârlığına asker vermek husûsunda olan usûlün lağvına teşebbüs etdiler mes'eleyi mu'temedimiz olan gazetelerde gördük. Biz bir dürlü Hakâyık'ın izhârında birinci olmak lâzım gelirdik. Gayret edilmekde hiç olmazsa ikinci veya üçüncü dördüncü beşinci olmak şerefinden de mahrum olmayalım.

MANŞ DENİZİ KÖPRÜSÜ

İngiltere ile Fransa arasında olan Manş Denizi üzerinden bir köprü atarak o iki kişver-i azmi birleştirmek fikrini iltizâm eden meşhur mühendis Mösyö Bote bu tasvirinin fa'le ihrac için iktizâ eden akçeyi te'diye edecek bir şirket tedârik edebilmiş olduğunu gazeteler yazıyor.

MANKUZİ

Garib şeydir ki bir çok yerlerde meşreb-i merdâneyi haydutlar bile iltizâm ediyor!

Guluva'nın rivayetine göre İtalya'da (Mancezi) nâmında bir meşhur haydud ashâb-ı servetden Mösyö (Mankuzi) yi esir eder. Hâlbuki bu haydud vaktiyle hükümet eline geçmiş ve mahkeme-i cinâyetde kendini müdâfaa eden avukat Mösyö Pesisna'nın talakat-ı lisânı sâyesinde hâlâ olmuş.

Mösyö Mankuzi'ni ise avukatın ahabbından olmağla seyâhate çıkârken haydud eline düşse bile canını tasvir ederek ihtiyaten Pesisna'dan Mancezi'ye bir tavsiye almış bulunur.

Tutulduğu zamân tavsiyesini gösterir. Mankuzi kabul eder.

Hakkında fevka'l-gâye ri'âyete başlar. Hatta her gece verdiği ziyâfetlerle yüz lira kadar masraf eder. Ma'mâfih bu hareket müteşekkîrâne ile berâber haydutluk

mesleğinin vazîfesini de unutmaz. Mankuzi tutulduğu gün kendisinden yüz elli bin lira fidye-i necât ister. Biçârenin fâmiyâsı bu paranın yüz yirmi bin lirasını götürürler. Kusuru için dahi bir takım mücevherât arz ederler. Mücevherâtı kabul etmez. Satılıb akçesinin getirilmesini emr eder. Fakat hakşinâslığını bir dereceye götürür ki Mankuzi tutduğu gün kendinin ve yânında bulunânların üzerlerinden ne kadar eşyâ alınmış ise tâ eski kunduraya vâıncaya kadar cümlesine birer fi'at takdir ederek hesâbından tenzil eder.

TELGRAF

Paris 5 Teşrin-i Sâî

(Maran) ile (Hot Maran) Prusya askerinden tamâmen tahliye olundu. Fransa ile İngiltere beyninde akd-i mukarrir olan ticâret mu'âhedesinin dün imzâ olunduğu Sûret-i Sahîhe'de söyleniliyor. Fransa hükümeti yakında Almanya'ya tazminâta mahsûben iki yüz milyon Frank dahâ teslim edecektir.

Paris 7 Teşrin-i Sâî

Fransa ile İngiltere beyninde akd-ı müsemim olan Ticâret mu'âhedesinin salı günü imzâ olunduğunu resmi gazete Sûret-i Sahîhe'de rivayet ediliyor.

Londra 4 Teşrin-i Sâî

Finyanlardan bir cem gafire (Hayetbarak) meydânda ba'zı nemâyîşlerde bulunmuşdur.

Washington 7 Teşrin-i Sâî

Mâliye Nâzırı Mösyö (Fiyş) isti'fâ etdi. Kabînece sâir ba'zı tebdilât dahi söyleniyor.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuşdur.

2.2. (2) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 2 – İstanbul – Pazartesi – Fî 11 Teşrin-i Sâni –

Sene 1289 – 10 Ramazan

MA‘ÂRİFE DÂİR BİR MAKÂLE

EL-NÂS AMMÂ ÂLİM O MÜTEALLİM VE EL-BAKİ HEMEC

Dünyâda şeref-i insâniyet feyz-i ma‘rifetden ibâretedir. Yoksa nisâb-ı ilme mâlik veya tahsiline sâlik olmayan avâmın hüvâmından hiç farkı olamaz. Bir kere mezziyât-i insâniyeyi düşünelim!

Herkesi hakkıyla vazîfe-i hilkatından haberdâr eden ma‘ârif değil midir?

Fıtratımızdaki isti‘dâd-ı kemâli bi‘l-fi‘il izhâr eden ma‘ârif değil midir?

Mevcûdât-ı zemîni ekser-i havâsıyla berâberini nev‘mize hidmetkâr eden ma‘ârif değil midir?

Dünyânın bir köşesindeki ni‘am-i fevâidi diğer köşesinde bulunanların payına îşâr eden ma‘ârif değil midir?

Tûfânzede-i fenâ olan bunca akvâm-ı sâlifenin müesser-i irfânını cihân-ı medeniyetde dâimü’l-istikrâr eden maârif değil midir?

Hakikat-i dünyâda ma‘ârifden büyük ne meziyyet tasvir olunsun?.

Ma‘rifet-i hakkın ecel-i lutf-i şebâniyesidir.

İzzetin hâmisî me‘mûriyetin beyânnâmesidir.

Vâim eyler zâmi ve bâtında taklib-i umûr

Sanki ahkâm-ı teşvenin sâni‘-i sânisidir.

Ma‘ârif sayesinde ki Avrupa’da herkes meb‘ûsân-ı ahâlînin ta‘yin ettiği menâfi‘-i vak‘âya gafil olur. Hâlbuki Asya’da hiç kimse meb‘ûsân-ı aleyhînin ta‘yin ettiği şerayî‘i himâyet edemez!.

Ma‘ârif sayesinde ki İngilizler bir küçük ordu ile üç yüz milyondan ziyâde nüfûsa mâlik olan Çin hükûmetinin pâyitahtına dâhil olur. Hâlbuki o koca Çin hükûmeti

bir küçük fırka-i âsiyenin bile üzerine varmağa cesaret edemez!. Ma‘ârif sayesinde ki birkaç günde Avrupalı birkaç Bahr-ı mahiyeti geçerek dünyânın öbür köşesine vâsıl olur.

Hâlbuki birkaç milyon tatar birkaç yüz senede bir duvarı aşmağa kesb-i kudred edemez!.

Ma‘ârif sayesinde ki dâire-yi medeniyet içinde hakîkati çeşm-i idrakanihân olan bunca ilel-i mahlukâtın tedâvisi kâbil olur. Hâlbuki bedeviyet sahralarında hiç kimse vücûdu meydanda olan sâ‘be karşı def‘-i mazarrat edemez!.

Ma‘ârif sayesinde ki Paris’de bir edîb-i kâmil üç beş ay çalışarak bir hikâyeye tertib etse müddet-i ömründe zarûret görmeyecek kadar servete nâil olur. Hâlbuki İstanbul’da bir allâme-i bi-mu‘âdil müddet-i ömründe te’lif edeceği kitabların mahsûliyle üç beş ay istifâ-i hâcet edemez.

Bir kere nazar-ı i‘mân ile bakılsın ki ma‘ârif bildiğimiz akvâm içinde intişâr edeli ne kadar âsâr-ı bedi‘a meydana getirmiştir!

Tabi‘âtın birkaç şu‘besi tedvîn oldu. Kendi kuvvetiyle büyücek bir kelleyi tahrîkten âciz olan bir hasmı “Eğer hâricde bir nokta-i istinâd bulsaydım zemini yerinden oynâdırdım” farz-ı imkâniyesiyle müftehir eyledi.

Fen-i siyâsetin ba‘zı kavâidi ta‘yin olundu. Mülkü iki üç eyâlete mahsur olan bir hâkimi az muddetde feth için cihân içinde cihân taharrisine muktedir eyledi.

Zuhûr-i İslâm mekârim-i ahlâkı etmâm eyledi. Bir iki asır içinde kıt‘ât-ı selâsenin ekseri cihetleri kânûn-i adl ü hak olan şeri‘ate münkâd edildi.

Ülemâ-yı kirâm kavâid-i akıl ve naklin tedkikine ikdâm eyledi. Dünyâyı Firdevs-i me‘mûriyet eden medeniyet esbâb-ı külliyesi a‘dâd edildi.

İçlerinde hâkimler zuhûr etdi ki seyf-i adâletleri maşrikden mağribe resan olundu.

Hikemîler vücûda geldi ki te’lifât-ı adîde ve keşfiyât-ı cedîdeleriyle her biri kudret-i sani’in kemâline bir hân olurdu.

Ba‘zı ehl-i san‘at basmayı icâd etdi. O zamana kadar havâsa mahsus olan kemâlet-i akliyenin ta‘mimiyle fevâid-i medeniyetin gördüğümüz dereceye vusûlüne medâr oldu.

Birtakım erbâb-ı ma‘rifet-i seyâhat-i bahriyeyi i‘tiyâd etdi. O vakte kadar ummân-i hafâda kalmış olan bir kıt‘a-i uzmâ dâire-i temadüne alınarak hâiz olduğu atâyâyı kudretten umûm-i insâniyet-i hissedâr oldu.

Birkaç hakim istidlâlât-ı nazariyenin tatbikât-ı hâriciye ihtiyâcını te‘yid etdi. Bu ihtiyâcın sübût-i füyûzatını tabi‘atden istifâdeyi belki bin derece tezyid eyledi.

Usûl-i he‘yet ve kuvve-i câzibe kânûnları ve havâs-ı enâsır gibi birtakım hafâyâ-i kudretin idrâkiyle efkâr-ı beşer ihâtâsı kâbil olamayacak kadar vus‘at bulunduğu müsellemdir. Bu keşfiyâtdan sa‘âdet-i hâlimizce hâsıl olan netâyic-i nâfi‘aya ise pîş-i nazarımızdaki masnû‘ât bedî‘enin herbiri bir delil-i muntazamadır.

Müesser-i sâireden kat‘-ı nazar akla göre buhar kuvvetiyle seyyâle-i berkıyye hâsasının keşfinden büyük ne hizmet olabilir. Bunlar terfi-i medeniyet için iki vâsıtâ-i uzmâdır ki biri rûh kadar bedî‘ü’l-eser biri hayal gibi serî‘ü’s-sefirdir.

Biri tedârik-i ihtiyâcât için hidmetkâr olmuş o vâsıtâ ile yirmi milyon nüfuslu bir memleketde dört yüz milyon nüfus kuvveti bir dakika ârâm etmeksizin a‘mâl-i levâzım iştigâлиндendir

Diğeri te‘âtî-i muhâberat için Tatar olmuş. O râbıtâ ile küre-i zemin ebnâ-i cinsimiz için bir meclis-i ülfet hâlinededir!.

Biri ne garib vâsıtâ-i kudretdir ki tuğ-i siyâhını takınıb taht-ı revânına süvâr oldukça karada denizde icrâ-yı meram ile rüzgâra infâz-ı ahkâm eylediği için hem hâkime-i dünyâ hem mâlik-i derya ünvânıyla tavsîf oluna icradır!

Diğeri ne acaib mu‘cize-i fitrattır ki bârika-i seyyâlenin mecrâ-i nakli olan teller ser‘at-ı intikal barikasının hayat-ı şa‘âne benzer. Aksâ-yı Şark’ın vukû‘âtını müntehâ-i Garb’a ıbsâl için muhtaç olduğu müddet bir dakîkadan bile ednâdır!

Mâhasal muy ü izfâr gibi tasallut-i gayyâr ü kerem ve serd rüzgârdan tahaffuz edecek vesâidden bile âriy olarak harâbe-i zâr-ı zemîne gelmiş olan benî nev’imiz üç dört bin seneden beri bunca bâran-ı belâ ve hun-âbe-i istilâ tûfânlarına uğramışken ısrar tabi‘atı idrâk ve hikâye-i ma‘rifeti istidrâ ki sarf ettiği ikdâmât fevkalâde sâyesinde öyle bir mertebe-i i‘tilâyâ vâsıl olmuşdur ki tasviri akıllara hayret verir!

Yâ nasıl hayret vermesin? Öyle bir mahluk-i za‘if ru- yi zemine hâkim-i tabi‘at kilye-i irâded cüz’iyesine hâdim olmuşdur.

Basit âlemde medâyin-i azmiye inşâsıyla rivâyet-i ictimâ-i ğı teşyid ediyor.

Muhit-i a'zamda sefâyin-i cismiye peydâsıyla vesâid intifâ'-i tezyid ediyor.

A'dâd etdiği edevât ile sabah gibi mevcuddur ya da sâir oluyor. Fıtratı ise o mâhiyetden müberradır. İcâd etdiği âlât ile zey-cenâh gibi evc havada dâir oluyor. Hâsılatı ise o hassiyetden ma'râdır. Cismi hakir ama efkârına eb'âd gibi hud ü inhâ bulunmaz.

Ömr-i kusayrâma-i âsârına a'dâd gibi hud ü ihsan tasvir olunmaz.

Mekmen-i kudretde mestûr olan serâir-i tabi'atı pirâyeye-i efkâr etmektedir.

Mahzun-i fitratda matmur olan cevâhir-i ma'arifeti sermâye-i bazar etmektedir.

Kâh zamanın en dakik olan vekâyî'inden istidlâl-i netâyic eyliyor.

Kâh zemînin en amik olan muvâza'andan istihsâl-i havâic eyliyor.

Kıt'aları ayırıyor. Deryaları birleştiriyor. Beyaban dâhilinde sular Umman sahilinde karalar peydâ ediyor. Âlemin her lezzetinden tabi'atın her kuvvetinden müstefid olur. Bu istifâde çoğaldıkça meşâk-ı tabi'at nâ-bedid oluyor. Her illetin devâsını arıyor. Her hâcetin esbâb-ı istifâsını buluyor. Devletler teşkil etdi ki mülklerinin hudûdunda güneş grub etmiyor. Memleketler te'sis edidi ki güneşin grubuyla içlerinden aydınlık gitmiyor.

Sabah ma'rifet dünyâyı tutdu. Biz ne zamana kadar böyle girânhâb-ı fûtûr olub duracağız?

Lisân-i müdâheneden işiddiğimiz efsânelere kapılmakdan ise bir kere gözümüzü açalım. Derece-i ma'rifetimize im'ân-ı nazar edelim. Milel mütemeddineden evvelin pâye-i terakkîde olanların bile avâmında lâ-akl-i nefsi okuyub yazmak bilir. Hâlbuki milletimizin binde biri nâmını tahrir ve belki kırâ'adden acizdir.

Havâssın tahsili ise avâmdan ziyâde şâyan-ı teessüf görünür. Mekatib-i Askeriye'den başka te'sisât-ı ilmiyemizin hângisinden bir âdem yetişdiyse her dürlü müşkülâta galebe şânından olan fetânet ve gayret-i fevkalade sayesinde. Bununla berâber onlar da mühendis ve müderris ve kâtib ve zâbıt gibi birkaç sınıf me'mûrdan ibâret görünür.

Marifetin fâidesi yalnız umûmun hevan-ı ihsanına mihvan olmağa vesâded midir? Elbette değil. Zîrâ görüyoruz ki servet ve me'mûriyetine tahsir olduğumuz

Avrupa’da iğneden ipliğe varıncaya kadar mahsûlât-ı medeniyet var ise en büyük desd-gâh-ı mekteb ve en birinci üstâd-ı ma’rifetdir.

Ya hâl böyle iken bizim tezyid-i ma’ârifde olan ihmalimize ne sebep bulabilir?

Acabâ ba’zı muta’asıbların “Ma’rifet iz’af-ı deyn eder” yollu iltizâm etdikleri bâtıl zehâbe mi i’tibâr olunur? Bu bir akîde-i dâlledir ki mu’tekidleri “”fermânıyla me’mûr olan fark-ı İslâmiye arasında cehele-i inâdiye ünvân-ı merkebiyle tevsif olursa lâyıkdır.

Diyanet fûnûn-i şitâdan ibâret bir zebde-i ma’rifet iken ilim ile din arasında nasıl mübayenet-i tasavvur olunabilir? Eğer bu mübâyenet tahsisen makûlâta hasr edilmek istenilirse o da ne sûretle kabul olunur? Hükûmet ki mecmu’ makûlta şamil bir ulûmdur. Nas-ı kerim içinde hayır-ı kesir ünvân-ı teşrifine mazhariyetle mükerrerdir.

Bundan başka bir mes’elede akl ü nakl ta’âriz edince huccetbâliğe-i kudret olan aklın hükm-i evvel ve nakl-i engele müevvel olduğu için ulemâ-yı şeri’at iştigal-i ma’kûlat ile mükellef olduğu umûm-i erbâb-ı dâniş indinde müsellemdir.

Mantık gibi hendese gibi isbât-ı hakikat eden berâhin-i ma’kûladan i’tikâdca mazarat-i tevhim etmek teslit arasında tevhid arayanlara yakışır.

Acabâ Avrupa’da birtakım mütegalibin “Ma’ârif nizâm devleti ihlalidir”tarzında meydana koydukları zam-ı fasidemi nazar-ı dikkati celb ediyor? Ma’rifet herkese hak ve vazîfesini bildirdiği için ahkâm-ı hürriyeti ikmâl eder. Yoksa nizâm-ı devleti bir vakit ihlâl etmez.

Hâlkın hukukunu idrâkda ikdidarına kim kâil olmaz? Meğerki menşûr hükûmeti esâret-i umûmiye penceği zan edenler ola.

Acabâ ma’ârifde görülen rağbetsizliğe servet-i umûmiyenin noksânı mı sebep tutulur? Tahsil uğrunda buhl etmek nasıl câiz olabilsin? Bir devlet taklil-i mesârifle hatta idâre-i umûmiyesindeki israfatın tamamıyla önünü alamaz. Fakat tezyid-i ma’ârifle cihân hazinelerini yağma eder.

İspanyollar vaktiyle âlemin en zengin altın ma’denlerine malik olmuş iken ma’ârifde olan noksanları cihetiyle ellerinde bir şey kalmadı. İngilizler mahsûl-i demir ve kömürden ibâret bir mülde sâkin oldukları hâlde ma’ârifde olan kemâlleri hasebiyle memleketlerini dünyânın hazîne-i serveti hükmüne getirdiler.

Zâten cevher-i servetin madeni ma'ârif sermâye-i sa'âdetin mahzeni yine ma'ârifdir.

Bu hâlde ma'ârifin terkîsini servetin tezâyüdünden beklemek valdenin kerîmeden doğmasına intidar hükmünde kalmaz mı?

Acabâ ma'ârif mülkce bir ihtiyâcı müreccah tutulur? Eğer öyle ise ihtiyâcâtın Hângisidir? Biz zarûriyât-ı idâre içinde umûr-i askeriyeden mühimini göremiyoruz. Ma'ârif onu dahi ma'ârifden mukaddem tutamayız.

Evet bir millet ki kılıcı sâyesinde kâim olur makâmında kılıca dayanarak dâim olur hattızâtında dahi seyf-ı şecâ'at-i mâlik rikâb-ı âlem olmuş bir cihângirdir ki cihângirler hemkine esirdir. Fakat oda bâzû-i teshîrinde olursa sâhib-i te'sirdir.

Evet bir vakit kılıcın hasm-ı da'vâda olan hüküm kâtî'ni görenler.

El Mecid'ül- Seyf'i Leys El Mecid'ül Kalem

Derler imiş. Şimdi topun tenvir-i med'âda berk sât'ını seyr ederler.

El Fevz'ül-Âlem Leys El Fevz'ül- Âlem

Kavlini i'tirâf ediyorlar.

Ma'ârifte iktizâ eden sermâyeyi servet-i askeriyenin tezyidine sarf etmek insana kendi beynini yedirmekle kuvvet vermeğe çalışmak kabilinden olmaz mı? Hâsılı bu bahânelere i'tizârlara hiç mahâl yoktur.

Zamânımız duracak zaman değil. Bütün cihân-ı insaniyet kemâl-i şevk ü şitâb ile tarîk-i terrakîde kat'mesâfâta başladı.

Teveccüh olunan ka'be-i kemâlet ise bu dar mihnet içinde bir diyâr-ı sa'âdetdir. Bu diyâr-ı sa'âdete vusûl için bir azm ü ikdâm etmek her âkile göre farîza-i zimmetdir. Farîza-i zimmet eriza-i zimmet bu iken vay o kavme ki betâle-i düşkünde me'lûf-i hâb gafletdir. Hâb-ı gaflete kalan hâlkın elbette karargâhı sahrâ-yı vahşetdir. Sahrâ-yı vahşetin her mahsûlü bir nev' zehr-i meşakkatdir. Zehr-i meşakkatin netice-i te'siri bi't-tabî' helâk ve nedâmetdir. Helâk ve nedâmetden bir cem'iyyeti tahlis edecek vâsita ise mecrîd-i gayret ve ma'ârifetdir.

Âkil isek bizde bu yolda kimseden geri kalmamağa gayret edelim. Gayret edelim ki bir sâ'at evvel bir kadem ileri gidelim.

Kemal

TELGRAF

Londra 5 Teşrin-i Sâî

Bugün (Mansbonhovs) de tüccâr ve sarrâf ve asilzâdegan mecâlisiyle (Şanberdokomon) a'zâsından ibâret bir meclis akt edilerek Afrika'da esir ticâretinin men'ine ve bu maddenin İngiltere devletine âid bir iş olduğuna karar verilmiştir.

Waşigton 5 Teşrin-i Sâî

Ceneral Grant'ın tekrar re'is-i intihâbı muhakkaktır. Memâlik-i şimâliyede ekseriyet Cumhuriyet tarafdârlarındandır New York'da otuz beş bin ve Pensilvanya'da yüz otuz bin Cumhur tarafdârı olarak asâyiş berkemâldir.

Peşte 8 Teşrin-i Sâî

Macar hükûmeti'yle Sırbistan beyninde bir ittifâkın takriri muntazardır. Kolera tenâkuzdadır. Dün yalnız on bir kişi tutulmuştur.

Hükûmet ba'zı emlâk-ı âmiriyenin bey'i niyetindedir.

Waşington 6 Teşrin-i Sâî

Ceneral Grant ekseriyet ârâ ile tekrâr Re'is-i Cumhur nisb olundu.

Berlin 7 Teşrin-i Sâî

Almanya ile Avusturya ve Macar hükûmetleri İnternasyonel Cem'iyeti'nin men'i husûsuna taharr-i tedâbir için mahsûs konferanslar teşkiline müttefikan karar verdiler [1]

Derset 7 Teşrin-i Sâî

Sakıs Prensi'nin velîmesinde Kont Baysten Avusturya ve Macar devleti tarafından vekil sıfatıyla bulunacağı mesmû'dur. Velîme-i mezbûrede umûmen Almanya Prensleri hazır bulunacaklardır

Meksika 6 Teşrin-i Sâni

(Lord Vetiyade) Re'is intihâb olundu. Memleketin her tarafında asâyiş berkemâldir.

Kahire 6 Teşrin-i Sâni

Asâker-i Mısriye ile Habeşler beyninde bir müsâdeme vukû' buldu. (Acabâ ma'rekeyi Hângi taraf kazandı.)

[1] Enternasyonelin maksadını ileride bir makâle-i mahsusa ile beyân edeceğiz.

ŞU'ÛNÂT

DÂHİLİ

EMEKLİ MA'AŞLARI

Bahriye Nâzır-ı sâbık Yaver Paşa ve Tophâne Müşîr-i sâbık Mustafa Paşa ve Şeyhülislâm-ı sâbık Melayık Efendi Hazarâtına onar bin gurus ma'zuliyyet ma'âşı tahsîs buyrulduğu gibi Şeyhülislâm-ı esbâk Hasan Fehmi Efendi Hazretlerinin mahsus olan yedi bin beş yüz gurus ma'âşlarına iki bin beş yüz gurus dahâ zammıyla on bine iblâğ buyurulduğu ve Sadâret Müsteşârlığı'na mahsûs olan otuz bin gurus ma'âşdan beş bin gurusunun tenkis ve Müsteşâr-ı sâbık Kamil Paşa Hazretlerine ihsânıyla Müsteşârlık ma'âşının yirmi beş bine tenzil edeceğini ve Girid Vali-i esbâk Devletlü İsmail Paşa Hazretlerininin zaptiye müşirliğine ve Sa'âdetlü Salih Bey Efendi Hazretlerininin dahi Hâriciye Kitâbeti'ne ta'yin buyrulacakları mervidir.

ÖŞÜR

İşiddik ki: Memâlik-i Osmaniye'de Mekatib-i Sıbyaniye ve Rüşdiye'nin tezyid ve ikmaline karşılık olmak üzere zirâ'addan alınan öşr şer'inin dahi öşrü alınacakmış.

(Buna dâir olan mülâhazâtımızı ileride beyân ederiz)

HÂRİCİ

MAREŞAL BAZE'NİN MUHÂKEMESİ

(Mes) tesliminden dolayı ihânetle meşhûd olan Mareşal Baze'nin muhâkemesine me'mûr olan komisyon îfâ-i me'mûriyet etmişse de netice-i hükmün icrâsı Şûrâ-yı

Ümmet'in tasdikine muhtaç olduğundan meb'ûsânın zaman-ı ictimâ'ına kadar Mareşal taht-ı tevkifde bulunacakmış.

Muhâkemenin sûret-i ceriyânı hakkında alacağımız ma'lûmâtı ileride neşr ederiz.

PRENS NAPOLYON'UN FRANSA MEMÂLİKİNDEN TARDI

Prens Napolyon'un Fransa memâlikinden tardı hakkında Mösyö Tiyer tarafından verilen emir Bonapart tarafdârı olan gazetelerle o tarafa müntesib ve meyyâl olan meb'ûsânı fevkalgâye ığzâb eylediğinden Tiyer aleyhinde şikâyetler çoğalmağa başlamış ve vak'ânın hadvesinden beri gelen Fransız gazetelerinin hemen kaffesinde buna dâir bir çok mübâhis görülmüşdür.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuşdur.

2.3. (3) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

**Numara 3 – İstanbul – Salı – Fî 12 Teşrin-i Sâni –
Sene 1289 – 11 Ramazan**

İ'LÂN

Hadîka Makbuz Senedlerinin Zahir-i İbârât-i Âtiyye-i Hâvîdir.

“Hadîka gazetesi taraf-ı hükûmetden muvaffakat sûretiyle ta'dil edildiği hâlde senedlerin eyyâm-ı mahdûdesi temdîd ve müebbeden kapadılırsa ihrâc ve i'tâ olunan nüshâların mahsûb-i icrâ olarak bâkî kalan akçe ashâbına red edilir”

HÜRRİYET-İ EFKÂR

İnsanın hürriyeti muhtar olduğundan ihtiyârı ise sahib-i fikir bulunduğundan gelir.

Bu bedâhet göz önüne alınınca tamamıyla teslim olunmak iktizâ eder ki her dürlü havas-ı beşeriyeye olduğu gibi hürriyete dahi esas kuvve-i mütefekkiyedir.

Yâ her kârımızda vücûdunu iddi‘â etdiğimiz hürriyet-i fikirden mütevellid olunca fikrin vücûdunu inkâr etmek sıfırdan âded teşkil edebilir demek kabilinden olmaz mı?

Dünyâda Hângi madde variddir ki kendinin mâlik olduğu bir hâssa-yı mahsûli veya ta‘bîr-i âherle eseri olan diğer bir madde de icâd edebilsin? Bu kadar delâil-i nazariyeye ne hâcet? Tatbikât meydanında duruyor.

Bir âdemin ulu taşlarla beyni ezilsin fikrince kanâ‘at ettiği tasdikâtı tağyir etmek kâbil midir?

Velev hânçerle yüreği paralansın vicdânınca tasdik ettiği mu‘tekidatı gönlünden çıkarmak mümkün olabilir mi? Demekki naklî aklî hükmü siyasî ilmî zevki her nev’-i efkâr zaten serbest zaten tabî‘idir. Değişirse kimsenin icbârıyla değil tabî‘inin ilcâsıyla değişir.

İbretbin olacak vekâyi‘-i meşhûredendir ki şemsin istikrârı kürenin devri hakkında Kopernik’in meydana koyduğu kavî-i hükimâneyle delâil-i riyâziye ile isbât eden meşhûr Galile bu i‘tikâdından dolayı – her hakîkati muhâlif din sûretinde göstermekle ma‘ârif olan – ruhban gürûhu tarafından ilhâd ile ithâm olunur. Eğer tâib ve müstâğfir olmazsa tâ‘ûn-i insanı denilmekle şâyân olan ma’hûd engizisyonun pençesine düşeceği kendine ihtâr edilir. Akrebâsı ahabbı şâkirdânı âşinâları musallat olurlar. Tehdid ü ilhâh-kuvvetlerinin sevkiyle kiliseye gider. Bir takım teşrifât-ı azmi arasında kavlinin hatâ olduğunu i‘tirâf eder istedikleri gibi “Tâib ü müstâğfir” olur. Fakat kiliseden çıkarken yine efkârında olan cihet-i tabî‘ye galeyâna başlar bir dürlü kendini alamaz ayağını birkaç kere urur da “ma‘mâfih yine dönen küredir” der pek kanlı pek hatarlı müte‘addid tecrübelerle sâbit olmuşdur ki fikre galebe yine mücerred fikrin şânındandır maddiyât ta’diyât-ı efkâr üzerine teslit olunca baruta dokunan ateş veyahut bahara hadden ziyâde icrâ olunan tazyik hükmünü vermek mukarrerdir.

Bir kere tarihleri gözümüzün önüne alalım vaktiyle İslâm’da zındık çıkdı ilhâd çıkdı tabî‘yyun zuhûr etdi. Tenâsühiye zuhûr etdi. Hiçbirinin üzerine çekmediler. Meydanı fen-i kelâma bıraktılar. Şimdi memâlik-i İslâmiyenin hiçbirinde onlardan veyahut o kabileden olan birçok mesbeblerden eser bile görülemiyor.

Avrupa’da Katolik i‘tikâdının en ehemmiyetsiz bir cihetine dokunacak ne kadar mezheb-î dînî ve hükmî zuhûr etdiyse üzerlerine o dehşetli engizisyon musallat oldu.

İşkenceyi diri diri âdem yakmak ağza erimiş kurşun akıtmak hadlerine bile tutmadı mahsûs-u âlet icâd etdi. Birtakım biçârelerin tâ ölüm derecesine gelinceye kadar her kemiğini ayrı kırdırdı. Yine mazlûmunu evlâdına bakarcasına himmetlerle şifâyât eyledi. Sonra ikinci üçüncü dördüncü def'aya kadar yine kemiklerini kırdırdı. Bu kadar ezâlar bu kadar belâlarla berâber dâimâ galebe Katolik mezhebinin aleyhinde bulunanlar da kaldı. Hâlâ da onlar da kalıyor.

Birçok akla bu hakikati piş-i nazara alarak demişlerdir ki fikr-i insanı da bir garip hâsse görülüyor. Hürriyetini şahâne zuhûra başlayınca eğer pek şiddetle üzerine varılırsa kendinde olan alev mahiyeti birden bire kemâliyle idrak eder. Karşısında her ne dürlü kuvvet mevcut olursa olsun mukâvemetden çekinmez. Hatta yüzde doksan nispetinde de gâlip olur.

Tazyiki az görüldüğü zaman ise hasmının za'afını anlar.

Fare ile oynayan kedi yavrusu gibi eğlenir yolda bir harekete başlar.

Mesela istediği bir şeyi ciddi söylemek de mazarrat görürse kinâye ile söyler. Ona da muktedir olamazsa mûmâileyh anladır. Tasvir ile gösterir. Hâsılı elbetde bir tarik bulur. Maksadına nâil olur.

Bir işçinin Girit Fethi'ni tirid kafiyesinden istifade ile bir padişaha (memnû'iyet hilâfına olarak) beyâna muktedir olabildiği meşhurdur.

Her kimse isterse Girit tirid kafiyesi kadar ma'nâsız bir münâsebet bularak fikrini izhâra mukadder olabileceğini de dünyâda hiçbir akıl inkâr edemez.

Ahvâlimize dikkatle bakalım. Hâfızamıza mürâca'at edelim. Acabâ tasviri değil hatta neşri men' olunmuş bir fikir bulabilir miyiz ki hakkında vukû' bulan memnûniyet cari olmuş olsun?

Bu hâlde "Dünyâda bir cem'iyet için fevkalâde muzır olabilecek fikirler de vardır. Onların neşrine de mûmân'at olunmasın mı?" denilse biz de deriz ki.

Evvela Reşid Paşa merhûmun Paris mu'âhedesini aleyhinde olan lâyhâsında dediği gibi "Herkes mecnûn olduğundan" bir fikir tamamıyla hakîkate makrun olmadıkça binde bir kere kendini umûma kabul etdiremez.

Sâniyan bir fikrin tasavvurunu veyahud intişarını men' etmekden ise sû-i te'sirirâtına meydan vermemek bin kat kolaydır.

Sâlisân her memleketde bulunan kudret-i teşri'in vazîfesi memleketin hâlini lâıykıyla takdir ederek oraca muzır olabilecek efkâr ve ef'âle kânûni sed etmektir. Mükemmel bir kânûn yapılıncâ kasden hem yanlış hem muzır bir fikir neşr etmek pek güçleşir. Hatâen böyle neşr vukû' bulursa ihtiyar edenleri te'dip etmeye de hiçbir mâni kalmaz.

Râbian teşri'in dâiresi bir had ile mahdûd değildir.

Farz edelim ki muzır olabilecek bir fikrin bir yolda neşrine mâni' olacak ceza ta'yin olunmamış da kânûnun o ciheti nâkıs kalmış bir mazarratlı fi'il zuhûr edince derhâl ona karşı da bir fikr-i nizâmiye neşr edilebilir.

Diyorsa ki "sonradan neşr olunan nizâmın hüküm-i sâbıkâ-i câri olamayacağından bu tedbir had-ı zâtında mü'esser görünmez.

Biz de şöyle cevap veririz ki

Bir âdem fikren lisânen kalemen tahriren had-ı zâtında memnû' olması lâzım gelecek – bir fi'il – kânûn noksan bulunmasından istifâde ile ihtiyâr ederse mâdem ki o fi'ilin tekerrürüne meydan bırakılmamak kâbildir hükûmetce o tedbire mürâca'atla iktifâ lâzım gelir.

Hele bir âdemin bir def'alık olarak bir hatırlı fikri de bulunduğundan veya bir hatırlı fikri neşr ettiğinden dolayı ithâm edilememesi bir hükûmetin nâfi' veya muzır veya hükümsüz ne kadar efkâr var ise içlerinden istediğini – veya ta'bir-i sahihiyle istemediğini – neşr ve belki tasavvur ettirmemeye "Alâ maşâllah te'âlî" muktedir kalmasından kıyas ve nisbet-i mahâl ad olunabilecek derecelerde ehven olduğunda zannımızca bir âkil bu kadar ki iştibâh eylesin.

N . K

TELGRAF

Viyana 9 Teşrin-i Sâni

Tirol eyâletinin Meclis-i Rûhâniyesini hükûmetin lağv eyleyeceği me'mûldür.

Peşte 9 Teşrin-i Sâni

Dün koleraya tutulan on bin kişiden sekizi vefât etdi.

Kont Andareşi (Treb) deki çiftliğinden Peşte'ye avded eyledi.

Berlin 9 Teşrin-i Sani

Asılzâdegân Meclisi'yle Şûrâ-i Ümmet beyninde hâsıl olan mücâdele kendince ağırlaşmaktadır.

Rusya devleti İslâv ittihâdı efkârında bulunduğunu beyân etmektedir.

Derest (Saksonya Pâyitahtı) 9 Teşrin-i Sâni

Sakson Prensi'nin tezevvücünden dolayı icrâ olunan şehir-i âyîn pek mükemmel idi.

Londra 9 Teşrin-i Sâni

Gazed isminde olan gazete Fransa ile İngiltere beyninde akt edilen ticâret mu'âhedesini neşr eyledi.

Londra 10 Teşrin-i Sâni

(Kilithâl) şehir-i emîninin ziyâfetinde Lord Granuyel irâd ettiği nutukda umûr-i dâhiliyeden bahsetmemiştir.

Jeno hüküm meclisinin verdiği hükümden bahs eylediği sırada “Bu hüküm yalnız İngiltere'nin kesesine zarar verir. Hiçbir vakit nâmusuna hâlel getirmez. Binâenaleyh para îfa edilmelidir” demiş. Ve İngiltere ile Fransa beyninde akt edilen ticâret mu'âhedesine nakl-i kelâm ederek “Hükûmet layık olduğu kadar menâfi' ve şerefini muhâfaza ile berâber her tarafda âsaişin bekâsını arzu eyler” demiştir.

Washington 6 Teşrin-i Sâni

Ceneral Grant'ın fevkalâde bir ekseriyet-i ârâ ile tekrar re'is olması üzerine (Horas Garelli) yine gazetesine başlamıştır.

Paris 9 Teşrin-i Sani

Mösyö Tiyer'in Şûrâ-yı Ümmet'in ta'dilinden beri Ahvâl-i Dâhiliye hakkında kaleme aldığı beyânnâme çarşamba günü Şûrâ-yı Ümmet'e arz olunacaktır. Mösyö Tiyer'in tahdîd-i müddeti hakkında olan şartnâme on beş gün dahâ ta'vîk eyledi.

Portekiz devletiyle İngiltere beyninde Hind müste‘merâtından dolayı zuhûr eden ihtilafın hâlli içün Mösyö Tiyer hüküm-i nisb olunacaktır.

ŞU‘ÛNÂT

DÂHİLİ

DÜNKÜ ŞÂYİ‘

Dün şâyi‘ olan bir havâdise bugünlerde Bâb-ı Âlî’ce ba‘zı tebeddülât vukû‘a musammem imiş.

NEREDEN KEŞF ETMİŞ?

Acabâ her devrin bedre inkılâbı lâzım geleceğini Basiret nerede keşf etmiş?

FİŞENK

İstanbul hâlkının Ramazâna mahsus olan münasebetsiz eğlencelerinden biri de geceleri sokaklarda fişenk atmalarıdır. Garîbi şurası ki hâlk gelip geçerken böyle fişenk atmak gibi mu‘zipce eğlenceleri i‘tiyât edenlere zâbıta tarafından bir şey söylenmiyor.

Evvelki akşam Sultan Mahmut Türbesi’nde atlı bir âdem gitmekte idi orada birkaç kişi sigaralarından bir ârâyayıcı fişengi tutuşdurarak salıverdiler püskürdüğü şerârelerden hayvan ürkerek şâha kalkmasıyla süvârisi yere düştü fişenkle eğlenmek isteyenlere biçârenin bu hâli fişenkden ziyade da‘vet-i keyf ederek kahkaha ile gülmeye başladılar hâlbuki vak‘a Dârü’l-fünûn’un altında bulunan karakolun pişegâhında zuhûr etmişdi.

Velev merak içün olsun bir zaptiye neferi bile gelmedi.

Dün gece de Sedefciler’de atılan bir ârâyayıcı fişengi bir kadının eğer kaçmamış olsa idi ferâcesini tutuşduruyordu! Evvelleri fişengi attârlar tütüncüler satarken bu sene Ayasofya Cami’i avlusuna varınca her yerde çamaşır sepetleriyle satılıyor.

Bundan her dürlü muhâtara ve vukû‘a melhuz olduğu gibi mahâllât arasında atılanlardan harîk zuhûr etmesi de müsteb‘ed olduğundan her ne taraftan lâzım gelecekse bâyi‘leriyle fâilleri men‘ olunsa fena olmaz.

RAMAZÂN EĞLENCELESİ

İstanbulumuzun Ramazân mahsus olan eğlencelerinden birtakımı her seneki gibi başladı fakat şimdilik Gedikpaşa'daki tiyatrodan başka gidilecek bir yer yok gibidir. Geçende tertibât lu'biyesine hâvî olan cedveli görmüşdük birkaç gece evvel de sûret-i icrâsını müşâhede eylediğimizden – üç dört yeni perdesinden başka – evvelki senelerden bir farkını görmedik mülkümüzde ekseri akvâmın ve bâhusûs Ermenilerin hîn-i tefevvuhda lisân-ı Osmani'nin şivesini ne derecelerde tağyir ettikleri ma'lumdur.

O gece tesâdüf eylediğimiz İstanbul Fethi tasvirinde ise (Metbû'-i mufahhamim) yerine (Mâtebu-i mufâhamim) ve Melik ü millet) makâmında (Mîlik ü mîllet) ve sadâkat yerine (Sâdket) ve fevkalâde) gibi hakikaten sâmi'a-i hâraş olan ta'birleri ulemâ-yı Osmaniye'nin ziynet-i mefhareti olan Molla Gürani ve Akşemseddin gibi e'âzımın kisvesini taklit eden Türkce bilmezlerin lisânından işitdikce hakikaten te'essüf eyledik.

“Tiyatro yazarların birinci vazîfesi gerek tasdikât-ı fikriye ve gerek infi'âlât-ı kalbiyece kendini bütün bütün ma'dûm tutarak ahlâk ve âdât veya efkâr ve hissiyâtını tasvir etmek istediği asrın veya şahsın serâserini keşf ile uğraşmaktan ibâret” olduğunu (Ecel-i kazâ) ünvânıyla neşr ettiğim dramın mukaddimesinde beyân etmişdim.

Bunu fa'lan tasvir edenlerin birinci vazîfesi de şekil ve libâsını taklit eylediğiniz şahsın harekâtı mazbut ve ma'ruf ise tamâmıyla icrâ ve idare eylebileceği yolda isti'mâl-i lisân eylemektir.

Molla Gürani ve Akşemseddin'in zatını taklit edenler hiç olmazsa (Sâdaket) ve (Fevkala'de) demeyecek kadar olsun lisân-ı Osmaniye'nin şîvesine vâkıf âdemler olmak lâzım gelir. Hele perdeler değişdikçe ya'ni fasıllar arasında tiyatronun üst katında mahâl tutabilen ba'zı külhânilerin ıslık çalmak ve birtakım terbiyesizlikler etmek gibi hâlleri hakîkaten Gedik Paşa'nın nâm-ı meşhûrünü hatırlara ilgâ etmektedir.

Matbû'âtın tarih-i zuhûru olan şu birkaç sene zarfında hâlkın vesâit-i ma'rifeti lehv ü tarabe tercihinin bir delili de kırâ't-hânelerimizin mümkün mertebe kesb eylediği rağbetdir.

Vâkı'a bu rağbet (Tenbel-hâne) vasfına lâıyk olan beylerle kahve-hâneleri şimdiki hâlde mu'attal edecek derecede değilse de böyle yerlerin müdâvimleri kendince ziyâdeleştiği memnûniyetle müşâhede olunmaktadır.

Karşı tarafa gelince orası bütün bütün başka bir âlem olduğu görülür. Fransız tiyatrosu dahâ başlamamışsa da (Elhamran) ve (Kahvedeflam) gibi (Konserler) ya'ni hem şarkı söylenir hem mûsikî çalınır. Kahve-hâneler de nısfü'l-leylden bir iki saat sonraya kadar müdaviminin kesretinden oturulacak yer bulunmamaktadır. Mülkümüzde Hristiyanlarla İslâmın adden müsâvâtını öğrenmek isteyenlere buralara bir kere gitmek kafidir.

Vâk'â böyle yerlerin eğlenceleri bir dereceye kadar edep ve terbiye ile mahdût zararsız şeylerden ibâretse de İstanbul'dan oralara kadar şed-i rahl edenlere şarkı dinlemek mûsikî ile telezzüz etmek maksadıyla olsa bir şey denmez hele filamda (Finet) nâmında hânında bir kızın hüsn-i ca'lisine meftun olan ba'zı gençlerimizin şarkı bitdikce tekrarı temennisiyle ter ter tepindikleri görülecek masharalıklardandır.

Asıl istirab olunacak biri şurası ki bu madde-i muvâzıl ara sıra söylediği bir şarkıya nakarat veya hâtme makâmında (Yaşasın Fransa) (Yaşasın Yunanistan) dedikten sonra üçüncü derecede Türkistan'ın nâmını yâd ettiği hâlde yine herkesden ziyâde Osmanlılardan bulunanların izhâr-ı mesârr edişine söylecek lakırdı bulamayız.

HÂRİCİ

İRAN ŞAHİ'NİN AVRUPA GEZİSİ

İran Şahı Nasraddin Hân'ın evvel-i baharda Petersburg ve Berlin ve Londra ve Paris tarîkiyle Avrupa'yı keşt ü güzâr ile Viyana sergi-i umûmisinde dahi hazır bulunacağı İran Sefirleri vâsıtasıyla Avrupa kabinelerine resmen tebliğ olunduğu ve Avusturya İmparatoru tarafından müşârünileyhi sergi-i umûmiye resmen da'vet etmek üzere bir murahhas-ı mahsûsun Tahran'a azîmet edeceği (Korspodas Universal) gazetesinde görülmüştür.

FRANSA POLİSİ

Fransa Polis Nâzırı kâ'ide-i inzibâtiyenin hüsn-i sûretle cereyan edüp etmediğini teftiş için geceleri bi'z-zât kendisi dolaşıyor.

(Golva)

TİCÂRET AKTİ

Fransa ve İsviçre Cumhuriyeti ile Belçika ve İtalya devletleri mübânesinde bir ticâret mu‘âhede-i akd’i müntesurmuş.

AVRUPA’DA BİR CEZA YÖNTEMİ

Avrupa’da âdetdir mahbusları kabahatlerinin derecesine göre günde birkaç sâ‘at تنها bırakırlar. Bu tenhâlık müddeti mesela bir sâ‘at de olabilir. Yirmi bir sâ‘at de olabilir. Tecrübe olunmuş tenhâlık ne kadar ziyâdeleşirse. Kimi kendini öldürüyor. Kimi ihtiyarsız vefât ediyor.

(Avrupa’nın zulümde gösterdiği mahâret ünvânından olarak) memleketimizde zaptiyemiz ıstılâhınca polis dedikleri canlılar mezarını icât etdikleri zaman o mezara giren canlıların memât-ı hayata tercih edebileceklerini tecrübelerle bildirdikleri için püskül gibi uçkur gibi mendil gibi insanın kendisini idâm etmesine hizmet edecek şeylerden söylemesini usûl tutmuşlardır!!!

Garipdir ki bu eziyet-i mel’uneye mevcut olan Avrupa’da her millet ve ezcümle Fransızlar icâtlarının ifnâsıyla insâniyet nazarında mazinin bir mela‘netinden hâlin zimmetini terbiyeye çalışırlar.

Bu kere gördüğümüz bir Fransız gazetesi bir âdemin tenhaca hapsinin gerek Paris’te gerek eyâletde lağvına efkâr-ı umûmiyenin ittifâkını beyân ediyor. Hatta bir derecedeki efkâr-ı umûmiyenin te’siri oralarca habshânelere kadar sirâyet etmiş! Me‘mûl ederiz ki şu usûl-i mel’ûna burada da mahv edebilir.

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba‘asında tab‘ olunmuşdur.

2.4. (4) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 4 – İstanbul – Çeşarşenbe – Fî 13 Teşrin-i Sâni –

Sene 1289 – 12 Ramazan

AHVÂL-İ UMÛMİYE

MESÂİL -İ MEVCÛDE

Avrupa'nın bu zamanki gibi politikaca sukûnet halide bulunduğru pek nâdirdir. Şimdilik yalnız ba'zı devletlerin dâhili politikalarıyla meşgûl oldukları bu hafta gelen gazetelerde mütâla'a eyledik Fransa halkını meşgûl eden mesâilden biri Mösyö Tiyer'in mâdâmü'l-i hayât riyâsetinde bulunmaklığı maddesi olarak buna şimdiki halde izhâr-ı muvaffakat edenler Fransa'nın Monarşi ya'ni Meşrutiyet-i idare tarafdarlarından başkası değildir bunların asıl maksatları i'mâl-i nüfûz ile muvaffak olamadıkları Krallık usûlünü Tiyer'in vefâtından sonra Fransa'da kabul ettirmek olduğundan Tiyer'i bu teklife icbâr eden ve belki bu fikri icâd eyleyen kendileri olduğru şüphesizdir.

Çünkü Cumhuriyet'i iltizam edenlerin bu re'ye de bulunmaları ya'ni hem Cumhuriyet hem Meşrutiyet idâre tarafdarlığı gibi birbirinin zıd kâmilî olan iki fikir sahibi olmak kâbil olamaz.

Cumhuriyetle idâre olunan bir hükûmetin re'is-i idâresinde bulunanlar halkın intihâb re'yiyle nisb ve tebdîl olduğundan böyle kayd-ı hayat ile bir re'is nisbi âdetâ halkı hem bu hakdan mahrum hem de Cumhuriyet maskesi altında (Eğer tabir-i câiz ise) lâye'zel bir kralın emri ve nüfûzuna mahkum etmek olacağından ve krallık tarafdarlarının asıl maksatları da Tiyer'den sonra Cumhuriyet nâmını krallığa tahvil eylemek olduğundan bunların bu dürlü desâisine meydan-ı Cumhur tarafdarını vermemeklik çaresini istihzar ile meşgûldürler.

Hatta bunlardan bir takım Tiyer gibi ahvâl-i âlemi – Politika belâlarına bin kere giriftar olmakla – tecrübe etmiş kâr-i aşına bir âdemin dahi bu re'ye de bulunmak ihtimâli olmadığını beyân etmektedirler.

Hâsılı şimdilik Fransız gazetelerini işgâl eden mes'ele Şûrâ-yı Ümmet'in küşâdında Mösyö Tiyer temâyil edeceğri meslekle Mahûd Baze'nin muhâkemesinden ibâretdir.

İngiliz gazetelerinde Moskolar'ın Asya'daki ittihâz ettikleri mesleğin keşfiyle meşgûl olarak Ruslar'ın menâfilerini mûcib olacak sûrette Çar emriyle akt ettiği ticâret mu'âhedesinden dolayı İngiltere devletinin nazar-ı dikkatini celb ediyorlar.

Palmal Gazat'ın rivâyetine göre Ruslar'ın Asya hakkında tuttukları politika feth-i bilâd maksadıyla değil ta'mim-i medeniyet arzusuyla etmiş !!!!!

Birtakımı da Fransa ile İngiltere beyninde akd ve imzâ edildiği telgraflarla haber verilen ticâret mu'âhedesinin menâfi'inden bahs ederek bunun dört sene müddet-i mu'teber olmak üzere akd edildiğini ve bu müddetden sonra tebdil olunub olunmayacağını hitâm-ı müddetle altı ay kala tarafından resmi bildirilmesi cümle-i şartından olmadığını rivâyet ediyorlar.

İspanya'da kisve-i hükûmetin henüz Kral Amede'nin endâmına muvaffak gelmemesi ve bin dürlü efkâr-ı mütezâddeye ha'iz yüz bin dürlü meslek sahipleri bulunması cihetiyle umûr-ı mâliye ve sarafiye fevkalgâye muhtal bir haldedir (Kortes) denilen Şûrâ-yı Ümmet a'zası beyninde ihtilaf-ı efkâr bir derecede imiş ki mes'elâ biri bir bardak su istese bir başkası zehirli şerbet içmeğe âmade olduğu halde hükûmetin âmâl ve teşebbüsâtına karşı yek lisân ve yek re'is olarak muhâlefet-i şedîde izhâr etmekde imişler.

NE HATA EYLEDİK EY TÎR GEÇ ENDAZ-I FELEK ?

MİLLETİN GELDİ CİĞERGAHINA DURDU PEYKAN

İnsan dâniş beyler hâfız müşfikler âliler gibi tabi'atın asırlarca ittiâb-ı nefis ederek yetiştirebildiği cevâhir-i îsti'dâddan kimini verem döşeklerinde kimini cünûn sahrâlarında kimini meyhâne köşelerinde hebâ olmuş gördükce hakîkate nurdide-i vatan denilmeğe şâyân olan sâir bir takım nevâdir-i âdâb ve irfânın sîne-i şekâf her âfât olan efkâr-ı hürriyetin zûr bâzısı sayesinde felâketle pençeleşircesine meydana atılarak ve sâika-i ya's ile ifnâ-yı vücûd etmektense en kudretli silah-ı te'diye bile gâlib olan kalemlerine dayanarak beş on sene içinde âzâd-ı istikâbla berâ'at-ı istihlâl olmak üzere en evvel edebiyâtın rabt ü usûl-i kalem denilen zincir esâretini olsun para para ettiklerini görmek insâniyete müşteâk olanları bir hayat-ı saniyeye mazhar olmuş kadar vücûdu hale müstağrik etse layıktır.

Hakikaten fikir-i terakibinin nâsiye-i ikbâlinde nur-i irfan ile “....” yazılmış gibi görünüyor fakat heyhat! Vatanın her hâsıl ettiği terakki ciğerinden bir parça koparmakla vücûda geliyor!

Sad hayf! Eğer o ciğerpareler zulm ve te‘adi denilen sabâ’-i husûmet önüne atılmış olsa idi bu kadar te‘essüf edilmezdi:

Zîrâ böyle bir muhâtarayı ihtiyar edenler ve ihtiyâr edenleri sevenler bu yolda her dürlü belayı evelden düşünürler. Evvelden göze alırlar. Asıl teessüf olunan şurasıdır ki felek ba‘zı kere – hakîkate şark şu‘arâsının tasviri gibi – insandan da zâlim oluyor !!!

Hatta insaniyetin kendi sa‘yible hâsıl ettiği fevâidden bile tesbitden kendi ve belki sermayeden ağır haraç alıyor!

Meselâ memleketimizde eli kalem tutar ve bununla beraber hükûmet sayesinde geçinmekden istiğnâ gösterir birkaç çocuk peyda olduğunu işiddik.

Arası bir yıl geçmeden bu fikir-i terkibe râyetkeş müsâbakat olanlardan (Refik) in daha yüzünü görmeden büyük kolerada tabutunu gördük !!!

Mesela yetmiş sekiz senesi Osmanlılar içinde hukuk-i şahsiyesini iddi‘ için bir muntazam arzuhâl yazmaya mukadder beş kişi mevcûd olduğu bilinmez iken Tasvir-i Efkâr zuhûr etdi. Edeben hukûken hâlen istikbâlen hâiz olduğumuz hasâisi halka gösterdi.

Arası beş sene geçmeden ta Avrupa’nın müntehâ-yı garbında kalem-i Osmani hukuk-i siyâsiyesini idd‘â etmeğe başladı.

Bu sırada ise Şinasi’nin âdi tabutuna değil fakat rûh-i mukaddesine ma‘nevi tabut hükmünde olan cism-i alilini her adım atdıka mezarına yaklaşıp bir halde görmeğe başladık!

Memleketimizin en büyük ukalâsından ad olunan zâtlar nezdinde bile bu terakki temâyülâtı İstanbul’un yâ müste‘id yâ nevheves ya garazkâr veyahut bu üç sıfatın ikisini veya üçünü câmi‘ birçak kişiye hasr olunmuş iken hiç kimsenin beklemediği bir zamanda memleketin tâ müntehâ-yı hudûdu olan bu Bosna’daneneden (Gülşen-i saray) namında ve yukarıdan aşağı hamîyyet-i İslâmiye ile medeniyet-i garîbeye meftun olan ve belki bu iki fikir-i vahded eden erbâb-ı şebâbın mesleğinde bir gazete zuhûr etmeğe başladı.

İstanbul’ca merak olundu. hâl ü şânı soruldu cevaben şu mektûb alındı.

“Mektûb-i hamiyet-i üslûbunuzu aldım senem-i tahsilimi Bosna’dan bir yere çıkıp çıkmadığını Avrupa’ya seyahat edip etmediğimi ve lisân-ı ecnebiyeye vukûf ve adem-i vukûf mu öğrenmek istiyorsunuz başüstüne söyleyeyim bendeniz yirmi üç yaşındayım tahsilimden ne olacak? Pederimden ba’zı mertebe usûl dersleri gördüm. Memleketimizde ulûm-i âliye tedris olunur mektebler yok ki ben sende Avrupalı bir gencin tahsil ettiği kadar bende beheredâr ilim ve ma’rifet olayım. Yazabildiğim kadar lisân-ı Osmani ve şive-i inşayine burada ba’zı muharrerât-ı edebiyeyi mütâla’a ile öğrenebildim. Bosna’dan bir yere çıkmadım. Yalnız mülhakâtıdan bir ikisinde ufak tefek bir iki me’mûriyet verdim.

Avrupa’ya gitmeyi en ziyâde arzu ederdim. Çünkü memleketimizde mefkûd olan usûl-i tahsil Avrupa’da halkın hasâis-i fitratından mıdır nedir? Ma’ziyâden mevcûd olduğundan hiç olmazsa kemâlet-i insâniyeyi hezar-ı şerm ü hicâb ile ecnebi bir memleketde ecnebi bir lisândan öğrenmek hevesinde idim. Buna biri müte’ehhil olmak diğeri (Sa’âdet-i beşeriyenin a’zam vesâididen olan) akçece müzâyeye hâlinde bulunmak gibi iki mâni’ haylûlet ettiği için muvaffak olamadım. Avrupa el sene-i garibesinden Fransızca gibi her yerde en ziyâde müste’mil olan bir lisânı öğrenmek hevesi de sâir arzularımdan pek de devn değildi. Bunu da kudretsizlik nâmında olan zâlim meydan vermediği için tahsile kudretyâb olamadım.

Yalnız İslavca bilirim çünkü buralarca en mütedâvil lisân odur.

(Gülşen-i Saray) hakkında gazetenizde gösterilen muhabbet ahavatkârânenin ve beni bilmediğiniz için bilmekliğe sevk eden gayret-i hamiyetşi’âriyelerinin teşekkürünü ne lisânla îfâ edeceğimi bilemem.

Medar olacağı için dâima mektûb ihsân buyurmanızı ricâ eder. Ve muâbelede kusûr etmeyeceğime vicdân-ı âlinizi zaman tutarak efendimi te’mîn ederim

Bâkî

FÎ 29 ZİLHİCCE SENE 85

Bizce memalik-i Osmaniye’nin bir eyâletinde yetişmiş şu yaşda bir âdemin İstanbul’da bulunan efkâr-ı cedide ashâbıyla ehemmiyetli efkâr olması müstebî’ad değil mûcib-i iftihâr idi.

Fakat böyle bir nâdireye o vakit umûm-i millet ta’cib etdi.

Ve hele maksadımızı İstanbul'a ve İstanbul içinde (Veya vatan hâricinde) birkaç kişiye hasr edenlere bütün bütün baht-ı icâb eyledi. Üç sene geçmeden Gülşen-i Saray bir dereceye vardı ki daha payitahtda hâsıl olmayan nezâret-i umûmiyeyi Bosna'da fa'le çıkarmağa başladı. Osmanlı süngüleriyle muhâfazasına mütmeîn olduğumuz bir hakkı bir çocuğun kalemi sayesinde müdâfa'ya cesâret eyledi.

Sırbılarla boğaz boğaza geldi.

Ne garibdir!

Bundan iki ay evvel İzmir'de (Devir) nâmıyla bir serbest gazetenin zuhûrunu işitdiğimiz ve Gülşen-i Saray 'ın meslek hamiyetkârânesi her vilâyete sirâyet edeceğini istidlâle başladığımızın ayında idi ki Gülşen-i Saray'ın müessesesi olan o koca (Şakir) in vefât ettiğini kulaklarımızı yırtacak beynimizi paralayacak bir halde istimâ' eyledik

(Rahmetullâhi aleyh) ta'birde hatâ varsa ma'zur tutulsun (Radiyallâhu anh) ya'ni millet kendinden razıdır Allah'da kendinden râzı olsun.

Cenab-ı Hak'dan şu kadarcık bir temenni ederiz ki bu meziyetde olanların millete bâri bundan sonra hiçbirini tabi'at elinde zebun göstermesin. Zirâ saramış solmuş çehrelerini rahat-ı düşgünde görmek insan olan için tahammül olunacak musîbetlerden değildir.

TELGRAF

Nevyorg 10 Teşrin-i Sâni

Dün Boston şehrinde harîk vukû' bularak bu güne kadar sürmüştür. İki yüz elli milyon dolar ziyân tahmin olunuyor.

Paris 11 Teşrin-i Sâni

Ârâ-yı umûmiyeyi ihlâl edecek bir hâl vukû'a gelmemek için Şûrâ-yı Ümmet sol taraf a'zâsı içtimâ' eylemiştir.

Meşrutiyet-i idare hakkında Şûrâ-yı Ümmet'te arz olacak her dürlü levâyihî der etmek için sağ ve sol taraf a'zâsı bil-ittifâk katiyyen karar vermiştir.

ŞU'ÛNÂT

DÂHİLİ

Mûlgâ Bedir gazetesi müellifi Ahmed Midhat Efendi'nin (Dağarcık) ismiyle evrak-ı perişan tarzında cüz'i çıkarmak üzere bir Mecelle tertibiyle meşgûl olduğunu ve bugün yarın neşr edilecek olan birinci (Kitab-ı Mütâla'lar'ı) (Güzaran-ı Umur) (Güzaran-ı Umur Hakkında Ahmed Midhat'ın Mülâhazası) (Hayvanatdaki Efkâr-ı Cem'iyet) (Bu Bâbda Bir Misal Olarak Karıncaların Cem'iyetle Surat-i İskan ve Tayışı) "Diyojen'in Tercüme-i Hâli" (Arzın Kaderi) (İlim İle Fen) (Osmanlı Dilinin Islâhı) (Kırım Muhârebesi'nin Bedâyeti) gibi müfid ve nafi' sekiz on makâleyi hâvî bulunduğunu istihbâr eylediğimizden erbâb-ı ma'ârifte tebşir ederiz.

TRAMVAY GÜZERGÂHINDA IŞIKLANDIRMA

Bağçekapısı'ndan Aksaray'a kadar tramvayın güzergâhına iki yüz kadar petrol fenerleri konulacağını zuhûrumuzdan mukaddem gazetelerde okumuşduk ihtimal ki bu havadis üzerine bir çok âdemler memnun olmuşdur. Fakat biz bil'akis te'essüf etdikdi:

Çünkü memleketimizde – Ramazan'dan ve mehtâbın tenvir ettiği liyâlden başka - on bir ay zalâm dâimi içinde yaşayanlar ve şehrimizin gecelerini rûz rûşene mu'âdil edecek vesâid tenviri istihzâra çare düşüneyenler için böyle iki yüz fener hakîkate bir şehir-i âyin kadar keyf vereceğinden ihtimalki birkaç seneden beri lakırdısıyla olsun kalblerimizi tefriha çalışdığımız gazın birkaç seneler dahâ vücûda kelmesi muhsenâtını hatırlardan çıkarabilsin.

Böyle fenerlerle petrol yakmak irâdi masrafını koruyamayan ufak şehirlerde olabilir nitekim vaktiyle İzmir'de de böyle fenerler yakılıyordu. İlanda sâir ba'zı şehirlerimizde bu yolda tenvir libâl olunuyor.

Fakat koca bir payitahtın bir parçası hükmünde olan Dolmabahçe'den ta Galata Köprüsü'nün öbür başına kadar Beyoğlu ve Tophâne kâmla gazla münevver iken İstanbul'un bu vâsita-i tenvirden mahrum edilişi İzmir gibi bir eyâletde gurabâ-yı nisvâna mahsûs bir hasta-hâne olub da İstanbul gibi bir kişver-i azîmede henüz yapılmayışı kadar mûcib-i te'essüf hâlâtdandır.

HAKÂYIK'TAN ALINAN BİR HABER

Validehânım'dan Çakmakçılar'a kadar olan tarîkde birkaç günden beri tahaddüs ederek terâküm etmiş olan çamur ve çirk-âb sebebiyle mürûr ü ubûr edenlerin duçar-ı azâ ü cefâ olmakda bulundukları beyanıyla bunun def' ü ezâlesi her neye mütevakkıf ve muhtac ise ol vecihle icâbının icrâ buyrulması zamanında hükûmet-i seniyyenin nazâr-ı merhamet ve âtîfedinin celbi dünkü gün oradan geçen bir zât tarafından iltimâs olunmuşdu.

(Hakayık)

“Merak buya acabâ o zât kimdir”

PRENS MİLAN

11 Teşrin-i evvel tarihiyle İstanbul'dan Liberte gazetesine şöyle tuhaf bir telgraf çekilmiş.

(Nîm resmî Basiret gazetesi) Prens Mila'nın Üsküpçenin küşâdında irâd ettiği nutku muâheze eylemiştir.

HÂRİCİ

FRANSA RAHİBİNİN ROMA ZİYARETİ

(Vusetdellaveritta) gazetesi rivâyetine göre Monsenyor Dobinekos nâm Fransız rahibinin Roma'ya muvâsalatı Ermeni Katolik mes'elesine dâir sahih bir ma'lumât almakdan ibâretmiş.

BRÜKSEL MECLİSİ

Brüksel'de bir meclis akd edilerek memleketinde dâimi sûretde bizâr edilen Yahudilerin selâmet-i ahvâline müesser ve kâbil-i icrâ bir tedbir-i müzâkere ve ittihâzı için Almanya ve Fransa ve İngiltere ve Memleketeyn 'de bulunan Museviler tarafından mebuslar ta'yin olunduğunu İngiliz gazetelerinde mütâl'a eyledik.

GOLOVA'DAN ALINAN BİR HABER

Mösyö Tiyer gavâil-i kesire-i siyâsiye ile berâber bir mü'elliflik ünvân-ı mefharetini dahi gâib etmek istemediğinden hulûl edecek senenin ibtidâlarında neşr etmek üzere mevzû'a Almanya İmparatoru ve Ceneral Molok ve amaösyö Gladiston ve

Ceneral Teroşu ve Mösyö Jol Fevarik ba‘zı husûsât-ı siyâsiyelerinden ibâret bir mecelle te‘lifîyle meşgûldür.

(Golova)

DÜK VE DÜŞES

Napoli sâbık kral ve kraliçesi kendilerine dük ve düşes (Domanisteru) nâmı vererek Avrupa’da seyâhat etmekde oldukları sırada geçenlerde Paris’e dahi uğramışlardır.

KİTAB-HÂNE

Paris’de Rayer isminde bir hakimin kitab-ı cem‘i o kadar zevki ki onda tezyinâta dâir hiçbir şey bulundurmaz ve odaların duvarı kitab vaz‘ine mahsûs raflarla muhât etmiş . Bu zât her odasını kitabla donatarak âdetâ evini mükemmel bir kitab-hâne şekline koymuş ve geçende kendisi vefât etmesiyle kitab-ı mevcûde – kitab-ı cem‘ ve hıfz-ı merakıyla berâber – kızına intikâl eylemiş ve mûmâileyha ise millet kitab-hânesi civarında bir kitab-hâne binâ ederek babasından kalan kitabları muntazam bir sûretde umûmen ve müceddeden teclid etdirib o vakit ve sâ‘atini olarada onları tanzim etmekle imrâr eylemekde imiş.

FER VAK‘ÂSI

Teşrin-i evvelin yirmisinde (Fer) şehrinde bulunan Miralay (Berzak) ın zâbıtân-ı askeriyeden birkaç zâta verdiği ziyâfetde Fransa Harbiye Nâzırı’nın yaverlerinden Miralay (Haber) politikaya dâir irâd eylediği bir makâlede Nezâret-i Harbiye’ye Fransa’nın hükûmet-i hâzrasına muvaffakat nazarıyla bakıldığından Harbiye Nâzırı’nın gerek Üçüncü Napolyon ve gerek Orliyan Prensi’ne veya Kont Düşambor’a izhâr –ı hulûs ve tarafdârı etmek isteyen zâbıtâna müsâ‘id bulunmak emelinde olduğunu ve ordularda bir neferin bile Gambetta ve Cumhuriyet muhibbi olmasını istemediğini iddi‘â eylemiştir.

Bu haber ol emirde İndipandenis Balej’de görülüb Fransa gazetelerinde red ve cerh olunmuşsa da muahharan vukû‘-i tahkik ederek giddikce kesb-i ehemmiyet etmiş ve âdetâ bir mes’ele şekline girerek Fransa gazetelerini işgal etmekde bulunmuşdur.

Seykil gazetesi bunun üzerine mülâhaza-i âtiyeyi serd ediyor:

“Bu maddenin asıl meydana çıkmak için ziyâfetde med‘ven hazır bulunan zâbıtları istintak ile İndepandes’in mûmâileyh Fabr’a atıf ettiği sözü söylemiş olub oladığı tahkik olunmak lâzımdır.

Çünkü bu husûs yalnız Fabr’ın değil belki en ziyâde harbiye nâzırının nâmusuna ve Fransa’nın emniyet-i istikbaline hâlel getirir bir keyfiyettir. Bu kadar tebâyen-i efkâr arasında Fransa’nın hâli nasıl olacak?

Napolyon taraftarları harbiye nâzırı tarafından tesâhib ve himâyeye ve Asaker-i Cumhuriyet’ten tenfir edilmeye çalışılıyorsa bulunduğu berzah-ı inkılâbdan kendini nasıl kurtaracaktır?”

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba‘asında tab‘ olunmuştur.

2.5. 5) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 5 – İstanbul – Pençsenbe – Fî 14 Teşrin-i Sâni –

Sene 1289 – 13 Ramazan

AHVÂL-İ UMÛMİYE

Fransa Şûrâ-yı Ümmet’i dünkü gün ictimâ‘ eylediğinden Mösyö Tiyer’in beyânnâmesini takdim edib etmediğini ve mevâd-ı mühimmesi neden ibâret olduğunu yakında öğreniriz.

Üç aydan beri icrâ olunan intihâbât ile sâir vukû‘ât ve dâimi komisyonda geçen mübâhasâddan ve hükûmet-i tarafdârânına isnâd olunan ba‘zı teşebbüsâddan dolayı Mösyö Tiyer meclise ma‘lûmat-ı kaffe vermek ve olunacak harekâtı ta‘yin eylemek mecbûriyetdendir.

Bunlardan başka Şûrâ-yı Ümmet’in meşgûl olacağı husûsat-ı mühimmeden Prens Napolyon’un Fransa’dan tardı üzerine Mösyö Tiyer’e olan protestosu ve yine bu madde hakkında ma‘hud-i ruha ile Mösyö Rişar’ın dâimi komisyona i‘tâ eyledikleri şikâyetnâmelerin tedkik ve müzâkeresi mes‘elesidir.

Her hâdiseden istifâde ile merâmlarına zaferiyâb olmakdan başka bir şey düşünmeyen Bonapart taraftarları için bu mes‘elenin pek çok işe yarayacak hâsılı Şûrâ-

yı Ümmet mesâil-i nâfi‘a müzâkerâtından mu‘attal kalarak erbâb-ı ağrazın isnât ve iknâ‘iyle meşgul olacağı şüphesizdir.

İspanya Şûrâ-yı Ümmet’i (Jorilla) nın riyâsetine ta‘yininden dolayı Kral ibrâz-ı memnûniyetle meşgûl imiş. Garibdir ki İspanya’da efkâr-ı âmmenin kuvve-i nâtıkası hükmünde olan meb‘ûsân bu gün krala ibrâz-ı şükrân yarın erbâb-ı hükûmete la‘net-i hân olmakdan başka bir şey ile meşgûl olmuyorlar.

Amerika’dan henüz yeni haberler alınamadıysa da riyâseti gâib etmek ihtimaliyle Ceneral Grant tarafından teşebbüs olunan desâisin tevellid ettiği ihtilâf-ı efkâr şimdi müşârünileyhin tekrar riyâsete intihâb ve avdetinden dolayı tabi‘i ekseriyet kendine mu‘ayyen olacağından tezâd-ı efkârın bertaraf olması mâmuldür

MÜSAVÂT

Bu ma‘lum bir şeydir ki insanın cinsiyet ve kavamiyet ve za‘f ve kuvvet ve si‘et ve fazîlet ve cehl ve dirâyet gibi vücûdunu istila eden birçok avârıza mebni dünyada iki âdem bulunmaz ki hakîkat halde birbiriyle tamâmem mesâvi olunsun.

Şu kadar var ki bu tağyîrât-ı izâfiyenin hiç biri zât-ı insaniyeti ne terfi‘ ve ne tenzil edeceğinden insan ne cinsde ne mezhebde ne kudretde ne ahlâkda ne dirâyetde bulunursa bulunsun hukuk nazarında ne kimseye rüchân da‘vâsı edebilir ne kimseden aşağı kalır.

Çünkü bahsettiğiniz avârızın herhangi biri olursa olsun insana cânib-i kudretten silah-ı tecâvüz olmak için verilmiş bir hâssa değildir.

Vâk‘â müellifler görülür ki isti‘dâd-ı beşerde olan tefâvütü ashâbına bir imtiyâz-ı mahsûs ad ederek meselâ bir gabî hakkında icrâ olunanbilecek cezâyı bir zekî hakkında daha hafîf bir sûretle fa‘le çıkarmak isterler. Fakat mâdemki bir âdem diğerinin hakkına tecâvüz ede fi‘ili meydanda dururken onun isti‘dâdını düşünmekde hiçbir ma‘nâ görülemeyeceği için bu âkîl ile bir bâkil bir şahsa ayrı ayrı birer tokat vursalar âkîle âkîl olduğu için bâkîl kadar cezâ etmemek dünyada ne kadar ahmak varsa cümlesini aklânın keyf-i mayişen tasarrufuna esir etmek demektir.

Bir de isti‘dâdın tefâvütü o dereceler de kabil-i inkisa mıdır ki eğer hukukda mikyas tutmak lazım gelse meselâ İbn-i Sînâ’ya nisbet iki sâ‘at tevkîfden başka cezâ

görememesine hüküm olunan bir kabahat için bizim mahalle bekcisini bacaklarından sürüyerek müebbeden kalmak üzere gayyâ koyusunun esfel-i sâfilinine atmak lâzım gelir.

Vâk‘â Avrupa‘da bir temâyiz-i necâbet görölüb duruyor. Ve bunun hak olduğunu isbât etmeğe çalışanlar da bulunur. Lakin da‘vâlarını ibtâle şu su‘alcik kifayet eder:

Acaba bu zâdegân denilen familyaların mebd‘eleri var mıdır? Varsa elbette zâdegândan değildir. Çünkü zâdegân olsa kendine medeniyet isnâd olunamaz. Bu halde ya nasıl olabilir ki? Âhâd-ı nâsdan bir âdem familyasını insâniyetin fevkine çıkarabilsin de yine âhâd-ı nâsdan bir diğerk âdem kendisini o hânedânın a‘zâsından biriyle müsâvî olacak dereceye çıkarmasın!

Bu hallerden anlaşılıyor ki insanın hukuk-i tabî‘ine ve zâtîyesince akla müsâvâtına hâlel verecek bir kâ‘ide bulabilmek mahâldir. Yalnız mevzû‘ât-ı siyasiyeden usûl-ü idâre bir takım imtiyâzât ve merâtibin vücûdunu iktizâ edeceğinden bahs olunuyor. Ve bunu pek çabuk kabul edenlerde bulunuyor. Bu merâtib-i muhtelifenin birincisi askerlikde mevcûd olan rütbelerdir bunlar rivâyet olunduğuna göre hıfz-ı nizâm için elzem imiş biz askerlikle şerefyâb olamadığımız için bu bâbda bir doğru mütâlâ‘a beyânına kendimizce iktidar göremeyiz.

Yalnız şu kadar diyebiliriz ki otuz sene zarfında kılıç kuvvetiyle dünyanın en büyük bir hükûmetini te‘sisi muvaffak olan ashâb ve tabî‘in-i kirâm-ı hazerâtı arasında yüzbaşılık binbaşılık beğlik paşalık yok idi.

Bir ordunun ve belki bütün orduların bugün re‘isi olan zât yarın o hizmetden infisâl edince en âdî bir neferiyle müsâvî olurdu.

İkincisi askerlik gibi hademât-ı mülküyede dahi bir nev‘ merâtibin lüzûmu farz olunmuş ve bu farz-ı sakimin en büyük te‘sirat ve mazarrât-ı hayfâ ki bizim memleketde görölmüşdür.

Bu bâbda yüz bin dürlü delil irâd edebiliriz.

Biz me‘mul ederiz ki bu dürlü tecrübeler meydanda dururken elbette şu rütbe-i mülküye mazimiz gibi istikbalimizi de teşviş etmez.

Biz de inkâr etmeyiz ki hükûmetin hassen idâresi me‘mûriyetlerin derece derece bir birine tâbi‘ bulunmasıyla hâsıl olur. Fakat bununla daha büyük bir hizmetde

bulunanları daha küçük bir işde olanlara ve ine ine umûm-i halka şahsen hiçbir vakit rûchânı lâzım gelmez.

Merâtibde olan tefevvukdan ashâb-ı merâtibin dahi hissedar edilmesi o derece bedihü'l-butlandır ki meselâ vaktiyle bir birine hale selef olunarak bir vakit makâm-ı sadâretde ve ondan sonra Hâriciye Nezâreti'nde görülmüş olan Ali ve Fuad Paşalar'ın hak-ı tefavvuk hangisinde olduğunu idrakda akıllar müttehir olur.

Hele me'mûrun ifrâda hak-ı takdimini – me'mûr ifrâd tarafından ma'âş alır bir hidmetkâr olduğunu düşünenlere göre – kabul edebilmek haylice güç şeylerdendir.

Şurasını da unutmayalım müsâvâtın en garib bir sûretle fakdânı bizde görülüyor!

Biz ki Müslümânlarınız vatanımıza hem paramızla hem canımızla hizmet ederiz. Sâir vatandaşlarımız ki edebâne sâire ashâbıdır. Bu hususda Yalnız para sarf ederler. Acaba bize kavvaslık onlara köşe sarraflığı divân-ı kudretten tevciye olunmuş bir hidmet midir?

Biz ki İstanbullularız asker vermeyiz vergi vermeyiz fakat mesela içeceğimiz tütün reji altına alınır. Sâir vatandaşlarımız ki taşralılardır. Vergi verirler asker verirler yalnız tütünü istedikleri gibi alırlar istedikleri gibi kıydırırlar istedikleri gibi içerler.

Hukuk ve şeref müsâvatsızlığın te'siri yalnız ba'zı efrâda âid ise idârede olan ittihâdsızlık bütün hey'eti lerzenâk eder biz de mâdem ki İstanbul'un külliyyât ve böyle cüz'iyât-ı umurda dahi merci'yeti bâkîdir. Hem o derecede bâkîdir ki buradan meselâ Bosna'ya tahrir-i imlâyı idâre için bin beş yüz gurus aylıklı bir me'mûr gönderiyoruz böyle pâyitaht taşralara nisbetle bin dürlü istisnâ halinde ve taşralar pâyitahta ve birbirine nisbetle bin dürlü mugâyeretde durdukca idâremizde bir hüsn-i intizâm hâsıl olmak kâbil değildir.

N . K

ŞU'ÛNÂT

DÂHİLİ

AYDIN VİLÂYETİNDE FRANSIZCA TELGRAF DÂİRESİ

Beyoğlu telgrafhanesinde muhâberât-ı terakkiyeye mahsûs dâire küşâd olduğu gibi Aydın vilâyetinde dahi Fransızca için bir dâire açılmışdır.

HADÎKA

Beyoğlu telgrafhanesinde Türkce muhâberâyâ mahsûs dâire küşâdı Melgabder gazetesini hâsıl etdiği bir semeredir.

TEBRİK

Nehad Diyojen tarafından gazetemizin zuhûru kendine mahsûs bir lisân ile tebrik olunduğu sırada gazetemizin (Monte Kristo) i'lânından başka şâyân-ı mütâla'a bir makalesi görülemediği ve i'lândaki mahâretimiz câlib-i pesend ve takdîri olmuşsa da kaç cüz'i çıkarıldığını öğrenemediğimiz için zamanı bir muahezecik etmek istediğini dünkü nüshasında mütâla eyledik.

Filhakika gazetemizde şâyân-ı mütâla bir şeyi yazmakdaki acz-i kâbiliyetimizi mu'terifiz. Fakat vesâit-i ma'rifetde ibrâz-ı hamîyyet edenleri ve âsâr-ı himmetlerini tahkîk ve i'lân etmeği vazîfemizin akdemi bildiğimizden bu yoldaki tahkîkâtımızın sıhhatine bir dereceye kadar i'timâdımız vardır. Diyojen hey'et-i tahrîriyesi tarafından tercümesine himmet olunan Monte Kristo'dan kaç cüz'i çıkarıldığını i'lân edemeyişimiz haftada bir cüz'ü neşrini der'uhde eden zâtın ba'zı gâileden dolayı – yedinci cüz'ünden sonra tercümeyle fâsıla verdiğini bildiğimiz için idi nasıl bu tahkikimize de söz yok ?

İŞKODRA'DAN OSREVATURA TERİSTİNON GAZETESİNE YAZILMIŞ BİR MEKTÛB

Bir Avusturya kumpanyası şehrimizde mukim-i vekili vâsıtasıyla (Kalemanti) ormanlarının ıslâhıyla yolların tavsiyesini Rumeli şimendiferlerinin münâsib bir noktasından İşkodra'ya bir hat-ı temdidi imtiyazını istid'â eylemiş ve bu madde gerek hazîne-i devlete ve gerek ticâret-i mahâlliyyeye fevkalâde müfid iken Vali Paşa Hazretleri ba'zı bed-endiş ve garezkârların iğfâlâtına ferifte olarak bu emre mümâna'at-ı kat'iyede bulunduğundan zikir olunan kumpanya maksadını doğrudan doğruya Bâb-ı Âli'ye arz ile istihsâle karar vermiştir.

Bir İtalya kumpanyası dahi yine buna dâir ruhsat ve imtiyaz talebi teşebbüsünde imiş.

Bakalım Hângisi muvaffak olacak.

GELİBOLU'DAN HABER

Gelibolu'dan tard olunan serseri köperler hakkında ruznâmenin Labseki (Cezire)sinden aldığı rivâyetle neşr ettiği mektûbu görerek bunun için uzun söz söylemeye lüzum göremeyiz. Çünkü bu zât ma'dûmü'l-sıfât her kimse eğer Labseki'yi haritada olsun görmeğe muvaffak olmuş olsa idi cezire lafzıyla târif etmezdi.

Sâniyen biz o zâtın tarafdarlığıyla müftehir olduğu kelabın tard olduğu zaman Gelibolu'da bulunduğumuzdan köpeklerin iki bin değil fakat iki yüz otuzdan ziyâde olmadığını ve münhasıran Labseki'ye değil karşıyakanın birkaç mahâlîne sevk eylediğini ve köpeklerin tardını intâc eden hâl ise Gelibolu gibi birkaç bin evla bir memleketde kuduz it yüzünden zahmetdar olanlara bakacak hekim bulunmadığı için nesh-i kübra tavsifine mazhar olan insanların o beladan olsun masûn bulunmaları maksadıyla idiğini beyân ederiz.

Artık mevhûmü'l-vücûd olan zât isterse labseki (Adası'nı) köpeklere yutdursun.

Bir de bu zât Labseki ahâlîsi mutasarrıflarından değildir diyor. Çok şey.

Gelibolu mutasarrıfı için kendi mutasarrıflarından niçün dil-gir olurlar.

KURYADORYAN'DA OKUNMUŞDUR

Dün değil evvelki gün Kuryadoryan ta'til edilmiştir deyu bir şâyi'a çıkmıştır.

Fakat bu şâyi'a boşdur.

Şâyi'a-i mezkûrenin sebep-i zuhûrunu beyân edelim.

Bâb-ı Âli hademesinden birisi matba'amıza bir mektûb göndermişti ki mektûbun tarafımıza vusûlunu meşar olub imzâ edilmek üzere bir de ilim ve haber merbut idi.

Bu aralık gazetenin zuhûrunu muntazıran matba'ada bulunan satıcılardan mektûb-i mezkûru görmeleriyle keyfiyeti-i kavvasdan su'al etmişler kavvas dahi "Bilmem fakat ekseriya böyle ilim ve haberle götürdüğüm mektûblar gazetenin kapanması için" demiş olduğundan şu hâl zikir olunan şâyi'ayı tevellid etmiştir.

Haber aldığımıza göre bu havâdis bazılarının hoşuna gitmiş ve hatta üşenmeden Bâb-ı Âli'ye gidib keyfiyet-i tahkik etmiş Cenâb-ı Hak Kurya Doryan kadar onlara dahi sıhhat ve afiyet ihsan buyursun.

ŞEHİR POSTASI

Ba'zı hücrâ mahâllerde bulunan müşterilerimizin gazetelerini îsâl etmek için şehir postasının mu'âvenetine muhtaç idik. Ama paramızla

Ne fâidesi var ki para ile gördürüyoruz zân ettiğimiz işin içinden bir de talebi rahz-i dîdâr ederse ne buyurursunuz? İşte orasını şehir postasına verilen gazeteleri kabul ve ıslâha me'mûr olandan sormalı.

İFTAR

Dün akşam zât-ı pâdişâhî Bâb-ı Seraskeriye'deki Dâire-i Hümâyûn'da iftar ederek gece sâ'at bir buçuk raddelerinde Bâb-ı Âlî tarîkiyle beren Dolmabahçe Sarayı'na teşrif buyurmuşlardır.

HARİCİ

ORLIYAN VE BONAPART

Fransa Şûrâ-yı Ümmeti'nin her defa'aki ictimâ'ında ekseriyeti Cumhuriyet tarafdârânı kazanmakda iken Orliyan ve Bonapart tarafdarlarına kanâ'at gelmeyerek pek çok Galoyabas olduklarını Seykıl gazetesi beyân ediyor.

SANÂİYİ' SERGİSİ

Fransa'nın Nant şehrinde teşrin-i sânînin ibtidâsında küşâdına karar verilen sanâyi' sergisi bir hafta dahâ ta'vik olunmuştur.

TAZMİNÂT

Tazminât-ı Harbiye'ye mahsûsen her on beş günde Fransa harbiyesinden Almanya'ya yüz milyon Frank te'diye edecekler imiş.

FRANSAN'DAN HABER

Fransan'da teşrin-i evvelin on dördüncü gecesi zuhûr ederek dört gece alettevâli ufkî ihâta eden fecr-i şimali münâsebetiyle Paris ile Burdo ve Golos ve Marsilya ve İtalya arasında telgraf muhâberâtı münkat' olmuştur.

ALSAS AHÂLÎSİ

Alsas ahâlîsinden yedide altı kısmı Cumhuriyet taraftarları ve bu kısmın hâricinde kalanlar ise düşman hürriyet ü kemâlât olan ruhban takımı olduğunu ve bunlar

Almanya İmparatorluğu tabi‘atında kalmağı canlarına minnet bildikleri gibi hâlkı dahi bu fikre meyil etdirmeğe çabalamakda olduklarından ahâlî ile papaslar beyninde münâferet giddikce artmakda ve bir arbede hadvesi me‘mul olunmakda imiş.

AMERİKA CUMHURİYETİ

Ceneral Grant’ın tekrar Amerika Cumhuriyeti riyâsetine nisbi lâzım gelirse (Ki intihâb olduğunu telgraflar haber vermişdir) Cumhuriyet tarafından Paris’de Sefir bulunduğu hâlde geçende Amerika’ya azîmet eden Mösyö Vaşbura’nın Mösyö Feyş’in yerine Mâliye Nâzırı ta’yin olunması ihtimalini İngiliz gazeteleri beyân ediyor.

RUSYA’DAN VEFÂT HABERİ

Rus erbâb-ı ma‘ârifden te’lifât-ı kesire ile meşhur olan (Kozak Loğanski) vefât etmiştir.

BERLİN MÜLÂKATI

Berlin’de vukû‘ bulan mülâkat üzerine Prusya ile berâber Avusturya’nın dahi müttefik bulunduğu şâyi‘ olmuşdu.

Hatta bu mes’elenin efkâr-ı umûmiyeyi bir hayli de ittihab etdi. Muahharan Goluva gazetesi rivâyetine göre Avusturya devleti kendisini bir ittifâkdan geri çekilmiş. Şimdi de iş bu nukûli efkar-ı umûmiyeye başka bir cihete ihâle ediyor.

Diyorlar ki. Umûmî politika şimdi iki mühim sûret gösteriyor. Biri Almanya ile Rusya’nın bir maksat üzerine ittifâkı diğeri Avusturya ve Fransa ve İngiltere’nin bu ittifâka mukâbil-i ittihâdıdır.

Gazeteler henüz bunun muhâkemâtına başlamadılar. Başlayıp da bize dahi bir serrişte verdikleri zaman – mes’eleden Osmanlı politikasının zimedhâl olacağı cihetle – arîz ü amîk muhâkemesinden geri durmayız.

İSTANBUL EKZARKİ DAVASI

Farduposfore’nin İstanbul ekzarkı ile olan muhâkemesi gitdikce ehemmiyet almakda olduğu söyleniyor.

Bu da‘vâya yakında bir sûret verileceği ve fakat ba‘zılarının düşündüğüne göre Farduposforen haksız çıkarılacağı cümle-i rivâyetdendir.

İSKONTO

İngiltere bankası iskontosunu yüzde yediye çıkardığı için umûmen fondolar tenzildedir.

Bunun politikaca olan ehemmiyeti inkâr olunamaz.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.6. (6) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 6 – İstanbul – Gumaertesi – Fî 16 Teşrin-i Sâni –

Sene 1289 – 15 Ramazan

İFÂDE-İ MAHSÛSA

Ötede beride işidiliyor ki Hadîka'yı mütâla'a eden zevâtın ekserisi mevâd-ı mûndericesini takdir ile nâmını beğenmiyorlar ve vaktiyle fûnundan bâ-husus bir gazete iken şimdi sarf-ı politikaya tahvil-i lisân eylediği hâlde ismini müsemâmının tevfiik etmeyişimizin ve Sıraç ismiyle bir gazete çıkarmaklığım mukarrer ve hatta gazetelerle dahi i'lân olunmuş iken ondan sarf-ı nazar edib de bunu deruhde edişimin hikmetini öğrenmek istiyorlarmış.[1]

Biz de bu zatlara şöyle cevap veririz ki: Bir gazetenin her ne ünvânı hâiz olursa olsun asıl şâyân-ı dikkat olan cihet-i lisânıyla mesleği olduğundan şu iki cihet de selâmet ve ittirâdı görüldüğü hâlde hiç dahli yok iken nâmını düşünmek – ba'îne adına Kız Kulesi denildiği için bekçisinin dahi kız olması lâzım geleceğini tasvîr etmek kabilinden olduğu için – Bahçe ünvanıyla bir gazete görülüb veyahud işidilince mutlaka hatıra Lale ve Nergis'den bahs eden bir varaka olduğunun tabiâd-ı râbiliye cengini düşünemediğimizden unvânının tebdilinde lüzûm görmemiş idik.

Sırac'a gelince. Vâk'â Sadr-ı sâbık Midhat Paşa Hazretlerinin sadâretlerinde o nâm ile bir gazete istid'âsında bulunmuş ve nizâmen lâzım gelen mu'âmelâtın nâfiasını icrâ etdirdikden sonra – en son iş olarak – Matbû'ât kalemine i'tâsı icâb eden ta'ahhüd-nâmeyi bile vermiş idim – hâlbuki o aralık yeniden gazete ihdâsına teşebbüs edenlerin kesretinde veyahud yeniden ruhsat verilmiş bir gazetenin mevcut gazetelerin

mişvârına taklid-i güftâr etmemesinden neş'et etmiş olmalı ki Sıraç için yazılmış olan ruhsat emrine bedel-i cevab redd i'tâsı galiba dahâ münasib görülerek neşrine müsâ'de olunmamış idi.

İşte Sıracı anâreye adem-i muvaffakiyetim bu sebebledir bilinemiyen hükûmetin birini hâl etdik zan ederim.

Hadîka'yı çıkarışına gelince vaktiyle İbret'de başka bir tarz-ı ifâde ile müttehiden beyân etdiğimiz gibi şimdi de burada münferiden söyleyebilirim ki "Zâten kitâbet mesleğinden yetişen ve Hazine-i Devlet'i (Nihân Kısımına) ma'yişetgâhı ad edmemekde ma'zur olan âdemlerin ma'yişetine memleketimizde matbû'âtdan başka gâfil olacak bir vâsıta görmediğim gibi elinden gelecek mertebede vatana bir hizmet etmek isteyenlere dahi yine o vâsıtaya mürâca'atdan eslem bir tarîk olduğunu bildiğim cihetle biri sa'âdet-i zâtiye maksadı ve diğeri hizmet-i vatan arzusu gibi mukâvemeti gayr-ı kâbil iki sâikaya – yeniden gazete almakdaki istihâleyi bildiğim için parasız – pişrev olarak Hadîka'nın lisân-ı politikaya havale ve muharrirliğini muhassaran bir müddet mu'ayene için deruhde etmeğe mecbur oldum.

Zannedersem Hadîka'yı çıkardığının hikmetini öğrenmekde bu izâhat kifâyet eder.

Tevfik

[1] Buna dâir matba'amıza ma'ruf ve gayr-ı ma'rif bir çok zevât tarafından mektûblar da geldi.

HÂDİSE

Gerek hâlkca ma'ruf ve gerek hâlkın hâline ârif olan arkadaşlarımdan ayrıldığım bir zamanda yalnız yaşamak gazete çıkarmak gibi bir emir-i hatıra teşyişden müte'essifim. Ma'mâfih yine yalnız değilim.

Sûretde cedâyezine ma'nide karîniz

Çok fâsıla-i beyt-i bûd fâsıla-i mâ

BİZ İSTEMESEK ZELİL OLMAZDIK

Aslî hemcinsine muhabbetden münşe‘ib olan hasâil ki elsine-i İslâmiye’de nâmına mekârim-i ahlâk denilir ahvâl-i şahsiyeye karşı insanda ne kadar hilm ü âtîfet-i iktizâ ederse ahvâl-i umûmiyeye karşı o derecelerde ve belki ondan ziyâde te’sir ü şiddeti icâb eyler.

Çünkü umûmun her biri diğer bir ferd tarafından umûm nâmına sudûr eden ef‘âlî sarf-ı şahsi ad eder de hilm ü âtîfete mukâbileyi meslek tutarsa bir veya birkaç ferd-i umûm nâmına efrâdın cümlesini dâima ezebilmek tabi‘idir.

Efrâdın ba‘zısı umûmun hilm ü âtîfetine istinâden böyle bir iktidara mâlik olunca ibtidâ kendilerini ve sonra herkesi o hilm ü âtîfetden tecrîd ederler.

Bu hâl ile ise mekârim-i ahlâkına mekârim-i ahlâk nâmına olarak esasından mahv edilmiş olur.

Nazar-ı beyânda böyle bir tenâkuz zuhûr edince fa‘liyâtda intizâm kâbil değildir. Olmayınca cem‘iyyetde gabil değildir. Fa‘liyâtda intizam olmayınca cem‘iyyetde bekâ – ve hiç olmazsa – sa‘âdet mümkün olamaz.

İşte bundan dolayıdır ki dünyâda ne kadar büyük millet görülmüşse terakkîlerinin zuhûru devamına en büyük sebep istiklâl-ı zâtiye-i meftûniyet veyahud ta‘bir-i âhirle esâret-i siyâsîden neferatdır.

Bu neferatın fakdânı hâlinde hâlkın bekâ-i sa‘âdetine ma‘rifet ne medeniyet ne servet ne şecâ‘at ne muntazam kânûn ne mükemmel mahkeme ne hüsn-i idare kifâyet eder.

Bu esbâb bir dereceye kadar Fransa’da mevcûd idi.

Fakat hâlkın Cumhur fırkalarınca mevcûd olan ba‘zı efkârdan tevahhuş ederek Napolyon’na gösterdiği “Teslîmiyet” cümlesini fâidesiz bıraktı. Dahâ iki yıl evvel cihân-ı hâkim-i ma‘neviyesi olan koca bir milleti iki ay içinde mahv olacak dereceye götürdü.

Biz üç bin kişilik bir aşîretle dünyânın üç kıt’asını ayağımızın altında lerzenâk etmeğe mukadder olabildiğimiz zamanlarda şehzâdelerimiz. Pâdişâhlarımız Türk saltanatı e’azz-ı âmâl ad ederdi.

Bir müderrisimize teklif-i vezâret etmek i‘dâmına hüküm etmekle berâberdi bir siyâhîyi hatta vilâyet i‘tâsıyla çiftcilikden ayırmak mahâl idi.

Bir yeniçeriyi dünyâ ve mâ-fî-hâyi önüne koysalar serkeşlikden ayırmak kâbil olamazdı.

Tarîk-i ilim-i adâlete hidmetden ibâret idi.

Onun için her mukadder olan tarafından bil-iftihâr ihtiyâr olunurdu.

Zâbitlık ve askerlik bütün bütün vatan uğrunda silâha mürâca‘at demek idi. Onun için umûm tarafından bin hâhişle kabul edilirdi. Devletin en ziyâde vüs‘at ü şevketi vaktinde devâirin umûmunda kırk kâtib bulunmazdı. Yine o zamanlarda vûzarâ dâirelerinde (Köle olmamak üzere) kırk hizmetkar görülmezdi.

Çünkü adl ve vatan-ı hidmetin hâricinde olarak her ne nâm ile olursa olsun devlet sayesinde ta‘ayyüş etmek âdetâ uşâklık veya ta‘bir-i sahîhiyle esâret-i ihtiyâriye hükmünde idi.

İşte o “Abâlî kebeli Türkler” birkaç asırlar bütün cihâna gâlib-i mutlak geçindiler. Birkaç asırlar ve belki asra gelinceye kadar dûçar oldukları yüz bin dürlü za‘afla berâber bütün cihâna mağlub olmadılar.

Zîrâ o bahs ettiğimiz neferat-ı esâret bir cevhere benzer :Vâkı‘â muntazam bir şekle konulması pek müşküldür.

Fakat bir kere şeklini bulunca umulmaz derecelerde kıymetdâr olur.

Ve değme bir kuvvetle ezilmez. Ezilse bile hiç olmazsa ezenlerin de elini ağzını parça parça eder.

Hayfa ki biz bir zamandan beri o cevher alevinden mahrum olduk.

Hazîne-i devleti umûmî bir ma‘îşetgâh sanıyoruz.

Bir arzuhâl yazıb da yüz guruş kazanmağı bir guruş kazanmak için yüz etek öpmekden dahâ zelil farz ediyoruz.

Hâlbuki fazâil-i celîlelerine tapınırcasına hayran olduğumuz hulefâ iki yüz bilyon nüfûsa hâkim iken yine ma‘îşetlerini deve çobanlığında harman bağbanlarında ararlardı.

Bu hâle en büyük sebep pâyitahtın vatana müte‘allik olan can ve mal tekâlifinden dâimâ teberri edib durması ve alel‘umûm bendelik – veyahud ma‘ruf olan ta‘bir-i sakimince (Bend-i keyt) – denâetini lüzûm-i haysiyetden ad eylemesidir.

Pâyitaht ise bir milletle mukâyese olunduğu hâlde vücûda nisbet-i kalb hükmünde kalır.

Binâenaleyh biz ki İstanbul ahâlîsi yüz bir meskenette bu hidmetkârlık ibtilâsında devam etdikce âdetâ ve zannımızın kalbindeki cerihelerden peyda olmuş kurd hükmünde kalacağız kendi bekâsına sebep-i vücûdu olan bir cismin efnâ-yı hayatından başka bir medâr bulamayanlar hakkında vatanımızın bir karış toprağını kendi kanlarıyla reyyân etmek için fedâ-yı can eylemek şî‘âr-ı hamîyyetleri olan koca kahramanların (Şerrü’l-hâlefîdir) diyenlere ne yüzle cevap verebiliriz.

Ne zamana dek ekmeğimizi taşdan çıkarmağa kâdir olduğumuz hâlde yalnız ta‘ayyüş için “Men gayr-ı istihkâk” aslâ icrâsına muktedir olmadığımız devlet hidmetlerini matmah-ı nazar ve belki matbah-ı imâret bilerek keşkûl tutmaktan hayâ etmeyeceğiz? Biraz da nefsimizin te‘azzüzünden ise insâniyetimizin e‘zâzını düşünelim. Hiç olmazsa tırnaklarıyla yer kazılda verdikleri tekâlif sayesinde bin dürlü nimete müstağrik olduğumuz köylülerden utanalım.

Hele şurasını iyice düşünelim ki İstanbullular hükûmetin parasına askerine muhtac oldukça bir gün olub aç kalmamak ihtimâlin hâricindedir.

Yâ hâl böyle ise niçün husûl-i ma‘îşeti mesâ‘iden beklemeyelim.

N . K

TELGRAF

Peşte 13 Teşrin-i Sâni

Macar şimendiferleriyle memleketin şimendiferlerinin ilsâkına dâir iki taraf beyninde akd ve imzâ olunan muâhedenâme vâsıl oldu Hırvatistan ile olan mukâveleye hâlel gelmiştir.

Hâl-i hâzırda ba‘zı tağirât ma‘mûldür.

Mösyö (Vakanovic) (Ağram) a avded edecektir.

Gârın kesretiyle nüzûlundan dolayı telgraf hatları kırılmışdır.

Petesburg 11 Teşrin-i Sâî

Resmi gazete Hokand ve Buhara ve Kaşgar Hânlarıyla akd olunan mu'âhedâd-ı ticâriyeyi neşr eyledi.

Rusya'nın Hive Hânlığıyla olan münâsebâtına hâlel gelmemekdedir.

Boston (Amerika) 11 Teşrin-i Sâî

Bu defa vukû bulan harîkde 930 kişi yandı.

Berlin 12 Teşrin-i Sâî

Mösyö (Buvuen) (Diyet) Meclisi'ni küşâd eyledi.

Versail 11 Teşrin-i Sâî

Mösyö Tiyer vilâyete gönderdiği bir tahrirat-ı umûmiyede Fransa'nın emin ü âsâyişinden ve ticâret ve servetin hüsn'i ceryanından bahs ederek intizâmın bekâsı için Fransa'ya lâbed olan Cumhuriyet'in teşyîdini tavsiye etmiştir.

Berlin 14 Teşrin-i Sâî

Umûmen Berlin gazeteleri Der-sa'âdet'de mösyö Gödel ile Kont Lodolf'un beyrinde mukarrer olan mukaveleyi tahsin ediyorlar.

Hamburg 14 Teşrin-i Sâî

Burada vekil ve Elinsburg ve İsteralson'da ba'zı enhârın ekserisi tuğyan etdi ve ba'zı fırtınalar vukû bularak pek çok gemiler gark oldu. Tertib eden ziyân pek küllîdir.

Paris 14 Teşrin-i Sâî

Hükûmet-i Meşrûte tarafdarlarından mâ'adâ bi'l-cümle gazeteler teşkilat-ı cedideyi tahsin ediyorlar.

Roma 12 Teşrin-i Sâî

Macaristan'daki kolera münâsebetiyle Avusturya sevâhilinden gelen sefâyin karantina ristan'daki kolera münâsebetiyle Avusturya sevâhilinden gelen sefâyin karantina altına alınmıştır.

ŞU'ÛNAT

DÂHİLİ

SIRBLARIN İSTEĞİ

Sırbılar Küçük İzvornik Kal'asını da istiyorlarmış!

MÜLAHAZA

Ali Paşa'nın i'âde-i hayâtına imkan bulunursa belki buna da muvaffak olunur.

SIRB YUNAN İLİŞKİSİ

(Buryal Dıblomatik) de bunu rivâyet ediyor.

“Sırb hükûmetiyle Yunan devleti beyânında olan münâsebet gitdikce te'yid etmektedir

Kral Joroj'un hatt-ı destiyle Prens Milan'a yazdığı bir mektûb İstanbul'da fevkalâde nazar-ı dikkati celb etdi”. Bakanlar oluyor da biz doyamıyoruz .!

Acabâ bu iki hükûmet-i mu'azzamanın kuvve-i tazyikası orasında hâlimiz neye varacak? Burasını hâlâl-ı gavâmız umûr olan Diyojen'den başka istizâh edecek adam bulamayız.

KARADAĞ KİNEZİ'NİN PROTESTOSU!

(Bisterloid) gazetesi bend-i âtiyi neşr etmiştir.

“Karadağ mes'elesine dâir Kont Andarasi Rusya'dan me'mûran gönderilen Mösyö (Noviko) Peşte'ye vasıl oldu.

İşkodra'da ikâmet eden Karadağ maslahâtgüzarının tard olunması üzerine Prens Nikola tarafından devletlere protestonâme gönderilmiştir.

Rusya devleti bir protestonâme üzerine Avusturya ile Almanya devletleri beyninde te'âti-i efkâr olunması arzusundadır”

(Kurya)

CUMA GÜNÜ

Dünkü cuma günü selamlık resim-i âlisini icrâdan sonra zât-ı pâdişahî İstanbul tarafına teşrif ile iki yeni sarayda vâki' hırka-i sa'âdet dâiresine azîmet ve gece Bâb-ı Âlî içerisinden geçerek Dolmabağçe Sarayı'na teşrif buyurmuşlardır.

HEDİYE

Semâhatlü Devlelü Şeyhü'l-İslâm Efendi Hazretlerine Cânib-i Padişahi'den üç bin ve Azîmelü Devletlü Valde Sultan Hazretleriyle Necâbetlü Yusuf Azaledin Efendi Hazretleri tarafından biner lira atıyye ile taltif buyrulduğu mervidir.

TA'ACCÜB!

Geçen bir nüshamızda Beyoğlu'nda (Kahve Doflam) da Madmuvazel Fiyten'in bir şarkının nakaratı makâmında yaşasın Fransa yaşasın Yunanistan dedikten sonra Türkistan'ın nâmını en sonra yâd etdiğini haber vermiş idik.

Ta'accüb olunmaz mı ki bu ihtârımız İstanbul'dan kalkarak o koca Galata Köprüsü'nü geçsin o münibüse binsin de Flemenk kahvesinde Fiyet'in sema'ına vâsıl olsun!!! Fiyet'de bu hatasına kâil olarak Türkistan nâmını hepsinden evvel yâd etmeye başlasın!!!

Ya buna bütün bütün şaşılmaz mı ki geceleri sokaklarda atılan fişenklerden bargirler ürksün âdemler düşsün feracerler yansın da zabtiyeler hâlâ sesini çıkarmasın!!! Hâlâ sokaklarda herkes hatta geceli gündüzlü fişenk patlatsın ! Hâlâ cami avlularında attar dükkanlarında fişenk satılsın!

Yâ en ziyâde ta'accübe şayan değil midir ki ma'hûd-i ihtârımız Beyoğlu kadar şedid-i rahl edib gitsinde şuracıkda burnumuzun dibindeki zabtiye nezâretine duhûle kadar tiyâb olamasın?!. Acabâ Ramazan münâsebetiyle bâb-ı zabtiyeyi kapalı görüb de girmeğe ki cesâret mi edemedi?

Hayır hayır girebildi ama derdini kimseye anladamadı.

Yâ anlatmış olsa idi Bâyzid Câmi'i'nin avlusu gibi kalabalık cihetiyle numûne-i nemâ-yı mahşer olan bir yerde gündüz ashâb-ı ilimden bir hoca efendinin olsun başında fişenk patladı da sarığını yakacak kadar (Başka ta'bir bulamadık ma'zur buyrulsun)

külhânice bir eğlenceye cesaret edecek âdemler bulunur ve bulunursa fa‘liyâtına bırakılır mıdır?

PENÇŞENBE GÜNÜNÜN TEVCİHÂT PUSULASI

Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliye Temyiz-i Hukuk Dâiresi Riyâseti Zabtiye Meclisi-i İdâre Re’is-i Sâbık Sa‘âdetlü Hacı Ahmed Efendi Hazrine.

Bâb-ı Zabtiye Meclis-i İdâresi Riyâseti Gelibolu Mutasarrıf-ı Esbâk Sa‘âdetlü Tahsin Paşa Hazretlerine.

Musul Mutasarrıflığı San’a Mutasarrıf-ı sâbık Sa‘âdetlü Şebli Paşa Hazretlerine
San’a Mutasarrıflığı Sâbık Sa‘âdetlü Kotri Ali Paşa’ya

Dahân İdaresi İnhisariyesi Meclis A‘zâlığı Evkâf-ı Hümayûn Senedât Müdür-i Sâbık Sa‘âdetlü Tevfik Efendi’ye

Meclis-i Mezkûr A‘zâlığı Trabzon Vilâyeti Vali-i Mu‘âvin-i sâbık Azatlu Dimteraki Efendi’ye

Meclis-i Mezkûr A‘zâlığı Azatlu Sadık Bey’e Tevcih Buyrulmuştur.

HÂRİCİ

ELCEVAİB’DEN ALINAN HABER

(Enternasyonel) in Londra’da bulunan merkezi tarafından Avrupa şehirlerindeki enternasyonel a‘zâsına gönderilen muharrerât-ı umûmiyede gelecek sene açılacak olan Viyana sergisinde ameleden velev bir ferdin dahi çalışdırılmasına nihayet derecede ikdam edilmesi tavsiye olunması üzerine ameale beyninde ba‘zı istisna imâreleri his olunmağa başlamış olduğundan sergi komisyonu ameliyâtın muattal kalması havfiyle pek çok telaş ederek önünü almağa çalışmakda imiş.

(Mencestır Gardiyan) nâm İngiliz gazetesi Çin’deki Devlet-i İslâmiye’nin aleyhinde olarak Çin hükûmetine mu‘âvenet etmekde bulunan İngiliz zabıtalарının birinde alıb neşr eylediği mektûbdur:

Çin devletinin askeri her taraftan düşmanın tahsingâhlarına hücum etdirilir ise de zâbıtanın âdem-i tedbiriyle neferâtın cebânetinden dolayı düşmana hic biz zarar îrâsına kâdir olamadılar bilakis bizim taraftan maktûl ve esir olarak iki yüzden ziyâde telef ve dôt yüzü mütecâviz-i mecruh vardır.

Askerimizin ba‘zısı dahi Müslümanlardan hâlî bir yerde ihtifâ edib ertesi sabah firar etmişlerdir. Müslümanlar ise fevkalâde mahâret ve şecâ‘at gösterib yalnız on neferi Çin hükûmeti askerinin bir taburu üzerine hücum ile târumâr ettikleri cihetle Çinliler fevkalgâye havf ve hâlcân hâsıl ederek Müslümanların karşısına çıkarmamaktadırlar.

Mezkûr gazetenin neşr eylediği bir diğer mektûbda ise (Şinifo) şehrinde bulunan sekiz bin Müslüman’ın teslimden sonra Çin askerinden kuvâ‘ad-ı harbiye ve insâniyenin hilâfında olarak cümleten katl ve i‘dam olundukları zikr olunmuştur.”

Medeniyet iddiasında bulunan İngiliz’lerin mülk ve mala olan kesret-i tama‘larından dolayı Çin abde-i esnâmına muavenet edib Müslüman’ların imhasına çalışdıklarına ne diyelim?

(Elcevaib)

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba‘asında tab‘ olunmuştur.

2.7. (7) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 7 – İstanbul – Pazarertesi – Fî 18 Teşrin-i Sâni –

Sene 1289 – 17 Ramazan

ACABA İSTANBUL’DAN NİÇİN VERGİ ASKER ALINMAZ ?

Bir memleket Pâyitaht olmağla vatandaşlık vazâifinin kaffesinden mahrum olmak neden lâzım gelsin?

Denilecek ki Devlet-i Aliyye’nin bedâyet-i zuhûrundan beru İstanbul tekâlifden mu‘af tutulmuş. Ondan ne çıkar? Zâten haksız olan bir şey kadîm olmağla hak mahiyetini bulmak mı lâzım gelir? Rum devleti İstanbul halkına buğday da tevzi‘ edermiş. Öyle bir kadîm var diye biz de mi ittibâ‘ edelim?

Devlet müsâvât-ı umûmiyeyi i‘lân etmiş iken nasıl câiz olur ki umûm-i memâlik halkı vergi ile mükellef olsun da yalnız bir şehrin ahâlîsi mu‘af tutulsun? Umûm-i memleketin delikanlıları hıfz-ı vatan uğrunda asker olsun çanta taşısun soldat sallasun da yalnız bir şehrin çocuklarında – birkaç bedelden başka – mülâzımdan aşağı asker olınmasın?

Kavâid adl ü hakka ne sûretle tevâfuk edebilir ki taşrada bezl-i can edercesine bir akdâm ü meşekkatle senede birkaç kile buğday hâsıl edebilen bir rencber bir kaç nâm ile devlete vergiler versin de İstanbul'da köşe-i rahatı koruyarak günde binlerle altınlar devreden bankerlerin hazîneye bir para i'ânesi olmasın ?

İstanbul'dan bir muntazam vergi alınsa yalnız temettu'dan seksen yüz bin kise hasıl olur. Bu paraya hazînenin ihtiyacı yok mudur ?

Dünyada hiç bir imtiyaz yokdur ki efsâd-ı ahlak etmesin.

İstanbul'da taşralara nisbet-i kesretini gördüğümüz mefâsidin sebab-i asliyesi de her dürlü tekâlifden mesûniyedir. Kimse hükûmete vergi verrecek ve veremeyeceği halde mahbus olacak değil ki masrafını irâdına uydurmağa çalışsın kimse vatanı uğrunda nefsinı muhâtaraya koymamış ki vatanın kıymetini lâıykıyla idrak eylesin.

Vaktiyle Fuad Paşa mâliye muvâzenesinde İstanbul için bir vergi göstermiş idi. Alınacak paranın nereye gideceği sorulabilmek korkusundan mıdır? Nedir ? Tahsiline kalkışamadık.

Şimdi ise hükûmet halk nazarında bir büyük emniyet ve i'tibâra mazhar olduğundan böyle hazînece olan mazarrat kilyesiyle beraber kavâ'id adl ü hakkı ihlâl ve ahlak-ı umûmiyeyi ifsâda bâdi olan bir hâlin devâmına meydan verilmeyeceği ümid kuyusundayız.

Pâyitaht siyâsiyâte müteallik olan kaffe-i muvâdın merkez-i intişarıdır. Bu dürlü münâsebetsizlikler orada bâki oldukça taşraların intizâmına bi't-tabi imkan bulunamaz.

Me'mûrlarımız da vergi vermelidir ki mükellefinin hâlini layıkıyla bilsinler. Zâbıtlarımızın oğulları da nefer olmalıdır ki neferâta lüzûmu kadar rahm etsünler.

N . K

GELİBOLU DEMİRYOLU

Rumeli demiryolundan Gelibolu'ya bir şu'be indirilmesine dâir İbret'in 47 numaralı nüshasında neşr olunan makale-i edibâne elbette ashâb-ı mütâla'anın nazar-ı dikkatine uğramıştır. Makale ne kadar nefis ise tervic ettiği madde ondan bin kat hayırlıdır zan ederiz mâilini hülâsa edelim.

Bunda evvelâ Gelibolu'nun mevki'ce olan letâfetinden bahs olunmuş bu letâfeti makalenin üç sütûn mukaddemen belîğânesi böyle tamâmıyla ifâde edememiştir denilebilir. Tabiatın oralarca olan feyzi görülmelidir ki anlaşılın.

Sâniyan mevki'in tarihce olan ehemmiyeti tezkâr edilmiş. Vâk'â bu kadar memâlik-i meftûhamız içinde oradan ziyâde Osmanlıların şanını gösterir bir yer yoktur. Çünkü Rumeli'nin fethine Gelibolu'dan başlanmış. Ve bu muvaffakiyet Firdevsi gibi a'zam-ı şî'arânın destanlarda tahayyül edemediği derecelerde harkulâde bir tür kahramanı ile vücûda getirilmiş idi. Hakikaten orada bulunub da etrafına nazar-ı ibretle bakanlara "İkbal-i milletin yad-ı azimetini dağda sahrada tahcir ve havada deryada temsil gibi" görünür.

Sâlisân memleketin uğradığı fakr ile Dedeâğac'ı şu'besinden vukû'-i melhuz olan harâbiyet tasvir edilmiş. Fakr bir derecededir ki öyle iki bin evli bir kasabada altmış dane boyalı hane yoktur. Hele Dedeâğac'ı şu'besinden dolayı ticâret o kadar azalmağa başlamıştır ki il-el-i saraye korkusu olmasa herkes öküzlerini önüne katarak ve hânesinde mevcûd olan birkaç çanak çömleği arkasına alarak çekilecek Meric Ovaları'na gidecek.

Râbiyan Dedeâğacı'nda liman olmadığından başka inşâsında kâbil olamayacağı ve yapılsa bile yolun merkezini bir muhârebe vukû'î halinde hıfz için bir takım istihkâmât-ı kebirîye ihtiyac görüneceği irad olunmuş.

Dedeâğac'a bir liman inşâsının imkansızlığını umûm-i ashâb-ı vukuf teslim ediyor. İstihkâmât-ı kebirânın lüzûmu ise bedihidir.

Hâmisan şu'benin etrafı imâretten hali ve bin türlü iskâm ile mâlâ mâl olmak ve yanında koca Meric Nehri mevcûd bulunmak cihetiyle para kazanamayacağı dava edilmiş. Burası da müstelimdir. Çünkü demiryolu tabi'atiyle her şubeden ziyâde zahîre nakil edecek. Nehr meydanda ve engele zahîre naklinin ucuzluğu demiryoluyla nisbet kabul etmez derecede iken şu'benin taşıyacak pek çok eşya bulabilmesi akıl kabul edecek şeylerden değildir. Avrupa şimendiferlerin kesretiyle hemen her tarafı demir kablî denilecek bir hale gelmiş iken oralarda bile nehir kenarıyla gider demiryolu pek nadir bulunurmuş.

İlel ü iskâma gelince Dedeâğac'a bir kere gidenler eğer pençe-i ecelden can kurtarabilir ise bir daha azîmete hulûs-i kalb ile te'ib ve müstağfir oldukları her tarafca şöhret bulmuş olan hakikatlerdendir.

Sâdisan Kış günleri Meric'in taşması cihetiyle yolun işliyemeyeceği meydana konulmuş. Bu bâbda delil-i irâdına bile hâcet görülmez. Daha şimdiden zuhûr eden bazı arızalarla yol Dedeâğac'a Dimetuka beyinde işleyememeğe başlamıştır. Hatta kumpanyanın bile bu şu'ibeden beyzar olacak merkezi Marmara Denizi dahilinde bir sahile nakil etmek tasavvurunda bulunduğu sûret Mosoka'da rivâyet olunuyor.

Kumpanya bu niyetde bulunduğu halde yine Gelibolu'yu bırakırda başka bir mevki' ihtiyâr ederse pek garib olur. Fakat Zan etmeyiz ki hükûmet-i seniye yola giden akçenin fâiz ve re's almalını tediye edib durduğu halde kumpanyayı keyfince bir terciye daha icrâ etmekde muhtar bıraksın.

Rumeli demiryolu en evvel tasavvur olunduğu zaman Edirne'nin Akdeniz şu'besini Gelibolu'ya indirmek kararlaştırılmış iken sonradan Dedeâğac'ı tercih olundu bâlâ da bahs ettiğimiz neticeler görüldü.

Madem ki şimdi de bir başka yer ihtiyar olunursa yine hâsıl olacak nice meşhurdur. Ve madem ki Gelibolu'da – İbret'de bir tafsil isbât olunduğu üzre – liman ve istihkâm inşâsına ihtiyac mefkud olduğdan başka şimdiki halde bile şu'be masrafının fâizini çıkaracak kadar nakliye mevcuddur. Merkezin etbette bir gün oraya intikal edeceğinde iştibâh eylemeyiz.

Tevfik

BİR MÜTÂLA'CIK

Taşralarda bulunan me'mûrîn-i ruhaniyesine patrikhâne senevi kırk binden yüz elli iki iki yüz bin guruşa kadar avâid tahsis etmiş. İsterse kırk milyon guruş iki yüz milyar kise tahsis eylesin.

Şu kadar var ki eski idâreler tarafından bu avâidin tahsiline mu'âvenet için me'mûrîn-i mahalliyeye emirler verile geldiği işidiliyor. Bunda bir hikmet anlayamadık.

Eğer me'mûrîn-i ruhaniye hademe-i siyasetden ma'dûd iseler acaba kendilerine bu sıfat hangi vazîfeden geliyor? Yok yalnız umûr-i ahrubada ma'lum ve hâdi bulunuyorlar ise nefesleri için cibrî vergiler tevzi' etmek ve vermiyenleri mahbuslarda çürütmek gibi yollarla mı halka ta'lim-i ahlak edecekler?

Hristiyanlar umûr-i diniyesine mübâlât etmez veyahud daha sahih tabir ile ahiretde bir şey kazanmak için dünyadaki mevcudunu gâib etmek istemezse onları bu i'tikâddan geçirmek vazifesi niçin hükûmet-i seniye tertib etsin?

Ruhban güruhu elinde “Afaros” gibi bir şiddetli silah mevcut duruyor. İkide birde bunu isti'malden hâlî kaldıkları da yokdur. Mu'tekid olanlar zâten ondan havf ederler. Kendilerinden istenilen parayı verirler. Mu'tekid olmayanları ise me'mûrîn-i ruhaniyeye para vermesi neden lâzım gelir?

Hristiyan memâlikinin hic birinde ve hatta payitahtında koca bir Papa oturan İtalya'da bile me'mûrîn-i ruhaniye tahsisatına hükûmetlerin müdahale ettiği yokdur. Ümid ederiz ki Hilâfet-i İslâmiye içinde böyle bir suistimalin bundan böyle tekrar vukû'na Patrik ilâveli meydan verilmez.

N . K

ŞU'ÛNÂT

İZMİR VALİSİ

Serasker esbâk devletlü Hüseyin Avni Paşa Hazretlerinin İzmir Valiliğine ta'yin buyrulacakları mervidir.

HİDİV-İ MİSİR

Hidiv-i Mısır Hazretlerinin Galata bankerlerinden on üç fâiz ve birçok komisyonla bir milyon liralık bir istikraz akdeddikleri söyleniyor.

TERAKKİ GAZATESİ TEPKİSİ

İstanbul'dan köpeklerin def'i hakkında yüzlerle makale neşr eden Terakki gazetesi Gelibolu'dan tard olunan iki yüz otuz köpek (birkaç misline çıkararak) sahâbet eder bir bend neşr etmiş imiş !!!

İ'TİMAD

(Luyeddöpes) gazetesinden Nikola Fardu Bosfer'in neşr ettiği bir makalede sadr-ı lâhak fehmetlü devletlü Rüşdü Paşa Hazretleriyle sadr-ı sâbık İbhetlü Devletlü Midhat Paşa Hazretlerinin politikaca olan edvâr-ı mahsusaları tafsilâ-i mühâkeme olduğu sırada selefin meşhur olan ef'âl-i hasnesi cihetiyle o makâmdan infikândan dolayı Avrupa'ca hâsıl olan te'sirâta halefin mecrub-i umum olan efkâr sâibesini tekâbil eylediği

cihetle herhangi olursa olsun Osmanlılar için mucib-i selâmet olacak hâlâtın yine matlûb olan noktada ictima‘ edeceği hakkında kabinelerin i‘timadı bulunduğu beyân olunmuştur.

HÂRİCİ

FRANSA

Paris gazetesinde Mösyö Tiyer’n ehıbbâsından biri tarafından neşr olunduğuna hüküm edilen imzâsız bir mektûbun anlaşıldığına göre Mösyö Emil Dö Jirarde’nin tanzimat ü teşkilâyı reddeden birçok gazetelerde neşr eylediği bend-i mahsûs üzerine efkâr-ı umûmiyenin fevkailgâye galeyân eylemesi Fransa’da erbâb-ı siyâseti işgâl etmekte imiş.

Eğerce bu raddeye rivâyet olunduğu derecede halkca galeyân-ı efkârı mûcib olduysa Mösyö Tiyer’n aşağıdaki nokta üzerine dikkatini celb eylemesi şüphesizdir.

- 1 Mösyö Tiyer’in Cumhuriyeti katiyyen te’yid ve i‘lân eylemesi.
- 2 Mösyö Tiyer’in riyâseti dört sene müddetle mahdûd olması.
- 3 Şûrâ-yı Ümmet’in ba’zı tarafın ağrâzına ittibâ’ı şîâr edinen fırkalardan tahayyür idi.
- 4 Bir ikinci meclisin teşkil edilmesi.

Şu dört maddeden üçünün sol taraftan kabul edilmesi me‘mûl isede dördüncü fıkra hakkında muhâlefet-i şedîde vukû‘ maznûn olmasından Mösyö Tiyer’n vukû‘ bulacak ihtilâfı def‘ edmezse teşebbüsâtında muvakkak olabilmesi biraz müşkülcedir. Hele sağ taraf a‘zâsı ne Cumhuriyet’in te’yid-i bekâsına ne de Meclis’n bu şîârı haiz olanlardan tecridine izhâr muvaffakat edeceklerinden Versay Meclisi’nde tezaad-ı efkâr yüzünden arbede-i azmi hudvûs-i akvâ-yı melhûzâtıdır. Diye gazeteler beyân-ı efkâr ediyor.

PRUSYA

Prusya’da efkâr-ı âmayı işgâl eden teşkil-i devâir mes‘elesı giddikce ehemmiyet hâsıl etmektedir:

İmparator Vilhelm – Bismark’ın re’yiyle – cenûb-i Almanya’nın medâyin ve karasını dâirelere taksim etmeği murad etmiş ise de memâlik-i mezkûrede bulunan asilzâde takımı 1832 tarihinde ve Vilhelm’in pederi Prusya Kralı Üçüncü Frederik Vilhelm zamanında teşkil olunan dâireler hakkında ittihâz olunan şerâyet icabınca bir

hayli imtiyazlara mâlik olduklarından ve şimdiki teşkil-i devâir usûlü ise imtiyâzât-ı kadîmelerinden mahrûmiyetlerini intibah eyleyeceğini bildiklerinden dâhiliye nâzırı (Oven Elenburg) n Asilzâdegân Meclisi'nde ilk kere olarak serd ettiği teklifi müttahiden red etdikleri gibi biraderinin vefâtı münâsebetiyle imparatorun asilzâdegân kamarasında irâd ettiği nutûk-i resmiyede teşkil-i devâirin husûlü emrinde iktizâ eden teşebbüsâtıdan geri durmayarak bir an evvel icâbını icrâ eylemek ikdam-ı âmalı olduğunu izhâr etmesi üzerine asilzâdegân tarafından âdem muvaffakat ve hoşnutsuzluk alâmetleri gösterilmiştir.

Şûrâ-yı Ümmetin sol taraf a'zâsı bu hali üzerine asilzâdegân kamarasının ilgâsını teklif ermiş ise de bu maddenin devletce hayli teşvişâta sebep olacağı melhuz olmasından şimdilik yalnız meclis-i mezkûr a'zâsının tebdîline karar verilmiştir.

Bismark ise bu mes'eleda zî müdhil olmadığını göstermek için me'zûnen (Varzon) daki çiftliğine çekilmiştir.

Umûr-i Harbiye Nâzırı (Ovin Ruen) a'zâsı yeniden intihâb olunan Asilzadegan Meclisi'ni teşrin-i sâninin on ikisinde küşâd eylemiştir.

Yakında onların da efkâr ve ârâsı meydana çıkar.

ŞİKÂYET

General Molk ile Pernes Bismark'ın araları – teşkil-i devâir nizâmından dolayı – giddikce açılmaktadır. Teşkilât mes'elesinde Molk tarafından Bismark kabinesinin hilâfında re'y verilmesi Bismark'ın iğbirârını mûcib olmuş ve Molk'in bu hareketinden imparatora şikâyet eylemiştir.

Asilzâdegân ile hükûmet arasında dahi nihâyet derecede mübâyenet götürmekde imiş.

İNGİLTERE

Fransa ile İngiltere beyninde politikaca yakında bir ittifâk vukû bulacağına dâir Almanya gazeteleri ba'zı havâdisler vermektedir.

Haver'de bulunan bir İngiliz gemisinin kumandanı tarafından Fransa'nın devam-ı hayatına açılan şarab Almanya gazetecilerini sermest etmiştir.

Prens Duğal'ın bir me'mûriyet-i mahsûsa ile Fransa'ya azîmet edeceğini ve hatta Fransa ile İngiltere beyinde akd olunan ticârat mu'âhedesine Almanya aleyhinde bir ittifâk nazarıyla bakılmakda olunduğunu Almanya gazeteleri rivâyet ediyor.

RUSYA

Petersburg'dan (Nur) gazetesine yazıldığına göre Rusya'nın harbiye nâzırı dâhiliye ve mâliye ve bahriye ve nâfi'a nâzırlarıyla bi'l-müşâvere gelecek bin sekiz yüz yetmiş üç sene tahrir olunacak asâkere dâir bir lâyiha tanzim ederek imparatorun taht riyâsetinde bulunan meclise takdim etmiştir. İş bu lâyiha ile şimdiye kadar askerlikden mu'âf olan ba'zı sınıf ahâlîsinin dahi silk-i askerîye idhâl ve asker binde altı nisbetinde tezyîd ya'ni asâker-i mevcûde üzerine yüz elli bin nefer mikdarının dahâ zamm olunması tavsiye olunmuştur.

Esliha vesâir mühimmât-ı harbiye dahi peyderpey teksir olunmakda imiş.

LONDRA

Bu hafta Londra'dan alınan bir mektûbda Cin'nin cânib-i garbiyesinde kâin eyâletlerde bulunan ehl-i İslâm'da Yahudiler'le müttehiden hükûmete karşı isyân imâreleri his olunduğundan böyle bir inkılâb zuhûrunda Hind'de bulunan ahâlî-i İslâmiye'ye dahi te'sir-i şümûl olabileceği mülâhazasıyla İngiltere kabinesinin bu günlerde Asya'ya müte'allik işlerle pek ziyâde iştigal eylediği rivâyet olunmuştur.

VİYANA SERGİSİ

Enternasyonel Cem'iyeti hiçbir vakit hiçbir şeyde sarf-ı mesâiden geri durmaz.

Bu kere de Viyana sergisinin küşâdında cem'iyet tarafından gönderilecek meb'ûsân için i'âneler toplamağa başlamıştır.

Rivâyet olunduğuna göre bunlar sergide amelenin ıslâh-ı ahvâli hakkında ceryan edecek müzâkerât da hazır bulunmak için gönderilecekmiş.

PARİS

İktizâ-i hâlde Cumhuriyet riyâsetine kimin nisb olunması lâzım geleceğine dâir meydana komulan tasvirâtta Mösyö Garave'nin re'is vekili nâmıyla Mösyö Tiyer'e vâris-i siyasi olması tasviri umûmen tahsis olunmuştur.

EĞLENCE

Bu temâşâgâh âlemi bir ders-hâne-i hayr-ı nüf ûzattır ki insan Hângi tarafına nazar-ı endâz olacak olsa birbirine muhâlif milyonlarla garâib seyr eyler.

Mesela İstanbul'un Edirnekapu'su gibi hücre mahâllelerinde sakin olan hâlk yakacak mum bulamadığı için sabahlara kadar zulmet içinde püyân olur.

Başka bir tarafda gecesi gündüzüne ayırt edilmez sûretde gazlarla münevver yerler bulunur ki sakinleri yâ 'imâ-yı servet veya a'lâ-yı azîmet veyahud ibtilâ-i cennetle o manzara-i rûşen-i zulmet âbâd-ı kıyas ederek – mesela sarraf dükkanında muttasıl cebindeki bakır onluklara hora tepdiren beğler gibi – tutar bir zecâc-ı şifânın karşısına danesi otuz paralık iki mum yakar da aksiyle berâber dört dane oluşuna hayretle nekrân olur. Fesühânallah!!

Terekeye mir'ât asılmaz sen deli misin herif ?

Her sözün sadrabını bilmem ne hâl olmuş sana ?

Ne buyurdunuz ?

Tumturaklı yazı yazmak o kadar güç müdür?

Tiyatroda mı buyurdunuz?

Doğrusu perdeleri oyunları oyuncularını pek güzel.

Elbette Fransız tiyatrosunun perdelerinden dahâ meşş dahâ muntazam. Cem'iyetli olur mu dediniz? Mahşerallah! Meydandaki sandalyeler kanepeler etrafındaki orta kattaki localar üst kattaki raf gibi yerler hınca hınç.

Dahâ mı ne var? Süslü süslü müdâvimler zengin zengin beyler. Adını yazmakdan âciz muharrirler. Mü'ellifler. Katibler. Gâyet kırmızı fes laciverd püskül parlak gözlük Bismarkvâri boyunbağı takar sakalını bıyığına bıyığını dudağına yaklaşıdırır gözünü (sen) den ayırmaz herkesden ziyâde şeref ve vakârını tânur şâyân i'zâr olduğunu bilir tabî'ata müstesna yer edildiğine îmân eder kuruntu kumkumaları var.

Hele locaların hâli giddikce güzelleşmekte. Giddikce intizam bulmaktadır.

Güllü Agob Efendi gerçekten fikr-i terakkîyi hâiz-i hakîkate mukaddem cüdâ müste‘ad bir âdem amâ ne fâidesi var tiyatro kendisinin olmuş olsa locaların hepsine perde asacak kadife döseyecek iftira etmiyorum yâ numûnesini yapmış git de bak.

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba‘asında tab‘ olunmuştur.

2.8. (8) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 8 – İstanbul – Salı – Fî 19 Teşrin-i Sâni –

Sene 1289 – 18 Ramazan

MATBÛ‘ÂT-I OSMANİYE

Mülkümüzün terakkide Avrupa’dan birkaç asır geri kalmasına en başlı sebep matbû‘âtın buralarca Avrupa’dan birkaç asır sonra zuhûr etmesidir. Biz mahzun-i ma‘ârif olan kitablari hırz-ı can gibi birkaç büyük zâtın koynunda veya birkaç kitab-hânenin dolablarında görebilirken onlar âdi erzak gibi hemen her köşe başına tesâdüf etmiş bir dükkanda raygân bulurlardı. Bu hâl ile onlar da okumak yazmak bilmez ve bizde okumak yazmak bilir yüzde bir kişi bulunmaz oldu.

Hüdâ rahmet eylesin Mahmud evvel öyle bir nâşir irfânı vatanımızda vücûda getirmeğe çalışmış ve yaptığı huruf ile eğri büğrü birkaç kitab dahi tab‘ ettirmeğe muvaffak olmuşdu.

Kendi vefât etdi. Teşebbüsü de neticesiz kaldı.

Tâ bir asır sonra Selim Salis ikinci def‘a olarak mülkümüzde yine matbû‘âtın icâdına himmet etmiştir ki teşebbüs ettiği ıslâhâtın en büyüğü ve hele en bâkîsi budur.

Daha sonraları Mısır’da Mehmed Ali Paşa Bulak Matba‘ası’nı te‘sis ederek bir de gazete neşrine başlamış ve İstanbul’da Takvîm-i Vekâyi‘ ve biraz sonra Ceride-i Havâdis zuhûr etmişti. O sıralarda gerek Mısır’da ve gerek İstanbul’da birçok kitablari da basıldı. Bu hizmetlerin cümlesi efkâr-ı umûmiyenin ne kadar mazhar-ı şükrânı olsa şâyestedir.

Şu kadar var ki bu bâbda görülen terakkiler butûn bütûn teşvik-i resmi ve himaye-i ekâbir sayesinde idi. Gerek basmacılığı ve gerek gazeteciliği o daire-i

husûsiyetden ihrâc ile hâmi-i sahih olmak lâzım gelen teşebbüsât-ı şahsiye ve efkâr-ı umûmiyeye istinâd etdirmeğe (Şinasi) merhum muvaffak olmuşdu.

Binâenaleyh serbest matba‘acılığın ve aylıksız gazeteciliğin mevcud-i sahihi odur. Ve binâenaleyh kendisine mülkümüzde terbiye-i efkârın ma‘lum evveli nazarıyla bakılmak lâzım gelir.

Hürriyetin mahsûsâtından olan füyûzât-ı fevkalâde cümlesindendir ki iki asır içinde bin dürlü himmetler bin dürlü teşviklerle ancak üç matba‘a ve iki resmi gazete hasıl edilebilen bu san‘at serbest bırakılınca aradan yedi sekiz sene geçer geçmez her köşe başında bir desdegâh peyda etmeğe başladı. Hele gazetecilik altı yüz seneden beru acemâne ve acemyâne bir küreyve-i taklid içinde dönüb dolaşan edebiyâtımızı altı sene içinde lisânın şîve-i fesâhatına ve zamanın fikir hikmetine mutâbık bir hâle götürdü. Şimdi yirmi yaşında bir çocuğun bir gazeteye gönderdiği beyânnâme fesâhatında belâgatında üdebâmızın en meşhûrlarından olan Nergisi’nin koskoca hamsesine bin kat müreccahdır.

(Bu iddiamızı her kim inkar ederse edibâne bir bahs ile isbâta hazırız).

Türkce gazeteler ise şimdiye kadar elbette elliye altmışa balığ olurdu. Bu kadar tahdidât içinde iken yine pâyitahtda yalnız Türkçeye mahsus olmak üzere tahrir ve tertib ve tab‘ ve tevzi‘ yüzünden lâ-akl bin kişi geçiniyor. Kırât-hânelerde kitab-hânelerden yirmi kat ziyâde âdem bulunuyor.

Matbû‘ât-ı terakkice yalnız İstanbul’a kanâ‘at etmedi taşralarda dahi sadr-ı sâbık İbhetlü Devletlü Midhat Paşa Hazretleri gibi tedâbirinin âsârını ta‘mim her vilâyetde bir basma-hâne açılmağa ve bir gazete peydâ olmağa başladı.

Evet! Arada birçok gazeteler lağv olunuyor. Bu mûciban semîdir? Telefatsız hangi maksada muvaffakiyet hâsıl olmuş? Evet! Bir takımını da sekte-i ta‘dile uğruyor. O da bir büyük telaşa değer mi. Dünyada hangi lisâna fâsılasızca ruhsat-ı makan verilmiş?

İşte İbret hayli ehemmiyetli bir da‘vâ için muhâkemeye çekildi. Neticesinde tebriye-i zimmet edecek gibi görünüyor. Bu bir beşâretidir ki yakında matbû‘âtın idâresince örfe bedel bir nizâm kâim olacağına işaretdir.

Şurasına dikkat buyurulmak lâzım gelir ki birkaç seneden beri matbû'âtı-ı Osmaniyece bi't-tabi mevcûd olan alâkai-i siyâsete edebiyâtca bir vesâdet-i terakki ve halhkca bir râbıta-i ma'îşat-i manzum oldu.

Şimdi gazeteler yedi sekiz sene evvelki hali gibi mücerred fikir beyân etmek için değil beyân-ı fikirle beraber para kazanmak için çıkıyor. Bununla beraber milletin lisân-ı edebine de büyük hizmetler ediyor.

Hükûmet-i seniyyenin adâletinden öyle ümid olunur ki bundan böyle muzır fikirler neşr etdirmemek için iktizâ edecek tedbirler terakki edib ve emir-i ma'îşata mâni' olmayacak yollar da taharri edilir.

Re'y-i âcizanemize kalırsa bu maksada vusûl için bulabilecek çâre gazete ve matba'alara he ne mu'âmele edilmek istenilirse sarîh ü vâzih bir nizâm ile ta'yin olunmaktadır.

Matbû'ât nizamnâmesi kâfi görülemediği sûretde istenildiği kadar teşdid edilsin sâhib-i re'yi olan gazeteler tahammûlden başka bir şey demez.

Zîrâ muhakkaktır ki zâlim bir kânûnun hükmüne tâbi'iyet âdil bir zâtın re'yine ittibâ'dan ehvendir.

Kânûn zâlim olursa evvelâ ona tâbi' olanlar şiddetinin derecesini bilir. Ve harekâtını ma'lûmâtına tevaffuk eder. Sâniyan öyle şiddetli bir kânûnu vücûduna tabi'at-ı zaman tahammül etmez hükmü kendi kendine sakat olur.

Re'y-i zâtı ise ne kadar insâfa makrun olursa olsun ta'alluk edecek her dürlü mütâla'at ve elcâ'at ile beraber ona ittibâ' mecburiyetinde bulunanların kafasına dâimi sûretde ma'lum olmak ihtimâlin haricindedir. Bu hallere nazaran matbû'âta dair öyle bir kânûn mevcud olmadıkca hükûmet kimseye merâm anladamamak ve kimse hükûmetin merâmını anlayamamak hususlarının – İlâ mâşâllah-te'âlâ – devam edib kitmesi zarûriyâtdan görünür.

TELGRAF

AJANS ROTER HEVA

Paris 14 Teşrin-i Sâî

Hükûmet-i Meşruta taraftarı olan gazetelerden mâ'adâ umûmen Fransız jurnalları Mösyö Tiyer beyânnâmesini tahsin etmektedirler.

Paris 10 Teşrin-i Sâî

Mösyö Tiyer beyânnâmesinden dolayı kendisine verilecek tebriknâmeleri elfâz-ı ta'zimîyeyi hâvî olmadığı halde kabul etmeyeceğini resmen beyân eylemiştir!.

Paris 16 Teşrin-i Sâî

Sol taraftan riyâsetin bekâsı teklif olunacaktır.

Londra 14 Teşrin-i Sâî

Meytyeng Meclisi'nde Bahriye Nâzırı İngiltere devletinin esir ticâretine mûmân'at-ı şedîdede bulunacağı intâr eyledi.

Roma 16 Teşrin-i Sâî

Parlamento tarafından tahsis olunan i'râdı İtalya devleti resmen papaya bildirmiş ve papa tarafından cevap red verilmiştir.

Kopenhak 16 Teşrin-i Sâî

Danimarka sevâhilinde bir büyük fırtına vukû' buldu. Memleketin birçok yerlerini ve husûsuyla adaları su istila eyledi 24 sefine gark oldu.

Madrid 4 Teşrin-i Sâî

Kral Amede mafsallarına ârız olan (Romatizma) dan hastadır.

Viyana 14 Teşrin-i Sâî

Kont Andraşi evde hafifce yaralanmıştır? Gelecek pençşembe günü buraya muvâalat edecektir.

Kânûn-i Evvel'in on altısında Şûrâ-yı Ümmet Küşâd olunacaktır.

Devlet-i Aliyye Maslahatgüzarı Azatlu Ra'fet Bey'e İmparator tarafından (Karondufor) nişânının ikinci rütbesinden bir kıt'ası i'tâ olunmuştur.

Berlin 10 Teşrin-i Sâî

Taksim-i devâire dâir olan nizâm yeniden zâdegân meclisine irâe olunacaktır.

Kasırğa yüzünden vukû'a gelen ziyânın mikdarı pek külli idiği şimal eyaletlerinden bildiriliyor.

Paris 10 Teşrin-i Sâî

İradın tenzil-i kıymeti için krallık tarafdarlarının vukû' bulan desâyîsi semeresiz kaldı.

Napoli 10 Teşrin-i Sâî

Gelecek kânûn- sâî' de Rusya İmparatoriçesi buraya muvâsalat eyleyecektir.

ŞU'ÛNÂT

DAHİLİ

MISIR HİDİVİ

Hidiv-i Mısır Hazretlerinin mahdûm-i asâlet-i mevsûmları Sa'âdetlü Hüseyin Paşa Hazretlerine Rusya devleti tarafından (Saint İstansalas) nişânının birinci rütbesinden bir kıt'ası irsâl olunmuştur.

RÛSÛM MES'ELESİ

Der-sa'âdet'e bir konferas akdıyla Süveyş Kanalın'dan geçen sefinelerden alınacak rûsûm mes'elesine bir karar verilecekmiş.

VİLÂYET USÛLÜ

Vilâyetlerce bir sene makdem her işde hâsıl olan teşvişâtın bu kere vilâyet usûlünün i'âde ve îkâsıyla bertaraf olarak işin mahv-ı kâdiminde devrâna başladığını ve husûsuyla me'mûrînin bilâ lüzum azl ve tebdili yüzünden keşakeşde kalan mesâlih-i ibâdın bundan böyle hüsn'i ceryanı me'mul idiği vârid olan mektûblar mâilinden istinbât olunmuştur.

DA'VET

Meredita kapudanlarından Nikola'nın İşkodra Valisi tarafından vukû' bulan da'vete icâbet ettiğini (Kurya Doryan) rivâyet ediyor.

ÇORLU LOKOMOTİFİ

Rumeli demiryolunun Çorlu'dan üç sâ'at ileride olan Kepenkli karyesine kadar vardığı ve geçen gün Kolfalı ile Hasan Ağa Hanı nâm mahallenin arasında yanmış olan köprü'nün birkaç güne kadar hitâmı me'mul idiğinden yakında İstanbul'dan Çorlu'ya dahi lokomotif işleyeceği mahalinden alınan haberlerden anlaşılmıştır.

MEKTEB-İ SULTÂNÎ

Mekteb-i Sultânî'yi gezmek ve usûl-i tedrisiyesiyle nizâmat-ı dâhiliyesine vâkıf olmak isteyen zevâtın her pençşenbe günü alafranga sâ'at ikiden dörde kadar mekteb-i mezkûrede duhûl edebileceği mekteb-i mezkûr tarafından sûret-i mahsûsada bildirilmiştir.

ELCEVAİBDEN HÜLÂSÂ

Beyrud'da tab' olunan (Elcente) nâm gazete geçenlerde bir Hristiyan ile bir Müslüman beyninde hâdis olan vak'ayı a'zâm edib Hristiyanların izhânını tahrîk edecek sûretde makale neşrine cür'etle bu vaka'ya âdetâ Şâm mes'elesi ehemmiyeti vererek asâyîş-i memleketi ihlâl kalkışmış olmasından Matbû'ât Nizâmnâmesi mûcibince muhâkeme edilmesi Bâb-ı Âlî'den mahaline bildirilmiştir.

(Elcevaibden Hülâsa)

HARİCİ

TANZİM-İ KAVÂNÎN

Fransa'da tanzim-i kavânîn ile iştigal edecek zamanın hulûli münâsebetiyle şerâit-i idâre hakkında olan mübâhasâtın giddikce şiddet hâsıl eylediğini bu hafta aldığımız Fransız gazeteleri hikâye eyliyor.

VİYANA

Viyana gazetelerinin rivâyetine göre Avusturya İmparatoru Berlin Mülâkatı'ndaki müsâfâtdan bir şey anlayamadığı veya ta'bir-i âhirle başka bir şey anladığı için Şark politikasını iltizâm etmek mesleğini teşdide başlamıştır.

RUSYA

Rusya Devleti'nin tensikât-ı askeriyesince meşgûl olması kerem-i nâm ile mühimmât tedârik eylemesi Berlin Mülâkatı netâyicindendir diyorlar.

İTALYA'DA NEHİR TAŞMASI

İtalya'da vâki' Ferar eyâleti her sene olduğu gibi bu sene dahi nehirlerin taşmasıyla su altında kalmış ve Po Nehri'nden açılan bir kilometre tesâ'indeki Mecramanda eyâletinin üçde iki kısmını suya gark etmiştir

Birçok âdem fakr ü fâkaya dûcâr olmuştur.

DANİMARKA

Dağbelad nâm Kopenhak gazetesi Enternasyonal Cem'iyeti'nin Kopenhak'da bulunan bir şu'besinin iktisâb-ı nüfûz etmesinden dolayı Danimarka hükûmetinin ba'zı tedâbir-i mâna'aya teşebbüs edeceğini rivâyet ediyor.

RUSYA

Tarafdarı ve belki mâlî olan (Nur) gazetesinden menkûldur.

(Lomondros) gazetesi Oranburg'dan Taşkend'e kadar bir demiryolu inşâsını tavsiye ile diyor ki “Bu demiryolu pek çok akçe sarfıyla vucûda geliyorsa da o zaman içinde masrafını çıkarması me'mûldür.

Güzergah haritaları tanzim olunmaksızın böyle bir şimendiferin kaç milyon Frank sarfıyla hâsıl olacağı bilinmezse de hâsılâtı Rusya'nın Avrupa Kıtası'nda bulunan umûmi demiryollarından hâsıl olan irâde tekâbil edeceği bedîhedir. Buralarda arâzi basit ve bütün bütün ovadan ibâret olmasından ameliyât-ı terâbiyeye hâcet kalmaz ise de amele yevmiyesinin ziyâdeliği ve edevât naklinin hayli akçe sarfına mütevakıf bulunduğu derkâr olunmağla berâber Rusya devletinin Asya'da hâsıl eylediği münâsebet eçün bu yolun elzem idiği muhtac-ı ta'rif değildir”.

ESKURYAL HARÎKİ

Eskuryal İspanya'da vâki' (Gadaran) Dağı'nın eteğinde gâyet cesim bir manastırdır 1557 tarihinde İspanya Krallarından İkinci Filib tarafından altmış milyon Frank sarfıyla binâ olunmuş ve tezyinât ve san'atca İspanya'da misli nâdir ve muntazam bir kaç dâiresi olmasından İspanya Kralları tarafından sayfiye ittihaz edilmiştir.

Geçenlerde bu manastıra bir sâ'ika isabet ederek bir tarafını tutuşdurmasından şiddetle vezân eden rüzgarın i'ânetiyle saray dâiresinin bir tarafı yanmış ve Endülüs'de devlet-i İslâmiye'nin inkirâzından sonra ma'hûd engizisyon tarafından yakılan ve birkaç

milyon cild kitâbı hâvî olan hazânetü'l-kitab bakiyesinden olarak saray-ı mezkûrde mahfuz beş on bin kadar kitab-ı nakise ile sâir zî kıymet eşya kâmilten kurtarılmıştır.

Harîkden vukû'a gelen ziyân yedi yüz elli bin frank tahmin olunurmuş.

EĞLENCE

EBU ALİ'YE HİTÂB

Birader. Niçin gocunuyorsun? Galata'da Beyoğlu'nda akâr kökü mü var ki (İstanbul'dan niçin vergi alınmaz) dediğime hiddet etmişsin. Sen yine şu "Bizim o iskeleden üç dakika bile sürmez" deyib de kapısından girdikten sonra yedi yüz otuz dört zirâ' a'şârı irtifâ'ında yokuş bir bağçesi olan ma'hûd evde değil misin ? Âdem sende düşündüğün şeye bak. Â birader meskenden ne alacaklar irâd sahiblerine râci' olan bir mes'ele sana bana ne gerek hem sana burada Hadîka'nın sözüyle iş görüleceğini bakayım kim söyledi? Hâ hatırıma geldi. Bu sene de Mısır buğdayı dikdiğimi nasıl iyi mahsûl veriyor mu lakin olmaz birader bağçe pek bayırdır kuytu yer ister kuytu. İşitdiğime göre Şahin Efendi zira' etmeden mahsul almış sen ona bakarsın.

(Ay bakayım (Niçin asker alınmaz) dediğine de hiddet etdiğimi. Hayır hayır vatanını sever ve sevdiğin için mühafazasında sâir hemşehrilerimizle berâber olmağı arzu edersek? Lakin sen ondan da mu'âfsın şükür yetiştirene kırkına yaklaştık onun için bu şerefi İnşallah mahdûmun alâ hâiz olur.

Lakin vergi içinde hiddet etme Hâniya bir vakit (Merak bu yâ) ünvânıyla bir balgam da sen atmış idin unutma terakkî mecmuası varsa 173 numarasına bak görürsen hatta hâtemesi (el adl) değil mi idi.

TAYY-İ MEKAN

Tayy-i mekan kabil mi değil dedi? İşte bizim Diyojen her gün ediyorsa sabahleyin Paris'de gidib Şarivariya bir bend yazıyor gecede gelib burada kendi gazetesini dolduruyor ama burada (Teodor Kasab) imzâsıyla orada (Teoffil Geotbe) imzâsıyla yazıyor. Farkları yokdur.

MAVİ KALEM

Bilmem Diyojen bilir mi. Ben geçen gün bir yerde bulundum evvelki günkü çıkardığı nüshadan evvel neşr etdiği nüshayı birkaç kişi öteye almışlar kiminin elinde

kırmızı kalem kiminin elinde mavi kalem Hâniya nushada bir müdürden bahs edilmiş mi idi işte kırmızı kalemle ekâbir fes sonrada mavi kalemle Fransızca (Ay em harfleriyle başlayarak en te) harfleriyle hitâm bulur bir ibâreden gâyet tuhaf bir püskül takdılar biçâreyi kapub salıverdiler. Aman ne kadar tuhaf oldu hâ yine kırmızıyla etrafına bir de çenber geçirdiler gâliba bu da fırçaya riâyetleri kemalde olduğu içindir.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.9. (9) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 9 – İstanbul – Çeharşenbe – Fî 10 Teşrin-i Sâni –

Sene 1289 – 19 Ramazan

VAKÂR-I ME'MÛRÎYN

Bu ma'lûm bir şeydir ki kânûnun-i mer'iyet ü metâ'iyet ve memleketin âsâyiş ve âdâbına kâfil olmak cihetiyle evzâ' ü etvârında dâima makamının haysiyet ve resmiyeti muhâfaza etmek lâzım gelir.

Mesela efrâda göre gündüzün yalnız bir don bir gömlekle sokakda gezmek ayıp olduğu gibi me'mûra göre dahi makâm-ı resmîyede uzanıp yatmak veya hezl ü mizah ile vakit geçirmek hiffettir. Fakat bu vakâr bir pederin temkini derecesinde tutulmalıdır. Yoksa me'mûr yanına giren âdem-i merci'-i hâcât ararken kendini ağzından ateş püskürücü bir cellâda tesâdüf etmiş zan etdirecek kadar hevl ü dehşet içinde bırakmak ceryan-ı adâlete bin kadar şenî'adır.

Te'essüf olunacak şeylerdendir ki Devlet-i Aliyye'nin devir-i i'tilâsı hitâm bulduktan sonra Devlet-i Aliyye'de me'mûrlar için iktizâ eden vakarın hadd-ı ma'arifi hemân bütün bütün unudularak iri kavuk bol cebe uzun sakal kullanmak ve sûretce ma'idiye sâni olacak yetmiş yaşında bir kakuvan ihtiyâr gelinlik kız gibi mücevherler sırmalar gümüşler atlaslar içine müsteğrik olmak zabt ü rabt esbâbından ad olunur oldu.

Gide gide iş bir dereceye geldi ki bir vezir biniş ettiği vakit yanında birkaç bin atlı bulunmazsa vazifesizliği nihâyet dereceye götürmüş zan edilirdi.

Halka hükûmetin dehşetini ilgâ için bir me'mûr yeni girdiği memleketde sokaklardan beş on biçâre toplayıp kimini asmak ve kiminin boynunu urdurmak âdet-i ma'arufadan olmuş idi.

Vâkı'â Tanzîmât me'mûrlara âid vakârın bu masharalık cihetlerine nihâyet vermiş ve hele istanbul'da bu ifrât bayağı tefrita intikal ederek icrâsı kâbil olmayan mütâlib için dahi herkese bezl-i muvâyet etmek âdet hükmüne girmiş ise de taşralarca hâlâ ceberrüt ve azimet vakâr ve mekânet yerine kıyâm etmekden halli değildir.

Bir kazada kaymakam sokakda gezdirirken etrafında bulunan âdemlar iki eli kanda olsa kıyâm eder selâma durur. Çünkü me'mûrlarımızın yarısı halkdan böyle tezellül görmezler ise şân-i hükûmete hâlel gelmez zan ederler. Kendileri ayakda iken oturan bir ermeni velev kötürüm olsun habse gönderirler.

Eshâb-ı mesâlih hükûmet konağına salavât ile girer çünkü ekseri yerlerde cübbesinin toplanışı veya ellerinin kavuşduruluşu me'mûr efendilerimizin teşrifât-ı mahsûsasına mutâbık kalmayan âdem hakkının ihkâkına bedel bir takım tahkirlere uğramak ve belki yürüyüşünden veya bakışından tezvîrine edepsizliğine istidlâl edilerek hakkını gâib etmek mukarrerdir.

Şimdi bir hükûmet konağı tasvir olunsun ki kapısının önünü silahlı silahsız bir takım zabtiyeler ihâta etmiş. Konağın içinde re'is me'mûru iğzâb etmemek korkusuyla kimsenin sesi dudağından erilemiyor. Odaları safaları berbaht bir dehşet bürümüş herkes şayet paşa veya bey veya efendi veya ağanın nazarı divârdan hârice geçer de beni görür. Korkusuyla kıyâmında ku'ûdunda namazdan ziyade erkâna riâyet ediyor.

Bir de mesela pederinin hânesinden çıkarak zevcinin kapısına girmiş ve ömründe yalnız eyyâm-ı mes'ûdede birkaç kere akrabasının ziyaretinden başka yere gitmemiş hasbelkader yirmi yaşına varmadan dul kalmış bir valde göz önüne alınsın öyle bir mahdure kucağında olan saçı bitmedik yetimin muhâfaza-i hukûku gibi bir iş için adâlet-i hükûmete mürâca'at mecbûriyetinde bulunur ve me'mûr kapısına gelir de odacıların teşrifâtından ve zaptiyelerin bin türlü tazyikâtından kurtularak kânûna bir misal-i müşahhas olmak lâzım gelen kaymakam veya mutasarrıfın bu müselle-i divânından nişan olan huzûruna girince hâlinin su'âline muntazır iken yeni patlamış yıldırım gibi ateşler dehşetler içinde bir sadâ işidilirse gönlünde itminân mı kalır? Lisân-ı arzu hâle mi kadir olur?

Devlet lâlâ veyahud mekteb hocası olmadığı için kimseye oturmağı kalmağı esbâb-ı vakârı mu‘âmele-i insâniyet öğretmekle mükellef değildir.

Fakat acaba şu yukarıda hallerinden bahs olunan me’mûrlarımız dünyada hiç bir vakit munsifâne muhâsebe-i nefsi ve ahz-ı ibrete lüzûm görmezler mi? Kendilerini sahib-i maslahat ve sahib-i maslahat-ı me’mûr yerine koysalar da onlara etdikleri mu‘ameleyi onlardan görseler memnun mu kalırlar?

Vâkı‘â bu takım emirlerinin husûrine girdikce ihtiyar etdikleri evzâ‘a bakılırsa dîvân-ı kübrâya duhul için iktiza eden âdâb-ı ubûdiyete bu âlemde meleke hâsıl etmekle uğraşıyorlar zan olunur. Lakin bir kere düşünseler ki bu zilletler içlerinden birisinin hiçbir vakit terakkisine veyahud tedenniden halâsına sebep olmuş mudur? Ekabirle olan muğâmelatdan âdâb-ı sahîhe dairesine kalanlarından biri mesela bir nâzarın huzuruna girdiği zaman birkaç kere yüzünü yerlere sürmekden ise eteğine doğru vararak ihtirâm-ı karane bir selam ile iktifâ ettiği için mu‘âtib veyahud menfur olmuş mudur? Ekâbirin hüsn’i kabulüne bedel mazhar-ı istiskâli olacak derecelerde tabasbusu irtikâb etmekde ve öyle bir mezelleti kendine karşı ihtiyar için mâdununda bulunanları mecbur bilmekde ne latâfet ne fâide tasvir olunabiliyor? Bir âdem ayakda durduğu için bir memleket halkı alelumûm ayağa kalkmağıla kendi üzerinden kıyamda tabî‘î olan yorgunluk mu gider? Bir âdem me’mûr huzûrunda serbestce arz-ı hâcete muktedir olursa nefsinin kânûnun hükmünden kurtarmağı muktedir mi olabiliyor? Bir sahib-i istid‘â me’mûr huzûruna gitmek isterse niçün kapısını mesdud bulsun? Vakâr-ı hükûmet nazarlarından ihtifâ ile mi muhafaza olunur? Bir biçare icrâ-i adâlete kefâlet edenlere arz-ı hâcet etmek mecburiyetinde bulunursa niçün en evvel ayaklarına kapansın? İnsan me’mûr olmağıla sâmi‘ası diz kapaklarından aşağı etmek mi lâzım gelir?

Devletin umûr-i dahiliye ve muvâd-ı adliye ve icrâ‘at-ı idâreye dâir ne kadar nizamı var ise merkezlerde cümlesi mevcuddur. Bir kere mütâlatlarına tezellül olunsa da bakılsa ki içlerinde me’mûr geçerken umûmi selam durmağıla me’mûru umûmi kahr ü tekdir ile kullanmak ve rast gelene etek ayak öpdürmek gibi şeylerle mükellef eder bir fıkra var mıdır?

Biraz intibah olsunki mazlumun dâdını alacak ahretde bir dîvân-ı adâlet ve dünyada bir merkez-i saltanat vardır. Elbette taşrada bulunan bir me’mûrun kah

padişahına kah – hâşâ – elhane bir tavırla bulunduğ yerd isterse sahib-i mülk isterse “Hâşâ sümme hâşâ” malik’ül-mülk hükmünü almasına ilelebed cevâz verib durmazlar

N . K

TELGRAF

AJANS ROTER HEVA

Berlin 17 Teşrin-i Sâni

Hükûmet Avusturya hudûdunda bulunan kal’aların hedmine karar verdi.

Napoli 18 Teşrin-i Sâni

Yecins dükası (Garibaldi) nâmındaki firkateyn ile bir uzun seyahat etmeğe çıktı.

Madrid 18 Teşrin-i Sâni

Kralın hastalığı tahkik eyledi.

Karlos taraftarları Endülüs’de bulunuyorlar.

Petersburg 18 Teşrin-i Sâni

Yeni akd ve imzâ olunan mu‘âhede ahkâmınca Türkistan’ın şark cihetinde ticâret suhûleti ve yollarda tüccâr ve âbirinin emniyeti hâsıl oldu.

ŞU’ÛNÂT

DÂHİLİ

YAHUDİ MESELESİ

Memleketinde ezâ gören Yahudilerin hâlâ ve istikbâlen te’min-i hukûkunu mûcib olacak vesâili müzakere etmek için Bürüksel’de bir cem‘iyyet akt edileceğini geçende yazmışdık. Cem‘iyyet-i mebhûsa bu kere meşhûr Karamiyon’un taht riyâsetinde olarak akd edilmiş ve İngiltereli Govelde Semiyet ile Avusturyalı Komberti ve Prusyalı Lazarin namzetler re’is vekili nihâb edildiğinden birinci ictimalarında memleketin Yahudilerinin Amerika’ya hicretlerine müsâ‘ade edilmeyerek kendi vatanlarında kaldıkları halde selâmet ü rahat ve muhafaza-i hukuk ve hürriyetlerinin istihsâline sa’y edilmesine karar vermişlerdir. Nur gazetesi bu kararı nakl etdikden sora mülâhaza-i atiyeyi serd etmiştir:

“Cem‘iyyet-i İsrailiye’nin bu kararı memleketinde bulunan Yahudilerin zaten yerli olmayıb cümlesinin memleketinin câr-ı melâsıkı olan Avusturya memleketinden hicret etmiş olduklarını bilenlerce istiğrabı mucib olacaktır.

Çünkü Yahudiler memleketin ahâlîsinin hâiz oldukları hukûkdan mahrum oldukları halde Galiçya’dan yine alay alay Yahudilerin hicret etmesine bakılırsa eğer memleketin halkıyla her dürlü hukûkda mesâvi olmaları lâzım gelse az zaman içinde memleketinin azîm bir Yahudi şehrine tahavvül etmesi tabî‘îdir.

Bir de memleketin hükûmeti bunlardan asker almağa murad etmiş idi hiçbirisi kabul etmedi. Ve şimdiye kadar memleketin askeri arasında hiçbir Yahudi görülmedi.

Yâ hâl böyle iken sâir memleketin halkıyla hukûka mesâvi bulunmağı ne hak ile iddiâ ediyorlar!

Ve ne yüzle şikâyet ediyorlar?

Bir memleketin cümle-i efrâdından bulunduğunu ve hukûken mesâvi tutulmasını iddi‘â edenler o memlekette muhafaza-i vatan hizmetinin vazife-i müşterekeden ve binâenaleyh kendilerinin de vazife ile mükellef bulunduklarını düşünemiyorlar mı?

Cem‘iyyet-i İsrailiye’nin müzâkerâtından en fâidelisi en â‘kilânesi memleketinde mektebler te’sisiyle Yahudiler beyinde ma‘ârif ü sanayi vücûda kettirmekliğin çaresini istihsâr maddesidir.

Eğer bunun icrâsına teşebbüs olunursa o halde şimdiki kârları olan murabahacılıktan ahlâk nâs-i ifsâd edecek if‘âlde bulunmaktan kurtularak ona bedel sanayi ü ma‘ârifle kesb-i şeref ü sa‘âdet etmeleri ve o halde Yahudilerin memleketinde değil dünyanın her neresinde olursa olsun bulundukları memleket halkıyla mesâvi bulunacakları derkardır”. Nur nazetesinin bu mütâlâsı pek doğrudur.

Fi’l-hakika memleketinde Yahudilerden ikrâh olunmasına muktezâ-i tabiatları olan meskenet veyahud fesa-d-ı ahlâka hidemetle beraber ıslah halleri arzu olundukca ve kendileri memleketli sıfatıyla tanılmak istenildikce gösterdikleri vahaşet sebeb olmuşdu. Bu halleri ıslah edilmedikce nerede olsa âkibet görecekları ri‘âyet bu kadar olur.

SÜVEYŞ KANALI ŞİRKETİ BAŞKANININ PADİŞAHI ZİYARETİ

Süveyş Kanalı kumpanyasının re'isi Mösyö Dolespes geçen pazar günü huzûr-i pâdişâhiye müsül etmiştir.

TEVCİHÂT PUSULASI

Aydın Vilâyeti Valisi Serasker Esbâk Devletlü Hüseyin Avni Paşa Hazretlerine
Bolu Mutasarrıflığı Siroz Mutasarrıfı Sâbık Sa'Âdetlü Halil Paşa Hazretlerine
Fezzan Sancağı Mutasarrıflığı Kuloğlu Kaymakamı Sâbık Azatlu Ali Ağa'ya
Tefviz Buyrulmuştur.

RUSYA'DA KOLERA HASTALIĞI BİTMİŞTİR

Rusya sevâhilinde birkaç ay devam etmiş olan kolera hastalığı bittiğinden oralardan gelen sefinelere teşrin-i sânî-i frenginin altısından beri temiz nazarıyla bakılarak boğazla Karadeniz'in ba'zı münasib limanlarında ittihâz olunan karantina mu'âmelâtı sıhhiye meclisi kararıyla ta'til edilmiştir.

Peşte'de zuhur eden kolera Tuna posta vapurlarının zaman-ı ta'tiline tesâdüf ettiği gibi zaten zuhûrundan beri başka yerlere sirâyet etmeyerek olduğu yerde kaldığı ve günden güne kesb-i haft ettiği cihetle ne bu tarafca ve nede başka yerlerce muhâtara-yı mûcib olamaz.

Teriste'de geçenlerde kolera vukû'u rivâyet olunmuş ise de yalnız bir âdemin ba'zı kolera imâreleriyle vefâtından kinaye olarak ondan sonra eseri görülmediği ihbâr-ı mevsukadandır.

HÂRİCİ

TİMES GAZATESİ BENDİ

Rusya ile İngiltere'nin Asya'daki politikaları ünvânıyla Times gazetesi bir bend neşr etmiştir ki ba'zı mühim fıkraları bervech-i âtî beyân olunur.

“Rusya ile Hive Hanı beyninde hâdis olan nizâ'ın faslına Lord Marirok'un tavassut etmemesi biraz vakitten beri İngiltere devletinin Asya-i Vasta'da politika işlerine müdahaleden ictinâb etmesi sebeb ad olunduğundan İngiltere hükûmetini bu mesleğinden dolayı gerek Hind'de ve gerek Londra umûmen gazeteler muâheze etmektedirler.

Biz bu gazetecilere haksızlık isnâd etmek gibi bir hatâda bulunamayız. Çünkü Tataristan gibi bir mevki'-i azîmin Rusyalılar tarafından zabt olunması asrımızın en mühim vakâyi'inden maduddur.

Yirmi seneden beri tarihçe pek çok ehemmiyetli vukû'ât geçirdiğimizden Fransa ile Almanya ve İtalya Muharebeleri'nin hayali ne vakit hatıradan zâil olursa Rusya'nın Buhara ve Semerkand'da ki tecâvüzatında gelecek asır için bir menfa'at hâsıl edecek nazarıyla bakılır.

Meksika Muharebesi neticesi olarak Kaliforniya'nın Amerika Cumhuru'nun tasarrufuna girmesinden başka asrımızda hiç bir hükûmet bu derecelerde tevsi'-i hudûda muvaffak olamadı.

İngilizlerin Hindistan'a mâlik oldukları tarihten beri böyle uzak ve ahvâli meçhul bir yer feth olunmadı.

Asya Kıtası'ndan büyücek bir parçayı taht-ı tasarrufuna almış olan iki devlet hududunu yek diğerine takarrüb etmek için ittihaz ettikleri tedâbirin netâyicini ta'yininde o kadar mütereddidlerdir ki her ikisi de ötekinin kendisine muzır olan efkârını istihfaf ve fakat kendi efkârının selâmetine – hayâlete vücûd verircesine – kâil olmaktadırlar.

Evet ? Bir büyük muhârib devletin Asya'da ki memâlikimize doğru çizdiği hat-ı hareketde bir büyük fütûhâta muvaffak olmak me'mul olduğundan Rusya'nın Asya-i Vasta'daki terakkiyâtına karşı durmak politikasını iltizâm edenlerin fikri ihtimal ki doğru olabilir.

Asrımızda bulunan ba'zı dûrendiş zâtlar politika erbâbının müttehid'ül-efkâr olarak Asya-i Vasta işlerinde İngiltere'nin bî-gâne bulunması lüzûmunu ihtardan geri durmamışlarsa da bizce Lord Marberuk'un ittihâz ettiği politika daha ma'kuldur.

Bu meselede tedkik olunacak iki cihet var.

Evvela Rusya'nın Tataristan'daki fütûhâtını men' etmekden gerek insâniyetce ve gerek İngilterece bir fâide memûlmüdür.

Sâniyan İngiltere Rusya'nın bu fütûhâtına sed-i râh olabilecek iktidârı hâiz midir?

Bir de (Farz-ı mahâl bu yâ) Rusya'nın nice zamanlarından beri insaniyete bedel-i vahşet kâim olan Türkistan'da böyle fütûhâtından maksadı Avrupa medeniyetini oralara dahi neşr ile âdil bir hükûmet vücûda getirmekten ibâret ise buna ne içün mümâna'at edilmelidir. [1] Tataristan ahvâlinden şimdiye kadar Avrupalılar haberdar değildi.

Eğer Rusyalıların taht tasarrufuna geçerse Kavkas ve Sabar gibi o da ma'lûm olur.[2]

Mümâna'at-ı fi'iliyye murâd olunursa bilâ-tereddüd cevâb verebilir ki Rusya aleyhinde İngiltere'nin Asya'da muhârebeye kıyâm etmesi kâbil değildir.

Rusya aleyhine bir harb açdığımız halde Rusya'yı ne ile rahnedar edeceğiz? Bahr-i Baltık sevâhilindeki tüccâr sefineleriyle Feruneştad Kal'aları'nı ablukadan başka ne yapabiliriz?

Halbuki o yine fütûhâtına devam eder.

Bir güne kuvve-i mâni'aya tesâdüf etmeksizin Rusya'nın günden güne Asya arâzi-i vasî'asına yapılışı aynıyle bizim memâlik-i Hind'iyeye istilâ edişimizle Filemenki cedidi zabt etmemize benzer.

Bu mes'eleyi tedkik ile uğraşdıkca Rusya'nın fütûhâtına hâil olmak için hâtırlara topu bir Çar'a tebâdür ediyor.

O da İngiltere'nin bu yüzleri kendisi zabt etmeğe kıyâm eylesidir.

Unutduracak ezâlarda bulunduğu halde Avrupa kıt'asında zulümle ma'ruf olan Rusyalılar mı orada icrâ-i adâlet edecek?!!!

[1] İngilizler gibi her dürlü musîbedideleri himâyet şi'ârı olan ve memleketlerinde hürriyet-i ef'âlden başka şey hükûmet etmeyen bir kavim Hind'e istilâdan sonra ma'hûd engizisyonun işkencelerine nazîreler yaptığı ve hatta engizisyonun ef'âl-i şeytan pesendânesini

[2] Vâkı'â Sabar ile Kavkas Lehlilere menfa olunduğu içün gidib de kurtulabilmiş olanları varsa o sâyede Avrupa'da ma'lûmât alabilmiştir yahûd Afrika'da siyahlar içine seyâhati merak edenler gibi bir İngiliz 'de Sabar'a seyâhat etmiş ola.

2.10. (10) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 10 – İstanbul – Pençsenbe – Fî 11 Teşrin-i Sâni –

Sene 1289 – 20 Ramazan

LEVANT TİMES'DAN NAKL

“Ajans Roter tarafından 5 teşrin-i sâni tarihiyle Londra gazetelerine çekilen bir telgrafnamedir.

“Cumaertesi günü Sir Con Elyot huzûr-i Hazret-i Pâdişâhî'ye müsül etdiğinde zât-ı ma'delet-i sıfât-i cenâb-ı tâcdârî sadr-ı esbak Mahmud Nedim Paşa Hazretlerini bir işde kullanmak tasvirinde bulunmadıkları beyân buyurmuşlardır”

Gazetemizi mütâla'a edenler bu havâdisin garâbetine kâil olabilirse de aldığımız ma'lûmât-ı mahsûsaya i'timâden sıhhatini temin ederiz”

PÂDİŞÂHDAN MÜSÂ'DE

Zât-ı Hazret Hidiv-i Efhamının Der-sa'âdet'de bulundukları zaman Habeş üzerine asker sevk etmek için taraf-ı Hazret-i Pâdişâhî'den müsâ'de taleb ü istihsal buyurduklarını ve Habeş'in fethiyle muvakkaten Mısır'a ilhâkına Bâb-ı Âli'ce mümân'at olunmayacağını Openiyon Nasyonal gazetesi rivâyet ediyor.

İFTAR

Zât'âlî-i Sadâretpenâhî dün gece İbhetlü Devletlü Midhat Paşa Hazretlerinin iftarına teşrif buyurmuşlardır.

VİLÂYET USÛLÜ

Sadr-ı Sâbık İbhetlü Devletlü Midhat Paşa Hazretlerinin Vilâyet Üsûlü'nün ikâsıyla mesâlih-i ibâdın hüsn-i ceryanı hakkında ba'zı vesâyeti hâvî vilâyetlere tastir buyurdukları emirnâme-i sâmi ile ta'liznâme taşralarca hüsn-i te'sir hâsıl ederek umûm tarafından ad'ıye-i mefrûza-i hazret-i tacdari tezkar ve tekrar kılınmış ve on bir ay devam eden idare-i maluma zamanda yüz bin dürlü keşâkeş giriftar olan mesâlih-i ibâd ile umûr-ı devletin bundan böyle hüsn-i cereyanı memûl bulunmuşdur.

MA'HÛD REJÎ

Asrımızın vakâyı'-i ucûbesi sırasına girmiş olan – ma'hûd reji – zamanından kalma kıyılmış tütünler bitmeye yüz tuttuğundan idare-i inhisârîye hem yeniden tütün kıydırmaya başlamış ve hem de reji zamanında kıyyesi üç liraya satılan duhâna gecer akçe ile iki yüz elli gurus fiyat vaz'eylemiştir.

Birinci nev' okkada yüz on gurus tenzil edildiği halde sâir nev' leride haylice tenzil eylediği halde sâir nev' leri de haylice tenzil edeceğinden tütünler âdeta rejide evvelki halde girmiş demek olur.

VİLÂYET

TAŞRADA BULUNAN ZÂTDAN ALDIĞIMIZ MEKTÛBDUR.

“Üç dört aydan beridir mülke ıslâhât emirlari yağıyor! Eğer vürûd eden muharrerât-ı sâmiyenin ahkamı her tarafda tamamıyla icrâ olunursa taşralarca bir yılda yirmi otuz senelik terakki vucûda gelebilir. Vârid olan evâmirin başlıcalarından bir nebze bahs edeyim.

Vilâyet usûlüne tamâmıyla i'âde olundu. Bu usûl ise ba'zı noksanlarıyla beraber bundan bir yıl makam yerine kâim edilen teşvişâta tesbitle hayr-ı mahzûr denilebilir. O vüzarâdan Mutasarrıflar Mir-i Mirandan Valiler ne idi? Bir memleketi öyle vilâyet dahilinden ve binâenaleyh Vilâyet Nizamnâmesi ahkâmından haric çıkarmak ve fakat yerine medar-ı istinad olabilecek hiç kâide koymamak ne fâide verirdi?.

Mahkeme-i kebîre-i merkeziye nâmında teşkiline çalışılan şeylerde bir mafsâl emirmâme-i sâmi ile ilga olundu. Bu dürlü mahkemelerin mevcûd olan intizâmsızlığından kat' nazaran büyük mâzereti vereceği alâmetlerin istinaf ü temyiz kabul etmez sûretde kat'î-ül hakim olmasıydı ma'lûmunuzdur ki bu mecâlise İstanbul'dan birer re'is ile birer kâtib gönderilecek ve a'zâsı Müslim ve Gayrimüslim ahâlîden intihâb olunacaktı. Merkezlerimizin ise onda birinde ahâlîden hakimlik için iktizâ eden ma'lûmât ve tecrübeyi câmi'-i âdem bulabilmek mahâldir. Öteden beriden kimi Müslüman kimi Rum kimi Ermeni kimi Yahudi olduğu için toplanmış olan ve içlerinde umûr-i şer'îye ve kânûniye vâkıf bir hâkim veya müftü bile bulunmayan bir hey'etin hükmüyle i'dâm-ı nefse kadar gidilmek lâzım gelecekti. Bu hâlin ise ne derecede mugayyir-i hak olunduğu tarife hâcet yoktur.

İşte zikir olunan tahrîrât -ı sâmiye memleketi böyle bir belâdan kurtardığı için hıfz-ı hukuk ü adaletce Gülhane Hattı'na zeyl ad olunmağa şâyestedir.

Bir diğer mufassal emirnâmede Ma'ârif Nizâm-nâmesi'nin vilâyetlerce fa'le ihrâcî irâde buyrulmuş. Teşebbüs olunacak icrâtı teshil için bir takım tedabir-i sâlime dahi gösterilmiştir. Eğer bunca ahkâmına hâlisâne riâyet olunmak lâzım gelse mülkün ekseri cihetlerinde ve bâhusus Rum İlinin hemen her tarafında para da bulunur esbâb-ı sâirede tedârik olunur tahsîl-i cebrî usûlü de tamamıyla fa'le çıkarılabilir zannederim.

Bundan başka teşkilatın a'zam-ı hasenâtı olan menâfi-i umûmiye sandıklarından zerrâ'ın gayrına akçe verilmiş ise isterdâdı ve zikir olunan sandıklara âid olan zehâirin nizâm-ı dâiresinde olarak tahsiliyle beraber halk üzerinde olan merâcenin tahkik mikdarı emir olunmuştur.

Her taraf tahkikât-ı lâzıma etrâfiyla teşebbüs ederse menâfi'-i umûmiye ahvalinin en ehvan olan yerlerde sülüsünü ve ekseriyet üzre nisf ve belki sülüsünü zirâ'in gayri üzerinde bulur.

Hele bu sandıklara âid olan vâridâtın istihsâlince ba'zı mahallerde akla fikre gelmez bir garib usûl tutulmuş. Çiftcilik her sene sandık için vereceği zahîre ne ise ona bir fiât takdir olunur. O fiâtla zahîrenin bâliğ olduğu mikdar için çiftciden bir sened alınır. Ona fâiz yürüdülür. Ertesi sene yine sened tecdîd olunur. Hem re'sü'l-mal ve hem de sene-i sâbıkâ fâiz için yine fâiz işlediliyor. Bu sened kulların te'sisinden murâd ahâlînin hin-i hâcetde mürâcat edecek ve vatandaşlarından sâir muhtaç olanların istiânesine medar olacak bir sermaye bulundurmak iken tutulan yol netâyicinden olmak üzere kimse sandıklarda istikrâz edecek bir para bulamıyor. Yalnız herkes hevâyı bir re'sü'l-mal sene başına fâiz mürekkeb altına düşüb duruyor. Menâfi-i umûmiye sandıklarının ıslâh-ı ahvali için her şeyden evvel bu münâsebetsizliğe bir nihâyet vermek lâzım gelir.

Yalnız murabahanın mikdârını lâyıkıyla tahkik edebilmek hükûmetlerce müte'essir ve belki müte'azzir görünür. Çünkü mürabehacı ağâlar beyanlarında bir usûl tutmuşlar. Bir kere da'vâ ile hükûmete mürâca'at ederek âdeme bir daha borç vermiyorlar. Rençberin ise muhtac oldukça def'-i zarûret için onlardan başka bir merci yoktur. Onun için bir köylü borcunun ve hâlâ o borca verdiği fâizin mikdarını gelib de hükûmete haber vermez.

Geçende bir emir-i mahsûs ile devâir-i belediye vâridâtının ne sebeble vaz'ının hilâfında sarf olunduğu ve ne cihetle bir merkez diğer merkezden istiane eylediği sual olundu.

Devâir-i belediye vâridâtının vaz'ı hilâfına sarf olunmasına sebep şudur ki bundan takriben bir sene evvel hükûmetlere müteallik ne kadar tamirat ve tefrişat vesâir sarf-ı müteferrika var ise devâir-i belediye vâridâtından tesviye edilmesi emir olunmuş idi. Me'mûrlar böyle hazineye dokunmayacak bir irâd bulunca konak yapmaktan öte tezyîn etmekden başka bir şey düşünmediler. Mevcûd olan yerlerde gazlar söndü. sokakları çamurlar lağamlar burüdü. Bir diğer emirnâme ile cezâ-i nakdi hâsılâtı da devâir-i belediyenin elinden alındı istenilen yere sarf olunuyor. Bir diğer emir ile devâir-i belediye beyninde ta'âvûte ruhsat verildi. Bir vilâyet bir hapishâne yaptıracak oluyor livâlarda kazalarda ne kadar cezâ-i nakdi ve tahsîsat-i belediye hâsılâtı var ise cümlesini birden toplayıp gidiyor.

Bâlâda bahsettiğimiz su'al üzerine her taraftan vukû' bulacak işâret-i avâmir-i mezkûrenin sükut hükmünü mûcib olacağı her tarafca ümid ve temenni olunuyor.

Henüz mevcûd olmayan yerlerde münâsib mikdar salihane inşaa'sıyla oraların devâir-i belediyesi tarafından her köyünde yirmi parayı geçmemek üzere cüz'i bir resim alınması hakkında dahi bir emir varid oldu.

Ekseri yerlerde hayvanat kasab dükkanlarında ve ötede beride kesiliyor. Ve bu hâl ise sıcak mevsimlede birtakım hastalıkların zuhûruna mûcib olur. Bu emre itiba' olunur ise sıhhat-i umûmiyeye pek büyük bir hizmet edilmiş olur. Ve dâire-i belediye dahi bundan bir hayli müstefid olacağından zikr olunan dâirenin varidatı mevzuata tahvil olunursa tenzifât-ı belediyece dahi pek çok şey kazanılıyor.

Fevkalgâye şâyân-ı teşekkür bir madde de me'mûrlar infisâl etdikce mazbatada yalnız mîrîye zimmet bahşıyla intika edilmeyerek ahdelinde hukuk-i şahsiye olup olmadığının tasrihine dâir vârid olan emirdir. Vâk'â me'mûr olur ki sandıkda bir para zimmetine geçirmez. Rüşvet olarak bir kırık akçe kabul etmez. Fakat bulunduğu yerde şundan bundan edâsı kabil olmayacak derecede borçlar alır.

Infisâl edince matlublarını istihsale kalkışır. Elleri bir para geçmez. Me'mûr sandığa karşı tebriye-i zimmet mazbatasını alır. Elini kolunu sallayarak istediği yere azimet eder.

Madem ki mazbatalara hukuk-i şahsiyenin derci irâde olunuyor. Bâri dolandırıcılık veya rüşvet maneviyya yolunda külliyetli borçlar alan me'mûrları bu su'istimalden zecrâ için bir de tedbir-i ittihâz olursa hükûmetin halka olan bu ihsânı da itmâm edilmiş olur.

Muahharan vilâyetlede i'âde-i mâfât ve ikmâl-i ihtiyacata dâir mufassıl-ı talimât ile bir de emirnâme-i sâmi geldi gazetelerde sûretlerini görmüşsünüzdür. Ta'limâtta elde olan nizâmâtın sûret-i tatbîkine dâir bir hayli izâhat var. Fakat yanında gezen zannımca bizim me'mûrlarımıza vazifelerini bildirmek için bu da pek kafi değildir. Emirnâme-i sâmide ise vilâyet nizâmnâmesinin icrâ'atince mevcut olan nekâyis ve îkâ' edilen teğyirât pek güzel beyân olunmuş ve ıslâhât-ı lâzıma hakkında pek nâfi ve müessir yollar irâe edilmiştir. Hümanallah tesirini hâlik eyleye.

ŞU'ÛNÂT

DÂHİLİ

HÂLÂT-I NÂ-BECÂ

Gerek ahlâk-ı İslâmiye'ye ve gerek âdâb-ı Osmaniye'ye yakışmaz sûretde memleketimizde görülen hâlât-ı nâ-becâdan ve husûsuyla Ramazan günlerinde ekseri cevâmi'in âdetâ mehâfil-i ülfet şekline girerek herkesin tâ'at ve ibâdete bedel halka halka oturub lağviyât ile vakit geçirdiklerinden ve bâ-husus Sultan Bâyezid ile Kalpakcılarbaşı'nda gezen nisvân ile erkeklerin ve büyük caddelerde arabalarla dolaşan hanımların rezaletinden şikayeti hâvî (Din ü milletini sever bir Türk) imzâsıyla şehir postası matba'amıza bir mektûb getirdi.

Biz bu zâtın kim olduğunu bilemediğimiz gibi elcâyî hamîyyetle isti'mâl ettiği lisânın şiddetine gazetemizin tahammül edemiyeceğini bildiğimizden varakasını aynıyle neşr etmekde ma'zur olduğumuzu yine gazetemiz vâsıtasıyla kendisine beyân eder ve deriz ki:

Vazife bilen ve şunun bunun ırzına tasallutun neticesinden müte'essir olanlar hiçbir vakit hiç bilmediği veya bildiği bir kadına lâbâliyâne bir mu'âmelede bulunmaz.

Kezalik zevcine karşı mükellef olduğu vazifeyi bilir ve ömründe görmediği bir erkeğin remz ü işârete mukâbelede bulunmaklığın arzca edebce ne derecelerde noksan

esri olduğunu idrak eder bir kadında hiçbir vakit (Velez eğlence için olsun) ne böyle yerlere gider ne de yol tesâdüf etse bile bu dürlü hayâsızlıklara mütecâsire olur.

Yâ böyle yerlerde gezenlerin umûmen hayasız olduklarına mı kâil olalım?

Hayır hayır. Hiçbir vakit böyle fikirde bulunmayız. Belki böyle yerlerde ve husûsuyla – giydiğimiz ve giydikleri elbiselerin kumaşı satılan iğneden ipliğe kadar kadınlarca lüzûmlu eşyaya mahsûs olan – çarşıda gezen kadınlar içinde yüzde doksan altısı elbette âdab ve terbiyeye ve arz ve nâmûs sahibesi mahzurâtedir. Bunların içinde yüzde dörtten ziyâde hayasız bulunamaz.

(Şinasi merhûmun hikmetü’l-avâm ünvânıyla ta’rif ettiği Durûb-i Emsâl-i Osmaniye’ dendir ki)

“Bir kötünün yedi mahalleye zararı vardır” derler.

Böyle fesâd ahlâk sahibesi olanların rast geldiği erkekle vukû bulan mu’âmeleleri ve kezâlik erkekler tarafından böyle mu’âmelelerde bulunanlara olunan mukâbeleleri henüz valdesinden âdâb ü nâmûs dersi almağa muhtaç olan genç kızların gözü önünde ceryan etmesinden mütecâsirelerinin fesâd ü ahlâkına kâil olmağı hatıra bile getirmeyerek hareketlerinin zararsız bir eğlence olduğuna i’timâd ile giderek kendilerinin de bu dürlü hâlât ile ülfetlerini icâb etmesi ve işte bu cihetle erkekler tarafından olunan işâretlere edilen mukâbelelerin yüzde doksan altısı (Hiçbir maksatla olmayarak) mücerred kürenin saye’siyle yine erbâb-ı aft tarafından vukû’a geldiği şübhesizdir.

Erkeklerimize gelince mübâlağasızca söyleriz ki – âdab ü hayâca hiçbir kayd ile mukayyed olmamakda – küre-i zeminde emsalleri yokdur.

Irz ü nâmûsca mübâlâtsızlıkda bir dereceye gelmişiz ki sokaklarda birbirimizin haremine tasallut etmeğe veyahud gençlerimiz bir gün olubda dâire-i izdivâcına nasib olacak muhderâtı şimdiden arsızlığa sevk etmeğe vazife-i insaniyeti muhafazadan ziyâde hizmet etmektedirler

(Na’vez Billah Ta’âli)

HÂRİCİ

ÇİN

Çin'in pâyitahtı olan Pekin'in cenub-i garbında vaki' Kopolço Eyaleti'nde Müslümanlar tarafından bir ihtilâl vukû bulunduğu geçende İngiltere gazetelerinden naklen bir bende beyân etmiş idik bu kere gördüğümüz gazeteler tafsilat-ı âtiyeyi veriyorlar.

Bu ihtilâlin merkezi (San Çin Tesin) şehri olarak hükûmet tarafından gönderilen asker her ne kadar erbâb-ı ihtilâlin adedinden ziyâde isede fevkalgâye Çin olmalarından şehre duhûl edememişlerdir.

(Çin Poko) şehrinin muhâsarasında galebe asker tarafında vukû bulduğundan akd olunan muâhede-i resmiyenin hilâfı olarak bunlar aldıkları esirlerden sekiz yüzünü öldürdüler.

Çin'in her tarafında ihtilâl hadvesi me'mul olduğundan hükûmet pek ziyâde telaş etmektedir muntazır olan hâdisâta sebebiyet vermemek için Ofgofur Çin'in teehhülünden dolayı icrâ olunacak şehir ayininde bile sarf-ı nazar olunmuştur.

PEKİN

Çin İmparatoru'nun resim-i izdivâcî eylülün on altısında Pekin şehrinde gayet mutantan bir suretle icrâ edildiğini ve zevcesini saraya götürmeğe mahsûs olan araba mücevherlerle müzeyyen olarak imparatorun hademe-i hassası tarafından çekilerek götürdüğünü ve fakat ihtilâl korkusundan şehir-i ayin yapılmadığını Avrupa gazeteleri hikâye ediyor.

Fransa Şûrâ-yı Ümmeti'nde arbedeyi mûcib olacak mesailinden biri de Prens Napolyon'un protestosu üzerine sol ve sağ taraf a'zâsı beyinde ceryan edecek mübahesaddır. Çünkü Prens Napolyon'nu sol taraf azasından Mösyö Rişar'ın evinden çıkarmışlar. Bunun için Mösyö Rişar'ın verdiği protestoyu refikâsının muhafaza edeceğini o tarafa mensub gazeteler rivâyet ediyor.

FRANSA'NIN HALİHAZIRI

Meb'ûsân-ı ümmetin ictimâ'ından dolayı Fransa'da ceryan eden ahval pek meşuşdur.

Hâlihazır muhafazaları Şura-yı Ümmet'in dağıdılarak yeniden inticab icrâsından havf eyledikleri cihetle Tiyer'in dört sene daha riyâsetde ikâsı için vukû bulacak teklife muvaffakat eyleyeceklerdir.

Krallık taraftarlarının teşebbüs ettikleri desiseler kendi nüfûz ve temkinlerini kesr etmekden başka bir netice hâsıl etmediğinden Kont Dubari Fransızlar'a hitâben neşrini tesmim ettiği beyânnâmeden sarf-ı nazar eylemiştir.

Times gazetesi muhabiri Versay'da kaleme alınan şerâit-i idâre lâyhalarından birinin Mösyö Tiyer'in müddet-i riyâsetinin tecdîdine ve diğerinin intihâb-ı nizâmâtının muhtac-ı tebdil olan ba'zı fıkraları şimdilik îkâ edilmesine dâir olduğunu rivâyet ettiği gibi Times gazetesi de sağ taraf a'zâsının harekâtını muhâkeme ettiği sırada Tiyer're ittibağ ile hatada bulunduklarını beyân ediyor. Şimdilik Fransa'da mesâil-i mühimmeden hiçbir şey müzâkere edilmeyerek lâzım gelen ıslâhâtın icrâsı Almanların Fransa toprağından bütün bütün çekilmelerine ta'vik olunmuştur.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.11. (11) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 11– İstanbul – Cumaertesi – Fî 23 Teşrin-i Sânî –

Sene 1289 – 22 Ramazan

ŞU'ÛNÂT

ATİNA SEFİRİ

Atina Sefîri Sa'âdetlü Esad Bey Efendi'nin Atina'ya vâsıl olduğu telgraf havadisindendir.

MİRLİVA SA'ÂDETLÜ AHMET PAŞA'NIN ANKARA TAHKİKATI

Ankara Vilâyeti Valisi Devletlü Nusret Paşa Hazretlerinin şu günlerde tebdilleri musammim olduğu ve beşinci ordu erkânından Mirлива Sa'âdetlü Ahmet Paşa'nın ba'zı tahkîkât icrâsı için me'mûren o tarafa azimet edecekleri mesmû'dur.

LEVANT TIMES RİVÂYET EDİYOR

Devletlü Nevres Paşa Hazrinin berâ-yı tedâvi Varna tarîkiyle Almanya'ya gitdiklerini İstanbul gazeteleri yazmışsa da müşârünileyhin bugünkü Triyeste vapuruyla Viyana'ya müteveccihen hareket edeceğini ve Viyana'da imparatorun ser tabibi Mösyö Tampil hâzır olduğu halde ettibâ tarafından müptelâ olduğu illetin keşfi için konsülto yani meşveret-i tıbbiyye icrâ olduğu Levant Times rivâyet ediyor.

BEBEK'TE İFTAR

Fehâmetlü Devletlü Sadr-ı a'zam Hazretlerinin cuma gecesi Bebek'de kâin sâhil-hânelerine teşrifleri münasebetiyle Mahmut Paşa Hazretlerinde iftar edecekleri rivâyet olunuyor.

DIYOJEN'İN NÜSHASI

Pençşenbe günü Diyojen'in nüshasında Devletlü Mustafa Fazıl Paşa Hazretlerinin Hakâyık gazetesi müdürü aleyhinde ikame-i da'va edeceklerine dâir Bizantis'den naklen bir fıkra görülmüştür.

Hakâyık'ın şimdiye kadar görülen nüshalarında müşârünileyh hazretleri hakkında böyle bir şey sebkât etmediği cihetle aslı olmadığını beyân ederiz.

BEYOĞLU

Laterki Gazetesi Beyoğlu'ndaki kumar-hânelerin gitdikce tekessür edip altıncı dâire tarafından men'ine hâlâ bir çâre bulunamadığını haber veriyor.

ŞİMENDİFERİ KAZASI

İzmid şimendiferinin bir katarı Üsküdar'la Pendik arasında önüne tesadüf eden bargiri çiğnemiş ise de arabalarca zarar olmamıştır.

MANZUME-İ EFKÂR TA'DİL EDİLDİ

Manzume-i Efkâr gazetesi bir mülkiye me'mûru aleyhinde yazdığı makaleden dolayı bir ay müddetle ta'dil edildiğini Levant Times'da okuduk.

ŞARK GAZATESİ CEZASI BİTTİ

Mahmut Paşa Hazretlerinin zamanında ta'dil edilmiş olan (Uniyondoryan) İttihâd-ı Şark gazetesi dünden itibaren neşir olmaya başlamıştır.

BASÎRET'DE GÖRÜLEN BİR FIKRA

“Times gazetesi Levand Herald’dan naklen Devlet-i Aliyye’nin kuvve-i mâliyesi hakkında yazdığı bir fıkra da hârici ve dâhili edâsı lâzım gelen akçenin gelecek mart gâyesinde tesviyesinden dolayı hazînece muzâyeye me’ûl değilse de ondan sonra zuhûr edecek müşkülât ve muzâyekenin ne tedbir ile izâle olunacağı henüz ma’lûm değildir diyor.

BASÎRET

Levand Herald sıhhat ve hakikatini bilmediği cihetle böyle mühim şeyleri yazıp da cehlini meydana koymasa gazetecilik vazîfesini gözetmiş olurdu

HADİKA

Farz edelim ki Levant Herald gazetecilik vazîfesini Basîret kadar gözetmiyormuş. Haydi buna hatırlar için müşterilerden bir iki kişi inansın. Yâ kendisi allâme-i zü-fünûn geçindiği halde (Böyle mühim şeyleri yazıp da) niçün ilmini meydana koymuyor? Ki biz de görelim rütbe-i ilmi ne kadar âlâdır.

KALPAKÇILARBAŞI

Bir haftadan beridir Kalpakçılarbaşı arabalardan geçilmez bir hale geldi.

Çarşının mesîre olmadığını ve içindeki dükkanlarda kukla veya hokkabaz oynamadığını bilenler için her dükkanın önünde sâ’atlerce arabaların tevkifine akıl erdirmek pek müşkül oluyor.

Herkes çarşıya alışveriş için gider ve alacağını aldıktan sonra avdet ederken arabalılar bilakis içeriden dışarı dışarıdan içeri günde yirmi kere çıkıp girmekte veyahut sahihen alışveriş için gidenlere meydan vermeyecek kadar bir dükkanın önüne set olmaktadırlar.

Bu halden dükkancılar da memnun olmamak lâzım gelir çünkü ahz ü i’tâ dükkanlara bedel çarşı kapılarında ceryan ediyor.

MECELLE CEM’İYYETİ

Devletlü Cevdet Paşa Hazretlerinin riyâsetleri tahtında akd olunan Mecelle Cem’iyyeti şimdiye kadar mu’âmelatdan dokuz kitap neşr ettiği gibi bu kere de yine mu’âmelatdan Kitâbü’l-İkrah ve Hicr ve Me’zun ve Şü’fa [1] ve Haytan [2] nâm kitapları

ikmâl eylediğinden yakında tab‘ ve neşr olunacağı ve kütüb-i mezkûre neşr olundukca Almanya hükûmeti tarafından mevadd-ı mündericesinin tamâmıyla Alman lisânına tercüme olunarak Kânûn-ı Medeni-i İslâm'ın Almanya'da dahi ittihâz kılınacağı ve bunların neşrinden sonra ukûbâta dâir olan kitapların tertibine mübâderet olunacağı tahkik olunmuştur.

[1] Bu kitap bir kimse beytini bedel ma‘lûm ile âhir bir kimseye satacak olduğu halde câr-i mûlasık hak-i taktimi cihetiyle semen-i müsemâyı i'tâ ederek beyt-i meskûru temlike hak ve selâhiyeti olmak kabilinden ba‘zı mesâil-i hâvidir.

[2] Hitân-ı Kadîmin hâdına richânından bâ-husus bir kitap olup mesela ebnâ-i sebili bî-huzur edecek sûretde şehnişin çıkarmak ve tente uzatmak ve mukabilindeki hânenin mukarrer nisvânına nezaret eder bir binâ te‘sis etmek gibi şeyleri mâni‘ ve tesviye veya tevsî‘-i turuk münâsebetiyle makâbir ma‘âbidin nakl ve hedminde olan mesâğ-ı şer‘iyi ve bir âdem hânesi derûnuna âhirin nezâretini men‘ için ne kadar belend bir hâil çekse men‘ hevâ ve nezâret için feshini lâzım gelmeyeceğine dâir bir hayli muvâd-ı cami‘ ve mübeyyindir.

GEDİKPAŞA TİYATROSU

Dün akşam Gedikpaşa Tiyatrosu'nda yukarı katda oturan haşerâtdan biri oyuncularından bir kızın üzerine portakal atarak gözüne isabet ettirmiş ve biçâre böyle sadme-i nâgihânîye uğramasını müte‘âkip sersem olarak yere düşmüş. Tiyatroda icrâ olunan lu‘biyyâtın ekserisi intibah ü edeb tehzip-i ahlâk için tertib olunmuş şeyler olduğu halde biz bilakis nâmına Osmanlı Tiyatrosu verilmiş bir lu‘biyyâtgâhda terbiyesizliğimizin envâ‘ını göstermekdeyiz.

Hele oyunlar fâsıla verdikce acı acı ıslık çalmak ve bir makâm-ı mahsûs ile ayak urmak gibi haller görüldükce insan gitdiğine gideceğine pişman oluyor. Ve böyle şeylerin men‘i arzu olundukca devâmı kerâhetle görülüyor. Bir kere karşıdaki Fransız tiyatrosuna bakalım güya ortalığı bir baht-ı sükûnet bürümüş gibi kimsede nefesten başka bir şey his olunmaz herkes temkin-i vakâriyle temâşâ eder.

Tiyatroda zabıta tarafından me'mûrlar da bulunduğu halde men' edilmiyor. Bunun da sebebini bilmekten aciziz. Hele orta kattaki locaları kimse tutmaz olmuş çünkü üst katda oturanlar içtikleri suyun yarısını localara dökerlermiş.

ONİYONDORYAN'DA GÖRÜLEN TUHAF BİR FIKRA

Refikâmızdan biri hükûmete ta'riz ettiği için İstanbul'da su kılleti olduğu zamanda suya düştü. Levant Herald doğruyu gülmeden söyledi biz de matbû'ât idâresini iğzâb etmemek için bâri gülerek söyleyelim.

Ahbabımızdan Almanyalı bir sarraf mu'âhedâtın tevsî'ni arzu eder de derki: Bizim o koca Almanya hükûmeti gâlibâ bizi yalnız politika cihetinde himâye ediyor. Halbuki biz burada Berlin'den ziyâde serbest bulunuyoruz. Asıl benim istemeye hakkım olan şey devletimiz bizim ve çocuklarımızın hayatını muhafaza etmeli. Bir damla suyumuz yok. Harâretten dilimiz damağımız kurudu. Haşmetlü Almanya İmparator Hazretleri ise bizim bu halimizi hiç düşünmüyor işte bunun için mu'âhedât-ı mevcûdiyenin fâidesi olmadığından lağvını temin etmeliyiz.

TERTİBİ-İ LATİF'İN İKİNCİ CİLDİ

Mekteb-i Harbiye Kitabet Mu'allimi Miralay Azatlu Süleyman Beyefendi'nin Mübâni-i el-inşâ nâmıyla mukaddemâ te'lif ettiği Tertibi-i Latif'in ikinci cildi dahi bu kere tab' olunmuştur.

MESLEK FİKRİ

Memleketimizde Sultanahmet Meydanı Vak'ası efkâr-ı hürriyet tarihinin selhi olduğu günden beri ahlâk-ı siyâsiyemiz bir derecede müşevveş olmuş ki memleketimizde ashâb-ı hamîyyet görüyoruz. Kendinden büyük bir sahib-i hamîyyetin sözü açılır da o âdem falan fa'ânda veya filan fikrinde mahtiddir. Sözüünü işidir işitmez “evet biçârenin hüsn-i niyetine diyecek yoksa da fikri yanlış. Kendi cahil bâ-husûs her nedense efendimizin kader-i âlilerini bilememiş İnşallah saye-i devletinizde terbiye görür” gibi ağzından döküle döküle bir takım lakırdı söyler. Odadan dışarı çıkar. Kendi fikrine muvaffak bir takım bildiği âdemlere “Sübhanallah! acayip hallere uğradık! Kendi fikrimizde bildiğimiz zevânede bir mesned gördükce hoşuna gidecek lakırdılar söylemeye mecbur oluyoruz. Ahlâkımız bozulmuş. Halimiz nereye varacak? Eyvah eyvah!” gibi birçok koca karı feryatlarına başlar.

Ashâb-ı hamîyyet görüyoruz rast geldiği müstaidlere“Efendim bu yolun neticesi çıkmaz. Biz bir kere lâzım olan dereceye vasil olalım. Hamiyetimiz varsa o vakit gösteririz. Başka türlü çare yoktur. İbtida derenin önüne set çekilmeye mukadder olmalı da sonra değirmen yapmaya çalışmalı. Aksi halinde sel hepimizi götürür”. yolunda ve fakat başka tarz ve şekilde yine birçok hezeyan söylerler. Hatta bu fikri kabul etmeyenler andlarında ya akıl nas yahud ilenastır. (Akıl nasdır eğer kendinden büyük ise öyle nasdır. Eğer kendinden küçük ise) menfa‘atperestler görüyoruz. Tuttuğu mesleği bahs ve tereddüd mevkine bile kodurmak istemez. Buna dâir bir kelime işidir işidmez işimiz aza başlar. Yüzünden düşen bir parça olur.

Menfa‘atperestler görüyoruz herhangi Fi‘ili sorulsa elini oğuşdurur, Suratını buruşdurur. “Ben ne yapabilirim? Vakit böyle icâb ediyor. Allah canımı alsada kurtulsam. Ne çare kader böyle. Cenâbı Hak istemiyor. Biz birtakım aciz mahlukatız. İş içinde iş var âh ledenyâtını bilseniz. Biz daha sizin anlamadığınız ne belalar görüyoruz her gün ciğerlerimizden nehirler gibi kanlar akıyor.” Kalkale hadsiz nihâyetsiz terhatle meclis idare eder pek canı sıkılırsa birazcık ağlar.

Allah için bakılsın! Hamiyetli zannettiğimiz âdemler içinde tuttuğu fikri ihtiyar ettiği mesleği doğrudan doğruya herkesin karşısında olursa olsun meydana koyarak bahs ve münazaraya cesaret edecek mülkümüzde on kişi var mıdır? Herkesin menfa‘at zâtîyesine müraca‘at ederiz. Layıkıyla tek olursun bu bu dürlü cesareti ihtiyar eden 8 10 kişi iş başına geçince – mademki bizde meslek muhafazasından her sözde her yerde bu derece aciz ve meskenet göstermek kavâid-i külliye hükmüne girmiştir – o sekiz on kişi dünyada şimdiye kadar vukû‘u işidilen ve hatta işidilmeyen her türlü mezâlimi irtikap eylese o güne durabilecek bir kuvvet var mıdır?

Terakki yolunda gördüğümüz milletlerin hali bütün bütün bizim aksimize görünüyor:

Mesela üçüncü Napolyon çıktı. Cumhuru muhafaza edeceğine yemin etdi. Re‘is oldu sonra yirmi bin kişinin canına kast eyledi. İmparator oldu. Nihayet on beş on altı sene çalışdı. Fransa milletin etini beynini hatta ruhunu yedi yine Fransa içinde tarafdarı bulunuyor.

Halk ise Napolyon'un zatına. Mesleğine. La‘net ediyor. Tarafdarlarına yine hiç olmazsa âdem nazarıyla bakıyor.

Ya biz ne bedbaht bir millet imişiz ki! Fransa'da o kadar edepsiz bir adamın lâ-akıl bir milyon taraftarı bulunsun ve hatta içlerinde bu taraftarlık uğruna fedâ-yı can edecek yine lâ-akıl on bin kişi kendini ishar etsin de memleketimizde bulunan millet-i İslâmiye içinde mukaddes bildiği fikir uğruna canını değil menfa'atini fedâ edebilecek elli kişi bulunamazsın vesselam.

N . K

HÂRİCİ

FRANSA'NIN AVRUPA İLE POLİTİKACA HÂLİ

Ukûl- i selîme ashâbına ma'lûmdur ki Fransa bugün Avrupa'da politika işlerinde ne müstakilâne ve ne de mütecâvizâne bir meslekde bulunabiliyor.

İttihâz edeceği politika hiç kimsenin işine müdâhale etmeyerek müte'enniyâne davranmaktır.

Memnun olunacak hâlâtdandır ki Avrupa devletleri Fransa'nın ittihâz ettiği muhâfaza-i âsâyîş ve bî-tarafılık mesleğine mu'âvenetde bulunuyorlar.

Müneşşe sahihi yalnız hırs ve tama'dan ibaret olan bunca harb ü cidâl Avrupa akvâmının nefretine mûcib olduğundan şimdilik hükûmetlerin âsâyîş ve istirâhatden başka niyetleri yoktur.

Vâk'â Prusya silah kuvvetiyle gâlib oldu lakin politikaca hâlâ galabe-i nüfûz hâsıl edemedi.

Her dürlü tedârikât-ı harbiye ile meşgûl ise de hiç birinin maksadı tecâvüz değildi. Yalnız esbâb-ı tedâfü'î ishizârdır.

Bir kere devletlerin ahvâl-i umûmiyesine imâle-i nazar olunursa cümlesinin politika defterinde mukayyed olan hati'etini beyhûde mesârifini gözden çıkarıp mûcib-i inkirâz olan harp oyununa girişmekden müccaniyet eylemekde olduğu ve komşusunun teşebbüsât-ı harbiyesine müdâhâle etmemek azmin de bulunduğu görülüyor.

Her tarafta emniyetsizlik devam etmekte ve her devlet yek diğerinin harekâtını tecessüs eylemekdedir.

Bu hallere bakılınca Fransa için hiçbir devletle müttefik olmaklığın lüzûmu yoktur. Eğerce böyle bir ittifak kendi re'y ve intihâbına bırakılacak olursa kendisi için

fâideye bedel-i dâ'î mazarrat olacağı şüphesizdir. Çünkü ittihâd ve ittikâkın left-i murâd olmadığı için elbette vukû'u muhtemel olan bir vak'adan dolayı hâsıl olan ihtiyaca mebni olması lâzım gelir.

Bu cümle ile beraber Fransa'nın şimdiki halde müttefiki yoksa dostu vardır. Nitekim Berlin Mülakatı'nda Rusya imparatoru hâlihazır muhâfazası arzusunda bulunduğunu ifâde ettiği sırada Fransa hakkında olan hüsn-i tevcihini "Fransa mütebassırâne hareket ile kesb-i kuvvet etmelidir" kelimıyla beyân eyledi.

Petersburg kabinesi Şark'da hâlîhazırın muhâfazası lâzım geleceğini ve Devlet-i Aliyye'nin tamâmiyet mülkiyesine riâyet olunacağını aleniye beyân etdi

(Oniyondoryan'dan Hülâsa)

TELGRAF

AJANS ROTERHEVA

Viyana 20 Teşrin-i Sâni

Dün Şûrâ-yı Ümmet'de vukû'a gelen galevanın ve meb'ûsândan Gazarnatunı tarafından Kont Doloniyen olunan ta'rizâtın neticesinden olmak üzere heyet-i vükelaca tebdilât me'muldür.

İmparator Peşte'ye uğramaksızın buraya geldi.

Bud 20 Teşrin-i Sâni

Kolera azaldı.

Viyana 21 Teşrin-i Sâni

Resmi gazete hükûmetle Loveyet kumpanyası beyninde akd olunan posta mukâvelenâmesini neşr etdi.

Peşte 21 Teşrin-i Sâni

Kont Doloniya'ya hakâret eden meb'ûs Şûrâ-yı Ümmet'den tard olunacaktır.

Versay 20 Teşrin-i Sâni

Politika devârinde ziyâde fenalık his olunuyor sağ taraf a'zâsı Cumhuriyet'in bekâsını i'lâna muhâlefet göstermektedirler. Kabineto sebât ile krallık taraftarlarının her dürlü tertibâtını red ediyor.

Roma 20 Teşrin-i Sâni

Papa gürûhuna dâir nizâmnâme lâyihası Şûrâ-yı Ümmet'e takdim olundu.

New York 21 Teşrin-i Sâni

Merkez-i ticâret olan sitede ateş zuhûr etdi eşya ve tütün mağazaları yandı. Ziyân pek çokdur.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuşdur.

2.12. (12) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

**Numara 12– İstanbul – Pazartesi – Fî 25 Teşrin-i Sâni –
Sene 1289 – 24 Ramazan**

ŞU'ÛNÂT

YEVMIYE

Zat-ı Hazret-i Pâdişahî dünkü gün öğleden sonra Hacı Hüseyin Bağı'ndaki kasr-ı hümâyûna şeref buyurmuşlardır.

DÜN AKŞAM

Dün akşam Fehâmetlü Devletlü Sadr-ı a'zam Hazretleriyle vükelâdan ba'zı zevât Devletlü Mustafa Fazıl Paşa Hazretlerinin devlethânelerinde iftar etmişlerdir.

SÂHİL-HÂNE

Şeyh'ül-İslâm-ı sâbık Mülâyin Efendi Hazretlerine mukaddemâ ihsan buyurulan sâhil-hânenin bu kere istirdât olduğu mervîdir.

HIRSIZ

Geçende sâhil-hânesine hırsızlar girerek hâbgâhında bıçakla ihâfe edilen Anadolu Sadâretpâyelerinden Hâmîzâde Rıza Molla evvelki gün vefât etmiştir.

ZARARLI UYUNCAK

Meğer şimdiye kadar beyhûde söylenip durmuşuz!. Fişenk patlatmak âdetâ sigara içmek hükmüne girmiş. Dün akşam sâ'at bir raddlerinde idi bâb-ı zabtiyenin tâ gözü önünde çocuklar değil âdetâ sakallı büyükler fişenk patlattıkları halde sesini çıkaran olmadı!!!!

ŞEHÂDETNÂME

Bu sene dahi mu'allimhâne-i nüvvâbdan on efendinin bâlâ imtihan vâlâ istihkâk şehâdetnâmelerini alarak tarîk-i kazâyâ dâhil oldukları ve müdür ve mu'allimleri bulunan kibâr müderrisinden Mekremetlü Yunus Efendi'nin eser-i ikdâm ü himmeti ve Naip Efendi'lerin fetânet ü kabiliyeti cihetiyle mu'allimhânece birinci sınıf i'tibâr olunan sınıf-ı sâlisden dört efendinin imtihan vererek şehâdetnâme aldığı mesmû'muz olmuştur.

SU KOMİSYONU

Beyoğlu ahâlîsini iskâ için teşkil edilen su komisyonu a'zâsı dün akşam Ticâret Nâzırı Devletlü Paşa Hazretlerinin sâhilhânelerinde ictimâ' ederek son kararlarının mazbatasını tanzim etmişlerdir.

ÖĞRENCİYE TİYATRO YASAĞI

İşitdik ki: Harbiye ve İ'dâdiye şâkirdânının tiyatroya devamı evvelki geceden i'tibâren taraf-ı ser-askeriyeden men' olunmuş.

Ve buna sebep tiyatroda ahâd tarafından zuhûr eden ba'zı güne terbiyesizliklerin bunlara isnâd olunması imiş.

Tiyatroya açıldığı geceden beri devam üzere değilse de ara sıra bizde gitmekde olduğumuzdan mekâtib-i askeriye şâkirdânından hiçbir ferdin ne sıfat-ı fâhireleri olan askerlerinin ne de efrâdından bulundukları Osmanlılığın şânını ihlâl eder bir hâl-i sudûr etmediği cihetle isnâdât-ı vâk'âyı ne taraftan geldiyse yine o tarafa red ederiz.

Herkes bilir ki ifrâd-ı askeriye mensup olduğu milletin dost ve düşmana karşı nâmus zî hayâtıdır.

Harbiye şâkirdânı ise bu ünvân -ı müfehharat-ı hâiz olanların riyâsetinde bulunmak için nizâmât-ı askeriye fûnûn-i harbiye ile beraber tahsil etmiş bulunduklarından hiçbir vakit de o şerefi ihlal edecek ef'alde bulunmazlar. İçlerinde müstehak te'dib olanları varsa öyle lu'betgâhlara devamını zâten kânûn-i askeri mâni'adır. Tiyatro gibi her sınıf âdemin bulunabileceği bir yerde ifrâd tarafından zuhûr eden terbiyesizliklerin onlara isnadına kimsenin kâil olmâyacağını hasb'el-vazife beyân ederiz.

LONDRA'DAN MEKTUPLAR

Londra'dan onbir teşrin-i sâni tarihiyle alınan mektuplarda (Opor Times İsteritesite) değirmenleri zuhûr eden harîkden harab olduğu ve iki buçuk milyon lira ziyân tahmin olunduğu muharrerdir.

İRLANDA'DA VAPUR KAZASI

Moritos isminde bir vapur İrlanda'da Bort Patrik sevâhilinde yatarak yirmi üç kişi telef olmuştur.

BERLİN

Mösyö de Bismark'ın yılbaşına yakın Berlin'e geleceği ve mehâmm-i umûr ile meşgul olup olmayacağı henüz meçhulse de zaman-ı istirahatı avâriz vücûdiyesini bertaraf eylediği Berlin havadisindendir.

HİVE

Rusya'nın Hive Hanı üzerine asker sevk etmesi İngilizlerce tahdiş-i ezhânı mûcib olmasından Londra gazeteleri şiddetli bentlerle hükûmeti ikâza çalışmaktadır.

(Morning Post) gazetesi mütecellidâne bir lisân ile Asya'da İngiltere menâfi'nin muhafazası için tedâbir-i müste'cileye teşebbüsün lüzûmunu beyân ederken Times gazetesi hiç telaş etmeyib Rusya fütûhâtının İngiltere'ye muzır olmadığını ve Asya-i Vastâ'nın İngiltere ve Rusya'nın fütûhâtına kâfi bir kıt'a-i vesi'a olduğunu beyân ediyor.

MAHREM-İ EFKÂR

Gazet de Mesfuk'un kavlince Mösyö Göde'nin İstanbul'a Sefir ta'yin olunması Bismark'ın mahrem-i efkârı olmadığına mebni imiş.

Hatta Deyli ve Telgraf ve İspekitor nâm İngiliz gazetelerinin Berlin'deki muhâbirleri tarafından “Gödel’in İstanbul'a Sefir ta'yin olunması Almanya'nın mesâil-i Şarkîyeye müdahale etmek fikrinden neş'et eyledi” deyu verilen haberleri bu kuluna delil makâmında irâd ediyor.

ALSES VE LOREN

Alsos ve Loren ahâlisinden Cezayir'e hicret edenlerin ne havâic-i ruzmelerine de iskânlarına mu'âvenet olunarak envâ' mihen ve meşak ile sefil ve sergerdan kaldıkları ve ba'zısının tekrar vatanlarına avdet etmeği Cezayir'deki Almanya konsolosundan istid'â etdikleri muhâcirin tarafından Fransa gazetelerine yazılan mektûblar da görülmüşdür.

VİYANA'DA TAB' OLUNAN GAZETEDEN ZETRAJE'NİN PETERSBUG'DAN ALARAK NEŞR ETDİĞİ BİR MEKTÛBUN BA'ZI MÜHİM FIKRALARIDIR.

“Rusya'da efkâr-ı atîka sahipleri Rusya ile Almanya ve Avusturya arasında hâsıl olan ittifakdan memnun değillerdir.

Berlin Mülâkât'ından beri çar ile vükelâya mu'âmele-i barda-i ishâr ediyorlar.

Rusya'da bulunan efkâr-ı atîka ashâbı pek ziyâde nüfûz ve haysiyete mâlik ve binâenaleyh avâmın muhabbetine mazhâr olduklarından bunları hükûmetden tebrid etmekliğin ne derecelerde muhâtarayı da'vet edeceği devletce müsellemler olduğundan kin ve gazablarını teskin etmek için bir takım havâdisler neşr ediyorlar ki bilinmesi fâideden hâlî değildir.

İşte bizim politikaca olan hayatımızla diplomatlarımızın ahvâlinden bir numûne olmak üzere mahâfil-i resmîyede ceryan eden havadis-i atîyeyi beyân etmek kifayet eder.

Prens Gorçakof Esterya ile Almanya'nın ittifakını bozmağa ve Rusya'nın Şarkca olan arzusunu fa'le çıkarmak için Almanya'nın muvaffakiyetini istihsale muvaffak olduğundan ona istinâden Paris Mu'âhedesî'nin bir kere daha gözden geçirilmesi ve Kırım Muharebesi'nden sonra Rusya'dan alınan Baserabya Kıt'asının istirdadı mes'elelerini meydana koyacaktır.

Bu sırada Galiçya eyâletinin cihet-i Şarkıyesi dahi Pan Nehri'ne kadar Rusya'ya terk olunarak mukâbilinde Bosna ile Hersek'in zabt edilmesi Avusturyalılara teklif olunacaktır.

Bir de diyor ki Moskova politikasının muzafferiyet-i tabi‘yesi ad olunan Midhat Paşa Hazretlerinin azli maddesi Rusya'nın i‘mâlât-ı cimsiye-i siyâsiyesine bir nokta-i ibtida olacak ve yirmi seneden beri îtinâ-i nâm ile meşgul olduğu tedârikatı sayesinde Avrupaca – vaktiyle Fransa'nın olduğu gibi – re’y müstakil sahibi bulunacaktır.

TELGRAF

Roma 22 Teşrin-i Sâni

(Jurnal Dorum) Atina Sefiri olup me’zûnen Roma'da bulunan Mösyö

(Milyorani) nin Loriyum meselesine hitâm vermek için mahal-i me’mûriyetine avdet ettiğini yazıyor.

Paris 22 Teşrin-i Sâni

Mösyö Tiyer Gerdel’in teklif ettiği komisyon başkâtibi ile uzun uzadıya mükâleme etdi yarın komisyonda buna da’ir ma‘lûmât verecektir bu komisyonun tasavvurda olan şerâit-i hükûmet için lâzım gelen tedabiri hâvî olan raportana sol taraf a’zası muntazırdır.

Muhâlif fırkalar beyninde ünsiyyet imâreleri görülüyor. Memleketin her tarafında âsâyiş berkemâldir.

Paris 22 Teşrin-i Sâni

Her nev‘ efkâr sahipleri Tiyer’in riyâsetinin dört seneye iblağını müttetikten talep etmektedirler. Fakat komisyon Mösyö Tiyer’in mübâhasâte karışmamasını talep ile mes‘ûliyeti deruhde ederek bir kabine teşkilini teklif ediyor.

Viyana 22 Teşrin-i Sâni

Sefir Arif Beyefendi Hazretleri İmparator tarafından kabul olundu.

İşkodra 21 Teşrin-i Sâni

Bâb-ı Âli Pire’nin karşısında bir muhkem kale inşâ ettirdi. Ve Monlaç Bey’in taht-ı nezâretde olarak veli bir dude-i istihkâmât inşasına başlandı.

AYVÂZ KASÂB HEB BİR HESÂB

Diyojen’in pençsenbe günü çıkan 161 numaralı nüshasında Gedik Paşa’daki Osmanlı Tiyatrosu’na dâir bir bend gördük. Esası “Mâmul” nâmında Ermeni eğlencesi

bir gazeteye cevap olacak iken her nasılsa muharriri sadede birkaç renin vermek istediğinden haklı sözleri arasına birçok da haksız mütâla‘alar girmiştir. Binâenaleyh biz de bu bâbda bir tarafına beyân-ı efkâr eylemeği münâsip gördük.

Tiyatro aktörlerinin “Mösyö” lakabıyla telkibi ve bi’l-husûs sokakta gezerken başlarına şapka giymeleri meselesinde Diyojen’in mütalaasını tamamıyla tasdik ve kabul ederiz. Çünkü Türkistan’da Türk lisânı üzere la‘biyât icrâ eden bir Osmanlı Tiyatrosu’nun oyuncularını ecnebi dahi olsalar memleketin usûl ve âdâtine ittibâ‘a mecbûr olmaları iktiza eder. Hatta Beyoğlu’ndaki Fransız Tiyatrosu aktörlerinin bile Fransız oldukları halde Türk memleketinde bulunduklarından dolayı gerek ri‘âyete olsun ve gerek kendilerini mecbur zannetsinler sokakta başlarına fes giydikleri görülüyor. Hal böyle iken bizim Ermeni çorbacılarımızın şapka giymeleri âdeta halt etmektir. Meğerki fesle olunamayacak sûretde başlarında bir özür olduğunu iddiâ ederler!

“Mösyö” lakabı bahsine gelince vaktiyle ya‘ni müsâvat yok idi denilen zamanlarda Ermeniler’e Hacı Ohannes Hoca Karabet Baron Hamparson ve kadınlarına Anik Dudu Afdik Dudu derlerdi şimdi bütün o hacılar hocalar paşa bey efendi ağa oldular ve bu elkab devletce de taht-ı tasdike olundu. Fakat “Mösyö” lakabı şapka gibi ecnebilere mahsus olduğu için “Biz Frengin lafı tek ederek” diyen Ermeniler’den çıkmış mad mösler beyninde milletleriyle ne derecede milletleri ile ne derecede müftehir olduklarını gösterici ve Frenk olmak üzere yaradılacak iken her nasılsa usta âdem gelerek yanlışlıkla Ermeni çıktıklarını kendilerine ihtar edici bir ünvân olmadığından Osmanlı Tiyatrosu’nda Türk aktörlüğü ediyorum iddiâsında bulunan vatandaşlarımıza aslâ ve kat’â yakışmaz.

Çünkü bin yıllık kâninin yâni olamadığı gibi Fasulyeciyan ve Nallıyan ve Hacik Papasyan ve Sancakyan Efendiler’in de “Mösyö” Fasulyeciyan Mösyö Papasyan Mösyö Sancakyan olmaları aynıyle Ahmed Necib ve İsmail ve Hüsnü Efendiler’in Mösyö Necib Mösyö Hüsnü olmalarına benzeyeceğinden millet-i Osmaniye burasını aslâ kabul etmez ve daha devam eder ise sûret-i resmîyede da‘vâcı olur. Binâenaleyh Agob Efendi’nin bu hususta gayret ve hamîyyet-i millîyesini ibrâz ederek aktörlerine efendi aktrisleri ne hanım elkâbı vermesini halisâne ihtâr eyleriz.

İşte bu “Mösyö” ile “Şapka” mes’elelerinde Diyojen’le hem efkârız. Ancak Fransızca’dan Ermeni ıstılahı üzerin Türkçeye tercüme olunmuş bir oyunun Ermeniler ma‘rifetiyle icrâ edilişinden ahlâkca olan te‘siri anlayamadık.

Acâyib! Bir oyunun mebnî-i aleyhi olan vak'a ahlâkca ma'kûl iken başka lisâna nakli halinde neden aksi zuhûr etsin de ahlâk bozukluğuna hidmed eylesin? Burasına akıl erdiremedik.

Ondan başka Diyojen'in muharriri gibi biz de tiyatroya gidip kendisinin şâyân-ı ta'riz gördüğü oyunları gördük. Lakin Türkler'den birkaç zâtın yazmış oldukları oyunlara nispetle şâyân-ı ta'riz göremedik. Ezcümle "Serdar-ı eşkıya ruberu" ve geçen cuma akşamı birinci def'a olarak oynadılan "Jan Dukala" oyunlarını aktörlerden Nalyan Efendi tercüme etmiştir. İnsâf etsin de bi-arafâna cevap versin. Şu oyunlar yukarıda dediğimiz Türklerin yazmış oldukları "Rujmonde . Hürmüz Bey. Geveze Berber. Yarabbi Şükür Sofra Kuruldu" gibi oyunlara tesbitle daha ziyade Türk şivesinde değil mi? Değildir demek Türkce bilmemek olmaz mı?

Vâk'â aktörlerin ekseriy Türkcede o kadar mahâret sahibi olmadıklarından söyledikleri sözler kâtibâne denilen terhat şivesinde yazılmış ise mâilini anlayamadıkları için oyunu icrâ ederken birçok hata ediyorlar. Ama kabahat kimde?

Öyle bir şivede yazılmış sözler doğru telaffuz edilse bile Türkler mâilini anlamakta âciz kalıyor. Nerede kaldı ki tiyatronun aktörleri!

Ne hacet! Türk aktörlerin ağzından çıkan sözlere dikkat buyurulsun! İfadedeki selâseti Ermeni şivesine tahvil edildiği anda ibârece görülecek hataları Ermeniler'in hatasına tecâvüz eder. Hatta on gün zarfında iki kere oynadılan "Keyhüsrev" oyununun iki def'asında dahi "Hâ-i te'essüf-i iştîmâl" yerine Türk aktörlerden birinin "Hal-i iştîmâl" dediğini te'essüfle işittik.

Her ne ise eğer bu yolda bahsi uzatacak olursak pek çok diyecek buluruz. Ma'hazâ maksadımız Diyojen muharririnin bu babda haksız olduğunu kendisine bildirmek idi.

Şurasını ilave edelim ve daha doğrusu utanarak i'tiraf eyleyelim ki ecânibe karşı Millet Tiyatrosu namına meydana çıkmış böyle bir eseri mu'âlefethâr teşvik ve tergîb ile ileri götürmeğe sa'y etmek ebnâ-i vatanın borcu iken aksiyle hareket ediyoruz halbuki tiyatro işte o beğenmediğimiz Ermeniler'in yazdıkları oyunlar sayesinde devam edip ilerliyor. Çünkü insaf edelim de bir kere asıl lisân sahiplerinin yazdıkları oyunların mikdarını düşünelim. Böyle sekiz on parça oyun ile tiyatro nasıl devam edebilir?

Bir de oynanılan oyunların memlekete nâfi‘ olup olmadığını tefrîk ve temyiz lazımdır denilmiş. Pekala. Biz de burasına hak veririz. Lakin bu madde yalnız Osmanlı tiyatrosunda oynanılan oyunlara mı? Yoksa İstanbul'un diğer bir mahallesinde oynadılan Fransızca oyunlara da mı şamildir? Burasını anlamak isteriz. Zira efrad-ı milletin Fransızca bilenlerine ahlakı bozuk nazarıyla bakamayacak isek Beyoğlu'ndaki Fransız Tiyatrosu'nda oynanılan oyunlarında devletce tedkîk ve temyîzinden sonra mevki'-i icrâyâ konulması lâbeddir. Eğer bu olamayacak ise Agop Efendi'nin istediği oyunu oynamada yerden göğe kadar hakkı olur. Burasını da devlet tiyatrunun imtiyâzını verirken elbette Diyojen muharririnden evvel düşünmüştür.

Hem Agop Efendi Tiyatrosun'da oynanılan oyunların ahlâkı ifsâd eden oyunlardan olmamasına dikkat ediyor i'tikâdındayız. Öyle olmasaydı Diyojen muharririnden evvel hükûmet-i seniyye borcunu îfâ eylerdi.

Şimdi devletce daha tiyatrolara mahsus bir komite teşkil olunmamış diye kalkalım da tiyatroyu kapayalım? Hele burada birazda Kasab'ın bekasını bırakalım da yine Ayvâz'ın şarab tasından yakalayalım.

Ayvâz oğlu ortaoyunumuza meddahmıza karagözümüze kuklamıza sataşmış. Acayib! Bunlar o kadar fena bir şey midir? Öyle ise terakkilerden ziyâde Ermeniler içinde rağbet ve revacına ne diyelim? Zirâ herkes bilir ki ortaoyunları meddahlar falanlar yazları Bağlarbaşı kışları Kumkapı Yenikapı gibi Ermeni mahallelerinde oynanıp duruyor. Bunlardan başka hangi Osmanlı mahallesinde görülmüştür?

Ey Ayvâzoğlu sen artık var da salyangozunu kendi mahallende sat! Gelelim yine Kasab'a.

Bu zâtın muharriri Ayvâz Zade Beyefendimizin bu ta‘rizine cevâben bir darb-ı mesel irâd etmek istemiş. Aramış aramış da Arapca Acemce Türkce durûb-i emsâl içinde bir şey bulamayıp Fransızcadan kadehimiz küçük ise de bizim olduğu için ondan içeriz“darb-ı mesel tercüme etmiş.

Yazık! Bu kadar millet ve lisân gayreti gösteren zât bunu irtikâb etmeli midir ? Âdem bir şey bulamasa bile millet bulaşığı vardır diye hiç olmazsa “Çalı idi çırpı idi evim idi yâ. Ayı idi oyu idi kocam idi yâ” idi! Yazar.

EŞEKLERE MÜJDE!

İ‘câmın biri himâne attıkları bizar olan merkebler şirket idaresine müraca‘atla kapudanlık mülâzım kilkinine kayıt olsunlar! Çünkü şirket hidmetinde bulunanlardan kim olursa olsun vazifesinde kusur veyahut fazla veya noksan edeni gördüğü anda idareye celb ederek bu işi niçün etdin? Diye itâb eyler ve eşeklik ettim afv edin diye mukabele görürse – evet sen eşeksin işte kendini bil – diye herifin eşek olduğuna kendi kendinin itminânı hâsıl olmadıktan sonra kabahati ma‘zur buyurulmazmış! Hatta geçende ekâbir-i ashâb-ı servetden Mösyö Zarik bâzargânı hilâfâde bir vapura yanaşarak çıkarmış olan 5 numaralı vapurun kapudanı (Eşekim efendim afv buyurun) demedikden sonra yakayı kurtaramamış. Bu halde bir kapudan hem eşek hem kapıdan olmadıktan sonra şirkete kabul olunamayacak. Yâ herif bir kabahat eder de sen eşeksin denildiği vakit – hayır değilim derse

Bencesi kapudan dan eşek aramaktansa eşekden kapudan aramak daha ma‘kul olduğundan eli uz kıyafeti yavuz eşeklerden biraz kapudan peyda etmesini ve bu cihetle kendine güvenen eşeklerin şirkete mürâca‘at eylemelerini ihdar ederiz. Günahı gitmeyenlerin kabul etmeyenlerin boynuna.

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba‘asında tab‘ olunmuştur.

2.13. (13) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADÎKA GAZETESİ

Numara 13– İstanbul – Salı – Fî 26 Teşrin-i Sâni –

Sene 1289 – 25 Ramazan

ŞU‘ÛNÂT

YEVMIYE

RUSYA SEFÂRETHÂNESİ

Der-sa‘âdet’de bulunan düvel-i ecnebiye sefâretleri me‘murlarından ba‘zı zevât hazır olduğu hâlde birkaç gün mukaddem Rusya sefârethânesinde bir meclis akd edilerek muhâkim-i Mısıriye üzerine ba‘zı müzâkerât icrâ edilmiş.

Yakında kararı i‘lân edilecekmiş.

FRANSA SEFİRİ

Fransa Sefîri Kont Dovoke cumartesi günü Bab-ı Âlî’ye azîmetle Sadr-ı a’zam hazretleriyle iki sâ‘at kadar mülâkât etmişlerdir.

AVUSTURYA SEFİRİ

Yine yevm-i mezbûrda Avusturya Sefîri Kont Ludolf sadr-ı müşârunileyh hazretlerinin nezdine giderek Nazır Paşa Hazretleri dahi hâzır oldukları hâlde mülâkât etmişlerdir.

AVUSTURYA SEFİRİ

Der-sa‘âdet İngiltere Avusturya Sefîri geçen cuma günü devletlü Nazır Paşa Hazretlerinesine azîmetle düvel-i müddet-i mülâkât etmişlerdir.

PETERSBURG SEFİRİ

Petersburg Sefîri sa‘âdetlü Rüstem Bey Hazretlerine İsveç ve Norveç sefâreti dahi ilâve-i me’mûriyet edilmesinden ol bâbda yazılan nâme-i hümayûn bu posta ile irsâl kılınacaktır.

BİNGAZİ

Bir müddetden beri Bingazi'de devam eden kaht ü galânın esbâbıyla hicret edenlerin mikdarı hakkında mükemmel ma‘lûmât verilmesinin Bab-ı Âlî’den Trablusgarb Valiliğine iş‘âr olunduğu gibi Şam ile Mısır’dan birkaç gemi tohumluk buğday irsâl kılınacağı işidilmiştir.

GALATA'DA HIRSIZLIK

Geçen çerharşenbe günü sabahleyin sâ‘at bir sularında beş altı hırsız Galata'da bir mağazayı açmaya çalışmakda iken zabtiyeler tarafından görülüb ahz ü girift olunmuştur.

(Kur)

KUDÜS SİNODU

Neolgos’un cumaertesi günü neşr ettiği akşam nüshasından müstahricdir :

Kudüs-i Şerif'den on dokuz teşrin-i sâni tarihiyle vârid olan bir telgrafnağmeden anlaşıldığına göre Kudüs sinodu (Meclis-i Ruhânisi) Kudüs patriki (Kiril) n dalâletine karar verilmiştir. Sinod bu havâdisi telgraf vasıtasıyla gerek Rum patrikhânesine ve gerek Bab-ı Âlî'ye bildirib Bab-ı Âlî'den bir yeni patrik intihâbını istizân eylemiştir.

Kudüs-i Şerif'den on dokuz teşrin-i sâni tarihiyle vârid olan bir telgrafnağmeden anlaşıldığına göre Kudüs sinodu (Meclis-i Ruhânisi) Kudüs patriki (Kril) n dâlâletine karar verilmiştir. Sinod bu havâdisi telgraf vasıtasıyla gerek Rum patrikhânesine ve gerek Bab-ı Âlî'ye bildirib Bab-ı Âlî'den bir yeni patrik intihâbını istizân eylemiştir.

BERLİN'DEN MEKTÛB

Golova'nın Berlin'den aldığı bir mektûb İmparator Kiyumek ziyâdece hasta olduğu hâlde hâlkdan ketum edildiğini beyân ediyor.

FRANSA HARBİYE NEZÂRETİ

Prusya askerinden tahliye olunan (Marn) ve (Hot Marn) eyâletlerinde bulunan mekâtib-i askeriye Fransa Harbiye Nezâreti tarafından birçok tüfenk gönderilmiştir.

CEZAYİR

Cezayir erbâb-ı inkılâbı rüesâsından (Seyyid Bin Abbas) kasabasında mahbus olan el-Hac Muhammed Bin Mösyö Tiyer'e mufassal bir mektup yazarak kendisiyle çocuklarına Abdülkadir'e müstevfâ ma'âş verildiği hâlde hukuklarından fariğ olacaklarına söz vermiştir

MEKTEB-İ SULTÂNÎ TARAFINDAN İ'LÂN

Fransa Dârü'l-fünûn'undan mahrec ve Mekteb-i Sultani mu'allimlerinden Mösyö Kampo ile Mösyö Sare ma'rifetiyle mekteb-i mezkûrede tahsis olunan mahâlde şevval-i şerif'in beşinci cuma gününden i'tibaren cuma günleri zuhûrundan bir buçuk sâ'at sonra mübâhis-i ilmiyeye ve kezâlik Dârü'l-fünûn-i mezkûreden mahrec ve Mekteb-i Sultani muallimlerinden Mösyö Grumbah marifetiyle dahi yem-i mezkûrun ahşâmından i'tibaren on beş günde bir kere ba'delgurub sâ'at üç kararlarında mübâhis-i edebiyeye dâir encümen-i tedris akt olunacağı mekteb-i meskûr nezâreti tarafından i'lân olunur.

CERİDE-İ HAVÂDİS'E DERC OLUNAN HABER

Köpeklerin tardına dâir Gelibolu'dan Ceride-i Havâdis gazetesine yazılıb tercümesi gazetemize dahi derc olunmuş olan mektûba cevâben Gelibolu'dan aldığımız mektûbdur:

Ceride-i Havâdis'in muhabiri (Alfelbil) hikâyesinin mütâla'asıyla me'luf olmak gerekdir ki her şeyde mübâla'a etmek istiyor.

Çünkü tard olunan kelpelerin adedi muhabir-i mezkûrun iddi'â ettiği gibi iki bin olmayıb iki yüz olmağla bu iki adedin beynindeki farkın ne kadar büyük olduğu meydandadır. Husûsan bu iki yüz köpek de Lapseki'den pek çok uzak olan ba'zı sevâhile tard olunduğundan ancak bir aşerinin Lapseki'ye kaçmış olması muhtemeldir.

Bundan mâ'adâ Lapseki'den aldığım mektuplardan Ceride-i Havâdis'e derc olunan havâdisin bütün bütün bî-esas olduğu anlaşılmıştır.

Bununla berâber muhabir-i merkûmun iddiası esâsen kâzib olmadığı takdirde bile hayli vakitden beri şehrimizi zapt edib ancak iki mutasarrıfımızın hamiyyetiyle kendilerinden yakayı kurtarabildiğimiz kelpelerin cümlesi Lapseki ve nevâhisi tarafından gelmiş olmağla Gelibolu ahâlisi köpeklerin Lapseki'ye red olmasından tebrien zimmet edebilirler.

(Laterki)

BERLİN'DEN (LİBERTE) GAZETESİNİN ALDIĞI MEKTÛB ATİDEKİ HAVADİSİ ŞAMİLDİR

“(Landnak) Meclisi Umûr-i Harbiye Nâzırı'nın marifetiyle küşâd olundu. Bu münâsebetle irâd olunan nutuk-i resmîyede devletin vergilerin takliline ve hükûmet ile ruhbanlar beynindeki münâsebetle dâir ba'zı nizâmâtın te'sîsi beyninde bulunduğu ve teşkil-i devâir maddesi İmparator'un aksâ-yı âmâlinden olub bunun tesviyesi için elinden geleni deriğ etmeyeceği ve nizâmnâmenin aslına hâlel gelmeksizin ba'zı tadilatdan sonra iş bu madde-i mühimmenin mevki-i müzâkereye vaz' olunacağı beyân olundu.

Asilzâdegân heyet-i meclisin reis ve mu'âvinlerini intihâba şürû' edip ekseriyet ârâ ile Kont (Otustoberğ ve Rincrod) re'isi ve Mösyö (Peloç) mu'âvin-i evvel ve Kont (Bruhel) mu'âvenat-ı intihâb edildiler.

Ve Meb‘ûsân Meclisi dahi ertesi gün re’is mu‘âvinlerin intihâbına mubâşeret eylemişdir”

İSLAV İTTİHÂDININ TA’MİMİ

Petersburg‘la Moskova‘da Devlet-i Osmaniye ile Avusturya aleyhinde olarak mesârifi Rusya tarafından tesviye olunmak üzere açılan encümenlerin desâyisini kararen beyân etmiş idik.

Bizim bu neşriyatımız Rusya‘da bir derecede te’sir hasıl etmiş ki Panslavizm ile Moskova‘daki encümenin re’isi bulunan Mösyö Pagodin matbû‘ât-ı mahâlliye vastasıyla derhâl – kendisinden başkasını inandırmak kâbil olamayacak sûretde uzun – bir mektûb neşr ederek onda bu encümenlerin politikaca bir güne maksat ü niyete mebni olmadığını ve Çar Hazretlerinin Avrupa’nın âsâyışine hâlel vermek efkârında olmadığı gibi İslav ittihâdına çalışanların Türkistan‘la Avusturya‘ya muhib-i sâdık bulunduklarını iddi‘â etmiş!!!

Hâlbuki mektûb-i mebhûsun neşrinden birkaç gün sonra Mösyö Pagodin (Galiba unutmuş olmalı) encümende bir nutuk irâd ederek İslav ittihâdı taraftarlarının gerek Avusturya‘da bulunan İslavlarla ve gerek (İstanbul) Bulgar ekzarkıyla olan münâsebet-i hafiyelerinden bahsetmiş idi.

Bulgaristan İslav-ı me’mûrîn ruhânisiyle dolduğu gibi Rusya entrikasıyla Bulgarlar Rum Patriki’nden ayrıldı.

Bu cihetle Bulgar reis-i Ruhâniyesi Rusya’nın menâfına hizmet etmektedir.

Rusya hükûmeti İslav ittihâdına çalışanlara inayetini deriğ etmiyor. Hatta Nikolayef ‘de inşa ettirdiği Bulgar mektebine Menkuf isminde bir Bulgar’ı müdür nisb eyledi.

Bu mektebde ileride Bulgaristan‘da İslâm ittihâd-ı fikrini neşretmek için Bulgar delikanlılarından şâkirtler kabul edildi .

Şunu da beyândan geri durmayız ki Bulgar papazları Petersburg‘da ikmal-i tahsil ile meşgul oldukları cihetle bunlarda istikbalde Rusya efkârını Bulgarlara neşr-i hizmetinde bulunacaklardır.

Ekzark Entemiyos Efendi’ de bu gürûhdan idi.

Fakat Petersburg'a gitmezden evvel hem Moskoların hem de İslav ittihâdının aleyhinde bulunmasından Moskova encümeni bu zâtın tarafdarlığını celp etmekdeki menâfi'-i mülâhaza ile kendini ekzark nisb ettirmeye mu'âvenet etdiler.

(Fardan Hülâsa)

HADİKA

İslav ittihâdına Rusyalılar tarafından olunan himmetleri biliyoruz.

Fakat ezark hakikate Fardo Bosfor'un iddi'â ettiği yolda bir âdemse devletce bu hidmete niçün ta'yin olunmuş?

Meskûn İslav ittihâdı neşr için Bulgaristan'a ruhâni cismâni pek çok müfsidler göndermiş olması esne'âd olunmaz.

Fakat bunların desâyesine meydan vermemek için Bab-ı Âlî'nin Tuna vilâyetini ikâz etmesi icâb eder.

Ma'lûmât-ı mahsûsamıza göre Bulgaristan'ın birçok kasabalarında encümenler küşâd olunmuş. Pazar günleri kiliseden çıkan hâlk oraya gider. Ve içlerinden nutuklar irâd edenleri dinlermiş. Hatta bu encümenlere hâricden âdem kabul olunmazmış!!!

Burasını da Tuna Vilâyeti'nin dikkatine havâle ederiz.

TELGRAF

Paris 22 Teşrin-i Sâni

Mösyö Tiyer Gerdirel [1] Komisyonu a'zâsıyla iki sâ'at mülâkat etdi. Yarın verecekleri raporda ahz etmek üzere komisyona avdet edeceği me'mûldür.

Paris 23 Teşrin-i Sâni

Mösyö Tiyer ile Gerdirel Komisyonu beyinde muahharan zuhûr eden müşkülâtın bugün bertaraf olması me'mûldür.

Madrid 23 Teşrin-i Sâni

Kral Amede'nin hastalığını hekimler ağır bulmaktadır.

Londra 24 Teşrin-i Sâî

İran Şahı demiryolu ve kanal ve maden i‘mâli için (Baron de ter de Londra) imtiyaz verdi.

Paris 24 Teşrin-i Sâî

Ecnebi diplomatları Fransa'nın selâmetini hükûmetin sağ tarafıyla ittihâdından bekliyorlar. Orliyan familyasından tez‘ olunan emvâlin reddine dâir olan nizâmnâme ikinci karâitinde meclis tarafından kabul olunmuşdur.

Roma 22 Teşrin-i Sâî

Loriyum mes‘elesı günden güne kesb-i şiddet ve ehemmiyet etmektedir. Mösyö Miliyorati Atina’ya azîmet eyledi.

Berlin 24 teşrin-i Sâî

Hükûmet Asilzâdegân Meclisi’ne büyük me’mûriyetlerde bulunanlardan bir takım zevât ta’yin edecekdir.

Madrid 24 teşrin-i Sâî

Eyâletde Cumhuriyet tarafdârlarının vücûdu tekzîb olundu.

[1] mebusandan bir âdemin ismidir

GAZETELERİN MENFA‘AT-İ ŞAHSİYESİ

Memleketimizde basılan gazetelerin hemen ekserisi menfa‘at-i şahsiyeden başka şey düşünmez tama‘kar âdemler elinde kaldıkca biz de gazetelerin göreceği hizmet memleket için ayn-i ihânet olacağında ıstıbah edilmesin!

Dün gazete hânede otururken bir âdem gelerek – şunu okuyun – diye çıkarıp bir mektûb verdi. Biz de okuduk.

Mektûb neden bahsetse beğenirsiniz?

Bir valinin adâletini. Bulunduğu memleketde kurtla kuzunun birlikte gezdiğini. Vilâyet Nizâmnâmesi ahkâmı o memleketde harf be harf icrâ ettiğini. Eğer biraz dahâ me’mûriyetinde kalırsa ma’mûriyet-i memleketin Avrupa belâdîne yakın bir hâle gireceğini. Ta‘dâd ediyor.

—Peka'lâ berhurdar olsunlar. Devletde kendisini o mahâle bu maksatları fa'le götürmek için ta'yin etmişti. Vazîfesini bilir bir Valimiz dahâ varmış fakat şimdiye kadar haber alamadığımız için hakikaten te'essüf ederiz dedik.

Öyle ise şunu gazetemize derc ettiğinizde ücretini verelim buyurdular.

Onun üzerine beynimizde şöyle bir muhâvere ceryan eyledi.

—Para ile methiye yazmak âdetimiz değil. Başka gazeteye mürâca'at buyurun yok (Kıtlığı) yok Â

—Bu methiye değil hakikat hâl.

—Hakikat hâlse varsın vilâyetin gazetesi neşr etsin.

—Vilâyetin gazetesi yoktur.

—Acayib Vali Paşa Hazretleri bir kaç seneden beri valilik etsin Vilâyet Nizâmnâmesi ahkâmını harf be haf icrâ eylesin de vilâyetlerde gazete çıkarmak hakkında nizâmnâmedeki bendleri görmesinler. Buna inanılır mı?

—Evet ama mu'azzamât-ı umûr ile iştigalden bu gibi hükümsüz şeylere meydan mı bulunur?

— Acayib her şeyi bizzat kendileri mi icrâ ederdi.

—Şüphe mi var efendim. Öyle olmasa şu yirmi beş kişinin mührüyle tasdik olunan şeyler vücûda gelir miydi.

—Öyle ise gazeteyi de bizzat çıkarmak arzu ederlerdi ama kuvva-i kalemiyelerin fakdânı mâni' oldu demek istersiniz.

Bari o işi de erbâbından birine havale buyura idiler olur biterdi. Çünkü hükümsüz bir iş buyuruyorsunuz.

— Öyle değil efendim icrâ'at-i vâk'ayı İstanbul gazetelerinde i'lân etmek kâbil iken ihtiyâr-ı mazeretle gazete çıkarmağa ne hâcet var?

—Demek İstanbul gazeteleri i'lân etmemiş olsa o vilâyetde de gazete çıkardı.

—Âh İstanbul gazetecileri bana muvâffakat etse de şu sizin vilâyetin icrââtından bahseder varakaları kabul etmeseler. Hiç olmazsa o memleketde de bu sayede bir gazete çıkarmağa başladılar.

—Orası bende gerek düşüneceğim şey değil. Siz hesap edin de parasını vereyim yarın ki nüshaya derc edin.

—Ha ha hay

—Niçün dediniz ?

—Terbiyesizliğinize.

—Afedersiniz terbiyesiz demeye ne hakkınız var?

—Ne hakkımız var buyurdunuz? Peka'lâ size beş lira yahud on beş lira yahud yirmi beş otuz lira versem mukâbilinde arkanızda üniforma olduğu hâlde alâmelâenâs bir takla kılmağı teklif etsem ve bu teklif sizi hiç bilmediğim hâlde sizin gibi ciddi olarak etsem bana terbiyesiz demez mi misiniz?

—Canım bir valinin ef'al-i hasenesini husûsen mahâlinden gelmiş bir mektûb olduğu üzerinde dururken gazeteye yazmak hâlk içinde takla kılmağa benzer?.

—Evet hâlk içinde ihtimal ki elbise-i resmiye ile takla kılacak bir âdem ve o âdemin takla kıldığı cennetine haml edecek beş on safderun bulunabilsin. Fakat bir gazetecinin aslâ lüzûm yok iken bir memleket valisini şöyle yapmış böyle yapmış dahâ kalırsa şöyle yapacakmış gibi bir takım elfâz-ı riyâkârane ile medh eder bir mektûb derc etmesi öyle bir takla kılmaktan dahâ güçdür.

Siz kasâvet buyurmayınız biz vazîfemizi biliriz. Eğer memleketinizin ahvâline müte'allik doğru ma'lûmât alırsak zâten ihtiyârımızla yazarız. Böyle tekliflere filanlara lüzûm görmeyiz.

—Acayib şey sizde gazeteciliği bir dereceye götürdünüz ki hatta bir validen dahâ büyük göstermek istiyorsunuz.

—Efendim bahs için sizin vaktiniz müsâ'id ise bendenizin değil lafzan lakırdıyı burada keselim de hem siz işinizden kalmazsınız hem de bendenizin meşgûliyetime mâni' olmazsınız dedik lütfen teşrif buyurdular.

MEMLEKETİMİZDEKİ GAZETELER

Abreb gazetesi cumaertesi günkü nüshasında karışık bir hesap ile İstanbul'da elsine-i adîde üzre neşr olunan gazetelerin bir istatistiğini neşr etmiş idi. Biz de

memleketimizde Osmanlı lisânı üzre tab‘ olunan gazetelerin mevcûd ve nâbûduyla ma’lûl olanlarını arâen içün cedvel-i âtiyi tanzim eyledik.

(BERHAYÂT OLAN)

Takvim- i Vekayi (Resmi)

Takvim- i Ticaret (Nimi Resmi)

Ruznâme Keza

Basiret Keza 1

(GAYR-İ RESMÎ)

Hakayık’ül- Vekayi

İbret 9

Hadîka 1

Diyojen 3

Letâif-i Âsâr

El Cevâib 1

(VEFAT EDEN)

Ercüman-ı Ahval

Âyîne-i Vatan

Ruznâme-i Âyîne-i Vatan 1

Muhbir 1

Terakkî-i Muhadderât

Terakkî-i Eğlence

Vatan

İtared

İstanbul 2

Türkistan (Farsî)

Veled'ül-cevâib

Sihhatnümâ

Merât

İbrettebah

Mecmua-i İbretnümâ

Çocuklar Mümeyyizi

Türkistan

Memâlik-i Mahrusa

Muhib

Gökbeşrak

Asır

Devir

Bezir

(HASTA OLANLAR)

Tasvîr-i Efkar

Mecmuâ-i Fünûn

Ruznâme-i Mecmuâ-i Ma'arif

Mirkat

Hülasat'ül- Efkar

Terakkî

2

Mümeyyiz

(CANI SAKAT)

İstikbal

Sıraç

Lisân-ı Sâdık

Gayr-iresmi yekün 40

Vefat eden 24

16

Hasta 7

9

Hasta olan 3

6

Şu cedvele imâle-i nekâh olunursa muhârebeden kurtulmuş asker taburuna benzediği görülür. Şehidleriyle ümitsiz hâlde yaralıları birleştirilirse sağ kalanı reb'î mikdardır. Mekâbillerine vaz' olunan rakamlar müdded-i hayâtında kaç defa yaralandığına mübeyindir.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.14. (14) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 14– İstanbul – Çecharşenbe – Fî 27 Teşrin-i Sâni –

Sene 1289 – 26 Ramazan

ŞU'ÛNÂT

YEVMIYE

LEYLE-İ MÜBAREK KADR

Leyle-i Mübarek Kadr münâsebetiyle biz mu'tâd Zât-ı Şevketsemât Cenâb-ı Pâdişâhî'nin bu gece Valde Câmi'nde ifâ-yı salât buyuracakları mukarrerdir.

HİDİV-İ MISIR'I TEBRİK

Mahâkim-i Mısriye'yi tanzim ve ıslâha muvaffakiyetlerinden dolayı Avrupa gazetelerinin ekserisi Hidiv-i Mısır Hazretlerini tebrik etmektedirler.

BAĞDAD VİLÂYETİ

Bağdad Vilâyeti dahilinde bulunan urbân u aşâirden birçoğunun çadırlarını terk ile emir-i iskanları için hükûmet-i muhliseye müraca'at eyledikleri vahâle ile Kerbela İskan Komisyonu bir taraftan araziye mesâ ha ve bir taraftan emr-i iskan ile meşgul olduğu Zora'da okunmuştur.

ERBÂB-I HAYIRDAN RİCA

Belâ-yı kaht ile iğtirâba mecbur olan Bingazi ahâlîsinden birçoğunun sokaklarda tese'ül eder gördükçe insan için ciğer-i hûn olmamak mahâldir. Millet-i İslâmîye âit kerîme-i ma'lûme ile bi-keslere belâdîdelere mu'âvenet ve şefkat etmekle mükellef olduğundan bu biçârelere bâri fitreleri nispetinde olsun i'âne-i cüzvîyede bulunmaları için hamiyetvaran İslâm'ın makâm-ı ahlâkına mürâca'at eder.

Ve bu hidmet-ı ciryaleyi gazetelerimizin deruhde eyleceğini va'ad eyleriz.

PARİS SEFİRİ

Paris Sefiri Server Paşa Hazretleri şehr-i emini ile (Katagom) ta'bir olunan lahdleri gezdiğini Tan gazetesi rivâyet ediyor.

TEVFİK BEY'İN BEŞ FASIL ÜZERİNE TERTİB ETDİĞİ ECEL-İ KAZA

Gazetemizin başmuharrileri Tevfik Bey'in beş fasıl üzerine tertib ettiği (Ecel-i Kaza) unvânlı fâci'a önümüzdeki cumaertesi gecesi Osmanlı Tiyatrosu'nda birinci def'a olarak icrâ olunacaktır.

EFKÂR-I CEDİDE

Bu bir ta'birdir ki lisân-ı umûme devir-i inkılâbızdan yâdigâr kalmıştır.

O kadar yeni ve husûsuyla o kadar mütehâlif nokta-i nazarlardan bakılmış bir sözün ma'nâ-yı ıstılâhısını tamâmıyla ta'yin etmek pek müşkül görünüyor. Bu cihetle efkâr-ı cedide Hângi ma'nâ ile tefsir olursa başka dürlü anlayanlar da bulunamamak nâkâbil görünüyor.

Fakat zannedersiniz ki şu zirdeki ma‘na kabûl-i âmaya arz olunsa hayliden hayli ekseriyet kazanır.

Bildiğimize göre efkâr-ı cedide bizim memleketde Avrupa'ya taklid şartıyla terakkîye meyil ma‘nâsına kullanılıyor ve mukâbilinde bulunan etkârı-atîka eğer hâlik-i evâil-i İslâm'a veya mebâdi-i Osmaniyâna takliden ıslâhı kâbil değilse ikâen alâmâkân tarîkini iltizâm etmeye ittilak olunur.

Bu iki muhtelif nazar ki babayı oğula utuh u ta‘assubla ve oğlu babaya haft-ı i‘tikâd ile itham etdirdiği ma‘alesef günde birkaç kere görülmektedir. Biraz ta‘mîk olunursa bir maksadın iki ayrı noktadan görülmesinden ve o maksada müte‘allik olan teferru‘âtın muta‘assıbâne iltizâm olunmasından neş‘et etme bir yanlışlıktan ibâretidir.

Hâlisâne bir mufâhime-i merâm ile dünyâda ref‘i nâ-kâbil pek az ihtilâf bulunabiliyor.!

Biraz düşünelim. Fikir-i cedid ashâbı acabâ niçün mülkûn terakkîsini Avrupa'ya taklid yolunda hâsıl etmek isterler? Elbette – içlerinden birkaç zevrk istisna olunca – kusûrünün fikrince Avrupa'yı taklidi etmekde terakkî gibi makâsıd-ı âliyeden ma‘dûd değildir.

Satvetiyle miknetiyle kudretiyle azimetiyle ma‘rifetiyle medeniyetiyle servetiyle sa‘detiyle göz önüne bir kıt‘a çıkagelmiş. Tabi‘-i kemâl ve ikbâline gönüllerde meftûniyet hâsıl oluyor. Tabi‘î hâline taklit edilmek isteniliyor. Tabi‘-i kemâlât-i insâniye içün bu taklidden başka bir tarîk-i husûl yoktur. Zan olunuyor.

O pederler ki eser-i selefi neticesi her nereye varırsa varsın muhâfazada bu kadar sebât ve ısrar ederler. Evladını kendilerinin eserlerinde tutmağa kendilerinin o eserde bulunmalarını tedbir-i kâfiad edeceklerine eslâfın fezâil-i âliye ve bedâyi‘-i celilesini ihlâfa nakl ü tefhim içün vesâdete çalışmış olsalar idi ebnâ-i vatan içinde Avrupa'dan taklit tarzıyla iğtinâma lüzûm görünen şeyler tabiatıyla fûnun ve sanâyi‘e mahsur kalırdı. Danslar modalar falanlar memâlik-i İslâmiyenin kapısından bile bakamazdı.

O evlad ki pederlerinin mesleğinde bir delil-i hakikat görmedikleri içün milletlerinin sevabıkına imâle-i nigâha bile tenezzül etmezler. Eğer biraz da pederlerini bırakarak cetlerinin mefâhir-i âliye ve mü‘esser-i azmiyesini düşünseler ve sebebini kavâidi ilmi ü hikmet arasında taharri etselerdi Avrupa'da sa‘âdet-i maddiyenin esbabını

mükemmel görmekle ta'lim-i ahlâk için dahi mesela Fransa papazlarından meşhur Busuni veya Fonolunun kitaplarını tatbi'den başka çare olmadığına zahib olmazlardı.

Demek ki İslâm arasında sahihen şâyân-ı te'essüf böyle bir hâlin devamına sebep de menşei her hataya olan cehâletdir.

İ'tikâtımıza kalırsa bir pazar su-i i'tikâd ile i'thâm ettiği oğlunu yanına çağırıp ve Avrupa'nın bu kadar meftunu olduğuna sebep-i su'al eylese alacağı cevapların pek çoğuna yüzünü çevirib de Beyoğlu'na baktığı hâlde göreceği âsâr veyahut zihnini toplayıp da kerem-i mahârebesini düşündüğü sûrette tahattur edeceği ef'al arasında binlerce pîrhân-ı kuvvî görür ve aralarında ahlâk gibi ma'neviyâtdan başka bir nokta-i ihtilaf kalmaz. Bir oğul da pederinin ma'neviyâta dâir irâd edeceği sözleri münsifâne istimâ' ederse elbette ahlâk-ı İslâmiyenin âdât-ı garibeye bin sûretle mercih olunduğu tamâmıyla i'tiraf eder. Bu i'tiraf ile vücûdundan şikayet olunan ihtilaf bütün bütün mündefi' olur.

Hayfa ki zamanımızda öyle peder öyle evlat pek nadir bulunduğundan mülkümüzde tecârib-i pirane ile zekâvet-i cevabının imtizacı gibi bir maksat-ı mühim dahi ta'dâdı nâ-kâbil olan âmâl-i istikbâl mecmûna dahil sayılır. Ve tesri'-i husûlû musallah her fesâd olan ma'ârifin kuvvetinden bekleniyor.

N . K

FRANSA

Şûrâ-yı Ümmet'in küşâdından evvel sağ taraf a'zâsı gerek Cumhuriyet'in îkâsını ve gerek Tiyer'in dört sene riyâsetinde kalmaklığını kabul etmemekle berâber hiçbir fikr-i izhâr etmeyerek yalnız sol tarafın âmâne karşı durmaklığa beyinlerinde karar verdiklerini ve hükûmet-i meşrûta taraftarları dahi Cumhuriyet bir kere te'sis etdikten sonra bir dahâ kendi menafa'larına hizmet etmekliğin mahâl olacağını bildiklerinden henüz iş bu hâl-i keşâkeşde iken ellerindeki iktidarı sarf ile dahilen bir arbede ikâ'na çalışarak o suretle nâil-i maksûd olmak tasavvurunda bulunduklarını Paris jurnallarında mütâla'a ederek

HADİKA

Fransa'nın bu hâlinde bir şûriş-i îkâ'na kalkışmak meflûce bir kadına evladı tarafından yumrukla tepmeyle müdâvât olunmak kabilinden olur.

PRUSYA

Hükûmetle asilzâdegân arasındaki mübâenet hâlâ devam etmekte imiş.

Umûr-i harbiye nâzırı (Rovn) n imparator tarafından vekâlete irâd ettiği nutuk-i resmiyeden istidlâl olduğuna göre teşkil-i devâir hakkında kaleme alınan nizâmnâmenin lâyhâsı ba‘zı mertebe ta‘dil-i tahfif olunduktan sonra Şûrâ-yı Ümmet’te bir dahâ mevki-i müzakereye konulacakmış.

Nizâmnâmece ta‘dilat-ı icrâsına mecbur olduğundan dolayı hükûmetin Asilzâdegân Meclisi’ne mağlub olması manası verilerek Berlin’de hayret-i âmayı mûcib olmuşsa da bu ta‘dilat-ı nizâmın ruhunu ihlâl etmeyerek teferru‘âtınca ba‘zı ufak tefek tashihâtıdan ibâret olduğunu ve asilzâdegân a‘zâsından ba‘zısının tebdiliyle Bismark’ın dahi bu işe müdâhâle etmekliği lâzımadan idüğünü Berlin gazeteleri rivâyet ediyor.

HAVÂDİS-İ ÂTİYE VİYANA’DAN GAZET DÖ KASPOR’GA YAZILMIŞDIR

“Bahriye Nâzırının bir tahrirât-ı umûmiyesi buraca hayli te’sir hâsıl etdi. Baron (Ken) tarafından umûmen erkân-ı harbiye zâbitânına Rusya lisânını tahsil etmeleri emir olunmuşdur. Bunlar için mahsûsen ait dersler açıldı.”

“Bugün her devlet Avrupa’da mütedâvil olan lisânları askeri zâbitânına ta‘lim eylemekdedir. Almanların Fransızcaya vâkıf olmadı ve Fransızların Almanca bilmemeleri yüzünden iki tarafın ne kazanıp ne kaybettiği gözümüzün önünde cereyan eden ahvalden olduğu için ziyade söz söylemeye hâcet görmeyiz me’mûr ederiz ki bizim erkan-ı zabtiyelerinde Almanca Fransızca Rusça İngilizce İtalyanca Rumca ta‘limi için dersler küşâd olunur.”

İSPANYA

Bu hafta postasıyla aldığımız Avrupa gazeteleri İspanya’da her gün bir dürlü şûruş vukû’a geldiğinden bahsediyor.

Karlistler ikide birde isyân ile hükûmeti tedâbirden aciz bırakmakta imiş. Geçende Karlistlerden bir fırka Fransa postasını urûb yağma etmişler. Ve (fikra) ile (Jirun) arasındaki telgraf hattını kesmişlerdir.

Madrid tersanesinde de bir inkılâb ittifâkı bastırılmışdır.

Endülüs'ün hâli pek meşûş ve enternasyonal efrâdı tarafından amele dâimâ tahrîk ve inkılâba teşvîk olunmakda imiş.

VİYANA

Viyana'da iki asker zâbıtı düello ederek ikisininde mecrûhân vefât etmesi üzerine Avusturya umûr'î harbiye nâzırı gerek zâbitânın ve gerek neferâtın düello etmelerini şedîden men' etmiştir.

MÖSYÖ TİYER'İN BEYÂNNÂMESİ HAKKINDA PARİS JURNALLARININ MÜTÂLA'ÂTI

KONSTİTOSYONEL

Mösyö Tiyer beyânnâmesini her ne kadar mâhirâne bir tarzda kaleme almak istemiş ise de nasılsa mevâd-i mühimmenesinde ibrâz-ı mahârete muvaffak olamadığı görülüyor:

Ezcümle Meb'ûsân-ı Millet tarafından binâ-yı idârenin rûkn-i aslîsi makamında vaz' olunan ve bu cihetle meclisin muhâfazaya hakkı olan bir mukâveleyi fesh etmek için Mösyö Tiyer hazretleri pek cesurane beyânı-ı fikir etmiş.

Hâlbuki kendisi makâm-ı riyâsetindeki hattındaki muvaffakiyetlerine bu mukâvelenâme kuvvetiyle nâil oldu. Binâenaleyh bunu muhafaza etmeye borçlu idi.

Memleketin hâli hâzırı şerâit-i hükûmetle uğraşmağa müsâ'id olmadığından Mösyö Tiyer'in bu bâbda itti'âb-ı fikir etmekliğini pek beyhûde görürüz.

SEYKL

Mösyö Tiyer'in beyânnâmesini Cumhuriyet tarafdarları kemâl-i memnûniyetle istima ettiler. Memul ederiz ki krallık taraftarları dahi bunu hassen telâkki ederler. Bu beyânnâme ile Mösyö Tiyer Şûrâ-yı Ümmet'in Cumhur riyâsetine hâlihâzır muhâfazalığı kuvvetinden fazla bir kudret dahâ vermesi lüzûmunu işrab ediyor.

Şûrâ-yı Ümmet a'zâsının ekseriyeti bundan sonra âkılane davranırlar ma'mûlundayız. Tiyer'in bu bâbda izhar ettiği efkâr-ı vatan perverâneye umûmen Fransa hâlkının hassen i'timad eyleyeceğinden eminiz.

DEYZNOVİUM SEYKL

Şûrâyı Ümmet biri Cumhuriyet'in bekâsını diğeri krallığın avdetini arzu eder İki fırka-i muhâlefeye inkisâm etti ki Mösyö Tiyer'in beyânnâmesinde serd ettiği efkarın neticesi bundan ibâretdir.

Memleket hâlkı biraz vakitten beri bu temâyili izhar etmek isterlerdi. İşte beyânnâme sayesinde bu da hâsıl oldu.

SÜVVAR

Mösyö Tiyer'in beyânnâmesi Cumhuriyet'in tesisi gününden beri vatanımızın sa'âdet hâli için ittihâz ettiğimiz politika mesleğine muvaffakattir.

FİGARO

Beyânnâmenin muvâhazasını yarınki nüshamıza ta'lik etdik.

Bugün beyân edeceğimiz ve bi'l-husus beyân etmek vazîfesiyle mükellef olduğumuz şey:

Mösyö Tiyer'in beyânnâmesinde "hâlihazır muhafızlığı umûmî namusla hükûmetlerin erkan-ı asliyesi'nden" bulunduğu dâir olan fırkanın politika mebusunda en parlak bir söz olduğunu etraf ile bahtiyarlarımızı te'min eylemektedir.

TELGRAF

Paris 25 Teşrin-i Sâni

Kerd yerel komisyonundan verilen raport hey'et-i mes'ûleye dâir bir layiha kaleme alınmak için Şûrâ-yı Ümmet'in re'yiyle on beş a'zâdan mürekkeb bir komitenin sür'at-i teşkil-i lüzûmunu beyân ediyor.

Bundan başka raporda re'isin beyânnâmesinde meydana konulan mes'elelerin hâline dâir bir şey teklif bulunmadığından bu babda beyânnâmeye cevap vermek lâzım gelmeyeceğini gösteriyor. Ekâlliyyet raport aleyhindedir.

Paris 25 Teşrin-i Sâni

Dün Kerd yerel komisyonunun içtimâ'ında ekseriyet bir heyet-i mes'ule teşkilini talep etdi. Mösyö Tiyer şerâit-i hükûmet mesâilinin hâl olunması için ısrar etmektedir.

Ekâlliyyet komisyonunun kararnâmesi aleyhinde bulunduğundan Şûrâ-yı Ümmet'e havâlesini talep eyliyor.

Paris 25 Teşrin-i Sâî

Mösyö Tiyer ile komisyon beyânında mevcûd olan ihtilâfin bertaraf olunması me'mul olunmuyor.

İhtilaf hâlâ devam ediyor. Şura-yı Ümmet bunun tesviyesine bakacaktır.

Berlin 25 Teşrin-i Sâî

Veliahd iyileşmekdedir. Fakat İsviçre'ye vukû bulacak seyâhati te'hir etdi.

Madrid 25 Teşrin-i Sani

Usat Kral Ameden'in hastalığından iğtinâm ile eyâletlerin ekserisine tasalluta başladılar

Viyana 25 Teşrin-i Sâî

Arşidük (Etyin) n istifasını imparator kabul etdi.

Loriyum mes'elesinin hâlline İngiltere Avusturya Rusya devletlerinin mütehidenden mu'âvenet edecekleri te'min olunuyor.

Roma 25 Teşrin-i Sâî

Komede Mitan' [1] Cem'iiyeti'ni hükûmet men' etdi.

Madrid 25 Teşrin-i Sâî

Kral Amede'nin saltanat edeceğini söylüyorlar.

Münih Bavyera 25 Teşrin-i Sâî

Prens Liverpool ile Prens Arnold Şark'a seyâhat etmek üzere hareket ettiler.

FİNYÂNLARDAN BİR MÜTEHAMMİN İSTİNTÂK

Müstentik — Mösyö ismin nedir ?

Finyan — bilmiyor musun?

— Hayır.

— Çünkü adımı bilmiyorsun da beni buraya nasıl celb etdin?

— İktiza etdi de onun için celb etdim.

— Öyle ise adımı neden bilmiyorsun?

— İyi ama sen niçün söylemiyorsun?

— Adımı söylemek benim vazîfem değil de onun için

— Canım belki yanlış götürmüşlerdir.

— Ya! Öyle ise işte gidiyorum. Demek ki [1] bir nev‘ politika encümenidir ben değilmişim.

— Canım nereye gidiyorsun sizden soracak mühim şeylerim var.

— Kimden? !

— Sizden?

— Hâlâ ismini bilmediğim bir âdemden ne sorabilirsin?

— Canım isminiz (Mösyö Rayt) değil mi ?

— Hânemden beni çağırmaya gelen âdem senden iyi bilir ondan sorunuz.

— Peki ben ondan sorar da öğrenirim. Siz isterseniz söylemeyin. Fakat dün akşam neredeydiniz?

— Nenize lâzım.

— Lâzım ki soruyorum.

— Canımın istediği yerde idim.

— Canınızın istediği yer neresi?

— Neresini istiyorsa orası.

— Yok sanki gitdiğiniz yeri öğrenmek isterim?

— Onu da mı benden öğreneceksin?

— Şüphe yok?

— Öyle ise öğrendik de rahat ettik.

— Ne demek?

— O demek ki: Ne benim adımlı ne de dün akşam gittiğim yeri biliyorsunuz. Sonra beni buraya nasıl ne hak ile getirir. Ondan sonra ne yüzle lakırdı söylersiniz?

— Vazîfemi îfâda haksızlık olsa da bana ait değildir. Me'mûrum onun için soruyorum.

— İsmimi de sorma me'mûru musun?

— Evet

— O mümkün şeylerin benden sorulmasını emir eden ismimi söylemedi mi ?

— Söyledi.

— Peki. Dün gece nerede bulunduğumu da söylemedi mi?

— Onu da söyledi.

— Ay beyhude yere beni ne yorar durursun?

— Ama Efendim istintâkın kâidesi sizin için bozulmaz?

— Ya! Bozulmaz öyle mi?

— Evet her şeyin bir kâidesi var.

Bakiyesi Sonra

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.15. (15) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 15– İstanbul – Pençsenbe – Fî 28 Teşrin-i Sâni –

Sene 1289 – 27 Ramazan

ŞU'ÛNÂT

YEVMIYE

DÜN GECE VALİDE CÂMÎ'NDE

Dün gece Zât-ı Şevketsemât Cenâb-ı Pâdişâhî salavât-ı kadri – dünkü nüshağımızda haber verdiğimiz vecihle – Valide Câmî'nde edâ buyurmuşlardır.

Mu'tâd üzere emâkin-i emiriye ile süfün-i hümayûn donâdılib havâyî fişenkler atılmışdır.

TEBDİLÂT

Bu günlerde vükelâca ba'zı tebdilât vukû' bulacağı karşı tarafda pek kuvvetli söyleniyor.

BU GECE ŞİHÂB NÜZÛL ETDİ

Bu gece semadan pek çok şihâb nüzûl ettiği re'yü'l-ayn müşâhede olunmuşdur.

MA'LÛMÂT-I TÂRİHİYE

Bundan kırk sene evvel vuku' bularak havvâss ü avâm beyninde (Rum Fetreti) diye meşhur olan eseriye hakkında ba'zı ma'lûmât-ı târihiyeyi hâvî bir zâtın tertib ile tab' etdirdiği tarihçenin devletce neşrine müsâ'ade olunmadığı işidilmişdir

Bu vak'âyı Rum müverrihleri istedikleri fikir ve lisânla bin şekil ve sûrete koydukları ve Osmanlıları yüz bin türlü haksızlıkla tenzil ü ithâm eyledikleri hâlde vak'ânın hadvesiyle def'ine kadar cereyan eden hakâyık-ı ahvâl-i mu'arrif ve Osmanlılarca bilinmesi fâ'ide-yi mûcib olan böyle bir eserin (Mahzurunu bilmediğimiz için) men' - i intişârına te'essüf ederiz.

BERLİN MUHÂBİRİ

Berlin gazetelerinden birinin İstanbul'da bulunan muhâbiri tarafından burada basılan gazetelerin ahvâl-i umûmiyesi hakkında yazılan bir mektûbda sahiplerinin şahıslarınca ba'zı tefsirâta girişilmiş olmasından dünkü gün muhabir-i merkûmun isnâdâtını red'en bir makâle neşrine karar vermek için İstanbul gazetecilerinden mürekkep olarak Levant Times gazete-hânesinde bir cem'iyet akdedilmiştir.

Cem'iyet-i mezkûre de gazetemiz tarafından dahi birinin bulunması için mahsûsen da'vetci gelmişse de Hadîka'nın zuhûru pek çok vakit olmadığı cihetle isnâdâd-ı vâk'âdan hissedar olmadığımızı bildiğimizden icâbet edilmemiştir.

MAHBUS-İ UMÛMİYE

İşitdik ki: geçen akşam Sultanahmed'deki mahbus-i umûmiyeden on bir danesi Rum ve bir neferi Müslüman olarak on iki mücrim duvardan asâkeri-i şâhâne elbise enbârına aşmış ve orada askerî kıyâfetine iltibâs ile bellerine kasatura takarak firâr etmişler. Ve hatta Topkapı'dan çıkarlar iken mümâ'nat etmek isteyen zabtiyeleri dahi döğmüşlerdir.

Bunlardan biri Hristo nâmında ve vaktiyle Lefter'in yanında bulunmuş bir cani imiş.

TRAMVAY KAZASI

Tramvay – veya İbret'in kavlince âdem kasabı – dün akşam da önünde giden vardacılardan birini Sultan Bâyezid mevkine varacak yerde nasılsa ayağı kayarak düşmüş olmasından üzerinden geçip çiğnemiştir.

RUSCUK'DA OLAY

Ruscuk'dan Laterki'ye yazıldığına göre Hezargrad'a tâbi' Uzunca kasabasında Pomak ta'bir olunan Müslümanlarla Bulgarlar beyninde bir mücâdele vukû' bularak Bulgarlardan otuz kişi mecruh olmuş ve nüfus Ruscuk'da umûr-i zâbıtaya i'tinâ olunmamasından dolayı pek çok uygunsuzluklar vukû'a geldiği gibi geçen de hükûmet konağı pişegâhında bir Acem na'aşı bulunarak ande'l-mu'âyene boğulmuş olduğu tayin etmiştir.

KRAL VİCTOR

İtalya kralı Victor Emmanuel Hazretleri Napoli'de bulunduklarından Roma Sefîri Serkz Efendi henüz i'timâdnâmesini takdim edememiştir

İTALYA'DA KARANTİNA

Avusturya ile Macaristan'dan gelen yolcular İtalya'da on gün karantinaya çıkaracaklarmış.

TOLSTOY İSTANBUL'A GELMİŞDİR

Rusya diplomatlarından meşhur Tolstoy bu kere İstanbul'a gelmiştir. Fardobusfor diyor ki: “Bu zât eğerce resmen bir me'mûriyet-i mahsûsa ile gelmişse de yine ba'zı güne tahkîkâtta bulunacağında iştibâh etmeyiz”

EDİRNE'DE YAHUDİ MEKTEBİ

Edirne'de Yahudi mektebi şâkirdânına Osmanlıca ta'limi için Ma'ârif Nezâreti'nden mahsûsen Türkce kitaplar gönderilmiştir.

ISKÂT-I CENÎN

Dünyâda akla hayret verecek bir hâl varsa kadınlarımızın çocuk düşürmeye inhimâkıdır.

Üç gün yüzünü gördükden sonra gâib ettiği bir çocuğu için senelerce gözlerinden kanlı yaş akıtan valideler ciğergâhında beslediği ve dahâ bir kerecik olsun gonca rûyunu görmediği mahsûl-i ömrîni bî-perva kendi eliyle teklef ediyor! Ne Allah'dan korkuyor ne de Peygamber'den hebâ ediyor! Ne de çocuğunu öldürmek için kendi canını da muhâdaraya koymak gibi akrabalara bilenlere yakışmayacak bir gaddarlığı irtikâb ettiğini düşünüyor!!

Bir valide ki rahatı için rahmindeki ma'sûmun hayatına kast eder. Acabâ niçün karnını doyurmak için kedi gibi doğurduğu çocukları yiyemez.

Birtakım hanımlara bir kîşde paralanan ve ağırlığından ziyâde altın kıymetinde olan bir ve niceleriyle umûmun servetini harâb etmek cuma gibi kandil gibi eyyam-ı mübârekede mesire veya Sultan Bâyezid münâsebetizlikleriyle şebâb-ı vatanın hüsn-i ahlâkını ihlâl etmek geceleri rahatca uyumak için Körükcüoğlu ma'cûnları haşhaş şuruplarıyla etfâl-i ümmeti zehirlemek hâsılı dünyâda mazarraddan başka hiçbir şeye

yaramamak kâfi olmuyor. Bir de şefkatlerine vedî'at-ullah olan bir ma'sûmu birkaç ay rahimlerinde taşımamak için doğmadan mezara gönderiyorlar.

Bu kadar hilâf-ı insaniyet bir şenî'eye ise mücâzât-i kudret derhâl te'âkub ederek fâ'ilesini yâ müddet'ül ömür rahmet edemeyecek kadar eziyetli aletlere mübtela ettiğini veyahut akubet-i âhiriyesini te'cil için ecel yakasına yapışarak sorgulaya sorgulaya Dîvân'ı Kübrâ'ya götürüldüğünü hiç hatırlarına da mı getirmezler?

Kurban kesilirken görmeye yüreği dayanmayan valideler şurasında lâıykıyla bilmelidir ki çocuk düşürmek dünyâda kâtillğin en şenî'idir.

Ne derecelerde agrab bir şeydir ki insan içinde en birham olan Katiller hayvan içinde en birinci olan arslanlar ecnebi bir ma'sûma dokunmaya kıyamazsın da kurtlara kuşlara ve husûsuyla kendi evladına muhabbetlerinin ifrâdına nazaran tecessüm etmiş bir şefkat sayılan valideler dahâ dünyâsını görmemiş bir ciğerpâresine beyr hümane kast edebiliyorsun!!!

Biz de i'tiraf ederiz ki vukû' bulan iskât-ı ceninlerin onda biri şefkat maderinin fakdanından veyahut bir çocuk doğmayınca evladan ma'dûd olamayacağına zâhib olacak kadar sersemlikden değildir. Vukû'u pekçok görülmüşdür ki bir hânenin kâimvâlîde veya görümce nâmında bir müdüresi bulunur. Mahdum veya birader bey te'hil eder. O günden rekabet kıyametleri kopmaya başlar. Te'hilidin bir de çocuk dünyâya gelirse zevcin zevceye olan her hüsn-i mu'âmelesi evlad ibtilâsına haml olunur. Haml sâni zuhur ettiği gibi gelin akla fikre gelmedik hakaretlere ve lisâna almadan te'dib olunacak ıftizâhlara uğramağa başlar. Veled meşrû'u sûret gayrimeşrû'a da hâsıl olmuş bir çocukdan ziyâde validesine medâr-ı mahçubiyet muris-i meşakkat olur. Nasihatci kadınlar ise hiçbir mahâlde eksik olmadığından şehnişin veya tandır başlarına kurulan bir iki meclis ceninin ıskâtını kararlaştırmağa kefayet eyler.

Bir acûzenin hevesâtı şer tiranesi için bir ma'sûm göz göre telef olur gider. Ve belki bi-çare bir genç kızda arkasından helâk olur.

Mülkümüzde bu âdet-i mel'ûnenin bir menşei de hem şehvetine hem zevcesine mağlub olan bir takım nâ-merdlerin sûret-i hafıyyede câriye istifraş ederek birçok hâsıl ettikten sonra hem cariyeyi hem çocuğunu zevcesinin rekâbet celâdânesine teslim edegelmesidir,

Hümânallah dâima tenzilde olan nüfûs-i İslâmiye'ye merhamet etsin de bâlâda ta'rif etdiğimiz yolda ne kadar ihtiyâr ile çocuk düşürür valide ü nüfûz veya emriyle çocuk düşürdür kâimvalide görümce veya peder ve ortak filan varsa adâlet mutlaka hürmetine kahreylesin? Yoksa başka bir temenni de bulunsak? Ne yapacağımızı ta'yinde bizde âciziz ıskât-ı cenin hakkında hükûmet şiddetli nizâmlar yaptı. Hiçbirinin te'siri olmadı. Hâla çocuk düşürmeğe inhimak bir derecededir ki eğer hükûmet men' tevellid için kânûn neşretse belki onun hükmüne ittibâ etmekde bu kadar ısrar olunmaz.

N . K

TELGRAF

Peşte 24 Teşrin-i Sâni

Husemâsı tarafından (Mösyö Lönbay) ye beyân-ı ma'zeret olundu (Mösyö Veberhay) ın kabîneye dâ'hil olması me'mûldür. Kolera azalmaktadır.

Berlin 24 Teşrin-i Sâni

Teşkil-i devâire dâir olunan nizâmnâmesi layihası mebusan tarafından tasdik olundu.

Paris 26 Teşrin-i Sâni

Hâlihazır pek meşveşdir.

Roma 26 Teşrin-i Sâni

Avusturya ile Macaristan'dan gelenler için karantina kaldırıldı.

Monşeyor (Dölör) merdivenden düştükten ziyadece hastadır.

Londra 26 Teşrin-i Sâni

Lord (Londanberi) vefât etdi.

Madrid 26 Teşrin-i Sâni

Eyâletlerde usât tarafından vukû bulan harekât usyaniye kesb-i şiddet etmektedir.

BİR ZÂT TARAFINDAN ALDIĞIMIZ MEKTÛB

Gazetemizin geçen pazarertesi günü çıkan nüshasında Diyojen'in Osmanlı Tiyatrosu'na dâir yazdığı bende cevap olarak bir bend gördüm ve tamamıyla okudum tiyatro aktörleri olan çorbacılarımızın mösyö lakabıyla telakkubu ve kendileri Türk memleketlerinde doğmuş Türk memleketlerinde büyümüş Türk pâdişâhın taht-ı tâbi'yyetinde bulunmuş oldukları hâlde Türklere mahsûs olan fesleri giymeyerek birtakım tatlı su frenkleri gibi sokakta uzun şapkalarla gezmeleri enzâr-i umûmiyede pek çirkin görünmekte iken gazetenizin umûm-i Osmanlıların efkârına muvaffak olarak bunları ta'yib ve takyih eylesine ve bu yolda ibrâz-ı gayret ü hamîyyet etmesine memnun oldum. Mezkûr bend de denildiği gibi Fransız Tiyatrosu aktörlerinin bile Fransız oldukları hâlde Türk memleketlerinde bulunmalarından dolayı fes giymelerinden ibret olarak Osmanlı Tiyatrosu aktörleri dahi başlarına fes giyerler ve kendilerine Mösyö Kamik Mösyö Papasyan dedireceklerine Kamik Efendi Papasyamın Efendi dedirtirler ise vatandaşlarının bir kat dahâ tevcih ve muhabbetlerini kazanmış oldular. Şu hâlde aktiristlere dahi mütâla'anız vecihle Hânım elkâbı verilmesi lâzım gelir ise de Türkcede (Matmazel) i ifâde eder (Hânım kız) lafzından başka bir tâbir olmayıp oda müst'emil olmadığında ve aktiristlerin bir iki danesinden mâ'adâsı (Akşamları dağıtılan oyun ilanlarına nazaran) matmazel olup kendileri şimdiye kadar bu yolda tanınmış iken bundan sonra Hânım denildiği hâlde madamlar ile matmazellerin tefrik edilmesi kendilerine pek iyi görünmeyeceğinden bunlara bundan sonra dahi (Madam fasulyeciyan) (Ve Matmazel Tereze) denilmesi veyahut madam ile matmazeli tefrik eder Türkcede bir ta'bir bulunarak (Hânım) yerine onun kullanılması dahâ münasip olur zannındayım. Devletce rütbe-i resmiyeyi ihraz etmiş Rum ve Ermeniler'e efendi bey denilmekte iken haremlerine ve kerimelerine Hânım denilmeyerek madam ve matmazel denilmekte olduğunu hatıra getirenler aktörlere efendi denildiği hâlde aktristlere hâlâ ecnebiler gibi madam matmazel deniliyor diye tarizde bulunmazlar. Her neyse bu gibi nüvâkısın yakında ıslâh edileceğini Agop Efendi'nin memnuniyetle görülen himmet ve gayreti te'min etdiğinden bunun dahâ ziyâde tahmili yoktur. Biz gelelim sadede gazeteniz mezkûr bendinde tiyatrodaki oynatılan oyunların Diyojen'in dediği gibi şayet ta'riz olmadığını ve ahlâki efsa etmeyeceğini ve ecnebi lisânından tercüme olunan oyunların Türklerden ba'zı zevâtın yazdıkları oyunlardan dahâ iyi olduğunu güzel bir yolda isbat ediyor. Vâk'â bendenizde sizin ile berâber (Serdar-ı Eşkîya Roberin) ve (Jan Dukale'nin) dahâ iyi olduğu ve içinde Türk

şivesine muhâlif ba'zı cümleler var ise de münderecâtı ahlâk-i ifsâd etmeyeceğini tasdik ile berâber oynatılacak oyunların memlekete nâfi' olub olmadığının Diyojen'in dediği gibi evvelce tefrik ü temyiz edilmesi lüzûmunu iddiâ'dan geri duramam ve bunun vücûbunu da İki Karındaşların Sergüzeştî unvânıyla salı günü ahşâm üzeri ya'ni çeharşenbe gecesi oynadılan oyunun gâyet münâsebetsiz olmasıyla isbat ederim.

Agop Efendi'nin himmetiyle günden güne ilerlemekte olan Osmanlı Tiyatrosu'nun iki sene evvelkine nisbete bugünkü hâli ne derece şâyân-ı teşekkür ü iftihar ise mezkûr oyun o derece zem ve takbihe ve Türkler için te'essüfe şâyândır. Agop Efendi'nin şimdiye kadar kazandığı şöhreti iş bu oyun mahv etmemiş olsa bile bir dereceye kadar lekedar etdiğini zân ettirmeye kimse inkar edemez. Gazetemizi kendim gibi bi-taraf tanıdığımından iş bu oyun hakkında biraz tafsilat vermek ve efendi-i mûmâileyhin nazar-ı dikkat ve gayretini celp etmek isterim.

İş bu oyunun muharriri olan Türk ve Ermeni her kim ise bunda gerek Türklerin âdât ü ahlâkını bilmediğinden ve gerek bilmediğimiz ba'zı esbabdan dolayı Türkleri hatır ü hayâle gelmez bir iftira ile tezyif eylemiş ve güya ki bunun böyle olduğunu bilmeyenlere de anlatmak için birçok da ecnebilerin davet etmiştir.

Bugün İstanbul'da olan Rum polikaryalarıyla Ermeni tulumbacıları çapkınlıkta ve edepsizlikde Türklerin ayak takımını değil Napolitanıları bile tefavvuk etmiş oldukları hâlde oyunun birici perdesinde kurulan meyhâneye bütün Türk ismiyle bir takım çorbacılar cem' edilip bunların içinde bir dane de Apostol ve Artin nâmında kimse bulundurulmayarak beyân ü izâhına te'dib olunan birtakım edepsizliklerin Türkler nâmına icrâ edilmesini [1] ve orta yere Bektaşî kisvesinde çıkarılan âdeme dünyâda en büyük yüzüzlüğün irtikâb etdirilmesini ve Velime Cem'iyetinin hatır ü hayale gelmez bir sûret-i şenî'e ve kerîhe ile tasvir olunmasını ve kız babasının şâl kuşatmak usûlüyle oğlan tarafından gelin almak âdetinin mücerred-i tezyif olmak için gâyet münasebetsiz ve bilmediğimiz yolda icrâ kılınmasını ve hele on sene sonra karı ile koca beyinde vukû bulan müfârakatın akla ve insâniyete ve tabi'ata vâsıl ü âdâte ve ayin ü kâideye muhâlif bir sûretle meydâne konularak Türk nikahlarının ehemmyetsiz ve hükümsüz bir hâlde gösterilmesini ve bilmem ne sebebe mebnidir? İki karındaşı birleştirmek için [2] ortaya kârhâne heyeti çıkarılmasını su'al edilir ise ne ma'na ü murad ile tefsir ü te'vil edeceklerdir. Tahayyürdeyim.

İş bu oyunun hâvî olduğu altı faslın her bir faslı ve belki Hasan Ağa ve Necip Ağa nâmında ortaya çıkan çorbacılarımızın tezyif-i emir her bir ifâdâtı ok gibi sâmi'ne te'sir ettiğinden bir dahâ bu gibi münasebetsiz hâli tekrar etmemek için oynatılacak oyunlar evvel emirde bir heyet tarafından tefrik ü temyiz edilmesini veyahut her hatıra gelen oyun oynadılmak için intihâb olunan parçaların hiç değilse Türk tabi'atına muvaffak gelib gelmeyeceğinin kendisini bilir Türklerden sorulmasını müdürüne ihbar ve rica ederim.

Bu iki karındaş-i sergüzeştinin terakkîleri tezyif olmayıb bilakis tehzib-i ahlâkı mûcip olacağını ve denilen şeylerin tamamıyla Türklerin hâli olmadığını iddi'â eden var ise edibâne bir his ile ve delâil-i lâzımasıyla redde hazırım.

Bir de Agop Efendi tiyatroyu bugünkü hâline getirmek için bunca fedakarlık etmiş iken ba'zı oyunlarda görülmekte olan sofranın ortasının ve peşkirlerin değil ele alınmağa âdetâ bakılmağa ikrah edilmekte olan paçavralıktan çıkarılarak elli almış gurusluk bir fedakarlık ihtariyle ıslahını dahi cümle-i müteriz olarak beyân ederim.

[1] (Bâri sahib-i varaka unutmuş biz söyleyelim) ve hâlâ Türklerde her evlenen rakı bulundurmağa mecbur imiş de tedârik-i emrinde mutlaka bir meyhâneciyi – ayırdı ve gerek alacağı kızın cehaz ü malını peşkeş çekerek – dolandırılmış gibi güveyin meyhâne meyhâne dolaştırılmasını.

[2] Güya her kocasından boşanan mutlaka kârhâne den başka yere gitmezmiş gibi.

HADİKA

(Madam ve Matmazel) ta'bîrlerinde sahib-i mektûb ile ittihad edemeyiz. Onun için istediği hâlde istediği zaman da bahse hazırız. Fakat mektûbun sâir mündericâtınca hakkını teslim ederiz. Aldığımız ma'lûmata göre bu oyunun esâsını (Türkleri tezyif maksadıyla değil) Agop Efendi kendisi tasvir etmiş. Ve erbâb-ı kalemden birkaç zâtın himmetine mürâcat ettiği hâlde nasılsa tasvirine muvaffak olamamış. Sonra şimdiki hâlin de tasvir eden zâtı bulmuş yazdırmış. Agop Efendi tesvirâtını hâvî olan (Planı) kim isterse irâe edeceğini ve Türkleri rezil edecek hiçbir fıkrası olmadığını beyân ve eda ediyor.

Her ne ise bu oyun bir kere oynadı bâri bundan sonra olsun oynadılmasını kendisine lisân-ı hâlk ile ihtâr ederiz.

OSMANLI TİYATROSU İ‘LÂNI

Yarın akşam birinci def‘a olarak *Ecel-i Kaza* nâm fâci‘a

Pazarertesi gecesi: Paris Ferası. Yeni Kant.

Pazarertesi gecesi: Jan Dukala. Karının Fendi. icrâ edilecektir

EKREM BEYEFENDİ’NİN ÂSÂR-I EDEBİYESİ

Ekrem Beyefendi’nin âsâr-ı edebiyesinden Nağme-i Sahrâ ile Atâle-i Terbiye’si ve Münthâb-ı hükmiye fi‘at-ı mahsûsaları ile Bağçekapısı’ndaki Hasan Ağa’nın dükkanında satılmaktadır.

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba‘asında tab‘ olunmuştur.

2.16. (16) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 16– İstanbul – Cumaertesi – Fî 30 Teşrin-i Sânî –

Sene 1289 – 29 Ramazan

ŞU’ÛNÂT

YEVMIYE

HENRY MARTİNİ TÜFENKLERİ

Sadr-ı esbak Mahmut Paşa Hazretleri zamanında iştirâsına karar verilen (Henry Martini) tüfenklerinin işe yaramaz bir hâlde olduğu rivâyet olunuyor.

JURNAL DORYUM

Der-sa’âdet İtalya Sefîri Kont Barbulaki'nin tebdili hakkında şâyi‘ olan havadisi Jurnal Doryum tekzib ediyor.

TA‘YİN

Altıncı ordu re‘is-i sâbık Saadetlü Hüseyin Paşa Hazretlerinin Hassa-i Ordu-yı Hümâyûn Riyâseti’ne ta‘yin buyrulacakları mesmu‘dur.

Aldığımız ma'lûmât-ı mahsûsaya göre müşârûnileyh hazretleri ordu-yı mezkûr tahsîsâtından vaktiyle sirkat olunan iki yüz bin liradan mütecâviz-i mübâlağın tahkikine me'mûr oldukları hâlde nasılsa bunun Bağdatca zâhire ihrâcı mümkün olmamasından ve bu ızlâsâtdan dolayı maznun olanlardan bazılarının burada bulunmasından dolayı kendileri mahsûsen bu iş için ma'iyet-i me'mûrlarıyla buraya celb olunmuş imiş. Şimdi ise riyâset-i müşârûnileyh tayinleri cihetiyle bu işin yüzüstü birağılması lâzım gelmeyib elbette diğerrinin me'mûr kılınacağı mamûldür.

LATERKİ 'DEN NAKİL

“Basiret’in garip garip muhâkemâtı her ne kadar alışılmış bir şey ise de yine istiğrab ve ta'accübü mûcib olmaktadır.

Bu sefer de ordularda istihdam olunmak üzere Viyana'dan tabip celb edildiğine hiddet etmiş.

Basiret’in beyn-i afunetinden neş'et eden şu nemâyişinden dolayı? “Gazet-i Medikal” in nazar-ı dikkatini da'vet ederiz”

RUSCUK

Ruscuk Islahhânesi idâre-i hâzırasının şikayet olunacak bir hâlde bulunacağını ve şâkirdân hakkında mu'âmele-i şedîdenin devâ görülmesiyle berâber mektebe lüzûmu olan eşyânın idâre tarafından tedarik ve i'tâ olunmadığını Laterki haber veriyor.

Geçende ta'dil olunan Levant Herald gazetesi evvelki günden itibaren neşrine taraf-ı hükûmetden müsâ'ade olunmuştur.

LEVANT TİMES BİR AY TATİL

Levant Times gazetesi bir ay müddetle ta'dil edilmiştir.

RÛHÂNİ SINIFI

Pereva nâm Bulgar gazetesi Bulgar papazlarının Rum papazlarından tefrik için tebdil-i kıyafet etmeleri hakkında Bâb-ı Ali'den verilen emri beyân eylediği sırada milletin rûhânî sınıfının ahlâk ve nâmusunu mûcip olacak Ekzark'ın kabul etmeyeceğini beyân ediyor.

Laterki

MÜLÂHAZA-İ ENCÂM

Bu ma'lûmdur ki nev'-i beşerin mahlûkat-ı sâireye racihânı yalnız nutku cihetiyle değil belki akıl hasebiyledir. Çünkü akıl-ı hasâil-i muhassineyi îcâb ı hilâfını red eyleceğinden insanın asıl temizi bir felaket veya bu musibete uğrayan ebnayı cinsinin hâl-i ifticâ'ında vukû' bulacak nale-i iştikâsını işidince imdada sa'yi ettiği içündür. Şüphe etmemeli ki Cenâbı Hak insana nutku tefhim-i meram için vermişse aklı da mülâhaza-i encâm için ihsan buyurmuştur.

Yâ hâl böyle iken ebnâ-yı cinsinden sudûr eden feryâd-ı ıztırârı işidüb de müderris olmayanlar varsa bilâhire kendilerinin dûcâr olabilecekleri felâketden kurtulmaları için edecekleri feryatların gösterecekleri ızdırabların semeresiz kalacağını idrakdan âciz olacak derecede hâssa-i akıldan beheresiz olanlardır.

Elbette Osmanlıların – ahvâline matla' olduğumuz akvâm içinde – müşâr-ü bil-benan olmalarına sebep aranırsa o da celm ü âtufet – lütûf u merhamet – kerem ü inâyet hıfz ü himâyet gibi secâyâ-i celileyi îcâd mertebesinde hüsn-i tatbi ve isti'mal eylemelerindendir.

Tarihimiz baştan aşağı kadar gözden geçirilirse her sahifesinde Osmanlıların bu evsâfa lâyük beyânlarla müessirine tesadûf olunacağında şüphemiz yoktur. Hatta Osmanlıların mekarim ahlâkda olan derece-i menziletini vaktiyle berâdiyemiz şu cümle ile ta'rif etmişti.

“vakâyi' sâlifeden anlaşılıyor ki hasenât uğrunda akçe değil nakt-ı hayât-ı bezl edecek kadar fütûvvet milletimizde âdât-i câriyeden ad olunacak derecede idi .

Ya biz o nesl-i kerimeden gelmiş değil miyiz ki memleketimizin bir köşesinde belâ-yı galâ ile dûcâr iftikâr ü ızdırâb ve bir dilim etmek bulamadığı için ihtiyar-ı igtirab ile vatan-ı umûmiyenin kalbigâhı bulunan pâyitahta dehâlet eden Bingazi âfetzedegânı sokaklarda süründürüb de ellerine beş on para vermek gibi yalnız Osmanlılığa değil umûmen insanlığa ar olan şeniyeği ihtiyar edelim de i'âde-i vesa'âdetleri için şerîta-i muâveneti unudalım! Topdan bir i'ânede bulunmayalım! sehâvetimizi keremimizi alenî beş on para vermekle göstermekden hebâ etmeyelim.

Böyle üryân ü nâlân sokaklarda gezdirilmede (Şey'en Allah) diye avuç açtıralım.

Başlarını sığındıracak bir yer bulamıyalımda câmi‘ avlularında mermer üzerlerinde yatmalarına razı olalım!

Ne şerîta-i insaniyete ve ne de hamîyyet-i İslâmiye‘ye muvaffak olan böyle bir kayıtsızlığa ihtiyar edib de çâre-i felâhilerini mülâhaza etmemeğe insaniyet râzı İslâmiyet mütehammil midir. Bu hâllerini görüp de merhamet etmemek nasıl kabil olabiliyor?

Yâ haklarında icrâsı lâbüd olan mu‘âveneti diriğ edenlere nasıl insan deniliyor?

Biz sefa döşeklerinde yatalım – ni‘am-ı günâgûn ile ârâste sofralarda yemek yiyelim de onlar sokak köşelerinde sürünüb bir lokma etmeği bin minnet ve rica ile tadârike çalışsın. Biz Kalpakçılar Başındaki dükkanları boşaltacak oyun yerlerini dolduracak kadar para bulalım ve huzûzatımızı îfâ edelim de onlar berd u barandan hıfz-ı vücûd edecek bir hırkaya ve def‘-i ceva‘ eyleyecek bir lokmaya hasret-keş olarak mihnet ve müzelletle yaşasın!

Yazık o Osmanlılara – yazık o düdmân-ı hamîyyete ki millet ve İslâmiyet ilcâsıyla olsun belâdîdelere râhm ü şefkati ferâmuş eylediler.

Hakikat! Vaktiyle Osmanlı nâmı merdlikle civân mertliğın ma‘nâ-i mecmû‘nu ifâde eder bir sıfat hükmüne girmiştir. Hayf ki biz ünvân mefharet-i muhâfazada gaflet ediyoruz!!!

İnsâniyete şeref ve Osmanlılara esef bahş olacak hâlâtdandır ki aralarında koca umman olan İngilizler mülkümüz idâdine dâhil ve karadan gitmek kâbil olan Bingazi ahâl-i âfetzedegânı için i‘âneler toplayıp insâniyetin kudretini i‘lâya çalışsınlar da biz ayağımıza düşmüş biçârelere İslâmiyet’in cinsiyetin şânını muhafaza için olsun bir i‘âne-i hayriyede bulunmayalım! Vâk‘â devletin hilâfet ve matbû‘atın cihetleriyle Bingazi ahâlisi hakkında mükellef olduğu inâyet-i diriğ etmeyeceği Müslim ve hatta Mısır ve Şam gibi yerlerden zâhire tedârikine teşebbüs edeceği ma‘lum ise de bu inâyetler bu himmetler şu biçâreleri dûçar oldukları belâdan umum tarafından vukû‘ bulacak mu‘âvenet derecesinde rehâyâb edemiyeceğinden herhâlde milletin inâyeti hem amîm ü amîm olmasa bile ızdırarı değil ihtiyârı olduğu için fevkalade makbule geçeceği derkârdır.

Çünkü devletin bunlar hakkındaki inâyeti “Mesela bir çiftlik sahibi südünden peynir yoğurt yağ çıkararak havâic-i zarûriyesini def‘ ettiği ineklerden birkaçı birer ârıza ile südden kesilse istifâdeden kaldığı için onları ya beyâbâne terk ve yâdından sebâ‘a

teslim etmezse vereceği yemle su olmayacak kadar olduğu gibi” i‘âde-i iktidar ve sa‘âdetlerince kâfi olamayacağından milletin dahi bu yolda îzâr-ı kerem ve inâyet eylemesi insaniyete ve hamiiyete dînen ve mezheben ferizadan olduğu için bu bâbda büyüğün küçüğün hamiiyet ve mürüvvetine ya‘ni havâic-i zarûriyesinden artan parayı vermeye kâdir olanların kerem ve inâyetine mürâca‘at eder. Ve şimdiki hâlde (Necl-i güzîn pâdişahî ile) sâir inâyet ve kudretleri meselemiz olan zevât-ı kirâm hazerâtının nâmelerini kayd ederek vukû‘ bulacak i‘ânei-i hayriyelerine intizâr eyleriz,

Lira

_____ {{{ Hassa ordu-yı hûmâyûnu müşiri

devletlü necâbetlü Yusuf Azaleddin

Efendi Hazretleri. }}}}

Zât-ı Sadr-ı a‘zamı

Kamil Paşa Hazretleri

Midhat Paşa Hazretleri

Mustafa Fazıl Paşa Hazretleri

Hâlil Şerif Paşa Hazretleri

Rıza Paşa Hazretleri

LÂHİKA

Vukû‘ bulacak i‘âneleri gazetemiz ahs ile emniyet sandığına teslim etmeyi ve terâkim etdikden sonra erbâb-ı hamiiyetden mürekkeb bir cem‘iyyet akd edilerek ittihâz olunacak tedâbiri devlete arz eylemeği der‘uhde eder.

Tevfik

TÜRKİSTAN’DA DİPLOMASİ

Dünyâda idarenin en müşkül ciheti mu‘âmelat-ı hâriciyedir. Bir diplomât bir serasker gibi fen-i harbin eser-i hakikatinde veya bir Hey‘et-i Vükela gibi ma‘ârif-i siyâsiyenin meslek necâtında yürümekle değil keşf-i zamir ve keşf-i istikbal ve ketm-i fikir ü ketm hâl ile nüfûz u menfa‘atce dâima birbirine rekâbetden hâli olmayan devletlerin her nümâyilinden istifâde etmek ve kendi devletinin bulunabileceği

müşkülâtıdan hiç kimseyi istifâde etdirmemek gibi birtakım havârîk-i âdât-i izhârıyla mükellefdir.

Devletin teşhisi kâbil olsa mu‘âmelat-ı düveliyeye tâyin ettiği me‘mûrlarında teşhis eder. Böyle bir me‘mûr bir koca ümmet efradının umûmi ve husûsi kâffe-i menâfine gâfil olacak. Hâlbuki îfâ-yı vazîfede istinâd için bir mu‘ayyen şöyle dursun ne kendi tecriyesinden başka bir numûnesi ne kendi dirâyetinden başka bir üstâdı bulunur. Hatta kendi tecriyesi bile olsa olsa devr a devr istidlâlât ile müfid olabilir. Çünkü bir dürlü tedâbir ile iki meselede muvaffak olmak ihtimalin haricindedir.

Çehrede en hafif bir eser telaş veya cephede en küçük bir çîn-i tereddüt ile bir koca devletin istiklâlîni istikbâlîni muhâtrada bırakmağa müstaid zamanlar olabilecek öyle bir imtihângâh-ı ızdırabdan ise zaten insana ve binâenaleyh kemal-i külliyyeden mahrum olan diplomatları geçecek.

Bir devlet bir yerin zabitanı veya bir maksadın tervicini iltizâm eder. Askerine hazinesine mürâca‘âtdan evvel muttallibenin husûlünü me‘mûrîn-i hâriciyesinin mahâretinden bekler. Bir devlet muhâtaraya uğrar. Askeriyle hazinesiyle kendini kurtarmaktan âciz kaldıktan sonra umûmun tahammül edemediği bargirani bir diplomatın himmetini tahmil eder.

Bu hâllere nazaran iyi denilebilir ki büyük bir diplomat olmak bir devlet kadar büyük olmak demektir.

Ve isti’dâdın fevkalâdeliğine olan ihtiyacındandır ki mu‘âmelât-ı hâriciyede ashâb-ı mahâret-i idarenin sâir şu‘belerinden dâima az zuhur eder.

Fi‘iliyât-i siyâsiyece erbâb-ı iktidâr yetiştirmekde hemen her kavimden ziyâde feyyaz olduğu müsellemler olan nesil-i kerîm-i Osmânî Ragıp Paşa zamanına kadar kemâl-i dirâyetle mütehammil-i diplomatlar peyda etmekde dahi emsalin eylememişdi. (Bu eâzımın terâcim-i ahvâlî için bir fihrist-i irâdına bile Hadîka’nın hacmi müsâ‘id olmadığından o yolda ba‘zı izâhât-ı i’tâsına muvaffak olamadık.)

Fakat Ragıp Paşa zamanından sonra zuhûr eden kaht-ı ricâl arasında müdbir-i külliyyât olarak ve mu‘âmelât-ı devliyyeyi idâre edecek vükela hiç yetişmez olmuşdu. Bu fikdân ise Rusya’ya karşı açılan dört muharebede şan-ı millete tertib eden bir dürlü

tenezzüllerden başka bâri mülkûn ziyânı ve Cezayir'in Yunan'ın Sırbistan'ın flanın bu hâle gelmesini intâc eyledi.

Ashâb-ı dikkat Bâb-ı Âlî'nin bir odasında sahihen vükeladan olmağa layık bir zât görmekten ye's-i küllî ile me'yûs olduğu sırada idi ki Reşit Paşa merhum tedbir-i küllîyât ve idâre-i mu'âmelâta iktidâr sıfatını ve bununla berâber birçok da kusurları câmi' olduğu hâlde meydân-ı ikbâlde zuhûr eylemişti.

(Müşârünileyhin muhâkeme-i ahvâline dâir bir hayli zamandır hayırlı şeyler söylendiği için burada dahi ondan bahsetmeye hâcet görünmez)

Rüştü Paşa'nın vefâtından sonra vukelalıkda ahlâken kendine fâik ve dirâyete mütekârip bir kâç zât görüldü fakat Hâriciye Nâzırlığı'nda istibdad eden zâtlar gerek dirâyete ve gerek ihlâfen kıyas kabul etmez mertebe mâdununda idiler. Arada ise bir de ehliyet düşmanlığı peydâ olduğundan efkâr-ı umûmi'ye devletlü Hâlil Şerif Paşa Hazretlerinin hasâyis-i âliyesini hâriciye müsteşarlıklarında olan ef'âliyle takdir etmeğe başlayınca kader o makâm-ı celil'in istikbâl kurbunca ümidler bütün bütün münkatı' olacak dereceye gelmişti.

Nihayet kader beslediği diye ikbâl-i fi'ile götürdü. Devlet-i Aliyye'de – tarih siyâsetinde nâmı bir fasıl felaha mukaddema olabilecek bir hâriciye nâzırına dahâ nâil oldu. Müdâhinlik şerefiyle müftehir olanlardan bulunmadığımıza iğtirâren kemâl-i emniyetle beyân ederiz ki şimdi devlet ü millet menâfi-i hâriciyesinin berîd-i kifâyete mevdu' olduğundan emin olabilir. Müşârünileyh hazretlerinden bir büyük ümidimiz de imtiyazât-ı ecnebiyeye bir nihâyet vererek mülkümüzde adaleti teslit-i icâbından tehlis ile Tanzîmât ve teşkilât-ı mü'esseselerinin evsâf-ı müceddidânelerine iştirak etmelidir.

TELGRAF

FRANSA

Paris 27 Teşrin-i Sâni

Sağ taraf a'zâsının hey'et-i mes'ûle teşkiliyle şerâit-i idâre meselesine memâşât etmelerinden Mösyö Tiyer ile Girdiril Komisyonu arasında ittifâk hâsıl olmuştur.

Paris 28 Teşrin-i Sâni

Hükûmetin Şerâet-i İdare ile Heyet-i Mesule teşkili hakkında olan Layihâlar'ı Şûrâ-yı Ümmet arzu edeceği söyleniyor.

PRUSYA

Berlin 24 Teşrin-i Sâni

Resmi gazeteler gerek Almanya'nın ve gerek düvel-i sâirenin Fransa'da mevcut olan fıkra sahiplerine muâvenet ettiklerini beyân ediyor

MEMLEKETEYN

Bükreş 27 Teşrin-i Sani

Bugün mebusan kamarasında prens tarafından irâd edilen nutukda (Umûr- i mâliyenin intizâm-ı ahvâlinden ve imâretin her cihetinde ıslâhat icrâsının mukadder olduğu ile münâsebet-i hâriciyenin memnun olunacak sûretde bulunduğu) bahsetmiştir.

FİNYÂNLARDAN BİR MÜTEHAMMİN İSTİNTÂKIN BAKİYESİ

—Her insanda bir tavr-ı mahsus olduğunu da zannederim itiraz buyurursunuz.

—Şüphe yok.

— Benim âdetim de bilmediğimiz söyleyenle söylediğini bilmeyene böyle mukâbele etmektir.

— Sahih söylüyorum dün gece nerede bulundunuz?

— Bende sahih söylüyorum ki canımın istediği yerde bulundum.

— Onun adı yok mu?

— Üstünüze lâzım mı?

— Elbette lâzım ki soruyorum ?

(Finyân pencereye koşarak sokağa baktıktan sonra)

— Cânım müstantik efendi! Şu hasır şapkalı Mösyö'yü celb etsenize?

— Hângisini?

— İşte şu şemsiyeye dayanarak gideni.

—Neyapacaksın?

— İsmi dün gece nerede bulunduğunu soracağım.

—Sen o âdemi tanıyor musun?

— Hayır tanımadığım için soracağım yâ.

— Öyle ise tanımadığım âdemin ismini gezüb eğlendiği yeri sormaya ne hakkın var?

— Peka'lâ hakkım var hatta sizden de sormaya kendimi haklı görüyorum.

— Neden?

— Sizden öğrendiğim usûl-i istintâkdan,

— Kinâye mi söylemek istiyorsunuz?

— Hayır pek sarîh söylüyorum. Huzûr-i devletimizde kinâyeye hâcet var mı efendim?

— Siz ne işle meşgulsünüz?

— Şimdi münasebetsiz su'allerinize cevap vermekle.

—Efendim burası mahâl-i resmidir. Polisdir. İstintâk dairesidir. Burada latife olmaz. Sorulan şeylere ciddi mukabele etmek lâzım gelir.

—Ya siz benim vicdanımı nasıl keşfedebiliriz ki söylediğim sözlerin ciddi olmadığına hüküm ediyorsunuz?

—Ya ben sana neyle meşgulsün diyorum. Sen “Şimdilik münasebetsiz su'allerinize cevap vermekle diyorsunuz”

—Yalan mı söylüyorum huzurunuzda cereyan eden hâlden verdiğim haberi hızla haml ettikten sonra maziden bahsetmeyelim lâzım gelse kim bilür ne ma'nalar vereceksiniz.

— İşte ne hizmetdesiniz ? Onu soruyorum.

— Hiçbir hizmetde değilim görüyorsunuz ya.

—Yok yok kesbiniz nedir?

— Hângi kesbim?

— Bir âdemin kaç kesbi olur?

Bakiyesi Sonra

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.17 (17) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 17– İstanbul – Pençşenbe – Fî 4 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 4 Şevval

İSTANBUL 4 KÂNÛN-I EVVEL/ İCMÂL-İ AHVÂL-İ UMÛMİYE

Şu günlerde ahvâl-i umûmiye eski sûretinden başka bir sûrete inkılâb etmemiş ise de evvelki hâllerin günden güne tâzeleşdikce tâzeleşmekde ve her tâzeleşdikce bir kat dahâ kesb-i ehemmiyet etmekde bulunduğu görülüyor.

Ezcümle İngiltere'de kanayan erbâb-ı ihtilâfın galeyân-ı efkârı bu kere âdetâ kabına sığmayacak dereceyi bulması İngiltere için dâhili meşgûliyetlerin en büyüğüdür.

Finyanlar İrlanda Ceziresi için ayrı ve müstakil bir parlamento te'sisiyle cezire-i mezkûre idâresini Britanya hükûmât müctemi'ası idâresinden bil-küllîye ayırmak zamânı tamam bu zaman olduğunu hüküm ederek ona göre teşebbüsât-ı fa'liyeye kalkışmak azmine düşmüşlerdir.

İngiltere devleti başvekili Mösyö Gladiston erbâb-ı ihtilâfın efkârını bu kere dahi bir tedbir-i mahsûs ile teskin etmek için İrlanda'ya azimet tasavvuruna düşmüş ise de muhâlifin merkûmenin re'isi bulunan Mösyö Bout “Eğer Mösyö Gladiston bizim Finyan mahbuslarını salıvermez ve İrlanda için bir parlamento küşâdını tasvib etmez ise korkarım ki İrlanda'ya geldiği zaman ahâlî tarafından emir ettiği derece hüsn-i kabul görmeyecektir” diye efkâr-ı umûmiyenin derece-i şiddetini i'lân etmiştir.

Ahvâl-i umûmiyeden nazar-ı dikkati celb olan bir şey dahi Fransa'da efkâr-ı âmanın an be an tenevvü' ve tehâlûf etmesidir.

Bonapart taraftarlarını Kızıl Cumhuriyet tarafdarânî hâsılı filan ve falan tarafdarânî olduğu gibi Cumhuriyet mu'tedile-i hâzıra tarafdarânî dahi ikinci derecede olarak birkaç fırkaya münkasım olduklarından şimdi cümlesi Fransa'nın geçen muhârebede dûçar olduğu hasar üzerine muhtâc olduğu ta'mirden ziyâde kendi entrikaları için ittiâb-ı fikir etmektedirler.

İşbu ihtilâf-ı ahir geçenlerde Mösyö Gambetta tarafından irâd edilen nutkun tesirâtı olup bu te'sirat Allah bilir ama büyücek bir su-i netice hâsıl edebilecektir.

Rusya ile Almanya hudûdu üzerinde ve Rus İdaresi altında bulunan Livonya vesair eyaletlerde Cermenlik fikrinin Slavlık fikriyle nasıl mücâdele ve mu'ânede etmekte bulunduğu ma'lumdur.

Golos gazetesi yazdığı bir bende göre Slav efkârına mukabil Cermen efkârıyla imtizac ederek Rusya devleti aleyhinde şimdiye kadar yalnız Lehliler tarafından gösterilmekte bulunan nemâyişe Cermenler dahi iştirak etmiştir. Hatta geçen gün Livonya Dârü'l-fünûn'un altıncı def'a olmak üzere icrâ edilen sene başı resminde Lehli şâkirdân ile Cermen şâkirdânı Rusya Devleti aleyhinde alenen ibrâz-ı husûmet ederek bayrak için sokakları dolaşmış olduklarından sâlifüzzikr Golos gazetesi gayet şiddetli bir bend kaleme almış ve mâilinde zikir olunan Dârü'l-fünûn'dan dahi Alman lisânını kaldırarak ve Rus lisânından başka hiçbir lisânın teklimine cevaz verilmeyerek bu yüzden de Panslavizm fikirlerine hizmet edilmesini tavsiye eylemiştir.

Ahval-i umûmiye cümlesine dâhil olan mesâilden birisi dahi Mısır'ın Habeşistan hudûduna asker sevk etmesi kaziyyesi olup İngiltere devleti buna bi'l-mecburiye i'tiraz etmekde ise de Almanya gazeteleri muvaffak-ı lisân kullanmakdadırlar.

Zâhir hâle bakılırsa Almanya devleti Habeşistan seferi hakkında gösterdiği bu iğmâzı nev'ummâ İngiltere devletine serzeniş maksadıyla ediyor. Çünkü gazeteleri "İngiltere devleti Asya-i Vastâ'ca fütûhât ile iştigal eden Rusya devleti için etdiği sükûtu devlet-i müşârünileyhin gayr-i mütemmedin bir hâlkı daire-i temeddine almak himmetinde bulunduğundan dolayı ediyor ise Mısırlılar'ın bedevi değil âdetâ vahşi bulunan Habeşlileri medeniyet içine sokmalarına neden i'tiraz ediyor?" diyorlar.

İşte şimdiki hâlde ahvâl-i umûmiyeden nazar-ı dikkatde bulunanlar şunlardan ibâret olup eğerce dahâ ufak tefek bir takım şeyler var ise ise de onlar gazetemizin

havâdis-i hâriciye kısmında peyderpey görüleceğinden burada ve ahvâl-i mühimme sırasında derc ve iş'ârından sarf-ı nazar kılındı.

ŞU'ÛNÂT

SADR-I A'ZAM HAZRETLERİ

Ramazanın ibtidâsından beri tebdil-i vükela hakkında sıhhatine emniyet olunur sûretde deveran eden sözler bayram günü tamamıyla çürüdü.

Zîrâ mu'âyededen sonra cenâb-ı şevketme'ab-ı pâdişâhî Sadr-ı a'zam Hazretlerini nezd-i hümayunlarına celb ile bir sâ'at kadar iltifât-ı şâhânelerine mazhar ve vükela hakkında olan i'timâd-ı melukânelerine binâen hey'et-i hâzırayı idâme etmek azim kuyusunda bulunduklarını beyân buyurmuşlardır.

HEY'ET-İ HÂZIRANIN İKÂSİ

Taraf-ı hazret-i tacdârîden mu'âyededen sonra hey'et-i hâzıranın ikâsı azm kat'îsinde bulundukları hakkında

Sadr-ı a'zam Hazretlerine vukû' bulan irâde-i şifâhiyenin Viyana'ca hüsn-i te'siri mûcib olduğunu telgraflar haber veriyor.

BULGARİSTAN GEZİSİ

Bulgaristan'ca ba'zı tedâbir-i ittihâzı için Faruk Ali Saip Paşa Hazretleriyle Bağdad Vali mu'âvin-i sâbık Sa'âdetlü Şakir Beyefendi'nin refâkatlerinde bir komisyon olduğu hâlde birkaç güne kadar Sofya'ya gidecekleri ve Bulgaristan'ın sâir ba'zı mevki mühimmesini de gezecekleri istihbar olunmuştur.

BULGAR GAZETESİ BİR AY TATİL

Peravuv nâm Bulgar gazetesi bir ay müddetle tatil olunmuş.

MÛNAZA'A

Geçen akşam tatavela da bir koltukta oturmakta olan üç dört delikanlı beyninde zuhûr eden bir münaza'ayı içlerinden birisi bir diğerinin kanıyla fasl etmiştir.

NEW YORK TERİBİN

(New York Teribin) nâm Amerika gazetesi müesses ve muharriri meşhur Horas Gayrelli' vefât etdiğini 30 teşrin-i sâni tarihli bir telgraf haber veriyor

Bu zât Cumhuriyeti riyâseti namzetlerinden iken nasılsa bu kere ki nihâbede ekseriyet Grant'ın tarafında bulunmasından o şerefden mahrum kalmışdı kendisi Grant'ın muhâliflerinden ve gazetesi (İngilizler'in Times'inden ziyâde) nüfuzlu idi.

TAHRAN HAVADİSİ

Kânûn-i evvelin biri tarihiyle alınan bir telgraf a göre Valide Hânı hâdisesi hakkında verilen tefsîlat Tahran'ca pek büyük te'sir hâsıl etmiş.

Hatta muhâlifin gürûhu Sabrat Sadradüle'yi müşkülât içinde bırakmak için bu hadiseden istifadeye çalışmakta olduklarından buna dâir İstanbul'dan gidecek havâdise intizar ediyorlarmış!!!

MEKTÛB (HADİKA BAŞMUHARRİRİ TEVFİK BEY'E)

Bingazi ahâlîsine iâne edilmesini teşvîk yolunda yazdığınız bendi – ağlaya ağlaya – okudum. Bingazi ahâlîsi gibi sâye-i lütfumuza tifimize iltica eden birçâregân hakkında latif ve merhametini diriğ edecek kadar hamıyyetsizlenmiş hâlâ hiçbir Osmanlı bulunmayacağını yâkînen bilirim.

Çeh fâide ki bu gibi bir iâne-i umûmiyelerde gazetelerin etdikleri tavassuta (Ol kadar) i'timâd-ı umûmi kalmadı.

Siz darılmayınız. Sözüm size değil. Çünkü âlem-i matbû'âda hâlk sizi henüz tecrübe etmedi. Ve bana kalır ise sizin tecrübeniz elbette hüsn-i netice ishâr edecektir.

Fakat hâlk şimdiye kadar sebkât eden ümennâlığını nazar-ı dikkate alacak ve almakda elbetde hak kazanacaktır. Dahâ evvelleri toplanmış olan ba'zı i'ânelerin eski hesaplarını haydi şimdi tecdit etmeyelim. Fakat Basîretin Antakya i'ânesi olarak topladığı otuz beş bin kadar gurus ne oldu? Buna dâir henüz bir haber alamadık.

Bu paranın Hâleb Vilâyeti'ne irsâli hakkında yazılan emirnâme-i sâmîde gösterilen mikdara bakılır ise efkâr-ı umûmiye Basîret'i âdetâ muhâkemeye bile çekecektir. Çünkü dilencinin çanağından para almak kadar küçüklüğe hâlk mümkün değil tahammül edemez. Evvelâ Basîret hâlk nazarında teberruan zimmet etsin de sonra Bingazi biçâregân ahâlîsine iâne husûsunda gazetelerin teşkilatına emniyet etmek için hâlka i'timad gelsin.

Eğer kendi iffetinizden şüpheniz olmamakla berâber matbû'âtın nâmûsunu ikmâl etmek ister iseniz bu varakamı gazetenize derc eder ve Basiret'den te'minât talep eylerseniz bâkî

İmza

Bir Osmanlı

HADİKA'DAN CEVAB

Hadîka kendisi için kimseye emniyet tavsiye edemez. Çünkü hâlk eğer isterse veya dahâ doğrusu istemezse bir gazeteciye değil bir hey'et-i mu'azzamaya bile emniyet etmez bizim maksadımız bugün ve hatta bu sâ'atde açlıktan ölmekte olan Bingazi ahâlisine imdâd edilmesidir.

Verilecek i'ânelerin cem ve hıfsına – devletin zamânı altında bulunduğu için – emniyet sandığını gösterdik. Parayı bizim alıp vermek hidmetini deruhte etmek isteyişimiz beş on bin kişi tarafından vukû bulacak bir i'âne de herkes için sandığın bir defter tutamayacağını ve parayı bir nağme verinişinden kabul etmekliğin nizâm-ı iktirasından bulunduğunu bildiğimiz içindir.

Bir de Basiret'in topladığı i'âne ye dâir izâhât vermesi umûmen matbû'ât-ı Osmaniye hakkında hâlkın neden su-i i'timâdına mûcip oluyor? Basiret payeleri ne yaptığını söylemiyorsa verenler arasın. Haber alamazsa hükûmete mürâca'at etsin.

Sahib-i mektûb izâh-ı merâm etmediği için eski i'ânelerden muradı Hângisidir bilemeyiz.

Hâce Paşa ve Beyoğlu harîkleri üzerine açılan i'âneler ise onların hele bâ-husus Hâce Paşa harîki i'ânesinin nasıl olup nasıl gittiğini biz de hâlâ merak edendeniz. Eğer tahkik eder de bildirirse minnetdar oluruz.

Fakat şimdiye kadar (Basiretten mâ'adâ) gazetelerin topladıkları i'ânelerin tamâmen mahâlîni bulunduğunu kimse inkâr edemez.

Matbûat-ı Osmaniye içinde hâlkı böyle bir emir-i ahire (Girid mes'elesinde) en evvel Tasvir-i Efkâr teşvîk etdi. Muhbir gazetesi bu emr-i ahire fi'len hidmet etdi. Hatta Hakayık gazetesi müdürü Filib Efendi i'âne yi topladı. Kisesinden para sarf ederek kalkdı tâ Girid'e kadar gitdi. Muhtacını aradı buldu. Herkese kendi eliyle ve mesâbiyetinin

derecesine göre tevzi' etdi. Her mahâllenin ihtiyarlarından mürekkep akt olunan meclislerden ve hükûmet-i mahâlliyyeden verilen i'ânenin miktarını nâtik mühürlü senedler mazbatalar alındı. Geldikten sonra Muhbir gazetesinde olanların isimlerini ve verilen paranın mikdârını î'lân eyledi. Bu cihetle (Dahâ evvelleri toplanmış ba'zı i'ânelerin haydi hesabını aramayalım) cümlesinde eğer Muhbir i'ânesi de dâhilse şimdiden biz red ederiz. Çünkü parayı götüren âdemin yedinde hâlâ senetleri olduğunu bilenlerdeniz. Bu hizmeti ise ne Giridliler ne de burada i'âne verenler unudabilir.

Bu hâlde ya'ni matbû'ât-ı Osmaniye hakkında eğer sahihen (Sahihen değil ben de kendimi gazetecilikden tecrid edersem o itikada bulacağım) hâlk emniyetsizlik gösteriyorsa ona da sebep Basiret'dir. Çünkü verenlerin ismini î'lân etdi ammâ nevzi'âtın defterini hâlâ irâe etmiyor.

Binâenaleyh kendisine ihtâr ederiz. Hem matbû'ât-ı Osmaniye'yi böyle bir şeyin azminden hem de kendisi de kendisini beyhûde yere şaibe-i irtikabla benâmülkden kurtarmak için şu defteri î'lân etsin.

Yine tekrar ederiz. Emniyet sandığı açıktır.

Î'ânede bulunacaklara isterlerse doğrudan doğruya mürâca'at etsin. Zîrâ mahâllinden kalan bir zâtın rivâyetine göre birtakım nisvan ve sıbyan üryan ve nâlân olarak ve açıklıktan karnına taş bağlıyor ve günde birkaç âdem oturduğu yerde ölüyormuş. İnsâniyet hamîyyet böyle zamanda belli olur. İslâmiyet'in ikdam-ı farâizinden birisi de muhtaçlara i'ânedir bununla berâber hayırda gaflet edenleri yâd edecek ünvân bulamayız. Çünkü i'tikâdımızca âça merhamet etmeyen insana aç bırakmakla eziyet edenle şenâ'atde bir tutuluyor.

DÜELLO

Geçenlerde kibarzâdelerden birinin hânesinde vukû bularak etdiğimiz tahkikâta göre ortada bir sebep ma'kul olmaksızın misafirlerden biri aleyhinde teşhir-i silaha kadar gidilmiş ve müehhân her taraftan müsâfaha ile bastırılmış bir münâza'ada tefevvuh olunan dolu sözlerini hakikaten terbiyesine i'timad olunur bir zâtın tasdik ettiğinden başka âdet-i habisenin memleketimizde iptidâğını o sırada şiddetle tervic ettiğini kemâl-i te'ssüf ve istiğrâb ile işidiyoruz.

Avrupa'da bile erbâb-ı ukûlun Cumhur'u nezdinde merdûd olan ve iki hasmının nazar-ı hükûmetden gizli bir yerde bir yerini boğazlayarak fasl dava etmesinden ibâret bulunan böyle bir âdet ve haşyâneye taklid heveslerini milletimiz efradından hiçbir vakit hiçbir kimseden beklemezdik!

Binâenaleyh bu düello âdet-i şeni'yesini ileride bir bend-i mahsûs ile tedkik ve muhâkeme edeceğinizi şimdiden va'ad eyleriz.

TELGRAF

PARİS

Paris 2 Kânûn-i Evvel

Esanible Nasyonel'in (Şûrâ-yı Ümmet) dağıdılması söyleniyor.

PRUSYA

Berlin 2 Kânûn-i Evvel

Saray Meclisi'ne devlet tarafdarı yirmi beş nefer iki a'zâ dahâ ta'yin olunmuştur. Bismark'ın hastalığı metevâtırdır.

AVUSTURYA

Viyana 2 Kânûn-i Evvel

Geçen pençşenbe günü imparatorun riyâset-i tahtında akt olunan Meclis-i Hâs-ı Vükela'da yukarıda borsa mu'âmelatı için bir resim vaz'ne karar verilmiştir.

(Darısı buranın başına)

Mösyö de Levniyay'ın isti'fâsı tahaffuk etdi. Bir yeni kabine teşkili Mösyö İplâviye havale olundu.

Havalar ilkbahar gibi letâfetle devam ediyor.

MACARİSTAN

Peşte Kânûn-i Evvel

Kolera Mündefi' olmuş hükmündedir.

Karakoyu 2 Kânûn-i Evvel

Şair meşhur Pol vefât etdi.

AMERİKA

Nevyork 30 Teşrin-i Sâni

Terbin gazetesi muharriri Horas Gayrelli vefât eyledi.

Vaşington 1 Kânûn-i Evvel

Eylediği Re'is-i Cumhur Garan kongreyi kürşâd ile karâit-i beyâmede memleketin âsâyış ü sa'âdet hâlinden ve ve Berlin hüküm meclisinin İngiltere ile Amerika beynindeki sehâb-ı berûdeti mahv eylediğinden ve Fransa ve Almanya ve Rusya ile olan münâsebâtın memnun olacak sûretde devamından bahs etdi.

İNGİLTERE

Londra 2 Kânûn-i Evvel

Kâbol'den yazdıklarına göre Rusyalılar Hive'ye doğru hareketle Tevlik'de kuvve-i askerlerini birleştirerek Şark cihetine yürümekte imişler.

KASABA HİTAB

Diyojen (Marvel) gazetesine vermiş olduğu cevabı mahkeme yollu Hadîkan'ın 12 numaralı nüshasında ba'zı mütâla'a beyân eylemişdim. Kasab "Efendi" buna cevaben 164 numaralı Diyojen'e bir bend yazmış. Sâir tuhafîkları sırasında gülerek okudum. Ma'hezâ mevzu'bahs olan tiyatro maddesini ciddi olarak mahkeme etmek istediğini bildirmiş olduğundan biz de cevabını vermeye mecbur olduk.

Evvela şurasını söyleyelim ki Kasab Efendi bizim "Beyefendi" olduğumuza hüküm etmiş acayib! Gazete muharrirleri mutlaka "Beyefendi" olmak mı lâzım gelir? Belki ağayım. Belki paşayım. Zîrâ medeniyetin böyle bir civcivli zamanında bir paşanın gazete yazmaya tenezzül etmesi ve yahud bir ağanın eli kalem tutabilecek kadar asrın ma'ârif ve medeniyetinden müstefid bulunması o kadar garib bir şey değildir. Mademki Kasab Efendi yazdığımız bendin dört satırından mâ'adâsının huşûyâtından ibâret olduğunu anlamışdır bir hamallık da gazete muharrirliği etmesi istib'âd olunamaz.

İşte bizim kendisine Kasab dediğimiz gibi o da bize ba'dema nâmımızla hitâb ederek "Gölge etme başka ihsan istemem" demiş bir âdemin ağzına yakışmayan bey efendi paşa efendi ta'birâtını su'istimal eylememesi için cevabınızın birine imzâmızı vaz' eyledik.

Bununla berâber şurasına te'essüf ederiz ki o huşuyatdan hülâsa etdim zannetdiği dört satırla yazdığımız bendin mâili beyninde dağlar var. Keşke gazete yazar paşa beyefendi ağa veyahut hamallardan bir mâil anlayanına mürâcat ederek ona tercüme etdirse idi de bendimizin mâil-i hakikisinden ve belki sadedden bu kadar uzak düşmese idi. Her neyse zihnini karışdırmamak için çok söylemeyib cevabınızı verelim.

Biz bendimizde “Beyoğlu'nda Fransızca oynanan oyunlar mûcib-i mazeret mi oluyor ki İstanbul'da oynanan tercümesinden menfa‘at hâsıl olamazsın” demişdik. “Bir oyunun mebni aleyhi olan vak’a ahlâkca ma’kul iken başka lisân-ı nakil hâlinde neden aksi zuhûr etsin de ahlâk bozukluğuna hizmet eylesin?” dedik.

İnsaf buyrulsun olsun! Şu iki sözün beyninde pek çok fark vardır. İyice mütâla‘a olunsun.

Beyoğlu'ndaki Fransız tiyatrosundan ettiğimiz bahisle tercüme bahsinin beyninde tamam bir sütun var idi. Şöyle ki tercüme bahsini ta‘kib eden bir sütunluk sözden sonra tiyatrolarda oynatılan oyunların memleketde nafi‘ olup olmadığını tefrik ve temyiz mes‘elesinde “İfrad-ı milletin Fransızca bilenlerine ahlâkı bozuk nazarıyla bakamayacak isen Beyoğlu'ndaki Fransız Tiyatrosu'nda oynanılan oyunların da devletce tetkik ve temyizinden sonra mevki-i icrâya konulması lâbeddir. Eğer bu olmayacak ise Agob Efendi'nin istediği oyunu oynamada yerden göğe kadar hakkı olur. Burasını da devlet tiyatronun imtiyazını verirken elbette Diyojen muharririnden evvel düşünmüşdür” demişdik.

Yine insaf buyrulsun! Kasab Efendi'nin dört sütûnda hülâsa ettiği sözle asıl bizim sözlerimiz beyninde bir nisbet var mı niyaz edilsin.

Eğer Diyojen mübâhese-i kânûn-i münâzara ya bu yolda tevkif edecekse birbirimize söz anlatmak biraz müşkül olacak gibi anlarım yok eğer böyle vasadedden çıkmaksızın mübâhese-i mülterem ise evvel emirde lutf ve kerem edib yazdığımız şeylerin mâil-i sahihiyle mevki‘ istimallerini değiştirmesin. Zîrâ vermek istediği cevaplar pek hazırcı işine benziyor.

Vâk‘â Diyojen’i hazır cevap biliyoruz ammâ böyle yapılmış bir besteye güfte uydurur gibi sözlerimizi tehiyye olunmuş cevaplara göre mahv ü isbât eyleyeceğini mâmul etmez idik.

Biz yine sadede gelelim.

Kasap Efendi yazdığımız bendde birbirini nakz eder fıkralar olduğunu söylüyor. Acâyib! Öyle ise Hângileridir niçün göstermemiş? Hem eline böyle bir kuvvetli sened geçmiş iken ondan istifâde etmeyib de mutlaka cevap vereceğim diye sözlerimizin altını üstüne getirmekte ve dahâ doğrusunu lisânımızdan söz-i ihtirâ‘ eylemekte ma‘nâ ne idi? Doğrusu güzel mantıkşinaslık!

Ey Kasab Efendi sözümüzde bir tenâkuz gördünüzse serâhaten beyân buyurunuz. Eğer bulamadınızsa ben sizin mesleğinizde adam-ı sebatınızla berâber bir madde üzerine birkaç dürlü fikirde bulunduğumuzu isbat ederim. Hatırınıza geliyor mu Hâni ya yine böyle Osmanlı Tiyatrosu bahsinde Diyojen'in numaralı nüshasına bir bend yazmışdınız? O nüshayı ve husûyla o bendi bir gözden geçiriniz de lütfen bir dahâ ataların “Büyük lokma ye büyük söz söyleme” Kelam-ı hükûmet beyânına Tevfik-i lisân etmedikce “Meslek-i mahsûsunuzdan” Bahs buyurmayınız!

İşte Diyojen'in çabalayıp çabalayıp da bize verdiği “Ciddi” cevaplar bunlardan ibâret!

Burasını ta‘riz yolunda söylemem. Zîrâ herkes bilir ki Diyojen “Umuristik” denilen eğlence gazetesidir. Binâenaleyh böyle ciddi meclislerde bi’t-tabi yayadır.

Bu cevaplardan sonra “Biz müşârünileyh” iki su‘al irâd etmiş. Mübahis kâidesine muvaffak olduğundan bizde cevaplarını i‘tâda müsârat ederiz.

DIYOJEN'İN BİRİNCİ SU'ÂLİ

“İsim tayin edemem. Çünkü Osmanlılığın en mukaddes gördüğü bir noktadır. Falan Efendi zevcesini Avrupa ahlâkı üzerine filan Bey'e takdim edebilir mi edemez mi? Eğer takdim edebilir dersiniz Avrupa oyunlarının ahlâk-ı Osmaniye'ye mugâyir gelmeyeceğini teslim ederim”

Bu su‘alden bir şey anladınız mı? Ben birkaç şey anlıyorum. Evvela “İsim ta‘yin edemem” mukaddemesine bakılınca zevcesini birine “Prezânte” etmiş Diyojen'in bildiği bir zât olub şu mübâheseden istifâde ile hem o zâtı böyle îmâ ile korkutmak ve hemde bize hevâyî bir teşbih etmiş olmak içün yazmış bir söz anlaşılıyor. Eğer bu anlaşılmaz sahih ise su‘alin cevabını bizim tarafımızdan kendi vermiş oluyor. O hâlde bizde kendi tarafımızdan “Avrupa oyunları ahlâk-ı Osmaniye'ye mugâyir gelmez imiş” deriz !

Sâniyan “İsim tayin edemem” sözünden murad şâyed Hasan Efendi Hüseyin Efendi deniliyorsa o isimde her şeyin üzerine alınır bir âdem oyun bulunur da gönlü kırılır mütâla‘asına mebni ise bundan büyük hata olamaz. Zîrâ böyle hevâyî bir teşbihde Hasan Efendi Muhtar Efendi Hüseyin Bey Hilmi Bey gibi hatıra gelecek isimleri irâd etmek câiz olmasaydı ulûm-i âliye ve âliye-i tedvin eden ulemâ-yı Arab irâd ettikleri misallerde zid ömrü gibi derc ü istimâl su‘ali eylemezlerdi. Binâenaleyh böyle saçma ta‘assubla da maksad bir vak‘aya eyhâm-ı ma‘nâsını verdirecek sûretde karışık ibâre için bırakmakda bir ma‘nâ göremeyiz. Ma‘hezâ maksadı “Avrupa oyunları ihlaf Osmaniye’ye mugâyyir kalır mı kalmaz mı” su‘alinden ibâret olduğundan irâd ettiği mesân-ı mantık kitaplarında gördüğümüz teşbiye kâidesine muhâlif olduğuna bakmayıp cevabını veririz.

Avrupa oyunları Avrupalıların ahlâk ve âdeti üzerine yazılmış olduğu için elbette bizim ahlâk ve âdâtımıza tevâfuk etmez. Biz şöyle duralım hatta Fransa ahlâk ve âdât-ı milliyesi üzerine yazılmış bir oyun İngiltere ahâlîsinin ve İngiliz mizacı üzerine yazılmış oyunlar İtalya ahâlîsinin velhasıl bir milletin ahlâk ve terbiyeye müteallik şeyleri sâir milletlerin bi’t-tabi işine yaramaz. Bununla berâber hiçbir millet yoktur ki diğer milletin bu gibi âsârına göz kulak kapasın. Çünkü böyle şeyler yekdiğerinin ahlâk ve âdâtına vukûf içindir yoksa Kasab Efendi’nin zannı gibi ahlâk dersi olmak için değildir.

Ma‘lûmdur ki her yerde âdât-ı millet ve memleket-ı kuvvanın hükûmetden ziyâde mer‘i ve mutâ‘ddır. Hatta nizâmât ve kuvvânın bile millet ve memleketin ahlâk ve âdâtına tevfrika yapılır. Hilaf-ı takdirinde hükmü câri olamaz. Binâenaleyh Avrupalılar’dan aldığımız tiyatro oyunlarında bize ahlâk dersi veremez Yalnız konuğu millet âsârı ise o milletin ahvâlinden haber verir.

DİYOJEN’İN İKİNCİ SU’ÂLİ

“Beyoğlu’nda oynanan oyunlara giden Osmanlılar ne fikir ve mütâ‘la ile gidiyorlar? O tiyatroları nazarlarında bir mekteb edib bularak mı gidiyorlar? Bunu muharririn insâfından sorarım. Fakat (Evet mekteb edebdir de onun için giderim) der ise bunun için ayrıca bir bahse girişecek mi dahi ihtâr ederim”. Biz Osmanlılar’ın tiyatroya ne fikir ve mütâ‘la ile gittiklerini nasıl bilelim? Hâlkın efkârını kim keşfetmiş ki biz edelim? Eğer böyle şeyler bilinir şeyler ise Kasab Efendi’nin de bizim ne fikir ve mütâ‘la ile gittiğimizi bilmesi lâzım gelir. Binâenaleyh su‘âlî âdetâ abesdir. Eğer bunun için bir

bahse girişmek isterse hazırız. Hemen fenn-i münâzaraya dâir kitapları bir gözden geçirsin de buyursun.

İşte Kasab Efendi'nin bize olan cevabı zâhir hâlde bundan ibâret ise de “Ey Osmanlılar!” hitabıyla yine bahisde devam eylediğinden biz de cevaplarını verimiz.

Kasap Efendi tiyatronun “Tecriye Mektebi” olduğu için lüzûmunu ve medeniyet iktizâsından idigini itiraf etmiş! Lâkin medeniyet bir memleketin içinden çıkar iddiasında bulunduğundan tiyatronun da hâricden gelmeyeceğini söylemiş.

Biz burasını asla ve kata kabul edemeyiz. Çünkü ma‘lûm olduğu üzere tiyatro eski Yunanlılar’ın Romalıların ahlâk ve terbiye ve âdâtını muvaffak olarak ihtirâ‘ edilmiş bir şeydir. Avrupa’da ise 1515 sene-i mîlâdiyesi’nde trajedinin mevcûdu ad olunan “Terisin” den olanlara taklit ile başlamıştır.

Acabâ Yunanlıların Romalıların ahlâk ve âdât-ı milliyeleri sâir Avrupa milletlerinin terbiye ve ahlâkına tamamıyla muvaffak mı imiş ki onlar Kasab Efendi gibi ta‘assub etmeyib de taklid ve kabul eylemişler? Bir millet ihtilat ettiği diğer bir milletin ahlâk ve âdâtına vâkıf olunca neden ahlâk ve terbiyesini gâib etsin? Bu nasıl mantık? Anlayamıyoruz.

Eğer bu da‘va doğru olsa hiçbir milletin kendi tarihlerinden başka milli sâireden tevârih ve âsârını mütâla‘a etmesi etmemesi lâzım gelir idi. Hâlbuki bilakis ecânibin âsâr ve ihtirâ‘âtına ve bâ-husûs ahlâk ve âdâtını bildirici tarihleri mütâla‘a ile ahvâl-i sâbika ve lâhikalarına vâkıf olmakla mükellefiz. Hem ne hacet! Tiyatro dediğimiz şeyin esâsı vekâyi‘-i târihiyeyi tecessüm etdirerek inzâr-ı hâlka arz etmek değil midir? Hâl böyle olunca bir vak‘âyı tarihde görüb de tiyatrodaki seyretmemek aynile bir binânın resim-i musattahını görüb de mücessimini görmemeye benzer.

Binâenaleyh tevarih-i ecnebiyeyi okumakla mükellef oldukça tiyatrolarımız da Avrupalılar’dan alınmış oyunların tercüme ve icrâsında fâide vardır. Mazeret yokdur.

Haşmet

2.18. (18) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 18– İstanbul – Cumaertesi – Fî 7 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 6 Şevval

İSTANBUL 7 KÂNÛN-İ EVVEL (AHVÂL-İ UMÛMİYE)

Bundan evvelki icmâl-i ahvâl-i umûmiyede Fransa'nın hâl-i hâzırından birazcık bahs eylemişdik.

Ondan sonra mütâla'a gûzarımız olan gazeteler Mösyö Battibi nâm zâtın komisyona vukû' bulan me'mûriyetine Mösyö Tiyer'in âdeta kendi zevâline bir mukaddime nazarıyla baktığını beyân eyledikten sonra bu işin içinde bir de Prusya parmağı bulunduğunu tahmin ediyorlar.

Vâk'â şimdiki hâlde işin içindeki Alman parmağının nasıl bir parmak olduğuna dâir serâhat ve izâhât yoğisede Tiyer'in mukaddemen zevâli gibi vak'a-i azmiye nazar-ı te'milimizi celb eder de düşünür isen buna şimdiden ba'zı teveccihler bulabiliriz.

Ma'lûmdur ki şimdiye kadar Prusya devleti Fransa hükûmet-i Cumhuriyesinde Mösyö Tiyer devamını arzu ederdi. Şimdi işin içinde Prusya parmağı var demekden mutlaka Prusya'nın Mösyö Tiyer'i muhafaza etmesi demek anlaşılmalıyıp bi'l-akis Tiyer aleyhinde olan fesada parmak sokması demek lâzım gelecektir.

Hem de te'milimiz dahi bunu isbât ediyor. Çünkü Prusya'nın Tiyer'i bir minvâl-i muharrer-i tesâhub etmesi tazminât-i harbiye bakiyesini istihsâl maksadıyla olarak şimdi o murad hâsıl olduğu gibi artık Fransa'ca yeni bir karşıklık çıkarıp içeride Fransa'yı bir kat dahâ harab etmek veyahud kendi ihtilâfet dâhiliyesiyle kendisini rahnedâr etdirerek Almanya'dan ahz-ı intikâma mahâl bırakmamak zamanı gelmiştir.

Buna dâir ileride dahi ma'lûmât veririz.

Ahvâl-i umûmiye sırasında zikre şâyân olan husûsâtıdan biri de memleketin imâretinin Saltanat-ı Seniyye ile olan hukûk-i siyâsiyesini ihlâl edecek sûretde ba'zı teşebbüsât-ı fesâd-ı karaneye ağmâz-ı ayn etmesi veya ta'bir-i âhirle âdeta meşarik ve mu'ayyen tavrı izhâr etmesidir.

Yakında iflâkdan kalan Almanyalı bir zâtın ifâdesine bakılırsa Rusya'dan akın akın gelmekte olan Slav ittihâdı tarafdarlarını Yaş ve Bükreş şehirlerini kendine merkez-i ittihâz etmiş olduklarından gerek maneviyat ve gerek teşebbüsâdlarını oradaki merkez ictimâ'larında kararlaştırdıktan sonra Tuna'nın bu tarafına geçerek Bulgaristan'a dağılmakda imişler.

Bir komik iğfâline veyahud bir memleketde inkılâb hadvesine hidmet edecek vesâili müzâkere istihzâr edenlere Avrupa'da İngiltere'den başka müsâid bir devlet ve İsviçre'den mâ'adâ mu'ayyen bir hükûmet olmadığını bilirken memleketin imâretinin bu gibi ahvâlde onlara sâlis ve fakat Rusya mesâfidinin mülkümüzde revâc ve devamına bâ'is olması hakikaten imâretin siyasetce hâsıl ettiği derece-i terfiye bir büyük delildir

Hadîka'nın ma'lûmât-ı mahsûsasına göre imâretin tertibât-ı askeriyesi tobu otuz bin neferden ibâret iken bu kere venciser ma'mûlâtından kırk bin adet tüfenk iştirâ edilerek bunlardan otuz bini asker için imâretin debuyene ve elli bin danesi imâretin mu'âvenet-i fevkala'âdesine mazhar olan Slav komitesine teslim olunmuştur ki lede'l-hâce Bulgaristan'na sevk olunacak moskov fesadesine dağıdılacak demek olur.

0 zâtın kavlince Tuna Boyu'ndaki kurtulanlar hâl-i intizâma ircâ' olunmaz ve kordon neferat-i kifâyet edecek mikdara iblâğ edilmezse Bulgaristan'ı Eflak'dan geçecek mosko erbâb-ı fesâdından muhâfaza pek müşkül olacaktır.

Bir de memleketin me'mûrları "Saltanat-ı Seniyye'nin kordonları ehemmiyet vererek nazar-ı i'tinâyâ alması tabi'ile metbû'en birbirinden emniyetsizliğini imâ edeceğinden kordonlar ehemmiyetsiz bir hâlde bulunuyorsa hem memleketini masdar-ı fesad olmaklık şâibesinden muhâfaza ve hem de imâratın Saltanat-ı Seniyye'ye olan muhâlesatını teşyîd edeceğini" tefve ediyorlarmış vâk'â bu gibi mesâil-i dakîkayı tekfir-i tefve için insanın ya memleketinde me'mûr veyahud memleketin me'mûrları gibi meskov entrikasıyla tersine çevrilmiş bir beyn sahihi olmayı iktizâ eder ne çare ki Saltanat-ı Seniyye'nin me'mûrîn-i siyâsiyesi içinde henüz bu yolda muhtarât-ı fikriyeye kadar zevât bulunamaması imâretin bi't-tabi' şu arzusuna Muvaffak olamamışlığını mûcib olacaktır. Geçende İbrail'deki bulunan Konsolos'una olunan mu'âmele-i tahkîriyeden dolayı Midhat Paşa Hazretleri zamanında Bâb-ı Âlî'den yazılan tahrîrât-ı sâmiye me'mûrîn-i ecnebiyesinin infîâlîne mûcib olmuş imiş. Petersburg gazeteleriyle

Atina jurnalleri bir kerecik olsun gözden geçirilirse memleketinin – yâ bilerek veyahud bilmeyerek – bulunduğu hâli tamamıyla keşf-i nikâb eder.

Golos nâm Moskov gazetesiyile Jurnal de Moskov dâima memleketin lehinde idâre-i lisân etmekde ve hatta Moskova gazetesi “İmâreti Saltanat-ı Seniyye’nin evâmerine riâyete ne kadar i’tinâ ederse kendisince o derecelerde bâ’is memduhiyet” olacağını beyân ile memleketin me’mûrlarına nasihat vermekde ve Atina gazeteleri ise “memleketin imâreti Rusya iğfâlâtına firifte olmuş me’mûrlar bulundurdukca Saltanat-ı Seniyye’nin hüsn-i tevcihini gâib ve kendisini azim bir muhâtaraya ilga edecektir. Buna numûne biziz. Çünkü bir vakitler Yunanistan âlât-i Rusya demiriyle yapılmış zinciri Moskov eline geçmiş bir sâ’at gibi şimalinde nasıl kurulursa öyle işlerdi. Varakasının şiddetli harekâtı komşusunu tacizden hâli döküldü. Bereket versin şimdi o âlâtlar değişti. Zincir de kırıldı da kendi kendine işlemeğe ve câr melaski olan Devlet-i Osmaniye ile hoş geçinmeğe muvaffak oldu. Rusya’nın ikâb-ı zülvecheyni altına girmekten hazr etmeli ki akibete uğranılsın” diye uzun uzadıya makâleler yazmaktadır.

İşte şu iki taraf gazetelerinin kullandığı lisân-ı memleketin bulunduğu mesleği ta’yîn eder zan ederiz.

ŞU’ÛNÂT

AHMED MİDHAT TARAFINDAN BEDİR GAZETESİ OYUNLARINA İ’LÂN

Bedir gazetesi mü’ebbeden lağv edildiği zaman Diyojen gazetesi ma’rifetiyle oyunlarına hitâben bir i’lân neşr edib abone senetlerini getirerek akçelerini almalarını ihtâr eylemişdim.

Vatandaşlarım tarafından mütevâliyen kurduğum latif ve mürüvetden dolayı kendilerine nasıl teşekkür edeceğimi bilemem. Kendilerine beni minnetdar eden bir keyfiyet dahi Bedir’in on üç numarasınadek zuhur eden yüz seksen kadar abonelerden ancak dokuzunun bedellerini almalarını ve sekseninden mütecâvizin lutf alel lutf olarak bir de mektûb yazıp abone bedellerini gazete idaresine hediye eylemeleri ve kusurunun dahi ihtiyâr-ı sükûtla kezalik gazete bedellerini terk etmeleri kaziyyesidir ma’ hezâ karındaşım Tevfik Bey bana bir va’ad-i hamiiyetperverânede bulundu ki erbâb-ı mütâlâ’aya arzla onların bana fi’ilen gösterdikleri lutfе benim dahi fi’ilen teşekkür edebileceğime vesile olmuşdur.

İmdi Bedir abonelerine i‘lân ederim ki bedelinde bulunan Bedir gazetesi abone sededine Hadîka gazetesi almağa hakları olacaktır.

(Ahmed Midhat)

MU‘ÂHHEZE

Gönül dediğimiz hafâ hâne-i esrâr bir sehâb-ı zulmânîye benzer. Rüzgar önünde ve bin dürlü ikılâb içinde yuvarlanıp durur ki fikir nâmına bir takım sâ‘kalar nessar eder ki her biri pişengâhına rastgelen kavâid-i ahlâkın umûmunu tâ esâsından zir ü zir eyler.

Mesela aş‘âr-ı Şarkîye’de böyle zarûri parlaklığına gâlib fikirlerin had ü hesabı yoktur. Med‘âmıza misâl olmak için şimdi fatin tezkeresini elimize aldık. İyilik açdığımız sahifede şubin zuhûr eder.

“Tefekkür etmeli de bu cihâna bir gelişi
Gidermeli kederi bakmalı safaya kişi”

Dikkat buyrulsun ki dünyâda bundan ziyade hîred-i ferib olacak bir mütâla‘a var mıdır? Kendini vazîfesine esir bulmamış bir âdem bir taraftan dininin veya zannın veya nâmusun bir büyük hatar içinde ve diğer taraftan ikbâlinin veya menfa‘atinin veya huzûzâtının bir büyük istifade fırsatında bulunduğu gördüğü ve bu iki kuvvetin te’siriyle vicdânını hakşinaslık veyahud perestliğin sademât-ı terdidinden kurtarmağa uğraştığı bir zamanda dünyâya bir dahâ gelmek mahâl olduğunu ve bu cihetle insan için sefâsına bakmak ağır mekâsad bulunduğunu vezniyle kafîyesiyle fesâhatiyle belâgatiyle tertib edilmiş bir bend içinde görürse nazarında hayatın menfa‘tin lezzeti ve vazîfenin insaniyetin meşkini ne kadar büyüyeceğini ta‘yin etmeğe ednâ-i mülâhaza kâfidir.

Ya herkes dünyâya bir geldiğini düşünüyor ve bu hâle nazaran sefasından mühim sefâsından lâzım-ı dünyâda hic bir şey olmadığına hüküm ederse devletinin bi-taneciğini mi hatırına getirir? Nâmus haysiyet mi ehemmiyet verir? Pençesine sevmediği bir âdem düşürse niçün ezmez? Eline yüz bin altın geçirse niçün kapmaz? Kendi hazinesini doldurarak sefasına bakmak için lüzum görse niçün ötekini berikini aç bırakmaz? Niçün bir sakisini bir matarını bir lakırdısını bir keyfini bir kedisini bir köpeğini bir memlekete mercih bilmez.

İşte edeban ve hükûmete insanın efkâr ü âsârını mu‘âhezeye bunun için lüzûm görülmüş bunun için cevâz verilmiş.

“Tefekkür etmeli de bu cihetle bir gelişi
Gidermeli kederi bakmalı sefaya kişi”

Beytini inşâd veya neşr den kimseyi men’ edemez. Fakat mu’âheze bu dürlü hayallerin birçok emrâz-ı nefsâniye ile cerihâdar olan gönüllerin döktüğü kanlar irinler kadar müstekere olduğunu herkese göstermeğe mukadderdir.

Bizim memleketde ise bahs ve mu’âheze hakkı ilmen veya nizâmen ta’yîn olunduğu için vatanın umûr-ı hayâtiyesine müteallik olan bir meselede kalemen bir âdeme vukû’ bulan en haklı bir ta’riz pek büyük mes’ûliyetleri mûcib olabilür! Hâlbuki sırf şahsiyâtdan ma’dûd olacak bir takım teşni’ât ve müfteriyat – eğer büyük mesnedde bulunmuş bir zâta âid değil ise – umûr-i mu’tâda hükümünü buluyor! Adâb -ı umûmiye nâmına gazete ta’dil eden kararnâmelere bakılsın zamânimzâ göre içinde hiç biri bulunmaz ki bir gazetenin sahîhen ihtiyar etdiği bir kusûra mücâzât olarak vardar olmuş olsun.

Ma’ mâfih zan-ı âcizânemizce gazetelerin edebi hükûmetin âdâb-ı umûmiyeye verdiği ma’nâdan öğrenmeğe ihtiyacı yoktur.

Biz mu’âhezeyi mecâz ve ma’kûl bir yolda tutarsak hükûmetde hakkımızda mu’âmelesini mecâz-ı ma’kûl bir dereceye indirmek mecburiyetinde bulunacağında hiç şüphe etmeyiz.

Hükûmet bir vakit ef’âlince i’tirâz götürür bir şeye değil âdi bir arzuya meydan vermiyor mu idi? Şimdi birçok mu’âhezelere meydan vermiyor mu?

Biz zâbıtanın memleketimizde pek muhtelif hizmetleri deruhde etdiği ve husûsen ma’hûd-i tenkihât senesinde bayağı me’mûrsuz kaldığı zamanlarını gördükse de şimdiki gibi böyle İstanbul’u hırsızlık istila etdiğini ne gördük ne de işitdik idi !!!!!

Ramazandan beri ötede beride olunan rivâyetlere gazetelerdeki şikayetlere bakılırsa pek çok mahâllelere hırsız girmekte imiş! Hele bir zâtın rivâyetine göre Şehzadebaşı ile Kemeraltı civârında altı yedi ev soymuşlar. Böyle şeyleri görüb gezinmek vazîfesi zâbta müdürlüğüne âid iken niçün gaflet olunuyor? Hele Yanya Meclis Temyizi Re’isi Nazım Beyefedi’nin zâbıtanın infikâkı müebbeden tutulursa bu güne kadar İstanbul’da vukû’ bulan bin dürlü uygunsuzluklar mir-i mumaileyhin üç sene müddet-i

zâbıtada bulunduğu zaman zuhûr eden vukû'âta mütekârib ve belki galebe geleceği şübhesizdir.

Eğer bu hâllere sebep zabıta müdüriyetinin dikkarsızlığı veyahud me'mûrların kifayetsizliği ise hâlkın mal ve canını muhâfaza her şeyden akdem olduğundan vazifesini îfâya kâdir olamayan me'mûrların böyle selâmet-i âmaya kâfil olacaklar hizmetlerden ise uhdesinden gelebilecek işlere ta'yini daha münâsib ve ayda beş on kuruş fedâsıyla beş on tebdil daha isdihdâmına zabtiyenin muvazenesi mütehammil olduğu için bu babda zâbıta nâzırı hazretlerinin dikkatlerini celb ederiz.

BİNGAZÎ'DE AÇ KALAN MÜSLÜMÂN LARA İ'ÂNE EDEN ZEVÂTIN ESÂMESİDİR

Sağ akçe

200 Mekteb-i Harbiye Edebiyat Hocası Miralay İzzelü Süleyman Beyefendi
(Elfazlü'l-Mütekaddim)

—7 Talebe-i ulumdan Musa Efendi

20 Talebe-i ulumdan Ramiz Efendi

20 Talebe-i ulumdan Akhisarî Süleyman Efendi

20 Aksaray'da Sakine Ayşe Hanım

20 Dâr-ülmuallimât talebesinden Şefika Hanım

—267

TEVCİHÂT PUSULASI

Hidiv-i Mısır Hazretlerinin Mahâddiminden Devletlü Hüseyin ve Hasan Paşalar ve İbrahim Paşalar Hazerâtına Rütbe-i Sâmiyye-i Vüzerât ve Müşîri

Ma'ârif Nezâreti-i Celilesi Şûrâ-yı Devlet A'zâsı'ndan Devletlü Kemal Paşa Hazretlerine

Şûrâ'yı Devlet A'zâlığı Ma'ârif Nâzır-ı Sâbık Atûfetlü Ahmed Vefik Efendi Hazretlerine Tevcih Buyurulmuşdur.

TELGRAF

FRANSA

Paris 3 Kânûn-i Evvel

Şûrâ-yı Ümmet'n teşrin-i sâninin yirmi dokuzunda der-miyân etdiği (Dufor) maddesini tahkik etmek üzere önümüzdeki pençşenbe günü (Yani evvelki gün) bir komisyon mahsûs ta'yin olunacaktır.

ALMANYA

Berlin 3 Kânûn-i Evvel

Nîm resmi gazeteler Mösyö Tiyer'in muvaffakiyeti için izhâr -ı meserret ediyorlar.

Berlin 3 Kânûn-i Evvel

Umûr-i Harbiye Nâzır Mösyö (Roen) n istifâ etdiği sûret-i sahihede rivâyet olunuyor.

AVUSTURYA VE MACARİSTAN

Peşte 5 Kânûn-i Evvel

Mösyö de (Zelavi) nin Meclis-i Vükela riyâsetine ve Kont (Zeyşi) nin Ticâret Nezâreti'ne ta'b'îniyle sâir Vükela'nın mensublarında ikâsını mutazammın olan kiralın fermânı Şûrâ-yı imtidâkarâit olundu. Mösyö de (Zelavi) ticâretin intizâmı ve istikraz-ı cedide ile tekalifin ta'dilatına dâir lâyiha tanzim ü takdimi niyetinde olduğunu beyân eylemiştir.

İNGİLTERE

Londra 4 Kânûn-i Evvel

On milyon İngiliz lirasından ibâret olan İspanya istikrazı şehr-i hâlin on ikisinde imzâ olunacaktır.

İRAN

Tahran 4 Kânûn-i Evvel

Bugünkü resm-i mu‘âyede her seneden ziyâde tantana ile icrâ olunmuşdur.

Eşref Paşa Şir Hurşid büyük kordonu ta‘lik eylediği hâlde Şah Hazretlerinin huzûruna dühûl ile mazhar-ı iltifât oldukdan sonra sadrüddevle cevâhir-i giranbeha ile murassa‘ ve şahın tuğrasıyla müveşşeh olan bir enfiye kutusu hediye-i şâhi olarak i‘tâ eylemiştir. Müşârünileyh bu akşam İstanbul’a müteveccihen hareket edecektir. Zat-ı hazret hilâfetpenâhiye arz tebliğ eylemek üzere şah hazretleri tarafından ba‘zı ifâdatı hamil olduğu rivâyât-ı sahihadandır.

İTALYA

Roma 4 Kânûn-i Evvel

İtalya’nın ba‘zı taraflarında su tuğyan eylemiştir.

TEFRİKA-İ HADİKA

BİR FİNYÂNIN İSTİNTÂKI (ON ALTI NUMARADAN MÂ-BA‘D)

— Çok.

—Peki çoksa söyleyin?

—Hângi kısmı sorduğunuzu ben ne bileyim ki söyleyeyim?

—Hepsini söyleyin benim aradığım geldiği hâlde ondan soralım.

—Öyle ise benim saymaklığıma ne hâcet mademki biliyorsanız siz söyleyin.

—Siz söylemeniz ne var sanki ?

—Ben bilmiyorum ki söyleyeyim ?

— Niçin böyle çocukca lakırdı söylüyorsunuz insan bir kesb sahibi olur da söylediği vakit şudur demeyi bilmez olur mu ?

— Siz olduğunu biliyor muydunuz ?

— Hayır.

— Öyle ise teşekkür etsenize işte hazır bunuda benden öğrendiniz:

— Siz benim asıl öğrenmek istediğim şeyleri haber veriniz.

— Onları bilmiyorum ki söyleyeyim.

— Nasıl bilmiyorum. Siz benden adımlı sorsanız dün dün gece nerede olduğumu öğrenmek isterseniz peka'lâ söylerim.

— Ben öyle bilmediğim âdemin adını sormağı ne yapub ne işlediğini öğrenmekği merak etmem ki hatta sorayım.

— Evet bende merak etmem fakat me'mûrum da onun için öğrenmeğe çalışıyorum.

— Sizin me'mûriyetiniz mukabilinde aldığınız ma'âş böyle rast geldiğiniz lüzumsuz şeyler sorarak hâlkı ta'ciz etmek için midir?

— Sormamış olsam hakikat nasıl meydana çıkabilir.

— Hângi hakikat meydana çıktı bilemiyorum?

— Söylemiyorsunuz ki.

— Benden hakikat sordunuz mu ki?

— Benden hakikat hakikat sordunuz muki?

— Peki sorayım. Siz “Janholn” “Makkado” “Berayillbal” “Jozefmike” “Vidol” “Verayet” “Makkişako” “Antoankaral” namında dokuz kişiyle dün akşam (Karalistleritte) bir gazinonun üstünde oturmuş müzâkerâta girişmişsiniz öyle mi?

— Bu saydığınız dokuz isimden yalnız birini tanıyorum öbürlerini bilmem.

— Hângisini?

— Kendi ismimi.

— Kendi isminiz Hângisi?

— Siz bunları nereden tahkik etdiniz?

— Me'mûrundan.

— Benim ismimin Hângisi olduğunda ondan öğrenin.

— Ay efendim isminiz o kadar mu'azzez midir ki burada lisâna olmakdan istikbâr ediyorsunuz?

— Hayır âdeta ismim.

— Ay adeta isimse niye söylemezsiniz?

— Benden öğrenmek iktizâ etmeyeceğini biliyorum da onun için.

— Neden biliyorsun.

— Şundan biliyorum ki buranın her me'mûru sizin gibi beyhude güvey olmak lâzım gelse evvela buranın vucûdu kalmazdı saniyan ben mademki buraya

getirilmişim ismim buraca meçhulse nasıl getiriliyorum meçhul değilse niçün tekrar soruluyor?

- Evet ama ben bilmiyorum.
- Öyle olunca bilen kimse o istintâk etsün.
- Ay dün geceki müzakre ne idi söyleyin bakalım.
- Nerede?
- İşte (Çarlistteritt) deki kahvede.
- (Çarlistterit) deki kahveyi bilirim ammâ müzakereyi bilmiyorum.
- Söyleyin Mösyö söyleyin iş bu dereceye gelene kadar geldikten sonra saklamaya fâide yokdur.
- Hâangi dereceye geldikten sonra efendim.
- Polisin sem'ine vâsıl olduktan sonra demek isterim.
- Ya! Polis müzâkereyi de biliyor mu imiş.
- Polis neyi bilmez ki.
- Kah kah kah.
- Niçin güldünüz.
- Te'essüf ederim ki iki sâ'atdır alıb verdiğim nefesler hakkında bir su'aliniz vârid olmadı eğer hikmetini sormamağa va'ad buyurursanız burnumu sümküreceğim.
- Siz ne acâyib lakırdı söylüyorsunuz burun silmeğe kim mâni' oldu.
- Ya efendim güldüğümün bile hikmetini soruyorsunuz da.
- Siz makam-ı istihzata geldiniz.
- Demekki istihza için olduğunu anlamıssınız.
- Öyle ise niçin diye sormaya da lüzümü yokdu zan ederim.

Bakiyesi Sonra

2.19. (19) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 19– İstanbul – Pazarertesi – Fî 9 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 8 Şevval

İSTANVUL 8 KÂNÛN-İ EVVEL (CÜMLE-İ SİYASİYE)

Laterki Roma'dan alarak neşr ettiği bir mektûb İtalya'nın da bir İnkılâb beşiğinde sallanmakta olduğunu haber veriyor.

(Kolize) Mitingi a'zâsı teşrin-i sânînin yirmisinden rirmi dördüne kadar Arjantiyan Tiyatrosu'nun salonunda tecemmü' ederek yalnız meb'ûsandan iki yüz kişi ve bir hayli gazeteci hazır bulunduğu hâlde Cumhuriyet müferrita esâsı üzerine birçok mevâd ve ezcümle tekalîfın ta'diliyle emr-i izdivâcın şimdiki bulunduğu kâ'ideden kurtarılması hususları müzâkere edilerek âtîde beyân olunan iki kâ'ide-i esâsiye müttehiden karar vermişlerdir.

1—Şûrâ-yı Ümmet'in Cumhuriyet te'sisini musırrâne taleb eylemesi.

2—Bu maksadın husûli için Şûrâ-yı Ümmet'in âtî-ül isim zevâtdan mürekkeb bir komisyon intihâb eylemesi.

Jozef Garibaldi – Kampanaladıririko – Kastelani Alsandro – Velcanya Ocior – Kadriyobori Ço Garibaldi Riçoti – Miysori Jozef – Baboni Napolyon – Kastila Çolobyöçi – Henri Jozef – Fino Karokamilya – Maryo Alberto – Garibaldi Monatti – Baltalya Salvatora.

Cumhuriyet tarafdarlığıyla müşârün bi'l-benan olan Garibaldi bu def'a dahi Cumhuriyet efkârına açıktan açığa hidmetden ictinâb etmemekdedir.

Hatta geçende bir mitigde Cumhuriyet efkârını tervic maksadıyla kaleme almış olduğu gâyet mihrek bir taktiri kıra'at olmuştur.

Bundan başka mûmâileyhin (Cumhuriyet'in vücûbu) sernâmesiyle ba'zı ehîbbâsına mektûblar yazdığını gazeteler haber vermektedir.

Bu gibi mecma'ların devamına hükûmetin sükût ve iğmâzı kâbil olmadığı geçende zikr olunan (Kolize) Cem'iyetgâhı polis tarafından basılmış ve millet-i askeri geceleri sabaha kadar dolaşmağa mecbur olmuştur.

Cumhuriyet'i iltizâm eden meb'usandan (Napolyon Barboni) tevkif olunmuş ve bu tevkif Cumhuriyet tarafdarlarının fevkalgâye galeyân-ı efkârını ve binâenaleyh hükûmet aleyhinde şiddetle idâre-i lisân eylemelerine mûcib olmuştur. Orasını ta'bir olunan cehennem kalelerinden birtakım el-hamberesi geçende Floransa'dan Roma'ya geçirilirken hükûmetden haber alınarak tevkif olunmuş ve şimdi de sâikleri taharri olunmakta imiş.

Bundan anlaşılıyor ki Cumhuriyet'in i'lânını kralın ifâ-i vücûdundan bekliyorlar.

Bu hafta gelen Avrupa gazetelerinin en mu'tenâ bahisleri Fransa'nın hâli hâzırına dâir olarak hemen cümlesi Fransa'da istikbalin vehâmetinden haber veriyor.

Şûrâ-yı Ümmet a'zâsı beş altı fırkaya inkisâm ederek her fırka mensub olduğu tarafın hükûmeti iltizam ve başka bir fırkanın velev hakka mutâbık da olsa efkârını cerh ile iştigal etmekte imişler.

Mösyö Tiyer yurdu da hükûmet-i muvakkata riyâsetine ta'yin olunmadığı zaman hiçbir tarafa temâyil göstermeksizin ekseriyet-i ârâya tâbi' olacağı hakkında yemin etmiştir.

Binâenaleyh Şûrâ-yı Ümmeti'n sağ tarafı ya'ni Hükûmet-i Meşrûta tarafdarları Mösyö Tiyer'in Cumhuriyet'e temâyilinden yemininde cânis olduğuna hüküm ile dört seneden ibâret olacak riyâset-i mahdûdasına hidmetden ise azline çalışmağa ve icâbetden ad eylediklerinden tedârikât-ı tahrîkiyeye teşebbüs eylemek efkarındadır. Sol tarafda – sağ tarafın efkârını tahdiş ve tahrîk ettiğimizi bahâne ederek ne ekseriyet-i ârâya i'tibâr ve ne de ekseriyet-i ârâ ile karârgir olan muvâda itina ediyor – diye Tiyer'den ve hâlk umumen Şûrâ-yı Ümmet a'zâsının telvin-i efkârından şikâyet etmektedir ki bu hâller ta'biri vahim rûyâlar gibi Fransa hâlkına hadiseler vermekdedir.

ŞU'ÛNÂT

TÜNEL

Pençşenbe pazarından kale kapısına ve oradan tekkeye kadar açılmakta olan tünelin müta'hidi olan kumpanya ameliyat-ı terâbiyeyi itmâm ve hatta tonozunu dahi ikmâl derecesine takrîb etmiş olmasından yakında tekkenin önündeki mezarlık kaldırılıb muvaffakıyla sabit makinesinin inşâ ve vaz'na mübâderet kılınacağı işidildir.

ARABA ŞİRKETİ

Sâ'at hesâbıyla kiraya verilmek üzere Beyoğlu'nda bir araba şirketi te'sis eylediği ve taraf-ı devletden ruhsat-ı resmiyesi verildiği mervîdir,

HİRSIZLAR ÇOĞALDI

Evvelki akşam Laleli civarında birkaç hırsız bir hâneye girmişlerse de ev hâlkı haber alarak kaçırılmışlardır (Bu eve Ramazanda da hırsız girmiş imiş) geçen akşam da Vefa'da defterhâne ketebesinden Şakir Efendi'nin hânesine hırsız girerek birhayli zî-kıymet eşya mirkat eylemiştir.

Matba'amız müdavimlerinden bir zâtın Karagümrük civarında bulunan hânesine de birkaç gece makdem hırsız gitmiştir.

FUAD PAŞA

Kemâl-i ta'cible işitdik ki!!!! Mirliva sa'âdetlü Fuad Paşa'nın rakb olduğu arabayı bayramın ikici salı günü akşamı çeharşenbe gecesı Balat civarında ve izbandud gibi tulumbacı kıyafetinde on on iki kişi yolundan alıkoymak istediklerinde arabacı mukâvemet edemiyeceğini anlayınca bî-ihtiyar arabayı durdurmuş ve bunun üzerine Fuad Paşa arabadan çıkarak tehaşşüd eden yâdigârları sille ve yumrukla zedeliyerek şerlerini def eylemiştir.

İFLÂS

Avrupa kânûnlarında garîbeler vardır ki biş-i nazarada olduğu hâlde yine insanın inanmayacağı gelür!.

Ezcümle iflas hakkında her yerde câri olan ve sonraları bizim memleketde sirâyet eden hüküm nedir? Vâk'â "Elmüflis fi aman Allah" buna biz de bir şey diyemeyiz.

Adamdan bir şey vucûda getirmeye Allah'dan başka kimse kâdir olamadığı gibi parası olmayan âdemden dahi tabi'atıyla bir şey alınamaz. Fakat mâdem ki bu mu'âfiyet iflâsın avâriz-ı zarûriyesinden başka bir şey değildir. İflas zamanlarına mahsûs olmak lâzım gelmez mi?

Nasıl muvaffak hak olabiliyor ki bir tâcir i'lân-ı iflas eylesin malının mevcûd olan veya kısmetine imkan olmayan mikdârı alacaklılarına grâmeten yüzde mesela on beş yirmi itibariyle taksim olunsun ve ondan sonra yine ticârete başlayarak borcunun bir kaç

mislini te'diye edebilecek kadar paralar kazansın da eski ashâb-ı matluba bir para vermek mecburiyetinde bulunmasın?

Bu yolda kânûnlarla hükm eden hâkim veya avukatlardan birine su'al olunursa bu hâl için sebep beyânından izhâr-ı acz etmez. Çünkü ellerinde ülfet-i meclislerini bıktıracak kadar uzun bahs götürür meseleler vardır. Fakat insaf ile düşünülürse bir âdem-i müflis onda bulunan malının bir parçasını her ne için ve her ne sûretle olursa olsun ihzâ edince buna sulh hükmü vermek nasıl câiz olabiliyor?. Hassa-i grâmeti kabul etmesin de ne yapsın? Medyunun umûrunda mı du'â istesin?

Tecrübesi mahâl değil Â i'lân-ı iflas edenler içinde malı taksim olunduktan sonra yine i'âde-i servet edenler olursa diyen kadimelerini i'tâ etmek mecburiyetinde bulunacakları i'lân olunsun o zaman görülür ki yalnız hassa-i grametle sulh olmağa kâil dünyâda kaç dâyin var imiş.

İflasın en garib bir ciheti de anonim denilen şirketler hakkında olan hükümdür. Cümlesi milyonlara mâlik bir kaç bin kişi bir banka teşkil ederler. Bundan her biri ne kadar isterse hissesinde olur. Mesela iki yüz bin altın toplanır. Banka mu'âmelâta başlar müdde-i medide devam eyler. Hissedarlara her sene yüzde yirmi yüzde otuz itibariyle kâr verir. Sonra bir işde mutazarrır olur. Üç dört yüz bin lira açık ile i'lân-ı iflas eder. O hâlde ise ashâb-ı matlûb hissedarlardan bir şey aramaz. Zîrâ – güya ne ibtida-i sermayeyi banka vermiş ve hâsıl olan kârları banka yemiş banka içmiş banka giymiş banka huzûzâtına sarf etmiş gibi – medyun olan hissedarlar değil bankadır.

Hissedarlar o sayede kazandıkları para ile istedikleri gibi tantana ve sefâhat sürerler. Çünkü hissedarlardır. Kullandıkları sermayeden istifâdeye haklarını kimse inkâr edemez. Ashâb-ı mu'âmele ise o yola gâib etdikleri paradan dolayı harab olurlar ve belkide aç kalırlar. Çare neki kendilerine medyun olan banka mevcûdât-ı zihniyedendir. Yakası ele geçmez cebinde para bulunmaz.

İflas ve anonim şirketi mes'elelerinden imtiyâzât-ı ma'lûmeye mazhar olan ecnebilerin ne derece müstefid ve onlarla mu'âmelesi olan Osmanlı teb'asının ne mertebe mutazarrır olduklarını tafsil eylesen bir koca kitab olur. Onun da mütâla'sına yürek dayanmaz.

Birtakım mâhir-i mü'ellifler anonim şirketleri âdetâ medeniyetin pek büyük esbâb-ı terakkîsinden ad ederler de derler ki “bu nev' şirketler hissedarın umûm-i malını

değil yalnız malından o yola tahsis ettiği cüz'ini muhâtarada bıraktığı için herkese medâr-ı cesâret oluyor. Milyonlar mütevakıf olan ve neticesinde bir muvaffakiyet hâsıl olacağını emniyet-i kat'aya tahütünde bulunmayan teşebbüslerin zuhûriyetine hizmet ediyor” peka'lâ! Böyle terakkî-i medeniyet esbâbından ma'dûd olan bir şeyin haksızlığı icrâsına mâni değil ise ehrâm-ı Mısır gibi nice tufan-ı İnkılâb arasından kendini hâlâs ederek asrımıza kadar vâsıl olmuş bu kadar mebânî-i âliyenin bâis-i zuhûru olan angarya usûlünün ilgâsı neden iktizâ etsin?

Hele beş on büyük teşebbüs için öyle bir tedbir-i fevkalâdeye lüzûm görünmekle dünyâda herkes her dürlü umûr için anonim şirket teşkiline muhtar bırakmakda sebep nedir? Şüzûzün hükmünü ta'mim ile kâide-i külliye hâline getirmek nasıl câiz olabilir? Ne kadar te'essûf olursa şâyestedir ki Avrupa medeniyetinden iktibasa başladık başlayalı mülkümüzde kabûl ü te'siri görülen taklidât Avrupa'nın kendi andlarına dahi her şeyden ziyâde menfur olan esbâb-ı sefâhatla böyle birtakım nizâmat-ı muzırasında ibâret kalmıştır.

N . K

VARAKA

İnsan hâli buyâ geçen akşam ba'zı derin mütâla'âta dalmışdım! Canım sıkıldı. Fikir ve endişe de galebe etdi bir meşgûliyet olur da belki ta'dil-i melâl ederim diyerek kaldım hâtıram gibi perişan olan kitab-hânemi muntazam bir sûrete koymak emeliyle kitab-ı mevcûdeyi aşağı yukarı karışdırırken kitabların arasında Şinasi'nin “Durûb-i Emsâl-i Osmâniye” si elime geçti açdım. Meğer açtığım sahife “Elif” tertibi imiş. Ben misalleri hâdd-i nazardan geçirirken bir de nagâh-ı hayretime “Açlığınan Kimse Ölmez” misali tesadûf etdi iş bu terkibin mutazammin olduğu mezâyâyı zihninde hayliden hayli tasvir etdim.

Eğerce mecmû'anın mukaddeme-i beligasında hakimiyâne bir lisân ile durûb-i emsâlin cümle-i müfid olduğu isbât olunmuş ise de bu fikrin muvaffak hakikat olduğuna bir sûretle gâil olmadım ve olmak ihtimalim de yokdur. İnsaf buyrulsun nasıl kâil olabilirim? Açlığınan kimse ölmezmiş nasıl ölmez? Bu kaide-i hikmeti kim icâd etmiş ? Şefkat-i insaniye ulviyetinden hissemend olan bir mensaf bu da'vâda bulunmaz! Meğer ki “feryâd ehl-i hâcete imdâde sa'y ” için açlıktan kimsenin ölmeyeceğini dermiyân edenler öle! Ammâ bu masal Şinasi gibi bir a'lâme-i bi-mi'âdelin eserinde imiş. Vele

ölsün bir mecmûadaki etvâr ü efkârın kâmilten müellifinin şahsına azv olunabilmesi kapılmadır! Bu ne demek? Açlığından kimse ölmezmiş nasıl ölmez? İşte Bingazi ahâlisi göz önünde duruyor yâ hâl-i felâketlerini görenlerin rivâyetini mahzûnâne bir tarz ile yazan ve hâlkı kerimâne bir i'âneye teşvîk eden “Hadîka” meydanda yok açlığından kimse ölmüyor muymuş? Hatta bir içim suya mütehessiren oturdukları yerde terk-i hayat ediyorlarmış? Ey şimdi açlığından kimse ölmez misalinin hükmü mecruh mu değil mi ammâ denilecekki o felaketdîdelerin nâle-i ızdırâbı bir şahsa tesir etmiyor ve Hadîka'nın açdığı bâb-ı tavassutdan kimse görmüyor. Şu misalin hükümsüzlüğü şu bir hân ile sâbit olsun da artık orası (Millet Gazetesi ünvanı-ı mefharetini hâiz olan) Basiret'e sorulsun !!!!!

Hikmet

İSPANYA KIRALI

İspanya kiralı Amede mafsallarında zuhûr eden (Romatizma) dün pek ziyade rahatsız imiş.

MUVÂSALAT

Me'mûriyet-i murahhasaya hâiz bir zât ile berâber yeni ta'yin olunan Hind Sefirinin Paris'e muvâsalat eylediğini Paris Journalları rivâyet ediyor.

FARDO BOSFER'DE GÖRÜLEN BİR MAKÂLE

Ermeni Katoliklerini ikiye bölmüş olan Hason mes'elesinin hâli içün papa tarafından geçen sene İstanbul'a Monsenior Franky nâmında bir papaz gönderilmişdi. Roma'da tab' olunan gazetelerden Nikola Keçend Fardo Bosfer'de görülen bir makâlede bu papazın İstanbul'dan esnâ-yı avdetinde erbâb-ı servedden bir müslüman kadını iğfâl ile bir takrib kaçırılmış olduğunu okumuşduk,

Vâk'â Roma'da terbiye olmuş ruhban takımının desâyis-i şitâ neferiyânelerine olan i'timâdımız cihetiyle böyle bir kadını iğfâl ile vatanını terk etdirabilmekde sıkındı çekmeyeceklerini bilirsek de böyle bir vak'ânın aradan yedi sekiz ay zaman mürûr etdikden sonra buraya aks etmiş olmasından maddenin sıhatine emniyet edememiş. Ve hakikat hâli bu vâk'ânın râvisi olan (Jurnal Dorum) gazetesinden mahsus mektûb yazıp sormuş idik. Dünkü gün matba'mıza bu müşkülü hâl etmekliğimiz iltimasıyla mektûb yazan zâta ihtâr ederiz ki biz bu maddeyi kendisinden ziyâde merak edenlerden

olduğumuz için isti‘lâmımızın cevabı geldiği anda hakikat hâli vatandaşlarımıza i‘lâmdan geri durmayız.

TELGRAF

FRANSA

Paris 4 Kânûn-i Evvel

Şûrâ-yı Ümmet Harbiye ve Nâfi‘a Nezâretleri’nin bütçelerini kabul eyledi.

ALMANYA

Berlin 6 Kânûn-i Evvel

Teşkil-i devâir maddesi Asilzâdegân Kamarasında tekrar müzâkereye vasi‘ olunacaktır.

AMERİKA

Washington 3 Kânûn-i Evvel

Hazine kâtibi Mösyö (Batural) 1872-1873 bütçesini takdim ettiği sırada resmen tezennile muhtac olduğunu beyân eylemiştir.

TEFRİKA-İ HADİKA

BİR FİNYÂNIN İSTİTÂKI (ON SEKİZ NUMARADAN MÂ-BA‘D)

— Öyle bir lüzûm için sormadım polisi istihzâya selâhiyetiniz olmadığını anlatmak için sormuşdum.

— Polis istihzâdan müberrâ mıdır efendim?

— Polis istihzâdan müberrâ olamazsa da devâir-i resmiye-i hükûmeti velev bihak olsun istihzâ-i terbiyesizliğin en büyük delillerindendir.

— Sormak ayıp olmasın ammâ efendim zât-ı devletiniz (Ponc) [1] okur musunuz?

— Evet ba‘zen okurum.

— Muharrirlerini tanır mısınız?

— Evet birkaçını tanırım.

—İsabet! Hân ü şânlarını öğrenmek pek merakımdı. Bâri namûslu terbiyeli âdemler midir?

— Evet pek terbiyeli âdemlerdir hatta muhabirlerinden biri parlamento a‘zâsıdır.

— Dünkü nüshasını elbette görmüşsünüzdür.

— Evet gördüm.

— Polis hakkındaki fıkrayı da okudunuz mu?

— Okumuşdum.

— Güzel yazmışdı değil mi efendim?

— (İşmi’zâz ederek) ona ne bakarsınız? Onlar gazetecidir ağızlarına ne gelirse sahife doldurmak için yazarlar.

— Hayır hayır muradım o değil efendim. Sahife doldurmak için olsun ne için olursa olsun fakat o bende o terbiyeli muharrir hatta parlamen a‘zâsından buyurduğunuz (Mister Cönk) eser-i kalemi idi.

— Evet öyle idi.

— Öyle ise fendim polis gibi vücûdu yalnız ötekinin berikinin ardından koşub söz kapmakdan ibâret birisi değil eğer iktizâ ederse mahkemeleri bile istihzâ etmek terbiyesizlik eseri değilmiş .Hem o kadar değilmiş hatta yeri gelince parlamen a‘zâsından olan zevât bile istihzâyâ tenezzül ediyorlar.

— Neyse efendim saddından pek uzak düşmeyelim.

— Ferman efendimizin.

— O zâtların toplanmakdan maksadı ne idi efendim?

— Baksanıza müstentak efendi. Polisde sizden başka söz anlar kimse yok mudur?

— Ne demek istiyorsunuz?

— Ne demek istediğimi anlatamıyacağım için başkasını soruyorum.

—Ne söylediniz de anlayamadım?

—Ne söyledim de anladınız? Eğer anlamış olsa idiniz tekrar tekrar bilmediğim âdemlerin bilmediğim ahvâlinden sormazdınız!. Hâlâ kim olduğumu bilmiyorsunuz!.

—Sizin o işlerden haberiniz olsa buraya celbinize lüzûm görülmezdi.

— Peka'lâ efendim benim o işlere ma'lûmâtım olduğunu elbette birisi haber vermiştir yâ.

— Şübhe yok.

— Tamam işte o âdem kimse kendisi sorsun.

— Habercinin vazîfesi yalnız haber vermektir.

— Nasıl edelim?

— Nasıl edeceğiniz söyler kurtulursunuz.

— Neden kurtulacağım sen böyle munâsebetsiz su'allerde devam edersen ben âdetâ kalkıp giderim.

— Hayır efendim polisden berâ'et-i zimmet ilim ü haberi alınmadıkca gidilmez.

—Evet mösyö bir âdem yâ mecrum yâ cani yâ mütehhim ve hic olmazsa mütehhim olmaklığına bir imare olsun olursa dediğiniz gibi berâ'et-i zimmet senedine lüzûm görünür siz hâlâ burada ne kendini ne ahValini bildiğiniz bir âdemle lakırdı ediyorsunuz farazâ bir âdem kazâen mâtefakkud polisin istintâk dairesine uğrasa mutlaka berâ'et-i zimmet pusulası almağa muhtac mıdır?

— Hayır niçün muhtac olacak.

—Ay biz ne için muhtac oluyoruz?

— Polis ma'rifetiyle. Politika töhmetiyle celb olunduğunuz için .

— O politika töhmeti buyurduğunuz şe'yi niçün söylemiyorsunuz ?

—Efendim bir kabahatliye sen şunu etdin denir mi

—.....

—Niçin sükût buyurdun

—.....

— Korkarım vicdanınız kendi kabahatinize hükm etdi.

—.....

—Söylemiyorsunuz.

—Vicdanım kabahatime hüküm etdi ammâ sizce kabahadden ma‘dud olabilecek ba‘zı sözler söylemekliğime beni icbar ediyor.

—Ne gibi?

Bakiyesi Sonra

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba‘asında tab‘ olunmuştur.

2.20. (20) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADÎKA GAZETESİ

Numara 20– İstanbul – Salı – Fî 10 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 9 Şevval

ŞU’ÛNÂT

MECLİS

Meclis-i Hâs-ı Vükela dün gece Sadr-ı a’zam Hazretleri devlethânelerinde akd edilmiştir.

İZDİVÂC

Devletlü Nazır Paşa Hazretlerinin önümüzdeki cuma gecesı emr-i izdivâcları mukarrer olduğundan müşârünileyh findıklıda kâin devlethânelerinde bu akşam Sadr-ı a’zam Hazretleriyle med’uv olan sâir zevâta kırk sekiz kişilik bir sofra tertib edildiği ve yarın akşam da hâriciye dâiresi me’mûrlarıyla aklâmının da’vet edileceği mesmu’muz olmuştur.

GÜVENLİK SORUNU

Şûrâ-yı Devlet sâbık mu‘âvinlerinden azatlu Tevfik Bey’in geçen gün evine giderken Kabataş civarında önüne bir âdem çıkarak ebinden sâ’atiyle ve para kisesini aldığı ve Sirkeci İskelesi civârında Hüseyin Efendi nâmında bir zâtın da yine bu yolda soyulduğunu tahkik eyledik.

Ma'lum olduğu üzre her yerde hâlkın emniyet ve selâmetine zâbıtan başka hidmetkar olduğu ve hususen insanın geceleri vakitli vakitsiz yâ-kâbile veyahud hakim celbi gibi avâırızdan sâlim olamıyacağı cihetle selâmet-i âmanın te'mini için noktalar mı veya seyyar karakollar mı te'min etmek lâzım gelür her ne tedbir-i iktizâ ederse icrâ buyrulmasını sûret-i mahsûsada ihtâr ederiz. Çünkü şehirde ve bâ-husûs koca bir pâyitahtda emniyetle gezilemezse İstranca Ormanı'nda veyahud Longaz Dağları'nda Karatepe Balkanı'nda mı gezilecek?

LATERKİ YAZIYOR

Taraf-ı hazret-i tacdâriden Avusturya başvekili Kont Andraşı'ya teşekkür mûşârünileyh mabeyn-i hümayûna bir arıza takdim eylediğini Laterki yazıyor.

MÜLÂKAT

Cumaertesi günü Rusya Sefîri Ceneral İgnatıyef ile İtalya Sefîri Mösyö Barbolani Bâb-ı Âlî'ye azimetle Sadr-ı a'zam Hazretleriyle mülâkat etmişlerdir.

VİZİTE

Almanya Sefîri Mösyö (Döködel) cumaertesi günü Nâfia Nâzırı Ethem Paşa Hazretlerine makamlarında vizite vermiştir.

ANKARA'DAN MEKTÛB

İzmir'de tab' olunan Devir gazetesi Ankara'dan alarak neşr etdiği bir mektûbda Ankara Mektûbcusu sâbık Nuri Beyefendi'nin Defterdar Eyüb Efendi için hükûmete kefâlet arz eylediği hâlde âdem-i kabulü nâmüsuna dokunarak isti'faya mecbur olduğu hakkıda uzun uzadıya bir bahs görüldü.

Şimdi ise Nuri Beyefendi İstanbul'da bulunduğu için gerek Defterdar Efendi'ye isnâd olunan ve gerek kendisinin istifasına mûcib olan hâlâtı hakikat dâiresinde olarak garezsizce meydana koyacağından eminiz.

ÜMMETİN İHTİLÂFİ MERHAMETİ

İnsanın terakkîsi te'âvün ve hatta hayât-ı ictimâ'a mevkuf iken bir ümmetin ihtilâfında ne feyz olabiliyor ki rahmetle vasf olunmağa değsin.

Evet avâlimin intizâm-ı hareketi kânûn-i devranda mevcûd olan cezb ü def hassalarının birbirinin te'sirâtını ta'dil etmesine muhtac olduğu gibi âlem-i insâniyenin devrinde i'tidâl dahi ictimâ' ve ihtilâf kuvvetlerinin tekâbilinden hâsıl olur.

Mesela ma'arîfin terakkîsi efkârın telahakkı ise ihtilâf ve ictimâ'ın vücûduna tevakkıf eder. İhtilâf olmasa herkesin efkârı müttehid ve binâenaleyh bi't-tabi vâhid olur. İctimâ' olmasa ârâ-yı müteşettite telahûk edebilmek kâbil değildir.

İhtilaf ve ictimâ'ın bu te'siri yalnız ma'ârife âit değil ef'âl-i beşerin her cihetine şâmindir. Mesela siyâsiyâtı ele alalım. İnsan ma'îşet ve kemâli için ictimâ' etmeğe ve cem'îyyeti idâme için bir hükûmet altında bulunmağa mecburdur.

Hükûmet eğer hiç bir fi'iline karşı ihtilaf göremeyeceğinden emin olursa zuhûrunun illet-i gâiyesi olan adâleti husûle getirebilmek kabil midir? İdareyi adl ve ihsânına tevdi için her ihtiyaç görüldükce bir veliye tesadûf etmek Hângi kavme nasib olmuş?

Mademki hükûmet tasavvurda her dürlü ağrâzı kabul-i isti'dâdından beri olan mücerredâtıdan bulunmağla berâber bi'l-fi'il insana mevdu'dur. Bir cem'îyyet-i siyâsiyede ihtilâf mevcûd olmazsa – tabi'at zâten te'adiye mâil olmak cihetiyle – ferdin ferde tecâvüzünü nen' için cem edilmiş olan kuvvet-i umûmiye hiçbir mâna'aya tesâdüf etmemek şartıyla yine kabiliyet-i ta'diden biri olmayan bir takım ifrâda tevdi edilmiş olur.

Bu ise birer ikişer kesrinde iktidar görülmeyen bir takım değneği kırmak için deste bağlamağa benzer.

İşte bu cihetle der ki ümmetin bir sûret-i meşrû'ada ihtilâfı hakikate rahmetdir. Bu sûret-i meşrû'ayı ta'yin etmek pek güç bir şey görünmez. Yalnızca ihtilâfın fâidesi tasavvurda hâsıl olan dehşet de midir? Yoksa bi'l-fi'il zuhurdan hasıl olacak netâyicden midir? Burasını zâhire ihrâc etmek kifayet eder. O da keşfe muhtac değildir.

Tevarih-i âlem gözümüzün önünde duruyor. İhtilâf-ı fi'ile çıkdıkca – zarûret-i kat'îyyenin ilcâ ettiği beş on büyük vak'a müstesnâ olmak üzere – dâimâ yâ muzır veya bahş ettiği fâidenin gösterdiği luzûmdan bin kat şedid olmuşdur.

Yalnız dehşeti tasavvurda kaldığı zamanlarda ise her vakit fâidesi görüldüğü vardır. Bir vakit mazereti görüldüğü yoktur.

Elbette bizim yeniçerilerin kazan indirerek kopardıkları kıyametler İngilizlerin kemâl-i sükûnetle “Miting” nâmında akt ettikleri cem‘iyyetler adâlet-i terakkîye hizmet etmemişdir.

Bi’l-fi‘il ihtilâf-ı buhrana benzer. Fâidesi vücûda bir mühlik-i illetin devamı ve anâsırın ona galebe ile uğraşması zamanlarının biraz yine münhasırdır.

Bi’l-meyl ihtilâf ise bedende her a‘zânın en küçük bir cüz’ine tertib eden ârazdan tahlis için ettiği i‘âneler kâffe-i eczânın sıhhat ve selâmetini muhafazaya müekkel olan hüsni-i tabi‘i gider.

İnsan mesela bir himâye-i mahrukadan buhran ile kurtulursa sıhhat-i dâimesini o hass-i zaby kuvvetle muhafaza eder.

Bu mütâla‘âta göre “ümmetin ihtilâfı rahmetdir” kâide-i külliyesini ihtilâf-ı bi’l-meyl ile tefsir etmek lâzım gelir. Yoksa ihtilâf bi’l-fi‘il recmad değil sa‘âdet-i âtiye için ihtiyâr olunur bir muvakkat-ı zahmetdir.

N . K

İHTÂR

Antakya i‘ânesinden dolayı izâhât talebini hâvî gazetemizde neşr olunan mektûb sahibine Basiret cevap verdi. Bu bâbda diyeceği başka bir söz varsa yazıp göndermesini sahib-i mektûba ihtâr ederiz.

TÜTÜN BELASI

Sirkeci İskeleyi civârında borsacı reji zamanından evvel herkesin aldığı gibi nefsi için yerli tütünden biraz alır. İçe içe nihayet yüz altmış dirhem kalır.

Arefe günü tütün kolcularından biri dükkana girerek tütünü alır zabt eder.

Bayramdan sonra da gelib dükkânı mühürlür. Altı lira ceza-i nakdi almayınca mührü fekk etmez hâlbuki bir borsacının altı senede altı lira sermayeye mâlik olamayacağı ma‘lûmdur.

Bu bir.

(Geçen günde Acem’in biri Nur-i Osmânî civârında bir kılıccı dükkânının önünden geçerken elindeki bir okkalık tütün kağıdını (Şunu al ustana göster beğenirse alıkoysun beğenmezse akşam üzeri ben alırım) der çıkar gider. Müte‘âkiben kolcu

dükkanâ bitir tütünü alır. On bir lira cezâ-yı nakd-i hüküm ile dükkanı mühürler. Biçare herif ömründe on bir lirayı bir arada görmediğini yana yakıla söylemiş. Fakat te'siri olmamış.

Bu iki.

Bir asker neferi de bir yerden tedârik ettiği biraz tütünü Çukur Çeşme civârında bir çilingir dükkanına bırakır. Yine kolcu tesadûf eder. On bin lira cezâ-yı nakdi de o biçâreye ki – hiçbir şeye dahil olmadığını yeminlerle andlarla söylemiş – hüküm ederler. Herif ağlaya ağlaya paraları verir.

Bu üç.

Yine Köprü Başında bir dükkan sahibine kırk dokuz ve Üsküdar'da bir bakkala altmış lira (Ammâ tütün satıcıları için değil alıp içtikleri için) cezâ-yı nakdi hüküm ederler!!!

Vâk'â gerek reji ve gerek inhisâr zamanlarında tütün kaçırarlara kaçak tütüne yataklık edenlerin tecrim edilmesi nizâm altına alınmıştır.

Fakat mesela ben bundan bir sene evvel kendi nefsim için aldığım tütünü içib dururken bir güne neden cezaya müstehak olurum? Husûsen emanete bırakılmış bir şey için bir dükkan sahibine nasıl yatak mu'âmelesi olur?

VİLÂYÂT

(OSER VATURE TERİSTİNO) GAZETESİNNİN 24 TEŞRİN-İ SÂNÎ TARİHİYLE İŞKODRA'DAN ALIB NEŞR EYLEDİĞİ MEKTÛBDUR:

Akçahisar (Kurya) ahâlîsi vergü te'diyesinden imtinâ' etdiklerinden dolayı şehir-i mezkûrun eşrâfı dokuz aydan beri İşkodra habshânesinde mahbus ve Akçahisar Ahâlîsi ulûkatdanberi hükûmete kin ü adm – itâ'at göstererek İşkodra pazarına gitmemekde iken İşkodra Valisi bu maceradan bi-habermiş gibi birkaç gün evvel kazâen mezbûrun bölükbaşısı iki zabtiye ile berâber vergülerini tahsil etmek için Akçahisar'a gönderdi.

Bölükbaşı ile zabtiyeler Akçahisar'a ayak bastıları gibi ahz ü girft olunarak elli müselleh âdemin taht muhafazasında olarak karanlık bir mahâldele habs edildiklerinden mâ'adâ – eğer Akçahisar Ahâlîsi bu üç şahıs mukâbilinde İşkodra mahbusundaki

hemşehrilerinin tahliyesini istihsâl etmek ümidinde olmaya idiler – i‘dâm bile olunacaklar idi.

İşkodra Valisi bunun üzerine hiçbir tedbire teşebbüs etmemekde ve Akçahisar Ahâlîsi ise herhâlde mukâvemet ederek İşkodra’dan gelecek âdemlerin cumlesine yine bu yolda mu‘âmelede bulunmak niyet-i kat‘iyesindedir.

Elhâletü-hâzihi Akçahisar’da ahâlîden yedi yüz kadar âdem silahlı bulunmakda cebeliler ise iki üç tabur asker-i nizâmiyeye karşı durmalarına müsâid bir hâldedir.

Akçahisar ahâlîsi servet ü seman ve oldukça ma‘lûmat sahibi âdemlar olarak dâimâ sulh ü asâyiş ve hüsn-i hareketle me‘luf olduğundan kendilerinden böyle bir hareketi kimse me‘mul etmez idi.

ALMANYA

Prens Dö Bismark’ın hastalığı erbâb-ı siyâsetini haylice işgal etmekte imiş.

Ogsburg gazetesi Almanların bu bâbdaki telaşını def‘ etmek için bend-i âtiyi neşr eylemiştir.

“Bismark’ın hastalığına dâir (Varzan) ndan aldığımız mektûbların mâiline göre müşârünileyh imparator tarafından dâhilen mevcûd olan gavâilin hâl ü def‘i hususlarını müzâkere için mahsûsen Berlin’e da‘vet olunduğu zaman dûçâr olduğu (Romatizma) nın bu emre imtisâle mâni‘ olduğunu beyân etmiş idi. Bunun üzerine Varzen’e gönderilen hükümler dahi müşârünileyhin devletin mesâil-i mühimmesiyle itti‘âb-ı efkar etmekliğe adem-i tahammülüne ve bir müddet dahâ istirahat ihtiyaç kat‘î hâlinde bulunduğuna dâir rapor vermemelerinden müşârünileyh tamamen i‘âde-i sıhhat edinceye kadar Varzen’de ikameti için imparatorndan istid‘âyı ruhsat eylemiştir.”

NAPOLYON’UN İ‘ÂDE-İ İGBÂLİ

Gazet Dö Bari diyor ki “Marşal Bazanmes Kumandan’lığında vazâifini asla ifa etmediğinden mâ‘adâ o aralık teslim olan Napolyon’un i‘âde-i igbâli için Fransa’nın düşmnıyla müttefik bulunduğu cihetle Cumhur hâini nazârıyla muhâkeme olunacaktır”

(Pey) gazetesinde “Mes Kal‘asının teslimi 1870 senesi teşrin-i evvelin yirmi yedisinde vukû‘ bulmuşken bâzna 1871 senesi martın dördünde tesis olunan Cumhuriyet muvakkat-i hâini nazârıyla nasıl bakılabiliyor” yollu cevap veriyor.

İTALYA'DA HAYVANATDA ZUHÛR EDEN HASTALIK

İtalya'da bir müddetden beri hayvanatda zuhûr eden hastalığa mebni lüzûmu olan hayvânâtın Trablusgarb ile sâir efikas ahâlîden celbine hükûmet-i seniyenin muvaffakatı istihsâl olunmuştur.

MADEN MES'ELESİ

İtalya devletinin Atina Sefiri Mösyö Milora'tinin Atina'ya vasilında Fransa Sefiri'yle (Loriyum) madenleri mes'elesine dâir bir hayli müşâvere etmiş ise de bu bâbda yunan kabinesiyle mübâheşeye girişmemiş olduğu gazetelerde mütâla'a olunmuştur.

TELGRAF

AVUSTURYA MACARİSTAN

Viyana 6 Kânûn-i Evvel

Eyalet diyetleri kapandı.

Terişte 8 Kânûn-i Evvel

Mösyö (Dumor Porgo) bir büyük vapur kumpanyası teşkil eyledi.

ALMANYA

Berlin 8 Kânûn-i Evvel

Müceddeden intihâb olunan ihtiyarların hükûmete mu'âvenetiyle ile teşkil-i devâir nizâm-ı ekseriyet ile kabul olunmuştur.

FRANSA

Paris 6 Kânûn-i Evvel

Tanzim-i kavânin için akt olunan komisyonun on dokuz a'zâsı sağ taraftan ve on bir sol taraftandır. Şimdiye kadar irâd olunan nutuklar sulh ü müsâlemete dâirdir.

Vesayil 6 Kânûn-i Evvel

Erbâb-ı hükûmet beyninde tebâyin-i efkârı bakidir. Sol taraf ba'zı tahrîkâtta bulunuyor. İmparatorun vefâtına ticâret nâzırı bulunan Mösyö (Mani) n yine hükûmete sokulacağı rivâyet olunur.

Paris 7 Kânûn-i Evvel

Bi'l-cümle vükelâ'nın istifa etdiği ve mösyö (Doğalard) n Dahiliye ve Mösyö (Say) n Maliye ve Mösyö (Karto) n Nafia Nezareti'ne nib olunacağı rivâyet olunuyor.

Paris 8 Kânûn-i Evvel

Sağ tarafın tahrîkâtına mukâbil ba'zı tedâbir -i askeriye teşebbüs olunmuşdur.

Dün şuyû' bulan tebdilât bu güne icrâ edilerek Mösyö (Kalmon) dahi polis nâzırı ta'yin olunmuşdur.

İTALYA

Napoli 6 Kânûn-i Evvel

Dün sevâhilimizde bir büyük fırtına vukû' oldu.

TEFRİKA-İ HADİKA

BİR FİNYÂNIN İSTİNTÂKI (MÂ-BA'DI NUMARA 19)

— Fınyanların harekâtında haklı olduklarını ve bundan sonra fınyan cem'iyetine dâhil olursam fâideden hâli olmayacağını anlamaya başladım.

— Fınyanların haklı olduğunu neden anladınız?

— Şundan anladım ki efendim onların dâima şikâyeti İngilizlerden ve İngiliz me'mûrlarındandır. Vazîfesinin nezâketi cihetiyle polis me'mûrlarının hiç olmazsa muhâtabını ta'ciz etmez anlamak istediği âkilane sorar âdemlerden olması lâzım gelirken birinci istintâk dâiresinin birinci me'mûru sizin gibi olursa artık sâir işlere me'mûr olanlar kim bilir nasıl şeylerdir? Hakikat-i İngiliz olmak İngiliz doğmaya mütevakkıf. İngilizlerle yaşamak ise hayvan kadar beyinsiz bir ... muhtaç imiş.

— Efendim siz âdetâ adabı unuttunuz biraz.

— Biraz dahâ hitab buyurursanız karşımda âdem olduğunu da unudub başka dürlü mu'âmelede bulunacağım.

— Efendim Size sorduğum şeyler başka dürlü mü sorulur?

— Nasıl sorulursa sorulsun siz onu söyleyin size benim celbim için emir veren kimdir?

— Polis nâzırı.

- B    n burada mıdır?
- Evet odasında oturuyor.
- Tamam gidin kendisine söyleyin de b  ari ne i    n çağrılmışsa su'al etsin?
- Demek bize cevap vermeğe tenezzül buyur muyorsunuz.
- Evet.
- Peki   yle olsun

  kinci   stintak

Polis nazırı huzurunda

Nâzır — Buyrun mösyö   u sandalyeye oturun

Yine nâzır — Afbuyurunuz size zahmet verdik.

—.....

— Zatınız P  l m  l muharrirlerinden Mösyö (Man  sak  ) değil misiniz?

— Evet benim.

— Efendim ak  şam (Karl    tert) deki kahvenin üst katında bulunmu  şsunuz.

Orada (.....) n  m kimselerden merkub bir cem'iyet akd edilmiş   t  '  nizin dahil olmadı  nızı biliyoruz. Bir köşede oturub gazete okumu  şsunuz. Sizi celb etmekden meramımız eğer hatırlınızda kaldıysa m  z  keratın neticesinden haber vermekli  iniz i   ndir.

— Baksanıza nâzır efendi polisin casus defterinde ben denizin nâm-ı fakir  nem m  nderic midir?

—   sti  far Allah maksadımız o değil. Bunu sizden selâmet-i vatan nâmına soruyoruz. Çünkü bu âdemler Finyanlardandır. Birkaç güne kadar bir büyük teşebbüsleri varmış.   ehri ateşe vereceklermi   orada mi'  dını kararla  tırmı  dır. Siz içeride bulunduğunuz i    n   ayed duymu  şlardır diye   a  ırttdık ve   a  ır  şımızın büyük bir küstahlık olduğunu bilirsin de affınıza itirazımızda berkemâldir.

— Peka'  l   bunların m  z  keratının bu derecesine kadar ma'  l  m  tınız varmış. Kendilerini   a  ırmayıb da ne maksadlarına ne de müzakerelerine vâkıf olan bir yerdir. Benim orada bir köşeye   ekilib de gazete okuyu  şuma ma'  l  mat veren casusunuz m  z  keratın neticesini ni    n anlamamış?

— Efendim kapı kapalı imiş de galiba onun i    n girememiş.

— Hayır kapı açıkdı. Bin kişide girib çıkıyordu. Kapalı olsa idi beni nereden görecekti. Polis bir âdemi – eğer zî medhâl olduğunu yakînen bilirse – çağırabilir. Fakat namuslu bir âdemi kendi avene-i dâllesinden birini çağırır gibi çağırıp da casus mu‘âmelesi edemez. Burada hükûmet âmihenindir polisin değil. İngilizler polisi rastgeldiğine casus mu‘âmelesi etsün diye beslemiyor. Hatta şübheli bir âdemi celbe bile hakkınız yokdur. Siz bir cem‘iyyeti veya şahsı asâyiş-i beldeyi ihlal ederken ya‘ni esnâyı fa‘alde görürseniz celb edebilirsiniz. Bir âdem bin şey tasavvur eder ve tasavvuratı üzerine iki ahabıyla müzakerede girişebilir. Onu bir polis casus duyacak olsa mütefevvhlerini kabl el-fiil istintâk etmeğe selâhiyetiniz var mıdır? Saniyan bilmediğiniz bir âdemden polise müteallik bir şey sormak iki tevdi olunmuş bir vazîfeniz midir?

— Hayır efendim hiç vazîfemiz değil fakat ma‘al hicab söylüyorum ki bu hata sırf bendeniz kadar orada bulunmaklığınız üzerine.

Bakiyesi Sonra

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba‘asında tab‘ olunmuştur.

2.21. (21) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 21– İstanbul – Çecharşenbe – Fî 11 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 10 Şevval

İSTANBUL 10 KÂNÛN-İ EVVEL

CÜMLE-İ SİYÂSİ

MÜTTEFİKÜ’L- EFKÂR

Avrupa’nın her yerinde bir güne kârışıklık var: Fransa’da bu Bonapart ve Orliyan tarafdârları tek durmadıklarından tahrîkat-ı vâk‘alarına meydân vermemek için hükmetin ba‘zı tedâbir-i ihtiyâtıyaya teşebbüs eylediği gibi vuku‘nu telgrafların haber verdiği tebdilâtında bu kârışıklıklar netâyicinden neş’et etmiş olması maznundur.

Hele bu tebdilâtdan en ziyâde şâyân-ı dikkat olanı Mösyö Kalmon’un Mösyö Liyon Renolet’in yerine polis nâzırı nasb olunmasıdır.

Çünkü Mösyö Tiyer mumaileyh Renoleti eski ahabbı bulunduğu için sadâkatine i'timâden polis nâzırı nisb eylemiş idi. Şimdi böyle bir muhâtaralı zamânda azl edilmesi ise Tiyer'in emniytini selb eylemiş olduğuna ya'ni mumaileyhin cumhuriyet aleyhinde bulunân fırka ile müttelikü'l- efkâr bulunduğuna delâlet eder.

BİSMARK'IN MAHÂRETİ

Prusya devleti geçende teşkiline muvaffak olduğu ihtiyâr mecâlisi'nin ârâ-i maslihânesi sâyesinde teşkil-i devâir-i nizâmını asilzâdegân kamarasına tasdik etdirebilmiştir. Berlin jurnallarının kavlince ihtiyâr mecâlisi teşkil etmemiş olsa imiş mezkûr nizâmnâme'yi ta'dil olunduğu hâlde dahi zâdegâna kabul ettirmek kâbil olamayacakmış.

Bu cihetle mecâlis-i mezkûrenin teşkiliyle a'zâsının vesâdet-i beyrânesine mürâcat eylesesinden dolayı gazeteler hükümeti takdir eyliyor.

Bizce bu tedbirinde Mösyö Bismark'ın mahâret-i fevkaladesi cümlesinden olduğunda şübhe yoktur.

BERLİN

Hükümet bu gibi şeylerde ef'âl ve irâdâtını meselâ bir diplomâtın yârim sâ'at itti'âb-ı fıkretmesiyle icrâyâ kudretyâb oluyorsa da hâlkın en ednâ bir me'sele de ittihad eden efkârına bin sâhib-i tedbirin ârâ-i müttelikânesiyle dahi galebe eyleyemiyor.! Hele enternâsyonâlin – ki burada söyledigini bilmez bildigini söylemeye dili dönmez bir iki medâhen gazetede cemiyet-i fesâdiye ünvânıyla yâd olunmaktadır - Avrupa'nın ekseri mahâllerine sevk ettiği mebusanların amelenin mesâ'i-i vâk'aları derecesinde olsun müstefid olmaları ya'ni hâlkın sermâye sâhibleri elinde tulâyâ koşulmuş hayvân gibi gözü bağılı bir âlet olmaklıktan kurtulmaları için vâki' olan tedâbir-i 'adîdeleri sâyesinde amelenin yavâş yavâş ref'-i nikâb eylemeğe başlâdıklarına ve bunun her tarafca his olunân şümûl-i te'siri Prusya memâlikindeki amaleyi dahi ikâz eylediğine birkaç gün makdem Berlin'de dülger ve demirci ve kömürcü gibi birkaç sınıf amelenin yevmî on sâ'ate bedel sekiz sâ'at işlemek için mütteliden karar vermeleri ve bu kararı bir meydânda ictimâ' ile hâlka i'lân eylemeleri delâlet ediyor.

Fabrika sâhibleri dahi amelenin bu muttalibelerini yevmiyelerinden iki sâ'ate isâbet eden mikdârın tenziliyle kabul eyleyeceklerini beyân etmişlerse de ame-

iddiâlarında ısrâr ile nihâyet bir haftaya kadar bu karâra muvâffakat etmedikleri hâlde umûmen ta'til-i işgâl eylemek azm-i kat'iyesinde olduklarını bildirmişlerdir.

Sınıf-ı sâire dahi birer ikişer bunlara iltihâk ve bu muttalibe kemâl-i hâhişle iştirâk eylemekde imişler.

İTALYA KABİNESİ

İtalya kabînesi de fevkü'l-gâye bir müşkülât içinde oylanmaktadır.

Eyâlet ve sancâkların idâre-i hâzırasını ba'zı mertebe tağyîr ve ta'dil ile hükümet-i merkeziye usûlünün memâlikde te'sis ve ta'mimine dâir devletin parlamentoya takdim ettiği lâhiyanın müzâkeresine tahsis kılınân komisyona Sinyor Runaci Re'is ve Sinyor Erkol Kâtib Garifini Zabt Kâtibi intihâb olunmuşdur ki bunların üçü de vükelâ-yı Hâzıranın birinci derecede düşmanlarındandır.

Bu komisyon hafifce bir müzâkereden sonra lâyiha-i mezkûreyi müttehidü'r-re'y olarak red ü cerh eylemiştir.

Komisyonun bu lâyihayı vehle-i olayda ridâ etmesine sebep devletin kâffeten usûl ve kavânini esâsen tağyir ve hürriyet-i sahihe üzerine te'sis olunmak lâzım gelirken – temeli çürük bir binânın sakfını ta'mir ve tezyîn kabilinden olarak – böyle en sonra yapılacak bir şeyin güyâ usûl-i sâire ıslâh-ı ihtiyâcından vâreste imiş gibi en evvel icrâsına teşebbüs olunması imiş.

Umûmen İtalya gazeteleri reis-i vükelâ (Sella) ile refikâsının gitdikce müşkülâta dûçâr olduklarını ve yakında hidmetlerinden çekilmeğe mecbur olacaklarını beyân ediyor.

DÜELLO

Avrupa'dan elzem bir şey imiş gibi arayıp arayıp da buraya getirmeğe çalışdığımız ma'rifetlerden biri de düellodur.

Bu düello ki iki kişi beyninde münazara-i müteferriden demektir. Güyâ kâfil-i nâmus imiş. Ya'ni kânunun ta'yîn ettiği cezâlar ba'zı mu'âmelâtdan dolayı bir âdemin nâmusuna tertib eden lekeyi izâleye kâfi değil imiş de öyle lekelerin kan ile yıkanması lâzım gelir imiş!

Bir şeyin mülkce lüzûmundan bahs etmek isteyenler için bir kitâb mütâla‘asına olsun tenezzül lâzım değil midir? Hâangi âkıl demiş ki nâmus-i beşer bir kurşunun tesâdüfüne veya bir kılıcın te’sirine tevdi‘ olunabilir?.

Nâmusu ihlâl olunân mübârezede gâlib gelemese intikâm nerede kalır? Mağlub olursa hüküm-i adâlet nereye gider? Bir edebsiz bir ehl-i arzın nâmusunu ihlal eder. Ve sonra düello nâmiyla i‘dâmına da muktedir olur da yine cezâsız kalırsa böyle bir kâ‘ideye haklı veya lüzumlu nazarıyla bakmak nasıl kâbil olabiliyor?

İkmâl-i nâmus kânun neden kifâyet edemiyor imiş? Bir âdemin nâmusuna bir diğerinin kavlı ve fi‘iliyle hâlel gelmez. Çünkü nâmussuzluk mağdur olanda değil tecâvüz edendedir. Yalnız mağdur olan âdem gördüğü tecâvüzü kabul ederse kendi nâmusunu kendi ihlâl etmiş olur. Bundan anlaşıldı ki ikmâl-i nâmus eden hükümet müttehime icrâ ettiği cezâ değil mağdurun şikâyetinden ibâretidir. Cezâ ise müttehim için te’dib için tertib olunmak cihetiyle haft ve şiddetinin nâmusu taaluk eder yeri yoktur.

Bir de cem‘iyet dâhilinde bulunan bir âdemin kendine â’id bir fi‘ilin cezâsını yine kendisinin ta‘yin ve icrâ etmesine selâhiyet nereden peydâ olmuş?

Hem de ne ceza! Ekseriyet üzre mağdurun i‘dâm veya cerhini mûcib olur! Mesela arza müte‘allık bir düello cerh ile hitâm bulur. Sonra âğız dâlâşından çıkmış bir düelloda âdem ölür!

Amâ Avrupa’da düello var imiş ne yapalım? Avrupa’da yılan da var. Orda mevcûd olduğu için yılan eyü hayvândır mı diyelim?

Düelloyu iltizâm eden zevâta ma‘lum olmamak gerekdir ki onun Avrupa’da vücûd-ı ukalâsının tahsin ve iltizâmından değil hâlkın ahlâkına yerleştiğindendir. Avrupa’nın ne kadar beğenmeyib de ilgâsıyla uğraştığı şeyler var ise bizim memleket Garb’ın süprüntülüğü imiş gibi buralara mı çekip toplayacağız?

Herkesin nâmusuna kânun pek a‘lâ kifâyet edip duruyor. Öyle ebnâ-yı cinsinin kanını içmekle muhâfaza-i haysiyet millet-i İslamiye’nin anlayacağı mu‘âmelelerden değildir.

MEKTÛB

HADİKA GAZETESİ MUHARRİRLİĞİNE

Birader

Antakya i'ânesi hakkında Basîret'den ba'zı şeylerin su'âlini hâvî yazmış ve gazetenize derc ettirmiş olduğum Mektûba cevâb olarak mezkûr gazetenin 795 numaralı nüshasında yazılan şeyleri okudum.

Basîret diyor ki bu i'âne enzâr-ı umûmiye muvâcehesinde edildi. Toplanan i'ânenin mikdârını herkes bilir. Mahâlîne gönderildiğine dâir dahi Hâleb Vilâyeti Valisi tarafından tahrirât vardır ve hâkezâ.

Evet bunları ben de biliyorum. Sorduğum şey bu değildir. Otuz beş bin guruşa kadar varan i'ânenin Hâleb'e ne kadar adet Osmanlı lirası gittiğini soruyorum.

İ'âne benim param olmadığını ve binâ berin sormağa hüküm olmayacağını Basîret dermeyân ediyor. Param olmadığını dermeyân edemez. Çünkü benim verdiğim i'ânenin münderic olduğu birkaç bin guruşluk defter Basîret'e alel-esâmî derç edilmemişti yalnız yekûn derç edilmişti. Kendi rivâyetine göre mâdem ki defterler mevcut imiş mürâca'at etsin de görsün bundan kat' - i nazar sahîhen i'âne etmemiş olsa bile mâdem ki hâlkdan madûdum sormağa hakkım vardır.

Mes'elenin nihâyeti muhâkemeye varacağını ifâde ediyor.

Ben henüz nâmusa dokunmadım ki muhâkemeye çekileyim. İntâkiye için edilen otuz bu kadar bin kuruş i'ânenin Hâleb vilâyetine kaç dâne Osmanlı altını gönderildiğini soruyorum.

Vâk'â Basîret her şeyi i'lân etdi amâ kaç dâne altın gönderdiğini henüz i'lân etmedi. Eğer etmiş de ben görmemiş isem beni ilzâm için bir dahâ etsin. Muhâkemeye çıkmaya ne hakkı var?. Yoksa muhâkemeyi çocuk oyuncağı mı zan ediyor?

Şurasını da dermiyân edeyim ki eğer Basîret kaç lira gönderdiğini haber vermez ise o zamân kaç gazeteye bir Mektûb derc ettirerek bu bâbda kimin ma'lûmâtı var ise lütfen beyân etmesini ricâ edeceğim elbette ma'lûmâtı olanlardan birisi ma'lûmâtını i'lân eder!!!

İmza

Yine Evvelki Osmanlı

HADİKA’NIN CEVABI

Basîret bu paraları gönderdiğini birkaç nüsha ile i’lân etdim diyor. Bâri ricâmızı kabul ile numaralarını olsun haber verse de hâlkı merakdan ve matbû’ât-ı Osmâniyeyi şin-i irtikâbdan kurtarsa iyi olur.

ŞU’ÛNÂT

Varsın zâbıta idâresi hırsızın vücûdunu değil isterse nâmını bile inkâr etsin. Biz bir vak’a dahâ haber vereceğiz : Amâ duyma işitme zan olunub da tekzîbine zahmet buyrulmasın çünkü hırsız dün gece bizim eve girdi. Hâdise kendi evimizde vukû’a geldiği içiün uzun uzadıya ta’rifâta lüzum göremeyiz.

Çünkü maksadımız umumen vatandaşlarımızın dâhilen selâmet ve emniyetlerini ârzudan ibâret olduğu içün şindiye kadar dikkat edilmesi tavsiyesiyle tutduğumuzu zâbıtaya ihtâr etmiştik. Bizim evde dört beş parça kitaptan başka ne bulabilecek ki ziyâ’i hâlinde mutazarrır olalım.

Fakat garibi şurası ki bir haftadan beridir hırsızların ve hırsız giren hânelerin yolda soyulan âdemlerin vukû’âtını gazetemiz yazmakda olduğunu hırsızlar zâbıtanın evvel haber alarak ahz-sâre kıyâm ve zâbıtanın burnu dibindeki bir eve girmek külfetini ihtiyâr eylemeleriyle o gariplikde olan mahâretlerini zâbıtaya karşı pek güzel icrâ etmişlerdir. Eğer meydân bulub da bir şey alarak savuşmuş olsalar idi helâl ederdim.

Bir garibi de şurasıdır ki zâbıta tarafından evi gezenler bağçe kapısının kilidi söküldüğünü pencerelerin yere düşürülmüş bulunduğunu gördükleri hâlde (Hırsız değil efendim hayâlât olmalı ekseriyâ bizim odada öyle olur) buyurmuşlar. Bu kerâmetlerine diyecek yok!

Biz yine ihtârdan geri durmayız. Böyle giderse hırsızlar hemen her ay ziyaret edecek.

Tevfik

BİNGÂZİ İ’ÂNESİ

Bingâzi Müslümânları içün Beyoğlu Mahkemesi Hukuk Dâ’iresi hey’eti tarafından vukû’ bulan i’âne

Para sâğ akçe gurus

264 30

267 20 yekün-i sâbık

----- ---

532 10

TELGRAF

FRANSA

Paris 9 Kânûn-i Evvel

Dün vukû‘ bulan tebeddülâta tanzim-i kavânîn maddesinin telâşsızca icrâsı için bir mukaddime nazarıyla bakılır.

ALMANYA

Berlin 9 Kânûn-i Evvel

Bugün teşkil-i devâir-i nizâmı Asilzâdegân Meclisi’nde tamâmen kabul ve tasdik olundu.

YUNAN

Atina 8 kânûn-i Evvel

Üç cerib sefinesinden ibâret olan bir Fransız donanması Konter Amiral (Keleskan) n kumândasında olarak bugün beyrâiye vürûd eyledi. Kralın ümmi prens (Frederik Galegasporağ) fâmiyâsıyla bu kışı çıkarmak üzere bugün Atina’ya vâsıl oldu.

TİYATRO MÜBÂHESESİ

Diyojen’in 168 numaralı nüshasında bana cevap olarak yazdığı türrehâtı okuyanların iz‘ân ve insâfına mağrûren cevabsız bırakmak mecburiyetinde bulunduğumu ilân ederim.

Haşmet

HADİKA’NIN MÜTÂLÂSI

Refikimiz Haşmet’in şu sûretle mübâhisden sarf-ı nazar etmesine biz de hak veririz. Çünkü kıraat edenlerin meşhûd ve meczumları olduğu üzere Diyojen’in verilen

cevapların mailini anlamak istediği gibi kendi cevabı dahi tamâmıyla kâide-i münâzaraya mübâyin ve tenâkuz-ı efkari ile memlu olduğundan hângi fikri iltizâm ettiği anlaşılmıyor.

İsbât-ı med‘â için ba‘zı sözlerini derc edelim ki garezkârlığa haml olunmasın.

Evvelâ Diyojen’in iki numaralı nüshasında münderic olup aynen bu nüshaya nakil eylediği bende “Sivilizelerimiz madem ki Fransızca biliyor ve tiyatroyu seviyorlar şu işin aşağı işini bırakıp da yerli mahsûlüne i‘âne etseler ya‘ni âdâb ve terbiyemize muvaffak suretde ba‘zı oyunlar tercüme ve tertib ederek i‘âne eyleseler ne olur?” demiş iken bu kere ne üzerine bahs olunduğunu tefekkür etmeksizin “Bu bendin hükmünde bu günkü efkârımıza mugâyyir ne var ki?” Demiş!

Sâniyan refikimiz cevabında “Biz bendimizde (Beyoğlu’nda Fransızca oynayan oyunlar mûvcib-i mazarrat mı oluyor ki İstanbul’da oynanan tercümesinden menfa‘at hâsıl olmasın?) demedik. (Bir oyunun mebni-i aleyhi olan vak‘a ahlâkca ma‘kûl iken başka lisâna nakli hâlinde neden aksi zuhûr etsin de ahlâk bozukluğuna hizmet eylesin) dedik.” dediği hâlde bu sözün mailine vâkıf olamayıp ikinci sahifenin ikinci sûtûnunun altıncı satırında “Sen Avrupa oyunları bizim ahlâkımıza tevafuk edeceğini dava ediyor idik” demiş!

Sâlisân ikinci sahifenin birinci sûtûnunun otuz üçüncü satırında Haşmet’in “Bir milletin ahlâk ve terbiyeye müte‘allik şeyleri diğerinin bi’t-tabi işine yaramaz. Fakat böyle şeyler yekdiğerinin ahlâkına vukuf içündür. Yoksa ahlâk dersi almak için değildir” sözü kendi efkârına muvaffak olduğunu tasdik ettikten sonra üçüncü sahifenin birinci sûtûnunun on sekizinci satırında “En evvel şunu bil ki tiyatronun esâsı ahlâktan başka maksad üzerine mebni değildir” ve yine mezkûr sûtûnunun yirmi üçüncü satırında “Bir şâir veya muharrir eğerçi tarihe binâ ederek bir oyunu tanzim etmek ister ise meşâhirden birinin bir vak‘asını esas tutar ve sonra tashih-i ahlâk için erbâb-ı temâşâyâ arâi edeceği dersleri kendi vicdânında tasvir eder” ve yine üçüncü sahifenin ikinci sûtûnunun dördüncü satırında “Şimdi siz tiyatronun tarih olmayıp ahlâk mektebi olduğunu teslim ediniz” diyerek tenâkuz etmiş!

Râbian tiyatro denilen şey bir memleketin içinden çıkar hâricden gelmez dediği hâlde bu sözü isbât için üçüncü sahifenin ikinci sûtûnunun on birinci satırından beden ile irâd ettiği delilde “Avrupa’ya ya‘ni Fransa tiyaroyu Yunanlılara tadbik ettiği zaman Fransız tiyatrosu yapmamış idi. Belki lisân-ı aslîden Fransızcaya mütercim olan bir

Yunan tiyatrosu yapmış idi” diyerek Haşmet’in “Tiyatro Avrupa’da Romalılara ve Yunanlılara taklit ile başlamıştır” sözünü tasdik ile tenâkuz eylemiş!

Hâmisan Haşmet’in “Avrupa’da ise 1515 sene-i mîlâdiyesinde trajedinin mevcûdu ad olunan teryisinden evvel tiyatro Romalılara taklit ile başlamıştır” sözünü üçüncü sahifenin birinci sûtûnuna aynen derc ettiği hâlde biraz alt tarafında ya’ni bu sûtûnun otuz üçüncü satırında “Siz terbiyesini tiyatroya Romalılara taklit eden milletlerden ad etmiştir” imiş!

Sâdisan mezkûr sûtûnun otuz beşinci satırında teryisin için “Bu zât İtalyan idi” dedikten sonra otuz altıncı satırında “Romalıların memlektinden idi” demiş!

Sâbian Haşmet’in şu dediğimiz ibâresindeki “Avrupa’ya” kelimesine “Fransa” ma’nâsı verib mezkûr sûtûnun otuz yedinci satırında “Teryisini bize İtalyan olarak satdım î’tikâdında bulunmamak için söylüyoruz” demiş ve hatta Avrupa’yı biz yalnız Fransa’dan ibâret zan ettiğiniz bu mevk’ida anlatıldığından sonra yine üçüncü sahifenin ikinci sûtûnunun on birinci satırında dahi “Avrupa ya’ni Fransa” yazmış!

Sâmian Haşmet’in cevabındaki (Hamâl) lafzının mevk’i-isti’mâline dikkat edemeyib kendi üzerine aldıktan ve edeb dâhânında mübâhese etmek mültezimi olduğunu bildirdiğinden sonra Haşmet’e “Cahil” demiştir!

Görenlerin Allah için söyleyeceklerine î’timâden başka bir şey demeyib biz de Haşmet’in sükutunu sevâb ad eyleriz!

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba’asında tab’ olunmuştur.

2.22. (22) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 22– İstanbul – Pençsenbe – Fî 12 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 11 Şevval

İSTANBUL 11 KÂNUN-İ EVVEL

CÜMLE-İ SİYÂSİ

MARSİLYA POSTASI FIRTINAYA YAKALANDI

Bu hafta Marsilya postasının fırtınaya tesâdüfle yevm-i mu‘ayyeninden bir gün sonra gelmiş olmasından Avrupa jurnallarına dünkü gün dest-res olabildik.

FRANSA BUHRÂNI

Fransa’nın el hâleti- hazihi birkaç günden beri haber verdiğimiz hâl-i buhrân içinde devam eylediğini mahâllî gazeteleri beyân ediyor.

Ekseriyet bir büyük inkılâb hudûsunu tahiyen etmekde ve hükümetde onların teşebbüsâtına gâlib gelecek tedâbir-i ittihâzıyla iştigâl eylemektedir.

Zuhûr-ı melhûz olan inkılâba mühevved Mâreşâl Bar’nın muhib-i hâsıl olan Ceneral Şangarin’e kâ‘idü’l-ceyş sıfatıyla riyâset edecekmiş.

Prusyalıların Mess Kal‘âsı’nı muhâsara eyledikleri zaman bu serdâr “Şecâ‘atşî‘âr” n kınından çıkmayan seyf cenk olduğunu iki sendeden beri bin dürlü inkılâb tûfânları içinde galatîde olan vatandaşları aleyhinde isti‘mâl eyleyeceğine şaşıyor.

Fransa’nın bu dürlü belliyât ile zir ü zeber olabileceğini idrâk eden eyâlet hâlkı Mösyö Tiyer’e ilticâ ile Şûrâ- yı Ümmet’in müşârünileyh riyâsetde ikâ etmesini talep eyliyorlar.

Orliyan tarafgirleri ise muttasıl ikâ‘-i fesâda çalışmakda ve eyaletden Tiyer’in ikâ-i riyaseti için gelen istid‘âların hükümetin cebir ile tanzim olunduğuna kâil olmaktadır.

Orliyan takımı bu iddi'âda devam ile taharrikâtdan istifâdeye çalışacaklarına tarafdarlıklarına i'timâd etdikleri eyâlet hâlkının emellerini tervic yolunda mahzarlar istihsâl etselerde da'vâlarını kazanmağa baksalar fena olmaz...

Hâsılı Fransa'nın hükümet hâzırası bin dürlü ihtilâf içinde yuvarlanmaktadır ki bunun istikbâlce dahi te'sirât sîasından korkulmaktadır.

KAVANÎN KOMİSYONU

Avusturya'nın tanzim-i kavanîn komisyonu tecemmü' ederek ba'zı mevâd-ı mühimmenin müzâkeresine ibtida eylemiştir.

En evvel mevki'-i müzâkereye vazî olunan husûs-ı meb'ûsândan Mösyö (Mağîğ) n intihâblarda dâir tanzim ettiği lâyihadır ki mûmâileyh bu lâyihada Şûrâ-yı Ümmet a'zâsından ba'demâ diyetlerden değil doğrudan doğruya Mât tarafından intihâb olunması lüzûmunu dermiyân eylemiştir

PRENS MİSMARK

Prusya'da teşkil-i devâir maddesinin hâl olunması cihetiyle şimdilik devletce mühim bir mes'ele yoksa da Mösyö veyahud Prens Mismark Hazretlerinin iâde-i 'âfiyetleri nazârî olarak bir mes'ele icâd etmeleri pek de ba'îd görülmez.

LORİYUM MADENİ MES'ELESİNE

Atina'nın söz anlar gazetelerinden yevm-i haşr ma'nâsına olan (Balinkensya) Yunan kabînesinin Loriyum Madeni mes'elesine hâlâ bir karar verememesi gerek muâmelâtca ve gerek hâlkca bâis teşviş olmasından şikâyetle mes'ele-i mezkûrenin hükümetce elzemiyet-i tesviyesini beyân ederek hâlli arzu olundukca giddikce dûçâr-ı su'ûbet olmaklığının Yunanistan hakkında şimdiden tahmin olunamıyacak envâ' muhâtarâtı istilzâm eyleyeceğini ve çünkü bu mes'elenin günden güne hem politikaca ve hem de ticâretce sûite's'îrâtı müşâhede olduğunu haber veriyor.

Yine bu gazete Fransa sefirinin Yunan başvekilinden husus-ı mezkûre dâir kat'î bir cevap taleb eylediği hâlde henüz î'tâ etmesi sefir ile vekil beyninde berûdeti mûcib olduğunu ve bunun sıdk ve kezbi meçhulse de behemehâl bir cevap kat'î vermekliğinin vücûbunu beyân eyliyor.

Başvekilin işi bu dürlü te'ennî ile tutmasından maksad-ı mesnedinde devâmını te'min etmekden başka bir ma'nâyâ haml olunamayacağından ya hâlkı bu dürlü zünûna düşürmemek için mes'eleye bir sûret-i tesviye bulmasını veyahud mesnedinde bulunmaktan maksadı vatan ve milletine hizmet değil îlan-ı ihtişâm olduğunu açıkca söylemesini ihtâr ediyor.

Atina'nın sâir gazeteleri dahi Loryum mes'elesi hitâm bulmadıkca kabine a'zâsı beynindeki ihtilâfın bertaraf olması kâbil değildir diyorlar.

YANGIN

Pâyitahtın harîkden çektiği hasarlar herkesin harîkinden çektiği hasarlar herkesin harîkinden çektiği hasarlar herkesin nüfûsunda akrabasında hiç olmazsa ahabbında vuku'nu tecrübe ettiği şeyler olduğundan gazetelerde mevki'bahse konulmak abes gibi görünür fakat insanın en ziyâde gafleti en ziyâde muhakkakü'l- vuku' olan şeylerdedir. Hemân kimse doğduğunu düşündükçe veya bir meyt gördükçe kendinin de olacağını hâtıra götürmez. Yalnız mezarın göz önüne geldiği zamanlar vücûda bir hastalık istilâ ettiği vakitlerdir. Onun gibi yangını da hâlkımız ev yapıdırırken veyahud uzakda bir yer yandığını görürken düşünmüyor. Ateş kendi hânesine veya sokağına sardığı vakit düşünüyor.

Gaflet bir derecededir ki şimdiye kadar buna dâir neşr olunan mebâhisin bile hâlkca bir te'siri olmadı yalnız devlet Hoca Paşa harîk-i kebirinden sonra yanan yerlerde ahşâ-ı ebniye inşâsını men' etdi. Ekseri hâlkca mennuniyet yerine bilakis sızlanmaya mucib oldu. Hâlbuki hükûmetin bu emri kâr edecek tanâş madenleri ve kiremit ocakları olduğu için vermediği meydânda idi.

Hâlkın tahta çâdıra bu kadar ibtilâsında acabâ sebep nedir? Güyâ harîk arasında ağaçlar yana yana Cenâb-ı Hak'a duâ ederek şehir üzerine istinzâl-i rahmet ederler imiş! Eğer ahşab binâyâ meylin sebebi bu ise zannımızca bu kadar yanık kokuların istimdâdı imtizâl-i rahmetde ateş-i gazaba uğramış bir tâkım cemâdâtin feryâdına ihtiyac bırakmaz.

“Cenâb-ı Hak isterse kârgiri yakamaz mı? Yangını düşünerek kârgir binâ yapmak tevekküle mugâyirdir” diyenlerde biliriz. Biz ise kârgir binâyı Cenâb-ı Hak'ın kudretine karşı durmak için değil meşîyyetine tevfiq-i hareket için yapacağız. Bir binâyâ yaklaşıncâ keçelere sarıb da tulumbâ ile muhâfazaya çalışmak neden tevekküle mugâyir olmuyor da kârgir yapmak mugâyir oluyor?

Hele Beyoğlu harîki ahşâb binâ tarafdarlarına bir büyük sened-i kuvvet oldu. Bunu yalnız kârgirin yangına mukâvemet edemediğine delil göstermiyorlar. ‘Âdetâ ortada “Kârgir ahşâbdan fena yanıyor içindeki adamlar da kurtulamıyor” gibi iddi‘âlar ve her yangında “Elhamdülillah ki binâlar kârgir değildi yoksa ateşin önünü almak kâbil olamazdı” yollu sözler işidiliyor.

Orası düşünülüyor ki bu kadar kârgir-i ebniye yandı ise ateş ibtidâ-i ahşâbdan başladı büyüdükce büyüdü dağları taşları eridecek bir nirân bela cesâmetine geldi ondan sonra böyle bir kere yer fevkalâde hâl zuhur etmekle kârgir binâyı da yanar zan etmek veyahud taşı tahtadan ziyâde kâbil-i işti‘âl ad eylemek lâzım gelir.

Hele Beyoğlu’nda yanan binâlarda insanca vuku‘ bulan telefât-ı harîke uğrayanlar acemiliğinden ihmalindendir. Yoksa kârgir binâ yangın zamanlarında kaçmak isteyenleri zincir ile bağlamaz.

Kârgire isnâd olunan fenâlıkların biri de rutûbet husûsudur İstanbul’dan başka bir yerde böyle bir söz işidilmediğine bakılırsa kârgirde tasavvur olunan rutûbet ya sarf-ı mevhûm veyahud İstanbul’da yapılan hiçbir şeye benzemez kârgirlere mahsus olmak gerekdir. Yoksa zan eder misiniz ki Hacı Mehmed Ağa’nın Kasâvet Sokağı’ndaki tahtahânesi Kiri Petraki’nin büyük caddedeki binâsından haft-ı sıhhat -i kavâidine dahâ muvaffak yapılmış olunsun?

Biz de ahşâbın iltizâmına olsa olsa iki sebep gösterilebiliyor. Biri kârgirin masraflı oturması ikincisi o kadar ahşâb binâ arasına düşünce hâriçden gelen yangınlara kaşı duramamasıdır .

İ’tikâdımızca İstanbul’da yapılan ahşâb binâların lâ-akl yüzde ellisi ashâbına lâzım olan mertebeden o kadar büyükdür ki masrafiyla sâhibini idâre edecek kadar bir muntazam kârgir hâne vucûda getirilebiliyor. Sekenâyı biraz ferahlı biraz açıklık olacak diye bir şerârenin inâyetine teslim etmekde ma’nâ var mıdır?

Vâkı‘â ahşâb arasında olan kârgirhâne harîka dayanamıyor. Fakat ahşâb içindeki hânelerine ahşâbdan olursa yangına karşı duruyor?

Biz ahşâb arasında inşa mukâvemet edemediği için binâlarımızı kârgir yapmazsak ahşâbın memleketden vucûdu nasıl kalkacak ki kârgir yapmağı ona ta’lîk

edelim? Yoksa yangından kurtulmak Allah göstermesin İstanbul'un bütün bütün yanmasından mı bekleyeceğiz?

Bu delâilin hiç birinde te'sir olmayacağını ve hâlkımız ne kadar musîbet görse ne kadar söz işitse yine bu bâbda bildiğinden şaşmayacağını pek a'lâ biliriz. Bâri hükümet-i seniyye bir inâyet dahâ etse de Avrupa ma'ârif-i mendânından şimdi İstanbul'da bulunan bir zât amiliyyât-ı kimyevi ile ağacı yanmaz bir hâle getirdiği ve bunun ise gâyet masraflı bir şey olduğu işidiliyor. O keşf-i müfiyde olsun İstanbul'da revâc verilse pâyitaht servet-i milliye ve âsâr-ı ilmiyemize hadeden hâriç zarar-ı iras etmiş ve etmekde olan öyle belâdan tahlîs edilmiş olurdu.

N . K

ŞU'ÛNÂT

GİRİD VALİSİ

Girid Valisi Devletlü Saffet Paşa Hazretlerinin muvakkat-ı Dersa'âdet'e azîmet edecekleri mesmû'dur.

DUYÛN-I GAYR-I MUNTAZAMANIN TESVİYESİ

Duyûn-ı gayr-ı muntazamanın tesviyesi için Mısır hazînesinin kırk milyon İngiliz Lirası istikrâz akd edeceği mervîdir.

BOSTON'DA ZUHUR EDEN HARÎK

Amerika eyâletinden Boston'da zuhur eden harîkin ziyânı seksen milyon Dolar (Takrîben yirmi bir milyon Lira) hesab olunuyor.

MİTEYANİ

Finyanların bir idâre-i müstakile teşkiline çalışmakda olduklarını ve bunun muzakeresi için (Miteyani) ta'bir olunur kulüblere girenlerin had ve hesabı olmadığını İngiliz gazeteleri rivâyet ediyor.

MÜŞKÛLÂT

Amerika'da vâki' Şili Cumhuriyeti ile Arjantin hükümeti beyninde politikaca ba'zı müşkülât zuhur etmesinden Avrupa ile Amerika beyninde ticâretin bir müddet sekte-dâr olabileceği cihetle müşkülât-ı vâkî'anın def'ine çalışılacağını gazeteler haber veriyor.

TİMES GAZETESİ DİYOR Kİ

Times Gazetesi diyor ki: “Mâdem ki Almanya’nın Mösyö Tiyer’e emniyet tanınması vardır. Ve mâdem ki İngiltere kendisiyle akd-ı mu‘âhede eyledi. Ve mâdem ki Çâr harekâtını tahsin ve Avusturya Mösyö Tiyer’in dostluğuna Fransa’nın dostluğundan ziyâde i‘timâd-ı izhâr etmektedir.

Yed-i kifâyetinde bulunân iktidârı hüsn-i muhâfazaya ikdâm etmelidir.”

Deyli Telgraf gazetesi de Fransa’nın fikir ve ahd taraftarı bir Şûrâ-yı Ümmet heyetine intiyacını ve şimdiki Şûrâ-yı Ümmet’in efkâr-ı mütezâdda ashâbından ve binâenaleyh Fransa’nın bugünkü günde muhtac olduğu intizâma hizmet edemiyeceğinden meb‘ûsânın tebdîlini beyân ve tavsiye eylemektedir.

RUSYA İLE TÜRKİSTAN

(Korsipondas İnporsal) gazetesi Rusya ile Türkistan Hânları beyrinde akd olunan ticâret mu‘âhedesinden bahs etdiği sırada diyor ki :

Rusya devletiyle Hokand ve Buhârâ ve sâir hânlıklar beyrinde akd olunan mu‘âhedenin ahkâmına tevfikeyn Rus ticâri mezkûr hânlıkların her bir şehir ve karyesine ve hânlıkların ticâri Rusya çarşılarına serbest duhûl edecekler. Ve Rusya tüccârının Türkistan’da ve Türkistan tüccârının Rusya’da kervansaray ve ticâret acenteleri bulunacak. Rusya’dan Türkistan’a veyahud Türkistan’dan Rusya’ya nakl olunacak eşyâya yüzde –2 gümrük verecekler. Rus tüccârı mezkûr hânlıkların her bir tarafına serbest ve emin olarak gideceklerdir.

JÜRİ

Fransa’da hükkâm ile (Jüri) lerin intihâbına dâir bir nizâmnâme i‘lânı mütesavvir imiş.

Mutad gazetesi bu havâdisi verdikten sonra hâkimler kuvânînin pek az ri‘âyet hilâf-i hakkâniyet pek çok hâllere cür’et eylediklerinden ıslâh hâlleri elzem olduğunu beyân ediyor.

OSMANLI TİYATROSU İLÂNİ

Şevval’in on beşinci gelecek pazartesi gecesi Ecel-İ Kazâ nam fâci‘a ikinci def‘a olarak icrâ olunacaktır.

TELGRAF

FRANSA

Paris 9 Kânûn-ı Evvel

Tebdilât-ı vâkı‘anın bir inkılâb tehiyyen eylemesi me’mul olunuyor.

Sol taraf tebdilden memnundur.

Şûrâ-yı Ümmet’in dağıdılması kânûn-ı sâniye kadar te’hir olunacağı me’ mûldür.

Paris 7 Kânûn-ı Evvel

Zürihli filonun Pira’ya vürûdu pek az te’siri mûcib olmuştur.

Paris 10 Kânûn-ı Evvel

Vükelâ Meclisi (Dufor) komisyonuna takdim etmek üzere Tanzimât levâyihiyle meşguldür.

Paris 9 Kânûn-ı Evvel

(Dufor) komisyonunun bugünkü ictimâ‘ında (Dük Dopuski) evvelâ nazarın mes‘ûliyetine ve ve ba‘de tanzim-i kuvânına dâir olan levâyihi müzakere etmeği tavsiye eylemiştir.

İNGİLTERE

Lonra 9 Kânûn-ı Evvel

Ülkenin her tarafında şedid bir fırtına vukû‘ bulmuştur.

Bu yüzden pek çok hasâr tahmin olunuyor.

Denizci de pek çok mağrufât söyleniyor.

ALMANYA

Berlin 9 Kânûn-ı Evvel

Berlin Harbiye Nâzırı Mösyö (Roun) isti‘fâ eyledi.

İTALYA

Roma 9 Kânûn-ı Evvel

Kamaranın ekseriyeti (Korbarosyon) ta'bir olunan meclis-i nizâmını kabul eylemiştir.

Tensikât-ı askeriye dâir olan lâyiha pek çok taraftan iltizâm olunmaktadır.

Roma 10 Kânûn-ı Evvel

Sol taraf Mecâlis-i Rûhâniye'nin aleyhindedir.

TEFRİKA-İ HADİKA

BİR FİNYÂNIN İSTİNTÂKI (MÂ-BA'D NUMARA 20)

Yine tekrar ederim ki (Selâmet-i vatan) nâmına belki bir şey işitdinizse söylerseniz mülâhazasıyla çağıtmış idim.

— Evet Mösyö bendeniz vatanın selâmet ve muhâtarasını zânnınız gibi topu sekiz kişinin yed-i iktidârında zu'm eden evhâmı vâsi' idrâkı nâkıs vazîfeşinâsılıklarda da hiç olmazsa efendimiz derecede ötekinin berikinin fısıltısını merak edecek kadar câsus tabî'atlı bir adam olsa idim belki duyduğumu size söyledim.

— Efendim o kadar tevbîh buyurmayın bendeniz kusur mu ma'bertefim. Fakat ne yapayım ki bir kere çağıtmış bulunduk.

— Mösyö Culi nezâketlere sahte mahfiyetlere aldanacak sâde delillerden değilim. Yalan söylemekle ketum hakikat edemeyince müdâhene ile teskin-i hiddet etmek mi istiyorsunuz. Hâni yâ selâmet-i vatan nâmına buyuruyordunuz? Eğer sahihen beni selâmet-i vatan nâmına çağıtmış olsa idiniz hiç olmazsa mütecellidâne bir lisân ile da'vânızda ısrâr edebilirdiniz. Mademki şimdi o sözü unudub hatânıza kâil oluyorsunuz. Beş dakîka içinde hatâ olduğunu idrâk ettiğiniz bir hareketi işlemeden evvel yarım sâ'atcik itti'ab-ı zihin etmiş olsanız hiç olmazsa böyle bir fa'ilin sudûruyla ne beni bi-huzur ne de kendinizi - ithâm etmek istediğiniz - bir şahsın karşısında mahçub ederdiniz.

— Evet efendim haklısınız lakin ne yapayım söylemez misiniz ki insan kısmı bazı kere hayır zannıyla pek büyük şeylere bahis olunur. Ne söyleseniz hakkınız var.

— Yâ hak bizde olmayıb da ezkazâ sizde ola idi.

—.....

— Niçin cevap ver miyorsunuz?

— (Gülümser)

— Gülmeyin gülmeyin cevap verin. Bendeniz sizi eğlendirmek istemiyorum. Kendimi müdâfa‘a ediyorum. Yoksa müstentak efendinin buyurduğu gibi burada müdâfa‘a-i nefisede mi câiz değildir.

— Estağfurullah efendim bendeniz beni eğlendiriyorsunuz diye gülmedim. Bu Hânde değil fart-ı hicâbdan hâsıl olma bir hâl-i zarûriyettir.

Bakiyesi Sonra

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba‘asında tab‘ olunmuştur.

2.23. (23) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADÎKA GAZETESİ

Numara 23– İstanbul – Cumaertesi– Fî 13 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 12 Şevval

İSTANBUL 13 KÂNÛN-I EVVEL

CÜMLE-İ SİYÂSİ

MA‘LÛMÂT-I ATİYYE

Petersburg’da muahharan tecemmü‘ eden İslav merkez komitesine dâir Rusya gazeteleri ma‘lûmât-ı atıyyeyi veriyorlar:

Bu komitenin zorlu târif nâmında bir müdür-i sâni ile Rusya devleti mehâmm-ı umûrunda müstahdem bir müdür evli olarak fakat Hâangi zât olduğu mechûl imiş. A‘zâsı umûmen devlet mekteblerine müstahdem mu‘allimlerinden ibâret olduğundan memâlik-i Osmâniye’nin ahâlisi Bulgar olan memleketleriyle muhâbere ederlermiş!

Hatta geçende bir ictimâ‘larında Saraybosna’da te’sis olunan kilisenin tezyinât için i‘âneler toplanması hakkında Bosna komitesinden gönderilen mahzar kırâat olunarak i‘âne cem‘ine karar verilmiştir.

Bosna komitesi meb'ûsânından Sava Kasanoviç tarafından Rusya ekâbir ağniyâsını Bosna'da bulunan dindâşları hakkında mu'âvenet-i hamiiyetkârâneye teşvîkan kaleme alınan istid'ânâme'yi komite hüsn-i telakki eylemiştir. Komitenin memâlik-i Osmâniye'de bulunan İslav mekteblerinden bir kaçına göndermiş olduğu kitablara teşekküran mekteb-i müdür ve mu'allimleri tarafından irsâl kılınan Mektûblarda Petesburg komitesinin tertib ettirdiği kitabların muhasse'nâtından bahs olunmuştur.

MÜMTEN'ÂT

Şindiye kadar bu nam ile her muvâzene defterinin masraf-ı cihetinde biralıkmış görölüyör. Ve bunun en az olduğu seneler miktarı elli bin keseden aşağı düşmemekle berâber yine bahr-ı sene tahminden ziyâde zuhur ettiği işidilirdi yalnız bu seneki muvâzenede – gâlibâ o da takyihâta uğramış olmak gerekdir ki – yirmi beş bin kese tahmin edilmiş.

Acabâ bu mümten'ât ne makûlesidir? Şibh yok ki hazinece tahsilinde imtinâ' görünen şeyler olacak. O hâlde bunu vâridâtın tahminine hiç dahil etmemek gibi eslem bir tarîk mevcut iken vâridâta yazdıktan sonra masraftan tenzil etmenin ma'nâsı nedir? Bu mes'elenin hâllini mâliye mütefenninlerine bırakalım da biz mümten'âtın mâhiyetini düşünelim.

Bu mümten'ât yalnız bir senenin vâridâtına münhasır olmamak lâzım gelir. Çünkü her ne kadar muvâzenede ona dâir bir hâne görülemiyorsa da tahsilâtın içinde senin sâbika bekâyâsından dahi para vardır.

Hazîne tahminini bir senenin irâdı üzerine tutar ve fakat her sene bi't-tabi' kalmakda olan bekâyâsının tahsîlâtıyla örter zan ederiz.

Bekâyâ ve tekâlîfin mümten'âtı ise ikiye inkisam eder biri doğrudan doğruya hâlk üzerine olanlardır ki bekâyânın bu sınıfı ya bir yerin âfete uğradığı bir seneden kalma vayahud ta'dile muhtac olan yerler vergisinin bin dürlü tazyîkât ile istihsâline imkân bulunamayan parçasından çoğalmazdır.

Teklif-i hükümet ise bir geminin seferesi kabilinden olarak batırmak için değil ta'dîl-i harekât için tahmil olunmak lâzım geldiği cihetle böyle gerek mevkien ve gerek zât'en tahammülün fevkinde olan bârların bi't-tabi' ref'î lâzım gelir.

İkincisi ise yâ me'mur veya mültezim veya tâcir bir münâsebetle hazineye medyûn olanlardan alınamayan paralardır. Bunun dahi imtinâ'-i tahsîli iki dürlü olabiliyor. Biri medyûnun fakdânıdır ki bunda imtinâ' tabî'îdir. İkincisi ise medyûnun zarûretine isnâd olunân sûret-i imtinâ'dır ki bunu hiç akıl kabul etmez.

Çünkü bir me'murun hazine yedini eğer ihtilâs veya nüfuzundan hâsıl olmuş değil ise sarfiyâtının kabul olunmamasından zuhûr edecek o hâlde ise me'mur sarfiyâtında ma'zûr ise zimmet altında bırakılmasına hâcet kalmaz. Eğer ma'zûr değilse borcunun tahsilinde zarûretine merhametde câiz değildir. İhtilâs veyahud – Mevcud olan memnû'iyetle berâber – ta'viz sûratında para alanların ise borcu bayâğı akvât-ı zarûriyesinden kesilerek tahsil olursa o parayı hazineye veren fukarânın hâli ve devletin ihtiyâcâtı düşünülürse yine mugâyyir-i insâf değildir. Dünyâda merhametden maraz hâsıl olursa bu makûlelere merhametden hâsıl olur.

Mültezimlere gelince hazine bir nizâm neşr etmiş. Âfât-ı semâviyeye uğrayan yerlerin de bedel-i öşrünü afv ediyor.

Hâlbuki mesela pamuk zirâ'at olunur yerlerin iltizâmını alanlara Amerika muhârebesinden zuhûr eden fevâid gibi müsâ'dât-ı zaman hiç hesâba dâhil edilmiyor.

Mültezim ağâlara ise bu müsâ'ade de kâfi gelmemiş. Ahdelerinde hazinenin kırk yük elli yük hâsılı yük yük parası bulunuyor. Yine kimi topu birkaç yüz bin gurus sermayesi kaldığından kimi hizmetinden aldığı birkaç bin kuruş aylıkla geçindiğinden kimi de hiç parası bulunmadığından bahs ederek istid'â-yı merhamet ve ta'vîk-i deyn edib duruyor.

İşte hazinenin hakkını ağızındaki lokmasından almak lâzım gelen gürûhun biri de bu insafsızlardır hazine ile mu'âmelesi olan tüccârı da mültezimlere kıyâs etmek iktizâ eder.

Î'tikâdımızca bunlardan öyle birkaçyüz bin gurus sermaye veya birkaç bin gurus aylıkla kalanların değil sahihen parası olmayanların bile borçlarına imtinâ'-i tahsil hükmü vermek lâzım gelir.

Mâdem ki şahsın matlûbu için medyûn-hâne gibi edevât-ı zer'îye gibi birkaç lâzıme-i zarûriyesinden başka nesi var ise satdırılır. Bu şiddet-i nizâmiyenin umûma ya'ni hazineye medyûn olanlar hakkında bîtrîk icrâsı lâzım gelir. Hatta hiçbir şeye mâlik

olmayan âdem bile borcunun hiç olmazsa ayda on beş yirmi guruş mukassatan vermeğe iktidardan sakat değildir.

Bir matlûbu ne kadar kesretli olursa olsun ayda on beş yirmi guruş nisbetiyle dahi tahsil etmek bütün bütün çürümekden ehvan olduğunu ise beyâna bile hâcet yokdur.

Hâsılı zan ederiz ki şu imtinâ‘ tahsil husûsu vücûdları meydanda olan me‘mur ve mültezim ve tüccâr hakkında bütün bütün icrâdan ıskât edilmek lâzım gelse hazine hayliden hayliye müstefid olur.

N . K

ŞU‘ÛNÂT

İNFİSÂL

Gelibolu Mutasarrıfı Kemâl Beyefendi infisâl etmiştir.

AYDIN VALİSİ

Aydın Valisi devletlü Hasan Avni Paşa Hazretleri mahâl-i me‘muriyetlerine azîmet buyurmuşlardır.

KAÇAK TÛTÛN

Gazetemizin yirmi numaralı nüshasında idâre-i inhisâriyenin ba‘zı dükkânlarda zuhûr eden kaçak tütünlerden dolayı dükkân sâhiblerinden aldığı cezâ-yı nakdîye dâir bir makâle neşr etmiştir.

Aldığımız ma‘lûmât-ı mahsûsaya göre zikr olunan mücâzât-ı nakdiyenin inhisârı hakkında müttehiz olan nizâm-ı mahsûsa müstenid olduğunu beyân ederiz.

VİYANA’YA DOKTOR TALEBİ

Viyana’dan taleb olunan doktorlardan bu def‘â altı neferi Der-sa‘âdet’e vasıl olduğundan yakînen vilâyetlere i‘azam olunacaktır.

ARNAVUDKÖYÜ’NDE HIRSIZ

Evvelki gece Arnavudköyü’nde bir Ermeni evine orta katın penceresinden iki hırsız girmekde iken önlerine ihtiyar bir kadın çıkarak bağırmasıyla hırsızlar korkub yere düşmüş ve o aralık geçmekde olan mahâlle bekçisi hırsızları derdestle zabtiyeye teslim eylemiştir.

Bunların ikisi de Yunanlı ve hırsızlıkda mâhir oldukları etvârından belli imiş.

(Laterki)

(Bize kalırsa bu da hayaledir)

MARAŞ'DAN ALINAN HABER

Maraş'dan alınan haberlere göre Şûrâ-yı Devlet a'zâ-yı sâbıkasından Eleşkirdli Mehmed Paşa hânesi pişegâhında rekz etdirdiği çadırda ikâmet etmekde iken çadırı beklemekte olan kelbin gece yarısı acı acı havlayarak içeriye doğru girdiğini görünce kılıcı kapıp dışarı fırlamasıyla karşısına (Buva) ta'bir olunan nev'inden bir yılan çıkmış ve Paşa kat'â telaş etmeyerek kılıcıyla başını düşürmüş ise de yılan nasılsa Paşa'ya dolanarak kemiklerini birbirine geçirecek derecede sıkmasından elindeki kılıcı haremine verib kesdirmişse de eser-i tazyîkden iki gün sonra irtihâl eylemiştir.

Paşa-yı müşârünileyh şecâ'at-i müfrite ve hamiyet-i fevkalade ile meşhur idi.

YEMEN

Yemen'den gelen haberler fıkra-i askeriye'nin dehâletden istinkâf eden bir kabilenin mahsur bulundukları kal'ayı feth ettiğini ve efrâd-ı askeriye'nin sıhhati yerinde olarak San'ânın fıkra-i askeriye'ye merkez-i ittihâz edildiğini meş'ardır.

IRAK'DA YAĞMUR

Irak'da külliyyetle yağmur yağdığı cihetle bu sene mahsûlün pek bir külliyyetli olması me'mul idiği mahâllî havadisindendir.

ATİNA'DAN TÜRK VATANDAŞLARA TAHRÎK

Atina'dan akvâm-ı Hıristiyanıyeyi Türk vatandaşları aleyhine tahrîk için İstanbul'a muhâvere tarzında birçok risâleler gönderilmişse de rusûmât-ı emânet celîlesi ma'rifetiyle ele geçirilerek hacz olunmuştur.

RUM CEM'İYYETİ

İbrâil bulunan bir Rum cem'iyet-i ilmiyesinde Müslümânlar aleyhinde olarak bir papaz tarafından irâd edilen makâleyi hâvi bir risâlenin dahi birçok nüshâlarını gümrük tevkif eylemiştir.

NEULOGOS

Varna'dan (Neulogos) gazetesine yazıldığına göre orada dahi mükemmel bir Rum cem'iyet-i ilmiyesi teşkil eylemiş.

HADİKA

Rumlar'ın memâlik-i Osmâniye'nin ekseri mahâllelerinde bir cem'iyet-i ilmiyesi olduğu gibi pâyitahtda dahi on kadar mevcuttur.

Tahkikâtımıza göre bu cem'iyetlerin riyaset-i fahriyesi Yunan sefirinin uhdesinde olduğu gibi maksadı dahi Rum lisân ve 'âdâtının memâlik-i Osmâniye'nin her köşesinde neşri imiş.

Vaktiyle bizim de bir cem'iyet-i ilmiyemiz vardı. Hatta mecmû'a-i fûnûn nâmıyla ayda bir kere muvakkat bir risâle de neşr ederdi.

Ne fâide ki böyle bir te'sîs-i hayır arzu olunduğu kadar devam edemiyerek perişân oldu.

Ne garibdir ki te'sîsât-ı ilmiyede akvâm Gayrimüslümeden olan vatandaşlarımız ezher-i cihet bize tevavvuk etsin de yapılmış bir cem'iyeti hatta Amerika'ya varıncaya kadar pek çok yerlerden i'âneye mazhar olduğu hâlde muhâfaza edemiyelim!.

Mecmû'a-i Fûnûn Fuad Paşa'nın birinci def'aki sadâretinde emirnâmelerle mülkûn her tarafına gönderilmiş yıllarca devamını te'min edecek birçok müşteri kazanmış iken muahharan ta'dil edilişinin hikmetini bilemeyiz.

MÜDÂFA'A

Basiret Antakya i'ânesi hesâbını soran zâtın (Hadîka'nın Osmanlısı) diye yâd ediyor.

Şübhe yok hem Hadîka'nın Osmanlısı hem de Osmanlılar'ın – Basiret'in idrak edemiyeceği derecede – hamiyetlisidir.

Biz Osmanlı gazetesi olduğumuz için Mektûb yazanımız da Osmanlı'dır. Fakat Basiret acabâ nedir ki dâimâ Mektûb yazanı (Lehli) dir.

Bir de muharrir efendiye ihtar ederiz ya Türkçeden başka şey yazmasın yahud biraz Fransızca okusun ve eğer kâbiliyetine güvenemezse bâri kibrini kırıp da

mütercimine olsun mürâca‘atla (Jön) lafzından Yeni Osmanlı ma‘nâsı çıkıp çıkmayacağını anlasın?

Basiret’in Yeni Osmanlı ta‘biriyle tezyif etmek istediği “Erbâb-ı şebâb” dır. Basiret onu bilsin ki erbâb-ı şebâb istikbâlin yârcânı milletin ümîd-i felâhîdir. Hatta Basiret muharririnin evlâdı da bu cümleye dâhildir. İnsan olan nâ-hak yere bunları nasıl tahkir eder?

PRENS BİSMARK BERLİN’DE

Prens Bismark’ın Berlin’de beklenmekde olduğunu telgraflar haber veriyor.

VİLÂYÂT

GİRİD’DEN TAHRİRÂT-I MAHSÛSA

Fî Selh-i Ramazân

Hadîka’yı okudukca beş altı seneden beri mahrûm olduğumuz Tasvîr-i Efkâr gazetesini yeniden kesb-i hayât etdi zan eylemekdeyiz. İrsâl buyrulan nüshâları kemâl-i mesâr ile mütâla‘a olunmaktadır.

Yazacak havâdis çoksa da Ramazân münâsebetiyle vakit müsâ‘id olmadığından şimdilik Fıkra-i Âtîyye’yi beyân ile bundan böyle her hafta taze vukû‘ât yazarak gazetenizin birkaç satırını dolduracağım va‘ad eylerim: Ramazanın evâhîrine yakın ba‘zı pâlikâryalar İslâm mahâllelerine sokularak muhderât-ı Müslimîne sarkıntılık etmeği i‘tiyâd edinmeleri üzerine birkaçı Müslümânlar tarafından darb ile tahzîr olunmuşlar idi. Bunun üzerine darblar zâbıta ma‘rifetiyle taharri edildiği hâlde bulunamayınca iş politika sûreti hâsıl ederek Rusya konsolosu hükümete bir takrîr göndermiş ve bunda ahâli-i Hristiyanienin emniyeti münselib olmasından tedâbir-i lâzımanın icrâsına müsâr‘at olunmaklığın lâzıme-i hâlden bulunduğunu beyân eylemiştir.

Hukuk-ı milel ahkâmınca ecnebi bir devletin me‘mûru bayâğı bir memleketin ahvâl-i dâhiliyesine müdâhele edemiyeceği derkâr ise de konsolosun vazîfesinin hâricinde olarak vâki‘ olan iş‘ârına cevâb-ı red verilmedi!

Burası şöyle dursun güyâ bir şûriş-i dâhili varmış gibi memleketin içinde birkaç gün geceli gündüzlü on on beş takım nizâmiye kolu gezdirildi.

Hânya Meclis Belediyesi ‘âidât belediyye lâzım gelen yerlere sarf etmediklerinden a‘zâsının aleyhinde Rumca ve Türkçe olarak müzeyyif tertib olunarak sokaklara neşr edildi.

MANİSA’DAN TAHRİRÂT-I MAHSUSA (Fİ 27 RAMAZÂN SENE 89)

Memleketimizde bir garîbe zuhur eyledi: Manisa Mevlevihânesi zâten kasabanın hâricinde iken şimdiki Mevlevi şeyhi efendi şehrin içinde bir tekke binâ ve yanında bir de hâne olarak harem dâiresi ittihâz etmiştir.

Bu ev Ali Bey Câmi‘i civârında bulunmasından – Sâir evlere olduğu gibi – derûnuna nezâret edildiği cihetle minâreden ezan verilmesini şeyh efendi men‘ eylediğinden mübârek Ramazanda civârında bulunan Ümmet-i Muhammed ezan-ı muhammedî istimâ‘ından mahrum oldu. Câmi‘in imâ-ı evvel ve sâniysi efendiler bu hâli Bâb-ı ‘Âlî’ye arz etdiklerinden ümid ederiz ki bir sâbık ezân verilmesine müsâ‘ade ve şeyh efendi tevbîh edilir.

HADİKA

Vak‘a o derecede garib ki insanın ‘âdetâ inanamayacağı gelir.

İslâm’dan ve bâ-husûs meşâyihden bir zâtın böyle bir hareket-i sîy’e de bulunmasına nasıl inanmalı?

“Zaman raiyane fih külli el-‘acâib”

TELGRAF

AVUSTURYA VE MACARİSTAN

Peşte 11 Kânûn-i Evvel

Avusturya ve Macar hükümeti Devlet-i Aliyye’den (Palajik) [1]Nam inkılâbcının teslimini taleb etmiş ise de bu dürlü mevâda dâir devletin beyinde hiçbir mu‘âhede bulunmadığından Bâb-ı ‘Âlî Avusturya’nın iş bu talebini kabul eylememiştir.

Mösyö (Deak) hafıfçe hastadır.

FRANSA

Paris 11 Kânûn-i Evvel

Sol taraftan bir ekseriyet Şûrâ-yı Ümmet'in karar-ı kat'îsini talep etmek üzere bir lâyiha tanzim ve imzâ etmişlerdir.

ALMANYA

Berlin 11 Kânûn-i Evvel

Matbû'ât-ı resmiye Fransa'nın kesb-i emniyet ve istirahati için Şûrâ-yı Ümmet ile Mösyö Tiyer'in beyinde ufak ve ittihâd-ı tavsîd ediyor. Mösyö de Bismark Berlin'de bekleniyor

[1] (Bu Pelajik) kimdir buraya ne vakit gelmişdir bilemiyoruz.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.24. (24) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 24– İstanbul –Pazaretisi– Fî 16 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 15 Şevval

İSTANBUL 14 KÂNÛN-I EVVEL

CÜMLE-İ SİYÂSİ

FRANSA

Fransa'da sağ taraf Şûrâ-yı Ümmet'in 29 teşrin-i sâni tarihindeki tecemmu'unda ekalliyetde kaldıklarının intikâmını almak için sol tarafın ekalliyetde bulunduğu bir günü fırsat ittihaz ederek mecâlis-i belediyeden imza olunarak cumhur riyâsetine takdim olunan mazbataların nizâmsız olduğu iddiasına kalkışmış ve bunun üzerine Dâhiliye Nezâreti aleyhinde bir kararnâme tanzim etmişlerdir.

Bu kararnâme-yi imza edenler üç yüz beş ve muhâlifleri iki yüz doksan kişiden ibâret olduğundan bundan anlaşılıyor ki evvelki tecemmu‘uda Mösyö Tiyer’in lehinde vaz‘ imza edenlerden seksen kişi tecemmu‘-i ahirde bulunmamışlardır.

Sağ taraf mazbataların nizâma muvaffak olduğunu ve ancak ihtilâfa vesile olmak için hilâf-i nizâm bulunduğunu iddi‘â etdiklerini kendileri dahi i‘tirâf ve pek çok alâmet ihtilâliye izhâr etmektedirler.

Fakat bunların bu nemâyişleri Mösyö Tiyer ile sol taraf beyninde te‘yîd ve fâkî mûcib oluyor.

İndipandanes Belarus gazetesi bunun üzerine mütâla‘ât-i âtiyeyi irâd ediyor:

“Mösyö Tiyer bir zaman bu hallere nazar-ı ehemmiyetle bakmakta iken şimdi vazîfe edinmemegi icâb hâlâ daha muvaffak bulmaktadır.

Sağ tarafın iş bu tahrikâtı mukâbilinde şimdiye kadar hiçbir tedbîre teşebbüs olunmamış ve nazâr-ı meclisi hükümetin bu bâbda ne meslek ittihâz edeceğine dâir müzâkere etmek üzere pazaretisi günü sâ‘at dokuzda tecemmu‘ edecektir.

Mösyö Tiyer sol taraf meb‘ûsânına ziyâfetler veriyor”

İspanya’dan alınan haberler ekseri memleketde zuhûr eden inkılâbın bertaraf olarak asâyişin i‘âdesini mübindir Hatikera nâm miralayın Arkos nâmında bir inkılâpçının taht riyâsetinde bulunan fika-yı inkiyâda mecbur etmiş Valindesi isminde bir inkılâp re‘isi dahi yirmi sâ‘at bir muzârebeden sonra Keraru nâmında bir kumandana teslim olmuş ve Morçiya erbâb-ı inkılâp dahi kezalik refikalarından bir çoğunu mecruh ve meyit olarak yollarda terk ile kaçmışlardır. Bu cihetle İspanya’da şimdilik hükümetçe mûcib halcân olabilecek haller kalmamış ise de kral âmede olan i‘âde-i sıhhat edememiştir.

MATBA‘A-I ‘ÂMİRE

Bilemem ki bu senenin muvâzenesini mütâla‘a etmiş miydiniz? Eğer etdiniz ise belki hatırınızda kalmışdır bunun masraf-ı sûtûnunda tab‘hâne içinde ayrıca bir hâne açılmış ondan anlaşıldığına göre matba‘a-i ‘âmirenin yılda üç yüz yirmi dokuz kise masrafı olurmuş. Bu masraf tenkihât-ı ma‘lûma sırasında iki yüz yirmi yedi kiseye indirilmiş.

Muvâzenenin vâridât-ı cihetinde matba‘a-i ‘âmirenin irâdına dâir hiçbir kayd görülememesinden istifhâm olunuyor ki bu para zikr olunan idâre masrafinın bütün irâdını yedikden sonra fazla kalan mikdâridir.

Muvâzenemizde mesela ormanların ma‘denlerin irâdı başka masrafı başka gösterilmiş iken matba‘anın irâd ve masrafı takas edilerek yalnızca hâsıl tarhın i‘lân olunması ne hikmete mebni olunduğunu bilemedik? Seddimiz muvâzenenin tetkikinde olmadığından bu sebebin birtakım farziyât arasında taharriysine de lüzûm görmeyiz.

Fakat şu zirdeki mes‘ele içün itti‘ab-ı efkârından bir dürlü kendimizi alamadık:

Neden iktizâ ediyor ki İstanbul’da bir âdem üç kıyye harf ve bir el desgâhına nâil olunca az çok kendini geçindirmeğe mukadder olacak kadar temettü‘ ediyor da edevatca memâlik-i İslâmiyenin her tarafında bulunan basmahânelerin en zenginlerinden ve belki en zengini olan matba‘a-i ‘âmire her sene üç yüz elli bin guruşdan ziyâde zarar ediyor? Eğer buna sebep devletin ba‘zı evrak-ı resmiyesini matba‘a-i ‘âmirenin meccânen basmağa mecburiyeti ise hükûmete müte‘allık defter gibi sened gibi koçân gibi ne kadar ehemmiyetli evrak matbû‘ası var ise cümlesi şunun bunun basmahânesinde para ile tâb‘ etdirildiğine ve hatta devâirden gönderilen i‘lânların kağıdı bile yine mensup olduğu yerden verildiğine nazaran devlet basmahânesine ilânât-ı resmiyeden tertib eden masraf zan etmeyiz ki bu zararın yirmide biri derecesine vâsıl olabilsin.

Farz edelim ki iş böyle olmasın.

Ma‘lûmdur ki zâten matba‘a-i ‘âmirede olan nesih ve ta‘lik takrîben akçe harf ü el veya buhar ile işler destegâh ve aylık olur. Müretteb yalnız i‘lânât-ı resmiye içün değildir.

Basılacak kitab mı yok? Yoksa tab’a lâyük bir şey basıldı da satılmıyor mu?

İstanbul’da ne kadar Osmanlıca basmahâne var ise hiçbirinin bir vakit işsiz kaldığı bilinmiyor.

Matba‘a-i ‘âmirede ise senede birkaç kitab işlendiği ve hele vapur destgâhlarının – velev tecrube içün olsun – birkaç yılda bir kere işlendiği yokdur.

Yazık değil midir ki binlerce kiseler bir takım edevâtta habs olunsun da bu hâlin bekâsı içün dahi her sene üste birkaç yüz kise verilsin? Eğer Ma‘ârif Nezâreti zir idâresinde bulunan böyle bir te’sis-i azîmi mahsûl bahs etmeğe muktedir değilse bâri bir

kere harf ve edevât-ı mevcûdanın hükümet için meccânen basılan evrâkın mikdârı i‘lân olunarak matba‘a-i ‘âmire iltizâma verilmek üzere müzâyedeye çıkarılsa şimdiki halde görülen zararının hiç olmazsa bir misli bedeliyle idâresini der‘uhde etmeğe ümidden ziyâde tâlibler çıkacağında şübhe olunamaz.

Masrafdan kalacak ve bedelden alınacak iki üç yüz bin kuruş irâdesini ise bir muntazam-ı rüşdiye olsun meydana getirmez mi?

ŞU‘ÛNÂT

BÂB-I FETVÂ DÂİRE-İ KADÎMESİNE NAKİL ETMİŞDİR.

Atina Sefîri Sa‘âdetlü Esad Beyefendi’nin Yunan Kralı’nın huzûruna duhûl ile i‘timâdnâmesini i‘tâ ve Devlet-i Aliyye ile Yunan Devleti beyinde münâsebet-i dostânenin tezâyidi muka‘at Hazret-i Şehriyarîden bulunduğuna dâir mufasssal bir nutk irâd etdiği Atina’nın (Afimiriston Sirnitisoen) gazetesinde görülmüşdür.

TEVCİHÂT PUSULASI

Teşrifât-ı Dîvân-ı Hümâyun Mu‘âvinliği Serhalife ve Ma‘âdin Vekili Sa‘âdetlü Ferruh Efendi’ye Girid Vilâyeti Müşâviri Sa‘âdetlü Aristarki Bey’e Rütbe-i Evveli Sınıf-ı Sâni. 1 Sâni.

Teşrifât-ı Hümâyun Halîfeliği Mu‘âvin Yamağı İzzetlü Abdah Efendi’ye.

Gelibolu Mutasarrıflığı Cezayir Bahr-ı Sefid Vilâyeti Merkez Mutassır-ı sâbık Sa‘âdetlü Asım Paşa’ya.

Pirin Vilâyeti Mektupculuğu Edirne Vilâyeti Mektupçusu Sâbık Ref‘etlü Şerif Aladdin Beye.

Trablusgarp Vilâyeti Mektupculuğu Vali-i Vilâyet Devletlü Ali Rıza Paşa Hazretlerinin Dîvân Kâtibi Reffetlü Rıdvân Bey’e tevcih buyurulmuşdur.

VİLÂYÂT

KÜTAHYA’DAN TAHRİRÂT-I MAHSÛSA (Fİ 5 ŞEVVAL 89)

Kütahya’ya tâbi‘ Simav Kasabası’nda şevvalin dördüncü gecesini sâ‘at altı raddelerinde harîk zuhûr ederek dokuz yüz hâne ile (Mecburât-ı resmîyeden bir varaka kurtarılmaksızın) hükümet konağı muhterik olmuşdur. Nüfusca dahi telefât olduğu istihbâr kalındı ise de mikdârı henüz meçhûl olmasından ileride tahkik ve iş‘âr olunur.

Tâbûr ağâsıyla meclis-i idâre a'zâsından Germiyanzâdedir ve beş ağa evi barkı yanan biçareleri iskân için Simav'a a'zâm kalındı. Şimdi redif boylarında mevcut olan çadırlar gönderilmiştir.

LAMBERG

Prusya veliahdı hâlâ tashih-i mizâc edememişse de hastalığının muhlik olmadığını Berlin'den gelen bir telfgrafname beyân ediyor.

Son posta ile alınan gazeteler Avusturya'da kolera illetinin gitdikçe artmakta bulunduğunu ve (Lamberg) şehrinde dört gün zarfında 46 kişi tutulup 18 kişinin vefat ettiğini beyân ediyor.

LORYUM MES'ELESİ

Yunan gazeteleri (Loryum) ma'denleri mes'elesiyle tevaggul etmektedirler. Ezcümle (Perviunoskirikos) gazetesi diyor ki:

“Loryum mes'elesinin bu kadar tedvilli yalnız Hey'et-i Vükelâ'nın değil belki hükümetin bile istikbâlini muhâtaraya ilka etmektedir. Gerek Loryum mes'elesinin muhataraya ilka etmektedir. Gerek Loryum mes'elesinin hitâmında ve gerek neşri mukarrir olan bûdcenin tedkikinde Hey'et-i Vükelâ'nın tebdil'i lâbedir.

Kavân'ın-i esâsiyenin aleyhinde olan bu dürlü harekâtın hem hükümdar ve hem de vatan hakkında muzarrır ve vahim neticeler hâsıl edeceği şübhesizdir.

Binâenaleyh krallık Hey'et-i Vükelâ'nın hâhişte temâyil etmekden vazgeçmesi me'muldür”.

AVUSTURYA

Avusturya'nın (Rişran) denilen Şûrâ-yı Ümmet'ine Ça eyâletinden me'bus gönderilmeyeceğine dâir Bohemya diyetinde bulunan Ça meb'usları tarafından şedîd-i elemâlî bir beyânnâme tanzim olunarak diyetde kırâ'at olunmuştur

RUSYA VE ASYÂ-İ VASATÎ

Rusya Asyâ-i Vasatâ'da günden güne ilerleyip yerleşmekte ve Asyâ-i Vastâ'nın hemen yarısından ziyâdesiyle Ruslaşmaktadır. Asyâ-i Vastî Hânlıkları Rusya ile Hindistan ve Afganistan beynindeki râzı-i vesi'adan ibâret olarak Rusya'nın mezkûr hânlıklar ile ved ü müsâfâtında bulunması Şimâl-i Asyâ ile Cenûb-i Asyâ beyninde ticâreti

teshil edeceğinden ticârete tema'illeri derece-i efrâtda olan İngilizler bu ticâretten müstefid olacaklarına aldanarak politikaca olan vehâmet istikbâllerini unutmaktadır.

Rusya ise makâsıd cihangirânesini icrâ etmeğe fırsat bularak oraca istihsâl-i emnîyyet maksadıyla bütün Asyâ-i Vastî Hânlarını tarafına celb ve yalnız hâlâ kendisine muvaffakat etmemekte ve şücâ'at korsanlıkları meşhur Çerkez Türkmen kabîlelerinin hâmîsi olan Hive Hânlığı üzerine asker sevk etmektedir. Fakat Hive üzerine sevk olunacak Rus askeri tâ-kâbil-i mürûr olan (Aral) ve Hârzem kullarının mâbeynindeki yerleri tefrik etmeğe mecbur olacaklarından Hive Hânlığı'nı o kadarkolay râm edemeyeceklerdir.

ESİR TİCÂRETİNİN MEN'Î

İngiltere devleti Zenginbar'da hükümdârın muvaffakitiyle icrâ olunmakta olan esir ticâretinin men'ine teşebbüsle bu bâbda düvel-i sâirenin dahi muvaffakiyetlerini talep eylemiş ve iş bu talebi devletlerin ekseri tarafından kabul olunmuştur. Hele Almanya devleti bu husûsa ma'teşekkür-i muvaffakat ederek Afrika'da bulunan bil-cümle Almanya Konsoloslarına İngiltere'nin vâki' olacak teşbisâtına mu'âvenet etmek için ellerinden gelen vesâyet-i siyâsiyeyi deriğ etmemeyi tenbiye ve tavsiye yolunda evâmir-i ekîde irsâl etmesi Londra'da fevkalâde hüsn-i te'siri mûcib olmuştur.

VİYANA'DAN TELGRANAME

Viyana'dan 14 kânûn-i evvel tarihiyle alınan bir telgraname gerek Viyana ve gerek sâir ecnebi gazetelerine Sadrâ'zam Hazretlerini mesned vekâletde ikâ buyuracakları hakkında vukû' bulan te'minât-ı pâdişâhînin İstanbulca hüsn-i te'siri mûcib olduğuna dâir muhâbirlerinden Mektûblar aldığını haber veriyor.

RUSYA İLE TÜRKİSTAN HÂNLARI BEYNİNDE

Rusya ile Türkistan Hânları beyninde münâsebât gitdikce tezâyid etmekde beynlerindeki ticâretten iki taraf istifade eylemektedir.

Yalnız Hive Hânı'nın Rusya devletiyle akd-ı mu'âhedeye muvaffakat etmemesi ve taht itâ'tında olan çerkezlerin tutmuş oldukları Rus esirlerini – fidye-i necât mukâbilinde dahi – Red etmekten imtinâ' eylemeleri Moskov'u asker sevkine mecbur eylemiştir.

Hive Hânı Moskov'un asker sevki teşebbüsünde bulunduğunu anladığı gibi mu'âhedeye rızâ göstermişse de bu sefer de Moskolar imtinâ' göstermekte ve aylık bihârda muhârebe etmek için tedârikâtta bulunmaktadırlar işte Rusya'nın Asyâ-i Vastâ'daki harekâtı şimdilik bundan ibaretdir.

JAPON

(Masajad Dopari) nâm gazete Japon memleketine dâir havadis-i atiyeyi neşr etmiştir.

Japon hükümetinin Avrupa kavânînin kendi memâlikine nakl etmek üzere Paris'den (Corc Posket) isminde bir avukat celb etmiş olduğunu yazmış idik. Bu def'a aldığımız ma'lûmâta göre şehir-i mezbûrede te'sis ve tanzim-i kavânîn hususlarına kemâl-i keremi ile teşebbüs olunarak memleket kavânîn-i kadimesiyle eski hükümdarlarının 'âdâtını Fransızcadan tercüme edecekleri nizâmât ile mezc etmek üzere – Japon u'lemâsından ibâret mahsûs bir komisyon ve Avrupa kavânîninden Japon memâlikinin en ziyâde muhtaç olduğu - mevâdın tefrikine yakın me'mûr merkum (Corc Posket) n taht riyâsetinde diğer bir komisyon teşkil eylemiş imiş. İşbu iki komisyonun mübeddeden teşkili 1872 senesinin temmuzudur.

Zikr olunan o vukâtın taht nazâretinde olarak bir kavânîn mektebi dahi küşâd olunub içinde Fransız Japon kavânîn tahsil olunuyor. Ve mekteb-i mezkûre talebe yetiştirmek üzere Fransız lisân-ı tahsiline mahsûs bir mekteb dahi küşâd olunmuştur.

Binâenaleyh Japon memâlikinde bir Adliye ve bir de Zabtiye Nezâreti teşkil ederek emir-i hukuk ve muhâfazanın hüsn-i sûretiyle ceryan etmeğe başlayacağı ve bu cihetle âsâr umerânın tezâyid eyleyeceği bedihidir.

TELGRAF

AVUSTURYA VE MACARİSTAN

Viyana 12 Kânûn-i Evvel

Pazar günü Hey'et-i Vükelâ intihâb mes'elesine da'ir müzâkere etmek üzere tecemmi'edecektir.

Bu kış Avusturya ve Almanya ve Rusya İmparatorlarının Petersburg'da mülâkât edecekleri sûret-i sahîhada rivâyet olunuyor.

FRANSA

Paris 13 Kânû-i Evvel

Elân-ı galeyân-ı efkâr bâkîdir. Mösyö (Dufor) Şûrâ-yı Ümmet'in seri'an-ı karar kat'îsini taleb eden istid'â nâmelerin hükümet tarafından red olunacağını Şûrâ-yı Ümmet'de ifâde eylemiştir. İttifâk müşkülce görünüyor.

Mösyö Tiyer Pazarertesi günü komisyon huzurunda nutk irâd edecektir.

İSPANYA

Madrid 14 Kânû-i Evvel

Mukaddemâ zuhûr etmiş olan ba'zı ihtilâller teskin olunmuştur.

ALMANYA

Berlin 11 Kânû-i Evvel

Hey'et-i Vükelâ'ca ba'zı tebdilât rivâyet olunuyorr.

YUNAN

Atina 11 Kânû-i Evvel

Şûrâ-yı Ümmet bugün kral hazretlerinin emriyle dağıdılmışdır.

14 şubatda yeniden a'zâ intihâb olunacaktır.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkar matba'asında tab' olunmuştur.

2.25. (25) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 25– İstanbul – Salı – Fî 17 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 16 Şevval

VİZANTİS'DEN NAKİL

Monitör Diplomatik gazetesi Sırbistan'na dâir mülâhazât-ı âtiyeyi serd ediyor:

“Sırbistan beyinin müşâvereleri – İzvornik Kal‘ası’nı tahliye etmediğinden dolayı – Devlet-i Aliyye i‘tâsı mu‘tâd olan vergiyi edâ etmemek azminde ediler. Fakat Belgrad’daki Rusya konsolosu Sırbistan’ın bu hareketi Devlet-i Aliyye’yi asker sevkine mecbur edeceğini ve o hâlde ise Rusya’nın Sırbistan’na mu‘âvenet etmeyeceğini ifhâm eylemesi üzerine müdbirân bu tasavvurdan sarf-ı nazar eylemiştir”.

İZVORNİK KAL‘ASI HAKKINDA NUR GAZATESİ MÜLÂHAZÂTI

“Sırbistan Şûrâ-yı Ümmet’in ictimâ‘-i ahirinde Mösyö Ristic’in irade ederek Agusburg gazetesine derc edilen nutkunun mâ‘ilinden mes‘ele-i mezbûrenin asl ve mebde-i müstebân olur. Şöyle ki:

1831 tarihinde Sırbistan ile memâlik-i Osmâniye beyninde ta‘yin-i hudûd olduğu vakit Sırbistan ile Bosna arasındaki (Derin) Nehri hadd-ı fâsıl i‘tibâr olunmuşdu. Küçük İzvornik ile (Sâkâr) Kal‘aları ise nehr-i mezkûrun sağ tarafında ya‘ni Sırbistan’nın içinde vâki‘dirler. Fakat 1834 tarihi Bâb-ı Âlî tarafından mu‘âhedenin ahkâmını icrâ etmek üzere me‘mûrlar gönderdiği zaman bu kal‘anın ahâli-i İslâmiyesi kal‘ayı terkle nehrin öbür kenarına ya‘ni Bosna’ya hicretten imtinâ‘ ve Bâb-ı Âlî’nin me‘mûrlarını def‘ ve Sırbistan’ın me‘mûrlarını – Kal‘ada iskân etmek için Sırbdan götürülen fâmilyâların berâberlerinde bulunan nukud ve emvâlini gasb etdikden sonra – tard ve teb‘îd etmişler idi.

Devlet-i Aliyye o vakid 1831 mu‘âhedesıyla İzvornik ve Sâkâr kal‘alarının bulundukları (Reconya) Kıt‘ası’nın Sırbistan’na terk ve i‘tâsını mutazammın olan 1833 hatt-ı hümayûnuna muhâlif olan bu dürlü bir harekete ehemmiyet vermemiş ve Sırbıların ise o zaman gavâil-i dâhiliyeleriyle tevaggul ederek böyle bir mühim mes‘eleye girişmeye vakit bulamadıklarını fırsat ad ile hatt-ı hümayûnnun ahkâmını bütün bütün fesh eylemiştir.

Lâkin Sırbistan hükûmeti (Avoranoyçler) n yedine geçtiği gibi (Miloş) Bey’in ihtiyarlığı ile berâber memleketin hukûkunu muhâfaza yolunda gayret ederek iş bu mes‘eleyi 1862 tarihinde tekrar meydana koymuş ve o bâbda Der-sa‘âdet’de akd olunan konferansdan sonra Sırbistan kapu kethüdâsı bulunan Mösyö (Risitec) Bâb-ı Âlî ile hayli müzâkerâta girişmiş ise de bir şeye muvaffak olamamıştı.

Muahharan Kinez Mihail Girid ihtilâlinden intihaz-ı fırsatla Tuna’nın ortasında olan kal‘aları Bâb-ı Âlî’den istihsâl etmeğe muvaffak olduysa da (İzvornik) ile (Sâkâr)

kaleleri merhum mihayilile hâleflerinin talebde ısrarlarıyla berâber Devlet-i Aliyye'nin zabdında kaldılar.

Sırbistan hükûmetinin Matlûbu kabul olunmadığının sebebi Mahmud ve Midhat Paşalar Hazerâtı'nın bu mes'eleyi hâl-edecek kadar sadârete devam edememelerinden neş'et eylemişlerdir. Prens Milan'n hükûmeti imdi mes'ele-i mezbûrenin hâllini Sardr-ı Hâzır Fehâmetlü Devletlü Mehmet Rüşdü Paşa Hazretlerinden talep etmektedir.

Ve mes'elein hâllini teshih etmek için (İzvornik) deki Osmanlıların terk-i vatan etmesini talep etmiyerek onların dahi İslav hemşehrileri gibi her hukuka selâhiyeti olacaklarını ta'ahhüd ve te'min ediyor.

İşte mes'ele-i mezbûre şimdilik bu noktadadır." (Buna dâir olan mülâhazâtımızı âtiye ta'lik eyledik).

BİZ HİÇ Mİ OKUMAYACAĞIZ

Okumak bilmeyen insanın gözü değilse aklı âmâ hâlinde bulunur. Çünkü bir şey öğrenebilmesi yalnız semasının muavenetine kalır.

Yazı bilmeyen âdemin ayağı değilse nâtıkası kötürümdür. Çünkü ifhâm-ı merâm edebilmesi sesinin yetiştiği dâireye muhassar olur.

– İlm-i ta'rîfine dâhil olan mevâddan – hiçbir şey bilmeyenlerin ise cismi değilse ruhu hayvâniyet hâlinindedir. Çünkü terbiyesiz bir insanın sıfat-ı kâşifesi olan istikmâl-i nefis husûsunda vâsıl olabileceği derece terbiyeli bir maymunun teksir-i melekât emrinde hâsıl ettiği mertebeden pek de farklı değildir.

Biz hiç mi okumayacağız? Hiç mi yazmayacağız? Hiç mi bir şey öğrenmeğe çalışmayacağız?

Tahsilde bu ihmalimiz nedir? Aceb ma'ârifî mi lüzumsuz görüyoruz? Yoksa kendimizi mi lüzumu kadar ma'rifetli zan ediyoruz? Eğer ma'ârifî lüzumsuz görüyor isek bunları neden peydâ etmişiz? Neden medeniyetin ma'ârif sâyesinde meydana getirdiği bu kadar bedâyi'kemâlâtı düşünmüyoruz?

Bir kere akvâm-ı sâirede âsârını müşâhede ettiğimiz rüchân ve terakkînin esbâbını taharri etsen ne olur? Şeri'atın men' ettiği bir fii'le bulunmayacağız ki günâh işlemiş olmakdan korkalım.

Kendimizi lüzûmu kadar ma‘rifetli görüyor isek neden böyle bir zana zâhib olmuşuz? Niçün ma‘ârif-i hükmiye şöyle dursun hâlâ ahkâm-ı dünyâmızı tarihimizi coğrafyamızı layıkıyla bilmediğimizden haberdar olamıyoruz? Niçün bir kere de acabâ dünyâda bilmediğimiz nedir? Diye muhâsebe-i nefis etmek istemiyoruz? Bir kere kendi kendimizi imtihâna çeksek ne olur? Cehlimizi gayr-i ifşa edecek değiliz ki utanalım.

Biz nasıl ma‘ârifin lüzûmsuzluğundan bahsedebiliyoruz? Âyetle müsbet değil midir ki bilenler bilmeyenlerle mesâvî olamaz? Muhbir-i sâdık beşikden mezara kadar ilmî – Velev Çin’de olsun – taharrî etmeğe bizi me’mûr etmemiş midir? Zamanlarında ‘âlemin i’lmi bulunân eslâf-ı kirâm bu ictihâd ve cihedde hatâ mı etmişler?

Biz nasıl kendimizi lüzûmu kadar ma‘arifetli zann edebiliriz? Hâlâ lisân-ı Osmânînin bir muntazam-ı sarfî bir matbû‘-i lugat kitabı yok. Hâlâ vatanımızın mesâhasını nüfûsunu ecnebîlerden öğrenmeğe çalışıyoruz. Hâlâ câmi‘lerde mizân-ı istidlâl olan ilm-i mantık mukaddemâtı iki bin sene evvel gelmiş geçmiş olan Yunan büt Perslerinin âsârından okuduluyor! Hâlâ müntehilerimize “Anâsır dördtür” diye uzun uzadıya dersler ta‘lîm olunuyor!

Bir iş için taşrada bulunan bir bildiğimizden Hadîka’ya muhbir olmasını iltimas etmiştik. Birinci de‘fa olarak aldığımız Mektûbu beni Zîr’de neşr ediyoruz. Her fırkası ne kadar ma‘rifetli olduğumuza bir delil -i bedîhî olur zann ederiz.

“Hadîka’yı tebrik ederim muhbir olmaklığımı emir buyurmuşsunuz. Zann etmem ki yazacağım şeylerin hepsini neşr etmek kâbil olabilsin ma‘mâfih buraca ma‘ârifin gördüğüm âsârından bahs edeyim. mülkümüzde cehâlet bayağı işret veyahud sizin Boğaziçi’ndeki şirket mazhariyeini bulmuştur. Pek nâdir âdem bulunur ki vücûdundan müşteki olmasın. Yine pek nâdir âdem bulunur ki izâlesine sahihen bir çâre arasın. Binâenaleyh cehâleden bahs etmek sarhoşluktan veya Boğaziçi seferlerinde rahatsızlıktan bahs etmek kabilinden olarak ne kadar te‘siriz ise o kadar hükümsüz ad olunagelir. Bu babda yazacağım şeyleri neşre cesâret eder de mes’elede olmazsanız ileride idarenin her şu‘besine dâir dehâ bir takım vukû‘âtın iş‘âr-ı külfetini ihtiyar ederim.

Geçende me’murîn-i şer‘yeden biri bil-münâsbe üç de‘fa “Âmentü” okudu üçünde de İmân-ı Resul İmân-ı ba’suba’delmevt İmân-ı kader ibârelerini unuttu! Yeni verilmiş bir fetvâ gördüm içinde ta‘annüd (ta‘ant) yazılmışdır!

Her meclisde okumak yazmak bilmez a‘zâmız vardır. Câmi‘lerimiz var ki aşere-i mübeşşire rıdvânullahi aleyhim ecma‘în hazerâtının isimleri yanlış yazılı! Ma‘ârifimizin hâlini bundan kıyas ederseniz”

Biz de ma‘ârifin hâli hakikaten gerek hükümetce ve gerek hâlkca ma‘zeret bulunamayacak derecelerdedir.

ŞU‘ÛNÂT

TENBİH

Bâb-ı Âlî me‘murîniyle ketebe-i aklâmına sâ‘at beş buçukda hizmetlerine gelib on buçukda evlerine gitmeleri buyruldu-i âli ile tenbih olunmuştur.

LATERKİ’DEN NAKL

Cumaertesi günü Viyana’dan alınan bir telgraf Ser-kurenâ-i Esbak Nevres Paşa’nın vefat ettiğini haber veriyor.

(Laterki)

OSMANLI TİYATROSU MÜDÜRÜ MISIR’A GİDECEK

Hidiv-i Mısır’ın mahdumlarıyla kerîmelerinin velîme cem‘iyyetinde Türkce oyunlar icrâ etmek üzere Osmanlı Tiyatrosu müdürü Agob Efendi’nin ma‘iyyetinde bulunan oyuncularla Mısır’a gideceği işidilmiştir.

MAHÂRET

Basiret esâet-i edebde bir derece mahâret peydâ etmiş ki bahisde kat’â medhâli olmayanlara bile zebân-dırâzlığı bir ma‘rifet zann ediyor!

Antakya i‘ânesi hakkında izâhât taleb eden zâtın (Ki Basiret muharririnin her zaman serfûrû-bürde-i inkiyâd olmaklığı mecbur bulunduğu e‘âzım-ı efâzıladandır)

Midhat Efendi olduğunu kimden tahkik etmiş?

Farz edelim ki i‘ânenin mikdârını su‘âl eden Midhat Efendi olsun fakat Basiret’e bi-edebâne lisân kullandıracak ne söylemiştir?

Bir de Basiret gazetesi (Yeni keşf ettiği bir kâ‘ide ile olmalı) bu bâbdan evvel izâhât taleb eden Bedir gazetesi olduğu için o mektûbîde Midhat Efendi’nin yazdığına

hükm etmiş ve hatta Midhat Efendi'nin adâveti Bedir'in ta'dilini Basiret'in (Menâfi'-i devlet ve milletin vikâyesi için etdiği müdâfa'a) dan bildiği için imiş!!!

Acâib! Basiret gazetesi hükümet içinde hükümet edecek bir iktidara mı hâ'izdir ki hükümetin kapattığı bir gazeteyi Midhat Efendi Basiret'den bilsin? Eğer böyle olsa idi Basiret vaktiyle kendini ta'dilden muhâfaza ederdi. Hele hiç değilse ta'til korkusundan şimdiki gibi ne lisân müdâhenedkârânede bulunarak istikametten ayrılır ve ne de minder dâlkâvuğu gibi her işitdiğini öge öge ayyuka çıkarırdı.

Basiret her bahisde edebden terbiyeden dem urur fakat her bahiste de tefevvuhundan değil tasavvurundan istikrah oluncak sûretde terbiysizlikler Basiret'de görülür.

Yine tekrar ederiz bize Mektûb yazan Midhat Efendi değildir. Fakat onun şahsına ta'aruz etdiği için bundan sonra Midhat Efendi cevap verecektir. Asıl Mektûb sâhibinin kim olduğunu ise Basiret yakından anlayabilir.

TELGRAF

AVUSTURYA

Viyana 15 Kânûn-i Evvel

Belgrad'daki Avusturya ve Macaristan Konsolosu Kalaya (Sentatien) nişanı verilmiştir.

FRANSA

Paris 14 Kânûn-i Evvel

Borsada fiyat tenzil eyledi tarafgirlerin muhâlefeti evvelki hâldedir.

Versayl 15 Kânûn-i Evvel

Şûrâ-yı Ümmet'in dünkü ictimâ'ında Mösyö Gambetta ile Mösyö Bilanik bir milyondan ziyâde hemerayları olduğunu göstererek Şûrâ-yı Ümmet'in dağıdılmasını talep eylemişlerdir. Sol taraf bunun üzerine izhâr-ı meserret ederek mûmâileyhimâyı alkışlamışlar.

Ondan sonra Mösyö (Odifer Pasekiye) bir nutuk irâd edib ekseriyetin mûmâileyhimânın reyinde bulunmadığını ve toplanan imzâların cebrî olduğunu iddi'â eylemiş ve sağ taraftan tahsin olunarak alkışlanmışdır.

Nihâyet Adliye Nâzırı Mösyö (Dufor) türübüne çıkıp Şûrâ-yı Ümmet'in feshini taleb edenlerin delâilini cerh ve Mösyö Gambetta'nın memleketi ihlâl etmek niyetinde olduğunu beyan ile Şûrâ-yı Ümmet'in müzâkereye başlamasını tavsiye eylemiştir.

Mösyö (Dufor) n rey'ini 390 kişi kabul ve 201 kişi red eylemiştir.

Şûrâ-yı Ümmet Mösyö (Dufor) n nutkunu hâvî bütün Fransa memâlikinde yâfteler yapışdırılmasına karar vermiştir.

İTALYA

Roma 15 Kânûn-i Evvel

Der-sa'âdet'de Mısır muhâkimi nizâmına dâ'ir teşkil edecek komisyonda (Çakon) n dahi hazır bulunacağı rivâyet olunuyor.

BİR VARAKA

Laterki gazetesi 276 numaralı nüshasında birtakım mukaddemâtdan sonra ticâret mahkemesinin ikinci meclisinde 600 Liralık bir bonoya müte'allik ceryân eden muhâkemeye dâ'ir ba'zı mütâla'âtı hâvî ve (Â . B) imzalı bir bend görülmüş ve husûs-ı mezkûre bendeniz vekil olmak ve o bâbda verilen kararı nâtık-ı zabtın bir sûreti yed-i emin de bulunmak hasebiyle cevaben serd olunmasını munasib gördüğüm ba'zı mütâla'ât-ı âcizânemi şâmil yazılan varaka taraf-ı 'âlîlerine gönderilmiş idiğinden lütfen gazete-i mu'teberlerine dercine sezâvâr-i inâyet buyrulmasını rica ederim.

Tebaa-i Devlet-i Aliyye'den tarafından vekâleten meclis-i mezkûrede bir Rusyalıdan fî 15 teşrin-i evvel sene 1861 tarihli şâmil bir kıt'a için bono ile 600 Lira da'va etdim.

Müdde'â aleyhin vekili cevabında bononun imzâsını ba'de-l-tasdik mâdâmki va'desinin hitâmından beri şimdiye kadar ne müekkiline ibrâz ve irae ve ne de ikâme -i da'vâ edilmiştir ve mâdâmki bu makule açık bonoların beş sene merûrunda nizâmen hükümleri sakatdır. İddi'â-yı mezkûrun red olunması lâzım gelir dedi.

Buna cevaben merûr zaman ile sükût-ı ilhak mes'elesine dâ'ir olan nizâmât-ı ahkam-ı dinin te'diye olduğunu beyân ile berâber istişhâd olunabilib bu hisse bir borç te'diye olunmadığını medyûn-i ikrâr eylediği hâlde takdir-i müddet geçer ise geçsin berâet-i zimmet iddi'â olunamayacağından ve mezkûr bono hulûl-i va'de seneden beri

şimdiye kadar müvekkiline irâ'e olunmamış ve on sene müddet geçtiği hâlde ikâme-i da'vâ edilmemiş olmasına dâ'ir olan ifâdesinden anlaşılan vekil-i mûmâileyhin mürûr-i zaman nizâmını meydana koyması deynin te'diye olunacağı ma'nasına mebni olmayıp mücerred bono müvekkiline irâ'e iddi'â olunmaksızın beş seneden ziyade zaman geçmiş idiğine mübtenî bulunduğundan zikr olunan bono hakkında merûr zaman nizâmı mer'î olsa bile ona merci'te mahâl kalmamış olduğu ve sâniyen deynin te'diye olduğunu beyân ile berâber merûr zaman nizâmına istinâd eylemiş olsa dahi çünkü açık bonoların kânûnnâme-i ticâretin 146 maddesi mûcibince beş sene merûrundan sonra da'vâsı mesmû' olamamasına dâ'ir olan fıkra-i nizâmiye vaz' ve teşhir olunalı henüz iki buçuk sene olub kavâ'id-i umûmiye iktizâsınca şunun mâkabline şümûlu olamayacağı cihetle fıkra-i mezkûre hükmü şu bono hakkında câri olmayıp medyûn berâ't-i zimmetini isbat eylemesi iktizâ edeceğini beyân eyledim.

Müdde'â aleyh vekili tahvil-i lisân ile muradı deyni ikrar demek olmadığını ve kendisi mücerred merûr-i zaman nizâmının ahkâmına mürâca'at eylediğini söyledi Bunun üzerine mahkeme hey'eti müzakere odasına çekilmiş ve bir müddet sonra muhâkeme odasına gelerek açık bonoların dahi poliçe ve evâmir senedleri gibi beş sene zarfında hükümleri sâkat olacağına dâ'ir olan fıkra-i nizâmiye gerçi iki sene evvel neşr olunmuş ise de yeni bir nizâm demek olmayıp kânûn-i ticâretin 146 maddesini tefsirden ibâret idiği ve müdde'â aleyh vekilinin sûret-i ifadesinden deyni ikrâr etmiş ma'nası anlaşılamayacağı cihetle mezkûr bono hakkında mârr'uz-zikr 156 maddesinin câri idiğine ekseriyet ile karar verildiğini tefehhüm eyledi. (Galiba reis-i mahkeme muhâlif imiş)

Bend-i mezkûr muharriri hükm-i mezbûrun esbâb-ı mûcibesi sırasında kavânin-i müttehizenin mücerred -i ma'ânî-i mevzû'asını şerh ve tefsirden ibâret olan nizâmâtın mâkabline şümûli olamayacağı bahsinden kat'-ı nazar kavânin meşrûhasının ahkâmıyla berâber husûsât-ı atika hakkında mer'â el-icera olması eski Roma usûl-ü kavânine muvaffak ve ekseri Fransa ehl-i kânûnu tarafından dahi kabul olunan ibrâsâsa meclis-i mezkûrun tevfik-i mesele eylemiş olmasından aşırı ibrâz-ı memnûniyet ile berâber öyle bir hüküm ve firârın umûr-ı adliyeye müte'allik yazacağını va'd ettiği bendlere mukaddeme ittihâzına muvaffak olduğundan dolayı kendisini bahtiyâr ad eylediğini ilâve eylemiştir.

Vâk‘â herkesin kendisince bir efkâr-ı mahsûsası olduğundan ona bir şey denemez ise de mahkemenin kabul ettiği esâsı te‘yid maksadıyla bend-i mezkûr muharririnin Roma usûl-ü kavâninden mahrec-i esâsa müteallik binâ eylediği şeyler iddiâsının aksini isbât ediyor: Çünkü (Kavân-i müttehizenin ma‘âni-i mevzû‘asını tefsirden ibâret olan) ta‘birinden ra‘nâ-i ma‘lûm olur ki bundan murad bir madde-i kânûniyenin vaz‘an ve ma‘nen mutazammin olmadığı yeni bir hüküm ilave eylemek ma‘nâsında olmayıp ibârât-ı mevzû‘a yine dâ‘iresi içinde tefsir ve izâh olunmak demektir.

Bu bâbda olan mütâla‘ât-ı ‘âcizânemin teşrihinden evvel mürûr zaman ile sükût-u ilhak maddesi ne esâs ve mütâla‘aya mebni olup bir nizâm-ı sarîh olmadıkça hükkâmın efkâr ve mütâla‘ât-ı zâtiyeleriyle hukûk-ı ibâdın ıskâtı câ‘iz olup olmadığına dâ‘ir bir nebze bahs olunmasını münâsib gördüm. Şöyle ki: bir hukuk-ı hakîkate sükûtu birine verilmesiyle veyahud bilrızâ terk ü ferâgat olunmasıyla olur. Lakin bir hak-ı iddi‘ânın üzerine sükût ile birçok zamanlar geçmiş olması her ne sûretle ise istifâ-i matlûb olunmuş olmasından neş‘et etmiş olacağı mülâhazasına ve husûsuyla o mekûle de‘âvî-i atıkaya ebvâb-ı muhâkeme için bırakılmış olsa mu‘âmelat-ı nâsı işgal edeceği mütâla‘asına binâen teshil-i mesâlih-i ibâd maksadıyla menşe‘i ve tabi‘at maslahata göre birer müddet-i münâsebenin ta‘yîniyle her kimin diğerinde bir hak iddi‘âsı var ise ol medeniler içinde mütâlebe ve eddiâ etmesi ve şâyed ta‘bîn olunan müddetleri sükût ile geçişdiren olur ise istifâ-yı hak etmiş olacağını istidlâl olunacağından hin-i muhâkemede şu nizâma mürâca‘at eylediği hâlde müdde‘î berâ‘at zimmetini isbâta mecburiyeti olmaması ve fakat borçlu olmadığına müdde‘â aleyhe bir yemin teklifinde medde‘înin muhtar bırakılması nizâm-ı ittihâz olunmuştur.

Lakin nass kânûna müstenid olmadıkça ahkâmın mücerred efkâr-ı zâtiyeleriyle bir hakkın ıskâtı tecvîr olunmaz ve binâberin kânûnnâme-i ticâretin 146 maddesinde

Mâba‘dı Sonra

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkar matba‘asında tab‘ olunmuştur.

2.26. (26) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 26– İstanbul – Çeharşenbe – Fî 18 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 17 Şevval

İSTANBUL 15 KÂNÛN-i EVVEL

CÜMLE-İ SİYÂSİYE

ŞİMÂLE NÎM NİKÂH

Mosko matbû'âtı bu günlerde Şark Mes'elesi'ni fitillemek için uzun uzadıya makâleler neşr ediyor.

Husûsâ Petesburg kabînesinin akis-i sadâsı hükmünde olan Nur Gazetesi kâh Sırbıların Küçük İzvornik'i istemelerinin uhde müstenid bulunmasından ve kâh Petesburg kabînesinin Şark'da gâile çıkarmak mesleğini hüsn-i muhâfazaya i'tinâsından bahs ediyor. Hatta Şark'a dâ'ir yazdığı bendlerde o derecede nâsihâne lisân kullanıyor ki – ne olduğu bilinmemiş olsa – sözlerinden Devlet-i Aliyye'ye sor. İ'tilâsını şevketini arz eder. Ve bununla berâber maksadını anlamadığı için Avrupa'ya çekilmiş de oradan esmâ-i efkâr etmeğe çalışır – bir Müslümân zannedilirdi.

İzzet de Mosko'da Mes'ele-i Şarkiye'ye dâ'ir mufassıl bir bend yazdıktan sonra (Veanderir) nâm Viyana gazetesi yazdığı bend-i âtiyi nakl etmiştir:

“Şark'ın asâyiş-i Hâzar'ı muvakkat olduğu için yakında oradan yeni yeni hâdiseler işidilmesi me'mûldür.

Mösyö Bismark'ın vaktiyle Frankfurt dilinde irâd ettiği bir nutukda “Şark bir barut fıçısına ve Avusturya onun üzerine oturmuş bir adama benzer” dediği hatırdan çıkmasın.

Mademki bundan mukaddem Üçüncü Napolyon en saçma bir sözünde istihrac-ı ma'nâ ile iştilgal olunur. Ve mademki her bir harfinden bir vak'a-i gayibeye istidlâl edilirdi. Şimdi de Prens Bismark'ın sözlerinin mutlak-ül-zuhur olduğuna i'timâd etmekliğimiz lazımdır. Onun için bu söz Avusturya'yı hem ihâfa hem de ikâz etmelidir.

Şark Mes'elesi kâle alındıkca ba'zıları korkularından tit tir titriyor. Ba'zıları da pek ziyâde seviniyor. Birtakımı da ne yapacaklarını şaşırıyor şu üçüncü takım

Avusturyalılarıdır ki: Kendi kendilerine “Avusturya neresini ihtiyâr ederse rahatca oturabiliyor” demektedirler. Hakikatte Austurya üzerine oturmuş olduğu barut fıçısını ateş almaktan muhâfaza için Şark’daki yaramız dostlarından ihtiraz üzre bulunmalı ve bir da’daa-yı mûcib olmamak için netîcesi mechûl politikalara sülûk etmemelidir.)

Moskova gazetesi bu bendi ne için neşr ediyor. Bilir misiniz? Ba’zı kere insan kendi fikrini ketm etmek için başkasının efkârına itbâ’ tavrı gösterdiği gibi bu gazetede Şark Mes’elesi nâmına Moskoların arbede çıkarmak ‘azm-i kat’îsinde bulunduklarına hâlkı bununla inandırmak istiyor.

Hele bu bende mukaddime olarak yazdığı makâlede o derecede tuhaf bir lisân kullanmış ki bir kere okuyanlar – Şapka üzerine fes giymiş ve yakışıp yakışmadığını olsun kimseden sorub öğrenmeyerek meydana çıkmış – bir sâdedlik eser kaleme aldığını anlamamak kâbil olmaz.

HAKÂYIK’TAN NAKİL

Hakâyık gazetesi geçende çıkan yedi yüz kırk dört numaralı nüshasında ‘asâker-i şahâne için devletce mübâya’ası mukâvele olunmuş olan Henri Martini tüfenklerinin kontrâtosu Mahnud Paşa Hazretlerinin zaman-ı sadâretlerinde yapılmış olmayı mu’ahhar tarihiyle vukû’ bulduğunu beyân etdikden sonra bu mukâvelenin Hazine-i Celile’ye yedi derece mazarratı olduğunu isbat için her meddesini başka başka izah ediyor Vâk’â bu maddelerde mûnderic tafsîlâtın sıhhati takdirinde şu işden devlet için seksen yüz bin lira mikdârı zarar isâbet edeceği anlaşılıyor isede iş bu tüfenklerin müzâkere ve mukâvelesi mahassaran Bâb-ı Seraskeriye’de ve Dârü’ş-şûrâ’nın dikkat-i mahsûsası altında ceryan etmiş ve kararı dahi oraca verilip imzâlanmış olduğu cihetle bu işden sahîhen devlete bir zarar ve ziyân vukû’ melhûz ise yine evvel makâm-ı ‘âlînin himmet ve dikkat-i mü’esseresiyle hâll ve tesviye olunacağı iştibâhdır.

ŞU’ÛNÂT

İGNATİF’İN ZİYARETİ

İgnatif Cenâbları Şeyh Şâmil merhûmun mahdûmuna bir vizite vermiştir.

(Zâhir bayram münâsebetiyle bir tebrik için olmalı)

LATERKİ YAZIYOR

Vukû‘ bulan irade-i seniyye üzerine devâ‘ır resmiyede müstahdem kaffe-i me‘mûrîn ve ketebenin ve mütekâ‘idinin mikdârıyla ma‘âşlarının derecâtını nâtık Mâliye Nezâretinden bir kıt‘a defter tanzîm olarak Mâbeyn-i Humayun’a arz edilmiş olduğunu Laterki yazıyor.

MUTASARRIFLIK TEŞKİLİ

Hicâz ile Suriye Vilâyeti beyninde bir mutasarrıflık teşkil olunacağını ve mekezi (ma‘an) nâm mahâl olacağını Laterki’de okuduk.

(Bizce meçul!)

Zabtiye Nezâreti tarafından hırsızların ele geçirilmesine akdâm olunduğunu Laterki söylüyor.

BÜYÜKDERE’DE HIRSIZ

Büyükdere’de bir hâneye hırsız girmekde iken zabtıyeler tarafından derdest edilmiştir.

(Bu da kolera gibi semt semt zuhûr etmeğe başladı.)

LEVANT HERAD AÇILDI

Mutlaka Basiret hükümet etmeği görmüş. ‘Ayıp değil â. İnsan çok şey kurar da hiç bir şey olamaz.

Dün de Levant Herad gazetesini dört ây müddetle ta‘til etmiş!. Fakat 18 kânûn-i evvel terihiyle Levat Herald dün akşam yine çıktı!

VASIYYET

(Mellon) nâm Yunan gazetesi Devlet-i Aliyye tabi‘asından birinin (Anonim) ya‘ni ismini bildirmeksizin Yunan bankasına senevî otuz beş bin drahmi (Takrîben yüz yirmi bin guruşdur) fâ‘iz getirerek nakit i‘tâ etmiş ve bu para ile memâlik-i Osmâniye’nin ahâlisi Rum ve Bulgar mahâllelerinde Rum lisânı üzre mektebler te’sis ve küşâdını vasiyyet eylemiştir.

(Fâ‘teberva Yâ-evveli İllâ Besâr)

MEKTÛB (HADİKA GAZETESİ BAŞ MUHARRİRİ TEVFİK BEY'E)

Birader

Basîret'e olan şu bir kaç satır Mektûbcağzımı derc edivermenizi rica ederim.

“Basiret Gazetesine”

Antakya i'ânesi mikdârını sormuş olmaklığım bilemem ne sebebe mebnî? Pek ziyâde canınızı sıkdığından egerçe haknâcîzânemde pekçok kelimât-ı hiddet âmîz-i isti'mâl etmeğe kadar sizi mecbur etmiş isede keyfiyeti sâ'ir gazeteler vasıtasıyla ihvân-ı vatandan sormağa hâcet bırakmayarak cevab-ı şâfi verniş olduğunuzdan dolayı velevki pek 'âcizâne olsun yine memnun oldum.

Şimdi bir maksadım dahâ kaldı. O da yüz kırk iki liranın kânûn-i evvel ibtidâsında mı yoksa teşin-i sâni intihâsında mı gönderilmiş olduğunu öğrenmekdir. Vak'â bir dereceye kadar tetkik ettim ama hakikatini öğrenmek isterim.

Darılmayınız bunu sizden sormayacağım. Soracak yeri buldum. Mücerred-i i'âneyi iki yüz doksan iki liraya iblâğ etmiş olduğunuzdan dolayı size teşekkür etmek için bu Mektûbu yazdım. Çünkü şimdiye kadar hâlk size bu bâbda sebkât etmiş olan hidmetinizden dolayı henüz teşekkür etmemişdi. Hâlk etmemiş ise benim dahi etmemekliğim lâzım gelmeyeceğinden ben kendime borç olan teşekkürü ifâya lüzûm gördüm. Himmetiniz eksik olsun.

Heb Osmanlı

HADİKA GAZETESİ İDÂRESİNE

Dünkü 25 numaralı nüshânızda (Hidiv-i Mısır'ın mahdumlarıyla kerîmelerinin velîme cem'iyyetinde Türkce oyunlar icrâ etmek üzere Osmanlı Tiyatrosu müdürü Güllü Agob Efendi'nin ma'iyyetinde bulunan oyuncular ile Mısır'ra gideceği işidilmiştir.) deyu bir bend manzur-i âcizânem oldu. Böyle bir da'vetin vukû' bulduğu misilli bulsa bile şimdiye kadar etmiş olan etmekde bulunmuş olduğum sa'y ve gayretler ancak vatanıma bir hidmet-i müftehire efkârına mebnî olub (Hâlk -ı 'âlem bi't-tab' heb vatan mecbûrîdir bin gülistâna değişmez büm bir virâneyi) mazmun nice hârice çıkıp vatan-ı azizimi terk etmek niyetinde bulunmadığım misilli fimâ-ba'd dahi bulunmayacağımı i'lân eder ve bunun mu'teber gazetenizle neşr buyrulmasını niyâz ve istirhâm eylerim.

Tiyatro Müdürü

Güllü Agob

HADİKA

Cânın biz size Mısır'a gidiyormuşsunuz dedikse de memâlik-i mahrûsadan çıkıyorsunuz demedik â ? Geçen sede de Bursa'ya gitmiştiniz Bursa nasılsa Mısır'da devletin öyle bir eyâletidir. Mısır'a gitmekle tebdil-i vatan etmek mi lâzım gelir?

Her ne ise demekki siz vatandân ayrılmayıb vatandaşlarınızı memnun etmek istiyorsunuz onlar da bu ârzûnuzu takdir eder.

MUHÂBERE-İ ALENİYE

MANİSALI HACI MUSTAFA RIFAT EFENDİ'YE

Mektûbunuzu âldık.

Ali Bey Câmî'i minâresinde ezân verilmesinin men' olunduğuna dâ'ir 23 numaralı Hadîka'da neşr olunan Mektûbun garazkârın eser-i sun'ı olduğunu iddi'â ediyorsunuz. İhtimâki böyledir. Fakat camî'in imâm-ı evveliyle sânisî efendiler tarafından makâm-ı sadârete takdim edilen ve oradan da tezkire-i mahsûsaya leffen evkâfa gönderilen arzûhâli Bâb-ı Âlî'de kendi gözümüzle gördük mâdem ki Manisalısınız def'-i iştibâh için Bâb-ı Âlî evrâk odasında kaydı da vardır. Oradan tahkik ede bilirsiniz. Bir de Mektûbunuzda (Beyyâb Ali Bey Cami'inde mü'ezzinlik eden zât a'mâ idi (Eğerçe Manisalı ise) harem dâ'iresine mü'ezzin nezâretini yazmamalıydı. Ve bu a'mânın yerine başkası mü'ezzinlik edecek olduğundan şeyh efendi yine a'mânın minâreye çıkmasını talep eyledi) diyorsunuz. Demekki tekzîb etmek istediğiniz vak'â sahih etmiş çünkü bu sözünüz öyle delâlet ediyor.

TELGRAF

AVUSTUYA VE MACARİSTAN

Viyana 16 Kânûn-i Evvel

Borsada fi'ât biraz yüksekcedir. İntihablara dâ'ir olan nizâmnâme kabul olundu. Bu nizâmnâmeye tatbikan yüz yirmi meb'ûs parlamentoya dâhil olacaktır.

İNGİLTERE

Lonra 16 Kânûn-i Evvel

Madam (Dyezeraili) vefat etmiştir.

İTALYA

Roma 16 Kânûn-i Evvel

Şûrâ-yı Ümmet'in bir komitesi Cizvitlerin mahvına dâ'ir olan lâyihayı kabul ve tahsin eylemiştir.

Sol taraf bu bâbda heyecan-ı vicdan ile hidmet etmiştir.

BİR MUHÂVERE

—Ne yapıyorsunu?

—Gazete okuyorum

—Gazete okumaktan ne buluyorsunuz?

—Bulmak istediğim şeylerin birazını....

—Ben de arada sırada gazete okuyorum ama lezzet alamıyorum yazılışları alıştığımız yolda değil.

—Gazetelerden lezzet alınırsa asıl alıştığımız yolda yazıldığı için alınır.

—Demekki siz de Hadîka gibi yeni çıkma yazılmış bir şeyi inâre-kudemâyâ tercih ediyorsunuz.

—Şüphe buyurmayınız. Yeni yolda güzel yazılmış bir şeyi değil sizin şu sâdece sözlerinizi âsâr-ı kudemâyâ tercih ederim. Fakat âsâr-ı kudemâ ta'birinin ma'nâsı hakkında birbirimize biraz izâhât verelim “Hadîka gibi” misâlimden anlayışına göre âsâr-ı kudemâdan yazılmış şeyler oluyor değil mi?

—Evet! Tezyîn-i elfâzı kolay bir şey mi zannediyorsunuz?

İ'tikâdımca kolaydır. Farz edelim ki kolay değil imiş. Bir şey güç olmağla mutlak iyi olak lâzım gelir ?

—Yapanın ma'rifetine delâlet eder ya

—Akla gelmez bir mahâretle bir gecede sikiz on kişiden mürekkeb bir maharetle bir familyayı mahveden kâtil hakkında ne buyurursunuz?

—Sadedden çıkmayalım. Ma'rifet menhi olmayan ef'âl hakkında Memduh olabilir.

—Bir dikiş iğnesini on âdem yerden atarak bir diğer dikiş iğnesinin gözünden geçirmge müddet-i ömrünü hasr edib de muvaffak olan âdemin ma‘rifetine söz kalmaz â?

—Dâ’ima münâza‘ayı lafzından çıkarmağa çalışırsınız. Hâangi söz vardır ki yazı yazmakdan âdem öldürmeğe âdem öldürmekden iğne gözünden iğne geçirmeğe atf olduğu hâlde yine hak görünecek kadar şümûl üzre kâideye mutâbık olsun? Lakırdı edibânenen başladı o dâ’ireden hârice çıkmayalım da buyurunuz bahsedelim.

—Ne kadar ta‘mim olursa olsun buna hak mutâbık olacak söz vardır hatta pek de çokdur. Mesela lafz bir ma‘nâyı güzelce ifâde etmek içindir. Ma‘nâ bir güzelce lafzın sarfına âlet olmak için değildir. Kazbesi gibi bahsi uzatmak için yalnız edebiyât dâiresinde tutmağa ben de kâ’ilim. Ne demek istersiniz? Tezyîn-i elfâz mutlak lazım mıdır?

—Siz ne demek istersiniz? Elfâzımızın olmayıb da bieyyi hâl hecinteli. Selâsetsiz. Âmiyâne. Âmiyâne mi olmak lazım gelir?

Zanneder misiniz ki bizim gazetelerde Nergisî’nin aşka müteallik olan hikâyâtından hecinteli ve evvel demeğe hamâmen hâmen

İbâresinden selâsetsiz sözler bulunabilsin? Âmiyâne dediğimiz şeyler ba‘zı gazetelerde gördüğümüz taht-el Arz yetişir yeşil ağaçlar yahud Avrupa’da politika mütehammillerini müdâfa‘a eder kâdın avukatlar ise Nergisî’nin (Taraf-ı ferma-i cevahir olan kerdüne-i muharririmiz) gibi harekâtı bunlardan âlimâne değildir zannederim.

—Nergisî zamânında ma‘ârif bûdcede mi idi?

—Değil ise güneşi urba ile çekdiklerine dâ’ir bir kul-i makbul mu vardır?

—.....

—Cevab vermediniz. Sükutunuzu ikrâr ad ederim. Âmiyâne dediğiniz sözler nedir? Eğer avamın kullandığı galatât ise onlarla dolu gazeteyi hatta avâm da okumaz. Umûmun anlayacağı ta‘birât ise ne yapalım? Türkistan’da yazılan bir şeyi Arablar gördüler Lazlar Arnavutlar Boşnaklar Pomaklar Çıtaklar Rumlar Bulgarlar Ermeniler Yahudiler anlayamadığı gibi Türkler’de mi anlayasın?

—Pekâ’lâ pekâ’lâ gazetenizi okuyunuz da anlayacağınız ne ise anlayınız.

—Bari siz de istifadeden mahrum olmasanız....Dolabda hamse var. Seyr var. Okcuzade var. Karaçelebi var. Şefiknâme var. Hatta bir Şebistan-ı Şerhî de var. Hângisinden ziyade bir şey öğrenmek mümkün ise ihtiyâr buyurabilirsiniz.

—Ben hamseyi alırım. Bir şey öğrenemez isem eğlenirim yâ.

—Ben de gazeteceğizimi okurum. Anlamaz isem bir şey öğrenirim yâ.

BİR VARAKA (MÂ-BA'D NUMARA 25)

Polîçe ve emir senedlerine müte'allik da'vânın beş sene zarfında makbul olub ondan sonra istimâ' olunması mestur olduğuna istinâden mahkemeye ibrâz olunacak açık bono veyahud o bonoda âher bir sened hakkında med'â aleyh cevabında her ne kadar sarâhat-ı kânûniye yoksa da mâdemki açık bonolar polîçe ve emir-i senedlerine müşâbih olub hatta ba'zı cihetle onlardan dahâ tehlikelidir beş sene mürûrunda bıdrik ilâveli açık bonoların dahi hükümleri sakat olması lâzım gelirdiyse mâdem ki açık bonoların beş sene sonra sâkat olacağına dâ'ir sarâhat-ı kânûniye yokdur hey'et-i mahkeme mütâlâ'ât ve efkâr-ı zâtiyeleriyle açık bonolar fi-l-hakîka senedât-ı ticâriyeden ma'dûd olduğunu ve belki tehlikesi dahâ ziyade idiğini dermeyân edib de polîçe ve emir senedlerine mahsûs olan madde-i nizâmiye hükmünün açık bonolar hakkında dahi icrâsına muktedir olamaz.

Çünkü bir nizâm-ı hükmünün şerh ve tefsiri oldu elhâca ta'dil ve tevsî' hey'et-i mahsûsasına â'id olub bu bâbda mahkeme hey'eti o iktidar ve salâhiyete mâlik değildir Muhâkimin vazîfesi mücerred-i kavânîn ve nizâmât-ı mevzû'aya tadbîk-i hareket etmekden ve şâyed ba'zı mevâd-ı kânûniyenin ma'ânî-i mevzû'asınca iştibâh edecek olur ise merci'inden istîzâh ve ol-bâbda bir mütâlâ'âsı var ise onu dahi arz ve beyân edebilmekden ibâretidir yoksa açık bonolar polîçe ve ev senetlerine müşâbih olduğundan ve açık bonolar hakkında mevzû' olan fıkra-i nizâmiye her ne kadar muahhar ise de 146 madde-i nizâmiyeyi tefsirden ibâret bulunduğundan bahisle on sene evvel yazılmış bir sened hükmünün batlânını intâc edecek yeni bir ma'nâ istihrac ve ilâve edebilecek derece selâhiyeti hâ'iz olur ise mahkeme hey'eti hem vaz'-i kânûn ve hemde hâkim olmak lâzım gelir ve şu hâlde hükkâmın her biri mevâd-ı kânûniyeyi (Mevzûbahs olan bono hakkındaki tefsir gibi) istediği sûretde ta'vil ve tevsî' kıyâm eder ki buralar mahâzîr-i adîdeye câlibdir eğer böyle olmasa idi vaz'-ı kânûn için başka hey'etlerin ta'bîyinine mahâl görülmez idi.

Evet hükkâm bir dereceye kadar mevâd-ı kânûniyenin ma'nâ-yı hakikîsini istihrâc yolunda tefsir ile uğraşır meselâ her da'vâcının iddi'âsını isbât etmesi ve şâyed isbâtıdan âciz kalır ise iddi'âsından

Mâ-ba'dı Sonra

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.27. (27) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 27– İstanbul – Pençşenbe – Fî 19 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 –18 Şevval

İSTANBUL 16 KÂNÛN-İ EVVEL

CÜMLE-İ SİYÂSİYE

DÜN ŞİMAL İDİ BUGÜN DE GARB

Politika âlemini lâyıkıyla seyr etmek için insan iki camlı değil iki taraflı bir dürbüne muhtâcdır matbû'ât bu ihtiyâc bir dereceye kadar ber-taraf ediyorsa da hey'et-i mecmû'asını birden gösteremiyor mesela dün Şark'ın ahavâlınden haber verirse bugün de Garb'ın ahvalini tasvir edebilir.

İşte matbû'âtın hidmeti bu kadar olabilir. Mukaddimemiz hitâm buldu zan ederim: Şimdiye de mes'eleyi anlamak kaldı.

Evet mes'eleyi anladalım. Büyük Napolyon'dan sonra Fransa İmparatorluğu tâcını kimin için Cumhurcu şeklinde arz-ı endâm eden ma'hûd küçük veyahud Üçüncü Napolyon'un târûmâr ettiği İkinci Cumhuriyet'in ki i'lânı mîlâdın 1848 senesine musâdifdir.

O zaman ki erbâb-ı inkılâb tarafından kumandan nisb olunan meşhur General Şanaariniye ile geçende Tiyer beyninde zuhur eden münâza'a Fransa Şûra-yı Ümmet'i sağ taraf a'zâsının fevkalgaye galeyân-ı efkârını mûcib olmuş ve bundan dolayı hükûmet-i hâzıra ile beyinlerinde ufak ve ittihâd husûlû pek müşkül bir hâle gelmiştir.

Bu mübâyet bir aydan beri devam ettiği ve iki üç def'a bertaraf olmak derecesine geldiği hâlde Fransız milletin mazhariyetinden mi nedir? Hâlâ devam etmektedir.

Sağ taraf serd ettiği matlabin hiç birisinden vazgeçmiyormuş.

Hatta Orliyan Prenslerinden (Dumal) y Fransa tahtına oturmak için Cumhur'a karşı iktizâsı hâlinde i'lân-ı harb etmekden bile çekinmeyecekmiş. Gazeteler diyor ki: "Hükümet böyle bir zamanda Mösyö Berugalli ve Mösyö Odifir Baskiye'yi vesair Orliyan tarafdalarını bir vecihle silahdan tecrid edemez.

Mösyö Tiyer memlekete zuhûr-ı melhûz olan âfâtdan muhâfaza etmek isterse Şûra-yı Ümmet'i dağıdıb yeniden intihâbâta başlamalıdır. Yoksa başka nasıl tedbir-i ittihâz etse fâide vermez. Fransızlar (Bonapart – ve – Orliyan) vesâir hânedanları unutmalıdır (Çünkü bunların hiçbirinin başı Fransa tâcını çekemedi) .

Vatana en şerefli ve en lâyük hizmet edebilecek en sade ve en müstakîm bir hükümet aramalı ya'ni yâ Cumhuriyet'i veyahud Hükümet-i Meşrûta'yı – Hângisi vazâifini dahâ mükemmel îfâ ederse – kabul ve i'lân eylemelidir."

Sağ taraf ise Şûra-yı Ümmet'in dağıdılması böyle bir netice hâsıl edeceğini ya'ni mevcûd Meb'ûsân'dan sağ taraftan başka umûmun yeniden intihâb olacağı gibi sağ tarafın bâ'is olduğu keşâkeş umûm-ı Fransızlar'a mûcib neferat olduğundan ikinci intihâbda ne Orliyan ve ne de Bonapat tarafdarlarından hiç kimsenin intihâb edilmeyeceğini bildiğinden Şûra-yı Ümmet'in dağıdılmasına iktidârları yetdiği kadar mümân'at göstermektedirler.

Hatta geçen gün Şûra-yı Ümmet'in bir ictimâ'ında ekseriyeti sol taraf kazanmış iken ertesi günü sol taraf a'zâsından ba'zılarının meclisde bulunmamasından ekseriyeti sağ taraf kazanarak Cumhuriyet aleyhinde ba'zı nümâyişler izhâr ettiklerini telgraf haberi olarak yazmış idik alınan ihbâr-ı ahireye göre sağ tarafın bu galebe-i nagihâniyesi efkar-ı 'âmaca bir derecede mûcib-i heyecan olmuş ki sol taraf a'zâsının li-ecl-it-tahkir isimlerini gazetelerde i'lân etmeğe kadar kalkışmışlardır.

Sağ tarafın bir kere galebeye nâil olduğu gibi Cumhuriyet müfrite ashâbını bile iğfâl ederek taraflarına celb ve Fransa'yı tekrar bir girdâb-ı belâyâ ilkâ eylemeleri şübhesizdir.

Mösyö Tiyer'in ise bu dürlü harekâta ne yolda esbâb-ı mâni'a hazırlayacağı ma'lum değildir.

UFÂCIK BİR İBRET

İnsâniyet bir cihân-ı terakkî bulmuş tenâhîden beri olan hudûduna doğru isti'câl edib gidiyor Vaktiyle hayvanâtı taht-ı tahkimine aldı. Onlar sür'atine kâfi gelmedi. Birkaçını bir yere götürdü. Arabalar îcâd eyledi. Onlar da elvermedi. Buhar namında sehharâne "Hüddâm" peydâ eyledi. Kara demedi deniz demedi her yerde bayâğı rüzgara müsâbakat etmeğe başladı.

Şimdi ona da kanâ'at etmiyor. İhtimal ki yakında küre-i zemini dolaşmak için sekiz sâniyeden ziyâde vakte muhtac olmayan seyyâre-i berkiyeyi tarîk-i azminde vâsıtâ-i isti'câl edecek!!!

Jurnal Dujno'da şu fikrayı gördük de mukaddemâmız ondan hâtıra geldi.

"Londra'da umûmun menfa'na müte'allik olarak fa'le çıkârılan ba'zı icrâât-ı cismiye hakkında şâyân-ı dikkat bir takım tefsîlât i'tâsına ibtidâr ederiz.

Makâlemize şununla ibtidâ etmek lazım gelir ki Lonra'da i'mâlât-ı tevsî'yenin hiçbir vakit hâl-i vakfe düşdüğü yoktur. Şehrin tevessü'ne bayağı had-ı ta'yin olunamaz. Londra'nın mesâhası ma'lumdur? Değil ise beyan edelim. On beş kilometre ya'ni dört sâ'atdır.

En sonraki on sene zarfında Londra'da kırk bin hâne inşâ olunmuşdur. Şimdi şehirde on dört bin sokak var!!

Bu şehrin bahse şâyân olan en büyük i'mâlâtdan biri Tayms kenarına yapılan rıhtımdır. Bu rıhtım ki iki bin metreden uzundur. Dünyâda pek nâdir görünen tezyinât-ı bedî'adan ad olunur. Her tarafda o münibüsler yahud vapurların mevki'i olmak için araları pek az fâsılalı birçok şeddâdî saraylar yapılmış ve her yirmi metre beyninde bir takım bakırdan arslan başı gibi mesnû'ât-ı nefiye ile müzeyyen mevâki' ziynet tertib olunmuşdur.

İki evcinde münferid ve müctemi' birçok heyâkil-i mütehavvite vardır ki azamet ve letâfeti temâşâ edenlere veleh getirir.

Rıhtımın masrafı yirmi beş milyon Frank tahmin olunuyor. Takriben (İki yüz bu kadarı bin kese eder) şimdi Londra'da Ren Viktorya Caddesi'nde bir sokak açılıyor ki arzî yirmi iki ve tûlu yüz metredir. Bunun la berâber masrafı elli milyon franga baliğ oluyor (Dört yüz kadarı bin kesedir) bu sokağın etrâfında olan hâneler ya mermerden veya güzel kayadan çerçeve – İmlâya merakı olanlar için çârçûbe – leri kapıları ise gümüş kıymetinde bir nev' ağaçdandır. Bize – ve belki bizden birkaç yüz kat ileri olan yerlere – göre sarf-ı zevâ'idden ad olunabilecek bu dürlü bedâyi' acabâ niçün bu milyon milyon paralar sarf olunuyor?

Evet! Onun için sarf olunuyor ki Lonraca saye-i terakkîde o milyonların sarfı için dahâ lüzumlu yerler kalmamıştır.

Akl-i mûcid....

Tabi'at-ı hâdem olmuş. O kuvvetle servet ve sa'âdet her taraftan medeniyet merkezkerine doğru akıp gidiyor. Acabâ ne vakit vatanımız da böyle bir devir-i terakkî görecek?.

N . K

ŞU'ÛNÂT

MECLİS

Pazarertesi günü Sadr-ı a'zam Hazretleri Mâbeyn-i Hümâyûn'a azîmetle iki sa'atden ziyâde huzûr-ı şâhânede bulunduklarını ba'zı gazeteler yazmış idi.

Yevm-i mezkûrun akşamı devlethânelerinde vûkelâ hazerâtından mürekkeb (Gayr-ı mu'tâd) bir meclis akd edilmiştir.

İTALYA SEFİRİ'NİN ZİYARETİ

İtalya Sefiri Kont Barbolani evvelki gün Bâb-ı Âlî'ye azîmetle Sadr-ı a'zan Hazretleriyle uzunca bir mülâkât etmiştir.

GEMİ KAZASI

Geçende İstanbul limanından hareket etmiş olan (Dalmaçya) nâm bir cesîm vapurun bu günlerde bahr-ı sefidde zuhûr eden fırtınalardan nâ-bedîd olduğu rivâyet olunuyor.

İSLAV KOMİTESİ

Bükreş'deki İslav komitesi Bulgaristan ve Bosna ve hatta Arnavutluk'da bile maksadını neşr etmekte imiş.

Tuna Vilâyeti komiserlerinden bir kaçını derdest etmiş Sofya'da bir meclis akd ile muhâkemelerine bakılacakmış.

DİYOJEN'E HAVALA

Mâmul gazetesi ki Ermeni eğlencesidir Hadîka ile Diyojen hakkında bir makâle neşr etmiş biz de cevâbını Diyojen'e havale etdik.

ÇORLU'DAN TAHRÎRÂT-I MAHSÛSA (15 ŞEVVAL)

Bu sene yağmurların geçce düşmesi cihetiyle rencber bir şey ekememiştir. Geçenki yağmurlardan beri ekinde devam olunuyor.

Bilmem bu senenin mevrû'âtı da yine geçen seneki gibi sâpdan başka mahsûl vermezse Allah fukarâya imdât ede.

Hamd olsun hayvan hastalığı yoktur.

Geçende Hasan Ağa Hânı'yla Çatalca arasında kığılıcımdan yanmış olan köprü bitdi. Birkaç günden beri lokomotifler tecribeye başladı ise de zannedersem müşteri taşımağa dahâ emniyet edemiyorlar.

Tahsîlât pek sıkı tutulduğundan fukarâ sıkıntı çekmektedir.

Çorlu büyücek bir kasaba ise de ahâlisi pek fakirdir. Hele murâbahacıların yüzünden bunların çektiğini bir kendileri bir de Allah bilir.

Her yerde olduğu gibi memleketimizde de bir dâ'ire-i belediye var. Gördüğü işi göremedim ki ta'rîf edeyim...

TELGRAF

FRANSA

Paris 17 Kânûn-i Evvel

Şûrâ-yı Ümmet'in cumaertesi günü tecemmu'unda Mösyö Tiyer'in muvaffakiyeti üzerine binden ziyâde tebrîknâmeler vâsıl olmuştur.

AVUSTURYA VE MACARİSTAN

Viyana 17 Kânûn-i Evvel

Nevres Paşa'nın vefâtı istiskâdan olduğu rivayet olunur.

Sergi-i umûmî için yedi milyonluk bir istikrâz akd olunacaktır.

MUHÂBERE-İ ALENİYYE

“M.K” İmzalı Mektûb Sahibine

Haber verdiğiniz mes'eleyi yazmaklığımız izâhât-ı kâmile vererek bizi iknâ' ve te'mîn etmeğe mütevakkıfıdır. Yine siz bilirsiniz.

Muharrir

Kırmızı Kağıtlı Mektûb Sahibine

İhtârınıza hâcet yok. Yazanı zâten biliriz. Fakat yine fakat yazamayız efendim yazamayız. Eğer bir çâre düşündünüzse ya'ni biriniz gâh bulabilirsiniz haber verin. Belki o zaman yazabiliriz.

Muharrir

“Osmanlılar'a Muhib Bir Ecnebi” İmzasıyla Mektûb

Gönderen Zâta

Va'd buyurduğunuz bende teşekkür ederiz. İsterseniz o meâlde bir bend de Diyojen'e yazabilirsiniz.

Muharrir

Mösyö (.....) Cenâblarına

Petesburg'dan mektûb aldıkca ma'lûmât vereceğinize memnun olduk. Himmetiniz var olsun azizim.

Muharrir

BİR VARAKA (MÂ-BA'D NUMARA 26)

Sâkat olması lâzım geleceği ve ma'mâfih isbât-ı müdde'âdan âciz kalan taraf diğerine yemin teklif edebileceğine dâir olan madde-i nizâmiyeye istinâden eğer tarafından biri diğerine nâ- ma'kûl ve sâdedin hâricinde bir yemin teklif edecek olur ise

bu bâbda mâdemki nizâmen tarafına ol-bâbda selâhiyet verilmiştir tâlib-i tahlîfin öyle bir yemîn-i teklîfde hakkı vardır demegi iktizâ eder yâhud kirçe nizâmen tarafının yek diğerine yemin teklifine selâhiyeti var ise de teklif olacak yemin-i kat' mes'eleye ve sadedin dâhilinde bir iddi'ânın isbâtına medâr olacak bir sûretde olmak lâzım geleceğine hüküm olunmak mı îcâb eyler? Mahkeme işte şuralarını tezkir ederek ve yemin hakkında mevzû' olan mevâd-ı nizâmiyenin ahkâm-ı mutazamminasını dahi mütâlâ'a ve tefekkür eyleyerek vâkı'â nizâmen yemin teklifine selâhiyet var ise de öyle bir şekil ve sûretde yemin teklifi şâyân-ı kabul değildir deyib yemini redd edebilir. Yoksa kirçe sarâhat-ı kânûniye yok isede mâdemki esâsen yemin teklifi câizdir ba'zı husus da cânib-i mahkemedan dahi tarafından birine resmen yemin teklif olunabilir. Diyemez hatta bir ârâlık muhâkim ticâretce ba'zan resmi yeminler teklif olunmak usûl-i ittihâz olunmuş iken Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliyye'nin teşkilinden sonra bir madde-i kânûniyeye müstenid olmadığından şu usûl-i ref' olunarak muhâkim-i mezkûre resmi yemin teklifinden men' olundu.

Resmi yemin ise bir hakkın sübûtuna medâr olacak adetle hakkında husûl itminân için teklif olunmakda iken mesağ-ı kânûnî olmadığından nâşi men' olunduğu hâlde bir mahkemenin zımnem ve delâlete medde-i kânûniyenin şâmil olduğu bir ma'nâ ile birçok senedât-ı ahkâmının batlânına bâ'is olarak bir usûl-i ittihâzına kadar yürümesi nasıl tecvîz olunabilir?

Açık bonolar hakkında te'âmül-i kadîm ile vaz' ve neşr olunan mârr-üz-zikr fıkra-i nizâmiyece mahkemenin mütâlâ'ât ve ta'lilân-ı bahsine gelem.

Kânûnnâme-i ticâretin 146. maddesi hükmünce kirçe poliçe ve emir senedlerine dâir da'vâ beş sene mürûrundan sonra istimâ' olunmayıp ancak medyûn ad olunan kimseye yemin teklif olunabilir ise de ıçık bonolara dâir şu madde-i kânûniyede bir söz olmadığından bit't-tabi' sekiz on senelik ve dahâ eski o mekûle bir bono ile mahkemeye gelen müddeîye ne hasmî poliçe ve emir senedleri hakkında olan nizâma istinâden beş sene merur ettiğinden dolayı senedinin hükümsüzlüğünü beyân ve iddi'â edebilir ve ne de öyle bir iddi'â eden bile olsa idi mahkeme kabul etmek tarafına gider idi çünkü açık bonoları senedât hakkındaki mürûr zaman kâ'idesine tâbi' bilib ona göre muamele eder idi.

Ma'mâfih açık bonoların mu'âmelât-ı ticâriyeden mütevellid olduğu hâlde senedât-ı âdiyeden tefrikiyle poliçe ve emir senedleri sınıfına ad hâlî muvâfık-ı maslahat görüldüğünden ve mârr-üz-zikr 146. maddenin buna şümûlü olmadığından esbâb-ı mûcibesıyla berâber keyfiyet Ticâret Nezâreti Celîlesi'nden Bâb-ı Âlî'ye arz olunmuş ve Şûrâ-yı Devlet'ce kabul ve tasdik olunarak ol-bâbda kaleme alınan fıkra-i nizâmiyenin neşrine irâde-i seniyye dahi şeref-i ta'alluk etmiş olduğu bâ-tezâkir sâmiye-i devâir-i resmiyeye bildirildiği misilli gazetelere dahi derc ile neşr ve i'lân eylemiştir.

Mahkemenin yeni bir nizâm olmayıb 136. maddesine müfesserdir dediği fıkra-i kânûniye işte şu sûretle vaz' ve neşr olunmuştur.

Hususıyla 146. maddesinin hükmü öteden beri açık bonolar hakkında da câri idi nasıl denebilir ki şimdiye kadar bunca eski bonoların bedelleri muhâkim-i devlet aleyhde hüküm atına alınmıştır.

Eğer şimdiye kadar mahkemeler hatâda bulundular denecek olur ise teslim olunamaz zîrâ hâkim de hatâ-i mes'eleyi nizâmât-ı mezû'aya tatbikde kusur eylemek demektir hâlbuki açık bonoların beş sene mürûrunda hükümsüz kalacağına dâir fıkra-i mezkûrenin vaz'ından evvel bir madde-i kânûniye yok idi ki hatta ona tevfik-i hareket edilmiyordu denebilsin.

Şâyed 147. maddesi şu fıkra-i nizâmiye ile yeni tefsir olundu ise de hükm-i kadîm olup eski ve yeni bonolara şâmil dir denecek olur ise bu zehâbda gayr-i sevâbdır çünkü bir madde-i nizâmiyenin tefsiri bervech-i mebsût ahkâm-ı mutazammınasını şerh ve izâh eylemek demektir yoksa mutazammın olmadığı bir madde hafında yeni bir hüküm vaz' ve ilâve etmek ma'nâsında değildir husûsuyla fıkra-i mezkûre mücerred 146. maddesinin ma'nâ-i hakikisini tefsirden ibâret olsa idi Şûrâ-yı Devlet'ce ayrıca bir madde-i kânûniye kaleme alınıb da irâde-i seniyye istihsâl kalınmağa ve keyfiyet gazetelerle neşr ve i'lân edilmeye hâcet olmayıb âdetâ 146. maddesinin açık bonolara dahi şümûlü olduğuna dâir ticârete cevab-ı istâriyle iktifâ olunur idi.

Bununla berâber öteden beri muhâkemece senedât-ı âdiye hakkında câri olan nizâm-ı ahkâmına tâbi' bulunan ve ahâlîce de o nazarla tanılan bir çok senedler ki fıkra-i mezkûrenin vaz' ve neşrinden beş seneyi tek mil etmiş ve hâmilleri ve bununla berâber mahkemelerce öteden beri senedât-ı âdiye hakkında hâri olan mür'ûr-i zaman nizâmına tâbi bilinerek ahâlîce de o kabîlden tanılmış muahharen vaz' olunacak nizâmın bi't-tabi'

keşfi mümkün olamayacağından tecdid veyahud sûret-i âherle hükm-i muhâfaza olunamayıp dahâ neşrinden evvel beş seneyi tekmiil eylemiş olan şunun bunun bendinde bulunacak bir çok bonoların ahkâmını iptâl edecek bir nizâmın vaz'ını ukûl-i selime ashâbı değil sab-i mümeyyizin bile tecvîz etmeyeceğini muharrir-i mûmâileyh dahi artık teslim eder zan ederim binâberin muharrir-i mûmâileyhin iki buçuk sene evvel vaz' ve neşr olunan fikra-i nizâmiyenin bundan otuz sene evvel mevzû' olan bir madde-i kânûnîyenin tefsirinden ibâret olduğuna dâir mahkemenin mütâla'âtıyla ol-bâbda olan hükmün usûl-i kavânîne muvaffak olduğunu teyyid maksadıyla serd eylediği efkâr doğrusu hatâ ve sekâmetden sâlim olduğunu kendisi dahi tasdik ve i'tirâf edeceğini ümîd eylerim.

(H . F)

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkar matba'asında tab' olunmuştur.

2.28. (28) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 28– İstanbul – Cumaertesi – Fî 21 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 20 Şevval

RUMELİ DEMİRYOLU

Rumeli şimendiferi hakkında Hadîka'nın ilk nüshasında münderic makâleye şu ibâre ile başlamış idik:

“Rumeli demiryolu yaptık. Her kilometresi milletimize üç yüz bin faranga geldi. Fâizler filanlar falanlar bu hesâba dâhil değildir”

Evet bu yolun inşâsına Âlî Paşa devrinde karâr verilerek mukâvelenâmesi tanzîm edilmiş ve yol yapılmağa başlamış idi.

Ona hâlef olan idâre ise yapılan mukâvelenin mülk ve millet hakkındaki mazerâtını meydâna koyarak feshini bir komisyona havâle etdi. Komisyon müte'ahhidi veyahud vekîlini celb ederek Âlî Paşa zamânında bu yolda ne kadar suisti'mâl vukû' bulmuş ise onları – O zamanki – idârenin kabul edemiyeceğini ve binâenaleyh eski

mukâveleyi fesh ile devletin menfa‘ate muvaffak şartlarla yeni bir mukâveleye girişmesini tefhim eyledi. Müte‘ahhide olunan teklifâtı kabul ile komisyonla müzâkerâta girişerek eski mukâvelenin mazarr olan şartlarını şurût- ı nâfi‘aya tecvil ve mukâvelenâmeyi yeniden tanzim etdi.

Komisyon tetkik ve teşebbüsünün hâsıl ettiği bu netîce-i hayrâ ile memnun olub dururken mukâvele başka bir sûret almağa başladı ki hâniyâ o Âlî Paşa zamânının şikâyet olunan bin dürlü suisti‘mâlâtı yok mu onu fersah fersah geçdi. Komisyona me‘mûr olan zevât bu hâli görünce – Hikmetinden gâfil oldukları için – makâm-ı âlîden izâhât taleb etdilerse de def‘-i işkâl edemediler. Nihâyet istenilen yolda bir mazbata yapıb – Karar verdiklerini değil – bilmedikleri mukâveleyi tasdik etdiler.

Yalnız Sa‘âdetlü Ziya Beyefendi muhâlefet ederek mazbatayı mühürlemedi.

O zamanki Hakâyık ile Basîret nüshâları bu mukâveleyi öyle bir lisân-ı sitâyîşle alkışladılar ki görenler demiryolu teknil kumpanya me‘mûrlarıyla bizim elimize geçmiş zann ederdi!

Hâl bu merkezde ve demiryolu istediği gibi iş görmekte iken mesnet-i sadâret metânet-i efkâr cihetiyle yegâne-i asr olan Sadr-ı a‘zam hazretlerine tevcih edince her şeyde olduğu gibi bu yolun dahi menfa‘at-ı devlete mutâbık bir sûret bulması için tedâbir-i hakimâneye mübâşeretle evvelki belânın tevellid ettiği ikinci dâhiyeyi bertaraf etmeğe muvaffak oldular.

Şimdi devlet 12 milyon liralık istikrâz-ı akdiyle hem yolları kâmile-i ittimâm edecek ve hem de teknil Rumeli şimendiferine mâlik olacaktır. Tedâbir-i vâk‘ayî hâvî hâk-pây-i şâhâneye arz olunan mazbata üzerine sudûr eden irâde-i seniyye zât-ı Sadr-ı a‘zamı hakkında taltîfât-ı fevkalâdeye şâmil olunduğu cümle-i rivâyâtandır.

ŞU‘ÛNÂT

HÜNNÂK

Sadr-ı a‘zam Hazretlerinin iki gündür hünnâkdan münherifü’l-mizâc oldukları mesmû‘dur.

TAHKÎK

Çehârşenbe günü çıkan Hakâyîk gazetesî sadr-ı esbak Mahmud Paşa Hazretlerine îd-i şerîf münâsebetiyle on bin aded Osmanlı lirası ihsân buyrulduğunu Levand Herald'dan naklen yazmış ise de aslı olmadığını tahkîk eyledik.

TEESÜF

Gelibolu mutasarrıfı Kemal Beyefendi'nin Der-sa'âdet'e celb olunmalarına umûmen ahâlî teesüf etmektedir.

(Kurya Duryan)

SIRBLILARIN TALEBİ

Sırlıların taleb eyledikleri Küçük İzvornik Kal'ası'na dâir ba'zı müşâvere icrası için bir meclis-i umûmî akd edileceğini söylüyorlar.

MÜZÂKERE

Tahkîkimize göre emr-i mühim müzâkeresi için bu günlerde fevkalâde olarak bir meclis akd edilecekmiş.

MECÎDÎ NİŞÂNI

Almanya sâbık Maslahatgüzârı Mösyö Duradovika üçüncü rütbeden bir kı'a mecîdî nişânı i'tâ olunmuştur

LONRA SEFİRİ MOZOROS PAŞA

Me'zûnen Der-sa'âdet'de bulunan Lonra Sefiri Mozoros Paşa Hazretleri geçen gün tersâneye azimetle i'mâlâtı temâşâ eylemiştir.

VİDİN VE NİŞ DEMİRYOLU

Vidin ile Niş beyninde inşâsı mutasavver olan demiryolu oralarda kışın şiddeti cihetiyle ilkbahara ta'lîk olunmuştur.

İZDİVÂC

Sırb beyi Prens Milan'ın Rusya garandifi Kostantin'nin kerîmesiyle izdivâc edeceği hakkında deveran eden havadisın aslı olduğunu Laterki rivâyet ediyor.

ALMANYA'YA TAZMİNAT

Paris'den yazıldığına göre tazmînât-ı harbiyeye mahsuben kânûn-ı evvelin onunda Almanya'ya sekiz milyon İngiliz lirası dahâ i'tâ olunacaktı.

LİTOGRAFI CEM'İYYETİ

Paris litograf dest-gâhlarında müstahdem amele (Litografi Cem'ıyyeti) denilen kulübde ictimâ' ederek muhâfaza-i menfa'at yolunda iş sâhibleriyle beynlerinde muhâlefet zuhûr edib de ta'til-i işgâle mecbur oldukları zaman hem sınıflarının ve dâimî sûrette hasta ve amel-i mânende olanların ta'yişine medâr olmak üzere umûmen efrâd-ı amelenin cem'ıyyet-i mezbûreye yevmî birer mikdâr mu'ayyen i'âne i'tâ etmesine karar vermişlerdir.

LONDRA SERGİ KOMİSYONU

Londra'da her sene akd olunan sergi komisyonu bu sene dahi ma'mûlât-ı harîrîye hakkında ma'lûmat olmak için ictimâ' ederek umumen memâlik-i ecnebiye ile mekâtibâta mübâderetle mensûcât-ı hariyeye dâir tafsilât taleb eylemiştir.

İNGİLTERE GAZ FABRİKALARI İŞÇİLERİ

İngiltere de umûm-ı amele ile gaz müstahdem işçiler ta'til-i işgâl ederek kumpanyalara karşı muhâlefetde ısrâr ü sebât etmelerinden Londra'da hiçbir iş görülememekte imiş.

VİYANA SERGİSİ

Viyana sergisi için gönderilen eşyaya tahsis olunan saray-ı alafranga kânûn-ı evvelin ibtidâsında küşad olunarak seyircilerden eyyâm-ı âdiyede elli pazar günleri yirmi (Krayeçser) alınmakda imiş.

FLORİN

Kânûn-ı evvel ibtidâsından onuna kadar 300,865 kişi girib 47,450 florin hâsıl olmuştur.

ALMANYA GAZETELERİNİN HABERİ

Şimâl-i Almanya Gazetesi diyor ki:

“Ba‘zı Almanya gazeteleri Mösyö Tiyer’in irâd ettiği nutku muâheze ile müşarünileyhin aleyhinde idare-i lisân eyleirse bu türlü fikirlerin Almanya devâir-i resmiyesinin aksi sadâsı olduğuna zehâb eylesin.

Biz te‘min ederiz ki Almanya Mösyö Tiyer’in lehinde ve efkâr-ı rû icraâtını takdir etmektedir.

PEŞTE’DE KOLERA

Peşte’de teşrin-i sânînin on sekizi tarihinden beri koleraya tutulanların miktarı yedi yüz üçe balığ olub bunlardan 272 kişi vefat ve 400’ü şifâyâb olarak 41’i hâlâ yatakda imiş.

AMERİKA

Amerika Cumhûr-ı Reis-i sânisî me‘mûriyetinden istifâ ile – Grant’ın muhâliflerinden ve riyâset-i namzedlerinden iken geçende vefât eden meşhûr Horas Garalli’den münhâl olan – (Nevyorkteribin) nâm gazetenin muharrirliğini der‘uhde eylemiştir.

Bu gazete yevmi iki yüz seksen bin nüshaya kadar tab‘ edermiş. Vatandaşlarımızdan bir zât bu matba‘ada yedi sene hakkâklık etmiş. Onun rivâyetine göre matba‘asında beş yüz otuz yedi nefer amele ve kırk üç nefer me‘mûr müstahdem etmiş.

(Umumen memâlik-i Osmâniyede mevcut matba‘aların müstahdimini ancak buna tekâbil edebilir.)

MÖSYÖ TİYER’LE MÛLÂKÂT

Rusya ve Avusturya devletlerinin Paris’te bulunan Sefirleri Mösyö Tiyer’le mülâkât ederek sol tarafa olan temâili hükûmeti radikallerin eline düşürmekliği intâc ve Prusyalıların tekrar Fransa’ya tecavüzlerini icâb edeceğini beyan ve böyle bir hâl vukûnda ne Rusya’nın ve ne de Avusturya’nın tavassut edebileceğini sûret-i dostânede ihtâr eylemişlerdir.

ALMANYA’YA İLTİHÂK

İşlezovik ve Holeştayn dükalıklarının (Rendesburk) da tecemmu‘ eden diyeti tarafından memleketlerinin Almanya’ya iltihâk ettiği günden beri pek perişân ve acınacak

bir hâlde bulunduğuna dâir Almanya İmparatoru'na arz etmek üzere bir lâyiha tanzim ve imzâ edilmiştir.

Bunların esas şikâyetleri Mâliye Nezâretindendir. Zikr olunan memleketlerin ahâlisi Danimarka tâb'iyetine tahammül edemiyerek Prusya'nın livâ-yı azimeti altına alıncâya olan inhima gelirinin semeresini idrâk eylediler. İşlezovik'in an-asl Danimarka milletinden bulunan şimâl tarafı ahâlîsi dahi ayrıca İmparator kayyuma bir ariza takdim ederek milletlerinin hürriyetini ve (Prağ) mu'âhedesi ahkâmının tamâmen icrâsını talep eylemişlerdir.

(İndipandes Belarus)

ATİNA'DA YETİM OKULU

Atina'da yetim kalan kızlara mahsus olan mektebin müdürü Sinyor Zaimes'i hey'et-i idârenin huzurunda mektebin ahvâli hakkında bir nutuk ibrâd ederek mektebin irâd-ı senevisi 69,731 drahimeye ve mesârîfî 51,473 drahimeye bâliğ olduğunu ve geçen sene mesârîfî tesviye etdikden sonra irâdeden 22,730 drahmi fazla kaldığı hâlde bu sene 18,285 drahmi arttığını ve mektebde dâimi sûretde tederrüs ve ta'ayyüş eden yetimlerin adedi bu sene yüz on beşe reside olarak günden güne tezâyüd eylediğini ifâde eylemiştir.

MACARİSTAN

Diyak [*] kulübünün kânûn-ı evvelin başındaki ictimâında Macaristan sâbık başvekili Kont Luniya bir mufassal nutuk irâd ile âdetâ bir vatandaş sıfatıyla cem'iyete dâhil olarak vicdânına tevfikten vazâifini bî-tarafâne icrâ edeceğini beyân etdikden sonra “Altı sene imtidâd eden müddet-i vekâletimde vazâifimi kemâyenbağî icrâ ve bir çok mesâil-i müşkileyi hâl etmeğe muvaffak oluşumla müftehirim. Ahvâl-i hâzıra idâre-i umûru yeni intihâb olunan zâtın yed-i mes'ûliyetine terk etmekliğe ve binâenaleyh ihtiyâr-ı uzlete beni icbâr eyledi.

Ma'mâfih vatanın sa'âdeti için vatandaşlık vezâifini kemâl-i hâhişle ifâdan hiçbir vakit ictinâb etmeyeceğim” sözleriyle hatm-ı makâl eylemiştir.

Bunun üzerine Diyak Kont Loniya hakkında hüsn-i teveccüh izhârıyla altı senelik hükûmetini tahsin müşârünileyh isnât olunan hâlâtın hiç birisine i'tibar etmediğini müftehirâne tebliğ eylemiştir.

VARAKA ÜNVÂNLİ BEND

Düñkü nüshamızda 26 numaradan mâ-ba'd bir varaka ünvânlı neşr olunan bendin hâtimesinde (Bununla berâber öteden beri muhâkemece senedât-ı âdiye hakkında câri olan nizâm-ı ahkâmına tâbi' bilinen ve ahâlîce de o nazarla tânılân bir çok senetler ki fukara-i mezkûrenin vaz' ve neşrinden beş seneyi tekmiî etmiş vehâmilleri) ibârâtı sehven zâid olarak yazılmış olduğundan tashih-i keyfiyete ibtidâr olunur.

[*] Diyak Macaristan kibâr fuzalâsından mekârim-i ahlâk ve ulüvv-i cenâb ile şöhretşîâr bir zâtdır

KURYA DORYAN'IN 18 KÂNÛN-İ EVVEL TARİHİYLE GELİBOLU'DAN ALDIĞI MEKTÛBUN AYNÎDİR.

Mutasarrıfımız Kemal Bey'in azliyle yerine Biga mutassırîfı sâbık Âsım Paşa'nın nisb olunduğunu biliyorsunuz.

Kemal Bey sancağımızda üç ay devâm edebildi amâ pek çok müşkülât-ı hâl ve pek çok ıslâhât icrâ eyledi.

Bu dürlü sık sık me'mûr tebdilinin memleket hakkında ne derecede muzır olduğu ma'lûmdur.

Müddet-i kalile zarfında İzmir'de dört vâli ve İstanbul'da birçok vükelâ tebdilini gördük bir me'mûriyete nisb olunduktan sonra yolundan alıkonularak başka yerlere me'mûr edilen ve bu vecihle - memâlik vesî'-i Osmânîyeyi şarktan garba ve şimâlden cenûba kadar – tehdid etmekden başka bir iş görmeye muvaffak olamayânları dâhil-i hesâb etmedik.

MEKTÛB (MÂDERÎDEN ONİVER GAZETESİNE)

Evrâk-ı resmiye İspanya'da ihtilâlin bütün bütün bertaraf olduğunu beyan ediyor.

Filhakîka Morçe ve Malaga ve Alfai ve Piyâr taraflarındaki bulunan erbâb-ı inkılâb mağlûb olmuşlarsa da Endülüs ve Katalonya ve Morçye ovalarında ve sevâhilin umûmunda bulunan erbâb-ı inkılâb evvelki tarz ü hâldedir.

Guryata Alhavrın ve Tevere Moltıyos ve Vols ve Malaga şehirleriyle civârları bir büyük inkılâb içinde ve Gırnata'da pek çok (Karlist) gürûhu bulunmaktadır.

İnkılâbcılardan (Almeriye) nâm zât refikâsıyla berâber teslim olmakdan imtinâ' etmektedir.

(Jan) ve (Ballin) ve (karolin) nâm inkılâbcıların ise ne hâlde ve ne semtlerde bulundukları meçhûldür.

Erbab-ı inkılâb telgraf hatlarının birçoğunu kat' ve şimedifer köprülerinden bir haylisini hedm etmiştir.

Madikos ve Elsebil şehirleri Madrid ile pek güç hâlde od-buhran muhabere edebilmektedir.

Liberya ve Bosos takımı ba'zı devâir-i belediye'nin defter ve evrâk-ı resmiyesini ihrâk eylemiştir.

Cumhuriyet taraftarları dahi pek çok arbedeler ika etmekte ve Karlistler bu dağdağaları fırsat ad ile te'sir-i nufûzda çalışmaktadırlar.

TELGRAF

AVUSTURYA VE MACARİSTAN

Viyana 17 Kânûn-i Evvel

Avusrurya ve Macar gazeteleri intihâba dâir tanzim olunan yeni nizâmından izhâr-ı meserret ediyorlar.

FRANSA

Paris 17 Kânûn-i Evvel

Prusya'da fîât bugün tenzil eyledi.

İSPANYA

Madrid 17 Kânûn-i Evvel

İhtillâl memâlikin her yerine sirâyet etmektedir.

ALMANYA

Berlin 18 Kânûn-i Evvel

Prusya başvekâleti hizmetinin tebdil-i mevki'-i müzâkereye konulmuşdur. Prens de Bismark hem Almanyâ ve ve hem Prusya başvekâleti me'mûriyetini îfâ edecektir.

Berlin 19 Kânûn-i Evvel

Hükûmet birçok şimendifer hatlarının ve ezcümle (İdegîn) ile (Mess) beyninde bir hattın temdîdine dâir (Rişrat) meclisine bir lâyiha arz eylemiştir.

Hudût-ı mezbûrenin mesârifi 184 milyon tahmin olunuyor.

MISIR

İskenderiye 19 Kânûn-i Evvel

Hidiv-i Mısır şirket-i umûme-i Osmaniye ile birçok milyon İngiliz liralık bir istikrâz-i akt eylemiştir.

MUHÂBERE-İ ALENİYE

Kadınlar tarafından vekile imzâlı mektûb sahibesine ıskât-ı cenin hakkında yazdığımız bendden dolayı kadınları müdâfa'a için vukâtınızı beyân ediyorsunuz.

Hacetinizi irâ'e buyurunuz da ona göre bahse girişelim.

Muharrir

Gazete Meraklısı İmzâlı Mektûb

Sahibine

Basîret'in hatî'âtını ta'dâd etmek Hadîka'nın sûtûnlarını ona hasr etmeğe mütevakkıfdır. Onun için biz teklifinizi kabul edemeyiz.

Muharrir

(Meraklı Âdem) İmzâlı Mektûb

Sahibine

Arzu ettiğiniz yolda bir bend yazmasını Diyojen'e ihtâr ederim. Zann edersem o da kabul eder. Başka bir diyeceğiniz varsa iş'âr buyurun.

Muharrir

Mösyö Doktor (B.Ş) h

Mektûbunuzu aldık. Hadîka hakkındaki teveccüğünüzden müteşekkiriz.

Petersburg havâdisine hakîkate muhtacız. Gazetemizin zuhûru zât-ı vâlâlarının orada me'mûr bulundukları bir zamâna tesâdüf edişi pek iyi oldu meva'idinizin incâzını rica ederiz.

Muharrir

(Niçinci) İmzâlı Mektûb

Sahibine

Sizi bir kere görmek isteriz. Hiç çekinmeyin. Vâki' olan teklifâtınızı kabul etdik. Lakin tahrirâtınız aynıyla derc edememekde ma'zuruz. Bilirsiniz ya sonra ahiret yolculuğu hazırdır. Mısır'da hukuk ve ticâret mahkemelerinin tanzim olunub da cunha ve cinâyet mahkemelerinin niçün ileriye ta'lik olunduğunu Hakâyıktan sorunuz. Çünkü Mısır'a müte'allik işlere o ikâhedir.

Muharrir

(Yabancı Değilim) İmzâlı Mektûb

Sahibine

İster yabancı olun isterseniz yerli. Dediğiniz şeyleri i'lân etmek kendimizi ya mecnun veya hiç değilse sizin gibi mecnunluğa namzed farz etmeğe mutavakkıftır.

Geçende tımârhâne hekimbaşısı bir gazete çıkarmışdı. Oraya mürâcat buyurun belki kabul eder.

Muharrir

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.29. (29) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 29– İstanbul – Pazarertesi – Fî 23 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 22 Şevval

MECLİS-İ HÂS

Fehâmetlü Devletlü Sadr-ı a'zam Hazretlerinin inhirâf-ı mizâcları hasebiyle dünkü gün Meclis-i Hâs akd edilmemiştir. Müşârunlileyh hazretleri biraz iktisâb-ı âfiyet buyurmuşlardır

SOFYA

Sofya mutasarrıfı Sa'âdetlü Mazhar Paşa Hazretlerinin İslav komitesinin sevk ettiği komiserlerin ele geçirilmesi husûsundaki tedâbiri takdir-i âliyi mûcib olduğundan bir kıt'a tahrirât-ı sâmiyye ile taltif buyurulduğu mesmû'dur.

İSTİKRÂZ

Sadr-ı esbak Mahmut Paşa Hazretleri zamanında akd olunan on bir milyon liralık istikrâzın sûret-i sarfı mah-bi-mah cedvellerle i 'lân olduğu hâlde şimdi terk olunuşu ne sebebe mebni olduğunu Devlet-i Aliyye'ye hayır hâh bir banker sormakda imiş!

HADİKA

O hayır hâh her kimse bilsin ki idâre-i hâzıranın etvâr ve ef'âlinden umûmen Osmanlılar emin olduğu içün öyle sarfıyât cetvelleri aramak ihtiyâcından katiyyen vârestedirler.

Asâkir-i zabtiyenin elbise ve kunduraları bundan böyle Bâb-ı Ser-askeri ma'rifetiyle i'mâl etdirilecekmiş.

MARSİLYA POSTALARI

Birkaç gündür devam eden fırtınalar Teriste ve Marsilya Postaları'na mi'âd şaşırtmıştır.

LATERKİ'DEN ALINAN HABER

.... Efendinin bir me'mûriyetine ta'yin olunacağını Laterki yazıyor.

MANZÛME-İ EFKAR GAZETESİ TEKRAR ÇIKMAYA BAŞLAMIŞ

Bir ay müddetle ta‘dil olunmuş olan Manzûme-i Efkâr gazetesini müddet-i ta‘diliyesi hitâm bulduğundan cumaertesi günü çıkmaya başlamıştır.

DÂRÜ’L-MÜSÂMERE

Dârü’l-müsâmere nâmıyla yakında bir kulüp küşâd olacağını ve merkez-i matba‘amıza mutassıl dâire-i cesime olacağı mesmûdur.

İZMİR’DEN KASABA’YA ŞİMENDİFER

İzmir’den Kasaba’ya kadar olan şimendiferin her bir kilometresi yüz yirmi beş bin frank bedel ile taraf-ı devletden iştirâ olunduğu rivâyet olunuyor.

TRABLUSGARİ

Trablusgarî’den alınan haberlere göre kesretle nüzûl eden yağmurlar iki sene belâ-yı galâya giriftâr olan ahâlîye sene-i âtiye için ümid bahş olunduğu gibi tohumların fi‘atı da hayli tenezzül de imiş.

AVRUPA GAZETELERİNDEN RİVAYET

Avrupa gazeteleri Tunus’un mâliyece muhâtaralı bir hâlde bulunduğunu ve vâridâtının duyûnun fâizine kâfi olmadığını rivayet ediyorlar.

ORLİYAN VE BONAPART

Bir Fransız gazetesi diyor ki: “Mösyö Tiyer ihtârât-ı dostâne şeklindeki müdâhâlât-ı ecnebiyeye firifte olursa Fransa’nın hâlini şimdikinden ziyade teşviş ve istikbâlini büyük bir muhâtaraya ilkâ eder.

Memleketimizde şimdiki hâlde her biri bir hava çalar yedi fırka var. Yedisini de tarafdamlarıyla servetleriyle bir araya getirseler vatanın selametinden başka maksatları olmayan Cumhur tarafdamlarının öşrüne tekabül edemez. Bu hâlde Mösyö Tiyer sol tarafa temâyül etmesi hükûmeti radikallerin pençesine düşürmez. Bilakis radikallerden dahâ berbat olan Orliyan ve Bonapart tarafgirânının tasallutundan kurtarır.”

LONDRA’DA GAZ AMELESİ

Londra’da gaz amelesinin işlerini ta‘dil ettiğini yazmış idik. Times Gazetesi’nin rivayetine göre bu hâl Londra’da fevka’l-gâye heyecan efkâr-ı mûcib olmuştur.

LEVİD KUMPANYASI

Levid kumpanyasının bir müdtedden beri ta‘dil etmiş olduğu bu mübâ-i seferine tekrar mübâşeret ettiği ve Memfis nâm büyük sefinenin bu mübâya müteveccihen Teriste Limanı’ndan hareket eylediği Teriste havâdisindendir.

UFACIK BİR HASBİHÂL

Cenâb-ı Hak taşına toprağına zeval vermesin şehrimiz yine çamur okyanusu kesildi. İnsanlar boğazlarına kadar yüzüyor. Bir taraftan bargirlerin atdığı bir yandan arabaların sıçratdığı zifozlardan elbiseler çiçek çıkarmış arablara benziyor.

–Bir de gazeteler hiç satılmıyor. Böyle giderse Allah herkesden ziyâde gazetecilere imdad eyleye. Hele hakâyık lâhavle ile yaşıyormuş!. Basiret başkası . O Millet Gazetesi. Siz ona ne bakarsınız? O yağmur demez satar. Çamur demez satar. Toz demez satar. Toprak demez satar. Hâsılı ne olursa olsun satar vesselâm.

MEKTÛB (HADİKA GAZETESİ BAŞ MUHARRİRİ TEVFİK BEY’E)

Gazetenizin 23 numaralı nüshasında münderic Manisa tahrîrât-ı mahsûsası mündericâtının mahzan garaz idiğini ve hakikat-i hâlin beyanını mutazammın irsâl olunan varaka-i âcizâneme cevaben 26 numaralı Hadîka’da muharrir muhâbere-i aleniye unvânlı bendi mütâla‘a eyledim. Mâdem ki muhâbere-i aleniye unvânı verilmiştir. Göndermiş olacağım varakanın aynıyle derc olunması iktizâ eder idi. Her ne hâl ise hiç olmazsa iş bu varaka-i cevâbiyenin olsun harf-be-harf tab‘ını rica ederim. Mukaddemâ dediğim gibi yine tekrar ederim ki bendenizin Manisa’dan müfâratımın bu gün tamâm sekizinci günü olduğundan ve reşâdetlü Şeyh Efendi Hazretleri Ezân-ı Muhammediyeyi değil men‘ eylemek men‘ etmek isteyenlerin hasım canı idiği cümle indinde müsellemtan bulunduğundan gerek tahrirât-ı mahsûsa ve gerek Bâb-ı Âli’de görmüş olduğunuz arzuhâl bâ-yı hâl-i gazda mesneddir.

Çünkü hem zâten Manisalı ve hem de Bevvâb Ali Bey Câmi‘ne girib mahâlâtın birisinde mütemekkin olayım ve o câmi‘de terâvih namazı kılayım. Ve herkesin mesmû olduğu gibi bendeniz de oradan okunan ezân-ı muhammediyi evkât-ı hamsede işideyim de garezkırlık olmadığına nasıl inanayım. Arzuhâlin tahkik fikrasına gelince mâdem ki Bâb-ı Âli’ de zât‘âliniz görmüşünüz. Artık bendenizce tahkik-i hâle hâcet yokdur. Ve mâdem ki arzuhâlin tezkire-i mahsûsaya leffen Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celilesine

gönderildiğini beyân buyuruyorsunuz keyfiyetin nezâret-i müşârûnileyhâca mahâlînden isti‘lâm olunacağı şüphesizdir.

Binâenaleyh işin ne merkezde olduğu ba‘del isti‘lâm meydâne çıkacağından zât‘âlîleri de ol vakit def‘-i iştibâh eder. Ve hakikat hâli i‘lâna inâyet eylersiniz zan ederim.

İmza

Mustafa Rıf‘at

CEVAB

Geçen günkü mektûbunuzda İstanbul’a geleli on gün oldu demişdiniz bu sefer de (Tamâm sekiz) diyorsunuz.

Ben o kadar hesap bilmem ama gâlibâ yanlışlık olmak gerek.

VİLÂYET

GİRİD’DEN TAHRİRÂT-I MAHSÛSA(Fİ 14 ŞEVVAL 9)

İhtilâl-i ahir âsârından olarak ahâli-i ‘alâ’l-‘umûm îkâsı nâ-kâbil-i düyûna giriftar olduğundan dâyin ile medyûnların arası bulunmak ya‘ni bu borçların tesviyesi bir hüsn-i sûrette rabt olunmak için mukaddemâ (Apandon) nâmıyla bir komisyon teşkil kılınmış idi. Hâlbuki bu komisyon da bir semere göstermedi.

Şimdi ise riyâseti müşâvir Hamid Beyfendi’ye havâle olunduğundan ahâlinin husûl-ı menâfi‘ne çalışılacağı me’mûldür.

Geçenlerde nefis-i Hânya kasabasında nâşri ma‘lum olmayarak Rumca neşr olunan ve (Satira) [1] ta‘bir olunan evrak-ı müzeyyife ahâliyi iki fırka-i muhâlifeye tefrîk ile ifsâd etmek için (Şira) da bulunan birtakım müfsidler tarafından tab‘ ile cezireye irsâl olunmuş imiş. O müfsidlere şunu anlatmak isteriz ki evvelki gibi burada ecnebi iğfâlâtına firifte olacak Hristiyan kalmadı. Vâk‘â menâfi‘-i vezniyenin muhâfazasından dolayı ba‘zı güne tezâd-ı efkâr hâsıl olmuş idi. Fakat böyle tesvilât ile onu tesbid-i kâbil olunamaz. Bu yolda ne kadar çalışılırsa çalışsınlar. Nafaka-i bedel hasen-i imtizâcından başka bir şey göremezler.

Buralara birkaç günden beri pek çok yağmur yağmakta ve sâk'alar dövüşmektedir. Sâk'a isabetinden resmide bir Hristiyan ve selinote bir İslâm ve ba'zı mevâşi telef olunmuştur.

Vali Paşa Hazretleri şimdilik bazı me'mûrîn ve ketebeye ulûm-i riyâziye tedrisiyle meşguldür.

Bu günlerde devre çıkmışlar dahi me'mûldür.

Hasan Avni Paşa Hazretlerinin Girit Valisi ta'yin buyrulacakları buraca şâyi' olduyse da müşârünileyh hazretlerinin me'mûriyet-i cedîdeleri olan İzmir'e muvâsalatları haberi bu şâyi'ayı tekzib eyledi.

[23] Numaralı hadîka'da mûnderic tahrîrât-ı mahsusada buna dair bir fıkra vardır.

FRANSIZ GAZETELERİNDEN RİVÂYET

Orliyan tarafdamlarıyla Bonapart taraflırleri bey ittifâk hâsıl olduğunu ba'zı Fransız gazeteleri rivâyet ediyor. (Guluva) ve (Order) ve (Pi) Gazeteleri mütthidü'l-lisân olarak fıkra-i âtiyeyi neşr etmişlerdir

“Cumhuriyeti mahv etmek için her şeye teşebbüs olunmak lazımdır.”

İşte bu ittifâk ya Mösyö Dumal'ın veyahud Sedan'da canı uğrunda nâmusunu fedâ eden Napolyon Hazretlerinin menfaati için Fransa'yı kurtulması muhâl bir girdâb-ı belâya ilkâ edecektir.

Orliyan tarafdamları olan ba'zı gazeteler iş bu ittifâkı inkâr ve ihfâ etmek isterler ise de med'âlarının âdem-i sıhhati meydandadır.

İttifâk-ı mezkûrun başlıca sebebi Prens Napolyon'un protestosu olduğu mervidir.

TELGRAF

ALMANYA

Berlin 20 Kânûn-i Evvel

Vûkelâ beynindeki muhâlefet el-an bâkîdir. Kont (Doruon) hâlâ me'mûriyet kadîmesindedir.

İSVİÇRE

Bern 20 Kânûn-i Evvel

Millet Meclisi tanzim-i kuvvânın maddesini bir dahâ ru'yet etmeğe karar vermiştir.

İSPANYA

Madris 20 Kânûn-İ Evvel

Heyet-i Vükelâca ba'zı tebdilât söyleniyor.

BASÎRETLE KÎL Ü KÂL!

Basîret

Hadîka'nın hakkımızda yazdığı bendi gördük.

Hadîka

Aman bakalım nasıl gördünüz?

Basîret

Bize esâet-i azviyad buyur.

Hadîka

İşte burasını yanlış görmüşsünüz. Çünkü Lisân-ı Osmaniye'de – İnanmazsan kâtibine sor – azv-ı isnâd makâmında müsta'meldir. Hatta zât-ı belâgat-semâtınız gibi tumturak-ı elfâza mâil veya ta'yîr-i âhir ve sec'-i değerle (Nasıl beğenildi mi) yazdığını anlayacak ve anlayabildiğini yazacak kadar akıl ve idrakda râcil olan gazetelerimizde ve o âtifeyle (azv-ı isnâd) yazılır. Onun için biz size esâet-i azv etmedik. İrfânınıza yakışıyor mu ki yazdığımız şeyleri hüsn-i te'vil ediyorsunuz.

Basîret

Buna da bahisde kat'â müdhili olmayanlara (Ziyândarâzlık etdi) diyerek delil gösteriyor.

Hadîka

Vah! Vah! Bilmiş olsa idik bahiste müdhili olanlara ziyândarâzlık etmedi diyerek. Çâre ne insan ba'zı kere böyle hatalarda bulur. Afv edin yanlışlık olmuş.

Basîret

Hadîka'nın haber verişine göre i'âne hakkında izâhât isteyen Midhat Efendi değil eâzım-ı efâzıldan bir zât imiş.

Hadîka

Acabâ kel mi imiş demek istiyor? Dur bakalım ne diyecek?

Basîret

Hadîka bizim yazdığımız şeyleri bir dahâ gözden geçirsin.

Hadîka

Ferman efendimizin. Fakat zahmet olmazsa efendimiz de Hadîka'yı kulaklarınıza taksanız iyi olur. Çünkü dirâzgûşlükden kurtulmağala berâberdir.

Basîret

Bizden o izahatı isteyen Midhat Efendi olduğunu Hadîka muharrinden işitdik.

Hadîka

Anlayamadım efendim. Bir şey mi söylüyorsunuz? Ya Allah bilir hatırımdan çıkmış. Kuvva-i hâfızanıza Doğrusu ya işitdiğini unutup istemediğini unutmamak millet gazeteciliğine mahsus bir hususdur.

Basîret

Lakin inanamadığımızdan şahsi taayyüş etmemiş idik.

Hadîka

Hakkınız var hiç inanabilir de şahıs tayin edilir mi?

Basîret

Hadîka bunu nerden çıkarmış?

Hadîka

Dağarcıktan

Basîret

Bedir bu i'âne hakkında Basîret'den izâhât istiyorlar dedi.

Hadîka

O ne yâ? Al bir mu‘amma dahâ. Şimdi ortaya bir Bedirle bir de i‘âne çıkardınız.

Basîret

Umûmun ve hükûmetin gözü onun da ceryân eden bir madeden tecâhil edib de.

Hadîka

Anladım Basîret şaşaladı şimdi de husûsdan umûma ve oradan da hükûmete ilticâ etmek istiyor.

Basîret

Canımızdan aziz olan nâmusumuza tecâvüz edene hitâb etdik orasını biz biliyoruz.

Hadîka

Elbette siz biliyorsunuz.

Basîret

Vikâye-i nâmus için olunan müdâfa‘ada gördüğümüz mecburiyet üzerine lisân-ı şiddet kullanmak ayıp değil lakin biz yine âdâb-ı mahâl bir söz söylemedik.

Hadîka

Cânım Efendim sormak ayıp olmasın ama o (Zerdoz) ne idi? Cânım Basîret celbi onu ne vakit takıb da arz-ı endam edeceksiniz? Millet sizi bir görececek kisvenizle korumak istiyor. Hatır için ne olur? Hemen suretinize yapışmaz?

Basîret

Acabâ Hadîka hakkında böyle bir (Ta‘addî) vuku bulmuş oldu. Ne yolda mukabil ederdi.

Hadîka

Bak! Bu kadarına ben de kızarım. Öyle dört buçuk gün asma altında oturmakla Arabca ya da Türkce kimse razı olmaz. (Ta‘addî) demekden tecâvüz anlaşılmayacağını öğrenecek kadar Arabîye vâkıf olmağı istersen Mısır’a gitmeli Mısır’a.

Basîret

(Dilencinin çanağından para çalmak gibi alçaklık) ta'biriyle namusumuzu mahva yürüyene müdâfa'a etmek esâet ise.

Hadîka

(Söyleyenler bizce karakolluktur.)

Basîret

Hadika'nın bu ta'bîrine memnunuz.

Hadîka

Yâhud müte'essifiniz.

Basîret

Lakin aksi hâlde esâetin o tarafda kalması iktizâ eder.

Hadîka

Düşünseniz iktizâ etmeyeceğini – bu kadar söz anlamazlıkla berâber – siz de anlarsınız zannederim. Ma'mâfih anlamamakda da mahirsiniz.

Basîret

Bir de evrak-ı havadisle bid-defa'ât i'lân olunan bir şeyi görmemek.

Hadîka

Basiret yine sapıtdı. Evrak-ı havadis ne demek?

Basîret

Ve sonradan söylenen sözleri dinlemeyip de tecâvüzünde devam ederek yukarıda beyân olunan ta'bîri kullanmak insafına insaniyete yakışmaz

Hadîka

Dikkat ediniz. Basîret kendine hitab ediyor.

Basîret

İşte Hadîka muharriri buralarını iyice düşünsün de bir dahâ saire dalkavukluk isnâd etmesin.

Hadîka

Bizim muharrir o kadar ince fikirli değildir. Düşünemez. Hem baksanıza! Siz isnâdı da azv gibi ma'nâsını anlamadan isti'mal buyuruyorsunuz. Bu kadar Belâgatla berâber cehâleti bir başa nasıl sığdırdınız?

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.30. 30) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRASKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 30– İstanbul – Salı – Fî 24 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 23 Şevval

İHTÂR

Sadr-ı a'zâm Hazretleri biraz tashih-i mizâc eylemişlerse de havaların bürûdeti cihetiyle birkaç gün dahâ dışarı çıkmamaları etıbbâ tarafından ihtâr olunduğu mesmûdur.

MECLİS-İ HÂS-I VÜKELÂ

Pazar günü Meclis-i Hâs-ı Vükelâ Kamil Paşa Hazretlerinin taht riyâsetinde olarak ictimâ' eylemiştir.

YAZI-HÂNE

Mahdun Hidiv-i Hasan Paşa Hazretlerine İtalya Kralı Zigmit bir yazı-hâne hediye etmiştir.

İTALYA'DA SU TUĞYÂNI

Müşârünileyh Hasan Paşa Hazretleri İtalya'da su tuğyânından musâb olanlara beşbin Frank i'âne itâ eylemiştir.

HADİKA

Muhtâclara i'âne etmek şî'âr-i insâniyeden olunduğu gibi fazâil-i İslâmiye'nin de akdemidir.

Biz Hasan Paşa'nın İtalya'da i'âne vermesine ta'accüb etmedik. Fakat hem mezhebimiz olan Bingazi biçârelerinin nâle-i ızdırâbı erbâb-ı hamiiyyetin kalblerini para

para ederken onların feryâd-ı iştikâsına kulak vermeyib de tâ İtalya’da ibrâz-ı fütüvvet edilmesine hakîkatle ta’accüb ederiz.

TEPEBAŞI CADDESİ

Terakkî gazetesi Beyoğlu’nda Tepebaşı Caddesi’nin çamurdan bir göl hâline geldiğini hikaye ediyor.

MA‘ÂŞ TAHSİSİ

Kudüs sâbık patrikine şehri beş bin gurus ma‘âş tahsis olunmuş.

TALEBE-İ ULÛM

Mısır’da ilim fikhî tahsil ile şehâdednâme istihsâl etmiş olan talebe-i ulûmdan birkaçı Avrupa usûl-i kavânîni dahi taallüm için i’zâm olunmuştur.

FARDU BUSFOR

Belgrad’dan Fardu Busfor gazetesine yazıldığına göre Sırb imâreti Yenice ile Yenipazar hükûmetlerinin sahih-i kâidelerine dikkat etmediklerinden Bâb-ı Âlî’ye şikayet etmeğe karar verniş imiş.

İZDİVÂC

Sırb Beyi Prens Milan’ın Petersburg’a azîmetle bir müddet orada müks edeceğini bil-cümle Avusturya gazeteleri rivâyet ediyorlar. Avusturya ile Almanya gazeteleri bu seyahati Sırbistan Knezi’nin Grandük Kostantin’nin kızı (Vera) ile izdivâç edeceğine haml eyliyorlar.

SIRB İMÂRETİ

Sırb imâretinin harekât-ı siyâsiyesi Karakuş’un darbe-i per u yalından (Dahâ izah edelim mi) âdetâ meskûn-i taharrîkâtı’ndan neş’et idiği cihetle Viyana gazeteleri Sırb imâreti aleyhinde şiddetli lisân kullandıklarını dünkü vârid olan bir telgraf haber veriyor.

KARADAĞ

Karadağ’da bir gıcırdı peydâ olmuş. Mosko gazetesi kavlince “Eğer Küçük İzvornik Sırb’a terk olunmazsa Karadağ’da şu has olunan gıcırdı İslav bulunan memâlik-i Osmâniye’de bir büyük ateş-i ihtilâle vesile olacaktır ki ne Devlet-i Aliyye ve ne de Avrupa devletleri ittifâsına muvaffak olamayacaktır”

KARLİSTLER

İspanya'dan alınan ihbâra nazaran Kral Amede kesb-i sıhhat etmiş ve yüz elli kişiden ibâret olarak bir müddetden beri (Siyera) memleketinde deverân etmekte olan bir Cumhuriyet bândası darb ü tenkîl ve Pâlyoş ile (Maderaso) nâm eşkiyâ reisleri katl ve refikâsı girift ve kânûn-i evvelin altısında İspanya hudûduna duhûl eden Karlistler ta'kib ve ihrâc edilmiş ve İspanya'da şûriş ve fesâd bir dereceye kadar mündefi' olub asâyiş ve emniyet i'âde olunmuş imiş!

(Fakat geçen günkü nüshamızda (Oniyor) dan naklen neşr ettiğimiz bir mektubun mâiline bakılır ise asâyişin i'âde olunuşuna o kadar emniyet edemeyiz)

EYÜB VAPURLARI

Eyüb vapurları birhâldeki Üsküdar dolmuşları kadar da muntazam değil. Çünkü onlar Eminönü'nden Üsküdar'a Üsküdar'dan Eminönü'ne gidib gelirler. Bunlar öyle değil. Ba'zen Eyüb'e gidecek vapur Yemiş'e gelince canı istemezse orada kalıyor. Müşterileri aktarma ediyor! Ba'zen de Yemiş'e kadar gelib köprüye gitmeden geri dönüyor!

Ba'zen de mesela en sonra yapıldığı için Ayâ Kapısı İskelesi'ni yâ unudub uğramıyor. Veyâhud görmeyib üzerine üzerine uğrar yürür. Bizim memleketin ne kadar vesâid-i nakliyesi varsa hepsi böyle! Şirket söylenen şeye kulak asmaz düdük çalar! Tramvay hem âdem çekmez hem na'ra atar! (İmtiyaz derun köprü) İskele tâ denizin ortasında salla yanaşır. Ne bir kimsenin sözü dökülür. Ne söz dökülecek adamlar söz söyler.

Bakalım şimdi eli kulağında kulağı elinde bir de tünelimiz var. O ne göz kırpacak acabâ? Şimendifer gibi uslu uslu yavaş yavaş mı gidecek?

SELAMSIZ MAHÂLLESİ'NDE HARÎK

Dün gece sâ'at bir buçukda Üsküdar'da Selamsız Mahâllesi'nde bir harîk vukû' bularak yarım sâ'at sonra basdırılmışdır.

TÜTÜN REJİSİ

Geçen pencşenbe gecesı Galata'daki zaptıye merkezinin tâyânı başında (Hafâfiyan) Hânında tütün rejisi dâiresine hırsız girerek bir demir sandık aşırılmışlar. Tenhâca bir kenara çekilerek o günün hâsılâtı olan iki yüz lirayı almışlardır.

Hırsızlar hâlâ bulunamamışlardır.

(Levant Herald)

SIRBİSTAN HÜKÛMETİ

Avusturya'nın Tuna'da işlemekte olan vapur kumpanyasıyla Avusturya hükûmeti beyninde bir mukâvele akd olunmuştur.

Şöyle ki: Sırbistan hükûmeti mezbûr kumpanyaya hîn-i hâcetde vapurları Sırb hükûmetine teslim etmek ve kânûna ri'âyet etmek şartıyla her bir mevkufde iskele binâ etmek için meccânen arâzi verecektir.

LONDRA MU'TEBERÂN AHÂLİSİ

Londra mu'teberân ahâlisinden birçok zevât tarafından imzâ edilen bir mektûbda İngiltere ve Fransa hakkında nâfi' olan Mösyö Tiyer'in hükûmetde bekâsını te'min edecek tedâbir-i intihâz edişinden dolayı izhâr-ı memnûniyet edilmiştir.

ASYA'DA MOSKOV

Rusya'nın hafâyâ-i siyâsiyesini en ziyâde keşf ile uğraşan veya ta'bir-i diğerle Rusya hafâyâ-i siyâsiyesinin şerhnâmesi hükmünde olan İngiltere gazetelerinin yazdıklarına ve biraz zamandan beri Asya-i Vasatâ'da ittihâz ettiği mesleğe bakılırsa Rusya devleti yakın vakitte âdeta Türkistan'ın hâkim-i müstakili ve bu cihetle umumen Asya akvâmı Rusya'nın tâbi' fermânberî olmak mukarerdir.

Yâ bu hâlde o koca Çin hükûmetiyle Hint ve Acem devletleri ne yapacak? Ma'lum olmak gerekdir ki Çin devleti Avrupalıların Pekin'ne vukû' bulan seferlerinden evvel buralarda esâtîr-i Yunâniye gibi bin dürlü rivâyât ile nakl edilirdi.

Bugün yalnız Asya'da değil bütün dünyâda servet ve nüfûs cihetiyle Çin devletine hiç bir devletin tekâbil edemeyeceğini biliyorsak da Çin'deki akvâm-ı muhtelifenin hükûmetlerine derece-i infisâdlarına tamâmıyla ma'lûmdur.

Rusya devleti şimdiye kadar girdiği yerlerin ahâlisini himâye ve mezâlimden muhâfaza va‘adiyle iğfâl ederek o sâyede feth-i bilâda muvaffak olmasına ve Çin’in bir ihtilâl dâimi hâlinde bulunmasına nazar olunursa orayı da sâir yerleri olduğu gibi böyle bir desîse ile feth eyleyebileceği ve Hind ilgâsı İngiltere’nin âdetâ olduğundan onudan çıkmamağa nihâyet mertebede çalışacağı bedihi ise de Hindlilerin şimdiye kadar İngilizlerden gördüğü mezâlimlerden tâkatları tâk olarak her vakit fırsata müterakkıb ve Rusya ise bu hâllere tamâmıyla vâkıf olduğu için orayıda akvâm-ı Hindîyenin temâyili sayesinde kabza-i teshire alabileceği ondan sonra îrânî âdetâ bir yudum su için gibi bel‘ edeceği şübhesizdir.

Bir de Rusya kendi kurduğu dolabı istediği gibi çevirmekde gâilesiz bulunmak için âlemi dağdağaya vermek şeytanetini dâima isti‘mâl etmekde mâhir bulunduğu için Asya’daki teşebbüsâtında muvaffakiyeti elbette Avrupa’nın en ziyâde şûrişli bir zamânına tesâdüf ettirmek ve bu şûrişi bir dereceye kadar kendisi teskin eylemek mecburiyetindedir. Rusya’nın Asya’da istiklâli en ziyâde Osmanlı Devleti’ni düşündürür.

Meselâ İngiltere devleti Hind’i gâib ederse mutazarrırlar olmaz denilmez fakat onun zararı bir adamın para kesesini gâib etmesi kabilindedir. Lakin Devlet-i Aliyye’nin hâli ise İngiltere’ye hiç kıyas kabul etmez. Rusya Asya’yı istilâ ederse Delet-i Osmâniyye etrafını ateş ihâta eden ev sâhibi gibi ne yapacağını şaşırır. Haricden kimse imdâdına yetişemez.

İşte İngiltere yalnız Hind’deki menfa‘tini. Prusya Almanya ittihâdını. Fransa her gün re’is-i hükûmete bin nân ile bin âdem göçürmeği. İtalya Papa ile uğraşmağı Avusturya Almanya ittihâdından uğrayacağı zararı düşüneneğine Rusya’nın meselelerde nefes aldıkça büyüdüğü hikâye olunan yedi başlı ejderha gibi gitdikce Asya’da ufak ufak hükûmetleri yudarak şişdiğine ve şişdikce yer kapladığına nazar-ı ibretle baksalar da şu dahiyeden âlem-i hülâsa çalışsalar fenâ olmaz. Rusya’nın Türkistan’da teşebbüsâtı icrâ için itithaz ettiği desâisi ta‘dâd etmeğe gazetemizin hacmi müsâid olmadığından izâhât-ı kâfiye olmak isteyenlere 77 nunaralı İbret’deki bend mahsûs-i mütâlâ’a etmelerini tavsiye ederiz.

TEKFURDAĞI'NDAN TAHRÎRÂT-I MAHSÛSA(FÎ 18 ŞEVVAL)

Burada yetimler hiç büyümüyor! Meselâ bir çocuk peder veya vâlidesinden sekiz yaşında yetim kalıyor. On beş yirmi yaşına geliyor. Emvâl-i Eytâm Sandığı'ndaki parasını istiyor. Hayır sen dahâ yetimsin deniyor.

Yetim olunuyor. Birkaç çocuk sahibi oluyor. Hâsılı otuz beş kırk yaşına geliyor. Sandıktan mîrâsını taleb ediyor. Hayır sen dahâ yetimsin deniyor şimdiki hâlde Tekfurdağı ahâlîsi umûmen yetimdir. Burada bir Emval-i Eytam müdürü bir de hemşiresi vardır biçârenin parası yetim iken sandığa konur. Kızcağız yetimlikden kurtulduktan sonra parasını ister birâderi kızın deliliğini beyân ile parayı vermez kız bir odaya kapadır günde bir iki nöbet kırbâc vurur. Hâsılı deliliğini itirâf ettirinceye kadar çabâlâr nasılsa mutasarrıf sâbık Arif Paşa zamanında iş meydana çıkar da kız hem habsdan hem delilikden hem de yetimlikden kurtulur.

Tekfurdağı Mutasarrıfı İzzetlü Âbidin Beyefendi'nin merkez me'mûriyetine muvâsalatla me'mûriyetini mutazammın usûl-i vecihle makâm-ı celil-i vilâyetden irsâl buyrulan buyuruldu lâzım gelen muvâcehesinde karâin olunduğunu müte'âkib mîr mumâileyh tarafından irâd olunub matba'amıza gönderilmiş olan nutuk bervech-i âtî ayniyle derc olunmuşdur.

(Cenâb-ı Mevlâ'dan istihâm olunur ki cümlemizi muvaffak-i bi'l-hayr buyursun iş bu buyuruldu-i âlinin karâininden sonra şimdiden bilinmesi elzem olan ba'zı şeyleri beyân ederim. Cenâb-ı Allah'ın ihsânı olarak benim mesleğim istikâmet ü gayret ve hamîyyetdir. Eğer buna şâhid lâzım ise o dahi mâzîdeki ahvâlîm ve istikbâlde sâye-i ma'âlî-vâye-i cenâb-ı tâcdârî ve vilâyetpenâhide görülecek idâre midir lakin istikbâl âtîde geleceğinden bu şâhidin tasdikini hamîyet-mendân müşâhedâtına havâle ederim şimdiden şu kadar derim ki me'mûrîn ve ahâliden herkangısı vazîfesini bilir ve icrâ eder ise benim için mu'azzez ve mukaddesdir. Velev tarafdar velev tarafdarsız velev ağniyâdan velev fukarâdan velev ahâliden velev gurâbadan olsun me'mûriyetin vazîfesi istikâmet ve ikdâmdır ahâlinin ise şer'îşerîf ile nizâmât-ı münifeye kemâl-i inkiyâd ile berâber kendi vatanlarını merâtib-i sa'âdete terfî edecek hamîyyet ve gayret de bulunmaktır. Şer'îşerîf ile nizâmât-ı münifeye inkiyâd etmek ibâresi kâfi idi zirâ hamîyyet ve gayret bu esasdandır. Me'mûrîn ve ahâliden herkangileri istikâmet ve gayret ve hamîyyetde bulunur ise nizâmâta tevfikân benden mu'âvenet ve sahâbet ve insâniyet beklesinler ve ber-akis

bu fazâil-i aliyyeyi terk ile desîse ü hadaa ve bu gibi fadâyih-i mevhumâtı hasebiyle âlet-i istifâde adı edenlere şimdiden beyân ederimki inşallah âletleri kırılacak ve benden nizâmât-ı seniyye o zerre ma'ni ve maddi şedide-i te'dibâta mazhar olurlar idâre-i hükûmete ta'lik eder. Ba'zı ahlâk ve ahvâlîme dâir tasrihât vermeyi kalbim isterse de tasrihâtın zâid olduğunu aklım hakem eder zâiddir zîrâ ahlâk ve ahvâlîmi kâlâ tarif etmekden ise bikrime teâlî me'mûriyetde bulunduğum müddetde fi'len gösterib ve ol-hâlde burada bulunanlara ve bulunmayanlara yakînen ma'lum olur me'mûriynin idâresi hakkında istikbâl herkesin anlayacağı lisânla dâima gâil iken ben ona lüzûmundan ziyâde ne için tercümanlık edeyim şimdilik? İhtisârı ihtiyâr ve şu kadar ki eltâfat samdâniyle sâye-i cenâb-ı pâdişâhîde cümlemiz kemâyen bağî vazîfemizi îfâ ve ol-vecihle herkes nibetinde devlet ve millete hidmet eder ve nasıl sa'âdet olacağı me'mûlüm olduğundan bu me'mûlümü müteşekkiran beyân ü velînimet-i bî-minnetimiz pâdişâhımız efendimiz hazretlerinin izdiyâd-ı ömr şân ü kudret-i şâhâneleri du'avâtıyla hatm-i kelâm eylerim)

(Edirne)

İNGİLTERE GAZETELERİ HABER VERİYOR

Mösyö Tiyer hâlihâzırı riyâsetinde bekâsını te'min edecek dereceyi bulunduğunu ve Cuhuriyet taraftarlarının hem kesreti ve hem de ahâlî indinde nâmus ve haysiyetce fark sâire erbâbına richânı cihetiyle Bonapart ve Orliyan takımlarının nâil-i emel olamayacaklarını İngiltere gazeteleri haber veriyor.

NİÇİNCİ

Bizim niçinci merak etmiş. Mutlak Hadîka'yı bir hâle yola benzetmek istiyor. Artık hatırı kalmamak için bu seferki mektubunu fakat üç fıkrasını tayy ile derc eyledik.

Niçinci

Hakâyık gazetesi geçen sene bu vakitler bülbül gibi şakırdısından durulmazdı. Bu sene münebihi kapanmış niçin? Niçin hâniyâ Hadîka gazetesi hırsız havâdisi vermeyi merak etmiştir. Birkaç gündür onlardan hiç bahs etmiyor niçin.

Devlet te'lifât sâhibleri için bir nizâm yaptı. Emvâl-i edebiyeye hiçbir taraftan müdâhâle olunamayacaktır. Yâ Şinasi merhûmun muntehabât-ı iş'ârını takvim-hâne tab' etmiş satıyor. Hâlâ ses çıkaran olmamış niçin? Yâ mahdûmu da'vâ etmiş iken kulak asmamış niçin?

Neologos gazetesi cumaertesi nüshasında akl ve fikre gelmez şeyler yazmış. Hadîka olsun cevap vermemiş. Niçin?

İzmir gibi eyâletde gurebâ-yı nisvâna mahsûs bir hasta-hâne yapılsın da pâyitahtda hâlâ kimsenin aklına gelib de yapılamıyor. Niçin?

Yazın tozu bastırmak için sokakları suluyorlar da kışın çamurları kaldırmak için çâre bulamıyorlar. Niçin?

Beyoğlu gazla münevver olsun da İstanbul geceleri zindan gibi karanlıkda kalsın. Hâlâ bir gaz fabrikası yapılmasın niçin?

Tevsi' turuk için mekâbiri kaldırmak câiz de tathîr-itaraf için köpeklerin vücûdu kaldırılmıyor niçin?

TELGRAF

AVUSTURYA VE MACARİSTAN

Viyana 12 Kânûn-i Evvel

Avusturya devletinin Berlin ve Londra elçilikleri Viyana'ya gelecekler imiş.

PRUSYA

Berlin 21 Kânûn-i Evvel

Mösyö Duron Prusya Başvekili olacaktır.

FRANSA

Versayl 21 Kânûn-i Evvel

Erkar-ı âmede sükûnet hâsıl oldu.

İTALYA

Roma Keza

İtalya devletinin iki kıt'a fırkateyni bahr-i ahmere gitmiştir.

Kral namzecliği cihetiyle tebdîl-i hevâ için Napoli'ye azîmet eyledi.

MISIR**Kahire Keza**

Hidivin bir istikrâz-ı akd edeceği şâibesi tekzib olunuyor.

MEMLEKETEYN**Bükreş Keza**

Şûrâ-yı Ümmet Memleketeyn şimendiferlerinin Rusya şimendiferleriyle iltisâkını kabul etdi.

YUNAN**Atina Keza**

Yunan devleti Loriyum meselesinde tavassud kabul ediyor.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuşdur.

2.31. 31) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU**HADİKA GAZETESİ**

Numara 31– İstanbul – Çeharşenbe – Fî 25 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 24 Şevval

SAFFET PAŞA

Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliye Nâzırı Devletlü Saffet Paşa Hazretleri birkaç gündür namzec olmalarından makâm-ı me'mûriyetlerine gelemedikleri hâlde tashih-i mizac ile teşrif buyurmuşlardır.

VİZİTE

Nâzır Paşa Hazretleri geçen gün Rusya Sefiri Ceneral İgnatif'e bir vizite vermişlerdir.

MA'ÂŞ VE TA'YİNÂT

Yemen'deki Asâkir-i Osmâniyye'nin ma'âş ve ta'yînâtı için Mâliye Nezâretinden külliyetli para irsâl olunmuşdur.

SÂTIR

Girid'den aldığımız haberlere göre Hânya'da (Sâtır) ismiyle hafîye bir gazete neşr edilmekde imiş.

Bu gazete tab' ediliyor. Ve maksadı Girid ahâlisini ihtilâle teşvîk etmekden ibâret imiş.

Laterki

KUDÛS'DEN RUM PATRİĞİNE

Kudûs'den Rum patriğine âtiyyülmeil bir telgrafnâme gelmiştir.

“Gâzâ meterâpolidi Perogopiyos Efendi Kudûs patrikliğine intihâb ü ta'yin olundu. Kudûs ahâlisinin matlabı ez'â olunması üzerine Bâb-ı Âli ile Rum Patriki'ne teşekküre kilisede du'â edilmiştir.”

HADİKA

Allah te'sirini hâlik eyleye!

KOSTANTİNOPOLİS

(Kostantinopolis) gazetesi Atina'daki muhâbirinin yazdığına göre Rusya Grandükü Kostantin'in kumandası altında olarak altı zırhlı sefineden ibaret bir Rusya donanması Pire'de yanaşıyormuş.

PRENS FREDERİK

Prens Frederik Şarl Rusya'da her sene icrâsı mukanin olan (Sentcorc) nâm askeri yortisinde hazır bulunmak üzere med'uvvin Petersburg'a azîmet eylemiştir.

AVUSTURYA GAZETELERİ DİYOR Kİ

Avusturya gazeteleri diyor ki: Macaristan vekîl-i sâbık (Lonyai) n infisâliyle onun yerine Mösyö (Zelavi) nin intihâbı maddesine politikaca nazar-ı ehemmiyetle bakılmıyor. Çünkü Mösyö (Zelavi) dahi Mösyö (Lonyai) gibi (diyak) n muhabbet-i mahsûsasına mazhar olmuş bir zâtdır.

MACAR POLİTİKASI

(Fermind Belat) gazetesi dahi “Macar politikasının tebdilinden korkanları bununla te'min edebiliriz ki Macar kabînesinin bi'l-cümle a'zâsı hiç biri tebdil

olunmaksızın yerlerinde îkâ olunduğu gibi yeni intihâb olunan vekil dahi selefinin tamamen hem efkârı olduğundan nüfuz yine tayâk takımındadır.

Binâenaleyh Macar kabînesinin devletin esâyetini ihlal edecek hâllerde bulunmayacağı ma'lûmdur. diyor”

PEŞTE'DEN

Peşteden (Gazet Dokoloniya) ya yazıldığına göre Kont Enderaşi'ye Macaristan başvekâleti sûret-i resmîyede teklif olunmuş ise de müşârûnileyh mesned-i hâzırında devlet ve milletine dahâ iyi hizmet eyleyeceğinden mutmain olduğunu beyân ile teklif-i vâki kabul eylemiştir.

ANZEN

Paris'de (Anzen) nâm maden kumpanyası amelesinin birkaç sene evvel istikrâz ederek te'sis etmiş oldukları ticaret şartı günden güne tevsî' ve hissedârânı teksir ve kahve şeker sabun şarap konyak vesâir bu türlü şeylerden ibâret olan ticaretleri terkî etmekde olduğu ve bunun gibi Fransa'da pek çok aile şirketleri bulunarak cümlesinin dahi istifâdesi yolunda bulunduğu (Repobilik Fransız) gazetesinde görülmüşdür.

ALMANYA'DA EVLİLİK ZORUNLULUĞU

Almanya'da izdivâcın cebrî olmasına dâir tanzim olunan lâyihayı İmparator Kiyum kabul eylediğinden yakında Şûrâ-yı Ümmet'e takdim olunacakmış.

Lâyiha-i mezkûreyi Şûr-yı Ümmet'in dahi takdir edeceği şüphesizse de Asilzâdegân Kamarası'na takdim olunur ise mevani'e dûçâr olacağını Almanya gazeteleri beyân ediyor.

TEŞKİL-İ DEVÂİR NİZÂMNÂMESİ

Teşkil-i devâir nizâmnâmesi üçüncü ve son def'â olarak Asilzâdegân Meclisi'ne ârâ' olunmuş ve meclis-i mezbûrun a'zâ-yı kadîmesi hâlâ bu nizâmnâmenin aleyhinde iseler de şimdi Asilzâdegân Meclisi'nde yeni intihâb olunan ihtiyâr hey'eti sâhib-i nüfûz bulunmasından nizâmnâmenin bu defa dahi ekseriyet ârâ ile tasdik ve icrâsına mübâseret olunması melhuzdur.

SIRBİSTAN

(Rapabilik Fransız) gazetesi diyor ki: Küçük büyük bi'l-cümle Avrupa hükûmetleri arasında denîden Müberrâ bir hükûmet varsa o da Sırp imaretidir.

Sırbistan'ın hâsılâtı pek az olunduğu ve imâret dâimâ askerinin mikdârını tezyid ve lavâzım-ı harbiyesini ikmâl ve metbû olan Bâb-ı Âli'ye senevi takriben altı yüz bin frank i'tâ eylediği hâlde yine idhâlâtı mesârifine kâfi ve belki de fâikdir.

Sırbistan'ın senevî irâdı 357,400 guruş ya'ni 17852000 frank. Ve mesârifi 35,692,259 guruşdur. Bu vecihle idhâlâtı mesârifinden altı bin frank kadar ziyandadır.

Vâridâtından 2,11,524,604 Harbiye ve 333,878 frank Dâhiliye ve 2011,254 frank Ma'ârif Nezâretine mahsus olub prensin tahsîsât-ı zâtiyesi senevî altı yüz bin frankdan ibâretidir.

AMERİKALILARIN İSTİKÂMETİ

Memâlik-i müctemi'anın (Boston) şehrinde mukaddemâ vukû' bulan harîk-i kebirin akıbetinde emvâlini gâib etmemiş olan tüccâr ve kumpanyaların düyûnlarını edâ etmeğe muktedir olduklarına dâir olan i'lânları ufak yazılar ile yazılmış olduğu hâlde şehir-i mezkûrda tab' olunan (Jurnal de Boston) n üç gün pey-a-pey on yedi sütununu isti'âb etmiştir.

(Oniyor)

ADALI KOKANA

Nâmında bir Rum kârısı ba'zı büyük dâirelere girip çıkmakta ve iskâmbil kağıdıyla fâl açarak gâibden haber vermekde imiş!

İslâm i'tikâdınca mugayyebâta – Cenâb-ı Allâmü'l-Gayyube'den başka – kimse iddi'â-yı vukûf edemiyeceği derkâr iken bir habîsenin dört beş paralık bir kumâr kâğıdını açmakla söylediği ebâtıla vucûd verilmesine hakîkaten ta'accüb edilir!!!

Aldığımız ma'lûmât-ı mahsûsaya göre bu mel'ûne fâlcılıkdaki mahâretine birtakım humekâyı inandırmak için ba'zı kimseleri bin dürlü isnâdât ile ithâm ve ba'zı kere de filan âdem filan âdemi öldürmeğe çalışıyor. Sihir yapıyor. Kendisini sakınsa fenâ olmaz gibi iftirâlara cür'et ediyormuş.

Buna dâir alacağımız tafsilâtı ve mel'ûne-i merkûmenin girip çıktığı yerleri ileride an'anesiyle yazacağımızı beyân ederiz.

MUHÂBERE-İ ALENİYYE

Girid eşrâfından Ser Vali Mustafa Bey'e: Mektubunuzu aldım. Hadîka'nın vekâletini lütfen kabul buyurmanıza teşekkür ederim.

TELGRAF

FRANSA

Laruşul 23 Kânûn-i Evvel

(Cermanya) nâm İngiliz vapuru şehrimizle (Jobirond) beynindeki mesâfe-i bahriyede batarak doksan yedi nefer yolcu ve tüccâr helâk olmuştur.

Paris 23 Kânûn-i Evvel

Politikaca yeni bir şey yoktur. Borsa bir karardadır.

ALMANYA

Berlin 23 keza

(Sent Gutarad) şimendiferine dâir müşkülât menduf olmuştur.

İSPANYA

Madrid 23 Kânûn-i Evvel

Eyâletten alınan haberler asâyişi te'yid ediyor.

DÜELLO

Düellonun redâetini ve öyle bir fi'il-i kabîh İslâmiyetin anlayamayacağı şeylerden olduğunu geçende bir bend-i mahsûs ile beyan eylemiş idik. Bu kere tetebbu' ettiğimiz ba'zı kitablard – En ziyâde beyinlerinde mer'i ve cârî olduğu hâlde – Fransızların ulemâ-yı siyâsiyesi tarafından buna dâir bir hayli mu'âhezât gördüğümüzden bir ikisini tercüme ve derc etmeği münâsip gördük. Düello Avrupalıların ecdâdı olan Cermanya barbarlarının evailde bulunduğu hâl-i câhiliyet ve bedeviyetden yâdigar kalmış bir âdetdir. Ol zamanlarda beyinlerinde icrâ-yı adâlet edecek her dürlü hâkim ve hükûmetin fakedânı hasebiyle iki kişi beyninde zuhûr eden münâza'ayı yine o iki kişi mukâtele ile beynlerinde fasl eder idi. Muahharan Avrupa'da mahkeme kalkalı dîvânlar

teşkil olunduğu vakit dahi hak Hâangi tarafda olduğunu izhâr için mütehâsmını kızgın demirler üstünde yürütmek veyahud kaynar su ile dolu fiçılara atmak ve her kimi ateş yakmaz veyahud sıcak su pişirmez ise onun ma'sûmiyetine hükm etmek gibi pek çok âdât-ı câhilâne câri olduğu asırlada husûsuyla milâdın onuncu ve on birinci karnlarında bu mu'âmele-i vahşiyâna hâkimler huzûrunda bile icrâ olunur idi. Ve bu usullerin cümlesine (Jojmanda Debo) ya'ni (Muhâkemât-ı Ribâniye) nâm nâbecâsı verilir idi bunların tafsili ve sonraları Avrupa devletleri tarîk-i temeddüne girmeye başlayınca âdât-ı mezkûre gibi duelloyu dahi ortadan kaldırmak için ne derece şiddetle tavır alındığı ve elyevm bile duello icrâ edenler hakkında ne kadar ağır cezâlar tertib olunduğu kitab-ı târihiyenin cümlesinde ve Kânûn-i Mecellelerinde mufassalan mezkurdur. (1)

Kudemâ-yı mütekaddiminden (Laberubir) (Mesendir) (Resu) (Kostalu) ve meşâhir-i mu'âsırından (Kont Portalis) (Deviyin) (Koşi) (Jirarden) gibi Avrupa ukalâsından pek çok zevât-ı ma'lûma duellonun merdudiyetine dâir pek çok şey yazmıştır. Elyevm Fransa erbâb-ı kaleminin en serefrâzlarından olan mûmâileyh Mösyö Jojiz Berarda'nın bu mes'ele hakkında efkârı ki (Mösyö Balokun Dikesyo Yezdola politikinde) temâmen mezkûrdur.

Fıkarât-ı âtiyeden ibâretidir.

“Bu yaşadığımız asırda düelloyu intizâm etmek iktizâ-i zamânı bilememek demektir. Bu muâdele vucûdu kalmamış olan başka usûle başka ahlâka başka efkâra mahsûs idi. Şurasını beyân ederiz ki düello hâsıl olan tecrübemiz ile aleyhine kıyâm olunacak bir hatâdır. Edilen hakâretin zilletine adem-i tenzilizimizin ulvîyetine karşı turalım! Sen bir nâmuslu âdem isen yaralanmanı gözüne alarak kapanacak bir ayıbın veyahud bir tabanca kurşununun hâsıl edeceği tabi'î olan tehdid ve ihâfeden isti'âneye ihtiyacın yoğise tahkirâtını çoğaltmağa onu mecbur ederek mani tahkir edendeni veyâ terbiyesizden intikâmını öyle almağa bak öyle bir kaide-i hareket dünkü odunu veya terbiyesiz köpürsün. Taşsın. dâire-i i'tidâli o ne kadar tecavüz eder ise sen intikâmını alacağından o kadar emin olursun. Eğer ibtidâsında efkâr-ı âma onun tarafında bulunmağa başlar ise böyle çok geçmeden aleyhine döneceğinde şüphe yokdur. İşte ol vakit senin tarzıyen mükemmel ve elbette kan dökmeden dahâ ziyâde müesser olur. Kimse yaralanmaksızın hitâm bulan düello masharalıktır. İki kişiden birinin katliyle biten düello ise faci'adır. Binâenaleyh düello herhâlde rezâletidir. Adem-i ta'amülün akla karşı isyânı

ve cehâlet ve bedviyetin medeniyete karşı son mukâvemeti demektir. Hüküm ve iktizâ-i zamânı bilmemekdir”

(Arosunun dahi düellonun kâfil-i nâmus olduğu ve düelloya çıkmadan imtinâ edenlerin hâlk nazarında mazhar-ı tahkir olmak lazım geleceği i’tikâd-ı bâtilını muhâkemesi meşhurdur. Muhâkemenin başlıca yerleri şudur.)

Acabâ bir insan boğazlamak şerefiyle doğru bir kalbin şehâdeti beyinde ne râbîta ve münâsebet vadır? Acabâ gerek efkâr-ı bâtilasının esâsı kalbde merkûz olan asıl nâmus üzerine ne te’siri olabilir? Acâyib! Bir âdemin sahîhen mütehâllik olduğu fazîletler meselâ bir müfterînin ihtirâ ettiği yalanlarla mı gâib olur? Sarhoş bir âdemin teşni’âtı onun mutlakâ istihfâfını mı isbât eder? Öyle ise bir âkilenin nâmusu ilk tesâdüf edeceği hayvânî sıfatların yed-i tasarrufunda mı demek olur? Diyecek misiniz ki düello cesâreti isbât eder? Ve bu ise sâir kusurların rezâlet ve ayıbını kapamaya elbette kifâyet eder. Ben de sizden sorarım ki böyle bir kâide Hâangi nâmusa göre vâz olunur? Ve Hâangi akıl ile isbât olunabiliyor? Bu sûretde demek ki bir haydud düelloya çıkmakla haydudluğunu bütün bütün izâle edebiliyor. Ve kılıç kuvvetine dayandığı anda yalancının sözleri doğru olur. Ve âdem öldürmekle seni ithâm ederlerse bunun yalan olduğunu isbât etmek için bir diğerini öldürmeğe kalkışmak lâzım gelir!!! Velhâsıl fazâil-i rezâil. Nâmus âr. Doğruluk yalancılık her şeyinin vucûdu bir mukâtelenin vukuğuyla sâbit oluyor. Ve tahkir olunanlara vâcib olan tarziye oldurmakla hâsıl oluyor!!! Ve her türlü hakâret tahkir edici ile tahkir olunan herhângisi olur ise olsun onun kanıyla yıkanabiliyor. Söyleyiniz kurdlar bizim gibi müdrik oldular. Hiç başka dürlü kâidelere nâfi olurlar mıdır?

Eski zaman bahadırlarının tesâdüf ettiği hakâret-i şahsiyenin intikamını mübâreze-i münferide ile almak hiç hatırlarına gelmiş midir? Birbirine ettikleri için Sezar Katon’a veyahud Puça Sezar’a düello davetnâmesi göndermiş midir? Ve Yunan-ı Kadîm’in en büyük bahâdırı kendine değnek kaldırdığı için nâmuşuz mu olmuştur? Vâk’â her vakte göre usûl ve âdât değişir bilirim. Fakat âdât dâimâ iyi olmak ve bir asırda görülen âdâtların mutlaka asl-ı nâmusun iktizâ ettiği âdatler bulunmak mı lâzım gelir. Asıl nâmus denilen şey teğir kabul etmez. Ne zamâna ve ne mekâna ve ne de efkâr-ı bâtilaya tâbî olur. Ne eskiyebilir ne de tâzelenir. Esâs ezeliî insan kâmil ü âdil kalbinde ve vazîfelerinin kendisine gösterdiği kaide-i gayr-i mütegayirededir. Mâdemki cihânın en âlim en şeci’ en fâzıl milletlerinde düello usûlü câri olmamıştır. Dirmeğe bu

mu‘âmele nâmusun vaz‘ ettiği bir usûl değildir. Asl-ı menşe-i vahşiyânesine lâîyk bir modadır. Hâl böyle olunca nâmus sâhibi olan âdem kendi hayâtı ile diğer birinin hayâtını tehlikeye koymak için modaya mı tâbi‘ olur? Yoksa buna tâbi‘ olmakdan olmamakda mı dahâ ziyâde cesâret vardır? Buralarını düşünmek lâzım gelir. Binâenaleyh nâmusumun nâm-ı mukaddesini fezâilin kâffesini kılıcın ucuna hazır eden ve cesur edepsizler yetiştirmekden başka bir fâidesi olmayan bu i‘tikâd-ı fâsıd ile bir tutmayınız.

Hüsn-i ahlâkı sever iseniz ona kendi modasınca tevîk-i hareketi öğreniniz! Hâlkın modasına bakınız bundan size ba‘zı mahzurlar bile tevellid edebileceğini teslim edeyim. Yâ fazilet ve hüsn-i ahlâk sâde bir söz müdür? Yoksa yalnız kolay olursa mı fezâile itibâr olunacaktır?

Fakat bir kere bu mahzurları da esâsen düşünelim sâirlerinin hâliyle aklamağa alışan ve dâima nakl edecek yeni fık arayan fenâ âdemlerin ve işsiz güçsüz kişilerin mızlanması değil mi? Birbirini boğazlamağa ne büyük sebep!! Eğer hikmet ve akıl ile mutassıf olanlar ma‘îşetin büyük işlerinde hâllinin nefehât-ı mecnûnânesine göre Tevfik-i hareket edecek ise tehzib-i ahlâk için bu kadar tahsil ve ta‘lime ne hâcet? Ölümden korkmağı size isnâd edecekler diye vazîfeye karşı infî‘âlat-ı nefsâniyenizi fedâ etmeğe cesâret edemiyorsunuz iyi düşünseniz böyle bir ta‘ne mazhar olmakdan korkmak ölümden korkmaktan dahâ ziyâde miskinlik olduğunu anlarsınız. Düellodan istinkâf edenin herkesin tan‘ ve tahayyürüne mazhar olacağı sahih olsa bile hayr işleyerek şâirlerinin ta‘nından mı yoksa fena hareketde bulunarak kendi vicdânının tahkirinden mi korkmalıdır? İnanınız ki kendi nefsinin iyi bilenler sâirlerinin haksız ta‘nından aslâ müteessir olmaz. Yalnız bu bir ta‘necik mazhar olmakdan korkar. Çünkü nâmus ve ayıblık hâlkın efkârına değil tabi‘at-ı eşyâya bağlıdır yapacağın işi cümle âlem tahsin edecek olsa bile bu tahsin o işin fenalığını asla tahfif etmez.

Hâlbuki fazîletine düellodan imtinâ‘ etmekle mazhar-ı ta‘n ve tahkir olmak yalandır. Doğru olan âdemki dâmen-i hayâtı hiçbir vakit lekelenmemiş ve ömründe cebânlık eseri göstermemişdir. Katl-i nefse tasaddî etmekden elbette imtina‘ eder ve bu imtina‘i sâyesinde mutlakâ dahâ ziyâde mazhar-ı hürmet ve ri‘âyet olur. Efkar-ı dünyâ bir müddet aleyhinde bulunsa bile hayâtının her bir günü bunlara karşı kendi hakkında şehâdet eder. Ve ma‘îşatı muntazam olan bir âdemin bir hareketi sâir harekâtına kıyas ile muhâkeme olunur.

Dikkat etmediniz mi ki kıldan nem kapıb sâirlerine salmağa mütehâllik olanlara küser yâ haklarında olan nefretin açıktan açığa izhârından korktukları için hayatlarının rezâletini bir nâmus da'vâsıyla örtmeğe çalışan bir takım bî-edeblerdir.

Kıyaslarımı istediğiniz gibi çeviriniz. Tarafınızdan safsata üstüne safsata tertib ediniz. Şurası dâimâ sâbit olacaktır ki cesur olan âdem korkak değildir. Ve özü doğru kişi bir vakit nâmussuz olmaz ben ise cesur olan âdemin (Düello) ya i'tibâr etmeyeceğini ve mustakîm olanın böyle şeyden nefret edeceğini isbât ettim zan ederim.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.32. 32) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADÎKA GAZETESİ

Numara 32– İstanbul – Pençsenbe – Fî 26 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 25 Şevval

İHTÂR

20 Ramazan tarihiyle neşr edilen 10 numaralı Hadîka – Haber verdiği bir mühim havâdisten dolayı – kâmilten satılarak taşra müşterilerinden ekserisine gönderilememiştir. Bu kere ikinci def'a olarak tekrar tertib ve tab' etdirildiği cihetle taşrada İstanbul'da kendilerinde olmayanların idâreye mürâca'at etmelerini ihtâr ederiz.

ÜNVÂN İSTEMEZ!

İslav İttihâdı ve Sırbistan kal'aları gibi mesâilin durub durub da her ne vakit memâlik-i Osmâniyye'de Rusya politikası ezilmeye başlar ve efkâr-ı umûmiyenin hoşnûdu ve sükûneti görölürse zuhûr edegelmesine ne diyelim? Acabâ bu da tesâdüfat-ı garibeden midir?

Biz on bir aylık bir idare biliriz ki Tunus'a Mısır'a Yunan'a, Sırb'a Memleketyn'e Rumlara Bulgarlara Hasûnistlere anti Hasûnistlere varıncaya kadar Şark'a müte'allik ne kadar mes'ele varsa cümlesi meydânda idi.

Hatta İrânlıların bin yıllık Kazlı Göl da‘vâsı bile âdetâ bir mes‘ele-i düveliye şekli bağlayarak sefirlere nâzırlara vükalâya vüzâraya varıncaya kadar medâr-ı meşgale ve sermâye-i muhâvere ve muhâzara olmuş idi!!!

Acabâ o vakit Rusya politikasının Şark Mes‘elesı’nin İslav İttihâdı’nın hükmünü muhâtarasını Cebrâil bir kanat vurarak yeryüzünden nez‘ mi etdiydi?

Yoksa on bir aylık idâre altı yüz senelik bir devletin mu‘âmelât-ı dâhiliyesince Taltaban Mustafa Kalaylı Kavz Ahmet Paşaları unutturacak bir numûne-i siyât olmuşken İdâre-i Hâriciye’de azimetiyle ikbâliyle koca Rusya devletine tahmîl-i sükût edecek bir kuvve-i kâhire’ye mi mâlik idi?

Hele o zamandan beri acabâ devletce ne yapıldı ki bir taraftan İzvornik mes‘elesı çıkar. Bir taraftan memleketin hâlkı kendilerine bir istiklâl süsü vermek ister. Hâsılı Devlet-i Aliyye’nin asdikâ-yı bendegâne olan vükelâsından vatanın hâmi-i hakîkisi olan ifrâd-ı milletden Şark’ın taleb-i asâyişi olan düvel-i mu‘azzma seferâsından mâ‘adâ herkes bir hava çalar durur! Hatta on bir aylık idare zamânında ekseriyet üzre bağırhak birkaç kere sekte-i ta‘tile uğramış ve yine o on bir aylık idâre hakkında hayâl ve hâtıra gelmez derecelerde ta‘rizât ve tezyifâta kıyâm etmiş olan karşı gazeteleri bile yine o on bir aylık idârenin – En sahîh en ma‘nâlı ta‘biriyle – tâlikan ve kılığına kıyâm eder! Bu dürlü mu‘ammâlar dünyâda hiç kimsenin hâlledeemeyeceği şeylerden değildir. Yalnız gazeteler i‘lânına başlasa böyle herkese ma‘lum olan ahvâli yine herkese beyân ettiği için bir mukaddes ser-i henk etmekle ithâm edilir.

Varsın edilsin bizim susmaklığımızla hiç kimsenin de bir şey anlamaması lâzım gelmez?

Sadr-ı a‘zam Hazretleri tamâmen tashih-i mizâc etmek için birkaç gün dahâ devlet-hânelerinden dışarı çıkmamağa mecbûr oldukları ve pazaretinden sonra makâm-ı âlîlerine gelecekleri mesmû‘dur.

GELİBOLU MUTASARRIFI

Gelibolu Mutasarrıf-ı sâbık Kemal Beyefendi dün sabah İstanbul’a gelmiştir.

İZVORNİK MES‘ELESİ

İzvornik mes‘elesı’nden dolayı İstanbul’da bir konferans teşkil ettiği rivâyet olunuyor.

RUMELİ DEMİRYOLU

Rumeli Demiryolu on iki milyon liralık bir istikrâz-ı akdıyla hem ikmâl ve hem de devlete mâl edileceğini 28 numaramızda beyân etmişdik. Aldığımız ma'lûmât-ı mevsûgaya göre devletce o mikdâr bir istikrâz-ı akd-ı mukarrer imiş.

AVRUPA DEVLETLERİ

Avrupa'da şimdiki hâlde devletler beyninde hiçbir mes'ele yoktur. Her devlet kendi gavâil-i dâhiliyesiyle meşguldür.

Bunlardan en ziyâde gâileye dûçar olan İspanya memleketidir. Bu memleketin yedi sekiz seneden beri bin dürlü ihtilâl ve yüz bin dürlü inkılâb sıtmalarına uğramakdan âdetâ yatalak hastalar gibi eller tutar yeri kalmamışdır dense mübâlağa edilmiş olmaz.

İspanya'da efkâr mu'tedile-i ashâbı Kral Amede'nin tâc-ı saltanatı kabul ettiği günü İspanya için âdetâ bir devr-i felâha beşâret ad etdikleri hâlde arası bir sene geçmeden kralın canına kadar kasd etdiler. Farz-ı mahâl olarak Amede'nin krallığı İspanya için bir devr-i felâh hazırlamaya müsta'id olsa bile insan canının muhâtarada bulunduğu bir yerde nasıl iş görebilir?. O derece soğuk kanla mütecellidâne iş görmek Alman toğumuna veyahud Bismark olmağa tevkiif eder. Hâsılı şimdiki hâlde İspanya'da her fırka kendisinin muzafferiyet-i esbâbını istihzâra tehâllik nâm ile çalışmaktadır.

İspanya'dan sonra ahvâl-i dâhiliyesi müşevveş olan devlet Fransa'dır. Çünkü Fransızlar hâlâ bir hükûmet-i sâbite teşkil edib de Prusyalılar'ın açtığı rahneleri kapatmağa çalışmadıkları ve öteden beri bin can ile arzu etdikleri Cumhuriyeti bile mahv etmeye kalkışdıkları cihetle Fransa'nın dâhilen dahâ bin şekl ü sûrete inkılâb etmesi umûr-ı tabi'adandır.

Yunan devleti vâkı'â eski haydud firkalarının çoğunun mahva muvaffak olduğu cihetle şimdi emniyetsizlik yüzünden bî-huzûr değilse de Loryum Mes'elesi hâlâ bir netice bulmadığı cihetle ahâlî ve sâhib-i nüfûz bulunan gazeteler Heyet-i Vükelâ'nın aleyhinde pek şedîd lisân kullanmakda ve bu mes'ele biraz dahâ hâllolunamazsa Atinaca bir şûriş-i hudûsundan korkmaktadır.

Almanya ile İngiltere'de amelenin ta'til-i işgâl etmelerinden başka dâhili yeni mes'ele yoksa da bu hâl Londra'ca sığâr ve kibarın hâlcânına mûcib olmaktadır. Yeni gelen gazetelerin rivâyetine bakılırsa bunların bir hafta dahâ bu ittifâkda sebâtı lâzım

gelirse Londra da İstanbul hattı gibi gece hükmünü icrâ edecek ve ortalık zulmet-i abâd kesilecektir.

İ'ÂNE

Bingazi'de aç kalan Müslümânlara Evkâf-ı Hümâyûn Vâridât İdâresi Hey'eti tarafından i'âne eden zevât-ı hamîyyet semâtın esâmîsini mübin defterdir.

Sağ akçe sîm-i mecidî yirmi gurus hesabıyladır.

60 vâridat müdürü Azatlı Hacı İbrahim Efendi

50 mümeyyiz Azmi Bey

40 mümeyyiz Ali Efendi

50 mümeyyiz Hüsnü Efendi

30 mümeyyiz Rıza Efendi

30 mümeyyiz Kadri Efendi

30 Nuri Bey

40 Asım Bey

30 Nüzhet Efendi

30 Rıfat Efendi

20 Bican Efendi

20 Muammer Efendi

10 Osman Efendi

40 Tefik Bey

20 Eşref Efendi

20 Hacı Ali Bey

20 Mustafa Efendi

20 Evrak mukayyedi Mustafa Bey

05 Rıza Efendi

20 Rasim Efendi

30 Mesârifât idaresi mümeyyiz Mustafa Efendi

615

542 10 yekûn-i sâbık

1147 10

ÇORLU'DAN TAHRÎRÂT-I MAHSÛSA (FÎ 19 ŞEVVAL)

Çorlu'dan olub gazetemize derc ettiğiniz mektûbu gördük.

Çorlu'da da bir belediye meclisi varsa da gördüğü işi görmedim ki ta'rif edeyim demiş çok şey! O mektubu yazan Çorlu'da değil mi imiş ki belediye meclisinin gördüğü işi görmemiş?

Bakınız belediyenin gördüğü işi ben size ta'rif edeyim. Çorlu'da bir hamam var idi. Birçok vakitden beri harab dururdu. Geçen ağustosta şimendifer kumpanyası taşını söküb tarâverselerde kullanmak istedi. Nihâyet bir âdem çıkıp sâhibi olduğunu iddi'â ve belediyede (Güyâ bilirmiş gibi) sâhibi olduğunu tasdik ile mühürlü bir senet verdi. Şimdi Evkâf Hazînesi bunu tahkik etmiş. Tekfurdağı Evkâf Müdürlüğüne yazmış. Taşları tevkiif ettirmiş. İşte belediyenin gördüğü iş budur. Bu da hakîkatte büyük bir işdir. Çünkü bir âdemin ve hele (Çorlu'da nâm ve nişânı yok iken) sâhib-i hamam olduğunu tasdik etmek â tâ a'zâsının kerâmet derecesinde sâhib-i dirâyet olduklarına delalet etmez mi yâ?

PETERSBURG'DAN TAHRÎRÂT-I MAHSÛSA(11 KÂNÛN-İ EVVEL 1872)

Petersburg'un politikaca en revâclı zaman-ı mevsim-i şitâdır.

Çünkü erbâb-ı siyâset ve erbâb-ı siyâset kadar sâhib-i nüfûz olan asilzâde takımı yazları Yagreb taraflarına giderler veyahud Rusya'nın hâce mu'tedil olan mahâllelerindeki sayfiyelerine çekilirler. Bu cihetle yazın Petersburg'da hemen polis nâzırından başka kimse kalmaz gibidir. Meğer ki meydanda mühim bir mes'ele mevcûd ola. Fakat kış-ı hâl tamâmıyla aksinedir. Petersburg fevkalâde soğuk olmağla berâber. Kışın hemen Avrupa'nın en cem'iyetli şehirlerinden ziyâde eğlencelidir.

Tiyatroları kulüpleri konserleri gazinoları baloları pek makmuldür. Avrupa'da fukarâsı az zengini çok Petersburg'dan başka bir memleket dahâ olmadığından bu dürlü sefâhat mahâlleleri hem ziyâde ve hem de intizâmca fevkalâdedir.

Tiyatrolara gittikleri gibi nitârdan ekserisi ve umûmen devâir-i resmiye müstahdemini konserlere gazinolara dahi gidip eğlenebiliyorlar.

Bundan başka ağniyâ takımının konakları âdetâ hem tiyatro hem balo hem de dârü's- siyâsedir.

Hâriciye takımı ekseriya akşam yemeğini kendilerine mahsûs kulübde yedikden sonra yâ tiyatroya veyahud kulübün oyun dâiresine çekilirler. Bu aralık politikanın (P) sini bile kimse lisâna almaz. Yarı geceye yakın dışarı çıkarlar kulübe ve kulübde oyunla meşgûl olanlar büyük salona toplanırlar. Bir müddet Şark ve Garb'dan gelmiş gazetelerin mütâla'asından sonra politika mübâhasânına girişilir. Fakat her bahsin nakârâtı Türkistan lafzıdır. Meselâ iki kişi Amerika'dan bahs edip dururken o koca denizleri lemha-i basardan aşarak İstanbul'a nakl-i kelâm ederler.

Umûmi bir mebâhise ceryân ederken o koca diplomatları seyr etmek tiyatro temâşâsından ziyâde keyiflidir.

Rusya politika salonlarında en kesretli ve en ehemmiyetli deverân eden sözler Türkistan hakkındadır.

Moskova erbâb-ı siyâsetini şimdiki hâlde en ziyâde işgal eden şey İslav İttihâdı mes'elesidir. Bundan on beş gün mukaddem Bosna'dan yedi bin mühürlü bir istidânâme gelerek İslav İttihâdı'nın müşaver-i evveli vâsıtasıyla Moskova komitesine irsâl kılınmıştır. Moskova gazetesi ifâdesine göre bu sene de yapılan kilisenin itmâmıyla tezyinâtı için bir i'âne toplanmasını istid'â etmişler imiş.

Burada İslav meb'ûsları pek muhteremdirler. Hatta mahâfil-i resmiyyede bile kabul ediliyorlar.

Çâr Hazretleri Ceneral İgnatif İstanbul'da işe yararlığından dolayı izhâr-ı memnûniyyet etmekde ise de Prens Gorçakof mûmâileyh istirkâbdan hâlî değildir.

Burada efkâr-ı ceyyide ashâb-ı hükûmetin hiçbir hâminden politikaca hiçbir fiilinden hoşnûd değildir. Bunlar mekteb görmüş tarih okumuş. Ahvâl-i âlemî inkılâbat-ı

umemî fen okur gibi tatbi' etmiş oldukları cihetle Türkistan erbâb-ı şebâbına bin kere müreccahdırlar.

Meselâ İstanbul'da fikr-i ceyyid sâhibi olarak ma'ruf gayr-i ma'ruf yüz elli kişi bulunursa burada efkâr-ı serbestiye mâil ve hükûmetin evzâ'-i müstebidânesinden münfa'il on beş bin okumuş genç bulunabilir. Bunların da kendilerine mahsûs kulüpleri vardır. İçlerine hatta erbâb-ı hükûmetin gençlerini bile kabul etmezler. Sebebi sorulsa devâir-i resmiyyede bulunmuşdur. Binâenlehy ahlâkı bozuk olmak lâzım gelir derler.

Bunlardan ba'zılarıyla ülfet peydâ etmiş olduğum cihetle her mülâkâtımda İstanbul'a dâir pek çok şeyler öğrenmek isterler. Hele İstanbul'da İslâm gençlerinin ne fikirde bulunduklarını pek ziyâde merak ederler. Muhabınız İstanbul'da iken hasbü'l-meslek devâir-i resmiyyenin her köşesini gezdiğim ve ülfet ettiğim cihetle Türkistan'da Müslümân gençlerinin ne derecelerde mâil-i hürriyet olduklarını söyledikce mu'cize haber verir gibi izhâr-ı hayretle dökülürler.

Hakîkatte Rusya gençleri ne İslav ittihadına ne Şark imparatorluğu fikir-i sakîmine ne Asya fütûhâtına hâsılı Ruya kabînesinin hiçbir arzusuna tarafdâr olmadıkları gibi dâima hâlkı hükûmetin kuvvâ-i tazyîkiyesi altından kurtarmaklığının isbât-ı istihsal etmeği düşünürler. İkinci mektûbunda ba'zı hafâyâ-yı siyâsiyeden bahs edeceğimi va'ad eder.

B . D

MEKTÛB (GAZETE ABONELERİNDEN BİRİSİNİN GÖNDERDİĞİ MEKTÛBDUR.)

Gazetenizin yirmi dokuz numaralı nüshasına basîretle kıl-ü-kâl üvânıyla derc ettiğiniz muhâvereyi okudum. Bunun serâpâ mündericâtı zavallı o Millet gazetecisini tahhattîden ibâret olduğundan doğrusu yâ bu gazetecinin hâline acıdım. Cânım bu gazeteden ne istiyorsunuz?. Murâdınız nedir? Siz artık işi çocukların oynadıkları boğça oyununa kadar çıkardınız. Nedir efendim bu?. Bir aralık Diyojen yakasını eline alır. Biçârenin altından girer. Üstünden çıkar. Sonra hop diye ibrete fırladır. O burnundan yakalar. Şuran uzun buran kısa der. Zavallının birçok kusurlarını yüzüne vurur. Buna da kanât edemez. Nihâyet herifi tutunca size doğu fırladır. Siz de tutar (bir hidmet-i müftehire) olmak üzere Antakya ahâlisi için topladığı i'ânenin hesâbını kabir suâli gibi sorarsınız. Bir de etdikleriniz az gelmiş gibi – O gayretli Millet gazetesini – ecnebi

gazetelerinin diline düşürürsünüz. Cânım niçün böyle ediyorsunuz? Murâdınız onu da Hakâyık çelebi gibi lâhavle ile mi geçindirmektedir? Ne insafsızsınız! Zavallıyı enzâr-ı âmihten düşürdünüz evveli meselâ günde bin nüsha satar ise şimdi yâ Allah yâ Allah altı yüz nüsha satılamıyor. Kendi menfa'atinizi âherin zararında mı arıyorsunuz?. Bu kadar üstüne varmayınız. Yazıkdır zavallıya. Herkesin ettiği kötülük yanında kalır derler. Meşhûr meseledir. Çünkü bendeniz pekiyi bilirim ki bunu yolundan çeviremezsiniz. Artık bir kere gemi azıya almış bulundu. Pek kızdırırsınız. Borasa mı gazete değil mi yâ. Kalkar. Takvîm-i Vekâyî' idâresine gider. Gazetesini aldığım Vekâyî' diye yine çıkarır. Üç paralık mum ile derdinize yanınız. Sahîhen bunun hâline acıyorum. Zavallı tâze havâdis vereyim de milletin gözüne gireyim diye girmedeği delik bırakmaz. Yine kimseye yaranamaz. Siz bu gazetenin ettiği hizmetleri biliyor musunuz? Zavallı Millet gazetecisi nişân-ı ihsân falan ümîdiyle değil yalnız İstanbul gazetelerinin doğru havâdis yazdıklarını isbât için bundan mukaddem mahsûsen Berlin'e gider. Prusya'nın muzafferiyet vâkı'asını hâvi olan Basîret nüshâlarını birçok paralar sarfıyla ciltletdirib Prens Bismark'a takdim eder. Ondan bile aferin alır. Siz ise böyle gayretli bir gazeteciyi taht'iyeye kalkışrsınız. Bu hücûmunuzdan zavallı millet gazetecisinin pek ziyâde sıkıldığını ve hatta kemâl-i kederinden aralıkda ağlamakda olduğunu işitdiğimden buna bu kadar dokunmamanızı hasbetenlillah ihtâr ederim.

NIÇINCI

Basîret nâm Millet gazetesi bugün yazdığı bir şeyi yarın yine kendisi tekzib ediyor. Niçin?

Adalı kokânayı haber verib de İstanbul'da gâibden haber veren bakıcıları söylememek niçin?

Hâlk size mektûb yazsın şehir postasına para versin de siz cevaplarını (Muhâbere-i aleniyye) ünvânıyla gazete ile veriyorsunuz niçin?

Şehr-i emâneti yalnız vükelâ arabaları geçen caddeleri tathîr etdiriyor da İstanbul'un sair sokaklarını düşünmüyor niçin?

Köprünün öbür tarafında fenersizleri kimse çevirmiyor da İstanbul'da fenersiz gezenler çevriliyor niçin?

İstanbul’da sırık üzerine sancâk çekmek devâir-i emiriyeye mahsûs iken Gedik Paşa Tiyatrosu kapısında sırık dikip bayrak çekiyor niçin?

Taş ve tuğla taşıyan bargirlerle merkebler yüksüzken birbirlerine rabt edileceklerdi başıboş her biri bir yana gittikleri hâlde ne zabtiyeler ne de şehir-i emâneti me’mûrları ses çıkarıyor. Niçin?

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba’asında tab’ olunmuştur.

2.33. 33) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADÎKA GAZETESİ

Numara 33– İstanbul – Cumaertesi – Fî 28 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 27 Şevval

ŞU‘ÛNÂT

DÜYÛN

Devlet-i Aliyye’nin düyûnu birleştirilerek fâiz re’sû’l-mâlinin tahvîl mikdârına dâir Nazır Paşa Hazretleri cânibinden İngiltere devletine bir takrîr i’tâ kılındığı telgraf havadisindendir.

(İleride mes’elenin sıhhati tebeyyün ederse biz de mütâla‘amızı beyân ederiz)

ŞARK MES’ELESİ

Avusturya Macar devletinin Şark Mes’elesi’nde Devlet-i Aliyye’nin lehinde olarak ciddî ve sebâtkarane bir meslek ittihâz edeceğinin Viyana muhâfîl-i resmîyyesinde söylediği telgraf haberlerindendir.

KAMİL PAŞA

Geçen pencşenbe günü dahi Meclis-i Hâs-ı Vükelâ Kamil Paşa Hazretlerinin riyâsetleri tahtında akd edilmiştir.

EVKÂF NEZÂRETİ

Evkâf Nezâreti me’mûrîn ve ketebe-i aklâmına pazar günleri ta’til etmeyerek mahâl-i me’mûriyetlerine devâm etmeleri tenbih edilmiştir.

HAZAR

Asâker-i Osmâniyye'nin vakt-ı hazarada yüz bin nefere tenzil-i mukarrer olduğu mesmû'dur.

ASÂKER-İ ZABTİYE

Memâlik-i Osmâniye'de müstahdem asâker-i zabtiye zâbıtlarıyla berâber yetmiş iki bin neferden ibâret imiş.

MECİDİYE-İ NİŞÂNI

Neferâtı umûmen Bosnalı olarak bu kere İstanbul'a gelen bir fırka-i askeriyyenin efrâdına ikişer lira ve zâbıtlarına aylıklarının iki misli atıyye edildiği gibi fırka-i mezkûrenin miralay ve kumandanı bulunan Zata'da üçüncü rütbeden bir kıt'a mecidiye-i nişânı ihsân buyurulmuştur.

SİNOZUS A'ZÂSI

Geçen salı günü Rum patriki, Sinozus a'zâsını mustashiben Nazır Paşa Hazretlerinin sâhil-hânelerine azimetle mevcûd olan mesâil-i rûhâniyeye bir sâ'at evvel bir netîce verilmesini iltimâs etmiş ve müşârûnileyh hazretleri cânibinden dahi yakında hâlledileceği beyân buyurulmuştur.

GRAGORYUS EFENDİ

Rum patrik-i sâbık Gragoryus Efendi Beyoğlu'ndaki Rum cem'iyet-i ilmiyesine beş yüz aded Osmanlı lirası i'âne i'tâ ve cem'iyet-i mezbûrenin müesses ve hâmilelerine dahi himmet ve akd-ı emellerinden dolayı bir teşekkürnâme irsâl eylemiştir.

Mûmâileyh Gragoryus Efendi Yunan usûl-i ma'ârifinin neşri için iktizâ eden vesâile sarf olunmak üzere Yanya'da bulunan bir cem'iyete dahi yedi yüz altın i'âne etmiştir.

BATUM

Varna'da hâricden hafıyyen gelen birtakım silahların hacr olduğunu. Ve Rusya devletinin bir iskele binâ etmek için Devlet-i Aliyye'den (Batum) şehrini taleb eylediğini (Naitis) nâm Rum gazetesi yazıyor.

HADİKA’NIN BATUM YORUMU

Mevki’nin cihetiyle birkaç mahzeni yapmak üzere bâri biz de Petersburg’u istesek ne olur?

HADİKA’NIN BATUM YORUMU

Rumeli demiryolu inşâtının Hireş’den alınarak devletce tesviye olunacağı cihetle Hiyreş’in birâderi bu iş için İstanbul’a gelmek üzere olduğu muhakkaktır.

BEBEK’DE HIRSIZ

Hamid Efendi nâmında bir zâtın Bebek’de kâin hânesine geçen cuma-cumaertesi-Pazar- pazarertesi-pencşenbe geceleri beş de’fa hırsız girdiğini matba’amıza bir zât sûret-i mahsûsada haber verdi. Hâne sahibi hırsızı ittilaf etmek efkarında imiş.

MÂVİZER

Berlin’de (Mâvizer) nâmında bir zât bir tüfenk icâd etmiş. İki namlu.....ve tüfenklerinden dahâ mükemmel imiş. Olunân rivâyete göre kundağı yirmi kurşun isti’âb ettiği cihetle yalnız bir nâm ile vinçesterin gördüğü işi fakat dahâ seri’ îfâ etmekde imiş.

CERİDE-İASKERİYYE’DEN ALINAN HABER

Bu de’fa Almanya Harbiye Nezâreti tarafından verilen teşvîkât üzerine (Mess) n büyük kal’aları ile (Kont Sanpezivat) n küçük kal’a bedenlerine zırh kaplanması tasvib olunmuş ve (Muzel) Nehri’nin mecrâsı bulunan vâdiden a’dânın mürûr ve ubûrine mümâne’et kalınacak sûretde mezkûr vâdiye nâzır iki büyük zırlı batary inşâsına karar verilip bütün kal’alarda câ-be-câ vaz’ kılınmak üzere İngiltere fabrikaları menh-i müte’addid demir kaleler sipariş kılınmış ve (Ren) Nehri’nin boyuna zırlı kal’a ve istihkâmlar yapılarak hücum-i i’dâya mukâvemed edebilmek için hem bunları hem de Mess kal’aları sekiz santimetere çapında toplar ile teçhiz olunacaktı.

(Ceride-i Askeriyye)

NÂMZÂC

Rusya veliahtı Grandük bir müddetden beri nânzâc imiş.

NIŞÂN-İ OSMÂNÎ

Semâhatlü Devletlü Şeyhü'l-İslam Efendi Hazretleriyle üçüncü ordu müşiri devletlü Derviş Paşa Hazaratına birer kıt'a murassa' nişân-i Osmânî ihsân buyrulmuşdur.

SIRB İTTİHADI

Peşte'de Sırb İttihad- ı efkârına karşı bir gazete neşr olunmağa başlamıştır.

VERSAY

Versay'da Hükûmet-i Meşrûta taraflarının Şûrâ-yı Ümmet'in dağıdılmasına muvaffakat etmeyerek Hükûmet-i Hâzra aleyhinde ba'zı teşebbüsât ve tahrîkâtta bulunduklarını Seyigal yazıyor.

HARBİYYE NEZÂRETİ

Tahkik olunduğuna göre İ'mâlât-ı Harbiyye Nezâreti yevmi 500 tüfengi kuyruktan dolar şınayder tüfengine tahvil ve 15,000 bokser ve 15,000 lofoşerov olur ve 15,000 vençister tüfenk ve filinto ve 15,000 bokser metalik fişengi ve 10,000 adet karo ve berokovel ve Armesteroneğ kalesi i'mâl ettirmekde ve peyderpey mübâya'a olunan grub toplarının kundak vesâire edevâtını kemâl eylemekde imiş.

FRANSIZ GAZETESİDEN ALINAN HABER

Bir Fransız gazetesi diyor ki “Mösyö Roseciled Fransız teba'asından olmakla berâber bütün Fransa – Tazminât-ı ceriye'nin cüz-i a'zamını îfâ etmesindn dolayı – şimdi Mösyö Roseciled'in tabi'asıdır”

İ'LÂN

Havadis sahifelerine i'lân-ı derc etmek usûl-i mütehhizemizin ise hilâfı ise de hatır içün dercine söz verdiğimiz bir i'lândır.

İ'lân

(Mahmud Efendi nâmında bir zât kendisine pek ziyâde muazzez ve mes'ûd olan mührünü zâyî' ettiğinden bulub kendisine götürene mâ-mülkünü fedâ edercesine ikrâm eyleyeceğini i'lân eder !!1)

TELGRAF

AVUSTURYA VE MACARİSTAN

Viyana 24 Kânûn-i Evvel

Kont Anderasi Viyana'ya avded eyledi imparator pazaretesi günü bekleniyor.

Viyana 26 Kânûn-i Evvel

Geçenlerde Viyana'ya avded eden Kont Anderasi Devlet-i Aliyye Sefiri Arif Bey'ye bir vizite vermiştir.

YUNAN

Atina 24 Kânûn-i Evvel

Rusya Sefiri Loriyum Madenleri Mes'elesi'ne bir sâ'at evvel hitâm vermesini hükûmete sûret-i akîdede ihtâr eylemiştir.

Düvel-i sâire vekilleri de mütevelliyen bu maddeyi ihtârdan çekinmemişlerdir.

Hükûmet hâlâ cevâb vermemiştir.

İSPANYA

Madrid 26 Kânûn-i Evvel

Hürriyet-i üserâ maddesi burada heyecan ve vicdan ile kabul olunmuştur.

SIRBİSTAN

Belgrad 26 Kânûn-i Evvel

Bir Fransız kumpanyasının şehrimizin gâz ile tenvirini der'uhde ettiği sûretde Sahîhe'de rivayet olunur.

(Öyle bir kumpayaya İstanbul muhtacdır)

TİYATRODAN BAHSEDEN ARKADAŞLARA

Güllü Agob Efendi'nin tiyatrosuna dâir olan neşriyâtı gördüm. Tiyatroyu ne kadar sevmediğimi ve ona dâir olan âsâr ile ne kadar tevaggul etdiğimi ta'rif-i iktizâ etmez binâenaleyh müsâdenizle ben de bahse karışmak istiyoum.

Fakat size oyuncuların şapka ve fes giymelerine veya isimlerine efendi mösyü madam matmazel Hânım Hânımkız denilmesinden başlayamayacağım. İ'tikâdımca bunların tiyatroya ta'alluk eder biri ve hele iki ehemmiyeli gazetede birkaç edîbin fikrini ve kalemini işgal etmeğe hiç değeri yoktur.

Kendimi öyle hakem menziline koyubda filan şu sözünde filan da bu kolunda isâbet veya hatâ etmiş gibi muhâkemât ile bahsi bahs-i hâl etmeğe kalkışmak dahi maksad ve selâhetimin hâricindedir. Yalnız tiyatroya ve bizim tiyatroya dâir olan fikrimi hulâsaten beyân etmek istiyorum ihtimal ki mes'elenin bir dereceye kadar izâhata hidmet edebilir.

Fikrimce tiyatro esâsen öyle ma'rifet veya ahlâk mektebi değil âdetâ bir eğlencedir. Hatta birtakım hazin hazin fâci'alar da tiyatroları eğlencelikden çıkaramaz.

Bilmem ki "Hayrû'l-mâkirin" insanı ne garib bir imtihâna uğratmış! En ziyâde safâ bahs olmak lazım gelen şeyler gönüllere en büyük hüznler îrâs edemiyor! Gönüllere en büyük hüznler îrâs eden şeyler de en ziyâde safâ bahs oluyor.

Bir güzel gurûb veya tulû' göz önüne alınsa da düşünölsün böyle bir temâşâdan gözleri ışıık-ı te'sirle dolmaz veyahud işin tesirle dolu gözlerini böyle bir temâşâdan çevirir bir "Sâhib-i kalb" var mıdır?

İnsan dünyâda bir güzel temâşâsı kadar ne ile eğlenebilir? Dünyâda insana bir güzel temâşâsı kadar hüzn îrâs edecek ne bulunur?

Bir gönöl aşkın – zâtında değil hatta – hüznünde bulduğı lezzeti başkasında bulabilir mi? Aşkın – zâtî değil hatta – aksâ ilgâyâtı olan visâl kadar bir kalbi mahzûn edecek ne vardır?

Yine tekrâr ederim. Tiyatro eğlencedir. Fakat fikr-i beşerin îcâd etdiği eğlencelerin cümlesine ve cümlesinden fâidelidir.

Ma'lum ki cümlesin dediğim benim zevkime müte'allik bir şeydir. O hâlde tabi'atıyla da'vâmı isbât edemem. Fakat isbât ile uğraşmağa ihtiyâç da yoktur.

Çünkü matmazel Fiynet Hazretlerini dinlemek veya görmek için başdan ayağa göz kulak kesilmiş bir adamı " Felâm" dan çıkarııda Güllü Agob'a götürmek için değildir.

Herkes istediği yerde istediği tarzda eğlenir.

Fakat “Eğlencelerin cümlesinden müfiddir” da‘vâsını zannımca isbât edebilirim. Meydana koyuşuma nazaran isbât-ı ihtiyâcında bulunduğum ise umûr-ı malumadandır.

Tiyatro nedir? – âdeta taklit – neyi taklit ediyoruz - ahvâl-i beşeriye – şu dört ibârecik tiyatronun en fâideli bir eğlence olduğunu meydana çıkarmağa kâfidir zan ederim. Eğlencede ibaret-i bahslarından büyük ne fâide tasvir olunabilir?

Evet “İşte eğlence bulunur. Fakat eğlencede iş bulunmaz” şurası da var ki insan her iş ile eğlenebiliyor ancak her insan iş ile eğlenemez.

Binânaleyh cem‘iyyet-i beşere fâideli eğlencelerde lâzım görünür.

Tiyatro ise cisim ve can bulmuş bir hayâl-i şâiranedir. Güyâ ne insan elinden tutar gönüllerin hafâ perdelerini birer birer açarak en gizli köşelerini gezdirir. Temaşa edenler ahlâk-ı beşerî kâffe-i me‘âlî ve dünyâtıyla gözlerinin önünde tecessüm etmiş görürler. Vîcdânın en kuvvetli has ve en mükemmel mürebbisi olan meftûniyet ve rikkatli veya en münşerih olduğu bir zamana tesadûf ettiği için tabi‘atiyle te’siri ziyâde olur. Onun içindir ki ahlâkca tiyatronun hizmetini gazetelerden kitablardan ziyâde sayarlar. Bende bu i’tikada mâilim. Çünkü tiyatrolar kadar gazete veyâ kitâb önünde gözyaşı döküldüğünü görmedim rüyâ gibi hasen gibi bir sebtinin oyuncular kadar hakîm ve edîb elinde terziline ihtimâl tasavvur edemem. Hatta bir derece faidelidir ki Avrupaca âsâr-ı medeniyetin en büyük şâikalarından ad olunmuşdur. İngiltere’nin kromol vakâyi’ne yardım eden esbâbın en büyüklerinden biri de Shakespear’in Kaysar trajedisidir.

Fransa’da papazlarla zâdegâne Molyer’in komedileri belki Walter’in kuvve-i makleminden ziyâde zarar etmiştir. Fransa inkılâb-ı azminde hâlkın gösterdiği vatan hürriyet meftûniyet fedâkarânesinin gönülde husûlüne Korin’in âsâr-ı merdânesi kadar belki hiçbir şey hizmet etmemiştir. Geothe’nin. Schiller’in oyunlarından Almanya’nın ahlâkınca hâsıl olan te’sirâtı ta’dâd etmek lâzım gelse bir büyük cild kitaba sığışmaz.

Biz dahâ şimdi tiyatro peydâ etdik. Bi’t-tabi dahâ şimdiden mükemmel olmasını isteyemeyiz:

Çünkü bir şeyin bidâyetinde kemâl beklemek anâların âlem-i çocuk doğurmasına intizâr kabilinden olur. Fakat noksânın az olmasını ve hiç olmazsa giddikce

azalmasını istemek de hakkımız meydândadır. Zîrâ kusur olur ki acemilikle dahi ma'zur tutulamaz. İ'tikâdımca telaffuzda olan fenâlık tiyatroda mevcûd olan nekâyisin azmi sayılır.

Çünkü tiyatronun lisâna hiddet-i menfa'atini ıskât etdikden başka şu telaffuz bir dereceye kadar masharalıklardan kurtulabilmek kâbil olamayacağı için infîâlât-ı nefsâniye bütün bütün mâna'dır.

Oyunlar ekseri Avupa lisânlarından tercüme olunmak bahsine gelince bu bir kabahat ise mesûliyeti tiyatroya değil ashâb-ı kaleme âsudedir. Ma'mâfih tiyatro tercümesinde o kadar büyük bir zararda göremiyorum tiyatroda envâi' cinâyetin taklidi görülüyor. Fakat ashâb neşri' bunda sû-i tesir-i mütâla'a edib de men'ine kıyâm etmemişler insan sû-i misâl olmak isterse hergün her tarafı dolaşan sû-i emsâl kâfidir. Edebsizlik yolunu edebiyât içinde aramağa kimse muhtâc olmaz zannederim.

Edebiyâtın vatanı yoktur bir fikir eğer sahih ise bir lisân da edeceği te'siri diğer lisânda da tamâmıyla icrâ eder. İngiltere Almanya şâ'irlerinin bu kadar âsârı Fransızcaya nakl olunmuş tiyatrolarda oynanıyor. Yalnız tercümeden dolayı kuvve-i belâgatı azalıyor. Tiyatroca olan letâfet ve te'sirine hiç hâlâl gelmiyor.

Hakikat insan aşk ve ismeti uğruna fedâ-yı can eder bir kız veyahud zuraî beyne düşmüş bir câhil-i cesur görünce millyet ve kıyâfet mi düşünür? Düşünse bile o mütâla'nın te'sirât-ı kalbiyesince ne hükmü olur?

Şâyân-ı dikkat bir şey dahâ var. Tiyatro edebiyâtın en güç cihetidir. Bir derecedeki on binden mütecâviz müellife mâlik olan Fransa'da güzel tiyatro yazar on edib yoktur. Yâ edebiyâtımızın hâline nazaran bizde kaç tiyatro müellifi bulunabilecek?

Husûsuyla Avrupa'da bir oyun yüz kereye kadar oynanır iken İstanbul'da ancak üç beş kere seyir olduğundan Güllü Agob Efendi'nin tiyatrosu Fransa'nın en büyük tiyatrosundan ziyâde te'lifâta ihtiyâc gösterir. O kadar eser nerede bulunacak?

Fransa'da tiyatronun mâlum evveli ad olunan Korin'i İspanyolcadan ve Almanya edebiyâtının mevcudlarından olan Geothe Fransızca'dan oyun tercüme ettiğini düşündükçe bizim oyunlar sırf bizim âsârdan olsun demeğe dilim varmıyor.

Tiyatromuz için benim arzu ettiğim mâda şimdilik oyuncuların ıslâh-ı lisânıyla tiyatro yazan mü'ellifin kerâmen ıstılâh-ı perurlukdan biraz ferâgat buyurmalarıdır.

Evvelleri ıstılâh paralamak yalnız yazıya mahsur tutularak muharrirâtda mûcib-i istihzâ ad olunurdu. Şimdi yazı bu kadar sâdeleşib dururken muhâverâtda zincirleme ribatlar mütetâbi‘ izâhatlar isti‘mâline başlarsak hakîkate garib olur.

Herkesin tiyatroda aradığı lisân-ı vicdâna değilmekdir. Yoksa öyle Ağzı iğlâkâtı hiç çekilmez.

N . K

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba‘asında tab‘ olunmuşdur.

2.34. 34) NUMARALI HADİKA GAZETESİ TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 34– İstanbul – Pazarertesi – Fî 30 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 29 Şevval

İHTÂR

Basîret’in 811 numaralı nüshasında bize cevap yolunda neşr ettiği makâleye mukâbele edeb edebsizliğe mukâbele câiz olmadığındandır.

ŞU’ÛNÂT

LONDRA’DAN GELEN TELGRAFNÂME

27 kânûn-i evvel târihiyle Londra’dan gelen bir telgrafnâme-i düyûn Devlet-i Aliyye’nin fâiz ve re’sü’l-mâlinin tahvil mikdârı hakkında Hâriciye Nezâret-i Celîlesi’nden i’tâ olunan tahrîri Times’in tezkîb eylediğini haber veriyor.

MÛLÂKÂT

Nazır Paşa hazretleri cumaertesi günü İtalya sefârethânesine azîmetle Mösyö Barbulani ile uzunca bir mülâkât etmiştir.

BOSNA HUDÛDU

Bâb-ı Âlî’ bu sene hudûdundaki bi’l-cümle istihkâmâtın mukâvemete kâbil olacak hâlde tersin ve tahkimini emr ettiği Bosna hudûdundan Fardubu Sefor’e yazılmışdır.

MANİSA

Manisa'da dahi (Nebovi) [1] ismiyle bir Rum cem'iyet-i ilmiyesi teşekkül eylemiştir.

EPİR

Yanya Vilâyetinde Yunan usûl-ı ma'ârif ve efkâr-ı tebî neşr ve memleket-i mezkûrede mevcûd olan mekânını ıslah ve yeniden mekâtib-i küşâd etmek üzere İstanbul'da bir müddet evvel teşkil etmiş olan (Epir) cem'iyet-i ilmiyesine an-asıl Yanyalı olub memleketinde mütevattın olan bir zengin tüccâr beş yüz lira ihdâ eylemiştir.

[1] Marifet heykeli

ATİNA DÂRÜ'L-FÜNÛN

Yanya mülhakâtından bir köy ahâlisinden olarak Atina Dârü'l-fünûn'da edebiyât-ı Yunâniye mu'allimi bulunan ve edebiyât-ı Yunâniyeye dâir te'lifât-ı kesre sahibi olan (Asopiyos) nâm edîb doksân yaşını mütecâviz olduğu hâlde geçende vefât eylemiştir.

AJİYOSAJ

Kıldan nem kapanların yokdan hadiseler var edenlerin biri de (Ajiosaj) konsolid oyuncularıdır. Bunlar meselâ vükelâdan bir zâtın bir gün şâyed iki kere köprüden geçtiğini veyahud ona birden birinin kıssa Boğaziçi'ndeki yalısına yazsa İstanbul'daki kâşânesine çekildiğini hâsılı büyükce bir tâcirin altınını konsolide konsolidini altına tahvil ettiğini istihbâr veyahut his etseler derhâl bin türlü ma'nalar vererek ki mi Yunan İngiltere'ye i'lân-ı harb etmiş. Kimisi Amerika Habeşistan'ı istemiş ve kimi İran devleti İspanya'ya sefer açmış gibi tımâr-hâne sükkânını hayretde bırakacak sözlerle birbirlerini iğfal ve ızrara çalışıyorlar.

Geçen gün de sarrafın biri – işine yaramadığı cihetle – elinde bulunan iki yüz bin liralık konsolidi satmağa başlamış. Buna yâdigâr ne ma'na verseler beğenirsiniz? Rusya Batum'u istemiş iskele yapacaktı. Yok Varna'da bir gemi silah tutulmuş şöyle olacaktı gibi Galata'yı velveleye vermişler hatta mes'eleyi gazetelerin lisânına kadar düşürmüşler. Bu türlü ürcûfeler vâk'â – kendilerinden başka – hiç kimsenin rahatını selb

etmezse de artık her günde böyle milyonlarla yalan dinlemekten hâlkın usandığı cihetle bu dürlü erâcif neşr edenleri zâbıtanın tahkik ve te'dib etmesi pek becâdır.

BELÇİKA UMÛR-I HARBİYE

Belçika Umûr-ı Harbiye Nâzırı Ceneral (Kolyum) is‘tifâ etmekle yerine Mösyö (Aspermont-Litdan) nisb olunmuştur.

Merkum (Espermont) Şûrâ-yı Ümmet’in 11 kânûn-i evvel tarihindeki tecmi’inde “Harbiye Nezareti’nin tebdiline 1868 tarihinde tanzim olunmuş olan tensikât-ı askeriye nizâmının ta‘dili ve ne de askerin cem ve tahrir ve müddet-i istihdâmının başka tarz tahvili için olarak mahzâ-i tecrübesi sebkât etmiş ba‘zı ıslâhâta müstenet olduğunu beyân eylemesi üzerine sol taraf beyninde heyecan-ı efkâr zuhûr etmesi cihetle mûmâileyhe tensikât-ı askeriye için mahsûsen akd etmiş olduğu komisyonu dağıdarak şimdilik her nev‘ tensikât ve ıslâhâtdan sarf-ı nazar eylemiştir.

AVUSTURYA BUKOVAR KASABASINDA KOLERA

Avusturya hudûdunda Bukovar kasabasında zuhûr eden koleradan dolayı İzvornik taraflarında emir-i tahaffuzun icrâsı için Sıhhiye İdâresinin Avlonya karantinası tabibi Mösyö Orbami refâkatine bir gardiyan ta‘yiniyle me‘mûr eylemiş ve altın hükmünü pek hafif icrâ etmesinden başka taraflara sirâyet etmeden zâil olası melhuz imiş.

RUSYA’NIN FÛTÛHÂTI

İngiliz gazeteleri Rusya’nın fûtûhâtından Hind’e İngiltere Devleti’nin uğrayacağı muhâtaraları saydıkları gibi meskû gazeteleri dahi Asya’daki fûtûhâtdan Rusya’nın ticâret ve mâliyece husûle gelen fâdelerini te‘dât ediyorlar.

Hatta Gazetdumosko Türkistan’da müte‘did-i ticâret mağazalarıyla fabrikaların lüzûm-ı te’sisini ve oralarda her şey mebzul olduğundan i‘mâlâtdan pek ziyâde ticâret ve temettü‘ hâsıl olacağını beyân ettikten sonra diyor ki “Eğerçe devlet-i Türkitan’da ticâretin tevsî‘ni mûcib olacak sûretde fabrikalar ahdân-ı lüzûmunu takdir ederse ahdânın mesnetli olan memleketlerinin dahi herhâlde Rusya ile akd-ı revâbıta mecbûriyet-i kavîye hâlinde bulunmalarını mûcib olarak o Sûretle bilâmezâhim âsînânın servet ve ticâret-i kâmile Rusya elinde bulunacak ve binâenaleyh İngiltere’nin rikâbını Rusya’nın menâfi‘ne ilelebet galebe edemiyecektir

Rusya'nın istikbâlde hâiz olacağı menâbi'-i servetin küsveleri elyevm Rusya'nın taht tahakkümünde bulunarak Rus efkârı gitikce galebe etmekde ve âdetâ meskû devlet ve millet-i şekli olmakda olan Türkistan bilâd-ı vasîyesinin fethi sayesinde keşif olunmuşdur.

Arada ufak bir hâil var. O da Hive Hânlığı'dır ve vâk'â onun ticâretce ve servetce hiç ehemmiyeti yoksa da â tîdeki muvaffakiyeti te'min içün onun dahi te'dibiyle reyke-i

Îtâ'ate idhâli vâcibâtıdır.

Şunun içün ki Hive Hânlığı inkiyâda mecbûr edilmedikce Türkistan'ın şimâl cihetindeki memâlikin fethi nâ-müyesserdir.

Yine şunun içün ki Hive Hân'ı müstakil bırakıldığı hâlde sâir Hânları tahrîk ve istiklâle teşvîk ederek Türkistan'da bir arbede îkâ ile Rusya fütûhâtının te'hirine bâdî olması umûr-ı tabî'yyedendir.

ROMA

Garibdir ki: bugün Vatikan Sarayı'ndan başka bir şeyi olmayan Papa Hazretleri Roma'da gâib ettiği nüfûz ve iktidâr-ı rûhânîsini Almanya gibi ahâlîsi Katoliklerle dînen ve ahlâkan ve i'tikâden mugâyeret-i kâmile hâlinde bulunan memâlikde icrâ etmeye kalkışmış!!!

Gazetelerin rivâyetine göre Puzen memleketindeki Katolik kiliselerinin Roma riyâset-i rûhâniyyesinin taht himâyesine alınması içün Katolik papazları tarafından olunan teşebbüsât-ı tahrîkiyye Almanya hükûmeti tarafından haber alındığı anda memleketin umûmen kiliseleri sedd edilmiş ve bunun üzerine Katolik râhipleri ahâlînin hamîyyet ve dîniyyelerini tahrîkiyye-i kıyâm ile hükûmet aleyhine teşvîk etmekte imişler!

DELİ YORGİ

Yunan Re'isi Vûkelâsı Deli Yorgi'nin Şark Mes'elesi'nde Rusya'nın maksadına hidmetkâr olarak hatta bundan makdem Rusya devletinin Atina'daki Sefîrinin mazhar-ı takdîri olmayan veya ta'bîr-i âhirle Rusya politikası aleyhinde bulunan me'mûrları cümleten azl ile yerine kendisi gibi Rusya efkârına hidmetkâr olabilecek Âdemler ta'yîn eylediği hakkında Roma gazetesi neşr ettiği havâdisi İstanbul'da basılan Times gazetesi Atina'daki muhbiri tekzîb ederek "Mösyö Deli Yorgi'nin bu dürlü efkâr-ı siy'eden mebrâ

ve her dürlü mesâilde vatan ve milletinin menfa‘atine hidmetkâr olduğunu” beyân eyliyor.

TELGRAF

FRANSA

Paris 28 Kânûn- i Evvel

Papa nezdinde Fransa Sefîri bulunan Mösyö (Burgoang) n isti‘fâsı kabul olundu.

İNGİLTERE VE RUSYA

Londra 28 Kânûn- i Evvel

Rusya gazetelerinin İngiltere’nin Petersburg Sefîri Rusya’nın Asya-i Vustâ’daki fütûhâtında İngiltere’nin ittihâz ettiği politikasına dâir bir takrîr verdiğiine dâir neşr etdikleri havâdisin tekzîbini (Ruters Ofis) gazetesine ihâle olunmuşdur. Çünkü buna dâir İngiltere’den hiçbir takrîr gönderilmemiştir.

Londra 28 Kânûn- i Evvel

Hive memleketini Rusya askerinin feth ettiğini Times yazıyor.

İTALYA

Roma 27 Kânûn- i Evvel

Vatikan ile İsviçre beyninde Cenova Mes’elesi ruhâniyyesinden dolayı kat‘ münâsebât olunmuşdur.

Papa nezdindeki Fransa Sefîri istifa eyledi.

RUSYA

Petesburg 27 Kânûn- i Evvel

Birkaç günden beri nânzâc olan veliaht geçen gece rahat uyudu hastalığı tenzildedir.

İTALYA FERMASONLARININ İTTİFÂKI

Roma’da efkâr-ı serbesti tarafdarlarının Krallığı Cumhuriyete ta’kîb için bir ikilâb hazırladıklarını geçende mufassalan yazmış idik.

Bu kere gördüğümüz bir İtalya gazetesi beyânına göre geçende (Arjantina) Tiyatrosu'nda Cumhuriyet taraftarlarının akd ettiği Meclis-i Meşrûti hükûmetin dağıdılıb azâsından ba'zılarını tevkîf etmesi üzerine İtalya'da bulunan Fermasonlar bir meclis akd ederek kralın hâl'ini Papa'nın def'ini mûcib olacak esbâbın istihsâline çalışmağı müzâkere ederek ol emirde bu iki maksadı neşr için hafy bir gazete tab' ve ihrâcına ve bu gazetenin sûret-i tahrîr ve tab'ını içlerinden her kim ifşâ ederse katl etmeğe karar vermişlermiş.

TAHVÎL-İ EVZÂN

Ma'lûmdur ki bundan birkaç seneler evvel Devlet-i Aliyye'de evzân ü ekyâlin i'aşârı-ı tahvîl kararlaştırılmış. Ve bu karârın icrâsı doksan senesine ta'lîk olunmuşdur. Şimdi evzân-ı tebdil ettiği hâlde muâmelâta bir sekte veya su'ûbet gelib gelmeyeceğini makâm-ı sadâret telgraf ile taşralardan isti'lâm eylediğini ma'âlmemnûniye haber aldık. Hic zannetmeyiz ki bir memleket-i evzânın tahvîline beyân-ı muvaffâkiyet eylesin.

Dahâ me 'mûrlarının yüzde altmışı hâlkının ise binde dokuz yüzü yazı cesâb bilmeyen ve taşralarca en büyük şa'ibelerin riyâsetinde gemicilikden gelme ve adını yazmakdan âciz âdemler bulunduğu görülmekte olan bir mülkde evzân-ı tahvîl etmek âdetâ kaldırmak kabîlindendir.

Bir memleketdeki bir köylü meselâ senevî yüzde yirmi fâizle bir borç altına girmekden ise dört ay sonra zahîresini yüzde yirmi beş otuz noksânına vermekden ibâret olan selm tarîkini tercih eder.

Bir memleketdeki ehemmiyetli merkezleri mecâlis idâresinde çetele tutmaktan âciz a'zâ bulunur.

Bir memleketdeki Ma'ârif Nezâreti esbâb-ı terakkîden olmak üzre müselsel-muttasıl her tarafa kerrât çetveli göndermeğe mecbur olur.

Bir memleketdeki gümrük için santim hesâbıyla yapılan ta'rifelerin yanlış olduğu ashâb-ı fen tarafından isbat olunabiliyor.

Bir memleketdeki malumat-ı hesabiye devletin koca muvâzene defterinde taşra me'mûrlarının ma'âşından kesilen yüzde beşi îrâd-ı sûtûnuna idhâl edecek derecede bulunur.

Bir memleketde ki taksîm hev-yı hesâb âşinâlığın müntehâsı sayılır.

Özünü tahvîl etmek iz‘ânı tahvîl etmedikçe bir vakit mümkün olmaz.

Rencberlerimiz değil hâlâ tüccârımız yeni evzânı anlayıpta sermâye ve ahz ve i‘tâsını ona uydurmak için birkaç sene mekteb görmeye muhtaçdır. Bu hâlde şimdi evzân kaldırılınca memâlik-i Osmâniyye’nin ahz ve i‘tâsındaki mekâdir Avrupalılarla Avrupalaşmış olan gâyet küçük bir aklının insâfından ibâret kalacağında hiç şüphe buyrulmasın.

Köylüler evzân-ı cedidenin birkaç senede isimlerini doğruca telaffuz etmeğe mukadder olunamaz.

Bir yerin isti‘dâdına mevkuf ad olunan esbâb-ı terakkî mesela ba‘zılarının zannı gibi mekteb yapmak mahkemeleri serbest bırakmak gazeteleri nizâm altında bulundurmak gibi kavâid kîle değil tahvîl-i evzân gibi muvâd-ı intizamıdır.

Ümid ederiz ki erbâb-ı hükûmetin müsellemler olan ihtiyatkalırlığı ahz ve i‘tâda böyle bir teşviş-i azîm zuhûruna meydan bırakmaz.

HADİKA

Hadîka otuz iki numaralı nüshasında “Ünvan itemez” serlevhasıyla bir bend yazarak kendi ta‘birine göre on bir aylık bir idare zamanında Rusya politikasının gâyet sükûnetli bir hâlde geçmiş olmasına ta‘cib eylemiş ve bunun sebebini düşünüp düşünüb de bulamamış.

Vâk‘â Hadîka vesâire gibi yalnız dalgın dalgın düşünüb fikrini mesâilin künhüne kadar sokamayan gazeteler bu gibi esbâb ve hakâyık bulamazlar ise ma‘zûr sayılırlar. Fakat Diyojen bu gibi şeyleri pek nazarda görmekte olduğundan Hadîka’nın çalışıp çalışıp göremediği esbâbı gözünün önünde duruyormuş gibi görmüş ve bunları Hadîka arayıp arayıp bulamadığı hâlde kendisi eliyle görmüş gibi bulmuştur.

Zikr ettiği on bir aylık bir idare zamânında siyaset kitaplarının başında altın yazı ile şu beyit yazılmış olduğu vaktiyle haber verilmişti.

Beyit

Âsâyış dü-i kîfî tefsîr-i în dü-i hurf-i est

Bâ-dostân-i telattûf bâ-düşmanân medârâ

O zaman fen- i siyâset erbâbının ser-âmedânından birisi bu beyiti şu sûretle şerh etmiş idi.

(Âsâyîş) zevk ve sefâ istirâhat ve sa'âdet (Dü) iki (Gîtî) cihân ma'nâsına olub birisi sâhil-hâne ve diğeri devlet-hâne nâmını alabilirler. (Tefsir) ma'lûm (În) bu demektir hezheze ma'nâsına (dü) mesbuk (harf) ma'lum (est) edât haber-dizdar ma'nâsına geldirir haber (Bâ) edât musâhibet ile mânâsına (Dostân) dost cem'î (Telattûf) latifleşmek ya'ni lutf almak lutf vermek lutf etmek edilmek ilâ âhire (Bâ) mesbuk (Düşmanân) düşmanın cem'î (Medara) en hülâsa ma'nâsı uyuşuvermek demektir.

Mahsûl-i beyit (Eğer sâhil-hânende ve devlet-hânenede azv-i istirâhatle can beslemek ister isen doslarından al dostlarına ver hâsılı gayretini güdenlerin hem lütuflarını bekle hem lütuf et düşmanlarına gelince yüreğini üzmemek için onlarla dahi uyuşuver)

Gördünüz mü hükûmeti? Şimdi burada ta'yin edilecek iki şey vardır. Şâir ve dahâ doğrusu bu beyti Mecmû'a-i siyâsiyâte yazmış olan muharrir dost ve düşman sözleriyle kimi murad etmiştir.

Böyle dakik mes'elede şu nokta-yı ta'yin etmek haylice müşküldür. Ancak Diyojen için müşkülâtın mümten'î ve mahâli olabiliyor mu? Pek nazarda bunu da hâl edebiliyor.

Düşman denilen şey insanı dâimi bi-huzûr ve dost ise bi'l-vücuha fer-i hayât ü mesrur eder. Şimdi düşünmeli mezkûr on bir aylık idâre zamânında bizi kim bi- huzûr eder kim mesrûr eylerdi? Düşünmeğe ne hâcet şu şöyle gider bu böyle gider bundan şu fenâlık çıkar o fenâlıktan bu mazarrat istintac olunur" gibi sözler de bulunanların bizi bi-huzûr edeceği ve bunun hâlefî hâlinde bulunanların mesrûr eyleyeceği derkardır.

İmdi (Âsâyîş dü-i kîti tefsîr-i in dü-i huruf-i est bâ-dostân-i telattûf bâ-düşmanân medârâ) beytinin düstûr-ı hikmet edildiği bir zamanda Rusya gibi kadîm dostumuz ve hayır hâh komşumuz ile mu'âmele-i latîfeden başka ne manâ-ı sebtimiz olabilir?

Bununla berâber her gün bin dürlü acı havâdis ile bizleri bi-huzûr etmekde bulunan rukbamızla dahi cenk ü cidâle çıkmadık â onlarla da uyuşuverirdik.

İşte sebep budur ki on bir ay müddet Rusya politikası sükûnetde idi.

Ama diyeceksiniz ki şimdi şimdi nasıldır? Bunu da “Millet gazetesiyle” müftehir olan Basîret’den sorunuz.

Hepsini Diyojen söyleyecek her şeyi Diyojen haber verecek değil Â.

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba‘asında tab‘ olunmuştur.

2.35. (35) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADÎKA GAZETESİ

Numara 35– İstanbul – Salı – Fî 31 Kânûn-i Evvel –

Sene 1289 – 30 Şevval

ŞU’ÛNÂT

DER-SA’ÂDET

İngiltere Hâriciye Nâzırı Lord Gladiston tarafından evvelki gün Der-sa’âdet İngiltere Sefîri’ne âtiyü’l-mail bir telgrafnane vârid olduğu mesmû‘muz olmuştur.

“ Rusya devletinin politikaca İstanbul’da

“ hâsıl ettiği nüfûza Sadr-ı a’zam

“ Hazretlerinin maada kimse mukavemete

“ muktedir olduğundan müşârünileyhin mesned-i sadâretde

“ bekâları hem Türkistan’ın sa’âdetince ve hem de

“ Türkistan’ın samimi hayır-ı hâhı olan

“ İngilterece elzemdir.

“ İngiltere sefâretinin işi yalnız ma’âş alıb

“ oturmak değil böyle şeylerde iktizâ eden

“ tedâbire teşebbüsdür.”

MÂLİYE NEZÂRETİ

Sadr-ı a'zam Hazretlerinin metâliki kaldırmak için ba'zı tedâbir-i nâfi'aya teşebbüs buyurdıkları ve bunun için Mâliye Nezâreti'nin bir buçuk milyon liralık bir istikrâz-ı akt edeceği işidilmiştir.

BURS

Her yerde (Burs) bir nizâm-ı tahtında olduğu gibi devletce de mu'ayyen bir resm-i i'tâsıyla mükellefdir.

İstanbul'daki burs ise şimdiye kadar resmen tanınmamakda idi. İkide birde meskûkâtın fiyatınca müşâhede olunan tenzil ve terakkî ve bu yüzden hâlkın gördüğü zararlar hep bursun bu dürlü şerâitden âzâde olmasından neş'et ettiği cihetle Sadr-ı a'zam Hazretlerinin bu husûsîde derpiş buyurarak sâye-i şâhânede bursa bir nizâm-ı vaz' buyuracakları mesmû'muz olmuş ve bundan devletce kırk elli bin lira fâide me'mûl olduğu gibi nâsın mu'âmelâtca da müstelzim-i menfa'at olacağı bedihi bulunmuştur.

KAÇAK TÛTÛN

İdâre-i ihsâriye me'mûrlarından tütüncü Toman' ın kaçak tütün ve sigara sattığı cihetle dükkanı sedd edilmiş idi.

Sonradan bunları kendisi değil çırağı satmakda olduğu tahkik etmiş de dükkanı açılmış!!!

Nasıl olur ki bir çırak ustasının izin ve haberi olmaksızın dükkanda kaçak tütün satsın?

Bizim buna hiç aklımız ermedi.

ANTAKYA İ'ÂNESİ

Aldığımız ma'lûmât-ı mahsûsaya göre Antakya i'ânesinden ne kadarının irsal ve ne sûretle tevzi' olunduğunu Mâliye Hazînesi dahi merak etmiş olmasından dîvân-ı muhâsebât resmen matbû'ât kaleminden izâhât isteyecekmiş.

LEVANT TİMES

Mukadema bir ay müddetle ta'til edilmiş olan Levant Times gazetesi cumaertesi gününden i'tibâren – Müddet-i ta'tilesinin beş günü afv olunarak – neşr olunmağa başlamıştır.

BÜKREŞ

Memâlik-i mahrûsada fesâd vermek üzere Sırbistan tarafından muvazzaf ve Bükreş’de tab‘ olunmakda olan (Esbubuda) nâm fesad gazetesinin baş muharriri olan (Karaolof) nâm şahıs Devlet-i Aliyye’nin teklifi üzerine mukaddemâ memleketin hudûdundan ihrâc olunmağla Sırbistan’na gitmiş ve orada gazetesini neşr etmeğe başlamıştır.

Bu defa Bükreş muhâbirimizden aldığımız ihbâra göre Orhâniye ile Sofya beyninde Osmanlı postasını soyan meşhûr hırsız bandosu merkûm (Karaolof) n emir ve tenbihi üzere hareket etmekte imiş. Hırsızlardan ahz ve girift olanlar memâlik-i mahrûsada ikâ‘-i fesâd etmek için ma‘âş aldıklarını ikrâr ve hatta bunların Sırbli bulunan reisi kimin tarafından ma‘âş ile geldiklerini ve ne maksada hidmedkâr olduklarını dahi i‘tirâf eylemişlerdir.

(Levant Times)

BATUM

Rusya devletinin Batum’u talep ettiği hakkında Sa’tiyes’den naklen cumaertesi nüshâımıza derc ettiğimiz havâdisin zâten ne derecelerde şâyan-ı i‘timâd olunduğunu zirindeki mütâla‘amız ta‘yin edebilirdi.

Matbû‘ât idâresinden vukû‘ bulan ihtâr üzerine bu havâdisin asıl olmadığını resmen beyân ederiz.

DİYOJEN

34 numaralı Hadîka’ya Diyojen’den nakl olunan bendin zirine (Diyojen) işâret olunacakken terdîbde unutulduğundan beyân-ı ma‘zeret eyleriz.

LATERKİ’DEN ALINAN HABER

Avusturya İmparatoru’nun Devlet-i Aliyye’nin Viyana Sefiriyle bir mülâkâtta “Avusturya ile Devlet-i Osmâniye miyânında cay-gir olan mesâfatın derece-i kemâlde bulunduğu “ hakkında ba‘zı kelimât-ı tefevvuh ettiğini Laterki yazıyor.

HÂLLAC DÜKKANI

Dün akşam Ayasofya’da ateş hâllac dükkanından zuhur etmekle etraftan yetişilerek bastırıldı.

CERİDE-İ ASKERİYYE

Basîret 812 numaralı nüshasında ve birinci sayfasında ba‘zı mukaddemât-ı mevhûme serdiyle netiyce-i makâlında Bâb-ı Âlî cânib-i sâmisinden ikinci ordu-yı hümâyûn müşîriyyet-i celîlesiyle Tuna ve Perzerin ve Bosna Valiliklerine teyakkuz ve ihtiyât üzre bulunmalarına dâir evâmîr-i lâzîme üserâ buyrulduğunu ve henüz yarım milyon fişenk mevcûd olmayıp dahâ üç milyon fişengin yetiştirilmesi için i‘tinâ kılınmakda olduğu yazmıştır.

Vâk‘â Basîret gazetesi bu gibi muvâdın hakîkatine kesb-i ma‘lûmât edib olduğu gibi yazmağa kâdir değil ise de hiç olmazsa takrîbi veyahud tahmîni olarak tasvîr-i mes‘eleyle girişmek ve ona dâir oldukca ma‘kulâne ve mütebessirrâne idâre-i efkâr etmek lâzîmeden iken gazete-i mezkûrun buralarını kat‘a gözetmeyerek ednâ bir mütâla‘a ile her bir mübtedîye göre fesâd-ı zâhir olan bir maddenin dercine tasdisi doğrusu mûcib-i tessüfdür.

Basîret diyor ki: Henüz yarım milyon fişenk mevcûd değildir. Acabâ Basîret’in gözünde yarım milyon fişenk çok mu göründü ki o mikdârın vücûduna bile gâil olamıyor? Hayf sadd hayf ki politika delallığında da bulunan ba‘zı gazeteler keyfiyet ve mâhiyet-i eşyâya vâkıf olmakdan ma‘râ oldukları hâlde bir mikdarın kıymet-i ta‘biyinden dahi aczleri meydana çıkıyor yarım milyon fişenk ki beş yüz sandıktan ibârettir. Şimdiki ıslah-ı cedidenin sür‘at-ı remî ve isti‘mâl-i iktizâsınca meydân-ı muhârebede ancak bir taburun hassasına isâbet edebilir.

Binâenaleyh Basîret’in takdir ne kadar yanlışlıkta bulunduğunu kendisine irâ‘e etmek ve ba‘demâ velev takrîbi olsun bir şeyin hakîkatine varmadıkca enzâr-ı âmaya vaz‘inden sûret-i ihtirâz ve ictinâbda bulunmak üzere âtideki küçük ihtârın dercini münâsib gördük. “Ey Basîret! Sâye-i şevketvâye-i melûkânede de bu yollarda mahfûz bulunan fişenklerin ta‘yîn miktarına hâcet göremeyerek yalnız elyevm-i asâkirin sırt müesser-i şâhâneye ne tevzi‘ olunub yedlerinde bulunan fişenklerin yüz milyonu mütecâviz olduğunu sûret-i sahihede sana heber verimiz. Çok gördüğünüz mikdâr ile yalnız asâkerin çantalarında bulunan fişenkleri bir kere nazar-ı mütâla‘a ve mukâyeseye alsanız zannederiz ki yazdığınız maddeden sözde ishâr-ı mahcûbiyet edersiniz!.

Bâb-ı Âlî hânib-i sâmisinden ikinci ordu-yı hümâyûn müşîrât-ı celîlesiyle Tuna ve Perzirin ve Bosna Valiliklerine o emirnâme-i sâmiyenin üserâ buyrulduğu bahsine

gelince buna dâir bizce bir güne ma'lûmât olmayıb acabâ Basîret gazetesi bu gibi umûr-ı meçhûleyi Hâangi muvâd-ı ma'lûmeden istinbât ediyor? Zan-ı gâlbe göre yarım milyon fişengin maziyetini anlamayanlar o kadar sivri akıllılık edib de her meçhûl-i istihrâca kâdir olamazlar. İş bu makâlenin serd ve ittibânıyla Basîret'in techil-i saddında bulunmuyoruz. Çünkü bu gibi mes'elelerin istiknâhı gâyet müşkül olduğundan hâricden kesb-i mâlûmât edib de vukû' hâli doğruca yazmak adîmü'l-ihitimâldir. Binâenaleyh Basîret'in bilirim gibi meydana çıkıp da yanılmadığı şeyleri derc etmesinden beyân-ı teessüf ederiz.

(Ceride-i Askeriyye)

DÂRÜ'Ş-ŞAFKA

Dârü'ş-şafaka'nın te'sîsinden murâd-i bî-kes ve yetim kalmış etfâl-i garibânın kabûlüyle iksâ ve ta'limi idi.Yazık ki böyle bir te'sîs-i hayır hâlâ itmâm edilib de biçâregân-ı etfâl mazlumatdan kurtarılmadı! Sokaklarımızda bir takım çocuklar görüyoruz ki o an terbiye ve tahsil olan ahd-ı tufûliyyeti dilencilikle ifnâ ediyorlar.

Evlâd-ı vatanın böyle sokaklar ortasında dilenmesine insan nasıl gâil olur?

Ümid ederiz ki Zât-ı Hazret-i Sadr-ı a'zamı şu te'sîs-i hayrın dahi bir an evvel etmâmına ve biçâreleri sefâletten kurtarmağa muvaffak olurlar.

NİŞÂNLAR ÎTÂ KILINDI

Asâker-i Osmâniyye'den nişân ta'liminde mermilerini hedef-i mer'îye isâbet ettiren piyâde ve süvâri ve topcu sınıflarından dört yüz altmış dokuz neferden yüz altmış dokuz neferi birinci ve yüz kırk iki neferi ikinci ve yüz almış sekiz nefer üçüncü dereceye hâiz olduklarından kendilerini taltîfen geçen gumaertesı günü dâire-i askeriyede gümüşden ma'mûl nişânlar îtâ kılındığı gibi içlerinden yirmi bir nefer de ayrıca rev olur tabancaları ihdâ edildiği Ceride-i Askeriye'de görülmüşdür.

ENTERNASYONEL

İngiltere'nin enternasyonelin ikide birde ta'til-i işgâle sebep olmasından başka dâhilen rahatsızlığı yok ise de hâricen Rusya'nın hatve hatve Hind'in üzerine yürümesi dikkatini celb etmekde ve onu almak üzere hiçbir çâre bulamamakda olduğunu İngiliz gazeteleri yazıyor.

TANZİM-İ KAVÂNİN

Prusya devleti tanzim-i kavânin gibi birkaç mesâil-i dâhiliye ile meşgûl oldukdan mâ‘adâ Almanya hükûmât-ı müttefikesinden ba‘zısıyla beyinlerinde hudûs eden müşkülâtın hâlliyle uğraşmakda olduğunu Almanya gazeteleri rivâyet ediyor.

DANİMARKA

Kopenhak gazetelerinden birinin rivâyetine göre Danimarka’nın ba‘zı taraflarında su tuğyân eylemiş olduğundan ahâlî mazâyıkâta dûçar olmuş ve Kopenhak’da ziyâna dûçar olanlar için altı yüz sekud [1] i‘âne toplanmış ise de i‘âne-i mezkûre vâki‘ olan ziyâna göre derece-i kâfiyede bulunmadığından Kopenhak gazeteleri ahâlîyi yeniden i‘âneye da‘vet etmekte imiş.

[1] Sekud kaç guruşdur bilmiyoruz.

İZDİVAC

Danimarka Kralı’nın küçük kızıyla (Hânora) sâbık Kralı’nın oğlunun izdivac edeceğine dâir şâyi‘ olan havâdisin aslı olduğunu Danimarka gazeteleri beyân ediyor.

YUNAN’DA FABRİKALAR

Yunan’da bu aralık önümüzdeki şubatda tecemmi‘ edecek Şûrâ-yı Ümmet a‘zâsı tamâmıyla iştigâl olunur. Şûrâ-yı Ümmet azası tamâmıyla millet efkârının vekîli olmak ve Vükelâ’nın Şura-yı Ümmet’de taraftarları bulunduğu anlaşılacak için hükûmet emir-i intihâba hiç karışmamaktadır. Başvekil Mösyö Deli Yorgi’nin vazîfesi Hâriciye ve Adliye Nezâreti’ne tahsîs olunmağla Dâhiliye Nezâreti Mösyö Zerusus’a îkâ olunmuştur.

Pire’de bir müddedden beri bir cam fabrikası teşkil olunub cam ma‘mûlâtının envâ‘ini çıkarmakda ve hayli istifade etmekde ve Atina’da dahi bir keğıt fabrikası inşâ olunmakda imiş.

PRUSYA HÜKÛMETİ

Prusya hükûmeti tarafından (Pozen) memleketindeki Katolik kiliselerinin kapandığı Berlin’de pek çok kıl ve kâlî mûcib olmuştur.

Pozen gazetesi buna dâir pek çok şeyler yazmış iken Berlin resmi gazetesi şimdiye kadar bu maddeye dair hiç bahs etmemiş ise de muaahharan bend-i âtiyi neşr eylemiştir:

(Ledoşofsen) nâm piskopos Katolik kilisesinin hilâfetde bulunanlar hakkında memleket-i mezkûrenin bil-cümle kiliselerinde beddu'â edilmesini emir etmiş ve bu ise Prusya devletinin aleyhinde bir teşebbüs olduğundan hükûmet bu dürlü bir du'ânın icrâsını men' ve birçok rahibleri istintâka celb ve mekâtib talebesiyle ifrâd-ı askeriye du'ânın resm-i icrâsında bulunmamalarını emir eylemiştir.

Zikir olunan resmî gazetenin bu rivayetinden Pozen'de hiçbir Katolik kilisesinin kapandığı ve Katoliklerin ibâdeti men' olunmayarak yalnız hükûmet aleyhinde bir nev' isyân demek olan hâlâtın men' edildiği anlaşıyor.

TELGRAF

AVUSTURYA

Viyana 28 Kânûn-i Evvel

(Nevol Pers Liber) gazetesi Rusya memâlikine duhûlü Rusya hükûmeti tarafından men' olunmuştur.

ALMANYA

Berlin 28 Kânûn-i Evvel

Papa'nın Katolikler'e hitâben yazdığı bir emirnâmesi Almanya'da efkar-ı umûmiyeyi tahdiş edecek bir sûretde olduğundan resmî gazeteler pek çok hiddet edib Papa'nın emirnâme-i mezkûr aleyhinde idâre-i lisân etmektedirler.

Berlin 20 Kânûn-i Evvel

Şehrimizin matbû'âtı Viyana matbû'âtıyla hem lisân olarak Mösyö Gramon'un aleyhinde idâre-i lisân ediyorlar.

FRANSA

Paris 28 Kânûn-i Evvel

Papa nezdinde Fransa Sefiri bulunan Mösyö (Burgoanoğ)n istifâsı kabul olunmağla yerine Mösyö (De Karlos) nisb olunmuşdur. Almanya ile Fransa beyninde tahdis eden yol tezkereleri mes'elesine hitâm verildi.

Paris 28 Kânûn-i Evvel

Mösyö Dubor Govanfık yerine Sefîr nisb olunması melhûz olan zevâtdan biri de İstanbul Sefîri Kont Devorki olduğu rivâyet olunuyor.

Paris 29 Kânûn-i Evvel

Doğramon Fransa ile Almanya muhârebesi esnâsında Avusturya'nın ba'zı va'adler edib sonra fa'âliyatda bulunmadığına dâir Mösyö (Daru) ya bir mektûb-i mezkûrda 1870 senesinin temmuzunda Fransa ile Avusturya beynindeki münâsebâtдан bahs eden telgrafnâmeler dahi münderic bulunmuşdur.

İNGİLTERE

Kardif 28 Kânûn-i Evvel

Ma'denlerde işleyen yedi bin amelenin işlerini ta'til etdikleri rivâyet olunuyor.

ÇORLU VÜCÛHUNDAN BİR ZÂT TARAFINDAN GELEN VARAKANIN AYNÎDİR

Hadîka'nın otuz iki numaralı nüshasında Çorlu Belediye Dâiresi hakkında olan makâleyi mütâla'a eyledim.

Âcizlerinin şu maddeye birazcık vukûf ve ma'lûmâtım olmasından ve Çorlu beldesi ise o kadar takbihe müstehak olmadığı zan olunduğundan men gayri hadd beyân hâle cür'et olundu.

Hakîkat medde şöyledir ki şimendifer me'mûrlarından Çorlu'da mukîm Mösyö imdi bugün hükûmete gelerek Çorlu'nun mahkemesi kurbunda bir mu'attal hamam olduğunu ve duvar ve mahâl-i sâiresinde bulunan taşlarının şimendifer hattında yapılacak köprü ile istasyona lüzûmu olduğundan kimden taleb ve ahz-ı îcâb edeceğini ifâde etmesiyle hamam müsaffakât-ı mevkûfeden olub bir hayli müdded evvel Çorlu nâibi bir efendinin taht tasarrufunda olduğu biliniyorsa da şimdi nasıldır? Yine onun evlâd ve

vârislerinden birinin malı mıdır? Yoksa taraf-ı vakfa mı âididir? Meçhûl bulunmasından ne yolda muâmele olunmak lâzım geleceği istizân olunarak haber verileceği me'mûr-i merkûme cevâben bildirilmiş ve ol vecihle keyfiyet cânib-i livâya arz olunmuşdur o aralık mesâlih-i zâtiyesini tesviye etmek üzere Çorlu'da bulunan İbrahim Efendi nâmında bir zât bu işi tahkîk ederek Der'aliyye'ye gelmiş ve o nâib efendi dediğimiz zâtın evlâdlarından olan bir Hânımı bulunub keyfiyet-i beyân ederek Hânım-ı mûmâleyhe dahi hamam-ı mezkûru ferûhat etmek için bir vekîl nisb ve ta'yiniyle taraf-ı şer eşrefinden bir kıt'a vekâlet-i hucceti dahi alarak iki şâhid ile birlikde Çorlu'ya göndermiş vekil-i merkum Çorlu'ya gelerek vekâletini nâtik olan hucceti ibrâz ve irâe ile mezmûnunu isâbet eyledikten sonra hamama tâlib olan Mösyö Amedi ile birleşib hamamdan çıkarak taşların behr-ı çekîsini dokuzar guruşa kat' fiât etmesiyle hamam-ı mezkûr Mösyö Amedi tarafından hemen hedm ve tahrîbe başlamış ve bir hayli taş dahi istasyona ve köprülere nakl edilmiş olduğu hâlde mârrü'l-beyân olunan istizâna cevâben bir kıt'a emirnâme zuhûr etmiş ve enfü'z-zikr vekil-i umur efendinin satmaya hakkı olmayacağı müfâdından anlaşılmış olmasından vekil-i mûmâileyh celb edilerek kefalet rabt edilmiş ve hamam-ı mezkûrun enkâzı hükûmetce taht-ı nezârete alınarak keyfiyet-i erbâb-ı vukûf ve ma'lûmâtдан meckâne ve munsıfâne tahkik olunarak arz edildiği gibi vekil-i Umur Efendi dahi cânib-i Livâ'ya gönderilmiştir.

Artık şöyle bir madde için Meclis-i Belediye takbîh olunmaz zannederim. Meclis-i Belediye senedine ne dersiniz? Dinlerse o da kazâ meclislerinin re'isi ve a'zâları her gün iş bulunmadığı cihetle meclise devam etmediklerinden ve Belediye mührü ise ba'zen Rum ve Ermeni a'zâlarında bulunduğundan iş mevki'-i müzâkereye alınmaksızın ve onlar dahi işi mühimsemeyerek layıklıca tedkîk etmeksizin belki öyle bir şey vukû'a gelmiştir. Her ne hâlde ise şu i'lân edilen maddede Hükûmet ve Belediye' nin aslâ cürüm ve kusur olmamalıdır.

Lütfen şu mektûbumun gazete-i âlînizde derc buyrulmasını temenni eylerim.

Hadîka

Cevâbı evvelki mektûb sahibine âididir.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuşdur.

2.36. (36) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 36– İstanbul – Çaherşenbe – Fî 1 Kânûn-i Sâni –

Sene 1289 – Gurre Zilka‘de

TEBRİK

Hadîka gazetesi eazz-ı refikâsından olan Kurye Duryan. Laterki. Levant Herald. Levant Times gazetelerine sâl-ı cedîdi tebrik eder.

MESMÛ‘ÂT

İngiltere Hâriciye Nâzırı Lord Gladiston tarafından Der-sa‘âdet Sefîri‘ne çıkıldığını – mesmû‘ât üzerine – dünkü nüshamızda yazdığımız telgrafnâmenin aslî-i vücûdu olmadığını muahharan tahkîk ettiğimiz için i‘lân-ı hakîkate ibtidâr eyledik.

SADR-I A‘ZAM HAZRETLERİNİN HATIRLARI İSTİFSÂR BUYRULDU

Sadr-ı a‘zam Hazretlerinin hastalıklarından dolayı Cenâb-ı Şevketmenab-ı Pâdişâhî cânibinden iki günde bir kere Miralay Azatlı Süleyman Beyefendi‘nin a‘zâmıyla hatırlarının istifsâr buyrulduğu mesmû‘muz olmuştur.

MÜBEDDEL-İ ÂFİYET

Müşârünileyh Hazretlerinin mizâclarına târî olan inhirâf mübeddel-i âfiyet olmuşsa da vücûdca hâlâ asr-ı za‘fî bâkî olduğu ve bu da ekl ve şurubca perhize olan i‘tinâlarından neş‘et ettiği cihedle karîben makâm-ı âlîlerini teşrif buyuracakları me‘mûldür.

MISIR‘A AZÎMET

Mâbeyn-i Hümâyun müşîri Ferid Paşa Hazretlerinin bugünlerde bir me‘mûriyet-i mahsûsa ile Mısır‘a azîmet edeceği ve taraf-ı hazret-i pâdişâhîden icrâ olunacak velîme cem‘îyyetleri münâsebetiyle Hidîv Hazretlerine ba‘zı hediyeler getireceği (Levant Herald) da görülmüştür.

NÜZÛL EDEN YAĞMURLAR

Kesred ile nüzûl eden yağmurlar Çatalca'dan Çorlu'ya kadar olan şimendifer hattının ba'zı yerlerini tahrib etdikleri cihetiyle hat-ı mezkûrun küşadı dahâ bir müddet te'hir olunacakmış.

(Bu yolu geçende de yağmurlar bozmuştu. Demek ki Rumeli şimendiferi inşa'tını itmâm edinceye kadar hân ile yeksân olunacaktır.)

MATBÛ'ÂT KALEMİNDEN VÂRİD OLAN BEYÂNNÂMEDİR.

“Ba'zı gazeteler İzvornik mes'elesi namıyla bir mesele tekvin etdiklerinden bahisle saltanat-ı seniyyenin Sırbistan hatt-ı imtiyâzından ba'zı tedâbir-i askeriye teşebbüs buyurduğunu rivâyet ediyorlar. Ne öyle bir mes'elenin ve ne de teşebbüsât-ı askeriyyenin vücûdu olmadığından ol babda mezkûr gazetelerin verdikleri havâdis bî-asıl ve esâsıdır.”

(RİPOBLİK FRANSIZ) GAZATESİ ATİNA'DAN ALIP NEŞR EYLEDİĞİ MEKTÛBDUR:

“Bu aralık bizim düvel-i sâire ile açıkda üç dört mes'elemiz vardır. Büyük devletlerin bile bizim kadar mes'eleleri yokdur. Çünkü biz ekseri düvel ile geçinmenin tarîkini tutmuşuz.

Bulgar mes'elesi ve Rusya'nın bizim kraliçenin hidmetinde bulunmak üzere bir Rus kâtib nasb-ı a'zâm etmesi ve bizim sinodos kâtibinin Bulgar Mes'elesi'nde “Kilisemizi tedmir eden serseri şimal tarafından gelir” dediği içün mesfuk azlini taleb eylemesi hususları bizi Rusya'dan pek ziyâde soğutmuşdur.

Rusya dahi gizlik Bulgarların şismâtik (Mudill) olduklarını ilân ettiğimiz ve memâlik-i Osmâniyede İslavlar ile müttehid olarak Rusya'nın menfa'ati için şarkda îkâ' şûriş-i ihtilâl etmediğimiz içün tabi'i bizden soğumuşdur.

Girit İhtilâlî bizim perîşânlığımızı mûcib olduğu hâlde Sırbı ve Karadağlılara müfid olub ötekiler Belgrad Kal'ası'nın Osmanlı askerlerinden tahliyesine ve berikiler hududlarını ta'yîn-i muhâfazaya muvaffak oldular.

Devlet-i Aliyye ise biz hem doğrudan doğruya pek çok fenâlık etdik hem de Sırp ve Karadağlıların devlet-i müşarünileyhden ba'zı mutâlebede bulunmalarına biz

sebebiyet verdik. İngiltere leuvako bulan nesâyihini kabul ettiğimiz için bize dargın duruyor. Memleketin ahâlîsiyle gerek ibrâil mes'elesinden ve gerek Boğdan'da iki büyük tüccârımızın katl olunmasından dolayı münâsebetimiz pek fena bir hâldedir.

Bâb-ı Âlî memleketin hükûmeti ibrâil mes'elesinden dolayı takdir eylemekde ise de bizim Devlet-i Aliyye ile derkâr olan mücâveret ve musâdifâtımızla berâber – hafiye-i Prusya devletinin taht himâyesinde bulunan – memleketine pek çok şiddet göstermesine inanamıyoruz.

Mısır'da üç yüz bin kadar Yunan teb'ası mevcûd iken orasıyla dahi münâsebetimiz derece-i matlubada değildir.

Mösyö Deli Yorgi tarafından Mısır konsolosluğuna ta'yin olunan Mösyö Rizos Hidiv-i Mısır tarafından kabul olunmadı. Bu hâlde Mösyö Deli Yorgi'ye konsolosu i'âdeye veyahud Mısır ile diplomasice olan münâsebâtı kat' etmeğe mecbur olacaktır.

İtalya ve Fransa ile olan münâsebâtımız dahi hoşnut olacak bir hâlde değildir:

Loryum madenleri mes'elesi yarın öbür gün Yunanistan'ın başına bir belâ açmağa şu iki devleti mecbur edecektir.

Hatta İtalya başvekili (Viskonto Nosta) nin Atina Sefîri Mösyö (Romozat) o Yunan ile kat'-i münâsebât etmeyi emir eylediği ve bunun üzerine Fransa hükûmetinin henüz iş bir sûret almamış olduğundan kat'-i münâsebât etmezden evvel bir dahâ Yunan kabînesinin re'yini suâl etmek lâzımdır" Yollu kat'-i münâsebâtı ta'vik ettiği mervidir.

Unutulmuş zan olunan eski mes'ele dahi azserneo teceddüd ederek Fransa ile bilinmezde berûdet-i mûcip oluyor:

Bundan üç sene evvel (Reneamari) isminde bir Fransız sefinesi (Zanene) sahiline takrib etmesiyle bir takım serseriler sahilde buldukları kayıklar ile varıb sefîne-i mezbûrenin hamûlesini sirkat etmişler ve Fransa Sefîri bunun üzerine protesto ederek sâriklerin teyidini ve vâki' olan ziyânın tazminini taleb eylemişti. Yunan hükûmeti o vakit sefîne-i mezbûrenin ziyânı birkaç bin dirahmeden ibâret olduğunu tahkik eylemiş iken kiminin kapudanı takrîben yüz bin frank tazmînât taleb ve Fransa sefâreti ise i'tâsında ısrar eyledi.

Hırsızlar (Patera) da bir mahsus komisyon marifetiyle muhakeme ve korsan cezasıyla mücazât edildiler. Tazminata gelince Yunan hükûmeti imtinâ' eylediğinden ve

Fransa devleti ise bu maddeyi kânûnen hâl etmek için mahsus bir komisyon teşkil ederek Yunan hükûmetinin haksız olduğunu göstermiş ise de Yunan hükûmeti dahi bir komisyon akdıyla Fransa hükûmetinin tazminât talebine hakkı olmadığını izhâr eylemişti. O vakit Fransa ile Prusya beyninde vukû' bulan muhârebe bu mes'elenin hitâm bulmasına mâni' olmuş ve iş bu merkezde kalmış idi. Bugünlerde ise Fransa Sefiri Yunan Hâriciye Nezâretine bir takrir i'tâ ederek mes'ele-i mezkûrenin arkasının alınmasını ve Yunan hükûmetinin sefîne-i mezbûrenin kapudânına tazminât olarak yetmiş bin frank vermesini talep eymiştir.

İş bu takrir bir sûret-i kıt'ada ve te'dili gücçe olduğu söyleniyor. Bundan mâ'adâ korsanlar kral tarafından afv olunduklarından Fransa hükûmeti buna dahi i'tirâz edebiliyor.

Çünkü kralın mücrimini afv etmeye ve Şûrâ-yı Ümmet'i bir sâ'at evvel dağıtmaya pek ziyâde merak vardır. Bir iki seneden beri katl-i icrâsiyla mahkûm olduktan sonra afv olunanların adedi hadden efsundur. Hâlbuki kral hazretleri cânibinden mazhâr-ı afv olanlar mücrimlerin en fenâlarıdır. İş bu me'dâmı geçende Şûrâ-yı Ümmet'de olunan mübâhase te'yit eder.

MUHÂBERE-İ ALENİYYE (TEVFİK) İMZÂLİ MEKTÛBA CEVÂB

Asâr-ı siyâsiyenin ve ad olunan üçüncü cüz'üyle dördüncü cüz'ünün bir mikdarı tertib olundu fakat matba'aca oraya başka işler girdiği cihetle etmâm edilemedi. Yakında ikisi bir cüz'ü de olarak neşr olunacaktır

MUHÂBERE-İ ALENİYYE

Tiyatromuzun hayır-ı hâh ve gayretkeşânından ba'zı zevât hamiyet-i semât-ı teshih veya tercüme olunmak ve bu cihetle tiyatromuzun terakkîsine bir hizmet etmek üzere tarafımızdan bundan birkaç sene makdem ba'zı piyesler eylemişler idi. Gerçi böyle bir lutf mukâbilinde teşekkürden mâ'adâ söz söylemeye hakkımız yok ise de şimdiye kadar bunlardan hiçbirinin ba'dü'l-sahih veya tercüme veyahud hâl-i sâbıkıyla i'âde buyrulduğunu görmeyerek müte'ssif kaldık. Binâberin bunların gerek meshih ve mütercim ve gerek hâl-i sâbıkayla i'âdesini – bizi tekrar zahmete dûçar etmemek için – niyâz ve istirham eylerim.

İmza

Güllü Agob

PARİS'İN PRUSYALILAR TARAFINDAN TOPA TUTULDUĞUNUN ÜÇÜNCÜ SENESİ

Bugün re'is-i sene-i mîlâdiye olduğu gibi Paris'in Prusyalılar tarafından topa tutulduğunun üçüncü senesidir.

PETERSBURG'A BİR SEYAHAT

(Gazete Almanad) İmparator Kibom'un önümüzdeki ilkbaharda Petersburg'a bir seyahat edeceğini yazıyor.

PANSLAVİZM KOMİSERLERİ

Fardo Bosfor Gazetesi'nin Şiroz'dan alıp neşr eylediği bir mektûbdan Şiroz ve Drama ve Melnik kazâlarıyla sâir Selanik Vilâyeti-i mülhakâtından Panslavizm komiserleri hayli uygunsuzluklar îkâ' etmekde imişler.

İSPANYA'DA ARBEDE!

(İmparçayal) nâm İspanya gazetesi kânûn-i evvelin on birinci gecesinde İspanya'da vukû'a gelen hâdise-i âtîyûlbeyânî devâyet ediyor:

“Öğleden sonra sâ'at onda ayak takımından ibâret ve eski tüfenkler ile müsella bir cemâ'at (Antoan Martin) nâm meydanda tecemmü' etmiş ve bir pencereden birkaç el tüfenk atıldığı gibi cemâ'at-i mezkûre “Yaşasın Cumhuriyet! Kahrolsun İspanya namusunun düşmaları” diye bağışmaya başlamış ve men' etmek isteyen ba'zı zabtiye nefer ve zâbitlarını tevkif etmişler ise de muahharan (Parya) nâm kumandan bir tabur asker ile yetişib erbâb-ı ihtilâli def' eylemiş ve sonradan karyelere dağıldıklarından oralarda dahi taharri ve ahz ü kirfet etmeğe asker göndermiştir.

VİYANA'DA KONFERANSLAR

Kânûn-i evvelin on beşinde Viyana'da intihab nizâmnâmesine dâir konferanslar teşkil olundu. Fî mâb'ad Şûrâ-yı Ümmet Meb'ûsânı üç yüz yirmi üç nefer olacaktır. Ki mukaddemâ iki yüz üç olmağla yüz yirmi nefer artmıştır.

Hükûmetin lâyihası ekseriyet ârâ ile kabul olundu. Baron laser işbu intihâb nizâmasının Galiçya'da dahi mer'î olacağını serd eylemiştir. Avusturya matbû'âtı işbu intihâb nizâmının bu sûretle tesviyesinden o kadar menun değillerdir filvâki' nizâm-ı

mezkûrun tesviyesi alâmât-ı terkidten olduğu münker değil ise de me'mul olduğu derecede de terakkîyi mûcib değildir.

Macar Meb'ûsânı kamarası dürüst müzâkere olan elli dört milyonluk istikrazı kabul eylememiş.

Ve Cumhuriyet müfritâ tarafdarlarından bulunan Mösyö (Helfi) işbu istikrâzı kabul etmediklerinin sebebi Macar Vekili Mösyö (Zelavi) nin vûkelâ kamarasından emniyet münselib olduğundan ibâret olduğunu beyân eylemiştir.

İNGİLTERE'DE RENCBER TAKIMI

İngiltere devleti hâricen birçok müşkülâta dûçar olduğu gibi dâhilen de gavâil-i kesîre içinde ne yapacağını şaşırmaktadır.

Gavâil-i dâhiliyesinin en mühimi umûmen Avrupa Kıtası'nda bulunan amelelerin heyecân-ı efkârını mûcib ve ileride politika âlemini temelinden sarsmaklığı me'mûl olan enternasyonal cem'iyetidir.

Josef Arşî nâm zât ilk def'a olarak zirâ'at amelesine ta'til-i işgâl etmeği tavsiye eylediği zaman hiç şüphe yoktur ki bu teklifine kendisi dahi ehemmiyet vermemiştir. Fakat bu efkar-ı amele beyninde refte refte te'sir ederek bugünkü derece-i ehemmiyete vâsıl olmuştur ki en kaviyyü's-şekime bir devleti ve umumen erbâb-ı siyâseti tahvif etmektedir.

Çünkü bugünkü günde eğer rencberlerin işgâl-i zirâ'ati ta'til fikrinde sebât etmeleri lâzım gelirse ashâb-ı arâzi yâ amelenin tekâlifini – olana kadar ağır da olsa – kabûle veyahud açlıktan ölmeğe râzı olmaları umûr-ı zarûriyedendir.

Çiftlik sahipleri amele tarafından serd edilen mütâlâya ol emirde Hânde-i istihzâ ile mukâbele eyledikleri hâlde muahharan bu mutâlibin istinhâf götürür şeylerden olmadığını anlamışlardır.

Bununla berâber hâlâ mutâlib-i mesrudelerine muvafakat etmekde derler. Fakat amele tâlib olundukları imtiyâzatda ısrar ederler ise iş bir sûret alacaktır ki bilâhere ashâb-ı arâzinin müzammahâl olmalarını mûcib olacaktır.

TELGRAF

AVUSTURYA VE MACARİSTAN

Viyana, 30 Kânûn-i Evvel

Fiyât-ı eshâm ve akçe fâizi ve Rumeli şimendiferleri senedânı borsada terakkî bulmuştur.

Mösyö Garamon tarafından Mösyö Bayiset aleyhinde i'lân olunan mektûb âlelumum takbih olunmaktadır.

FRANSA

Paris, 30 Kânûn-i Evvel

Borsada eshâm-ı terakkî bulunmaktadır. Mösyö Garamun'un mektûbu Bonapart tarafgirânının sani'ası olduğu zan olunuyor.

Mösyö Tiyer İngiltere sefârethânesinde verilen ziyâfetden çıktığı sırada nerdibândan düşmüş ise de yine iş ile meşgûl olmaktadır.

İTALYA

Roma, 30 Kânûn-i Evvel

Papa nezdindeki Almanya elçisi Roma'dan hareket eylemiştir.

RUSYA

Petersburg, 30 Kânûn-i Evvel

Veliahd Prens iyileşmektedir.

CERİDE-İ ASKERİYYE'DEN ALINMIŞTIR

Elcevâibin teşrîn-i sâninin yirmisi tarihiyle (Mekâdur'dan olub yedi yüz on yedinci numaralı nüshasında derc olunmuş olduğu tahrirâtın tercümesidir. "Fâs pâdişâhî şehâmetlü (Mevlana Mehmet) Hazretleri ricâl-i devlet ve ayân-ı memleketden mâ'adâ emir-i muhâfazalarına me'mûr bir fırka-i askeriye ve kemal-i debdebe ile (Mekâdur) şehrine vâsıl oldular. Ref'-i şekâvet eden aşâ yerden i'tinâm edilen birçok esliha ve buğday ve hayvanat ile seksen nefer esir dahi zincirler ile mukayyed bulundukları hâlde mekib-i şâhinin eserinden şehre duhûl eylediler.

Müşârünileyh hazretlerinin şeref-i kudûmi duyulur duyulmaz şehir ahâlisi kâmilten istikbâline müsâra‘at eylemeleri ukbunda kâdı ve müftü ile memleket Valisi Seyyid İbni Davud’un emrine itâ‘at etmeyip taraf-ı hilâfda bulunan sâir vucûd ve a‘yân-ı memleketin habs ve tevkifine işâret buyrub ahâli kat‘an me‘mûl etmedikleri böyle bir mu‘âmelenin müşâhedesinden birden bire ürküp kendilerini havf ü haşyet isti‘âb etmiş ise de makdem Vali-i müşârünileyh katl ü i‘dâmı için aralarında usûl-i tahlifeyi icrâ etmiş olan asât fırkası takım takım gelib arz-ı mutâva‘at ve taraf-ı şahidin dahi haklarında afv ile mu‘âmele buyrulub Vali ile reâyâ meyânında tarih-i esâs mûtaad kalınmış olduğuna mebni ahâlîde olan tevhiş birden bire zâil ve emniyet-i kâmile hâsıl olduğundan artık ehl-i ticâret kemâfi’s-sâbık icrâ-i mu‘âmelâta başlayıp herkes iş ve güçle âvân-ı güzâr olmaktadır. Zâhir hâle bakılırsa hükümdar bulunan zevât mürûr-ı zaman ile edecekleri ticâriye göre nüfûz ve iktidârları aratmamakda olub müşârünileyh (Mevlana Mehmed) Hazretlerinin (Fas) dan (Merakeş) e olan azîmetleri her ne kadar birkaç ay zarfında kemâl-i âhesteki ile icrâ edilmiş ise de esnâ-yı seferde müşârünileyh Hazretleri şâyân-ı teşekkür muzafferiyetlere mazhâr olarak rivâyete nazaran Fas hükûmetinden ayrılıb kesb-i istiklâl etmiş olan kabâil ve aşâir-i dûçâr-ı hezîmet ederek kırk sene mukaddem müşârünileyh hazretlerinin selefi olan merhum (Mevlana Süleyman) dün gasp eyledikleri topların kafasını istirdât ve aşâyir-i merkume dahi kâmilten gelib arz mutâva‘at ve inkiyâd eylemişlerdir.

Fi’l-hakika müşârünileyh hazretlerinin işbu seferi hazîne-i devletine ziyadesiyle mûcib-i istifâde olub havânın güzelliği ve mahsülün bolluğu dahi muvaffakiyet ve muzafferiyetine pek çok yardım eyledi. Çünkü bu sene memâlik-i mezkûrenin içerilerinde mevrû‘ât fevkalade feyz ve bereketli olub müşârünileyh hazretleri kâffe-i asâkeriyle berâber istedikleri yerlerde makt ve ikâmet edebiliyorlar idi.

Hatta (Mekador) eyâleti ki kuvve-i inbâtiyemi mevâki-i sâireden ekaldır. Orada bile buğdayın kantarı on iki buçuk şairin kantarı dört buçuk frankdan ziyadeye satılamaz (Behr-i kantarı iki yüz yirmi bir ölçekden ibâretidir.)

(Ceride-i Askeriyye)

2.37. (37) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 37– İstanbul –Pençsenbe– Fî 2 Kânûn-i Sâni

Sene 1289 – 3 Zilka‘de

OSMANLILAR

Vaktiyle bir edîbimiz başka bir tarz ifâde ile demiş idi ki milletimizin mekârim-i ahlâkı Osmanlı nâmını mertlikle civanmerdliğin ma‘nâ-yı mecmû‘nı ifâde eder bir sıfat-ı hükmüne girmiştir.

Hakikat ecdâdımızdan vatanı uğrunda hârici düşmanlara karşı can fedâkarlığı ve yerliden ecnebiden zuhûr eden muhtaclar hakkında mâl fedâkârlığının ihtiyârını vazîfe bilenlere eski Osmanlı derler idi. (Bu ta‘birin ikinci derecede dahâ başka fezâile dahi şemûli vardır)

Sonraları o eski Osmanlıların – Ta‘birin nühûce olan hatasına bakılmasın lisânımızda okutuverir başka bir söz bu kadar – “Sod besod” evlâdından birtakım ashâb-ı mekârim zuhûr etdi. Karşılarında can feda olunacak düşman dâhil midir? Hâriç midir? Tefrik etmelidirler.

Muhtâca mal fedâ etmekden kaçınmamakla berâber vatanın ihtiyacı uğrunda menfa‘at fedâ etmeyi ondan mukaddes bir vazîfe bildiler. Bu fırkaya da Yeni Osmanlılar diyorlar. (Bu ta‘birin dahi ikinci derecede vakt ve hâlce başka dürlü ma‘nâları bulunabilir. Bâ-husûs ki Yeni Osmanlı geçinenlerden bir takımı o dürlü tefsirlere çok sebebiyet vermişlerdir)

Hülâsa Osmanlılık mekârim-i ahlâk demektir. Çünkü tâ bidâyet- i zuhûrlarından şimdiye kadar gelen Osmanlılar mekârim-i ahlâk ashâbındandır. O vasfa mazhâr olanların vucûdca veyahud fikirce ihtiyârlığına bi-nisbete kimine yeni kimine eski denilebiliyor: Eski Osmanlılar Yeni Osmanlıların her dürlü ma‘nâsıyla “Eslâf-ı krâmı” Yeni Osmanlıların her dürlü ma‘nâsıyla “Hayrû’l- hâlef” leridir.

Bu ta‘rifden hâriç kalanlardır ki kendilerine sâir ebnâ-yı vatanla müşterek olacak bir nâm ararlar da bir dürlü bulamazlar.

Tevfik

HAZRET-İ EBÛBEKR SİDDİK

Emîrû'l- mü'minîn Hazret-i Ebûbekr Sıddık Radiallahüanh'ın Hilâfet'e intihâb ve ta'yîn olunduğu gün Mescid-i Şerîf'de hâzır olan cemâ'at-i müslimine hitâben îrâd buyurdıkları hutbe-i âdilânenin ba'zı fıkralarıdır:

“ Ey Ümmet! Beyninizde en liyâkatsiz olduğum hâlde

“ Ben-i Hâlîfe intihâb eylediniz. A'mâl ve harekâtım

“ Hakka muvaffak olduğu takdirde bakın mu'âvenet

“ ve aksi takdirde beni îkâz ve intibâha da'vet

“ edin

“ Sıddık dâima sadâkat ve kezb-i habânetdir. Andınızda

“ Kavî olan andımda za'if ve andınızda

“ Za'if olan indimde kavidir. Çünkü

“En ma'yini ben olacağım. Bir ümmet sefâhat altına

“ Muhtelâ olduğu gibi Cenâb-ı Kahhâr o milleti bir dâhiyeye

“ Uğradarak helak etmeğe mukarrerdir. Ben şeri'ate

“ Mati' oldukca siz dahi buna matba' olun

“ Ve benim şeri'ate itâ'atden cüz'-i inhırafımı

“ Gördüğünüz hâlde bana itâ'at etmeğe mecbur değilsiniz.

“ İşte Avrupa'da esâs-i adâlet ve hürriyet mutlaka üzerine mebni devlet (Osmaniye) den [1] mâ'adâ hükûmet yokdur.

“ Ben şeri'ate matba' oldukca siz de bana matba' olun

“ Şeri'ate itâ'atden hurûc edersem sizde benim aleyhimde hurûc edin.

“ İşte hükümet-i Osmaniye'nin esası budur. Fakat Hazret-i Ebûbekr'in zamanından beri usûl-i adâlet pek çok teğir etmiştir. Acabâ ne vakit yine evvelki hâline adet edecektir?

(Kuryaduryan)

[1] Yâni dâvet-i İslamiye demek ister.

HADİKA

Ya Kuryadoryan Hazret-i Emir'in ettiği kelâmını işitirse ne diyecek?

Kitab-ı Siyâsiye-i İslâmiye'nin pek çoğunda ve husûsuyla Hayreddin Paşa – hatta bu güne Fransızca dahi mütercim olan – “Akvamü'l- mesalik” nâm te'lif latîfnde mündericedir ki Hazret-i Emir bir gün esnâ-yı hutbede cemâ'at-i Müslimîn'e hitâben

“ Ey Mü'minler

“Benim akvâl ve ef'âl ve ahvâlimde zerrece kir

“ i'vicâc has ederseniz ihtarını sizden

“ Beklerim “ Dedik de

Cemâ'adden bir Müslim ayağa kalkarak Valiye kılıcının kabzasını tutarak “Yâ Emir eğer sende zerre kadar bir i'vicâc görürsek Cenâb-ı Hakk'a kasem ederim ki i'vicâcî bununla doğrulduruz” demiş ve imâm “Radiyahüanha” da ellerini kaldırarak “Emirin hatasını ümmet-i İslamiye'de seyif doğrultacak zevât henüz mevcûd olduğu için Cenâb-ı Hakk'a şükürler ederim” kelimâtıyla mukâbele eylemiştir.

AÇLIKDAN KİMSE ÖLMEZ

19 numaralı Hadîka'da (Açlıktan kimse ölmez) misalini hikmet imzalı bir varaka mu'vâhaza eylemiştir. İkâ cevâben 82 numaralı İbret'de bir varaka gördük fakat İbret (Vaktiyle Tasvîr-i Efkâr'ın ruznâmeyle dediği gibi) orta oyunu oynadıyor?

Yoksa bendler saklambaç mı o panayır nedir? Varakanın nihâyetini ve hatta o numarada mündric cezâ ünvânı Bedr'in sonunuda aradığımız hâlde bulamadık! Katibi her kimse varakanın aynını gönderdiği hâlde Hadîka'da cevâbıyla berâber neşr edeceğimizi vaad eyleriz.

REJİ ZAMÂNINDA KIYILAN TÛTÛNLER

Rejî zamânında kıyılan tütünler hâlâ bitmedi. (Evvelki hesâb-ı ferâhdan bahsetmeyelim) şimdi tütünlerin en a'lâsı iki yüz elliye ki rejiden evvel de birinci nev'ini bu fi'âta ve belki dahâ ziyâdeye satarlardı. Lakin şimdi iki yüz elli tütünden beş dirhem alınsa lâakal üç dirhemi toz çıkıyor ki bu hesâbca kıyası yedi yüz kuruşa tecâvüz ediyor.

Çünkü toz ne sigara ile ne de çubukla içilebiliyor.

Bu kabâhat hâlâ rejinin olduğunda şüphe yok. Çünkü dahâ idâre-i inhisâriyenin kıydırdığı tütünleri tecrübe etmedik. Eğer yeni kıyılan tütünler de böyle olacaksa idare-i inhisâriye ne tütün satabilecek ne de (Kontrayad) kaçak tütünün önünü almaklığa mukadder olacaktır.

Bir de evvelki gibi tütüncülere (Tozundan verme) demeğe selâhiyetimiz olmadığı cihetle tütünlerin tozsuz olmasına ve yapraklar tütüncü ustaları vasıtasıyla harman edilerek lâyıkiyle kıydırılmasına i'tinâ edilmesini idâre-i inhisâriyeye hâlisâne ihtar ederiz.

MUHABİRLER

Gazetede Zetranje'nin müdürü Mösyö Dolevski İstanbul ve Mısır ve İzmir ve Atina'ya azîmet muhabirler peydâ ederek avded etmişlerdir ki bunlar Gazet de Zetranje'nin Avrupaca olan ehemmiyetini bir kat dahâ artıracaktır.

FRANSA

Versayl Şûrâ-yı Ümmet'i hükûmetin arz ettiği bir lâyihayı ekseriyet ârâ ile kabul eylediyse de bu ittifâk mevcûd olan ihtilâfın def'ine medâr olamamıştır.

Hatta Paris'in en müteber gazetelerinden ikisinin buna dâir yazdıkları bendler dahi bu ekseriyetin sağla sol tarafların beynini te'lif etmediğini gösteriyor.

(Devobak Fransız) diyor ki: Cumhuriyet tarafdarlarını Fransa içün elzem ve mahz-ı hakkı olan maksatlarından hiçbir şey ayıramaz.

Diğer taraftan (Jurnal Dudeba) diyor ki: Şûrâyı Ümmet'i kânûn-ı evvelin on dördündeki tecem'mû iki şe'ye sebebiyet vermiştir:

Evvelâ Şûrâ-yı Ümmet'in dağıdılmaması fikrinde olanlar beş yüz raddesinde olan muhâliflerinden ziyâde edilir.

Sâniyan Mösyö (Dufor) n ibrâd ettiği nutuk hükûmetin elleri ve ayakları bağlı olarak sağ tarafın eline düşmesine mûcib olacaktır.

SIRB BEYİ VE PANSLAVİZM!

Panslavizm maksadının vâsita-i intişârı olan gazeteler Sırbistan'da Devlet-i Aliyye'nin aleyhinde efkâr-ı umûmiyenin heyecânına çalışmaktadırlar. Bâb-ı Âlî Prens Milan'ın cehâlet ve gurur şibâbisiyle Sırb o başlarının gönlünü almak ve Rusya

menâfî'na hizmet etmek üzere vukû' bulan matlub-ı küstâhânesinin cümlesini red eylemiştir.

Yunan devleti tutduğu meslekden tenebbüh ederek Rusya'nın menâfî'na hizmet eylemekden ictinâb etdi. Şimdi o hizmeti Sırbistan imâreti deruhde eyledi.

Vâk'â prensin gurur tuhut câhilânesinin kendi başına işler açacağı melhûz ise de biz yine Prens Milan'ın memleketinin ihtiyâcâd-ı sahîhasını terk ile Panslavizm'e hizmetkar olan gazetelere kulak asmayarak memleketin ıslâhât-ı dâhiliyesine hasr-ı dikkat edeceğini me'mûl ederiz.

Sırbistan memleketi Prens Milan'ın iktidâr ve ehliyetini izhâr edecek ve tama' ettiği şöhret ve şânı kazanacak kadar ve belki dahâ ziyâde ıslâhât ve ta'mîrâta muhtacdır. Eğer Prens Milan kudret fa'âlânesini bu dürlü ıslâhâne hamr eder ise ne Bâb-Âlî ve ne de hic kimse tarafından – ba'zı harekât-ı tufûliyesinden dolayı – müdâhâle ve memân'at edilmeyecektir ne fâide ki bir çok âlâmâtden istinbât olunduğuna göre Prens Milan bir taraftan herkesin istihzâsına mazhar olacak ve bir taraftan Sırbistan'ın ve Prens fâmilyasının istikbalde birçok muhâtaralara dûçar olmaklığını intac eyleyecek ba'zı harekât küstâhâneye meyâldir.

“ Levand Herald”

AVRUPA MES'ELESİZ KALMAZ

Papa ile Almanya beynindeki mes'ele gittikce azamet peydâ etmekde imiş.

Vâkâ bugün hükmü altında bir Vatikan Sarayı varsa da ker-i arzada bulunan – bizim antiler müstesna – Katoliklerin re'is-i ruhânîsi Papa olduğundan ve husûsen ne kadar Katolik karısı varsa hepsi Papa'nın yolunda fedâ-yı câna âmâde bulunduklarından velev bir manastırın ufak bir odasında da otursa yine Katolik âleminde müessirü'n-nüfûz bir hükûmdar olduğu ve her ne isterse icra etdirebileceği tasdik edilmelidir.

Uzağa ne gidelim memleketimizde anti hasveniyet olarak büyük küçük ne kadar erkek varsa cümlesine karıları veya valdeleri ve hemşire ve kerîmeleri dinsiz nazarıyla bakıldılar.

Onun için Almanya'da zuhûr eden şu mes'ele-i dîniyeye Mösyö Bismark tarîk-i tesviye bulamazsa arbedenin (Meşhur muhâribe-i siysâle) gibi vahim bir netice ve bir mesnedden korkulur.

ŞARK HAKKINDA RUSYA MATBÛÂTI

“ Yeni Rusya Telgrafi” nâm gazete 15 kânûn-i evvel tarihli nüshasında diyor ki: Yunan hükûmeti Yunan Sinodosu’nun başkâtibini mücerred Rusya politikasının aleyhinde bulunduğundan azl eylemiştir.

Ve 17 kânûn-i evvel tarihli nüshasında da diyor ki: Sofya Sancağı’nda ba’zı alâmât-i ihtilâliye zuhûr etmekle hükûmet-i Osmaniye mahsûs bir komisyon akd ve ümerâ eylemiştir.

Ve 14 kânûn-i evvel tarihli nüshasında da diyor ki: Midhat Paşa Hazretleri Sadâretten infisâlinde hâl ve tesviyeleri gâyetle müşkil birçok mes’eleleri nâ-tamam bıraktı. Ezcümle Sırb ve Karadağ ve memleketeyn mes’eleleri eski raddesindedir. Hâtıme-i makâl olarak yine diyor ki: Sırbistan mutâlebe müsâ’ade etmesinden Bâb-Âlî’ye mağbirdir Karadağ mes’elesine gelince bu da sadr-ı lâhak hazretlerinin zamânında dahâ bir hüsn-i sûretle tesviye olunabiliyor.

HAKÂYIK

Bir insan müddet-i hayâtında ne kadar şey yiyib içebilir. Ve kaç sene uyku uyur. Ve insânın ne kadar vakti yürümek veya çalışmak veya eğlenmek ile geçer. Bunlar dahi herhâlde merak edilmesi tabî’î (Şid) ise de bu bâbda tahkikât-ı icrâsı fâidesiz görüldüğünden şimdiye kadar hiçbir kimse bu yolda sarf-ı vakit etmemişdi. İşte bu de’fa Paris etbâsından meşhûr bir zât Fünûn-ı Tabiyye Cem’iyyeti’ne ba’zı fukarât-ı âtîde münderic raportu takdim etmiştir.

(Elli yaşına vâsıl olmuş bir âdem altı bin gün ve gece uyku uyumuş ve altı bin gün çalışmış ve sekiz yüz gün yol yürümüş ve bin beş yüz gün ta’âm etmiş ve beş yüz gün hasta olmuş ve dört bin gün kadar dahi eğlence ile vakit geçirmiştir.

Bundan başka mezkûr elli sene zarfında yetmiş bin kıyye etmek ve yirmi bin kıyye et ve beş bin kıyye sebze ve et yemiş ve otuz iki kıyye kadar meşrubat içmiştir ki meşrubat-ı mezbûre cem’ edilse üç yüz kadar sathında ve üç kadem umkunda bir gül peyda olur.

(Hakâyık)

HADİKA

Mösyö Doktor gâlibâ bu hesâbı Paris’de yaşayanlara tatbik etmiştir. İhtimal ki Avrupa’nın ekseri büyük şehirlerinde bu sene vâsıl olanlar hakkında bu hesabın sıhhati câri olabilsin. Fakat İstanbul müstesnâdır. Öyle ale-l-ıtlak (Elli yaşına vâsıl olmuş bir âdem) deyib de bütün dünyâ hâlkı hakkında bu hesâbın sıhhatini iddiâ etmek lâzım gelmez.

Ezcümle bizim İstanbul’da elli yaşına gelmiş bir âdem on bin gece ve gündüz uyku uyur (Çünkü Avrupa Kıtası’nda bizim şehrimizden başka gecenin tamamıyla hükmünü icrâ ettiği yer yoktur.

Ve iki bin dört yüz gün yol yürür (Çünkü muntazam tesviye olunmuş bir yolda bir sâ’at mesâfe kat’ eden bizim memleketde o mesafeyi mutlaka üç sâ’atde kat’ eder. Meşakkati de caba) ve iki bin gün çalışır iki bin günde çalışmak için düşünür (Çünkü başka dürlü çâresi yoktur)

Dört yüz günde ancak eğlenebilir (Çünkü elli senede doğduğu günden hesâb etdiysek Ramazan ve Kurban Bayramları’yla Mevlid ve Surre alayları iki yüze balığ olur. Bundan başka da eğlenecek günlerimiz yoktur. Hele bayramın ilk gecesi kasvet etrâfi zulmet âfât-i ihâta eder)

Ve bin gün ta’âm edib bin günde mutlakâ hasta olmuşdur (Çünkü yediğimiz şeyler sıhhat-i bedeniyyeye değil sıhhat-i bedeniyyeyi ihlale hidmet eder) biz de bu seneye varıncaya kadar bir âdem yüz bin kab etmek yer (Çünkü ekseri evkâtını kuru ekmekle geçiren veyahud suya batırıp yiyen pek çokdur) ve beş bin kab et – o da meçhûldür – yer (Çünkü ete para vermek servete servet hâsıl etmek çalışmağa çalışmak sıhhat-i bedene muhtacdır) ve yirmi beş bin kab sebze et yer (Çünkü tedârîki o kadar fedakârlığa metûkaf değildir. Ekserisi hüday-i sâbitdir. Ba’zı erbâb-ı kemâl gibi)

Ve yirmi bin kab meşrubat telef etmiştir (Çünkü karnı tok tutmayacak şey yiyenler o kadar şey içmeğe muhtaç değildir.)

Yediği sebze hesab edilecek olsa Üsküdar’daki uzun çayırın dördü kadar takriben altı bin dönüm bir isti’âb eder ki bu kadar bu kadar bir merâ Kurban Bayramlarında İstanbul’a gelen ağnâmı bir ay idareye kâfidir.

Hesabda sehvimiz varsa Diyojen düzeltsin!.

BAZI PÂYİTAHTLAR İLE MEMÂLİK-İ CİSMİYENİN 1832 SENESİNDEN BERİ NÜFUSCA TEZEKKİSİ

Bazı pâyitahtlar ile memâlik-i cismiye'nin 1832 senesinden beri nüfusca olan tezekkîsini ya'ni her bir memleketde sene-i mezkûrede ne kadar nüfûs olub elhâlete heza ne mikdâra balîğ olduğunu mübeyyin bir İngiliz gazetesinde görülebilen cetveldir.

	1832 senesindeki	1872 senesindeki	
	Mevcûd olan nüfûs	Mevcûd olan nüfûs	Artan nüfus
Londra'da	1,624,000	3,214,000	1,590,000
İstanbul'da	1,100,000	1,800,000	700,000
Paris'de	790,000	1,950,000	1,070,000
Berlin'de	250,000	700,000	550,000
Petesburg'da	380,000	667,000	187,000
Viyana'da	310,000	605,000	695,000
Napoli'de	358,000	600,000	646,000
Madrid'de	190,000	309,000	119,000
Lizbon'da	240,000	340,000	100,000
Amsterdam'da	230,000	250,000	20,000
Liborpol'da	190,000	520,000	60,000
Moskova'da	280,000	320,000	140,000
Kelarkof'da(İngiltere)	202,000	400,000	198,000
Doblin'de	300,000	362,000	62,000
Mencıstır'da	238,000	350.000	112,000

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkar matba'asında tab' olunmuştur.

2.38. (38) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 38– İstanbul – Cumaertesi – Fî 4 Kânûn-i Sâni

Sene 1289 –5 Zilka‘de

RUSYA SEFİRİ CENERAL İGNATİF

Rusya Sefiri Ceneral İgnatif’in sevdiği bir at geçen gün dudağıyla avurdunun bir parçasını koparmıştır. Yarası pek şiddetli imiş.

Çünkü yanak ve dudak gibi dâima müteharrik ve ratib olan yerlerrin yarası ekserya kangiren da‘vet ettiği cihetle hava alırsa teşennüc edebileceği ihtimalini etbâ söylüyor.

İşittikki bu hayvanı cenerale vaktiyle zât-ı şâhâne vermiş ve ondan da pek muhterem imiş. Hatta her sabah ahıra inerek yemine suyuna bizzat nezâret eder ve bir kere de ağzından öper imiş.

MARTİNİ HENRİ

İngiltere fabrikatörlerinden meşhûr vencisterin ki (Martini Henri) tüfenklerinin müte‘ahhididir. Devlet-i Aliyye‘den yüz seksen bin lira tazminât taleb eylediği rivâyet olunuyor.

(Buna dâir Hadîka’nın ma‘l‘ûmatı pek mükemmel olduğundan ileride tafsılan hikâye edecektir)

İSTANBUL SU YOLLARI

İstanbul su yollarının maksimi olan kırık çeşme yolu sâye olacağı civârında yıkılmış olmasından molozu kâmilen su yollarına tıkadığı ve on beş yirmi güne kadar ancak tesviye ve ta‘mir edebileceği rivâyet olunuyor.

JURNAL DORYUM RİVÂYET EDİYOR.

Tuna sevâhilinde bulunan eyâlet-i mümtâzede İspanya erbâb-ı inkılâbiye hem efkâr olarak bir ihtilâl hâzırlanmakda olduğunu jurnal Doryum rivâyet ediyor.

Tuhaf şey! Eyâlet-i mümtaze hâlkı Rusya tarafından tahrîk olunduğu hâlde İspanya erbâb-ı inkılâbıyla nasıl hem efkâr olabiliyorlar acabâ Jurnal Doryum rüya mı görüyor?

GÖRİÇE'DE TEŞKİL OLUNMUŞ OLAN BİR RUM CEM'İYYETİ

Bundan iki sene evvel Göriçe'de teşkil olunmuş olan bir Rum cem'iiyeti günden güne terakkî ve tevsî' etmekde ve ahâlîsi kâmilen Arnavud olan Göriçe'de Ma'ârif-i Yunâniyeyi neşr ve işâ'e eylemekde olduğu (Nebulogus) n mahâlinden olarak neşr eylediği bir mufassıl mektubda muhakkaktır.

GARİBALDİ

(Jurnal Dorum) diyor ki:

Garibaldi refikâsından birçok kişi İspanya'da Cumhuriyet i'lânına hazırlanmakda olan erbâb-ı inkılâba imdâd etmek üzere ol tarafa azîmet eylemişlerdir.

LÂHAVLE VELA KUVVETE İLLÂBİLLAH!

Memleketimizde köpeklerin vücûdunu kaldırmamak isteyenler mutlaka ecdâd veya akrabalarından ölmüş olanların mezarını onlara telvis etdirmeye merak edenlerdir. Zîrâ bundan başka bir hizmetlerini görenler varsa Allah için söylesin.

Vâk'â bu hizmeti bu dereceye kadar altıncı dairenin öteye beriye (Buraya tebevül memnû'dur) Yollu yazdırdığı tenbihler sayesinde Beyoğlu ahâlîsi de ifâ ediyor. Hatta yüksek kaldırmadan çıkaracağımız sol tarafda tesâdüf edilen sed ki vaktiyle meزالık idi duvarı âdetâ Yeni Câmi' hilallerinden dahâ beter bir hâle gelmiştir.

Laterki gazetesi geçende Tepebaşı'nın çamurundan şikayet ediyordu. Bütün gün yolunun üzeri olan şu mezarlık duvarını acabâ görmemiş midir? Hele altıncı veyahud vaktiyle bir gazetenin dediği gibi (altıncı) dâire mekâbir-i İslâm hakkıda bu dürlü hürmetsizliği câiz görmemeli. Orayı âdetâ (Medfun-i ebval) hâline getirecek kadar ağmaz etmemeli idi.

Sabah akşam gelip geçerken orayı telvis edenler ki ekserisi Beyoğlu ahâlîsinden olan Hristiyan takımıdır.

Acabâ bir Müslüman'da onların mezarlığı duvarına tebevül edecek olsa razı olurlar mı?

LATERKİ GAZETESİ

Laterki gazetesi sâl-ı cedit münasebetiyle kıt'asını büyüterek altı sütûn üzre neşr etmeğe başlamıştır.

Vaktiyle bir zât demişdi ki (Fevâid-i ma'rifetden hissedar olan bir milletle Mahrûm olan bir komik nisbetini)

Gazetelerinin hâl-i irâe edebilir.

Pek doğru. İstanbul'da üçü Fransızca ve ikisi İngilizce ile Fransızca yazılır beş gazete var. Hâlbuki bunlar gazetelerini İstanbul ahâlisi için değil İstanbul ahâlîsinin aşrına ancak tekâbil edebilen ecnebiler için çıkarıyor hatta sahipleri de beyler paşalar gibi yaşıyor.

Biz memleketin yerlisi olduğumuz hâlde Osmanlı lisânıyla – o da bilen yanlış – beş gazete çıkarıyoruz ki küll aybile berâber beşini bir araya getirsek Fardo busfor kadar olmaz.

Husûsen dâimâ da içimizden birisi bir kaçının kapanmasını ve o sayede kendisinin revâc bulmasını temenni eder!!!.

Şaşkın hiç düşünmez ki bundan beş sene evvel (Jurnal Dukostaneti Nupel) ünvânıyla çıkan bir gazete ki başka rakibi yok idi o zaman bin nüsha sattığı hâlde şimdi dört tane rakibî ateş zebânî varken hem eski kıt'asının iki misli olarak neşr ediyor hem de yevmî üç dört bin nüsha satıyor.

Ziyade söylemiyelim. Çünkü hâlkımız pek âlîcenâbdır işidecek olurlarsa canları sıkılır.

HİRSIZ HAVADİSİ VERİR MEKTÛBLAR

Yine matba'amıza birkaç gündür hırsız havadisi verir mektûblar gelmektedir.

Hatta (Sarıkız) dedikleri Sarıgülzel Mahâllesi'nde esirci Avod Ağa nâmında bir âdemin evine üç dört gece hırsız girmiş. Bereket versin esirci evi olmasından Arap Çerkez cariyeler bir araya gelerek kimi et satırı kimi ocak küreği kaparak hırsızın üzerine hücum etmişler herifi pataklaya pataklaya kaçırılmışlar.

Yine geçen akşam da Küçük Ayasofya civârında asker zâbitanından bir zâtın hânesine hırsız girer. Hâlbuki hâne sâhibi uşağını bir mahâle yollayarak onu beklemekte

imiş. Evin altında ev hâlkından olmadığını belli edecek sûrette bir patırdı olur. Zâten kulağı kuşkuda bulunduğu cihetle eline bir şiş alarak merdivenin başına gelir. Elinde teveccüh ettiği mahâle zayâ verir bir hırsız feneri tutmuş kalıb kıyâfet yerinde üst baş temiz – Hatta rivâyete göre başındaki fesi de kalıblı imiş! – bir adamın holde orta kapıyı karıştırdığını görünce sabredemeyerek üzere hücûm ile gırtlğıhdan yakalar. Müstehak gördüğü derecede döğer. O aralık uşak da gelir bir takım da o döğer hâsılı herifi pestil ederek kapıyı salıyorlar herif dayağı yedikçe canının acısından amanın beni öldürecek misiniz? Demiş.

Ya öldürmüş olsalar hakları yok muydu? Acabâ kendisini kim da‘vet etmiş ki kapıyı açıp selamessalam girmiş?

Hasılı hırsıslara i‘lân ederiz ki öyle kâtib evine gazeteci evine nâfile yere zahmet çekip de girmesinler. Beyhude vakit zâyi‘ etmiş olurlar.

Esirci eviyle asker evinde de dayak var.

BİR VARAKA

Bana Pek Merak Oldu

Acabâ geçen tenkîhât-ı azmi sırasında mahâlle bekcileri de tenkîh mi olundu ki geceleri ne düdük ne de sopa sesi duyabiliyoruz:

Bana kalırsa ötede beride vukû‘u işidilen hırsızlıkların çoğu da mahâlle bekçilerinin gezmemesindendir.

HADÎKA

Suâliniz bu kadar mı idi? Yoksa dahâ var mı idi? Eğer bu kadarsa cevabı pek kolaydır.

Ey başında mahâlle bekçisine öteden beri âdet olan parayı veriyorsanız geceleri hem düdük hem de sopa sesi işitebilirsiniz.

Bir de kendi ta‘birinizce (Tenkihat azmi) sırasında bekçiler tenkih edilmedi bilakis lüzûmundan ziyade idi.

Hatta bir gece e‘âzımadan bir zâtın kapısında elleri sopalı izbandud kıyafetli beş nefer bekçiyi kendi gözümüzle görmüşdük ama onlar mahâlle bekçisi mi idi? Yoksa başka bir şey mi beklerlerdi? Orasını biz bilmeyiz. Hatta kendileri de bilmemek gerekdir.

TELGRAF

AVUSTURYA VE MACARİSTAN

Viyana 2 Kânûn-i Sâni

Sâl-ı cedîdin hulûli münâsebetiyle bi'l-cümle düvel-i ecnebiye seferâsı ve Kont Enderaşı vesâir vükelâ ve me'mûrîn imparatoru tebrik etmişlerdir.

Bi'l-cümle matbû'ât-ı sene-i mâziyesinin hüsn-i ceryânından bahs ediyorlar Cizvitler yeniden manâstır binâ etmeden men' olundular.

Peşte 2 Kânûn-i Sâni

Sâl-ı cedîdin hulûli münâsebetiyle Mösyö Diyak ahâlînin tevcîhini kazanmak için âsâyış ve sükûnet-i efkar-ı tavsiye etmektedir.

Viyana 31 Kânûn-i Evvel

İntihâba dâir olan nizâmnâme kânûn-i sâni'nin on beşinde Şûrâ-yı Ümmet'de müzâkere vaz' olunacaktır.

FRANSA

Paris 2 Kânûn-i Sâni

Politikaca iş'âr olunacak yeni bir şey yoktur.

ALMANYA

Berlin 2 Kânûn-i Sâni

Kont (Dveroen) Prusya başvekili ve Mösyö (Ramok) Harbiye Nâzırı nisb olundu.

AMERİKA

Filedelfiya 2 Kânûn-i Sâni

(Sant Deyş..) Cezirelerinin ilhakından dolayı memleketde bir şûriş ve hareket vardır.

ALMANYA

Berlin 31 Kânûn-i Sâni

Devlet Papa'nın Almanya'daki Katoliklere gönderdiği emirnâmenin aleyhinde protesto etmeğe karar verdi.

İTALYA

Roma 31 Kânûn-i Evvel

Mösyö (Dukoresl) buraya vâsıl oldu. Eyalet askeri ayinin baharda burada tecemmi' edeceklerdir.

İSPANYA

Madrid 31 Kânûn-i Evvel

Alfanis İhtilâli şehrimizi tahvif etmektedir.

Koba 20 Kânûn-i Evvel

Dâimâ galebeye dad-res olan erbâb-ı ihtilâl memleketimizde teksir etmektedir.

Madrid 31 Kânûn-i Evvel

(Dün Alfonis Duborlon) Karlislilerin riyâsetini der'uhde eyledi.

PETERSBURG'DAN TAHRÎRÂT-I MAHSÛSA(FÎ 17 KÂNÛN-İ EVVEL)

Geçen haftaki mektûbumda Rusya kabînesinin ba'zı hafâyâ-ı siyasiyesinden bahs etmeyi va'ad eylemiş idim.

İşte ana fikir-i âtiye ile ibtidâ etmek isterim geçen teşrin-i evvel efrencinin on dokuzuncu cumaertesi günü idi ki telgraf telleri nöbet-i ateş eder gibi birbirini müte'âkib Midhat Paşa Hazretlerinin sadâretten infisalleri haberini vermiştir.

Rusya matbû'âtının hemen ekserisi tebdil-i mu'lin olan telgrafnâme-i mâhsûsa ilâveler neşriyle o saat i'lân eylediler.

O gün akşam üzeri ve ertesi günü çıkan gazeteler bu tegrafnâmeyi derç ile müşârünileyh hazretlerinin meslek-i siyâsiyesi hakkında uzun uzadıya mütâla'alar beyân eylediler.

Buraya muvâsalatım ki altı ayı mütecâvizdir. Bu müddet zarfında efkâr-serbesti tarafdârı bir iki gazeteci ile ahabbı olduğum cihetle ekseri mülâkatımızda Rusya'nın Şark hakkındaki meslek müttehizi üzerine bahs etmekdeyiz.

Bunlardan birisi Kırım Muhârebesi'nde Devlet-i Aliyye'ye esir düşmüş mektebdan çıkma bir mülâzımdır ki muharran za'f basara mübtelâ olduğu cihetle sınıf-ı askeriyeden çıkarılmışdır. Sinni kırk raddelerinde lisân-ı âşinâyı ve mahsûl-ı fikir ve kalemi sayesinde yaşar bir zâtdır. Ekseriya politika mesâiline engele girişmekde olduğum cihetle Midhat Paşa Hazretlerinin azlini haber veren telgrafnâmenin böyle ilaveler neşriyle i'lân edilmesindeki hükûmeti – biliyor muşum gibi – sordum. cevabında dedi ki:

“Ben Mosko Oğlu Moskum lakin başkalarının vatanına tecavüz etmek fikrindeki Moskolardan değilim. çünkü vatanım indimde nasıl muazzez ise başkaları nezdinde kendi vatanlarının öyle muazzez olduğunu bilirim. Büyük Petro'dan beri Rusya tâcını giyen hükümdarlarımız ise âlemgir olmak sevdasına düştükleri için dâima onun esbâbını isdihtar ile meşgul oldukları size hafi değildir.

-Fakat ben yine tekrar ederimki böyle âlemgir olacağım diye ötekinin üzerine musallat olmak fikrindeki Moskolardan değilim – İşte bu maksad-ı istihsâl için yedi sekiz sene vadır ki ortaya bir Panslavizm mes'elesini çıkardılar.

Devlet-i Osmaniye ile Avusturya devleti tabi'yyetinde bulunan İslavları ayırıp – güyâ – müstakil etmek isterler. Onların ayrılmaları ise bi't-tabi Devlet-i Osmaniye'nin maddi ve ma'nevi za'fına mûcib olur. O ayrılacak ve sonra tâ kendi kendine idare olunacak olan İslavlara ise mutlaka Rusya vesayet eder. Öyle bir zamanda ise Devlet-i Osmaniye'yi – akıllarınca – bel' etmek pek kolay imiş. İşte İslavları hürriyet adalet servet istiklal vaadleriyle ittihâda da'vet etmek bu mütâla'aya mebnidir. Paşa hazretleri ise Tuna'da Vali bulundukları müddetçe bu maksadı terviç için Bulgaristan'na sevk olunan fâsidlerin kimini tutub salb etti kimini nefi etti kimini ürküdüp kaçıtdı. Hâsılı Tuna'dan infikakına kadar Rusya'nın her dürlü tedbirine mani oldu.

Muahharan İstanbul'a çağrılarak Şûrâ-yı Devlet-i teşkil ettiği zamandan birkaç ay sonra yerine Tuna Valisi olan her kim ise Midhat Paşa zamanındaki tedâbiri icrâda takâsül etmesinden Rusya yine İslav komiserleri sevk etdi. Hâlbuki Midhat Paşa kendi evi gibi köşesini bucağını temizlediği Bulgaristan'ın Tuna'dan infikâkının üçüncü ayında yine erbâb-ı fesâd ile dolmuş görünce dayanamayarak kalkıp Tuna'ya kadar geldi. O

zamanda yirmi kişi salb ederek memleketin asayişini i‘âde ve Panslavizm efkârını bir dereceye kadar mahv etdi. Muahharan Bağdad’a ta‘yin olunduktan sonra – işitdiğimize göre – Bulgaristan’da müteyakkizâne hareket edilmesini yine tavsibden hâli olunmazmış.

Orası iki buçuk sene geçdikden sonra bu kere İstanbul’a avdetiyle berâber Sadr-ı a‘zam oluşu Rusya politikası üzerine bir alt kâsire düşürmek kabilindendir. Öyle bir zâtın sadâretten azli haberini bu fikirdeki Moskolar ilâvelerle neşr etseler çok mudur?

Yine de cevaben “Midhat Paşa Hazretleri infisâl etdi ama yerlerine gelen zâtta ticârib-i fevkaledeleri cihetiyle tedâbir-i siyâsiyede Türkista’na emsâli nâdir gelen i‘âzâmdandır. Panslavizm taraftarları zan etmesinler ki bundan biraz evvel olduğu gibi öyle mümâşât-kârâne bir politikada bulunsunlar.

Devlet-i Osmaniye’nin şimdiki hâli hiçbir zaman makis değildir. Hâlk mevkilerinin ehemmiyetini düşmanlarının kudretini dostlarının hamiyetini pek a‘lâ öğrendiler. Hükûmetde evvelki gibi yâ tâli‘ veyahud – taliğden dahâ ziyade işe yarayan – sahâbet sâyesinde nâil mesned olmuş âdemler kalmadı. Herkes vatanın selâmeti düşmanın felâketi ne ile hâsıl olacaktır. Pek iyi öğrendi bu gün Türkistan’ı farz etmek pek büyük hatadır.

Devletin mekâtib-i askeriyesi muntazam güzel zâbıt yetiştiriyor askerin ta‘limine eslieânın en muntazam sûrete tahviline mühimmât-ı harbiyenin dâimâ tedârik ve tezyidine çalışılıyor. Husûsan donanmaları pek mükemmeldir.

Ondan başka vaktiyle Hristiyanları dilgir eden hâlatın ki bâdileri ba‘zı uşaklıktan yetişme valiler idi şimdi hiçbir kalmadı. Memâlikin her tarafında muhâkim-i tanzim edildiği cihetle kimsenin şikâyet etmesine mahâl yokdur” dedim.

Kendisi zâten Panslavizm hayâl-ı hâmında olmadığından başka her komik serbestisini arzu eden takımdan olduğu için bu izâhâtıma izhâr-ı mahzûziyet eyledi.

Bu hafta bu kadarla iktizâ eyledim gelecek mektûbla va‘adimi incâza-i müsârât edeceğimi beyân ederim

Muhibiniz

D . B

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkar matba‘asında tab‘ olunmuştur.

2.39. (39) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 39– İstanbul – Pazarertesi – Fî 6 Kânûn-i Sâni

Sene 1289 –6 Zilka‘de

SADR-I A‘ZAM HAZRETLERİ İYİLEŞMİŞTİR

Sadr-ı a‘zam Hazretleri iktisâb-ı âfiyet buyurmuşlarsa da bir iki gün dahâ dışarı çıkmayacaklardır.

MECLİS-İ HÂS

Dünkü gün Meclis-i Hâs yine Kamil Paşa Hazretlerinin riyâsetleri tahtında aktedilmiştir.

MAHMUD PAŞA‘NIN ZİYARETİ

Sadr-ı esbâk Mahmud Paşa Hazretleri pençşenbe günü Almanya sefâret-hânesine azîmetle Mösyö (Gödel) n vizitesini i‘âde etmiştir.

(Laterki)

LATERKİ DİYOR Kİ

Laterki diyor ki:

Beyoğlu‘nda gezinenlerin kise ve ceblerine dikkat eylemelerini ihtâr ederiz.

Çünkü yortiler münasebetiyle yankesiciler fevkalade tekessür etmiştir. Bu günlede sâ‘at ve kiselerini kaptırmış pek çok âdem biliyoruz. Ezcümle Fransız tiyatrosu artistlerinden biri geçen gün Galata‘da ağır kıymetli bir altın kordonunu çaldırılmışdır.

ASÂYİŞİN İ‘ÂDESİ

Evvelki gün Fransa‘dan gelen bir telgraf asâyişin i‘âdesini haber veriyor.

(Şüphe etmeyiz ki yarın yine aksi haber verilir.)

PETERVARADİN

Macaristan‘da vâki‘ Petervaradin şehrinde bulunan Sırb komitelerinden yirmisinin dağıtıldığını telgraflar heber veriyor.

RUSYA DEVLETİNİN ESBÂ HAKKINDAKİ MAKSADI

3 kânûn-i sâni tarihiyle Berlin'den gelen bir tegrâfnâme Rusya devletinin esbâ hakkındaki maksadını İngiltere devletine resmen bildirerek yakında Afganistan'a sevk edecek hazır bulunmak üzere İngiltere devletine zâbıt a'zâsı teklif eylediği sûret-i sahîhede rivâyet olunduğunu haber veriyor.

ALMANYA

Almanya sâbık umûr-ı harbiyesi nâzırı Ruive'nin Prusya başvekâletine ta'yin olunması Almanya'da takdir-i âmayı mûcib olmamış imiş.

İSLAND CEZİRESİ'NİN AHÂLİSİ

Mukaddemâ İsveç ve Norveç devletinin eczâ-yı memâlikinden iken bir müddetden beri Danimarka'ya mülhak olan (İsland) Ceziresi'nin ahâlîsi Danimarka'ya ittihakları olan 1848 de Danimarka Kralı yedinci Frederik hürriyet-i milliyelerine dâir kendileriyle akd-ı muâhede etmiş iken bugün Danimarka hükûmeti Cezire-i mezbûreyi âdi bir eyalet hükmüne koyarak kâfe-i kavânîni – Cezire-i mezbûrenin diyetine danışmaksızın – orada icrâ etmek istediğinden mâ'adâ Danimarka Şûrâ-yı Ümmet'ine İslandalı meb'ûsân kabul edilmesinden Cezire-i mezbûre ahâlîsi Danimarka hükûmetinden rugerdan olarak tekrar Norveç Devleti'ne iltihakı arzu etmekte imişler.

GİRİD'DEN TAHRİRAT-I MAHSUSA(FÎ 32 ŞEVVAL 89)

Hadîka'nın Bingazi Müslümanlarına hâlkı iâneye da'vet eden bendi buraca pekçok tesir hâsıl ederek umumun himmet ve rikkatini tahrîk eyledi.

Bu biçârelerin İstanbula dökülenleri bir dereceye kadar yiyecek ekmek bulamıyorlarsa da buraya gelenleri hakikate rikkatfeza bir mahâldedir.

Vâk'â ahâli tarafından havâyic-i ruzmerrelerine muâvenetde kusur edilmiyorsa da kurbiye-i mevki'ye münâsebetiyle Bingazi'den buraya pekçok nüfûs geldiği cihetle ahâli garibtevazlık kâ'idelerini dilhâhları vecihle îfâya kadar olamadıkları için teessüf etmekte idiler.

Hâlbuki geride kalanlara nisbetle İstanbul'a gidenleri onda bir raddesinde bulunduğu hâlde Hadîka'nın açmış olduğu deftere en ziyâde hamîyyet ü keremlerine güvenilen zevâtın hiç biri tarafından cüz'î ve küllî bir şey verilmemesi fevkalgâye

istiğrâbı mûcib oldu. Nasıl olmasın ki?: Hadîka'nın açtığı deftere ibtidâ vaz' rakam hamiyyet edenlerden üçü taleb-i ulûmdan idi.

Bu cihetle İstanbul hâlkı mekârim-i ahlâka yakışmayacak sûretde bir hamiyetsizlik eseri gösterdiler demekten bir türlü kendimi alamadım.

Cezire'nin ahvâline gelince havalar pek mu'tedil gitdiği ve hamd olsun ba'zı bedellerde vukû'nu gazetelerde okuduğumuz gibi şiddet sermâ veya rüzgar ve kesret bârân asrı olarak bir güne hasar vukû'a gelmediği cihetle zeytin mahsûlü Cezire'nin her tarafında me'mûl olmayacak derecede bereketlidir bağın müsteta [1] sı kırk üç kırk dört guruşa satılıyor.

Vali Paşa Hazretleri Cezire'nin her tarafını dolaşarak iktizâ eden ıslâhâtı icra etmek niyetinde bulunduklarını evvelki mektûbumda beyân eylemiş idim. Bu dûrî havaların biraz dahâ iyileşmesine ta'lik buyurmuşlar imiş.

Teessüfe şâyân olan hâllerdendir ki Cezire hâlkının levid kumpanyası vapurlarından başka posta vapuru gördüğü yoktur. O da bir iki haftadadır.

Bilmem esnâ-yı seferinde fırtınaya mı uğradı nedir? Mi'âdi şaşırdı. Bu cihetle mektûblarınızı vaktiyle alabileceğinizi me'mûl edemem.

[1] Müsteka bir nev' ölçektir ki takriben sekizbuçuk okka zeytinyağı olur.

ATİNA

Atina'da biykes ve yetim kalan çocukları okutmak için Parnasus nâmıyla bir cem'iyet teşkil ederek mahsûs bir mekteb küşâd eylemiş olması üzerine Atina bakkallarından iki kişinin cem'iyet-i mezbûreye i'âneleriyle berâber irsal eyledikleri mektûbları (Efir Yesitonsir Yenison) nâm Atina gazetesinde mütâla'a olunacak ibrete şâyân görülmesiyle tercüme olundu.

PARNASUS CEM'İYYETİ RİYÂSETİNE

"Fakir ve yetim çocukları kabul ile ta'lîm ve terbiye ve iksa ve i'âşe etmek üzere bir mekteb te'sîsine himmet ettiğinizi haber aldığımından pek ziyâde memnun oldum.

Ben bir fakir âdemim. Fakat kudretim yetdiği mertebe vatanıma olan borcumu îfâdan hiç utanmam. Binâenaleyh mekteb için i'âne olarak takdim ettiğim altmış drahmiyi kabul etmenizi temenni ederim.

İmza

Bakkal Sirobir

DİĞERİ

“ Re’is Efendi!

Te’sis ettiğiniz mekteb ile vatana bir büyük lutf etdiniz.

Bu cihetle herkes bu fii’l-i hayrınızın devâmı için elinden geldiği kadar mu’âvenet de bulunmağa borçludur.

Ben ne zenginim ve ne de geçinmeğe muktedirim.

Fakat bu sene kendime hiç esvâb yaptırmamağa karar vererek size bu elli drahmiyi gönderir ve iş bu emir-i hayrı tevsî’e muvaffak olmanız için cenâb-ı hakka gece gündüz dualar eylerim”

İmza

Bir Bakkal

Cem’iyyet küşâd ettiği mektebin yerini icâr ile tutduğu cihetle birkaç yüz çocuk isti’âb edebilecek bir mekteb te’sis ve bina etmek teşebbüsünde olduğundan Atina ağniyâsından Mösyö Sitoğris nâm zât mektebi kesesinden bina etmeği arzu ederek cem’iyyet tarafından lâzım gelen arsanın ta’yini ve irâe edilmesini taleb eylemiş ve cem’iyyetde Atina’nın münâsib bir mahâlînde arsa aramakda imiş.

Yapılacak mektebin binasına yüz bin drahmi kadar sarf olunacaktı.

HADİKA

Vatanperverlik. Büyüknüvazlık işte böyle olur. Yunanlılar bizden ayrılalı kırk kırk beş sene oldu. Bu müddet içinde ne muntazam bir idare gördüler ne de hâricden katılan fesad ateşlerinden hâli kaldılar. Yine bunula berâber ahab-yı vatan vazîfe-i mukaddesesine çalışdılar.

İçlerinde haydutlar zuhur etdi. Yıllarca hem kendilerini hem komşularını hem misafirlerini azrar etdi. Fakat yine içlerinde fazâil-i insâniyeye muvaffak-ı hizmetlere çalışan adamlar da bulundu.

Vatanlarında fesad ateşleri alevlendi. Senelerce memleketlerini yakıp kavurdu. Şerâreleri kah beş on mil uzakda bulunan mevâki'-i mücavereye çok sıçradı. Bununla berâber zamânın mukteziyyatına hizmet eder akılâda çıkardı.

Biz altı yüz yıllık bir devletiz. Bir vakitler seyf-i şecâ'atle zabt ve tevsî'-i memâlik eyledik. Nihayet ilcâ-i zaman ile sill ettiğimiz seyfi kınına koyduk.

Fakat ona bedel ile kalem alıb da geçmiş hesap ve geleceği te'min etmekliğin yolunu düşünmedik!!!!

Vâk'â mazîye te'esüf fâide vermez. Fakat hiç olmazsa insan olan zâyî'âtını düşünmekle kazanacağını muhâfaza etmeyi ve hiç değilse ve kazancın esbâbını tedârik etmeyi olsun keşfe çalışıyor yâ. Biz yavaş yavaş sadeden çıkmağa başladık! Murâdımız bizde de ağniyâ bizde de vatanperver hamiyet sahipleri bulunduğunu onların da böyle mektebler tabhâneler yaparak nur-ı dide-i vatan olan etfali okunmaya aç gariban bi-kes çocukları giydirib kuşadıb terbiye etmeye bezl-i mürüvvet etmelerini söylemek idi. Heyhat! Hiç yaldızlı tavanlı yalılar konaklar bağlı bahçeli köşkler yapmakdan böyle hayırlara meydan mı kalır?

Üç beş bin guruş verib de bir çocuğun iki senelik ma'yişetini te'min için poytoncu elbisesiz veya sefireler çiçeğimiz mi bırakılır? Yazık bize yuf bize! Biz ağniyâmızdan kat'-ı ümid edelim. Çünkü onlara el uzatan parmaklarından hayır gelmez ki latif me'mul ediyoruz.

Millete bakalım. Bizde de elli drahmiye mukâbil iki yüz elli kuruş verebilen manav Mehmed Ağalar börekçi Musa Ağalar simitci Murtaza Ağalar vardır. Onlardan isteyelim.

Çünkü vatan onların vatani çocuklar onların çocuklarıdır.

Biraz acıca söyledikse de ma'zur buyrulsun çünkü maksadımız şahsi değil umûmîdir.

FİŞER

Kurya – Laterki – Nesvelogos vesâir mahâllî gazetelerinin birkaç sûtûnu (Kehhâl-i meşhur) Fişer’in medâyhine hazır olunmuştur.

Bu zâtın mahâret ü hazâkatı bütün Avrupa’da meşhur imiş! Bu kere İstanbul’u terk ile Mısır’a azîmete niyet etmişse de memleketimizde za’f-ı Basra mübtelâ olarak böyle bir kehhâle eşedd ihtiyaç ile muhtaç olan alîlleri mahrum etmeyi gönlü istemediğinden bir müddet dahâ lütfen burada kalacakmış (Himmeti var olsun)

Hadîka’nın ma’lûmâtına göre bu zât (Ya’ni Fişer) bundan yirmi sene evvel kırk kırk beş yaşında olarak vefât etmiştir.

Acabâ bu zât bir müddet sonra i’âde-i hayâtı mı etdi? Yoksa Fişer nâmı her kehhâl-i meşhûre ilm olmak Avrupaca kâide hükmüne mi girdi?

Buralarını meddâhi olan gazetelerden su’âl ederiz. Hadîka’nın i’tikâdınca Mösyö Fişer bu ismi satın almış olmak gerekdir. Çünkü elli liraya kadar satılmış. Bana kalırsa Fişer’in vefât ettiğini âlem bilirken böyle sonradan takma ismin – ki bir arabîyi alçı fıçısına batırmak kâbilindendir – hiç hükmü yodur. Fakat bizim memleket müstesnâ.

LONDRA AVUSTURYA SEFİRİ

Londra Avusturya Sefiri Kont Bayeset Viyana’ya müteveccihen Londra’dan hareket eylemiştir. Londra gazeteleri bu azîmeti müşârûnileyhin Kont (Andaraşı) nin yerine Başvekil nisb olunmasına haml ediyorlar ise de Kont de Bayeset’in bu azîmeti bir emir-i siyasi için olduğu takdirde dük (Doğramon) n uzviyâtından dolayı olmasına dahâ ziyâde ihtimali vardır. Viyana’dan vârid olan bir telgrafnâme dahi bunu te’yid eder.

Dük Doğraman Fransa İmparatorluğu zamanında Viyana’da Fransa Sefiri idi. Müşârûnileyh mukaddemâ bir havâdis neşr eyledi ki güyâ “Fransa ile Prusya beyninde bir muhârebe vukû’unda Avusturya devleti Fransa’ya her vecihle mu’âvenetden geri durmayacağını va’ad eylemiş” ve hatta Fransa ile Prusya beyninde kaza münâsebât olunduktan sonra dahi “Avusturya devleti Fransa ile müttefik olduğunu” kendisine tebliğ etmiş idi. İşte Dük Doğramon buralarını Fransız gazeteleri vâsıtasıyla neşr eylemekdedir.

Avusturya ise Fransa ile bu dürlü bir ittifâk muâvenetkârânede bulunmadığından bu neşriyât tabî’î-i devlet müşârûnileyha nâmusuna mahâldir. Dük Doğramon Viyana’da Sefir bulunduğu müddetde Avusturya idâre-i umûru Kont Andaraşı ile Kont de

Bayeset'in yedinde bulunduğu cihetle Dük Doğramon neşriyatını (Sahih olmadığı takdirde) redd ve cerh etmek elebette müşârinileyhamaya râci'dir.

Bundan dolayı Kont de Bayeset'in Viyana'ya avdeti mes'ele-i mezkûreye dâir Kont Anderaşi ile müşâvere etmeğe mebni olmak gerekdir.

RUMCA HURUF VE TÜRKCE İBÂRE İLE NEŞR OLUNAN ANADOLU GAZETESİ'NDEN AYNEN NAKİL

Panslavizm'in suhûletle intişârı emrinde intihâz olunan ve hukuk-i milele mugayir bir tedbir:

Rusya devleti memâlikinde bulunan Müslümanlardan zükûr ve enâs olarak bir çok gençleri Rus mekteblerine alarak Rusca okudur ve hocaları dahi Müslüman olduğu hâlde günde yalnız bir sâ'at Türkce tekellüm ettirir imiş ve ez kaza Müslüman şâkirdlerinden biri o mu'ayyen sâ'atin hâricinde hoca ile Türkçe tekellüm ederse hocadan yirmi beş karbon cezâ-yı nakdi alınır imiş. Bu çocukların akraba ve taallukâtıyla görüşmeleri dahi kuvven memnû' imiş. Hocaları Müslüman olması ise çocuklara Rusçayı dahâ kolay tefehhim etmek üzere mebni olub Rusçayı tahsil etdikden sonra hocaları dahi Mosko olacaktır. Bu mekteblerde yetişen erkek Müslüman çocukları câmi'lerde imam ve müezzin ve vâiz ve kızları dahi mekteblerde mu'allim nasb ederek bu terkible kendi fikir batılınca tabi'atında bulunan Müslümanlara din-i hakkı kabul ettirecekmiş. Tarih-i umûmiyenin bir köşesinde bu güne sû-i niyyet ve irtikâb görmedik desek câizdir"

BOZDOĞAN KEMERİ

Üç dört gece evvel Bozdoğan Kemerî'nde meydancıkda defter-hâne ketebesinden Hâfız Hüseyin Efendi'nin evine duvarın bir taşını çıkarıp basamak peydâ ederek penceresinden girmek üzere kafesin çubuklarını kırmağa çalışan bir hırsız kadınların feryadı üzerine kaçmıştır. Gece sâ'at iki raddelerinde imiş. Ne kadar da erken. Sakın bu da (Hayâlet) olmasın.

LATERKİ

Geçen gün Kebabcı Hânı'nda bir sarrafın odasına iki kişi girerek (Kızından bir sipârîşle geldik) demeleriyle sarraf kızı filanı olmadığı cihetle hem izhâr-ı hayret ve hen de maksadlarını derk ederek dışarı çıkıp odabaşını çağırmak üzere iken herifler boğazına

sarılmış. Ve nihâyet kasasının anahtarlarını teslim etmek derecesinde iken aşağıda işiyle meşgul olan odabaşı duyub gelince herifler kaçmış ve sarraf da hâlâ hasta imiş.

(Laterki)

Mâşallah! Hırsızlar hem gündüz hem de çift gezmeye başladı. Bâri hırsız olmayanlar da birer bekçiyle gezse fena olmayacak.

TELGRAF

AVUSTURYA VE MACARİSTAN

Viyana 3 Kânûn-i Sâni

Devlet-i Osmaniye Sefiri Arif Bey ikinci defa olarak imparatorun sarayına azîmetle evvelki defâdan dahâ ziyâde hüsn-i kabul olunmuşdur.

Kont de Bayeset dahi imparatorun huzûruna çıkdı. Müşârünileyh şubata kadar Viyana’da ikâmet edecektir.

MUHÂBERE-İ ALENİYYE

Fitnat Hânım’ın yaşmağını tutunub ferâcesine ilticâ eden mektûb sahibine ayrı ayrı on beş madde hakkında irâd edilen su’âlinizi anladık.

Evvelâ Hadîka’dan ne kötülük gördünüz ki bizi cevap verdirmek için müşkül bir mevki’e da’vet ediyorsunuz?

Mâşallah efendim! Sonra tutduğumuz yaşmağın altında bağımıza gelmek istersiniz. Öyle değil mi?

Su’âl ettiğimiz şeyleri pek merak ettiniz ise ashâbını bularak kendilerinden öğrenin. Onu da zan etmeyin ki Hadîka bu suallerinize cevap vermekden korkub da bu yolda mukabele eyliyor! Estağfurullah bununla berâber hiç şüphe etmeyin ki Hadîka menfa’ati umûma şâmil olan bir şeyde kapanmağı değil bütün bütün mahv olmağı bile o kadar fedâkârlık zu’ûm etmediği gibi sizi merakdan kurtarmak için kendisini bir müddet ortadan kaldırmağı da düşünmez geçende (Ben yabancı değilim imzâlı) bir mektûb sahibine verdiğimiz nasihatı böyle giderse sizin hakkınız da da irâde mecbur olacağız . Bâkî affınızı istirham ile kendimizi bahtiyar ad eyleriz.

(Bir Vatandaş) İmzalı Mektûb Sahibine

Haber verdiğimiz havâdisin sıhhatini aklımız kesmez Vâk‘â beş altı seneden beridir bu hayâl-i hâm ile vakit geçirilir. Fakat hiçbir vakit kâbil-i icrâ değildir. Vesselam.

(Bir Saray Yerli) İmzalı Mektûb Sahibine

Şirketin söz anlamamak şi‘ârı olduğunu şimdi mi öğrendiniz? Birkaç seneden beri şirket hakkında söylenmedik söz kalmadı.

Hatta İbret gazetesi bu yaz her gün bin dürlü seyyiâtını başına kakdı. Ve hatta utandırabilirim ihtimaliyle hakkında mahsûsa ta‘birât-ı galiza bile icâd ve isti‘mâl etdi. Sanki ona söylenmiyormuş gibi hiç te’siri olmadı.

Şimdi baş tarafının tentesini mi yeniliyecek? Söylemiş olsak varsınlar mevkî parası versinler de karada otursunlar der.

Hiç keyfine göre mantık icâd eden bir idâre ile lakırdı mı olur? Şirkete lakırdı anlatmak rûzgara merâm anlatmak kabilinden bir emr-i düş vardır. Çâre ne

“Düşdük ribât-ı dehre çekmek gerek cefâsın böyledir. Bu yolda âdem eline râhat olmaz deyib müddet-i imtiyâz bitinceye kadar sabr etmeli.

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba‘asında tab‘ olunmuştur.

2.40. (40) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 40– İstanbul – Salı – Fî 7 Kânûn-i Sânî

Sene 1289 –7 Zilka‘de

RUSYA FÜTÛHÂTI HAKKINDA RUSYA MATBÛ‘ÂTI

Rusya devletinin tevsî‘-i memâlik arzusu ve Türkistan Hânlarıyla – Bu arzunun fa‘liyâtı maksadıyla – akd ettiği mu‘âhedeler Hive Hânlığı üzerine asker sevk eylemesi Türkistan’da temdîdi mukarrer olan şimendifer hatları – hâsılı Rusya’nın Asya’daki teşebbüsât ve tedâbir-i siyâsiyesi Mosko matbû‘âtı fevkalgâye işgâl etmekde ise de hiç biri de yek diğerine tatbik- i lisân eylememekdedir.

Bunlardan Golos Gazetesi diyor ki:

“Rusya devleti kendine hıyânet ederek mutâ‘iyyetini kabul etmeyen Hive Hânlığı üzerine asker sevk ile Hân-ı müşârünileyhi terbiye etmezden evvel Türkistan’ın henüz feth olunmuş yerlerindeki hâlkın Rusyalı hakkıda bürûdet ve sû-i niyetlerini def‘ ederek ileride vukû‘a melhûz olan fesâdın önünü almak lazımdır.

Türkistan ahâlî-i İslâmiyenin Rusya hakkındaki berûded ve sû-i zanları Türkistan hükûmât-ı mahâlliyesinin hürriyet ve müsâvât üzre icrâ-i hükûmet etmesinden neş‘et ettiği şüphesizdir. Eğer Rus hâkimleri adl ve hakkâniyete dahâ ziyâdece dikkat ve fesâd başlarını taharrî ile şedîden mu‘âheze ve mücâzât îde idiler Asya kemâl-i suhûletle Rusya’nın taht-ı hükmüne girecekti. “Dedikden sonra” Ruslar Türkistan’ın kendileri için bir menba‘-i servet ve sâ mân olduğu efkarında bulundukları hâlde niçin? Bu serveti dahâ suhûletle cem‘ etmeğe dikkat etmeyib de memâlik-i mezkûrede neşr-i medeniyet ed‘âsında bulunuyorlar” ? Diye hitam-ı mekal eyler.

(Boris) gazetesi ise Hive üzerine asker sevkinin te‘cilini tavsiye ederek diyor ki: Hive Hânı’na verilecek küşmal Asya’nın ticâretini kemâle Rusyalıların yed‘ine terk etmeğe ve Rusya ile Asya münâsebâtının tezâyidine sebep olacaktır.

Mezkûr gazete Rusya ticâretinin tercümân-ı efkârı olmağla Hive Hânlığı’nın fethi – Rusya ticâretine sahîhen pek ziyâde elverişli olduğu bedîhidir. (Mondrus) gazetesi Rusya devletine birinci derecede Asya-i Vasta ile teksir-i münâsebât ederek her tarafa şimendifer hudûdunun temdîdini tavsiye ile iş bu şimendiferlerin gerek sevk-i asâker ve gerek tevsî‘-i ticâret ve Asya hâlkıyla tezyid-i münâsebât maksatlarına vâsıta-i mücerrede olduğunu iddi‘â ediyor.

(Moskova) gazetesi yalnız Türkistan Hânlarıyla mün‘akid olan mu‘âhedân-ı ticâriyeyi mevzûbâhs ederek diyor ki: İş bu mu‘âhedelerden bir sâ‘at evvel istifâde etmeğe çalışalım. Çünkü eğer biz cüz‘î rehâvet veyahud yanlış bir hareket edersek onu da İngilizler intihâz-ı fırsatla oraların ticâretini elimizden kapacaklardır. Mâdem ki biz İngilizlerden dahâ evvel buralarını ele getirebildik tezellülün edib kendi sa‘yımızdan diğerlerini müstefid etmeyelim. Türkistan-i Şarkıyye’nin emîri Yakub Bey ile dahi rabt-ı münâsebât ederek o tarafların ticâretini zabt edelim. Filvaki‘ bu maksadın icrâsı için bir çok mesârife muhtâcız. Çünkü Türkistan’ın her bir tarafından fabrikalar ve mağazalar te’sîs etmek lâzımdır. Fakat Moskova ve Yeruskalaov ve vesâ’ir Rusya şehirlerinde fabrikalar te’sîs edib de yün pamuk ve ipek gibi eşyayı Türkistan’dan getireceğimiz

fabrikaları Taşkend ve Buhâra ve Hokand vesâir Türkistan şehirlerine nakl etmek elbette dahâ menfa‘atli ve dahâ ziyâde suhûletli olur.

Taşkend’de bulunan a‘lâ maden kömürü pek az mesârifle çıkarılabilir. Çünkü ahâlî-i asliyeden olan amele cüz‘î ma‘âş ile isdisham olunur ve Rus amelesini dahi Rusya’nın içinde aldıkları ücret ile çalışdırmak güç bir şey değildir.

İşte Asya’da fabrikaların te’sisi Rusya’ya yalnız ticâretce müfid olmayıb en ziyâde politikaca müfid olacaktır. Çünkü Asya’daki memâlik-i müstakile dahi Rusya’nın elinde Asya kıt‘asının ticâret ve sanâyi‘de terakkîsini ve turuk ve ma‘âbirinin tesviyesini gördükleri gibi tabî‘î Rusya’nın taht hükmüne duhûl etmeye izhâr-ı hâhiş edeceklerdir. Bu vecihle Asya’nın memâlik-i vesî‘ası Rusya’nın müstemlekâtı olacak ve İngiltere o vakit Rusya’nın servet ve ticâretine uzakdan çeşm-i hasretle bakacaktır.”

ŞARK HAVADİSİ

Evveki günkü posta ile aldığımız İndipandesb Belz gazetesi (Şark Havadisı) ünvânıyla yazdığı bir bend-i mahsûsada Devlet-i Osmaniye’nin bir seneden beri idâre-i umûrunda zuhûra gelen tahvilâtın envâ‘ ve esbâbını ta‘dâd ile şimdiki idâreye nakl-i kelâm ederek Sadr-ı a‘zam hazretleriyle Hâriciye Nâzırı devletlü paşa hazretlerinin politikaca olan mesleklerindeki selâmeti beyân etdikden sonra müşârünileyhima hazerâtından birinin mesnedinde bekâsı mutlaka diğerrinin bekâsına mütevakkıfır diyor.

İHDÂR

Paskalya veya yortu gecelerinde Hristiyan mahâllelerinde tabanca atmak âdet hükmüne girmişdi şimdi de İstanbul’un İslâm mahâllelerinde anılmağa başladı. Dün gece Bâb-ı Âlî’nin Sirkeci İskelesi Caddesi’nde birkaç el tabanca boşalttılar. Bu da gâlibâ bu senenin mahsûsâtından olmak gerek!! Her ne ise bu gibi hâllerin şimdiye kadar vukû‘ı mesbûk olmadığı cihetle böyle gecelerde zâbıtanın kollarını teksir etmesini ve İslâm mahâllâtında tabanca atanların men‘ edilmesini ihdâr ederiz.

RUM GAZETELERİ RUSYA ALEYHİNDE

Bulgar Mes‘elesı’nin zuhûrundan beri gerek Atina’da ve gerek İstanbul’da neşr olunan Rum gazeteleri Rusya aleyhinde pek şedîd-i lisân kullanmaktadırlar.

KATOLİKLERLE ORTODOKSLARIN YEVM-İ MAHSÛSALARI

Dünkü gün Katoliklerle Ortodoksların yevm-i mahsûsaları olmak münâsebetiyle Fransızca ve Rumca neşr olunan gazeteler ta‘til etmiştir.

ERMENİ MAŞATLIĞI MES’ELESİ

Birkaç günden beri ortada bir Ermeni maşatlığı mes’elesi dönüyordu. Garibdir ki bizim memleketin akvam-ı Gayrimüslimesi her mes’eleyi mezhebe intikâl ettirirler!!

Sonra yine ta‘assub Müslümânlarında kalır yâ! Altın dâire Taksim Bahçesi karşısındaki maşatlığı yerine diğer bir mahâl göstererek almak istemiş idi. Buna Emeniler maşatlığındaki (Şâpl) y yani kiliseciği bahâne ederek terk etmemek istemişler.

Basîret’in kavlince geçen cumaertesi günü Ermenilerden Berçim Afır Padişah’a arzuhâl takdim ederek maşatlığın i‘âdesini isdirhâm etmişler. Taraf-ı padişahîden de terakkî-i irâde buyrulmuş.

Yâ bizim koca Taksim Mezarlığı ki guzât-ı Müslimîn emvâtıyla doludur. Ortasından bölünerek koca bir şose yol açıldığı hâlde kimse sesini çıkarmamışdı.

Çünkü tevessü‘-i turuk için böyle şeylerle bir ba’is olmadığını Müslümanlar peka‘lâ bilirdi.

Ermeni maşatlığı ise yüz bulub bağçeye ilâve edildiği hâlde orasının letâfetini bir kat dahâ artıracığı bedîhi iken Ermeniler ilcâ-yı ta‘assubla vermek istemiyorlar!!! Bu hâlde Müslümânlar kimi yoksa hemşehrilerimiz olan Hristiyanlar kimi ta‘assub- ı bârid ile me‘yûb olması lâzım geldiğini efkâr-ı âma ta‘yin edebiliyor.

MONDOROS) GAZETESİ DİYOR Kİ

(Mondoros) gazetesi diyor ki: Bulgar ekzarkıyla Bulgar metropoliteri kendilerini şiyesmetik (Mudill) eden Rum sinodosunu red ile Rusya sinodosunun himâyesini istid‘â ve istirham etmişlerdir.

YİNE MEZKÛR GAZETE DİYOR Kİ

Yine mezkûr gazete diyor ki Kudüs Sinodosunun sâbık Kudüs patriki (Kırvus) Bağırhak ve yalnız Bulgarların lehinde bulunduğu için azl etmesinden dolayı Rusya devleti Sinodosun

(Besarabya) ve (Kafkas) da bulunan emlak vakfiyesini gasb eyledi!!!

TEKFURDAĞI'NDAN YAZDIKLAR

Tekfurdağı'ndan yazdıklarına göre mutasarrıf-ı esbak Tevfik Paşa'nın müddet-i idaresinde gerek asârın ihâlesinde ve gerek husûsat-ı sâirede zuhûra gelen uygunsuzluklardan mutasarrıf sâbık sa'âdetlü Arif Paşa Hazretleri zamanında hiçbir eser görülmediği ve memleketin erbâb-ı tezvîri ise öteden beri me'lûf oldukları mefâsid-i icrâya meydan bulamayarak birer ikişer sûrâh-ı ihtifâya çekilmeye mecbur oldukları hâlde şimdi yine meydana çıkmaya başlamışlar ise de mutasarrıf lâhak azatlu Abidin Beyefendi'nin müsellemler olan fetânet ve dirâyetleri icâbınca erbâb-ı fesâdın hiçbir vakit te'sir-i nüfûza fırsat bulamayacaklarını beyân ederiz.

TİMES GAZETESİDEN ALINAN HABER

Times gazetesi Fransa ve İspanya hükûmetlerinin unvân kavgasıyla uğraşmalarını takbih ederek diyor ki:

“Bu biçâre memleketler yok Cumhuriyet yok hükûmet- i Meşrute yok hükûmet- i Müstakile diyerek yalnız tâbi‘ olacakları hükûmetin unvânını intihab etmeğe hasr-ı fikir ve zaman ederek mesela Fransızlar – Mösyö Tiyer’in mücerred “Cumhur Reisi” mi? yoksa “Fransa başvekili” mi? Taklib olunarak lâzım geleceğine dâir konferanslar teşkil etmek gibi beyhude şeyler ile iştigâl eyliyeceklerine her ne nâm ile olur ise olsun hürriyet ve müsâvât esaslarına mebni vatanlarına hidmet etmeğe sâlih bir hükûmet te'sisiyle bu yoldaki kıl ü kâllarına hitâm vererek iâde-i emn ve âsâyiş etseler dahâ iyi olmaz mı?

İNDİPANDANİS BELERUS GAZATESİ NEW YORK'DAN ALDIĞI MEKTÛBDUR

(İndipandanis Belerus) gazetesi 3 kânûn-ı evvel tarihiyle New York'dan Aldığı mektûbdur.

Bu aralık (New York Türbin) gazetesi muharriri (Horos Garelli) nin vukû‘ vefatı cihetle mektubumu tabî‘ ona dâir havadisle imlâ edeceğim çünkü bundan dahâ ehemmiyetli şey yok ki beyân edeyim? Memâlik-i müctemi‘a bu zâtın vefâtıyla bir büyük âdem gâib etdi! Müşârünileyh bundan altı hafta evvel sıhhat tam hâlinde işler ile meşgul iken kânûn-ı evvelin yirmi dokuzunda New York kurbunda teslim-i can eyledi. Reis-i Cumhur Mösyö (Gran) bu zâtın vefâtını işitdiği gibi politikaca en ziyade hilafgiri olduğu cihetle – Meslek ve Fikirlerine bir vakit itirazdan ictinâb etmemiş idiyse de –

Mumâileyhin kemâl-i vefâkar hürriyet pervânesi indinde müsellemler olduğundan vefâtı haberinden fevkalgâye müte‘essir olarak evvelsi gün Cumhur kâtibi tarafından erbâb-ı siyâsete verilen ziyâfetde hasar bulunmaktan sarf-ı nazarıyla müteveffâ-yı müşârünileyhin cenazesine hazır bulunmak üzere ânîde New York’a azîmet eylemiştir.

Hayâtında kendi gazetesi hilâfetinde bulunan gazeteler dahi “Amerika’nın en büyük gazetecisi (Horos Garelli) vefât etti! Diye izhâr- ı hüzn ve mâtem etmektedirler.

Nasıl izhâr-ı hüzn ve mâtem etmesinler ki: onun kadar fakir ve madurları iltizâm ve onlar için her dürlü tehlike ve meşakkat ihtiyar eder. Ve hakkı teybin için efkâr-ı âliyesini gâyet serbestâne ve hiçbir şeyden çekinmeyerek meydana kor adam bu – yeni – dünyâya ne geldi ve ne de gelmek intimâli vardır.

LONDRA’DA TA‘DİL-İ İŞGÂL EDEN GÂZ AMELESİNİN DURUMU

Londra’da ta‘til-i işgâl eden gâz amelesinden beş kişi fabrika duvarlarından birini ihâfa ile müthem oldukları cihetle ba‘del muhâkeme birer sene müddetle hapislerine karar verildiği (İndipandanis Belerus) de görülmüşdür. Bu misli tehdidât ile amelenin mütalibinden vazgeçeceklerini me‘mul edemeyiz.

KALYO GAZATESİ KIYMETİ

Rum lisânı üzre Teriste’de neşr olunarak Devlet-i Osmaniye aleyhinde bulunmak şi‘ârı olan Kalyo gazetesi birçok nüshâlarını geçende İstanbul’u Rumlardan bazıları Tepebaşı’nda toplanarak ateş yakmışlar imiş.

Bir vakit yine İstanbul Rumları bu gazeteyi gibi koyunlarında gezdirirler idi. Gâliba o zaman ortada Girid hâdisesi vardı da mizâca göre şerbet verirdi.

VARAKA

Atina’da bikes ve yetim kalan çocukları okutmak için teşkil eden cem’iyyetin küşad ettiği mekteb-i mahsûsa i‘âne eden iki bakkalın mektupları sûretiyle ol babda Hadîka tarafından yazılan makâle-i hamiyetkaraneyi nazar-ı ibret ile okudum ve mekârim-i ahlâk intisabıyla fahr etdiğimiz Osmanlıların saffet-i kâşifeh-i hâli ve sâni iken bizim hilaf-ı tabiyyet ve meslek-i ihtiyar ettiğimiz gayretsizlikle Yunan milleti gibi tarih te’sisinden beri bin dürlü inkılâb ve mesâib beşiğinde sallanan bir heyet-i ahbanın ahbayı vatan husûsunda gösterdikleri mu‘âmelât-ı terakkî-i cüyâna hakikat hâlde zihne veleh götüreceğinden makâlemizi nazar-ı mütâlâ‘adan geçirdiğim zaman döktüğüm sirişk-i

te'sire pâyân yokdur desem mübâlağa-i şâiraneye haml olunmaz sokaklarda aç ve üryan gezen bir takım etfâlin ve terbiyeden mahrûmiyetini görüb durdukca merhamet ve fütüvvet-i hayâl ve hatırımızdan bile geçirmiyoruz.

Ve bu dermândelerin hazîn hazîn feryâd-ı ızdırâbını mûsikî makâmında dinleyerek telziz ediyoruz. Matbû'ât bu yolda söylemedik söz bırakmadığından biz de teksir-i sevâd-ı lüzûm hâricinde ad edelim. Beni nev'î hakkıda mu'âmele-ı kerimâne icrâyı ersen ve fitrat-i hâiz olduğumuz vazîfe olarak ecdâd-ı kirâmımızın bu yolda gösterdikleri müessir-i hamîyyet umûmun vicdânı Muhammed tende ilelebed bâkî iken şimdiye kadar böyle cem'îyyetler ve mektebler te'sîs etmek şöyle dursun terbiye-i umumiyyemize mensub olmak için başlanan Dârü's-şafaka'nın hâlâ ikmâl noksânına himmet etmiyoruz. Yoksa neşr-i ma'ârif sa'y etmeyi tevekküle mugayyir mi ad ediyoruz. Eğer öyle ise bu fikre artık diyecek yok. Yâhu biz ma'ârifî ikbal ve istikbâl te'min ve âfî de zuhûr-ı melhuz olan âfât ve devâhinin mecmû'na bîkr meh eklerim mukâvemet için istiyoruz.

Binâenaleyh medârihânımız olacak ma'ârifin ta'mîne i'tinâ etmeği istemez ve servet-i mevcûdumuzun bir küçük cüz'ünü fedâ ile hiç olmazsa birkaç numûne mektepleri yaparak payitahtımıza sorulan ve hâlkı iz'ac eden etfâlin olsun ta'lîmini arzu eylemezsen neyi edeceğiz?

Hülâsa gayretkeşlik ve ma'rifetperverlikde Yunanlıların hâline hayrân olacak dereceye tenzil ettiğimiz ve konslid peydâsıyla rahat yaşamak fikrini hamîyyet-i insâniyeye tercih eylediğimiz için ne kadar levm olunsak sezâdır.

HADİKA BAŞ MUHARRİ TEFİK BEY'E

19 numaralı Hadîka'da mu'âheze ettiğim müsle cavâben İbret'in 82 numaralı nüshasında bir varaka görmüş ve sûret-i tertibindeki intizamsızlık cihetiyle kirçe rabtını ve altını üstünü bulmak kâbil olmuyor ise de hele araya araya bir dereceye kadar okuyabilmişdim. Bendeniz bu sûrete fikrimce bir cevap tertibini tasvir ederken pençşenbe günü çıkan Hadîka'da buna dâir yazılan fikre nazır-ı mütâla'ma yetiştî.

Binâenaleyh mezkûr varakaya devr ü deraz cevap yazarak ne kendimi ne de gazetenizi meşgûl etmek istediğim cihetle tahrîrini tasvir etmekde olduğum cevap varakanın cihât-ı sâiresine müteallik olmayarak yalnız mu'terizin “Şinâsinin aleyhinde bulunmağa hâcet” terkiibini yazması ve buna nâ-hak yere böyle bir fezâhat-ı küstâhâne

isnâd etmesi üzerine vicdânımda heyecan eden te'sirin galebesiyle “Cihân durdukca âsâr-ı kemâlinden istifâde-i ma'rifete eşid ihtiyaç ile muhtaç olduğum bir fâzıl-ı hasîbin hâşâ aleyhinde bulunmak değil zâtına ittisâbdan bahs-ı fahr etmek bile hadd ve mertebemin hâricinde olduğunu i'tirâf ve husûsuyla bu fikirde olmadığımı mesele dâir yazdığım makâlede dahi îmâ etmiş iken bu bühtan-ı azîmi kabul edemeyeceğimi beyân ile hitam-ı kelâm eylerim” husûsundan ibâret idi. İşte bu ifâdemi yine tekrar ederim müslâ Şinasi merhum îcâd etmemiş ki aleyhinde bulunayım müşârünileyh hikmetü'ı-a'vâm ve safıyla ta'rif ettiği durûb-ı emsâlindendir. Hatta makâlemde bir eserin hâvî olduğu etvâr ü efkârı kamilen mü'ellifin şahsına uzv etmek hokka-i makrun olmadığını dahi alenî bir tarzda tasrih etmişdim. Mu'teriz Şinasi'nin aleyhinde bulunduğuma dâir ihtirâ' ettiği fikri makâlemin Hângi ta'biriyle isdidlâl ettiğine hâlâ ta'cib ve istiğrâb ederim?

Hülâsa varakanın hâvî olduğu muvâddan hisseme âid cihetle şu zemin ile makâleyi ihtiyar ettiğimden gazetenizin dahi hâlka hidmet vazîfesiyle meşgul iken böyle bu humâta artık cevap vermek gâilesinden azâde olmasını ve varakada kardeşim Ahmed Midhat Efendi'ye dâir olan husus için dahi cevâba tenezzül edib etmemek müşârünileyhin re'y ve efkârına menûd olduğunu beyân ve ihtâr ile hatm-i güftar etdim.

Hâlil Hikmet

MUHÂBERE-İ ALENİYYE

İzmir'de Devir Gazetesi Muharriri

Salim Efendi

Hadîka'nın on ikinci numaralı nüshasından sonra görmediğiniz ve Devir ile teâtîye tenezzül etmediğimiz hâlde bedelâtı irsâl buyuracağınızı haber veriyorsunuz. Biz Devir'i hevce sarrafımın kırâ'at-hânesinden aldığımız gibi Devir'e mahsûs olan Hadîka'yı da kırâ'at-hâneye gönderiyoruz. Demek ki kırâ'at-hâne Hadîkaları kem edib gönderiyormuş bu hâlde ba'demâ Hadîka'yı doğrudan doğruya göndereceğimiz gibi Devir'de o yolda irsal buyurmanızı rica eder. Bedelini gönderlim demenize hakîkate teessüf olunur.

Tevfik

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkar matba'asında tab' olunmuştur.

2.41. (41) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 41– İstanbul – cumaertesi – Fî 8 Kânûn-i Sâni

Sene 1289 –8 Zilka'de

KÂNÛN-İ MEDENİ-İ İSLÂM

Devletlü Cevdet Paşa Hazretlerinin taht riyâsetinde mün'akid olan Mecelle Cemi'yyeti'nin Türkceye tercüme ettiği Kânûn-i Medeni-i İslâm'ı Dokdor Serviçin Efendi'nin oğlu Viken Serviçin Efendi Fransızca'ya tercüme etmekte imiş.

(Bunu Almanlar'da kendi lisânlarına tercüme ve hatta Kânûn-i Medenileri'ni buna tatbîken tashîh ve ıslah etmekte idirler)

RUSCUK'DA BİRKAÇ NEFER BULGAR

Evvelki sabah Ruscuk'da birkaç nefer Bulgarın bir Rum kilisesine gitmeleri cihetle Rumlar ile beyânlarında bir nizâ' vukû' bulmuş ise de Vali Paşa Hazretlerinin yetişmesi üzerine başka dürlü uygunsuzluk zuhûr etmediğini telgraf haber veriyor.

İZMİD'DEN ANKARA'YA ŞİMENDİFER

Rumeli şimendiferiyle İzmid'den Ankara'ya ve oradan Diyarbakır'a kadar temdid olunacak demiryollarının ikmalî için 25 milyon İngiliz lirası bir istikraz akdine irade-i seniyye-i talik ettiği ve bu türlü mesarif-i mahsusaya nezaret için bir idareye teşkil-i mestur olduğu buradan Times gazetesine haber verildiğini telgraflar beyan ediyor.

SIRB İMÂRETİ

Sırb imâreti kendine isnâd olunan tedârikat-ı harbiyeyi resmen tekzib ediyormuş.

ATİNA'DAN HABERLER

Atina'dan 6 kânûn-i sâni tarihiyle vârid eden bir telgrafnâmenin mâiline nazaran Mösyö (Petmeza) Bahriye ve Mösyö (Kalifornas) Ma'ârif-i Umûmiye Nezâreti'ne ta'yin olunmuş veya bi'l-cümle valiler yakînen vukû bulacak emir-i intihâba dâir hükûmet-i merkeziye ile müşâvere etmek için Atina'ya celb edildiği gibi Loriyum maden

mes'elesine hitâm verilmesi husûsunda ba'zı seferânın vesâdetine mürâca'ad edilmiş imiş.

ASYA-İ VASATÎ

4 Kânûn-i sâni tarihiyle berlinden alınan bir telgraf "Rusya ve İngiltere devletleri ileride Asya-i Vasta'dan dolayı beyânlarında bir vak'a hudûsuna sebep olmamak için Asya memâlik-i müstakilesinin hudûdunu ta'yîn ve tahsis etmeği mevki-i müzâkereye koyduklarını" haber veriyor.

JURNAL DORUM) DA GÖRÜNEN BİR BEND

(Jurnal Dorum) da görünen bir bend:

Ba'zı gazeteler Ermeni Katoliği mes'elesine dâir bahsettikleri sürede ta'assublarından dolayı hakikat hâli belki sizin gayr-i mu'teber imzâlar ile veyahud bütün bütün imzâsız aldıkları ba'zı havâdis-i kâzibeyi neşr etmektedirler.

Ezcümle (Jurnal Dufloerans) gazetesi "Ermeni Katoliği mes'elesinin sûret-i ahîresi" ünvânıyla neşr ettiği bendinde Sadr-ı a'zam Hazretlerine birçok sözler isnâd ve iddi'â ediyor!

Hâlbuki Fehâmetlü Devletlü Mehmed Rüşdü Paşa Hazretlerinin adâlet ve hakkâniyeti ve tabi'at ve ahlâkı âlem-i siyâsetde müsellemler olduğundan öyle sahte ve garezkârâne mektublarla onların şöhret-i sahîhelerine şeyn götürülemeyeceğinin bilinmesi lâzım gelir.

Bir de terk etmenin meşhûr âfâk olan fezâil-i mahâsın-i ahlâk hakkında bir gazetenin isnâdâtı hâlkın sû-i zannını da'vet edemez.

(Jurnal Dufloerans) ve cehlinden dolayı isnâdât-ı kâzibeden ibâret olan sözlere "Hakikat" nazarıyla bakılır.

İnsâniyet – ve rahm ü şefkat – mihmânüvazlık – ve mekârim-i ahlâk gibi hasâis bir güzîdenin terk-i ümmetin şîârı olduğunu bilmiyor. Osmanlı hükûmetinin din ve milliyet ve ahlâkına bakmayarak Ermeni milleti hakkında mebzûl olan hüsn-i tevcihini ve Ermeni hasta-hâne ve mektepleri vesâir şeylerine revâ gördüğü imtiyâzât ve ihsânâtı duymamış mı?

(Jurnal Dufloerans) n iddiâsını dahâ mufassal bir vecihle cerh edebiliyor idi. Fakat mezkûr gazete “Mes’elede bî-taraf olmayanların sözüne çok da inanılmaz” demesiyle kendi kendini cerh ediyor.

Ermeni Mes’elesini gelince Devlet-i Osmaniye hiçbir vakit tabî’asının hürriyet-i vicdan ve diyânetlerine müdâhele etmemiş ve etmiyor. Ermeni Katolikleri ile (Kopalyan) efendiyi intihab etdiler. Devlet nasıl mâni’ olabilir idi? Devlet-i Osmaniye bu dürlü mes’elelerde hiçbir vakit cebir ve hüküm etmiyerek ekseriyete i’tibâra karar vermeyi muktezâ-yı adâletinden bilir.

HADİKA

Bu isnâdât ne gibi şeyler ise tabî’î ashâbına âid olmak lâzım gelir. Şübhe etmeyiz ki – Ermeni Katoliği mes’elesinde – gerek Osmanlıların en güzîde bir vezîri aleyhinde bulunanlar Hasan Efendi ile avenesinden ibaretdir.

Hâlbuki bu mes’eleye ne devler müdahale etdi ne de Müslümanlar karışdı.

Mes’elenin asıl hudûduna umûr- ı dünyâyı değil umûr-ı cemâniyeyi – ki politika maksadıyladır – husûnun Roma ruhbanlarına terk etmesi sebep olmuşdu.

Yoksa Katolikler pek a’lâ bilir ki Katolik kısmı Papa’nın evâmirinden (Eğer dini ise) herhângisine etbâ’ etmezse (Mudill) olmak lâzım gelir.

Yâ hâl böyle iken niçün muhâlefetde ısrar etdiler? Deniliyorsa cevâb veririz ki Katolikler hâlâ gerek lisânen ve gerek vicdânen Papa’yı tasdik etmekte. Fakat bir milletin patrik-i hukuk cismâniyelerini ki kendilerine tâbi’ oldukları hükûmetin ihsân buyurduğu bir nev’ imtiyazdır.

Roma krisbisinin atebesine cümle-i makâmında takdîm ederse millet onu tanımamak ve aleyhinde bulunarak azlini talep etmek ile ne delâletde kalımışve ne de Papa’ya muhâlefet etmiş olur i’tikâdındayız. Fakat yine pek kalbi kuvvetle söyleyemeyiz. Çünkü (Katoliklik) acâyib bir şey! Demekki papa bir âdeme hânesinden çıkmağı teklif eder de herif evkâfın senetlerini göstererek (Hayır bu ev benimdir) derse yine delaletde kalır!!!

Sadr-ı a’zam Hazretlerine olunan isnâdata sebep ise müşârünileyh hazretlerinin bu mes’elenin en civcivli zamânındaki Ali Paşa’nın evâhir-i ömrüne karîbdir. İşin âdetâ dînî derken düvelî bir mes’ele şeklini alarak âdeta muhâkale-i siyâsiyeyi işgâl ettiğini his

etmeleri üzerine mes'elenin künh ü hakikatini mübîn olarak kaleme alarak meclis-i mahsûsada karâit buyurdıkları lâyihadır.

Fakat müşârünileyh hazretleri meşhûr olan âkıbet-i endişenâkları hasebiyle hudus eden bir mes'elenin ileride hâsıl edeceği neticeyi ibtidâsında keşf edebilmek hâsasına mâlik olduklarından mes'elenin ibtidânı rengini değiştirerek bir takım elvan-ı ucubeye tahvil ettiğini Devir'den müşâhede eylemeleriyle mezkûr lâyihayı kaleme almışlar idi.

Vâk'â Hüseyin Efendi mütesaddî olduğu mefâsid-i icrâdan bu lâyihadan sonra mahrum olduğu için burada (Sadâ-yı hakîkate) Roma'dan dâ-yı hakkâniyete bendler yazdırabilir.

Fakat ne Osmanlılara bir şeyn-i irâsına ve ne de Osmanlıların yegâne Sadr-ı a'zmi olan Rüşdü Paşa Hazretlerinin şânını ihlâl kudretyâb olur.

Bir de Jurnal Dorum Devlet-i Osmaniye Ermeni Katoliklerinin hürriyet-i vicdânlarına müdâhele etmedi diyor.

Tuhaf şey! İnsanın hürriyet-i vicdânına Osmanlı hükûmeti değil Papalar engizisyonlar bile müdâhâleden âcizdir. Osmanlılar gayr-i tecâvüz etmediği hâlde değil bir komik hürriyet-i vicdânına hiç kimsenin ef'âl-i hürriyetine bile müdâhâle etmez. Bunu edenler veya etmeyi tasavvur edenler olsa yine Katoliklerin ulularıdır ki o da iddiâyı ma'sûmiyetden neş'et etmek sekrâtedendir.

MARTİNİ HENRİ TÜFENKLERİNİN MUKÂVELENÂMESİ

Martini Henri tüfenklerinin mukâvelenâmesini geçen ağustosun on dokuzunda neşr ettiğimiz bir nüshamızda Dâr'ş-şûra ile Mösyö Vençister beyinde iki yüz bin Martini Henri tüfenki için akd olunan mukâvelenâme ba'zı mazarrâtından bahs ile hükûmeti intibâha da'vet etmiş idik.

Husûsan Amerika'da (Peruvindas tulkomepanyası) fabrikasından başka Henri Martini tüfenkini kimsenin yapmağa hakkı olmadığını da beyân etmiş idik.

O zaman Bâb-ı Seraskeri bu ihtârimıza hiç kulak asmadı. Hakbuki bu gün Mösyö Vençister Devlet-i Osmaniye'den bir büyük tazmin taleb ediyor.

Ve hatta bu tazminatını mukâvele nâmında altıncı bendi hükmünce tarih-i mekâveleden nihayet iki ay kadar a'mâl edeceği Martini Henri tüfenklerinin üç kıt'a numûne i'tâsı lazım gelirken onun verilmemesi için taleb ediyor.

Bir kere şunu suâl edelim. Acabâ Mösyö Vençister'in tüfenkleri a'mâle hakkı var mıdır? Müşâhede olunan hâller hilâfını isbât eder.

Mösyö Vençister'in bu-babda ittihâz ettiği tarika bir şey diyemeyerek yalnız şu hakîkati ta'biyyin etmek isteriz ki "Kimse mâlik olduğu bir şeyi başka sene terk edemez."

Binâenaley Mösyö Vençister uhdesinden gelemeyeceğini ibtidâsında bildiği hâlde bu işi deruhde edib de sonra icrâsına kudretyâb olamaması üzerine Bâb-ı Seraskeri mumâiley aleyhinde ikâme-i da'vâ etmek lâzım gelirdi!.

İşte şu şâyân olan vak'ayı yazmaklığımız ecnebilerin icrâsına kâdir olamıyacıkları bir işi ba'demâ devletimizle mukâvele etmemeleri içündür.

Binâenaleyh Dârü's-şûrâ'nın bu mukâveleyi tanzimde olan yolsuzluklarını meydana çıkarmak için Serasker Paşa Hazretlerinin bir tahkik hey'eti ta'yin buyurmalarını tavsiyeden kendimizi alamayız.

Gerçi bizim sâlifü'z-zıkr 19 ağustos tarihli nüshamızda meydana koyduğumuz ma'lûmât ile Levat Times'ın 30 kânûn evvel tarihli nüshasında dahâ mükemmel olarak verdiği taksîlât-i mükârin hak görülüyorsa askerin böyle müddet-i medîde silahsız kalmalarıyla berâber âtîde Hazîne-i Mâliye'nin rahnedâr olmaklığına sebep olanların şedid imcâzât edileceklerinde ya'ni Esad Paşa Hazretlerinin vatanlarına ve me'mûriyetlerine karşı mükellef oldukları şu vazîfeyi ifâ buyuracaklarında şübhemiz yoktur.

(Laterki)

CERİDE-İ ASKERİYE'DEN ALINAN HABER

Bin sekiz yüz altmış altı sene-i mîlâdiyesinde ser-zede-i sâha-i zuhur olan Avusturya ve Prusya muhârebelerinde (Kenigariç) ve geçen yetmiş senesinde vukû' bulan Fransa ve Almanya muharebelerinde (Gravelut) ve (Sedan) ma'rekeleri esnâsında darafeyn-i muharibin cânibinden edilen hareketler ile gösterilen nesiselerin tafsilatı bu def'a Avrupa gazetelerinde görülmüş ve mütâlâsı fâideden hâli olmadığı cihetle bir veche zir nakl ve tercümesi tensib eylemiştir.

Mezkûr (Kenigariç) muharebesinde bir taraftan ikiyüz on beş bin Prusyalı ve diğer cânibden iki yüz yirmi bin Avusturya ve Saksonyalı mevcut olup mukâtele-i cismiyede Prusya asaker-i feym dâire teşkil ile düşmana karşı hareket kösterdiğigibi sol cenâhdan dahi Prusya veliahdının taht-ı kumandasında bulunan ordu ve Avusturya ordusunu dökmüş ve büyük küçük müfrezeler ile kal'ayı muhâsara altına almıştır.

Prusya süvârisi dahi defa'âtle Avusturya piyâdelerini basarak bir hayli tobdan iğtinam eylemiştir.

Bir karndan beri sâha nümâ-i dehşet ve şiddet olan muhârebelerin hiç birinde bu kadar yaralı ve telefâtın vukû'u görülmüş şey olmayıp hatta Büyük Napolyon'un (Lapesik) de olan ma'reke-i cismiyesinde tarafının maktûl ve mecrûhu cem'en otuz bine bile bâliğ olamamıştır.

(Sedan) vak'asında Fransızlar her ne kadar büyük müfrezeler ile Prusyalılara hücum ve iktihâm göstermişler ise de Prusyalılar dâimâ piyâdeler ile mukâbele edip meydân-ı ma'rekeden geriye püskürtmüşlerdir Almanya tobcularının iş bu vak'ada fenn-i ta'biyetü'l-ceyş üzre gösterdikleri harekât gâyet yolunda olup (Kenigariç) vak'asında olan hareketleri mukâyese olundukda arada görülen fark ü tefâvütten Almanya tobcularının tobculuk fenninden ne derecelerde ileriledikleri anlaşılıyor idi. Süvârilere ise öyle hakimâne ve müdbirane tertib olunmuşlar idi ki düşman fırkasını dökebilmişlerdir.

İş bu muharebede bir taraftan yüz otuz bin Fransız ve taraf-ı mukâbeledede iki yüz bin Alman mevcut olup Almanların mazhar oldukları muzafferiyet-i kâmile ve Fransızların dûçar oldukları hezimet-i şeni'aya mebni meydan-ı cenk ve sitîzinde Fransızlar mecâl-i keriz bulamayıp imparator Napolyon ile berâber kâffeten teslim-i silaha mecbur oldular bu hengâmede Fransızlar on dört bin ve Almanyalılar on bin mecrûh ve telefât vermişlerdir.

(Gravelut) muharebesinde Fransızlar hücum-i a'dâya tâbâv mukâvemet olamıyarak baş kumandanları bulunan Mâreşâl (Bazain) ile (Mess) Kal'asına çekilib tahassun eylemişler ise de bilâhere onlar dahi bi'z-zarure teslim olmuşlardır.

İş bu muharebede Fransızlar yüz yirmi bin ve Almanyalılar iki yüz binden ibâret olduğu hâlde taraf-ı gâlibeden yirmi bin ve taraf-ı mağlubeden on dört bin mecrûh ve telefât vukû' bulmuştur.

ROMA

Mukaddemâ Papa tarafından pek çok iltifâta nâil ve hatta Ermeni Katoliklerinin hukuk hasımâniyesi Papa'ya terke kâil olan patrik (Haston) a kardinal şapkası dahi verile Roma havasındandır.

VARAKA

Ba'zı gazeteler her gün nihâyet sahifelerine borsa fi'âtını derc ediyorlar. Fakat bunların ikisi bir araya getirilerek nazar-ı mu'âyeneden geçirilse bâçeye dâir olan tahkikât-i mahsûsalarındaki tefâvüt-i zâhire çıkâr. Mesela gazetelerden birisi borsanın bugün bir fi'âtda ve diğeri başka fi'âtda açılıp kapandığını yazıyorlar.

Ey şimdi bu ihtilâfa ne diyelim? İstanbul'da bir köşe sarrafı Galata borsasının râyic ü fi'âtını hakik ve mu'âmelâtını o sûrete tadbik ederken matba'alarına "Fahriyesini az gören gazeteler Galata gibi burunlarının dibindeki bi mevki'de ceryan eden havâdisi doğru yazamazlarsa Avrupa'nın mütehâ-yı garbına Asya'nın aksâ-yı şarkına dâir olan neşriyât-ı müzebzebelerine artık inanmak kâbil olur mu yâ?

HADİKA

Biz mahkeme-i hakkın vücûdunu dünyâda göremiyoruz ki hatta matba'alara o unvânı verelim!!!

Fi'ât i'lânlarının tefâvütü bahsine gelince onu da hiç düşünmeyiz. Çünkü konsilidemiz. Eshâmımız yokdur

HEKİMHÂNÎ'NINDA MU'TÂD DİYOJEN'İN TE'LİF ETDİĞİ TA'BİRNÂMEDİR

Rûyâda yâ altıncı dâire me'mûrlarından birisini görür veyahud altıncı dâirede bulunur isen altı ay yağmur yağmayacağından emin olmalıdır.

Rûyâsında âvize gören kimse ertesi günü Anadolu gazetesi sahibi Meysiyabdi çorbacıyı Yunan nişânını takmış olduğu hâlde görecektir.

Sıkıntılı ve korkunç rûyâ gören kimse mutlakâ ertesi günü Basîret okuyacaktır.

Rûyâsında kendini tranvaya binmiş gören birkaç gün evinden çıkmamalıdır. Zîrâ birkaç güne kadar mutlaka yâ kolu yahud ayağı kırılacağına delâlet eder.

Bir gazeteci rûyâsında Bâb-ı Âli'nin Hâriciye Dâiresini görür ise ikinci nüshası içün yazı yazmağa zahmet buyurmasın zîrâ ta'til-i mukarrirdir.

Azatlı Filib Efendi rûyâsında İbret'in (Ayın) harfini görür ise gözlerini güzelce açsın. Çünkü yine bir mes'ele çıkacağından ve tatlı tatlı mübâhesedleriyle erbâb-ı mütâla'anın âferinini kazanacağından emin olmalı.

Rûyâda kurt veya kedi veyahud cadı görmek ma'âzâllah ta'âlâ hayra alâmet değildir. Her gece abdest alarak tevbe ve istiğfâr ermeli de öyle yatmalı hatta rûyâyı görnekden masûn olsun çünkü bu rûyâ Rahmânî değildir şeytânîdir.[1] Hadîka gazetesi rûyâda Diyojen'i görür ise yine bir Osmanlının Türkce bir oyun kaleme almış olduğunu hükm edebiliyor. Fakat (Haşmet) Ağa yâ Efendi yahud Bey veyahud Paşa'yı görür ise mutlaka yine Fransızcadan bir şey tercüme edilmekte bulunduğuna delâlet eder.(Pek doğru)

[1] Hadîka'da bu i'tikâddadır.

TELGRAF

FRANSA

Paris 4 Kânûn Sâni

Mösyö Tiyer pazarertesi günü Versayle avdet edecektir.

İspanya sâbık Kraliçesi (Düşes Devmonpansiye) ye bir vizite vermiştir.

Mösyö Dukorsel Roma'dan avdetle buraya vâsıl oldu.

İMPARATOR NAPOYON

Londra 4 Kânûn Evvel

Sâl-ı cedidin birinci günü Napolyon ameliyât [1] cerrâhiye icrâ etdirmiştir. Hekimleri eski hastalığından şifâyât olacağını te'min ediyorlar.

ALMANYA

Berlin 5 Kânûn Sâni

Lüksemburg demir yollarını bir Prusya kumpanyasına ihâle eden sened imzâ olundu.

İSPANYA

Madrid 6 Kânûn Sâni

Hükûmet Navar eyâletinde i'âde-i âsâyış etmek için tedâbir-i kat'aya ve müste'cileye teşebbüs ederek Ceneral (Marinos) a bir fırka asker ile ol tarafa a'zâm eyledi.

AVUSTURYA VE MACARİSTAN

Viyana 4 Kânûn Sâni

Viyana gazeteleri Mösyö (Dolakeronis) n Devlet-i Aliyye ve Kont de Bayeset'in hakkında (Evhânman) gazetesinde görülen neşriyatını takbîh ediyorlar.

[1] Acabâ (Vasî Emperyal) dedikleri ma'hûd illetden dolayı mı?

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.42. (42) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 42– İstanbul – Pençşenbe – Fî 9 Kânûn-i Sâni

Sene 1289 –9 Zilka'de

CEM 'İYYET-İ TEDRİSİYE-İ İSLÂMİYE'NİN İ'LÂNIDIR

Cem'iiyet-i Tedrîsiye-i İslâmiye'nin Bâyezid'de simkeş-hâne ittisâlinde kâin merkezinde her sene olduğu gibi bu sene dahi şehr-i hâlin yirmi üçüncü Pençşenbe gününden bed'en ile zîrde muharrer dersler okudulacaktır.

Pençşenbe ve pazar günleri

Kitâbet

Pazarertesi ve çeharşenbe günleri

Hesâb

Cumaertesi günü

Türkce imlâ

Salı günü

Coğrâfya

İş bu derslere devam etmek murâd eden efendiler tarih i‘lânından i‘tibâren yevm-i mezkûre değin Cumanın gayri günlerde sâ‘at üçden beşe kadar merkez-i mezbûre gelib isimlerini kayd ettirmeleri lâzım geldiğinden ve bir de pek az müddet içinde lâyıkıyla tekellüm ve tercüme mukadder olmak için bir tarz-ı cedîd üzre karîben Arabî dersi dahi okudulacağı mukarrer bulunduğundan i‘lân-ı keyfiyete intidâr olundu.

MANZÛMEDEN AYNEN NAKL

Hassa ordu-yı hümâyunu müşîri devletlü necâbetlü Yusuf Azaledin Efendi Hazretleri istifsâr-ı tab‘ âlî-i hazret Sadr-ı a‘zamı zamanında geçen pençşenbe günü müşârünileyh hazretlerinin konaklarını bi‘l-teşrif mülâkât ü musâhabat buyurdıkları işidilmiştir.

FENER’E CELB

Heybeliada’da kâin Rum papazlarına mahsûs olan mekteb-i dînî talebesi bir Rum düğününde sarhoş olmaları üzerine hâne sahibi tarafından tard edilmiş ve oradan mektebe geldiklerinde dahi mu‘allimlerine hakâret etmiş olduklarından Rum patriki talebeyi Fener’e celb ederek habs eylemiştir.

BEYOĞLU’NA İÇME SUYU

Terköz Gölü’nden Beyoğlu’na içilecek su götürmek üzere bir kumpanya imtiyaza istid‘â etmiş ve istid‘âları Şûrâ-yı Devlet’e havâle olunmuş imiş.

ZİRÂ‘AT-İ TEVSİ

Zirâ‘at-i tevsî için memâlik-i Osmaniye’de bulunan zirâ‘i ehven-i fâizle akçe ikrâz etmek üzere bir kumpanya imtiyaz-ı istid‘â etmiş isede Şûrâ-yı Devlet red eylemiştir.

RUMELİ DEMİRYOLLARIDAN HABER

Nâfi‘a Nezâreti tarafından mühendis Karatodori ve Yorgi Efendiler ile müfettiş Kompari Efendi Rumeli demiryollarının Edirne ile İstanbul ve Edirne ile Sârimbey beyninde bitmiş ve bitmeye yaklaşmış olan yerlerini mu‘âyeneye me‘mûr olmuşlardır.

BURSA ERMENİ PİSKOPOSU

Bursa Ermeni piskoposu Bâb-ı Âlî’den çekilen telgraf üzerine pazar günü İstanbul’a gelmiştir.

Ba‘zı gazeteler mumâileyh zabtiyeler terfîk edildiği hâlde a‘zâm edildiğini yazmışlarsada aslı yokdur.

TAHRAN ŞİMENDİFERİ

İran şimendiferlerini der‘uhde eden Bâron Ripoz tarafından güzergâhları ta‘yin etmek üzere me‘mûr edilen mühendisler Tahran’a gitmek üzere Der-sa‘âdet’e geleceklerdir.

ASYA FÛTÛHÂTI

Times’in Berlin’den aldığı bir telgrafnâme haber veriyor ki İngiltere’nin Petersburg Sefîri Lord (Lofotos) Prens Gorçakof’a – Afganistan ve (Amu) hükûmetleri üzerine Rusya tarafından asker sevk olunmadığı takdirde İngiltere devletinin Rusya’nın Asya fûtûhâtına müdâhele etmeyeceğine dâir – bir nota verdi.

TEVCÎHÂT PUSULASI

Hassa Ordu-Yı Hümâyunu Müşîriyet-i Celilesi Vekâleti İle Dârü’ş-Şûrâ-yı Askeri Riyâseti Beşinci Ordu-yı Hümâyun Müşîri Sâbık Devletlü İzzet Paşa Hazretlerine

Bu Sene Vilâyet-i Valiliği Bahriye Nâzırı Sâbık Devletlü Mustafa Paşa Hazretlerine

Beşinci Ordu-yı Hümâyun Müşîrligi Tophâne Müşîri Sâbık Devletlü Yaver Paşa Hazretlerine

Ankara Vilâyet-i Valiliği Dârü’ş-Şûrâ-yı Askeri Re’isi Sâbık Devletlü Mehmed Rıfat Paşa Hazretlerine

İşkodra Vilâyet-i Valiliği Bosna Valisi Sâbık Devletlü Mustafa Asım Paşa Hazretlerine

Ankara Vilâyeti Defterdârlığı İzmid Muhâsebecisi Sâbık Azatlı Asım Bey’e Tevcih Buyrulmuşdur.

CERİDE-İ ASKERİYYE

Her devlet-i muntazamada olduğu gibi bizde de vakâyî‘-i askeriye ve fûnûn-i harbiyeden bahs etmek evren-i müteveffa Fuad Paşa’nın Seraskerliğinde Ceride-i Askeryye’ye ihdâs edilmişdi.

Bu gazete ibtidâlarında oldukça muntazam bir tarzda neşr edildiği hâlde bilâhere me'mûr olan zevâtın başka hizmetlere ta'yin olunması ve belli başlı muharrir ve mütercimleri olmaması cihetiyle (Takvim-i Resmi) gibi öteden beriden havâdis toplamak ve yalnız “ Falan nefer onbaşı oldu. Falan ordu mensubâtından kalan taburun sakası kırbanı birini zâyî ettiği için altı ay müddetle habs edildi” gibi yâ mükâfât veyahud mücâzât-ı askeriye yazmakla vakit geçirdi.

Hâlbuki bu gazetenin ihdâsı Fünûn-ı Askeriye'nin muhâberelerinde fi'len icrâ edilen kuvâ'adinde zâbitan-ı askerîyi haberdar etmek ve düvel-i muntazama ordularıyla kışlalarında cârî olan usûlü veyahud icrâ edilen tensikât veya tanzîmât-ı askeriyeyi öğrenib yazmak hâsılı askerliğe müte'allik her ne duyulursa onları mensub olduğu askerlere bildirmek ve düvel-i muntazama ile kendimizin tarih-i askerimizi yazarak askere vakâyî'-i harbiyeyi tefhim etmek ve esliha ve mühimmât-ı harbiyece işidilen bedâyi' ve devletlerin harekât-ı askeriyece her gün ittihâz ve kabul ettikleri bir iki kâideyi haber alıb anlatmak maksadlarına mebni idi.

Nâ-fâide ki Ceride-i Askeriye bir müddet me'mûr olduğu şu hidmedleri görmeğe muvaffak olamayarak hatta asla vazîfesine ta'lik etmeyen şeylerden bahsetmeğe başlamışdı.

Fakat iki seneye garîbdir ki Ceride-i Askeriyye cebr-i mâ-fâta muvaffak olacak bir heyet-i mütefennine idâresine verildi.

Bunların içinde Feyzi Paşa ve İskender Beyler gibi Fünûn-ı Askeriye'nin gevârmazını müdrîk hatta Avrupaca bile ittihâz ve kabûle sâlih-i düstûr harbler icâdına muktedir zevât olduğu gibi re'isi de te'lifât adîdesiyle memleket ve millette pek çok hürmetler etmiş olan Sa'âdetlü Mustafa Hamî Paşa'dır.

Ceride-i Askeriyye'nin mündericâtı bu zâtların akdâm-ı mahsûsıyla nâmına muvaffak bir hâle geldiği gibi bundan beş altı ay evvele gelinceye kadar muharriri bulunan Ahmed Midhat Efendi lisânında herkesin anlayabileceği bir tarza tahvil etmiş idi. Fakat o zamandan beridir yazık ki tarz-ı ifâde yine bir başka sûret almağa başlamışdır.

Mesela dünkü nüshamızda münderic bir bendinde olduğu gibi (Fransızların dûçâr oldukları hezîmet-i şenî'eye mebni meydân-ı cenk ve sitizde Fransızlar mecâl-gürîz bulamayb) yollu ta'birler pek kesretli görülmeye başladı.

Ma'lûm olduğu üzere (Cenk ü sitîz ve mecâl-gürîz) gibi sec'ler yapmağa kâdir olanlar elbette terakkîce ifâde-i merâmede muktedirr olmak lâzım gelir. Ceride-i Askeriyye'de bir düstur-ı harbden vayahud askerliğe müteallik bir icâd-ı bedî'den bahs edilirken bah ediliyorken sec'lerin tezyîn-i elfâzın ne lüzûmu vardır?.

Esâsen Osmanîyi yazamazsa da okumağa muktedir olan bir başçâvuş Ceride-i Askeriyye'yi eline alıb da okumak isterse (Cenk ü sitîzden) ve (Mecâl-gürîzden) ne anlar? Ve anlamak için nereye mürâca'at edeceğini ne bilir?

Fakat (Kavgadan kaçma'ya çâre bulamadı) yollu yazılırsa hatta karakol neferi de okunurken anlar.

Bir de öyle davâir-i resmiyeden yazılan muharrerâta (Ki yazarlar şerhini leff etmedikden sonra okuyanlar anlamak nâ-müyesserdir) taklîden müsessel-i muttasıl ibâreler yazmağa ne ihtiyaç var?

Böyle şeyler yazmak bu askerın âdemlerine yakışmayacağı gibi bir gazeteciye hiç yakışmaz.

Ma'lûm değil midir ki her memleketde ne kadar lüzûmsuz görünenler. Ne kadar fâidesiz bid'atlar. Ne dürlü işe yaramaz kâideler varsa onların ifnâsı erbâb-ı kalem sâyesinde ve en ziyâde gazete yazarların ikdâm-ı müsirrânesiyle hâsıl olmuştur.

Mesela (Buhârâ-yı şerîfde) emîrin bir fi'ilini muâheze edecek bir edîb ve enfiye çekenlerin burnunu kesdiklerine ta'rîz edecek bir gazeteci olmuş olsa idi bâri bu gün Rusya'nın harâc-güzâr olmayacak kadar olsun bulunduğu asra muvaffak bir hâlde bulunabiliyordu.

Ceride-i Askeriyye ise mensûb olduğu efrâd-ı askeriyyeye yukarıda söyledüğimiz gibi askerliğe müte'allik ne kadar şey varsa hepsini bildirmek vazîfesiyle mükellef iken bildirmemeği iltizâm etmiş gibi bir lisân kullanıyorsa ne işe yarar? Kim ne anlar?

İşte 588 numaralı nüshasında görülen bir fıkrayı müdde'âmızı isbât için aynen derc etdik.

“Geçen cuma günü selâmlık resm-i âlisinin icrâsından sonra zât-ı hazret-i mülûkâne Yıldız Kasr-ı Hümâyunlarına teşrif buyurmuşlardır.

Reşehât-ı keff-i mekerremetleri ile hadâik-i havâtır asâkir-i muhazzar ve pertev-i afitâb-i âlem-tâb inâyetleriyle uyûn-i âlem ve âlemiyân-i münevver olan pâdişah gerdun-i iktidar ve şehensâh-i semâhat-i şî'âr efendimiz hazretleri öteden beri sınıf-ı mekârim-i mahfûf asâkir-i şâhânelerini lücce-i zühârber ve âtifetle reyryan etmek dâ'b-ı kerîm-i mülükânelerinden olub bu def'a dahi kasr-ı hümayûn-i mezkûre sâye-i endaz-ı übbehet ü iclâl oldukları esnâda Yıldız karokol-hânesi'nde ikâmet etmekde bulunan birinci talî'a tâburunun birinci bölüğü zâbıtânı üçer ve efrâd-ı askeriyesi ikişer aded lirâ-yı Osmânî atıyye-i füyûzât matıyye-i hilâfetpenâhileri ile vâyedâr-ı meserret buyrulmuş olduğundan da'â-yı efzûn-ı fûru iclâl ü ömr ve ikbal hazret-i mülükânelerine terdifen keyfiyet derc-i sahife-i ifhâr kılınır."

ŞİMDİ BUNDAN KİM NE ANLAR?

Misâl

(Pâdişâhımız Efendimiz Hazretleri evlâdı kadar sevdiği asâkiri dâima ihsân-ı hümayunlarıyla taltif ettiği gibi geçen cuma günü de selâmlıktan sonra Yıldız Köşkü'ne teşrif buyurdıkları sırada Yıldız Karakolhânesi'nde bulunan Asâkir-i Şâhâne neferâtına ikişer ve zâbıtanlarına üçer altın ihsân buyurmuşlardır. Cenâb-ı Hak şevketini dâim buyursun)

Şimdi böyle ve belki dahâ açık yazılmış olsa kim anlamaz? Yoksa böyle yazıldığı vakit – zâten hiçbir türlü sitâyîşe muhtac olmayan – kadr-i şâhâneye veyâhud ihsan-ı hümayunun mikdarına hâlel mi verir ? Biz Ceride-i Askeriye muharrirlerinin iktidârını teslim etmekle berâber yalnız bu yolda olan ta'sib-i edebiyânelerini görmek isteriz. Zîrâ bu yolda yazılan şeyleri kimse anlayamaz.

Me'mûl ederiz ki bu ihtârımıza gocunmazlar. Çünkü maksadımız Ceride-i Askeriyye'nin Avrupa'da olan esâli gibi tamamıyla ifâde-i vazîfe etmeliğidir.

Biz bu kadar söyleriz ma'kul görürlerse onlar da kabul ederler.

RUSYA VE PRUSYA

Times gazetesine Berlin'den vech-i âtî üzre yazılmışdır.

Petersburg'da icrâ olunan (Sant Corc) nâm askeri bortyesinde bir çok Prusya zâbıtları hazır bulunmuş ise de Rusya ile Prusya matbû'âtı beyinde bir râbıta his

olunmamaktadır. Hele Rusya gazeteleri bilâ-istisnâ Almanya aleyhinde idare-i lisân ediyorlar.

Ve hatta Berlin gazeteleri Rusyalıların efkâr-ı cihângirânesini takbih ile a'sâbını tahrîkinden hiçbir vakit hâlî değildirler.

Rusyalıların Prusyalılar hakkındaki bürûdet ve su-i zânı Prusyalıların dahi Rusya'ya karşı husûmetini da'vet etmek tab'î olmağla Rusya'nın maksat-ı cihângirânesi Prusya tarafından bir mân'aya tesâdüf edeceği melhuzdur. Londra'da ta'dil-i işgâl eden gaz amelesi hâlâ işlerine başlamâmâkda ısrar etmekte ve iki üç gecede bir kere ameleyle mahsûs kulüblerde konferanslar akd ederek sâir sınıf-ı amelenin dahi ittifâklarına dâhil olmaları esbâbını müzâkere etmekte imişler.

Bize kalırsa bunlar biraz dahâ ısrar etdikleri hâlde gaz fabrikaları kapanarak Lonra zulmet içinde kalacaktır.

Tutuma bakılırsa bu işde de enternasyonal muvaffak olacak gibi görünüyor. Çünkü amelenin mütalalarında sebâtı aç kalıncaya kadar lâzım gelirken bunlar yirmi günden ziyâdedir ki hâlâ iddialarından vazgeçemediler.

LÂHAVLE ADLI VARAKA İLE İLGİLİ

38 numaralı nüshamızda (Lâhavle) ünvânıyla mûnderic makâlenin köpeklere âid olan fıkrasına târizan İbret gazetesi 88 numaralı nüshasında bir varaka gördük biz memleketimizde köpeklerden ziyade gayretteşlerinin vücûduna zâten gâil olanlardan bulunduğumuz için böyle bir varaka değil bin dâne müdâfa'anâme görsek ta'cib etmezdik.

Fakat ona ta'cib etdik ki varakayı hem İbret de gördük hem de zîrinde bir mütâlacık olsun göremedik! hâlbuki ibret gazetesi – Muharrirliğinden zulmen men' olunmazdan evvel – ben de ifâdından bulunduğum heyet-i tahririyenin taht-ı irâde ve idâresinde iken köpeklerin def'-i vücûdu maksadıyla pek çok şey yazmış idi ve hatta 8 numaralı nüshasında İstanbul'un mahsûsâtından olan inek – ayı – manda – sığır – gibi başiboşken hayvanlardan ve bağçelerdeki yılanlardan şikâyetle yazılan makâle köpekler hakkında şu ibâreleri hâvî değildir?

“Şurasını iyice bellemeli ki dünyâda gelmiş ve gelecek ne kadar köpek var ise (Hatta kıtmir dahi içinde dahil olduğu hâlde) cümlesinin hayâtı en alçak en fâidesiz bir

âdemin iki sâ‘at rahatsızlığına değmez. Böyle iken bir köpek yüzünden senede beş on âdemin helak olduğunu görüyoruz!

Acabâ bunların arada akrabası mı var da (hayâsız) tesâhib ediyor? Yoksa memâtları hâlinde vereseşi çıkıp da dava mı edecek?

Yalnız diriler değil mevtâlar da bunların şerrinden emin olamıyor!

İndimizde en mu‘azzez olan mekâbir-i Müslimîyni telvis etdikleri hergün görülmektedir. Hatta bu mazarrat-ı mahsûsaya mebnidir ki vaktiyle Haremeyn-i Şerif’inde türeyen köpekler fetvâ-yı alâ-eyyi-hâl umumen i‘dâm edilmiştir.

Bir de köpeklerin alâ-mele’in-nâs çatışmasından âdâb-ı umûmiyece görülen te’siri ta‘rife hâcet göremeyiz

Bundan başka köpeklerin de yalnız dirisi değil ölüsü dahi hıfz-ı sıhate pek büyük mazaratlar ediyor. Bir sıcak havada boydan boya demir yolun kenarında birkaç kişi gezdirilse içlerinden la-akl sesi köpek leşlerinin ta‘affünüyle bir illete uğrar. Bu kadar izâhâtdan sonrasına köpek taraftarları şu mahluk-ı mazaran memleketde idâmesine muktedir olabilirse.

Lakt İsmet Lonadid Haya [1]

Masra‘nı masra’ sâni ile berâber vird zebân eyleyerek sükût-ı ihtiyâr etmekden başka çâre kalmaz.”

Acabâ sahib-i varaka ya‘ni (E.R) bey yahud efendi veya ağa hazretleri bu makâleyi o zaman görmemişler miydi? Ya bu zât görmemişse acabâ ibret (Emir-i tahririne müte‘allik işlerine bakan – Cebrâil Gorgor – Efendi) si de mi görmemiş?

Bari on dokuzuncu numaraya kadar çıkan İbret nüshâlarından bir mecmua peyda etse de gazetenin – O zamana mahsûs olan – hatta i‘lânlarına kadar mündericâtını dikkatle mütâla‘ etse hiç olmazsa gazetenin – Yine o zamana mahsus olan – mesleğini ittikân ile belki şimdi de muhafazasına muvaffak olurdu. Çünkü i‘tikâdımızca bir gazetenin muharrirlerince tebdil-i vukû‘-ı mesleğinin de tahvini icâb etmez. Biz vâk‘â bu medâmızı isbât için İstanbul’da misal gösteremeyiz fakat geçen gün yenedünyâda vefât eden (Havaras Grelli) nin Teribin Gazetesi’ne – Mesleğini muhâfaza için - Cumhurun Re’is-i sânisî muharriri olduğunu beyân ederiz.

Sahib-i varakaya gelince söylemek istediğini söyleyememiş ki cevap verelim yalnız köpeklerin lüzumunu (Kazoratının) debbağ-ı izâfına ve bilmem ne dürlü hayvan alemine nâfi‘ olmasıyla isbat ediyor.

Bundan anlaşılıyor ki sahib-i varaka hem debbağ hem de atâr familyalarına mensubdur.

[1] Bari şimdi biz ikmâl edelim ve lakin lâ hayât limen tenâdi

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.43. (43) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADÎKA GAZETESİ

Numara 43– İstanbul – Cumaertesi – Fî 11 Kânûn-i Sânî

Sene 1289 –11 Zilka'de

ZÂBITA MÜDÜRÜNÜ TEBDİL

18 Numaralı nüshamızda İstanbul'da hırsızların kesretinden şikâyetle yazdığımız makâlede “Eğer bu hâllere sebep zâbıta müdürünün dikkatsizliği veyahud me'mûrların kifâyetsizliği ise hâlkın mal ve canını muhâfaza her işden akdem olduğundan vazîfesini îfâya kâdir olamayan me'mûrların böyle selâmet-i âmmaya kâfil olacak hizmetlerden ise uhdesinden gelebilecekleri işlere ta'yini dahâ münasebetdir.” demiş idik.

İşte mahzâ muhâfaza-i asâyîş ve emniyet-i ahâlî için vukû' bulan şu ihdâr-ı hâlisânemiz zabtiye müşiriyet-i celîlesinden takdir buyrulmasıyla zâbıta müdürü tebdil edilerek yerine uhdemet-i îfâya kâdir bir zât ta'yîn edilmiş olduğunu memnûniyetle istihyâr eyledik.

Me'mûl ederiz ki memleketimizde câbecâ zuhûr eden hırsızlıklardan ba'demâ eser kalmaz.

İZMİR VALİSİ

İzmir’de Vali Paşa Hazretlerinin ser’askerliğe ta’yin buyrulmak üzere İstanbul’a celb olunacakları şâyi’olduğu Levant Herald’ın İzmir’den aldığı bir mektûbda görülmüşdür.

İNGİLTERE SEFİRİ’NİN ZİYÂFETİ

İngiltere Sefiriyle mâdâmı tarafından evvelki akşam sefâret-hânede bir ziyâfet verilerek Fransa ve Almanya ve İsveç Sefirleri mâdâmlarıyla Musurus Pâşâ kerîmesiyle ve Kont Ludolf ile Fotyadi Bey yalnız ve memleketeyn kapukethüdâsı Dekika mâdâmıyla ve Kont Zaloski med’uvvîn hazır bulunmuşlardır.

SERSERİ ECNEBİLER

Zabtiye Nezâreti tarafından ba’zı serseri ecnebiler fotoğrafları aldırıldıkdan sonra memleketlerine nefy edilmekde idiler. Levand Herald’ın rivâyetine göre bunlar şimdi resimlerini aldirmamağa ittifâk etmişler imiş.

DER-SA’ÂDET SEFÂRETİNE TA’YİN

İran devletinin Lonra Sefir-i Sâbık Muhsin Hân Der-sa’âdet Sefâretine ta’yin olunmuşdur.

RUMELİ ŞİMENDİFERİ

Rumeli şimendiferinin Timozkapu ile Kırvedolak arasındaki hattı hitâm bulunduğundan küşâd edilmişdir.

EDİRNE’DEN FİLİBE’YE OLAN DEMİRYOLU

Edirne’den Filibe’ye olan demiryolu şu’besi dahi küşâd olunarak arabalar işlemeğe başlamışdır. Osmanlı hâlfî demiryolunun muhsenâtını gördükce memnun olacakları şüphesizse de Edirne’den İstanbul’a kadar açılacak olan yol eğer şimdiye kadar hitâm bulmuş olsa idi hâlkın birkat dahâ memnûniyetine mûcib olurdu. Ne fâide ki Çatalca’dan Çorlu’ya kadar olan yolun hitâmı haberini iki ay mukaddem tuttuğumuz hâlde hâlâ küşâd edilmedi!

(Levant Herald)

HADİKA

Bizim i'tikâdımızca Rumeli demiryolunun bu dürlü şeyleri mûcib-i ta'acüb olamaz. Ona ta'acüb etmeli ki bu yol Osmanlıları şimdiye kadar bin yoldan (Cenâs söylemiyoruz) mutazarrır etdi sâbık-ı sebep olanlara ne diyelim?

MİDİLLİ AHÂLİSİNDEN

Midilli ahâlisinden birisi kendisine bir takım ünvânlar vererek ba'zı kimseleri dolandırmâğa başladığı zâbıta tarafından haber alınmış tevki edilmıştır.

SELANİK'DE TİCÂRET DURGUN

Selanik'de mu'âmelât-ı ticâriyenin pek durgun bir hâlde olduğunu mahâlinden Levant Hereld'de yazıyorlar.

CENERAL İGNATİYEF HÂLÂ DIŞARI ÇIKMIYOR

Ceneral İgnatiyef' in yanağındaki yara intiyâm bulmuşsa da hâlâ dışarı çıkmıyor.

SAKIZ'DAN ŞİRE'YE TELGRAF HATTI

Sakız'dan Şire'ye kadar olan telgraf hattı Yunan'ın ortasından geçerek İtalya'ya kadar temdid olacak ve Devlet-i Aliyye İtalya ile doğrudan doğruya muhâbere edebilecektir.

PASKALYA ÂYİNİ

İstanbul'da mukîm Bulgar mu'teberânından Gabriyel Efendi geçen gün Paskalya münasebetiyle Rum Patrikhânesine azîmetle ekzarkın ittihaz ettiği mesleğin aleyhinde bulunduğunu ifâde ettiği cihetle Patrik Efendi mûmâileyhe Paskalya âyini Rum kilisesinde icrâ etmek teklif eylemiştir.

Paskalya günü Rum kiliselerinde hayli Bulgar dahi görüldüğü mervîdir.

(Bulgarların vatanperverleri şimale incizâbdan kurtulmağa başladılar. Bu bir beşâretidir ki memleketimizde İslavların dahi Rusya desîselerini te'akkud ve komitelerini devletleri sayesinde muhâfaza etmekliğin muhsenâtını idrak eylediklerine işaretdir)

İMPARATOR NAPOLYON VEFÂT ETMİŞDİR

İmparator Napolyon icrâ etdirdiği ameliyât-ı cerrâhiyeden müte'essiran evvelki gün vefât etmiştir.

PAPA'NIN NUTKU

Papa'nın geçende bir nutkunda Almanya İmparatoru aleyhinde kullandığı lisân-ı şiddet Almanların gayz ü gazabını fevkalgâye tehyic etmiş ve hatta Prens Bismark'ın tercüman-ı efkârı olan Gazet Dö Sepoz (Bir Yeni Benedetti) ünvânıyla bend-i âtîyi yazmıştır.

“Papa'nın Lâtîn lisânı üzre Katoliklere hitâben neşr ettiği emirnâme-i mukaddesini gördük.

Papa'nın kardinalleriyle sâir avnât-ı ruhâniyesine hitâben irâd ettiği nutku Alman milleti (Benedetti) nin Emssdeki'deki esâitden dahâ ağır görmektedir.

Zîrâ Papa'nın Almanlar hakkındaki hakâreti bu asrın tarihinde sebkât etmemiştir.

Almanlar muhabbet-i milliyelerini vaktiyle Fransa'ya karşı izhâr ettikleri gibi şimdi de elbette sükût etmezler. Papa'nın imparatorumuz hakkında vuku' bulan hakâreti Emss-i hâretiden elbette dahâ ziyâdedir.”

MUKÂBELE

Manzume-i Efkar gazetesi (Ermeni maşatlığı) dediğimizi – bizim kendilerinde vukû'nu ta'yîb ettiğimiz – ta'assuba haml etmiş!!!.

Biz Ermeni mezâristânı veya kabristânı veyahud medfeni veya lahdi demekle maşatlığı demeklik beyninde bir fark göremiyoruz. Fakat Ermenilerin beş yüz yıldan beri maşatlıkda ma'ruf olan mezarlıklarına bugün maşatlık demek fevkalgaye ta'assublarına dokunacağını bildiğimizden kendilerinde vukû'nu nazar-ı te'essüfle gördüğümüz bu dürlü ma'nâsız ta'assublarını yine kendine i'tirâf ettirmek için yazmışdık. Hele zannımızdaki asâbiyeti tasdiklettiler.

Prusya ve Fransa muhârebe-i zâilesinde tarafından takdir-i telefât vuku' bulduğunu tahmîni olarak defa'ât ile sebt-i sahife-i beyân etmiş isek de bu def'a Almanya kolorduları tarafından bu babda verilen ma'lumât ve tutulan cedveller muhârebe-i mezkûrenin derece-i şiddet ve dehşetini me'alên ve meş'ar olduğundan cedvel-i mezbûr bir veche âtî bi- tekrar derc-i sahife-i tezkâr kılınır.

Almanya'nın altmış dört zâbıt ve üç bin neferden merkeb olan kırk sekizinci alayından altmış zâbıt ve bin dört yüz doksan yedi nefer yaralı ve maktûl vukû' bulduğu gibi bir zâbıt ve fark iki nefer dahi gaybûbet etmiştir.

Elli ikinci alay dahi altmış beş zâbıt ve bin dört yüz otuz bir nefer mecruh ve maktûl vermiş ve otuz beşinci alayda kırk sekiz zâbıt ve bin iki yüz yedi nefer yaralı ve telefât vukû' bulmuştur. Diğer alaylar birbiri üzerine beherinden korkudan elliye kadar zâbıt ve biskerden bin yüz kadar nefer yaralı ve maktûl vardır. Ve süvâri alayların mecruh ve maktûl bunlara nisbete az ise de ateş-i muhâbereye girmiş olan ejder alaylarının zâbitanı yarı yarıya telef ve mecruh oldukdan mâ'adâ neferâtından bazılarının bir selsi ve ba'zılarının bir reb'i kâmilten telef ve mecruh olmuştur.

(Ceride-i Askeriyye)

TUHÂF

Keşmir ağniyânından bir zât seksen üç manat kadar akçeyi bir çıkına ve beşyüz yetmiş beş manatı diğer çıkına vaz' eylemiş ve bunlardan seksen üç manatlık çıkın üzerine (Mesarifât-i zarûriye-i beytiyye sarf olunacaktır) ibâresini ve beşyüz yetmiş beş manatlık çıkına (Cânib mîrîye âid olup teslim-i hazine edilecektir) fıkrasını yazarak kendi hânesindeki odada hıfz etmiş iken seksen üç manatlık çıkının dokunulmadığını hiss eylemiş ve her dürlü taharriyât-ı icrâ etmiş isede paradan nâm ve nişan alamamıştır.

Bu madde üzerine birkaç aylar merur etmiş ve sahib-i mal sârikin kalil-i mala kanâ'at edişinden ve devlete âid olan ve mesruk ve akçenin beş altı misli bulunan parayı alışından mütehhir bulunmuş iken günlerin birinde zikr olunan seksen üç menatı bitamâmiha sirkat olunduğu yerde bulmuş ve onunla berâber bir de tezkire bırakılmış olduğunu görmüştür. Tezkireye em'ân nazar etdik de hülâsa-i mâilinde sârik seksen menât kadar akçeye muhtac olarak hânesine girdiğini ol kadar akçeyi hâvi olan çıkını alıp sarf ettiğini ve kendi vâridatından bir mikdâr akçe kalarak ihtiyacını def'etiğinden aldığı parayı i'âde eylediğini yazdıktan sonra ba'demâ akçesini böyle muhâfazasız hâlde vaz' etmesi dahi ilâve ve ihtâr eylemiştir.

Sahib-i mal akçesinin i'âdesinden ve sârikin böyle kerimü'l-tab' olmasından bir kat dahâ hayret-i tezâyad ederek her kim bu maddeyi icrâ etmiş ise isbât-ı vücûd eylediği hâlde yimi beş kadar manât akçe ile ikram edeceğini gazetelerle ilan etmiş.

(Jurai)

JAPON

(Gazet Üniversalde Gosborağ) e Japon'un (Yakohama) şehrinden yazılan mektûb

“Düne gelinceye kadar havvab gaflet ve betaletde olan (Japon) memleketinin bir an evvel medeniyet dâiresine girmek için az zaman içinde her milletten ziyâde terakkî edişi mülâhaza olundukca insan hayret getirir!!

Japon hükûmeti ibtida 1854 senesinin martında Amerika memâlik-i müctema'sıyla bir ticâret maddesi akd etdikden sonra der'akab milel sâire ile dahi akd-ı münâsebet etmekle 1856 tarihinde (Japon) n (Nagasaki) ve (Hügodadi) şehirleri küre-i arzın en büyük ticâretgahlarından biri oldu.

Dokuz sene sonra Japon'un her tarafında âsâr-ı temeddün zuhûr etmeğe mektebler küşad olunmağa ulûm ve funûn ve sanâyî ve ticâret terakkî etmeğe kavanîn ve nizâmât ıslah ve tekml olunmağa başladı.

Ahâli-i asliyenin umûm-i ecnebiye hakkındaki neferat-ı kadîmeleri bir taraf olarak Avrupalılar ile icrâ-i ticâret ve rabt-ı münâsebet etmektedirler.

Hükümdar (Mikado) teb'a ve devletin ahvâline vâkıf olmak için her nev' ihtişâmdan âzâde olarak memâlikinde ikide birde seyâhat ediyor. Demiryolu ve telgraf hatları memalikin her tarafına temdid olunuyor. Şûrâ-yı Ümmet teşkili dahi mukarrer olarak önümüzde ayda altı yüzden ibâret meb'ûsan pâyitahta tecemmu' ile menâfi'-i vatana dâir müzâkerâta mübâşeret edeceklerdir.

Hükûmet kerem-i tâm ile her nev' esbâb-ı terakkîye teşebbüs eylemiştir. Esir ticâreti güya memnu' olarak Japon'un hiçbir tarafında icrâ olunmamaktadır. Binâlarda Japon ve Çin'in usûl-i kadîmesi terk olarak Avrupa usûlü üzere alâmetin binalarla şehirleri tezyîn ediyorlar.

(Gazet Desteranje) nin yazdığına göre Viyana sergisinde Japon komisyonu için on iki bin murabba' kademedan ibâret olarak iki mahâl tahsis olunmuş ve Japon'dan hükümdar Mikado'nun amî Prens (Aristopavatamya) nın taht riyâsetinde olarak otuz kişiden ibâret gelecek komisyonun götürecekleri eşya-i kesret ve san'at ve nefâsetce fevkalade bir sûrette bulunacak ve Japon Şûrâ-yı Devlet Reisi (Ohuyana) komisyona murâfakat edecek ve hatta hükümdâr (Mikado) dahi bizzat sergiye gitmek niyetinde imiş.

(Japonların derece-i terakkîleri hakkındaki mütâla ‘amızı âtiye ta‘lik eyledik.

Hele biz pekiyi anladikki küre-i arzda böyle giderse bizden câhil – bizden batî – bir kum kalmayacak yazık ki küre-i temdeni de lâbes bulunuyoruz.

TELGRAF

İNGİLTERE

Londra 9 Kânûn-i Sâni

Banka iskontosunu yüzde dört bıçuğa tenzil eyledi.

FRANSA

Paris 8 Kânûn-i Sâni

Bursa muâmelâtında durgunluk vardır. Sol tarafda bazı güne mübâyenet izleri zuhuru melhuzdur.

MEKTÛB

90 numaralı İbret’de (Hadîka’nın on beş numaralı nüshasında tiyatroda verilen iki gurusluk oyunun yolsuzluğa ve bundan böyle oynanmamasına dâir görülen ta‘rifnâmeye bi-arafane verilen cevabın gazetenize tab‘nı ricâ ederim) Serlohasıyla bir mektûb gördüm. Bendeniz Hadîka abonelerinden olduğum cihetle onda böyle iki gurusluk bir oyun hakkında hiçbir tarifnâme göremediğinden nasıl olmuş da bu tarifnâme gözüme ilişmemiştir diye aşağısına atf-ı nazar ettiğimden yumektubin tiyatroda oynadılan (İki Kardeşler Sergüzeşti) oyunun münâsebetliliğine dâir bundan iki ay mukaddem yazdığım varakaya cevâb olduğunu anladım gazetemizin on beş numaralı nüshasına derc buyurduğunuz varakamda bu oyunun Türkleri tezyif olmayıb bilakis tehzi-i ahlâkı mûcib olacağını denilen şeylerin Türklerin âdâtı olduğunu iddiâ eden var ise dâire-i edebin hâricine çıkılmamak şartıyla mübâheseye hâzır olduğum münderic olduğu ve bunun (İbretdeki mektûb kavline) müellif Türk iken altmış günden beri ses çıkarmayıb sükût edişinden kendi hatâsını kendisinin dahi makrûmu‘terif olduğu istidlal kalındığı ve hele tiyatro müdürü Agob Efendi bunun için ekseri gayretli Türkler tarafından edilen nesâyih-i hatâsını i’tirâf ile berâber kabul ederek iş bu oyunu oynatmadığı hâlde şimdi İbret gazetesinde münderic varaka sahibinin bi-arafım diye

ortaya çıkarak Hadîka'nın bundan iki ay evvel yazdığı bir mektûba cevâb vermek isteyişine ta'accüb ettim.

Sahib-i varaka gerçi mektûbunun hâtemesinde bundan sonra olunacak i'tirâzâta cevab vermeğe tenezzül etmeyeceğim diyor ise de kendisi bi- taraf olduğu hâlde iki ay zahmet çekerek ta'vîlli böyle bir cevab kaleme almış ve buna da şüphe yokki hakikat-i hâlin meydana çıkması gareziyle te'zil etmiş olduğundan mes'eleyi bütün bütün zahire çıkârmak ve bu oyunun Türk âdâtı olduğunu kendisi gibi iddiâ edenler var ise o makûlelerin eşgâlini hâl etmek için zirde irâd olunan suallere dahi tenezzül ederek cevab vereceğini ümid ederim.

Birinci su'al sahib-i varakanın bi- taraf olduğu hâlde oyunun her bir kusurunu bir yolda te'vile çalıştığı gibi ecnebilerin dahi mahsûsen da'vet kalındığını inkar ediyor. Eğer isbât edebilir isem diyeceği kalır mı?

İkinci su'al oyunun birinci perdesinde kurulan meyhânede Rum ve Ermeni'den dahi âdemler bulundurmuş olsa idi i'tiraz edilmeyecekdi sözünü varakamızın neresinden istihraç ediyor? Ve oyunda kurulan meyhânenin esâsını kabul ettiğimizi kendisinin kabul ettiğinden mi yoksa başka bir şeyden mi çıkarıyor?

Üçüncü su'al Türk nikahlarına bir takım terbiyesizlik ehemmiyet verdiği var mıdır? Demek ne demek? Maksud-ı terbiyesizlerin buna ehemmiyet vermemesinden dolayı bu fıkra oyuna derç edildi demek ise merd-i müellif midir? Yoksa tiyatroya gidenler mi?

Dördüncü su'al sahib-i varaka ortaya kerhâne hey'eti çıkarılmasından maksad kocasından boşanmış kadınların böyle sefâletlere uğrayarak iffetini pâymâl ihtimalini göstermekdir diyor fakat bu ihtimal bu ibret kime gösteriliyor?

Acabâ tiyatroyu kadınlarımızın kendileri bilmiyor mu? Yok biliniyor da tiyatroya giden erkekler tiyatrodaki oynadılan sûrette te'hil eden veya zevcesini o yolda idlak eyleyen takımdan mı zan olunuyor? Bu oyun ahlâk kitabı okumayan (En aşağı sınıf hâlka) bir misaldir demekle tiyatroya devam eden zevât-ı kirâmı kendisin tasvir ettiği (En aşağı sınıf) hâlkdan mı farz ediyor? Sahib-i varaka hiç tiyatroya gitmemiş mi? Ve oraya kimlerin gittiğini görmemiş mi?

Beşinci su'al hassen ve necib ağnâmından ortaya çıkan çorbacılarımız sözleri tezyif yollu söylemekde iseler kabahati müellifde değildir.

Demekle acabâ bütün kusurları aktörlere mi atmak istiyor? Ve şuracığın olsun Türkleri tezyif olduğunu kendisi dahi ikrar ediyor mu?

İşte sahib-i varaka bu beş su'alimize edibane ve bi-arafane vevap vermeğe tenezzül eder ise ümid ederim ki zihninde tereddüt kalmayacak sûretde tafsilât ve izahat olabilir. sahib-i varaka gündüz gece diyecek kadar inandırıcı değil ise İbret'deki te'vilâtını güzelce muhakeme etmesini ve bu su'allerime vereceği cevabların o kadar hükümsüz olmamasını ihdâr ederim.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.44. (44) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 44– İstanbul – Pazarertesi – Fî 13 Kânûn-i Sâni-i Hilâlî

Sene 1289 –13 Zilka'de

MATBÛ'ÂT KALEMİNDEN GÖNDERİLEN BEYÂNNÂMEDİR

“Diyojen gazetesi mizâha mahsûs bir gazete olduğunu bahâne ederek âdâb-ı umûmiye ve kâide-i hükûmetin cevâz gösteremeyeceği bir yolda idâre-i lisân etmeyi itiyâd etmiş ve tashih-i usûl etmesi için defa'âtla ihtar ve tenbihe ve birkaç kere ta'til dahi edilmiş ise de yine mesleğinde ısrar ve 179 ve 180 ve 182 numaralarında dahi ba'zı zevât-ı fehâmın haysiyetine dokunacak isnâdât-ı şâmil imzâsıyla sahde mektûblar neşr etmek fec'esine kadar ictisâr etmiş olduğuna ve bu hâl ile devamı asla câiz olamayacağına bina' 12 mart 1867 sene [1] tarihli kararnâme mûcibince iş bu tarihten itibaren külliyyen fesh ve ilga kılınmıştır.”

MÛLAHAZA-İ HADİKA

Diyojen'nin sebep-i ta'tili olan maddeler beyannâme-i resmî de musarrah olduğu için ol-babda bir şey söylemeyiz. Fakat şunu söylemek isteriz ki Diyojen – Beyannâmede

dahi beyan olunduğu üzere – mizâha mahsûs olan bir gazete ise hakîkati hezl ü hezl hakikat şeklinde tasvir etmek tabî'dir.

Binâenaleyh Diyojen'in ta'tili zihnimizi şu mes'ele üzerine celb eyliyor.

Matbû'ât Diyojen'ne ruhsat verdiği vakit hezlden bahsedeceğini elbetde düşünmüş de vermiştir. Ya bu hâlde hezl söylediği için şimdi nasıl ilga ediyor? Şu beyanâme-i resmiyi aldığımız sâ'atden beri düşündük düşündük bir dürlü hâl-i işgal edemedik.

[1] Makâm-ı resmîyeden yazılan Türkçe beyannâmede Frenkçenin mu'teber tutulmasına ta'accüb ederiz.

GAZETELERİN SIKINTISI

Vâk'â hükûmet bir gazeteyi kanûnen bihak lağv edebiliyor lakin hükmü Girid mes'elesinin devâmına mahsûs ve muvakkat bir karar ile gazete ta'dil veya lağv etmek bihak dahi olsa zihinlere hadşe vermektedir. Eğer Diyojen kânûnen fesh edilmiş olsa idi hasbı olan şu mü'âhhezecike de hakkımız olmazdı fakat bu yolda kapanışı bizce de ba'zı mütâla'alar hâsıl eyledi. Yavaş yavaş idrak ediyoruz ki. Memleketimizde Hakâyık'ın mesleğini iltizam etmedikten sonra hiçbir ğazeteye nâmûsuyla devâm etmek meysur olmayacaktır. Öyle bir meslek arza sülûk ise bizim harcımız olmadığı için bu gidişle Hadîka ile İbret'in dahi ta'tile me'mur edilmesi şüphesizdir.

HAKÂYIK GAZETESİ

Bir dereceye geldi ki âdetâ hükûmet etmek âdetâ matbû'âtın müdürü gayri resmi görünmek istiyor!

Diyojen'i Hidiv-i Mısır'a – Veyahud kendisince Hidiv-i Mısır kadar ma'ruz olan başka birine – güya tecâvüz etdiği için matbû'ât idaresine kapanmasını tavsiye ve bu tavsiyesini dakikasında kabul edib de hükmünü icrâ etmediği için matbû'ât idâresinin kendi ta'birince (Samt ü sükûtuna) ta'acub ediyor.

Hatta ve başkasına tecâvüz azv etdikden sonra İbhetlü Devletlü Midhat Paşa Hazretlerinin zaman-ı sadâretlerine dahi zeban-dıraz hezeyan oluyor!!

Ve sonra da hâlâ mesned-i ârâyı sadâret olan zât-ı fehâmetsemâtı istâr buyurdıkları emir-i âlînin hükmünü muhâfaza etmediklerini beyân ile istihfafa cür’et ediyor!!!

Ve cetti (İdare-i bahye-i matbû’âtın sükûnet-i vak‘anı emir-i sadâretpenâhi üzerine ve belki onun hükmünü müfesser bir fetva ad eyleriz) diye âdeta emir-i âli ile aklanmak istiyor. Ya dahâ garibi şurasıdır ki isbâtından her zamanda âciz olduğu uzv-i sarf ile ve altında bir Katolik imzâsı bulunduğu hâlde makâm-ı meşihat-ı kübranın – Gûya derece-i vak‘â ve şerefini biliyormuş gibi sûret-i hakdan görünerek – şânını muhâfazaya kalkışır!!!

Hakâyık muktedir ise şunu izah etmeli ki Midhat Paşa Hazretlerinin devir-i sadâretlerinde Diyojen Hângi numarasında Hângi bendinde zât veya makâm-ı meşihat için bir söz söylemiştir?

Hakâyık bu iftiralara kendisince bir hâmiyet-i istinaden cür’et ediyorsa biz de erbab-ı hamiyeti sâye-i himayatına almış olan âlem hakkaniyete mağrur iblâ-i fûtûr beyan eyleriz ki gerek zât-ı Sadr-ı a’zamı ve gerek paşa hazretleri ve bâ-husus matbû’ât idare-i behiyyesinin mensub olduğu Hâriciye Nezâreti Celilesi Hakâyık’ın bu esâ’etine müsâmaha eylerse Hadîka sahifelerini beyaz çıkarmağa mecbur olacaktır. Ma’lûm ola vesselam.

Tevfik

(1872) KOSTANTİNOPOLİS’DEN HÜLÂSA

Sene-i mâzinin Devlet-i Osmaniye’ye âid olan vakâyi-i mühimmesinden birincisi Bulgar mes’elesidir. Bu mes’ele bunca seneden beru açık olarak hiçbir karar bulmamış iken bu sene bize (Yani Rum) milletine mühlik ve Devlet-i Osmaniye’ye gayetle muzır bir sûretle hâl olundu. Bu mes’elenin bu dürlü hâli aleyhinde en ziyade fedakarlığı ihtiyar eden ve çağırıp bağırmandan usanmadan Rum matbû’ât idi. Onu da diyemeyiz ki Rumlar sâir vatandaşları olan akvâmdan dahâ ziyâde tâbi’leri bulundukları devleti iltizam ediyorlar. Fakat bu mes’ele Devlet-i Osmaniye’ye olduğu gibi değil Rum milletine iki kat muzır olduğundan Rum matbû’âtı milletlerini tesâhub etdikleri sırada velev ki gayri ihtiyari ve tesadüf kalbinden ad etsinler devletlerini dahi tesâhub ederek vatanın menfa’ati için cidden ve hakikaten pek büyük fedakarlık zahar eylediler te’essüf olunur ki bunların avâzeleri işidilmedi! Sözlerinin hiçbir tesiri olmadı! Bulgar mes’elesi

Şark’a en ziyâde muzır olacak bir sûretde hâll olundu! Bu cihetle (Viktor Hügo) Fransa’ya nisbet 1871 senesine (Sâl-ı müdhiş) tesmiye ettiği gibi biz de iş bu hitam bulan 1872 senesini bize nisbet (Sâl-ı müdhiş) ünvanıyla yâd eylesek becâdır.

Lakin Rusya desâyisi yalnız şu Bulgar mes’alesi münhasır olmadığından az kaldı ki kaldı ki südde bundan dahâ fâci‘ ceriheler açacak idi. Hele hamd olsun işler değişdi de Rusya Kudüs’de tesisini kurduğu (İspanya saraylarının) “Türkcesi dokuz kubbeli hamamlar”da taş taş üstünde kalmayarak mühedim olduklarını gördükçe memnun oluyoruz.

Fuad ve Ali Paşalar’ın vefâtıyla müşârünileyhimanın gönlünde ba’zı vakâyi’-i sâlefededen dolayı köklenmiş ve vatanımızın terakkîsine mâni‘ olan ba’zı güne tefrika-i milliye’nin mündefi‘ olması me‘mul ve Mahmud Paşa’nın sadâret’e geçmesiyle bu emel herkesin gönlünde dahâ ziyâde tecessüm etmekde iken derîğâ! Ki müşârünileyh on aylık [1] sadâreti bu ümidlerin bütün bütün semeresiz olduğunu gösterdi.

Mahmud Paşa Memalik-i Osmaniye’deki ümem-i muhtelifenin kadîmi olan iftiraklarını mahv edecek yerde bilakis her birine bir yol vererek bütün bütün ayırmağa çalışdı! Bundan başka devletin mâliyesini hayli âmir-i âzâ dûcâr ve gerek dâhili gerek hârici umûmun su-i zan ve i’tirâzını celb eyledi.

Hele şu on ay böyle geçdikden sonra zât-ı hazret-i pâdişâhî sadârete elik ve yegâne-i asr olan bir zât-ı ihtiyar ile sadrâzam tayin buyurdular.

[1]Hayır on bir aylık

MİDHAT PAŞA HAZRETLERİ

Midhat Paşa Hazretlerinin mesnet-i sadârete tabi’inleri yalnız ifrâd-ı Osmaniye’den değil belki dostlarımız bulunan ümemin umûmî tarafından kemâl-i server ve mefharatla kabul olundu. Herkes müşârünileyh hazretlerinin âsâr-ı meşhûr olan dirâyet ve ehliyetinden gerek umûr-i dâhiliyenin ıslah ve bir sûret-i müstâhseneye ifrâğına ve gerek umûr-ı hâriciye’nin hüsn-i sûretle ceryânına bihak teyekkun kesb eyledi.

Midhat Paşa eğerce azm-i hakkaniyetine sedd râh olan mesâil-i hâriciyeden vakit bulamadıysa da yine âbt-ı dağdağsız olarak menâfi’ vatan mesleğine sülûk ederek –

Prusya ile Fransa dâhiyesinden intihâz-ı fırsatla – Avrupa ve Asya politikasını ele götürmeğe teşebbüs etmiş olanların me'yusiyetini intac eyledi.

Midhat Paşa sadâretinin o ufacık müddeti Devlet-i Osmaniye'nin asr-ı hâzır tarihinin en ehemmiyetli en parlak sahifelerini dolduracaktır. Şunun için ki müşârünileyh hazretlerinin maksat ve mesleği bi'l-cümle ümem-i Şarkiyenin el ele vererek eşref-i fetâil olan (Habb-ı vatan) saffet-ı memduhasıyla mevsuf bir ümmet mürekkebe-i Osmaniye teşkil etmesiyle vatanlarına muzır olan ecnebilerin nüfûzuna karşı durarak istikballerini te'min etmelerinden ibâret idi.

Midhat Paşa makâm-ı sadârete kuûdunda ba'zı ecnebileri umûr-ı dâhiliyemizde fevkalade bir nüfuz kesb etmiş bulundu. Fakat müşârünileyh hazretleri bazı diplomatların efkâr ve harekât-ı fâsidelerini cerh – mesleğini pekâla bildiğimizden kuvvetle söyleriz ki – kesr edecek idi.

Müşârünileyh hazretlerinin – sadâkat ve istikâmetini müeyyid olan – ba'zı esbâb-ı sadâredden infikâkını mücib olduysada mahz-ı isâbet ve sevâb olan mesleğini hâlef-i müdbirü'l-mervî olan fehâmetlü devletlü Mehmed Rüşdü Paşa Hazretleri tamâmıyla vikâya buyurmaktadır.

Sadr-ı hâzır hazretleri Midhat Paşa'nın Hâriciye Nezâreti'ne ta'yîn etmiş olduğu ve dirâyet ve hamiyetce ferdiyeti müsellim-i küll olan Hâlil Şerif Paşa Hazretlerini dahi me'mûriyetlerinde ikâ ile selefının mesleğinden ya'ni bi'l-cümle akvam-ı Şarkiyeyi ittihâd ve ahvat-ı râbitasıyla rabita ederek her bir dürlü müşkülâta karşı durmak ve Devle-i Aliyye-i Osmaniye'yi cedîd ve tezyin etmek tarîkiden zerre kadar inhiraf eylemedi.

Devlet-i Osmaniye'nin Politika şinâsları pek çok vukû'ât-ı sâlefedden Rum milletinin Devlet-i Osmaniye'nin en sâdık teba'ası olduğunu ve husûsuyla böyle her mezheblerinin harekât ve desâyesine karşı durmağa ve hin-i hâcet de onlara nasihat vermeğe elyak olduğunu anlamışlardır. Rum milleti her vakitden ziyâde sene-i mâziyede Panslavizm efkârına karşı duracak Şark'ın istiklâli ve Devlet-i Osmaniye'nin bekâsı uğrunda ne kadar fedâkar olduğunu izhâr eylemiştir.

Zan olunmasın ki müdâhenecilere mahsûs bir lisân ile Devlet-i Osmaniye'nin dâhilen asr-ı hâzır envâr-ı medeniyesine mutâbık ve Avrupa medeniyetine yakın bir hâlde bulunmak için hiçbir teşebbüse muhtaç olmadığını iddiâ ederiz.

Avrupa Devletleri birkaç asırdan beri terakkî yolunu tutarak bizden fersah fersah ileri bulundukları hâlde yine devâm üzre medeniyet-i tarîkinde terakkîye çalışmakta iken biz nasıl diyebiliyoruz ki medeniyetin nokta-i matlûbesine vâsıl olduk? Fakat cümlemizin menâfi'-i hakîkîyemizi anlayarak ve birlikde olarak medeniyet uğrunda çalışmağa olan hevesimiz ve cümlemizden evvel hükûmet-i seniyyenin bu efkâr-ı harbiyeye sülûk ederek teba'aları olan akvâm-ı muhtelifeyi dahi mu mesleğe da'vet etmesi medeniyet tarîkinde büyük bir terakkî alâmetidir. Bu dürlü bir hayırlı ictihâdda bizimle imtizâc ve ittihâd etmeyib de milliyet hakîrelerinin nifâklarıyla uğraşan kavimlere hiçbir ehemmiyet vermiyerek hâllerine terk edelim ki kendi kendilerini yesinler.

Biz (Rumlar) mâzîdeki harekâtımızın insaniyet huzûrunda memduh olduğu gibi istikbalde dahi ecdâdımızın fa'âliyle mütenâsib harekâtda bulunalım ki utanmayalım.

Asrın ihtiyâcâtına mâni' olan kûrdilâne merhamete azim bir havâhiş ve keremi ile kat'â millet-i efkârı karışdırmayarak hulûl eden senenin ibtidâsından i'tibâren ahvânımızdan dahâ evvel işbu emre hayra rağbet gösterelim. Biz vatanımıza muvakkat suretiyle bakmayarak burada doğduğumuzu ve burada öleceğimizi derhâtır ederek ve hariçden bize gelecek ifsâdâta kulak asmiyarak diğer vatandaşlarımızla berâber vatanımızın terakkîsine can siperane çalışalım. Kavmiyet ve millet ittihâd mevhûmiyle vakit ezâ'a etmeyelim.

MÜTÂLA'A

Kostantinopolis'in şu makâlesi hakiyate bir senelik vakâyi've on bir aylık idârenin âsârından olan Bulgar mes'elesini pek güzel izâh eylemiştir.

Rum vatandaşlarımız vâk'â bir vakitler Şimal'den vezân eden bâd-ı sarsarın önüne düşmüş bir tüy mesâbesinde idi. Rüzgâr sükûnet buldukca onlar da vardıkları noktada karar ederler vezâna başladıkca önüne katılırlardı.

Hâlbuki şu bulunduğumuz asr-ı âhir bin dürlü fâci'aları yüz bin dürlü belâlarıyla berâber akvâm-ı medeniyeye mazîyi tefekkür ile hâl-i tanzim ve istikbâli te'min edecek derecede temyize kudret bahş olması sâyesinde der ki her kavim doğduğu yerin kıymetini bilmeğe lâayık olduğu kadar çalışmağa başladı. Bundan sonra Osmanlı olan Rumlar'ın Osmanlı olan Türkler'den ayrılmasını arzu etmek altına katılmış gümüşün – tahlil olunmaksızın – ayrılmasını murâd etmek kadar emir-i düşvârdır.

Türkler vatandaşlarının kaffesinden hoşnud oldukları gibi Rumlar'ın sadâkat ve insâniyete mutâbık-ı harekât izhârıyla vatanlarını sâir vatandaşlarıyla berâber sevmelerinden vesâir vatandaşlarıyla berâber muhâfazasına can feda edecek hareketler izhâr eylemelerinden hâsılı ifsâdât-ı ecnebiyeyi kemâl-i neferîn ile red eylemelerinden fevkalgâye memnundurlar.

Bir mülk de imtizâc-ı akvâm hâsıl olması o mülk için en ziyâde bahtiyarlığı mûcib olacağına şekk yokdur.

NE DİYELİM?

Aldığımız ma'lûmâta göre Beyoğlu'da Tepebaşı denilen mahâldeki Müslüman mezarlığının bir parçası tiyatro yapılmak üzere terk edildiği gibi bir parçası da Keldâniler'e kilise yapmak üzere bahş olunmuştur.

Mekâbirin tevsi' turuk için terkine cevâz-ı şer'î varsa da İslam mezarlığının Hristiyanlara kilise yapılmasına zan edersek mesâğ gayr-i nakli dahi olmamak lâzım gelirdi. Ermeniler bağçe yapmak üzere maşatlıklarını barid bir taasubla terk etmedikleri gibi bizim de ecdâdımızın âzâsıyla yoğrulmuş bir haki kilise bina edilmesine becâ tassubla râzı olmadığımızı îcâb ederdi. Efsûs! Ki ahlâkımızı muhafaza edecek kuvva-i aziziyemiz kalmamış !!!

SERLİYOS EFENDİ

Sadr-ı a'zam Hazretleri Kudüs sâbık patriki Serliyos Efendi'nin gerek Kudüs'de ve gerek Yafa'da gördüğü su-i mu'âmelâtdan izhâr-ı esefle doktor Sarandi'yi i'zâm ederek hatırlarını ve mukim oldukları mahâlden hoşnud olub olmadıklarını istifsal buyurmuşlardır.

KUDÜS-İ ŞERİF İLE Yafa ARASINDA İNŞA EDİLEN DEMİRYOLU

Kudüs-i Şerif ile Yafa arasında inşa edilen demiryoluna me'mûr olan mühendislerle ressamlardan son takımı geçen hafta postasıyla Yafa'ya azimet eylemişlerdir.

İşidildiğine göre müte'ahhidi bulunan Mösyö Hügoform ameliyât-i idâiyeyi kışın hitâmından evvel bitirerek önümüzdeki nisanda ameliyât-ı inşaiyeye mübâderat eyleyecekmiş.

GİRİD MÜŞAVİRLİĞİNE TA‘YİN

Girid müşavirliğine ta‘yin olunan Arestarhi Bey Girid’e me’mûr-i filoya ilâveten gönderilen vapur ile gitmiştir.

PRENS MİLAN

Sırb Bey’i Prens Milan’ın Misko Garam Düşesleri’nden Vera ile tezevvüc eyliyeceği Viyana’nın muhâfil-i resmiyesinde şâyi‘ olmuştur.

İMZÂ

Amerika ile Fransa arasında zaten karar-ı pezir olan posta mukavelenâmesi imzâ olunacaktı.

DAĞÂRCIK

Ahmed Midhat Efendi Dağârcığı’nın dördüncü numarasını dahi neşr etdi. Erbâb-ı mütâla‘a dikkat etmek gerektir ki Dağârcık giddikce kıymeddar âsâr ile dolmakda giddikce faideli şeyler yazmaktadır.

Hakiykat! Erbâb-ı kalem bulunduğu memleketin ziyâsıdır. Onların bârika-i efkârı sayesinde ki – Zulmet-i celil içinde noksânını görmekden âciz olanalar – tenvir –i nikâh ibtisâra kudretyâb olmaktadır.

Bir Avrupalı Ahbabım “Bir memleket hâlkının ma‘rifetini öğrenmek ister misin? Mahsûlât-ı tab‘iyyesine im‘ân-ı nazariyet. Zira Hângi memleketde kağıd çok sarf olunuyorsa o memleketin hâlkı maddi ve manevi zengindir” demiş idi.

Pek doğru! Memleketimizde matbû‘âtın tarih-i zuhûru ki Mahmud evvel zamanına müsâdif ve hatta müşârünileyh efkâr-ı ma‘ârifperveranesi sayesinde.

O günden beri basılan kitapların defterini tutmağı bir âdem merak etse iki günde vücûda getirir.

Matbû‘âtın revâclı vakti ise ma‘ârif ve terakkîdeki derecesi o ki övke ayyuka çıkarılan zamanımızdır.

Âsâr-ı matbû‘asını hatta bir çocuk mahâlle mektebine ve hatta hecâ ile izâğa ettiği zaman dahi dâhil hesab olduğu hâlde bir senede okumağa muvaffak olur.

Avrupa’da ise basmanın zuhûr ettiği sene hatta el destegahlarının tab’ ettiği âsârı insan merak etse ancak bir senede defterini tutabilir.

Te’essüf olunur ki memleketimiz sokakları çöplükden beter ve her dürlü müzahrefâta makarr iken ekserisi içi boşaldılmış işret şişesi kırıklarından ibâret olan dökündüler arasında sigara kağıdı kabından başka kağıd parçası görebilmek için insanın gözleri hurdebin olması lazım gelir.

Bakınız bahsimiz Dağârcık’da iken elcâ-i efkâr ile nerelere düşdük!! Evet “Midhat Efendi’nin Dağârcığı pek güzel pek, güzide bir eserdir. Mâlik olanlar her şeyi câmi’ bir kitabhâne tasarruf etmiş kadar mütelezziz olur.

Fakat basar basiretleri Goethe olanlar için almayı ummak âsârı bir araya cem’ olunsa yine fâide vermez. Hatta Dağârcık neşr olunmağa başladığı günden ber – Gabr’ın âsârını okumakla mütelezziz olduğundan ziyâde kendisinde o derecede bir âsâr icadına iktidar görmeyen ba’zı erbâb-ı hased – tarafından men’ olacağı hakkında bin dürlü arâcîf neşr ederdi. Ne doğru bir sözdür ki (Cehlinden büyük fakr olmaz) denilmiştir.

İnsan câhil olunca cehlini izâleden ziyâde başkasının mahsûl-i ilmini mahv etmeğe çalışır. Hiçbir vakit hiçbir şeyden gayret gayretbeyn olub da kendisinin de o mertebeyi hâiz olmağını hatırına bile getirmez herkes dünyâyâ câhil gelir. Lakin câhil olmak için yaratılmamıştır.

Bizim memleketde ise insan câhil doğar, câhil büyür “Câhil ölür” o derecede ki hâyli mutesebâtı cehliden ibâret kalır.

İşte böyle bir memleketde ki birtakım erbâb-ı gayret gazete neşr eder, kitab neşr eder, gazete yazmağa, kitab yazmağa, gayret eder. Bununla berâber şükran yerine küfran görür. Lakin erbâb-ı gayret zâten takdir ve aferin maksadıyla değil vezâtif-i insâniyeden bildikleri için çalışdıklarından hâlkın keftkösü kimseyi ne ikdâmından ne gayretinden men’ edebilir.

Tevfik

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkar matba’asında tab’ olunmuştur.

2.45. (45) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 45–İstanbul – Salı – Fî 14 Kânûn-i Sâni -i Hilâlî

Sene 1289 –14 Zilka‘de

HAKÂYIK GAZETESİ

Hâlâ mesned nişin olan zât-ı Sadr-ı a‘zamı ile Mithad Paşa Hazretleri hakkında mütecâsir olduğu ta‘rizât garazkârânededen ve bî-edebânededen dolayı mâdemki ve ne te‘dib ve ne de dâire edbe da‘vet olunmuştur. Hadîka‘da – ona taklide değil – bihakkın zemm ve kadha şâyân olan ve hükmü geçmişse de âsârı hâlâ meşhûd bulunan müzebzebât hakkında bundan sonra istediği gibi idâre-i lisâna hâzır olduğunu ilan eder.

SEN NEHRİ’NİN TUĞYÂNI

Geçenlerde Paris’den geçen Sen Nehri’nin tuğyânı cihetiyle mal ve sekenâca mutazarrır olan Paris ahâlîsi için yalnız Figaro nâm mizah gazetesi 311,000 frank i‘âne toplanmıştır.

(Galiniyani) nin yazışına göre Paris gazetelerinden birçoğu defter açarak en az i‘âne toplayan gazete yüz yirmi bin frank toplamıştır.

(Biz Bingazi ahâlîsi için bir i‘âne defteri açdık. Ve onda bîçârelerin açlıktan öldüklerini ve açlığın şakaya gelir sabr edilir illetlerden olmadığını ve dünyâda her mahlukun buna dûçar olabileceğini söyledik. Hatta yirmi paraya kadar hâlıkın mürüvvet ve fütüvvetine mürâca‘at etdik. İllâ maşallah yirmi otuz kişiden başka şu kişver-i azîmde kimse beş para vermedi. Yeri geldikçe cem‘iyyet-i mürüvveti kimseye vermeyiz. Hamiyyet ve mürüvvet zamanı geldikçe para vermeyiz.

İnsâniyetin illet-i gâiyesi bu mudur? Yoksa biz mi yanlış anlamışız?

Biz bilâ- istisnâ-i e‘âzamdân tâ sırtında yük taşıyan hamallara varınca bu emir-i hayra da‘vet etdik fakat bu da‘vetin semeresini bin guruşdan ibâret gördük onu da birkaç kâtib birkaç hoca ile hamiyetperver bir asker vardı. Evet içlerinde iki de Hânım vardı. Şimdi milletimizde erbâb-ı hamiyyeti topu yirmi yirmi beş kişiden ibâret bulub da umûmen hamiyyetsizliğine mi kâil olalım? Hayır biz bu zehâbda bulunsa idik vaktiyle böyle bir i‘âneye kimseyi da‘vet etmezdik. Kabâhati özüümüze alalım çünkü Hadîka gibi

bir gazeteyi bu kişver-i azmin içinde nihâyet bin beş yüz kişi okuyabilir. Onlarda şâyed Ramazan hâliyle i'âne bahsini ya okumamış veyahut okumuşsa da unutmuş olmak gerektir. Bu mülâhazaya binâen biz milleti bu emir-i hayra def'a-i ahire olarak bir dahâ da'vet ederiz.

Bundan sonra da semeresini müşâhede edemez isek bir dahâ bi't-tab hammiyyetlerinden bahs edemeyiz. Zirâ mevhumâta vucûd verib de kendimizi aldatacak kadar budalalardan değiliz.

İşte defter açıktır. Enâyi cinsinin feryad-ı ıztırârisına mededres olacaklar gelib isbât-ı hammiyyet edebilirler.

RUM KİLİSESİNE RİC'AT

Mülâhaza-i hakikat ve encâm eden Bulgarlardan birazının ve hatta Guryat Efendi'nin bile (Şizme) yi kabul etmeyerek Rum kilisesine ric'at ve dehâlet etdiklerini yazmış idik. Evvelki günde yirmi beş kadar Bulgar Patrikhâneye giderek isti'fâ-i kusûr eylemiştir.

ŞİMALDEN CENUBA DOĞRU BİR HAREKET

Dün sâ'at beş buçuk sularında şimalden cenuba doğru bir hareket vukû' bularak bir azâmetdâr etdiyse de şiddetli değildi.

KORİNT BOĞAZI

Süveyş Kanalı'nı açmış olan Mösyö Lesebss Yunanistan'daki Korint Boğazı'nı dahi açmak teşebbüsünde imiş.

MÖSYÖ GARAMON

Viyana'dan 28 kânûn-i evvel tarihiyle (Deba) gazetesine Mösyö Garamon mes'elesine dâir âtîdeki havâdisi yazıyorlar:

“Mösyö Dö Garamon'un iddiâları külliyyen bî-esasdır.

Avusturya devleti Fransa'yı Prusya ile muhârebe etmeğe teşvîk etmek şöyle dursun muhârebeden vazgeçirmeğe fevkalgâye cehd ve ikdâm etmişti. Yalnız muhârebeye mübâşeret olunduktan sonra Avusturya Paris'deki askeri murahhas tarafından Fransa'nın askerce pek za'if bulunduğunu haber almağla İtalya ile bi'l-ittifâk Fransa'ya imdâd etmek istediye de Viyana kabinesinin iş bu maksadına evvelâ, Rusya

politikası. Sâniyan, Avusturya'nın Alman ahâlîsinin adem-i muvaffakiyeti ve Peşte kabînesinin bi-taraflılığını iltizam etmesi. Sâlisân, Avusturya askerinin âdem-i kifâyeti. rabi'an Avusturya'ya ittihaz-ı tedâbire vakit kalmaması maddeleri mâni' olmuşlar idi.

(Doteh ve Şenbilat) gazetesi iş bu mektûbun bütün bütün zıddı olan mektûb-i âtiyi alarak neşr eylemiştir.

“1870 haziranının yirmi üçünde Prens (Meternik) 20 haziran tarihiyle Bayeset'den aldığı bir mektubu Dük de Garamon'a göstermişti ki mektûb-ı mezbûrede Dük de Garamon'un iddi'âsını te'yid eden fıkra-i âtiye münderiç idi:

“ Avusturya Fransa'nın politikasına kendi politikası nazarıyla bakıyor. Ve hîn-i hâcet Fransa'nın uğrunda elinden geleni dirîğ etmeyecektir. Birkaç günden sonra Kont Bayeset Avusturya ile Fransa beyninde muâhede akdıyla cihet-i şerâyetine dâ'ir Dük de Garamon'a doğrudan doğruya dahi bir mektûb yazmışdı.

(Lebirte) gazetesi ise buna dâir bend-i âtiyi neşr eylemiştir:

Dük de Garamon iddi'âsını isbât için elinde bulunan ba'zı berâhini istintak komisyonuna takdim etmek niyetine bulunduğu muhakkaktır.

Ezcümle:

1. Kont Bayeset'in Mösyö de Meternik vâsıtasıyla Fransa Hâriciye Nezâretine göndermiş olduğu ve biri Üçüncü Napolyon'nun diğeri Mösyö (Emmil Olivye) nin ve biri de kendinin ya'ni Dük de Garamon'un elinde olarak üç sûreti bulunan ve müdde'âsına mü'eyyid olan tahrirât-ı resmiyeyi.

2. Onun akâbinde Kont de Bayeset'in tahrirât-ı mezkûrenin me'ilini müekkid Dük de Garamon'a göndermiş olduğu tahrirât-i mahsûsayı.

3. Dük de Garamon'un iddi'âsını tekzib değil belki tasdik eden Kont Bayeset ile Dük de Garamon'un beyninde o günlerde sebkad eden muhâberâtı.

4. Devletin beyninde bir muâhedenin akdına dâir olan mukaddemât-ı hâvî olan evrâkı irâe etmiştir.

1872

İşbu hitâm bulan senenin politika âleminde bıraktığı yâdigarın bir birincisi Berlin'de vâki' üç imparatorun mülâkat-ı maddesidir.

Bu mülâkât şimdiye kadar hiç kimse tarafından hâllolunmamış bir mu‘ammâdır. İhtimal ki bu mülâkâtın politikaca hiçbir ehemmiyeti olmasın fakat yine de ihtimal ki Avrupa haritasının bütün bütün başka bir sûretde vaz‘î esasına müstenid olsun bu mülâkât üç imparatorun ibâret olarak bu üç imparator ise Prusya ve Rusya ve Avusturya İmparatorlarıdır ki zîr tâbi‘iyyetlerinde takrîben yüz elli milyon nüfus yaşıyor. Ve bir işâretlerinde üç milyondan ziyâde asker isti‘mal-i silah etmeğe hâzır duruyor. Bu mülâkâta dâir bütün Avrupa matbû‘âtı uzun uzadıya mütâla‘alar ve bahisler yazdılar ve her biri bir ma‘nâ vererek ta‘bir etmek istediler ise de bu maddenin hâlâ – bir def‘a görünüb hey‘et ü nevbet devriyesi ma‘lûm olmayan bir kuyruklu yıldız gibi – ne maksada mebnî olduğu keşf olunamadı.

Üç imparatorun bir yere gelib tenhâca müzâkere etmeleri ve müzâkerelerinin niye dâir olduğu ne resmen ve ne gayr-i resmi olarak meydana çıkarılabildiğine ve elhâlet-i hâzihi hafî tutulmakda olduğuna nazaran bu mülâkâtın politikaca bir mes‘ele-i mühimmeye ve o bâbda ba‘zı mu‘âhedât ve müzâkerâta dâir olduğu şüpheden vârestedir.

Eğer iddi‘â olunduğu üzere üç imparatorun mülâkâtı kendileri beynindeki münâsebâtın ve umûr-ı dâhiliyelerinin ıslâhıyla sulh ve âsâyişin îkâsından ibâret ola idi mülâkâtdan sonra bu mülâkâtın sebebini anlamağa o kadar mecbur olan umûmun merakını izâle ve herkesi bunun hâline beyhûde it‘âb-ı zihin etmeden tahlis etmek için iki satırdan ibâret bir i‘lân-ı resmi neşr olunabilir idi. İşte burası meydana.

Fakat bu üç imparatorun mülâkâtını da‘vet ve hem kendilerini hem politika adamlarını işgâl eden mes‘elenin ne gibi olduğu ve imparatorların mülâkâtları bu mes‘eleyi hâl edib etmedikleri ve ne gibi mukâvelât ve mu‘âhedâta karar verdikleri ve kararlarını hâangi kalbe ifrâğ etdikleri ve bu mülâkât maddesinin Avrupa politikasına dâir ne gibi netâyici intâc edeceği mes‘eleleri hitâm bulan senenin bıraktığı ve hâlli ancak mürûr-i zamana mütevakıf bir müşekkel mu‘ammâdır.

Mülâkât zamanından beri Avrupa politikasına hiçbir türlü tebdil-i âرز olmadı ve bu üç devletin münâsebâtında hiçbir güne teğir-i müşâhede edilmedi ki bu mülâkâtın neticesi olduğunu hüküm edelim ve mülâkâta o vecihle ma‘na verelim.

Matbû‘âtın gayr-i resmi ve nîm-i resmi takımının – Berlin Mülâkâtı’nın Avrupa’da sulh ve âsâyişin vakâya mebnî olduğuna dâir – etdikleri iddi‘â-i umûmî ve gayr-i mu‘ayyen bir husûs olduktan sonra mâ‘adâ Kont Andaraşi’nin Avrupa’da sulh ve

muvâzenenin vikâyesi müşekkel olduğuna dâir olan neşriyânı ve bu üç devletin (Ya'ni Rusya Prusya Avusturya'nın) tedârikat-ı harbiye ve tezeyyüd-i asâker yolunda himmetler ve masraflar ihtiyâr etdikleri ve Prusya'nın Rusya ve Avusturya ve Fransa hudûdundaki istihkâmâtın tarsîn ü teşyîd olmakda olduğu ve husûsuyla Rusya devletinin iki milyondan ziyâde askeri silâh altında cem' etmesi maddeleri Berlin Mülâkâtı'nın Avrupa'da sulhun vekâyesi maksadına mebnî olmadığını pek a'lâ isbat ediyorlar.

İşte hitâm bulan senenin en mühim bir vâk'ası bu mes'eledir ki bir nikâb-ı acîb ile setr-i hakikat etmiş hiç kimse keşfine kudretyâb olamaz ve herkes netîcesini bir büyük endişe ile beklemektedir.

(Mâ-ba'dı Sonra)

İŞKODRA'DAN TAHRÎRÂT-I MAHSÛSA(FÎ 19 KÂNÛN-İ EVVEL)

Bu kere ele geçerek mütâla'a olunan yirmi numaralı Hadîkanın bir sûtûnunda Avusrova Tevra Teristino gazetesi İşkodra'dan alıp neşr ettiği bir mektûb derç olunmuş ve hülâsa-i mefâdi dahi Kroya ya'ni Akçahisar ahâlîsinin vergilerini te'diyede muhâlefetlerinden nâşî kasaba-i mezkûre eşrâfı bahs olunduğunu ve ahâlîsi hükûmete kin ü adâvet göstererek İşkodra pazarına gitmemekde bulunduğu hâlde İşkodra Valisi bu mâcerâdan bi-haber gibi zabtiye bölükbaşısını iki zabtiyeler ile berâber vergilerini tahsil etmek için gönderdiğinde bölükbaşı ile zabtiyeler Akçahisar'a ayak bastıkları gibi ahz u girift olunarak elli kadar müsellağ âdemin taht muhâfazasında ve karanlık bir mahâlde habs etdikleri ve cenâb-ı hükûmetden hiçbir tedbire teşebbüs olunmayıp ancak Akçahisar ahâlîsi iki üç tabur asâkir-i nizâmiyeye karşı duracak kadar müsellağ âdem hazırladıkları beyânından ibâret bulunmuş olduğuna o işin esas ve icraâtince mugâyeret-ı külliyesi görüldüğüne binâen sıhhat-i maddenin beyânını ve yardım eden gazetelerimizin ahvâl-i dâhiliyemizi ecnebi gazetelerinde hikaye etmeleri mûcib esef-i vatanperveri olmağla tashis- i mes'eleyi vecîbeden eda eyledim.

Şöyle ki bunun esâsen Akçahisar'a aslâ taalluk eder yeri olmayıp ancak Kraniya ile Kroya lafzlarının müşâbehetinden ileri gelmiş bir yanlışlıktır iş bu Kraniya nâhiyesi İşkodra sancağına Melcek ve ahâlîsi nisâb-ı servete mâlik ve zirâ'at ve ticârete sâlik oldukları hâlde mücerred-i hudûda karîb olarak inde'l-icâb hizmetde de bulunmaları hasebiyle kemâl-i lutf ve merhamet-i seniyye iktizâsı olarak a'shârları afv ü terk buyrulduğuna ve ahâlî-i kavmenin birçoğu bağcuvanlık vesâir hizmetlerle Der-sa'âdete

ta‘ayyüş etmekde bulunduklarından güya bunlar terbindide gibi tanınmağla diğerleri bunların ağızlarına bakmakda olduklarına binâen makulelerden birtakımı vergiyi dahi afv ettireceklerine dâir ahâlîye kanâ‘at vererek ve çend def‘ada vergilerinin birkaç derecesinde akçe tevzi‘ ve tahsil eyleyerek en nihâyet bu babda ya‘ni vergilerinin affi hakkında emr-i âlî istihsâl etdiklerini umûm-i ahâlîye beyân ederek bu suretde ahâlînin izhânına tamâmen birleştirildiği hasebiyle vergilerini vermemeye ve hîn-i talebde vergimiz afv olunmuştur. Ve yedimizde emr-i âlî vardır cevabını vermekde ve emr-i âlî istenildikce kah arâ‘i edemiyeceklerini ve kâhîde Der-sa‘âdet’de olanlar nezdinde idîğini söylemekde ve bu tarîk ile vakit geçirmekde olub hatta Vali-i esbak devletlü İsmail Paşa Hazretleri zamanlarında ulemâdan ve eşrâfdan bir takım zât-ı irsâliyle nesâyih-i mukteziye îfâ olundukda bunları kabul etmeyerek red etmişler iken Vali-i eyâlet Sa‘âdetlü Şevket Paşa Hazretleri ahâlî-i merkûmeden bir takımı celb ile meclis-i idârece iknâlarına çalışmışlar iken yine kargir-i te‘sir olunmadığı ve yine ara sıra tebligât-ı icrâsından geri durulmadığı hâlde bunlardan Der-sa‘âdet’de bulunan cend neferi karayine a‘şârı-ı sinîn ü firadan beri afv buyrulmuş ise de yine İşkodra’dan talep etmekde bulunduklarından te‘kid afv-ı istidâ etmeleriyle yedlerine bu bâbda Mâliye Nezâreti celilesinden bir kıt‘a emirnâme i‘tâ buyrulmasıyla bunu da vergilerinin affi içindir diyerek ahâlîye ilan ile hükûmete takdim etmişlerdir. Hâlbuki mezkûr tahrîrât-ı a‘şâr hakkında olarak vergiye dokunur mahâlî bulunmamış olduğundan burasını tefhim-i zımnında götürenlerin yanına bölükbaşılarını şeylerini terfîk ederek gönderdikleri işidilmiştir.

Fi‘l-hakîka nâhiye-i mezkûre ahâlîsi beş on kadar ma‘hûd-i terbindiyelerin ef‘âl ve ifsâdine ol kadar ferite olmuşlar ki bölükbaşı varır varmaz sözünü ıska etmediğinden başka tevkife dahi ictisar etmeleri üzerine Vali-i müşârünileyh hazretleri id-i şerifin beşinci günü bir takım asker-i nizâmîye ile nâhiye-i mezkûreye azîmet ederek hamd olsun tüfenk patlamaksızın ve kimsenin burnu bile kanamaksızın kâffe-i ahâlîyi celb ü cem‘ ile vergiler için ferman olduğu hâlde ibrâzını teklif eylediğinde irâe olunan emr-i âlînin yine a‘şârından dolayı te‘kîden şerefsâdr olduğunu görüb ve bunun özüne ve bir günün te‘diyesi lâzım geldiği ve şimdiye değin bu yolda vergilerinin birkaç misli olarak kendilerinden toplanılan akçelerin hebâen mensure olduğunu gûş-i hûşlerine lâyıkiyla ilga eylediğinde ahâlî-i merkûme hakikat hâli anlayıp vergilerini ma‘al-memnûniye vermeğe ve nâfileye giden akçelerini sebep olanlardan istemeğe başlamış olmalarıyla ve

bu sırada meydana çıkacak yüzü ve söyleyecek sözü kalmayan Hasan Hâcî ve avanesi firâr ve ihtifa etmeleriyle şimdilik ba'zıları ve dahâ sâir zî-i medhâl bulunanlar tahsil olunan sekiz senelik vergiler ile İşkodra'ya geldikleri görüldü.

Bu Hasan Hâcî kimdir deyu sual buyrulur ise Mehmed Ali Paşa merhûma yirmi seneden mütecâviz hizmet etmiş ve nân ü ni'met-i devletle perverde olmuş adamdır.

(Hâcî ta'bîrinden dahi hacc-ı şerîfe gitmiş zan buyrulmasın burada pek çok hâcî işidiliyor lakin sülalelerinde bile hacca gitmiş kimse bulunmaz) müşârünileyh hazretlerinin tedâbir-i hakimâne ile evvelce bütün İşkodra maliyeleri beyninde ötedenberi câri olan ahz-ı intikâm tarîkiyle ittilaf-ı nüfus maddesini izâle ve imha ederek elim dağlılar arasında kıtâl-ı mevâd kerihesi vukû'a gelmeyerek te'minât-ı kâmile hâsıl olduğu gibi Mirdita Kıtan ve Kocabaşılarını celb ile her dürlü vesâyâ ve tedâbiri nâfi'a ile ıslâhâtına muvaffak olarak bilahere kendi istid'âlarıyla dergâh-i âlî kapucu başlarından sâbık Leşmezaderme kazâsı kaymakamı ref'etlü Haydar Ağa'yı kaymakam nisb ve ta'yîn eylemiş ve bir müddetden beri Merdita havâlisince katl ve sirket gibi mevâd-ı feci'anın evvelki alınmış ve ezcümle Merdita'nın birinci kaptanları bulunan kaptan Kule ile kaptan Çon kemâl derecede inkiyâd ve itâ'atde bulunarak hatta bu kere merkûm kaptanların oğulları İşkodra'da isdihdâm olunmak üzere asâkir-i zabtiye-i muntazama silkine kayd olunmuşdur.

İşte müşârünileyh hazretlerinin Malisiye ve Merditalıları bu vecihle hüsn-i ahvale îsâl eylediklerinin üzerine şu Kraniye'yi dahi Sezldisizçe ıslah ile berâber emvâl-i vergilerinin istihsâli bütün Arnavudluk kıt'asınca bir büyük te'sirât göstermiş olduğundan ve sâye-i pâdişâhide gerek etrâf ve inha ve gerek terakkîce emniyet-i kâmile hâsıl olub elhâsıl İşkodra eyâleti fevkâlmatlub emniyet tahtına idhâl olunduğunu beyân eylerim.

(Ecnebi gazetelerinden aldığımız havâdisler yanlış ise işte doğrultmuş sekiz yanlışlık meydana çıkınca doğruluk zâhir olur mu?)

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuşdur.

2.46. (46) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 46–İstanbul – Çeşarşenbe – Fî 15 Kânûn-i Sâni-i Hilâlî

Sene 1289 –15 Zilka‘de

KARARNÂME-İ (ÂLÎ) NİN SÛRETİDİR

Girid hâdisesi esnasında gazeteleri matbû‘ât nizâmının hâricinde olarak keyfemâ yeşâ kapatmak üzere hükm-i hâdis-i mezkûrenin devâmıyla meşrû ve muvakkat olarak ittihaz olunan kararnâme-i (Âlî) nin sûretidir ki el‘an gazetelere bununla mücâzât edilmekde olduğundan hâlkca bilinmek için yed-imizde bulunan bir sûret-i gazetemize derç eyledik.

NEZÂRET-İ CELİLE- İ MA‘ÂRİF-İ UMÛMİYE

“Der-sa‘âdetde elsine-i muhâlifede tab‘ ve neşr

“Olunmakda olan gazetelerin bir takımının bir müddedden beri

“İttihaz etmiş oldukları lisân ve meslek vazîfelerinden

“Olan tehzîb- i ahlâk merkezinden çıkarak

“Ve menâfi‘-i memlekete mugâyeret-i aslıyesi derkar

“Olan ifrâd ve tefrit vadilerine gidib

“Ve çok kerc esâs-ı devlet hakkında bile zebanderazlık

“Etmek derecesine kadar mütecâsir olub yaşadıkları

“Ve servet ve sâ mân tahsil etdikleri memleket

“Hakkında sâirlerinin vukû bulan i‘tirâzâtının

“Def‘ine çalışmaları lazım gelir iken hasmaya âlet

“Fesad olarak bir takım efkar mızra ve havadis

“Kâzibe neşr etmektedirler.

“Bu makûle matbû‘ât ve evrâkın ıslâhât ve terkebât

“Umûmiyeye medâr-ı kalîsi ve hükûmetin harekâtı

“Hakkında bile fâidesi olabileceği mülâhazasıyla

“Devlet- i Aliyye bunların inân-ı efkarını bir mertebeye
 “Kadar itlak etmek arzusunda bulunmağla berâber
 “Gazetelerin alt gâiyye ve me’mûriyet-i hayriyeleri
 “Te’lif-i efkâr ve menâfi’ hidmeti olduğu hâlde
 “Birçok erâcîf ve ekâzıb ile tahdiş-i izhânı
 “O nihayetü’l emir beny-el ahâlî muhâsime-i müstelzim
 “Olarak bir yola gitmelerine nazar-ı bi-kayd ile
 “Bakılması menâfi-i vazîfe-i hükûmet olacağından
 “Ve şu hâlik taraf saltanat-ı seniyyeden ıslah
 “Ahval- i teba’a ve memleket ve istihsâl-i esbâb
 “Terfî ve me’mûriyet zamanında her vakidden ziyade
 “Bezl-i cell-i himmet buyrulmakda olduğu esnâda
 “Zuhûr u ceryânı bir kat dahâ bâ’is-i te’essüf
 “Bulunduğundan vekâye-i asâyiş ve nizâm-ı kazîye-i
 “Mültezimesine binâen bu kâide-i hilâfında bulunan
 “Gaztelere ve risâlelerin bütün devlet ve umum-i millete
 “Râci’ olan mazarratlarının men’i zımnında
 “Matbû’ât- ı nizâmât mevzû’asının ahkâmı
 “Hâricinde olarak hükûmetce icrâ-yı mu’âmele-i
 “Te’dibiye ve ittihâz-ı tedâbir-i mâna’aya karar
 “Verilmiştir
 “İş bu karar-ı sûret-i muvakkatada olarak istilzâm
 “Eden esbâb ile berâber taraf olacaktır.

Fi 7 Zilkade 1283

Fi 2 Mart 1283

MATBÛ‘ÂTIN TE’MİNİ

Diyojen’in ta’dili üzerine Kurya Doryan yazdığı bir makâlede matbû‘âtın te’min-i hukûku için bir nizâm-ı ittihâzını tavsiye ediyor.

FARÎZA-İ HACC

Cidde’den alınan haberlere nazaran îfâ-yı farîza-i hacc için bahren gelen Müslümânın mikdarı yirmi bine balığ olmuştur.

Bunlardan yedi bin sekiz yüz altmış beş kişi bu mübâi ile Hindistan’ın sâir şehirlerinden yedi bin kişi memâlik-i Osmaniye’den bin iki yüz elli kişi de Cezayir’den gitmişlerdir.

PENDİK’DE OLAY

Pendik’de mîlâd-ı Mesîh’e tesâdüf eden geçen gece birtakım Hristiyan serhoşları ile şimendifer amelesi beyninde bir nizâ‘ zuhûr ederek ameleden bir kişi telef olarak üç kişi yaralanmıştır.

Köylerinden bir hayli âdem mecruh olmuştur. Kartal zabtiyeleri yetişmemiş olsa kavga pek ziyâde büyüyecek imiş.

Ertesi günü Üsküdar Mutasarrıfı Sa‘âdetlü Tosun Paşa tarafından olunan tahkîkâta göre bu nizâ‘dan dolayı köy çorbacıları mes’ul imiş.

TİCÂRET MÜSTEŞÂRİ ÜNVÂNI

Mösyö Zerifi’ye Rusya devleti tarafından ticâret müsteşârı unvânı verildiğini Terakkî gazetesi yazıyor.

KURYADORYAN’DAN ALINA HABER

Geçen pazarertesi gecesi Galata’da Katolik kilisesinde başı çekic ile ezilmiş bir hamal na’sı zuhûr ettiğini Kurya Doryan yazıyor.

CEM‘İYYET-İ EDEBİYE

Beyoğlu’nda Yanya mekteblerine i‘âne etmek için bir Rum (Cem‘iyyet-i Edebiye) si teşekkül ve etmiş ve cem‘iyyete bir hayli zevât i‘âne etmiştir.

BAHİS

Geçen gün Mösyö Zerifi ile Hristaki Efendi beyninde zuhûr eden bir bahisden dolayı Mösyö Zerifi bin lira gayb etmiş ve parayı adadaki Rum hasta-hânesine i'tâ eylemiştir.

SELANİK

Selanik'de biri Türkce ve diğeri Runca iki gazete neşr olunacakmış. (Allah akıllar vere)

ÇİÇEK HASTALIĞI

Yanya'da şiddetli çiçek hastalığı zuhûr etmiştir.

DÖRDÜNCÜ NAPOLYON ÜNVÂNI

Napolyon'un oğlu Prens Emriyale Dördüncü Napolyon unvânı verilmiş olduğunu telgraflar beyân ediyor.

ZİYÂFET

Re's sene münâsebetiyle Mösyö Tiyer tarafından verilen bir ziyâfetde diplomatlarla süferâ umûmen hâzır bulunmuşlardır.

TİCÂRET AHD-NÂMESİ

Rusya ile İsviçre Cumhuriyeti beyninde bir ticâret ahd-nâmesi imzâ edilmiştir.

ASYA FÜTÛHÂTI

Bir telgrafa göre Times gazetesi Rusya'nın Asya'daki fütûhâtı İngiltere'ce hayal nev'inden görülmekde imiş.

HEYKELTIRAŞ

Milan'da beyn-el ahâlî bir i'âne defteri açılmış. Hâsıl olacak para ile Napolyon nâmına bir heykeltıraş rekz edilecekmiş.

MADRİD

Madrid ahâlîsi erbâb-ı inkılâba nazar-ı hasmâne ile bakmakda imişler .

ON DOKUZUNCU ASR) NÂM FRANSIZ GAZETESİ DİYOR Kİ :

(On Dokuzuncu Asr) nâm Fransız gazetesi diyor ki :

Mösyö Tiyer ile Şûrâ-yı Ümmet beyninde istilaf hâsıl olduğu hâlde tazminât bakiyesi olarak Prusya'ya verilecek meblağ zamân te'diyesinden dört ay evvel i'tâ olunub borc kâmilten bitecektir.

MU'ÂHEDE-İ SULHİYE

Muhârebenin hitâmında Prusya ile Fransa beyninde imzâ olunan mu'âhede-i sulhiye hükmünce Alsas ve Loren ahâlîsinden Fransa tâbi'iyetini kabul edenlerin miktarıyla esâmîsinin her sene hitâmında Prusya devletine bildirilmesi meşrût olmasından Fransa Hâriciye Nâzırı tarafından bu sene verilen defterde ve 380000 Alsaslının Fransa tâbi'iyetine girdikleri gösterilmiştir.

TELGRAF

İNGİLTERE

Lodra 11 Kânûn-i Sânî

Napolyon'un cenaze olayı (Chislehurs) de icrâ olunacaktır. Tarafgirânından birçok âdem ile ba'zı a'zam ve gazete muhâbirleri ve hatta Der-sa'âdet'de neşr olunan Levant Herald gazetesi muhabiri dahi buraya katılmışdır.

FRANSA

Paris 11 Kânûn-i Sânî

Mösyö Dö Krasel'in Roma'da Papa nezdine Fransa elçisi ta'yin olunduğunu resmi gazetenin sabah nüshası yazmıştır.

RUSYA

Senpetersburg 10 Kânûn-i Sânî

1873 bütçesi açık göstermektedir.

Senpetersburg 10 Kânûn-i Sânî

Veliahd tamamen i'âde-i sıhhat eylemiştir.

PRUSYA

Berlin 13 Kânûn-i Sâni

Nîm resmi gazetelerin kavlince Napolyonun vefâtı a'zâ-yı hânedanının Fransa tahtına nâiliyetini teshil edecektir.

BELÇİKA

Brüksel 11 Kânûn-i Sâni

İndepades bu sabah ki nüshasında mah-i hâlin dördünde Kont Bayeset'in Dük de Gramon'a irsal eylediği mektûbla Avusturya Paris Sefir-i sâbık Meternik'e 1870 tarihinde gönderdiği tahrirâtını neşr etmiştir.

Bu mektûblarından Prusya'ya i'lân-ı harb edildiği zaman Avusturya devletinin Fransa'ya muâvenet etmeğe söz verdiği anlaşılmıyor.

DİYOJEN'İN TA'BİR-NÂMESİNDEN MÂ-BA'D

Rûyâsında sâbık reji me'mûrlarından birisini gören âdem şimdiki reji usûlünün her tiryakiden ayda onar guruş vergi alınmak sûretine tahvil edeceğini kestirebiliyor.

Bir âdem yer altında vapur düdüğü çalındığını rûyâsında işidir ise o gün Galata'dan Beyoğlu'na taht alâraz işleyecek olan yolun küşâd edildiğini hakem edebilir.

Her kim rûyâsında görür ise Beşiktaş'dan Üsküdar'a deniz altından bir yol açılacağına delalet eder.

Azatlı (Filib) efendiyi [1] rûyâsında her kim ferahlı görür ise birkaç güne kadar bir gazetenin ta'til edileceğini ve gâyet mahzun görür ise birkaç güne kadar bir gazete çıkmağa başlayacağını istihrâc etmeli.

(Millet gazetesi sahibi Ali Efendi hakkında dahi bu ta'bir sahih olduğu cümle-i rivâyetindendir (Vallahu a'lemu bi's-savab)

Her kim rûyâsında Galata borsasını bayraklarla donatmış görür ise mâliye hazînesinin yeni bir istikrâz akdına teşebbüs eylediğine delâlet eder.

Rûyâda ketebenin at aldığı görülür ise birkaç güne kadar bir ma'âş verilecek demektir.

Kadınların siyah yaşmak tutmaları yâ Millet Bahçeleri'nin veyahut Kalpakçılarbaşı'nın kadınlara yasak edileceğine delildir.

(Ve kıl bu sûret yeni bir tenkihâta dahi delâlet edebilir Allahümme ve kınâ)

Her kim rûyâsında birçok ile birçok nefî olduğunu görür ise artık bu mes'elenin devletce hâl edilmiş olduğu hüküm olunur.

Rum ve Bulgar mes'elesi dahi bu kâ'ideden hâriç değil imiş.

Bir kez rûyâsında şeker yer ise kısmeti çıkacağına delâlet eder.

Yer iken şeker ağızda yuvarlanır ise hayır-ı alâmete olmadığından bir kara horos kurban etmelidir.

Erkek için rûyâda buğday yemek bu ma'nâyı ifâde eder.

Rûyâda bir âdem dişi çıktığını görse bir can kaybedeceğine delâlet eyleyeceği öteden beri ma'lûm bir keyfiyet olup ancak Kara Patos Efendi bir dişi çıktığını görür ise tramvay şirketinden bir bargir çatlayacağını istidlâl eder.

Eğer tramvaylardan birisi kırmızıya boyanmış olduğunu görür ise birkaç güne kadar o garibe bir âdemin intikâlini teshil edeceğini anlayarak dahâ iş vukû' bulmaksızın defterce mu'âmele-i kaydıyesini icrâ eder.

Rûyâsında bir âdemin dudağını bargir ısıtır ise o günlerde bir takım fenâ sözler ile meşgûl olup bunlardan vazgeçmesine işaretdir.

Agob Efendi rûyâsında tiyatrosundaki gazların parlak yanışını görür ise mâdemuvâzellerin umum tarafından mazhar-ı tahsin olunduğunu hakem edebiliyor. Bütün bütün sönmüş görür ise korkmasın. Zirâ bu da tahsinin son derecesi demek imiş.

Vükelâdan bir zât vükelânın köşe kapmaca oynadıklarını rûyâsında gördükde sevinse de câizdir yerinsede. Zirâ ihtimal ki en âlâ bir dereceye vasıl olabilir ve ihtimal ki bir âdem rûyâsında Ahmed Midhat'ı görür ise yakında felsefenin İslâmiyet-i ciheti olmak üzere (Felsefe-i İslâmiye) nâmıyla yeni bir meslek-i felsefe çıkacağını hakem etmelidir.

[1] Onun için geçen gün pek ferahlı idi evvelki günde bil'akis mağmûr idi.

AVLONYA'DAN TAHRİRÂT-I MAHSÛSA

Tuhafdır ki İstanbul gazeteleri yalnız pâyitaht veya bilâd-ı ecnebiye havâdisiyle intifâ ederek memâlik-i mahrûsanın hiçbir tarafından velev ki en mühim vukû'âtı yazmağa tenezzül etmiyorlar. Lakin haber mütenezzil etmiyor da diyemeyiz. Çünkü hiç olmaz ise Türkce lisânı üzere tab' olunan gazeteler (Millet gazeteleri) ve (Türk gazeteleri) ve (Osmanlı gazeteleri) ünvânlarıyla iftihar etdiklerinden Prusya ve İngiltere ve bilimum ne havâdisinden evvel vilâyât ü elviyede cereyân eden ahvâli tahkik ve neşr etmek elbette borçlarıdır İstanbul gazetelerinin dışarılardan havâdis vermek bâbında ihtiyâr etdikleri sükût-i muhâberelerinin fakdânından husûle geldiği de inkâr olunamaz. Çünkü görürüz ki dâimâ vilâyât gazetelerinden – dışarılara dâir hiçbir ma'lûmât alınamadığından iştikâ ediyorlar.

Lakin ve bu iştikâyâ da hakları bu kadar. Eğer vilâyetde gayr-i resmi gazeteler buluna idi o vakit İstanbul gazeteleri onlardan havâdis beklemeli idiler yoksa resmi gazetelerden bir memleketin hakikat-i ahvâline dâir ma'lûmât beklemek beyhude yorulmaktır. Bu kusur gezetelerin değil belki dışarılarda bulunub da elleri kalem tutar âdemlerindir. Onlar gördükleri ahvâl-i vukû'âtı yazmağa borçludurlar.

Mahlasları bu kâideye müsteniden vatandaşlık borcunu edâ etmek üzere birkaç gün evvel geldiğim ve hâlâ meks etmekde olduğum Avlonya ve Berat ve Mezakiye ve ol haValiye dâir gördüğüm ve işitdiğim ve tahkik ettiğim ba'zı şeyleri yazmağı vazîfemden ad eyler ve tab'ını ricâ eylerim.

Bu dediğin yerler birinci def'adır ki tevcihât sırasında olmayarak matbû'ât sahifelerinde isbât-ı vücûd edecektir. Bu sebebden bu yerlerden verdiğim havâdis İngiliz seyâhatlerinin Afrika içlerinden verdikleri havâdise benzeyecektir.

Her ne kadar ki bu dediğimiz yer yani Berat Sancağı Arnavutluk'un en ehemmiyetli yerlerindendir.

Mukaddemâ bir maslahatdan dolayı İstanbul'dan hareketle Levant kumpanyasının bir vapuruna râkiben Avlonya iskelesine çıktım. İskele bir gümrükle bir kahve ve bir gümrük mağazasıyla bir hânedan ibâretidir. İskeleyden yarım saat yürüdükden sonra Avlonya kasabasına gitdim. Bu kasaba ancak beş altı bin ahâlî-yi câmi' büyücek bir köy makâmında olub sokak ve çarşı ve evlerinin intizâm ve tahâreti bahse bile değmez

havânın vehâmeti ise bir derecededir ki ahâlîsinin çehreleri limon renginde olduğu gibi ecnebler hastalıktan bütün bütün duramıyorlar.

Cehlin kemâli ise bir mertebelere varmışlar ki eli kalem tutar hiçbir âdem bulunmaz. Ahâlî-i müsellemesi eben an cedd vârid oldukları a'mârlarlarına dikkat etmedikleri zeytin ağaçlarının mahsûlüyle geçinerek gâyetle temmel ve battal bir hâldelerdirler. Mevcûd olan ticâret-i kelile ise heb ahâlî-i Hristiyanîyenin elindedir.

Avlonya'da üç gün ikâmetden sonra bir semerli kiracı bargirine (Çünkü başka türlü bulunmaz) râkiben Berat'a müteveccih oldum. Avlonya'dan (Viyosa) Nehri'nin kenarına gidince (Avlonya Yalısı) denmekle ma'ruf ve bi dûrî bataklık olan mesâfeyi nasıl geçdiğimi ve ne kadar def'a çamurda batıp çıktığımı yalnız ben ve refikam olan derdemend kiracı bargiri biliriz hele bin dürlü zahmetlerden sonra (Viyosa) Nehri'nin kenarına yetişdik bu nehir oldukça geniş ise de orası ova olduğu münâsebetiyle gâyetle batî-ül-ceryân muhâtarasızdır. Nehrin kenarında kamış ve samandan yapılmış iki kulübe gördüm bunların biri hân olduğunu hâncıdan anladığım gibi karnım pek aç olduğundan anladığım gibi karnım pek aç olduğundan bargirden indim bakdım ki hâncı dahi eğile büküle hânın kapısından teşrifât-i lâzimesini icrâ eyledi içeri girmemizi teklif etti fakat biraz rutubet var ise de yağmur yağmadığından bir taşın üzerine oturdum. Hânda bir şey bulunacağını me'mûl etmez idimse de hâncıya "Nen var bakalım" dediğim gibi "Efendim ne ki canın isterse vardır" demesiyle memnun oldum. Bir de dahâ mufassal sorduk bakdık ki hâncı da piyaz (Fakat ağıza konulmaz) ve zeytin ve samandan başka bir şey yok imiş.

Kiracıya ekmek nerede bulacağız deyu sorduğunda ekmek Avlonya'dan almadın mı? Ekmeksiz nasıl yola çıktın!" deyu bir soru-i itâb işitdim nihâyet kiracı da bir parça mısır ekmeği var imiş yer gibi olduk. Biz yemekde iken bakdım ki öbür kulübenin sakini olan – nehirde işleyen – kayığın mültezimi geldi. Ondan gâyetle tuhaf bir şey işittiğimden müsâ'ade olunursa onu da zirk edeceğim:

(Viyosa)nın kenarı Avlonyalı Selim Paşa'nın arazisinden olmağla Paşa-i mûmâileyh merhum mültezime ancak kendisini sığacak dercede bir kulübe yapmak için bir arsacık vermiş.

Bakiyesi Sonra

2.47. (47) NUMARALI HADİKA GAZATESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 47–İstanbul – Pençşenbe – Fî 16 Kânûn-i Sâni-i Celâlî

Sene 1289 –16 Zilka‘de

İBRET GAZETESİNDEN

Dünkü nüshamızda munderic Kararnâme-i (Âlî) hakkında mütâla‘a hazırlamışdık. Fakat İbret gazetesi 14 numaralı nüshasında (Türkce Matbû‘ât) ünvânlı neşr olunan makâle hazırladığımız mütâla‘adan ziyâde maksadı izâh eylemesi cihetiyle dercini zaid görerek binâenaleyh bir de yalnız şunu beyân ederiz ki memleketimizde her dürlü kavânin her nev‘ nizâmât irâde-i pâdişâhî ile i‘lân ve irâde-i pâdişâhî ile fesh olunub dururken matbû‘âtın kâfil-i hukûku olan bir nizâm-ı irâde-i aliyye ile nasıl icrâdan sakat olur? Kararnâmenin ise herkes mütâla‘a etmiş olacağı vecihle ittihâz ve icrâsı emrinde ne o zamânın Meclis-i Vâlâsında ve ne de Meclis-i Hâs-ı Vükelâsında ona dâir kalem-i vâhde olsun tefevvuh ve hâkpâ-yı şâhâneye arz edilerek irâdesi istihsâl olunmamış iken matbû‘ât-ı sekerât-ı mevt kabilinden olan ba‘zı evhâmdan tevellid etmiş bir hükmün (Eğer ta‘bir-i câiz ise) pençe-i lâyüselinde bırakmak zamânın ilcâât-ı tabi‘yyesinden olan efkar-ı ceyyide ashâbını Kara Koncalos’un vücûduna kâil olan ma‘tuhların taht terbiyesine vermek gibi bir tedbirdir.

Zât-ı Sadr-ı a‘zam’ının tedâbir-i hakikat-i endişânelerinden ümid olunan bu der ki matbû‘ât – velev fevkalgâye şedîd olsun – bir nizâm mu‘ayyen altına alınarak hukûkunu muhâfazaya kudretiyâb olmalı bir gazete kapanırsa muhâkeme ile kapatılır.

Matbû‘âtı bu dürlü tazîkât edeceği hizmetden mahrum ediyor hem de memleket de çâresiz su-i misal olur.

Onun için devletce bir kânûn ittihâz buyrulmasına fevkalâde muhtacız.

Yine herhâlde irâde hükûmetindir.

BÂB-I ÂLÎ-İ CELÎLE-İ HÂRİCİYE MATBÛ'ÂT KALEMÎ

Mûlgâ Diyojen'in mündericâtı vesilesiyle Hakâyık ve Hadîka gazeteleri beyinde açılan muhâverede hadd-i ma'ruf-i tecâvüz edildiği ve bu yolda hâangi taraf ısrar eder ise mes'ul olacağı ihdâr olunur.

Fî zilkadesine Fî kânûn-i sânisine

15 289 3 288

Tercümân-ı Divân-ı Hümâyûn

Sadullah

Vâk'â merci'-i remîmiz olan matbû'ât idâre-i behiyyesinden gelen tehbihlere imtisal ile mükellef olduğumuz için hilâfete hareket etmek mesleğimize yakışmaz. Fakat müsâ'ade buyrulduğu hâlde hakâyıktan şurasını su'al ederiz ki Hadîka'nın mensub olduğu yeri Hakâyık bilirse Hadîka birmiyor. Latif eder de haber verirse biz de öğrenmiş oluruz.

Sâniyan bizim ilm-i hakkaniyet tanımakla müftehir olduğumuz ilm ki ay yıldızı hâvi olan ilm-i Osmânî'dir Hakâyık onu (Eski ve pek lekeli bir ilm) tanıyorsa kendisi kara kuş bayrağıyla mı müftehirdir? Beyân etsin tâ ki biz de muhâtabımızın kim olduğunu bilelim de sükût edelim.

HUZÛR-I HAZRET-İ ŞÂHÂNEYE DUHÛL

Sadr-ı a'zam Hazretleri tamâmıyla iktisâb-ı âfiyet buyurmuş olduğundan dünkü gün mâbeyn-i hümâyuna giderek huzûr-ı hazret-i şâhâneye duhûl ile şerefyâb olmuşlardır.

CİVA MADENİ

Suriye'de bir civa madeni zuhûr etmiş ve hazîneye hâllice menfa'at bahs olması me'mul imiş.

İNGİLTERE'NİN HİNDİSTAN'A ASKER SEVKİ

Londra'dan gelen bir telgrafnâme İngiltere devleti tarafından Hindistan'a lüzûmu mikdar asâkir-i zabtiye sevk olunduğunu bildiriyor.

RUSYA’NIN AFGANİSTAN’A ASKER SEVKETMESİ

Rusya devleti tarafından me’mûriyet-i mahsûsa ile Londra’ya a’zâm olunan Lord Şovalof Rusya’nın Afganistan’a asker sevketmesi İngiltere devletinin vaktiyle Habeşistan’a asker sevketmesi kabilinden ya’ni teba’asından mahbus ve mazlum olanları vakâya eylemek maksadından ibâret bulunduğunu beyân eylediğini Times’den rivâyetle telgraflar haber veriyor.

GAZETE TATİLİ

Ermeni gazetelerinden mâmûl iki vahirenin dört ay müddetle ta’dil edilmiştir.

TÜTÜN İNHİSÂRİ İDÂRESİ

Tütün inhisârı idâresi yakında eski zabtiye dâiresine nakl edecekmiş.

TELGRAF

FRANSA

Paris 14 Kânû-i Sânî

Prens Jaromen ittihâz ettiği meslek imparatoriçe Evjenin’in maksadına muhâlifdir.

Hükûmet Napolyon tarafdârlığını izhâr eden gazetelere karşı tedâbir-i mâni’a ittihâzına karar vermiştir.

(1872) ÜNVANLI BENDİN MÂ-BA’DI

Ne kadar uğraşsak bütün politika ricâlini işgâl eden mes’eleden ma’dûd olan iş bu mu’ammayı hâl edemeyeceğimizden onu terke bu sene politika aleminde zahiren cereyân eden vukû’âta şöyle bir atf nazar edelim.

İki sene makdem bütün Avrupa’yı tezlizle veren Fransa ile Rusya vak’a-i fâcia’sı – yadigar olarak – dikkat-i umûmiyeyi celb edecek ba’zı mühim âsâr-ı terk etmiş ve hâl ve tesviyeye muhtac bir çok mesâil-i müşkile tevellid eylemiştir.

Mağlûbiyeti sâ’atinedek mağlubiyet-i mahâl zan olunan Fransa’nın dûçar olduğu sekteler ve Almanya hükûmât-ı müttefikesinin nâil oldukları muzafferit – devletlerin zevâl ve kemâl-i ilmine muhtac ve her biri kendi istikbâlini te’mîn ve kendini her nev’

afâtndan muhâfaza ve mümkün mertebede tevsi‘-i kuvvet etmek hâhişinde olan – hükûmetlerce bir ders olarak umûmen ibretbin olmaktadır.

Bu sene her ne kadar ki müverrihinin dikkatini celb edecek bir büyük muhârebe veyahut fevkalade mühim bir hadise vuku‘ bulmadı ve gerçi devletler sulh ve asâyîşde asâkir-i istirâhatde toplan ve donanmalar gayri mütehhirin bir hâlde bulundular ise de başka yüzden pek çok harekâtta bulundukları devletlerin çoğu istikbalde bir muhârebe- i şedîdeye hazırlanır gibi pek çok tedârikat- ı harbiye ve terakkîyât-ı askeriye vesâir tedâbir-i adîde ile iştigâl eylediler.

Bu cihetle 1872 senesi sûretâ-i sulh senesi görünür ise de hakkıyla tedkik olundukda belki geçmiş senelerden dahâ ziyâde muhârebât senesi olduğu zâhir olur. Çünkü bir hükûmetin tedârikât-ı harbiye maksadlarında bulunması iki devlet beyninde vaki‘ olan bir muhârebeden dahâ ehemmiyete şayandır.

Mesela bu hitam bulan senede Fransa’da sulh perdesi arkasında Cumhuriyet Hükümet-i Meşrute ve İmparatorluk taraftarlarıyla sâir fırkaların ithar-ı temayelet Almanya’da Papa takımı aleyhinde devam eden hâlât Prusya’da Asilzâdegan’ın eskidenberi mâlik oldukları imtiyâzâtndan tecridi üzerine hâsıl olan infî‘âlât Avusturya’da akvâm- ı muhtelif ile hükûmet-i merkeziye beynindeki münâkaşât İspanya’da hükûmet-i hâzıra ile ahâlî-i Cumhuriyet ile Krallık taraftarları arasındaki ihtilâfât Lonra’da iş sahipleriyle amele beynindeki münâza‘ât bir çok mahâllelerde efkâr-ı sulh pervane takımı beynindeki harekât (Harekât-ı harbin aleyhinde olan ve vesâyet- i harbiyenin def‘ine çalışan enternasyonel gürûhunu bu dürlü tesmiye edebiliyoruz) aleyhinde o kadar şedid-i muhâbereler vâki‘ oldu ki tarihlerde emsal pek nadirdir.

Bakiyesi Sonra

DIYOJEN’İN SON NÜSHASINDA (İSTİKÂMET) ÜNVANIYLA DERC EYLEDİĞİ MAKÂLEDİR.

Ey erbâb-ı mütala‘a! Latifeyi bırakalım da biraz da hâlimizi düşünelim. Eğri oturub doğru söyleyerek şimdiki hâlde mestur olan hakikatleri umûmun nazar-ı itlâ‘na arz edelim. Bilirsiniz şimdiye kadar bizi bu hâlde bırakan şeylerin en büyüklerinden birisi nedir? Bizde istikâmet olmamasıdır.

“Diyogen yine sert lakırdı söylüyor” diye ta‘cib etmeyiniz.

Artık lakırdıyı sertce söylemek lazım geldi de onun için söylüyorum. Vâk‘â Diyojen çıkdı çikalı dahâ bu kadar serbest bu kadar serd bir lakırdı söylediği yokdur. Ancak heb zevzekce söz söylemekden artık bıkdığı usandığı cihetle bugün dahi serd söylemeği kurmuş ve bunun için her şeyi gözüne aldırılmışdır.

“Bizde istikâmet yokdur”diyorum. Bu sözüme dikkat ediniz. Olsa “Vardır” der idim. Yok da onun için söylüyorum.

Vâk‘â bütün bütün yok değil. Ancak istikâmet pek küçük şeylere mahsûs olub biraz büyüklere geçince hiç kalmamakda ve bütün bütün dokunmaktadır.

Ama diyeceksiniz ki istikâmet Avrupa’da dahi yokdur. Ufak defek şeylerde var olduğu görülüyorsa da büyüklere gelince orada dahi yokdur.

Evet sizi redd ettim. Tasdik eylerim. Dünyânın her tarafı bir gibi bir şeydir. Fakat Avrupa benim neme lâzım. Ben kendi memleketime bakarım. İstikâmet bizim memleketde olmadığını dermiyan ederim. Zîrâ istikâmet olmuş olsa bu hâlde kalmamış olacağımızı bedâhta görmekdeyim.

Bir sözü söylemeli ama isbat etmeli. Öyle değil mi?

Hay hay! Diyojen isbat edemiyeceği şey’i mevki‘-i bahse çıkmaz. İşte size isbat edeyim.

Bizim kapının nerede bulunduğunu bilirsiniz â? Gazetenin baş tarafında da yazılıdır. Şimdi kapıdan Bâb-ı Âlî’ye kadar istikâmet neden ibâretidir? Ben hesap etdim. Cenubdan şimale doğru nihayet üç yüz metreden ibaretdir.

Hâlbuki kapıdan çıkdığım gibi bir kere şimal-i şarkiye sonra şarka ba‘de cenuba bir aralık cenub-i garbiye yine şarka muahharan cenuba ve yine şimal-i şarkiye bükülerek nihayet şimale bi’l-teveccüh Bâb-ı Âlî’ye girilmekde ve bu sûretle bin beş yüz metre yol yürünmekdedir.

Şimdi siz buna istikamet mi dersiniz? Eğer memleketimizde istikamet olmuş olsa bu hâlde mi kalır idik.

Yalnız bu kadar değil. Her şey buna mukis. Boğaziçi derun köprüde böyle birkaç arşın yerinde istikâmet var gibi görünür. Hâlbuki azıcık dikkat edilecek olsa fakdanı müşahede olunur.

Hele o ne o Kağıthâne deresi! O ne Kağıthâne deresi !! En büyük hilekarlar gibi hiçbir noktasında istikâmet göstermez.

İşte birinci derecede şikayet edilecek hâlimizde istikâmet olmamaktan ibaret bulunduğu cihetle hepimiz bir ağızdan (Allah doğru yoldan ayırmasın) diye du‘â etmeliyiz ki belki bir dereceye kadar istikâmet hâsıl olsun.

AVLONYA’DAN TAHRÎRÂT-I MAHSÛSA’DAN MÂ-BA’D

Vermiş ama mukâbilinde senevi sekiz lira alır imiş. Mültezim dahi orada oturmağa mecbur olduğundan ister istemez sekiz lira verir imiş! Burası pek tuhafıma gitdi: Çünkü o arsa İstanbul’un en muteber bir yerinde olsa sekiz liraya satılabilir. Böyle iken Allah’ın kırında bu arsanın senevi sekiz lira ile verilmesi!

Nihâyet kayığa bindik (Viyosa) nın öbür tarafına geçdik. Viyosa kenarından tâ Berat’a kadar olan on saatlik yer (Mezakiye) ta‘bir olunan ve tâ (Draç) ve (Kavaye) ve sâhil-i bahra kadar mümted olan Sahrâ-yı Kebr’in bir cüz’idir. Artık bu (Mezakiye) Sahrâsı’nın letâfet ve kuvva-i enbiyâtiyesi ve manzarasının güzelliği ta‘rife sığmaz fevkalâde bir sûretde olduğunu gördüm. Fakat ne fâide ki ahâlisi pek az ve gâyetle tembel ve berbâd olduğundan ancak bir asrı me‘mûl ve kusûru mu‘attaldir.

Ne garib şey! Ne acınacak şey! Ki küre-i arzın en güzel denilmeğe şâyân ve tabiatın her bir dürlü ihsânıyla müzeyyen olan böyle bir yerin ahâlisi samandan yapılmış miskîn kulübelerde sükûnet etsinler! Yiyecek ekmekleri giyecek urbaları olmasın! İşte tembellik orada hitam olunmuş.

Nihayet Viyosa kenarından bu güzel sahrâyı hayran hayran temâşa ederek ve gördüğüm köylerin ve ahâlînin hâlini acıya acıya düşünerek iki üç sâ‘atlık yol yürüdükden sonra (Fir) çiftliğine vâsıl oldum.

Karye bir yüz yüz yirmi evden ibâret ise de beratlı merhum kahraman paşazâdelerin çiftliği olmak hasebiyle onların say‘i ve gayretiyle pek güzel ta‘mir olunmuş ve yüz elli kadar dükkan ve zahire mağazalarını hâvi doğrusu mevki‘in letâfetine müteallik bir mahâl olub ol tarafın cemî‘ zahire ve sâir mahsûlât ve eşyası orada tecemmü‘ ve oradan Avrupa’ya nakl ve Rumeli’nin içine neşr olunmağa bütün ol havalinin merkez ticareti makâmındadır. Nihâyet oradan dahi hareketle yine çamurlara düşse kalka akşam ile berâber Berat’a vâsıl oldum. Avlonya’dan Berat’ta kadar olan yol

gâyetle düz ve ova olarak yazın araba dahi işleyebilir ise de kışın pek çok çamur olduğundan bir şuse kaldırımına muhtaçdır. Fakat Berat'a yakın olan bir iki sâ'atlik yoldan başka kusûrunda kaldırım değil basacak bir taş bile görmedim.

Berat'a akşamüstü vâsıl olduğumdan ve pek çok yorgun bulunduğumdan o gece hâna gider gitmez yatağa yattık. Ertesi gün kasabayı seyir etmek üzere hâncının çırağını bi'l-istishâb çıkıdım. Fakat en evvel gördüğüm şey gâyetle tuhaf bir fıkradır. Şöyle ki: Yolum hükûmet konâğının önüne tesâdüf etmekle etrafında güzel bahçeler gördüm seyir etmeyi murad etdim. Fakat yanımdaki hâncı çırağı “ Şimdi oraya girilmez memnû'dur.” diyerek mırıldandı ise de ben kulak asmayıp hükûmet konâğının önündeki caddeye doğru ve bahçelere müteveccihen teveccüh eyledim bir de bakdım ki bir iki zabtiye “Dur” ve “Gürültü etme” gibi ma'nâlara delâlet eder. Ba'zı işâretle beni durdururlar ve ayaklarını yavaş yavaş basarak ve koşarak yanıma gelirler ve “Ayol! Anlamıyor musun? Dur diyorun. Bilmezmisin ki bu vakitte bu caddeden geçmek memnû'dur” diyerek sâ'atini çıkarır bakar ve “İşte sâ'at yedi. Şimdi buradan geçmek olmaz” der. Ben buna şaşdım. Sebebini sordum. “Canım burası hükûmet konâğıdır. İçeride mutasarrıf paşa hazretleri uyuyorlar. Ayak patirtısından rahatsız olmamak için kimsenin buradan geçmesine müsâ'ade etmezler” dedi. Bunun üzerine canım sıkıldı zabtiyeyi iterek yoluma devam etmek istedim ve “Ne demek olsun! Mutasarrıf paşa uyuyacak ise gitsin konâğında uysun burası hükûmet konağıdır. Yatılacak yer değildir. Veleve ki yatsın hâlkın caddeden geçmesini nasıl men edebiliyor? Burası caddedir Allah'ın kulları geçecekler. İşlerine güçlerine bakacaklar. Mutasarrıf paşa benim geçmemi nasıl men' edebiliyor?

Ben geçeceğimde mutasarrıf paşa kızarsa beni çağırsın ben ona cevap veririm” dedim. Zabtiye “ Canım bu olur olmaz mutasarrıf gibi değil. Buna Selim Paşa derler. Sen geçersin ve belki sana bir şey yapmaz ama beni asabilir. Nefi edebilir. Ben me'mûrum. Sizi bırakamayacağım. Afedersiniz” dedi. Gördüm ki olamıyacak “Lâhavle” okuyarak yolumdan döndüm canımın sıkıntısından başka yere de gitmeye gönlüm istemedi. Döndüm o günü hânın köşe-i sefâletinde geçirdim.

Bu vak'adan pek çok canım sıkıldı hele zabtiyenin “Bu her mutasarrıf gibi değil buna Selim Paşa derler” deyişine hiçbir ma'nâ veremedim. Burası mümtaz bir memleket değil ki mutasarrıf diğer mutasarrıflar gibi olmasında başka türlü olsun? “Buna Selim Paşa derler!” ne demek? Selim Paşa kim?

Buraları anlamak için arız ü amîk ve tahkikâta kendimi mecbur gördüm.

Mutasarrıf mumâileyh Avlonya eşrâfindan Selim Paşa nâmında bir zât imiş kendisi ümmî ve kendi ismini dahi yazmağa muktedir olmakdan başka ğâyetle serd ve hadîdü'l-mizâc olduğundan dâimâ herkesi korkutmak efkârındadır. Kendisi kânun ve nizâma mürâcat etmekde muktedir olduğu gibi kimseden dahi sormağa hâcet görmeyerek kendi aklını kânûn-i ittihâz ile her şeyini istediği gibi icrâ eder. Ahâlînin çoğu zâten kendisinden korkar ve i'tirâz etmeğe gayr-i muktedir olduğu gibi i'tirâz edebilecek işhâs-ı kalitenin dahi ba'zısı iğmâz-ı ayn etmekte ve çoğunu ve husûsuyla a'zâ vesâir me'mûruyetlerde bulunanları her bir yeni bir vecihle taltif ederek kendisine bende edinmiş ve onlar dahi kendisini veli-ni'met ederek istediği şeyi yapmağa hiç kusur göstermiyorlar. Bir vecihle ki buralarını bilmeyen bir ecnebi iş bu sancağın hükûmeti işlerine bir atf-ı nazar etse Devlet-i Aliyye'nin bir sancağı olduğuna inanamayacak çünkü görecektir ki bir vâkı'a olan icrâ'ât ve harekâtın hiçbirisi kânûn-ı devlete mutâbık değildir. Nasıl kânûn-ı devlete olsun ki burada hiç kimse kânûna mürâca'at ne demek olduğunu bilmez? Bu hükûmetin âdemleri Mutasarrıf emrini kânûn tanımışlar. Mutasarrıf ne ki eder ise cümlesi "Amin"derler. Ve huzûr-ı meclisde tahtı mı iktizâ-i kânûndan olan mazbataları bir zabtiye ile a'zâların bulundukları mahâllere gönderib mühürlediyorlar. Ve a'zâ dahi yukarıda zikr ettiğimiz gibi mutasarrıfın bende ve niğmet perverleri sayıldığından imtinâ' etmeyerek mazbatayı okumaksızın bile tahattüm ettiklerini gözümle gördüm.

Dahâ çok yazacağım şeyler var ise dahi posta kapanmakda olduğundan bu hafta bu kadarla intifâ ederek kusurunu hafta-i atiye ta'lik eylerim.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.48. (48) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 48 –İstanbul – Cumaertesi – Fî 18 Kânûn-i Sâni-i Celâf

Sene 1289 –18 Zilka‘de

KURYADURYAN’DAN ALINAN HABER

Diyojen ilgâsından sonra Hayra’nın ve Mâmûl nâmında iki gazete dahâ kapanmışdır.

İstanbul’da matbû‘âtın zuhûrundan beri gazeteler bu derece şiddet görmemiş idi.

(Kuryadoryan)

HADİKA

“Galiba Atârid-Vatan- Muhibir- gazetelerinin Ali Paşa devrinde üçü bir günde ilgâ olunduğunu Kurya unutmuş! Biz hükûmetin gazeteleri kapamasından müteşekkî değiliz.

Bu sözümüzü tenâkuza haml etmesinler. Hiçbir kuvvet bilerek tenâkuz etmez. Şikâyetimiz kararnâmenin mer‘î tutmasındandır.

Hüsn-i niyetimize bağışlanırsa bir iki sözümüz dahâ kaldı onu da tamam edelim. Hükûmet gazetelere ruhsatı ne maksatla verir? Günde birkaç top beyaz kağıdı yarım okka mürekkeb telef edib de karalamak için mi? Estağfurullah.

Hâlbuki memleketimizdeki gazetelerin hâline nazar-ı intibâh ile bir kerecik bakılsın hiç birisi gazeteye benziyor mu? Her biri bir hava çalışıyor! Her biri aklına ne gelirse onu yapıyor!

Mesela memleketimizde Rumlarla Bulgarlar husûnistlerle antiler beyinde iki mes‘ele var. Bunların her ikisi de vatanın hayatını ısrâr edebilecek şeylerden iken gazetelerimizin kimi garaza tabi‘an hokka-i muhâlefet kimi paraya tama‘en irtikâb-ı ihânet kimisi her şeyi göze aldırıp muhâfaza-i hakkaniyet eyliyor. Yâ bir memleketde gazeteler bu hâlde mi olmalıdır?

Burada gazeteler biliriz ki kimi Rusya'yaya hidmetkâr olmuş ef'âline tellallık edib geziyoruz! Kimi Yunanistan'na tarafdâr olmuş âmâlini tervice çalışıyor!

Fakat kendilerine sorulacak olsa hepsi de hamîyyetden Bunların bazıısı ise gazetelerin bir kânûn-i muntazam tahtında olmamasıdır. Hâangi şey intizâmından çıkarılıp da ör altına alınırsa ondan menfa'at değil mazarrat görülmek tabi'dir.

Napolyon Fransa'da gazetecileri kal'alara zindanlara doldurmuşdu fakat evâhîr-i hükûmet de – Ali Paşa'nın dediği gibi – matbû'âtın (Înânını ıtlak) etmeye mecbur oldu. Ona takliden burada da muharrirlerden kimi zulmen men' olundu kimi ta'zib edildi. Fakat gazetecilik arzusunu gönüllerinden çıkarmağa kimse kudretiyab olmadı.

Yine tekrar ederiz ki hükûmet-i seniye gazeteleri bir kânûn-i mahsus tahtına olmazsa gazetelerin şimdiki hâli memlekete muzır vatana hidmet etmek isteyen gazeteciler ise hüs-i niyetlerinden mahrum olmak tabi'idir yine her hâlde orada hükûmetindir.”

SADR-I A'ZAM

Sadr-ı a'zam Hazretleri pençşenbe günü mâbeyn-i hümayûna azîmet etdikden sonra Bâb-ı Âlî'ye teşrif buyurmuşlardır.

TİMES'DE NEŞR

Devlet-i Osmaniye'nin dîvânının birleştirilmesi hakkında Times'de neşr olunan sahte mektûbdan dolayı Times aleyhine taraf-ı devletden da'vâ açılmışdır.

SURİYE

Kuryadoryan'da neşr olunan Suriye mektûblarından dolayı Kurya aleyhinde Suriye Valisi tarafından da'vâ açılmışdır.

LETAİF-İ ÂSÂR GAZETESİ

Letaif-i Âsâr gazetesi üç ay müddetle ta'dil edilmiştir.

MÂBEYN-İ HÜMÂYÛN ME'MÛRU

Mâbeyn-i Hümayûn me'mûru atûfetlü Sarkizyan Hazretlerine Almanya İmparatoru tarafından (Karon Dö Peros) nişânının ikinci rütbesinden bir kaz'ası i'tâ edilmiştir.

İZMİT DEMİRYOLU

İzmit demiryolunun Pendik'den Gebze'ye kadar olan ikinci kısmı dahi hitâm bulduğundan dünkü gün açılmışdır.

HOBART PAŞA

Bahriye ümerâsından Hobart Paşa geçen gün Kal'â-i Sultâniye'ye azîmetle boğazla sevâhildeki suların mürûr u ubûrunu mâni' olamayacak bir hâlde bulunduğunu tahkik eylemiştir.

Bir de boğâzın zayığ ve muhâtaralı yerlerine geçende vaz' olunan alâmetler pek ziyâde işe yaramakda imiş.

MERTEBE-İ BÜRÛDET

Rum patrikiyle Ermeni patriki mâbeyninde ba'zı mertebe-i Bürûdet hâsıl olmuş ve bâdîsi karısını tedlîk eden bir Ermeni'nin Rum kilisesine dehâlet etmesine müsâ'ade olunması imiş!!!

HAREKET-İ ARZ

Geçen sabah vuku' bulan harek et-i arzda İmroz'da birkaç ev yıkılmışdır.

NİKOLA LATERKİY YAZIYOR

Prizrin ve Bosna Rum piskoposlarının azline diğerlerinin ta'yini Hâriciye Nezâreti celîlesinden Rum patrikliğine bildirildiğini Rum gazetelerinden Nikola Laterkiy yazıyor.

GALATA'DA MUKA'AT

Kefalonyalı veyahut Maltizli kıyafetinde üç gemici iki gece mukaddem Galata'da Kireç Kapısı civârında (Yalatin) nâmında bir vapurun makinisti üzerine ale-l-gafle hücum etmelerinden İngiliz müdâfa'a-i nefse meydan bulamamış ve merkûmun ise İngilizlerin ellerini tutarak ceblerinde bulduklarını almakda iken İngiliz elinin birini kurtararak hırsızlardan birinin yüzünü tırmalayıp nişan bırakmağa muvaffak olmuş ve onun üzerine içlerinden birisi bıçak çekerek herifi cerh etmeye davranmışsa da diğerleri men' eylemiş imiş.

İngiliz gördüğü tazyîkden hastalanarak İspetalya'ya nakl edilmiştir.

Hırsızın yüzündeki bereler zabtiye tarafından derdest edilmeye hidmet eder.

YENİ BİR DAVA

Almanya'ya tâbi İşlezovik memleketinin bir köyünde demircinin biri işlemekte iken gözüne demir parçası sıçrayarak fena hâlde muzdarib olması ve mürâca'at ettiği birkaç hekim çare bulmakdan âciz kalması üzerine işçilerden birisi demirciye gözünün eski hâline gelmesi hayatından bir ramak kalıncaya kadar gâyet eziyetli bir tedbir ile hâsıl olabileceğini ve bunda da yüz doksan dokuz muhâtara-i melhuz olduğunu ve şâyet vefat edecek olursa kimse dava etmemek için senet vermesini beyân eder. Bi-çâre demirci buna izhâr-ı rıza ile senedi verdikten sonra hekim herifin boynuna bir ilmek geçirerek asar. Ve gövdenin ağırlığıyla ilmeğin tazyiğinden gözleri evinden fırladığı anda bir eliyle saplanmış olan demir parçasını çekip diğer eliyle ipi keserek herife hem gözünü hem de hayatını i'âde eder.

Ya gözleri çukurda olub da fırlamamış olaydı?!!!

BİNGAZİ AHÂLÎ-İ İSLÂMİYESİ İÇÜN İ'ÂNE EDEN ERBÂB-I HAMİYETİN ESÂMÎSİYLE İ'ÂNENİN MİKDARI

Bozulan	Mecidiye	Beyaz	
Guruş	Altın	Mecid	
100	1	0	İstanbul Mehmed Emin Zeki Bey'den
1000	10	0	Mir-i mumâileyhin haremleri İffetlü Hânım'dan
30	0	0	Mir-i mumâileyhin haremleri Hânımdan
30	0	-1	Mir-i mumâieyhin kerîmeleri Hânımdan
30	0	-1	Mir-i mumâieyhin mahdumları

Fâtih Rüşdiyesi sınıf-i sâlis şâkirdânından

İhsan Bey'den

40	0	2	Küçük mahdumları Hafız Paşa Sıbyan Mektebi şâkirdânından Mahmud Bey'den
105	0	0	Müşafirleri bulunan bir Hânımdan
05	0	0	Kocabacı Nihâl Kalfa'dan
05	0	0	Cariye Kalfa'dan
05	0	0	Diğer cariyeden

30010

114710 Evvelki Yekûn

144710

MUHÂBERE-İ ALENİYE

(Niçinciye Cevab)

Bu haftaki mektûbunuzu Hadîka değil Times gazetesi de güç kabul edebilir.

Niçinlerinize şimdiye kadar ne cevap aldınız ki şimdi de bu su'alleri irâd buyuruyorsunuz.

Hele üçüncü (Niçine) güle güle bayılıyorduk. Beşinci (Niçine) de bilakis ağladık. Allah'ı seversen bir kere görüşelim.

GİRİD'DEN TAHRİRAT-I MAHSUSA (FÎ 28 ŞEVVAL 89)

Üç haftadır mektub yazamamaklığım posta vapurunun uğramamaklığındandır.

Rusya zâdegânından velîahdın yâver-i harbi Baribatsky'nin rakib olduğu Kotre Atina İskeleyi olan Pire'den kalkarak kânûn-i evvel yirmi beşinci çeharşenbe günü akşamüstü Sude Limanı'na vasıl olmuştur.

Ertesi pençşenbe günü mûmâileyh gemiden çıkınca nüfus-hâneye gelerek devlet-i müşârünileyhe konsolatosuna ba‘de-i hükûmet dâiresine geçmiştir.

Cuma akşamı Rusya konsolosunun (Hâlya) [1] deki konağında med‘ven Vali Paşa Hazretleriyle mülâkât eylemiştir.

Ertesi günü ava ve o aralık ba‘zı mu‘tenâ köyleri ziyarete giderek ba‘zı kimselerle görüşükden sonra şehre avded eyledi.

Pazarertesi gecesi Vali Paşa tarafından verilen ziyafetlerde hazır bulunarak ertesi günü seffinesine râkiben tarîkiyle İskenderiye’ye müteveccihen hareket eyledi.

Prensin böyle av bahânesiyle köyleri dolaşmasına bir ma‘nâ veremedik. Çünkü av mevsimi güzerân edeli hayli vakit oldu? Şire’de tab‘ olunmuş ve zîrinde hurûf-i mukatta‘a ile ba‘zı Türkce ibâreler dahi yazılmış bir takım hicviyelerine sokaklarda bulunmağa başlamıştır. Mündericâtı belediye re‘isinin su-i hâlimden ibâretidir.

Ümid ederiz ki hükûmet mahâllîye şu uygunsuz hâli men‘ için tedâbir mâ‘naya teşebbüs etse gerekdir. Zira bunlar Yunanlılar tarafından tazyi‘ olunmuş fesadnâmeler der ki böyle ufak ufak başlayan şerârelere ibtidâsında ehemmiyet nazarıyla bakılmakdan cezirede ittifâsı nâ-kâbil ateşler zuhûruna badi olacağı emsâliyle müstedaldır.

Times gazatesi Devlet-i Aliyye’ye dâir yazdığı makâlenin tercümesini hâvi olan Yunan gazetelerinden hemen cezire hâlkının tesbitinde kaldı desem eksik söylemiş olurum İbret gazetesi bir nüshasında vilâyet gazetelerinin ahvâl-i hâzıralarını muâheze ettiği sırada Girid gazatesi dört aydan beri İstanbul’a ayak basmadığını mâlesef beyân ediyor.

Vâk‘â bu gazate haftada bir defa neşr olunmaktadır. Lakin hicabından mıdır nedir? Bir dürlü cezireden dışarı çıkamıyor (Bari yüzüne bir mask tutsa hazır mevsim de karnaval fena olmaz)

İhzar pusulasıyla henüz buraca âdem celb olunduğu yokdur. Bu kere bahri kırk paraya olmak üzere pusulalar tab‘ ettirildi. Sözde bunlardan hâsıl olacak akçanın (O da bir mikdarı) Kandiye Islahhânesi’ne tahsis edilecek ve bakiyesi dahi hıfs edilib sâir husûsat-ı nâfi‘aya sarf olunacakmış! Bu para ile iş görmek ne kadar vakte? Ne kadar âdemin dâire-i hükûmet celbine tevkif eder?

Seneliği beş altı bin kuruşa varabilecek berâber ad eyle nasıl ıslahhâne yapılacak? Acabâ bu tarîk ile Hânya’da da bir Islahhâne binasına şurû edilecek olursa bizden kaç asır sonra itmâmı meser olur? Hesab edemem.

[1] Nüfus-hânedan yirmi dakika kadar uzak bağlı bahçeli havadar bir mahâldir ki Hânya’nın sayfiyesidir.

TELGRAF

AVUSTURYA VE MACARİSTAN

Viyana 16 Kânûn-i Sâni

Bura gazeteleri İngiltere ile Rusya devletleri beyninde münâsebât-ı dostânenin devamını arzu etmektedirler.

FRANSA

Paris 16 Keza

Şûrâ-yı Ümmet’te Roma Sefîrinin isti‘fâsından dolayı hükûmetden olunan bir su’âle Mösyö Dufor zarfından “Hükûmetin Papa’ya ri‘âyetle berâber kendisini himaye edeceği” cevabı verilmiştir.

PRUSYA

Berlin 16 Keza

Kont Şarlof Lonra’dan avdetinde burada beklenmektedir.

İNGİLTERE

Lonra 16 Keza

Kont Şarlof buradan hareket etti. Napolyon’un cenaze alayında bulunmak üzere her taraftan ve husûsen Fransa’nın ekseri şehirlerinden cizilheriste altmış bin nüfus gelmiştir.

Napolyon defn edildikten sonra cenazede hazır bulunan Bonapart tarafdarları Prens İmperya’le hitâben yaşasın İmparyel diye bağrısmaları üzerine Prens İmparyel “İmparator vefat etti yaşasın Fransa” diye mukâbele eylemiştir.

İSPANYA

Madrid 16 Keza

Navar eyaletinde Karlist takımı ta'kib edilmektedir.

İRAN

Tahran 17 Kânûn-i Sâni

Dün akşam İran Sadr-ı a'zam'ının sarayında süferâ ile ba'zı a'zâmdan mürekkeb bir meclis akd edildi böyle umûmi bir ictimâ' İran'da birinci def'a olarak görülmüşdür. Sadr-ı a'zam Hazretlerinin teşebbüsâtı İran için yeni bir devir-i terakkî açmaktadır.

Mevsim-i şitâ da her pazarertesi gecesi bu cem'iyet devam edecektir.

Salonlar Şark'da mahsûs eşyâ-i nefise ile alafranga bir tarzda tezyin edilmiş idi.

Şah hazretlerinin seyahati için şimdiden levâzım-ı seferiye tedârik olunmaktadır.

Avusturya Sefiri beklenmekdedir.

YANYA'DAN MEKTÛB

Vilâyetimiz devletlü Redif Paşa Hazretlerinin kudûmüyle teşrif edeliden beri mer'et-i husûlde cilvenümâ olan mevâd-ı ıslâhiyenin her birini ta'dâtta girişsem atnâbı mûcib olacağından tafsilden sarf-ı nazar ederim.

Şu kadar ki emniyet ve mahfûziyet hukuk-ı umûmiye kaziyesine memleketimizin en ziyâde muhtaç bulunduğu ıslâhât ve icrââtın akdem ü a'zmi idi. Onun te'min-i fa'liyâtı emrinde müşârûnileyh masrûf olan himem ü mesâi-i fevkalâdeleri hakîkate farîza-i teşekkür-i edâ etmek husûsunda acz ü ibtihâlimizi iz'âf eylediğinden onun bir nebzesini beyân ile ketfa eylerim.

Müşârûnileyh hazretlerinin muttasıf oldukları haslet-i mehammdânı iktizâsınca hukuk-i ibâdın adl ve istikâmetle raiyyet ü temşiyeti kendilerince usûl el-harekât ittihâd buyurarak bu bâbda muhâkim ü mecâlis-i vilâyetde vukû' bulan nezâret mümtâzesi hasebiyle mukaddemden dûçar-ı tedâhil olan işlerin heman kaffesini rü'yet etirmiş ve ashâb hukuk-ı mazhar oldukları adâlet ve hakkaniyetden ötürü da'vât ü icâbet-el-edâ-i cenâb-ı zulelül'l-haynın tekrarıyla lazıme-i teşekkürü îfâ etmekde bulunmuşdur.

Buranın nezaket ve ehemmiyet-i mevki'yesi hasebiyle külliyyât umûr-ı hükûmetde her dürlü usûl-ı idâre ile istihsâl-i muvaffakiyetin pek kolay olduğu der-kâr olub binâenaleyh Vali-i müşârünileyhin böyle ar medetde gösterdikleri himmet-i mesrudesi vilâyetimizin sa'âdet-i istikbâlini ve hele vilâyetin ba'zı mahâllerinde eskiden beri dolaşib ika-i şekavet ve habâset eden haydutların ahz ü tenlili emrinde ittihâz buyurdukları tedâbir-i sâibe ve ikdâmât-ı mütevalliyeleri derûn vilâyetde asayişin mütemâdiyen devamını te'min eder bir büyük muvaffakiyet olduğu der-kârdır. Egerçe sâye-i asker-i Osmaniyede minelkadîm-i emniyet ve asâyişimiz bir kemâl-i ıydiysede idare-i sâbıkanın su-i tedbîri olarak Yanya habs-hânesinde on on beş sene kürek cezâsıyla mahkûm bulunan ve ikmâl-i müddetlerine beş altı ve on sene kalan ve binâenaleyh her dürlü fâide-i kâr ü emel-i mütâla'sı üzerine olur ise olsun habs-hânedan mahâl-i âhire nakli gayri câiz olan erbâb-ı cinayetden bir takımı Yanya hâricinde kâin ıslâh-hâne dâiresinde icra-i ameliyât için kefâlete rabt ile çıkarıldığı cihetle mahbûsîn-i merkûmeden on kişiden ziyâde bu müsâ'deden intihâz-ı fırsatla karar etmişler idi.

Müşârünileyhin teşriflerinden sonra habs-hâne umûru dahi ıslâhât-ı sâire arasında idâre-i matlûbâya tahvil edildiği cihetle o gibi su-i tedâbirin önü kesilerek erbâb-ı şekâvetden beş altı kişi ahz ve girift edilmiş ve makdemleri ba'zı eşhâs-ı rezilenin asr-ı şekâvetleriyle asâyiş muhtal olan permedi ile görünce hudûdu tedâbir-i şedîde ile muhâfaza-i kuvvaya altına alınındığı cihetle eşhâs-ı merkûme beri tarafda barınamayib Koloniye'nin öte tarafına geçmiş ve orada bunlardan beş altı kişi hayâ derdest edilerek li ecli-l-te'dib bu tarafa gönderilmek üzere bulunduğu istihbâr kılınmıştır.

İşte müşârüniley hazretlerinin eser-i tedbir ü ikdâmıyla eski zamanların mülûsâtı külliyyen bertaraf olduğu gibi vilâyetimiz mevâki'nin kâbiliyet ve isti'dâdı mertebesince ileride dahi nice nice terakkîyat ve âsâr-ı umrânîyetin istihsâline muvaffakiyetleri rû-nûmun olacağında ıştibâh olmamağla makâm-ı teşekkürde olarak işbu bu arzımın gazetenize tab'ı iltimâsıyla takdîmine müşâberat eyler.

Ve kabul buyurulur ise ba'zen dahi ihbar-i vukû'ât edeceğimi va'ad ederim.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.49. (49) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 49 –İstanbul – Pazarertesi – Fî 20 Kânûn-i Sâni-i Celâlî

Sene 1289 –20 Zilka‘de

TEVCİHÂT PUSULASI

İşkodra Valisi Bosna Valisi Sâbık Devletlü Mustafa Paşa Hazretlerine

Bosna Vilâyeti Valiliği Devletlü Mustafa Asım Paşa Hazretlerine İkâen

Şûrâ-yı Devlet A‘zâlığı Suriye Valisi Sâbık Devletlü Suphi Paşa Hazretlerine

Suriye Vilâyeti Valiliği Konya Valisi Sâbık Devletlü Hâlit Paşa Hazretlerine

Konya Vilâyeti Valiliği Adana Valisi Sâbık Devletlü Takiyeddin Paşa Hazretlerine

Kastamonu Vilâyeti Valiliği Bosna Valisi Sâbık Devletlü Asım Paşa Hazretlerine Zabtiye Mektubculuğu Rütbe-i Sâlise ile Aydın Vilâyeti Valiliği Mektûbu Odası Mümeyyiz-i Sâbık Refa‘Atlü Tefvîk Bey’e tevcih buyrulmuştur.

ZAMÂNIMIZDA MA‘ÂRİFE HİDMET BU MUDUR?

İşitdik ki Kemal Bey’in Evrâk-ı Perişânıyla Midhat Efendi’nin Dağarcığının vesâir sırasıyla neşr olunan te’lifâtın Ma‘ârif Nezâreti’nden vukû‘ bulan iş‘âr üzerine Şûrâ-yı Devlet’den men‘ine karar verilmiş. Ve tab‘ eden matba‘alar mes‘ul tutulacakmış.

Garib şey! Acabâ Evrâk-ı Perişanda mazar ne vardı? Dağarcık mefâsedle mi doluydu? Bize kalırsa – yalnız bize kalırsa değil her gecede öyle olmak lazım gelir – Evrâk-ı Perişân gibi tarz-ı ifâdesi Lisân-ı Osmanînin isti‘dâdına bir hâl olabilecek bir kitab memleketimizde beş yüz yıldan beri meydana getirilmemiştir .

Zamânımız o zaman mıdır ki Veysi ile Nergisi’nin (Mütenehhi mekteb hocaları gibi) bir takım ıstılâh-ı pervâne elfâz-ı galîza ile mimli kitaplarını dahâ doğrusu aranır mı tenâfûr-i elfâz-ı mecmû‘alarını hırzcan edip de Evrâk-ı Perişân gibi hakîkate zamânımızda zuhûru milletin bahtiyârlığına lisânın kemâline delâlet eden âsârı terk edelim?

Şinasinin dediği gibi.

Nasıl bu taze ma'ârifle eskiler alalım?

Kendimizi gazeteci gazetecileri ise edeb dâhilinde her şe'yi öğrenib bilmeyenlere bildirmeğe borçlu tanıdığımız için su'al ederiz ki

Evrâk-ı Perişânda lisâna ahlâka âdâba hatta âdâta muğâyer bir şey vardı da onun için mi ta'i men' olunmuş! Hatta matba'amıza zâbıta tarafından gelen bir pusulanın bâlâsında (Evrâk-ı Perişân gelirse tab' edilmesin) ibâresi muharrer idi. Acabâ buna sebep nedir?

Yine işiddik ki sebep ruhsat alınmaması imiş! Ya çünkü böyle derde acemiler tarafından ruhsatsız basılan kitabları ne yapalım?

Sahaf çarşısı tenba gücü dükkanları resimli bâh nâmelerle dolu onlar niçin men olunmuyor? (Mürşid-i müte'ehhilin) nâmında akl ve fikre gelmez edebsizlikleri câmi' bir kitab basılmış herkes koltuğunda geziyor niçin ses çıkarılmıyor.

Bize kalırsa ma'ârif-i zamânın ihbâsı icâd eder. Yoksa hiçbir yerde edbânın âsâr-ı fikriyesini Ma'ârif Nezâreti men' eyleyemez. Bilakis teşvîk eder. Muzır ise iş zâbıtaya kalır.

Binâenaleyh her ne kadar Evrâk-ı Perişân'ın tab' edilmemesinin tarafımıza böyle bir tebliğ-i vâki' olduysa da yine bunda bir yanlışlık olmak lazım gelir. Me'mul edemeyiz ki Ma'ârif Nezâreti âmanın istifâdesini mûcib olan böyle bir eser bî-adil ve Dağârcık kabîlinden olan sâir âsâr-ı müfideyi de men' eylesin.

BERHUDAR OLSUNLAR

Rusya'dan hicretle memâlik-i Osmany'e de iskân eden muhâcirinin eşrâfı tarafından geçen gün Bâb-ı Âlî'ye arıza takdim olunarak memâlik-i Osmaniye'de bulunan muhâcirin eytâmının ta'lim ü terbiye eksa ve i'âşeleri için İstanbul'da münâsib bir mahâll irâ'esiyle mekteb ittihaz edilmesine istid'â-yı müsâ'de olunmuş aldığımız ma'lûmât-ı mahsûsaya göre bu mektebin masârif-i seneviyesine karşılık olmak üzere kaffe-i muhâcirin hânesinden akli bir sîm yirmilik mecideye olmak üzere bir i'âne cem' olunacak ve bu i'âne bir def'âya mahsûs olmayıb lüzum göründükçe yine mu'âvenet-i nakdiyede bulunacaklarmış bunların takdim etdikleri istid'â-yı şûmâilde imiş.

“Efrâd-ı muhâcirîn ve haşyet ü şekâvetle tanınmış olduğu için onları bi-hamiyet hâlinden çıkarıb insâniyete lâyük bir hâle getirmek talim ve terbiyeye menûtdur.

Bizlerin vatanımızı terk ile hilâfet-i İslâmiye'nin zîr-i tâbi'atına duhûle arz-ı hâhiş etmekliğimiz ma'ârif-i deyniye ve deyniviyemizi tahsil içindi mâdem ki Çerkezler nazar-ı şekâvet vahşetle görülüyor. İşte onlar sıfât-ı insâniyeye hâiz olmak için iktisâb-ı ma'ârif bin can ile talebkârdırlar ve Beytül-mâl Müslimîne yar olmağb da istemedikleri için kendi gönüllerinin hoşluğuyla para vermeğe hazırlardır" bir de istid'âlarında bu mektebde sıbyâna ders verecek kadar tahsil-i ilm eden çocuklara muhâcirîn köylerinde hocalık ettireceklermiş sa'yleri meşkûr olsun.

Biz hâlâ dört kişi bir araya gelib de nümûne olmak üzere bir mahâlle mektebi yaptıрмаğa kâdir olamadık .

Neferin böyle hâllere....

PETESBURG'DAN TAHRÎRÂT-I MAHSÛSA(FÎ 13 KÂNÛN-İ SÂNÎ)

Bu hafta iki mektûb birden gönderdiğime ta'accüb etmeyin zîrâ geçen hafta yazdığım mektûbu nasılsa postaya yetiştiremediğimden bu hafta ikisini birlikde irsâl eyledim.

Buranın şimdiki hâlde mesâil-i siyâsiyesi pek mütenevvi'dir.

Rusya'nın Hive üzerine asker sevki maddesi İngiltere Devleti'nin dikkatini cidden da'vet eylemesi politika salonlarını epeyce dağdağalarla işgâl eyliyor. Hatta Asyaca fütûhâtından maksadı neden ibâret olduğunu İngiltere Devletinin Petersburg Sefiri Lord (Luksos) n resmen sorması ziyâdesiyle infi'âli mûcib olmuştur. Rusya matbû'âtı Asya teşebbüsâtı hakkında birbirine zıdd lisân kullanmaktadırlar. Kimisi Hind'e kadar Asya'ya mâlik olmak için devleti teşvîk ediyor. (Bu takım gazeteler eski Mosko kalemlerinden çıkmadır)

Kimisi Asya fütûhâtına sarf olunan akçelerin Rusya'da ma'ârifin ta'mimine hâlkın küşâyış-i ezhân ve efkârını mevhub olacağı vesâile tahvîlini tavsiye ediyorlar. Ve hatta diyorlar ki "Asya'yı kâmilten devlet zabt edecek olsa mâdem ki Rusya olur gördükleri yerleri iki sene sonra Lehistan gibi idareye kalkışb ahâlîyi dil-gir etmekden ve Mosko lisân ve mezhebini ta'mime çalışmakdan başka bir şey yapmayacaktır. Akâid-i dîniyelerini muhâfazada ifrât-ı ta'âsubla meşhur olan Asya kabâili Rusya'nın bu dürlü evzâ' ve irâdâtına inkiyâd etmeyerek mütâ'itini redd ve isyâna şitâb eylemeleri tabi'idir.

Bu hâlde ise İngiltere devletinin (Mazlûmunu muhâfaza) nâmında hem onlara mu'âvenet hem de Rusya ile i'lan-ı harb eylemesi iştibâhından biridir.

Onun iyisi biçâre ü efğân vesâir ufak tefek hükûmetlerle birer mu'âhedeye girişilerek ticâretin emniyetini hâsıl etdikden sonra fütûhât maksadından rugerdân olmaktır.

Bizim e'âzımımız bekâ-yı câhî neşve-i fütûhatla sergerm olan mütâ'ssıblarımızı tatbîbden bekleyeceklerine günden güne çoğalmakta olan efkâr-ı terakkî ashâbının âmâlini tervîcden ümid etseler dahâ münâsibdir.

Biz eski fikirleri gömelim ki yeni fikirlerin neş ü nemâsına mâni' olmasın"

(Bu dürlü idâre-i lisân eden gazeteler yeni Moskolarındır.)

Bir de bu günlerde internasyonelin Rusya amelesinde görülen tesiri ashâb-ı zirâ'ati fevkalgaye muzdarib etmektedir.

Hatta Kont Şevarlof'un İngiltere'ye azîmetini te'cil eden husûsâtıdan biri de bu mes'eledir.

Ma'lum olduğu üzere Berlin Mülâkatı'nda internasyonel erbâbını mahv ile cem'iyetlerini târumâr etmek içiün hayli müzakereler sebkât etmiş ve hatta bu hidmet-i mukaddesenenin riyâsetine haşmetlü Rusya Çarı İkinci Aleksandros Hazretleri arz ü hâhiş buyurmuş ve hatta bu teklifi Fransa ve İngiltere gazeteleri kahkahâlarla okunacak sûretde yazmış idiler.

İşte bu kere Mösyö Şevarlof'un azîmeti bu cem'iyeti dağıtmak içün İngiltere devletinin rey'ini istihsâl maksadıyla imiş.

Garibdir ki internasyonelin merkezi İngiltere ve internasyonelin teşvîkât ve neşriyâtıyla en ziyâde ta'dil-i işgâl eden amele İngiltere'de ve internasyonelin bu dürlü teşvîkâtından her yerinden ziyâde mutazarrır olan ashâb-ı servet yine İngiltere'de iken koca İngiliz hükûmeti merkezlerini pâyitahtında kabul ile erbâbını herkesin ta'n-ı muhâfaza ettiğini bilmez gibi Rusya devleti tâ şimalden kalkarak Londra'da bu cem'iyeti nasıl perişan eyliyecek?!

Acabâ Rusya Devleti'nin erbâb-ı münâsibi arasında internasyonel a'zâsından hiç kimse yok mudur?

Bana kalırsa internasyonel gibi hakikate insâniyete mutâbık hizmet eden bi cem'iyet her yerde mezâlimin men'i içün iktizâ eden teşebbüsâddan bir vakit geri durmamıştır. Bundan sonra durmaklığı da kâbil olamaz hele internasyonel Rusya'da ameleye maksadını fehâm edecek olursa buraları alt üst olmak mukarrer Sibirle Kafkasla âdem korkutmak bi-fâidedir.

Rusya matbû'âtının birinci kısmı ki efkâr-ı atika ashâbın kalemlerinden çıkmaktadır.

Bunlar internasyonelden ziyâde Yunanlıların aleyhinde lisân-ı galat isti'mal etmektedirler.

Bulgar mes'elesinden dolayı Yunan gazetelerinin Rusya'ya karşı neşr-i makâl edenleri buraya duhûlden men' olundu.

Ceneral İgnatif'in dudağını hayvan kaptığını telgraflar haber verdi.

D . B

PRENS EMPERYALİ

Napolyon'un vefâtıyla oğluna Dördüncü Napolyon ünvanı verilmesinin hikmetini Almaya ve İngiltere gazeteleri emperyalistlerin Prens emperyalı Fransa tahtına iclâs etmek maksadından neş'et ettiğini ve bunun husûlüne akdâm etmeleri akvâ-yı melhuzatından olduğunu beyan ediyorlar.

BONAPARTİSTLER

Fransa'dan alınan haberlere nazaran Napolyon'un vafatı üzerine Bonapartistlerin arbede ikâ etmelerine meydan verilmemek içün hükûmet tedâbir-i şedideye teşebbüs etmiş ve Mösyö Tiyer Cumhuriyet tarafdamlarının mu'tediliyle müfriti beytini bularak hükûmet-i hâzıranın devam-ı çâresini müzakereye teşebbüs eylemiş imiş.

ERBÂB-I İKİLÂB

İspanya'da erbâb-ı ikilâb afakirlerini mağlub eylediğini ve ba'zı eyâletde hâlâ ihtilâl imâreleri mevcut idiğini gazeteler haber veriyor.

MÜŞÂVERE

Kont de Bayeset'in Londra'dan azîmetini Paskalya günlerini Viyana kurbunda bulunan familyası nezdinde geçirmek üzere aldığı ruhsata haml ediyorlarsa da Lodra gazeteleri Kont de Bayeset'in Londra'dan azîmetinin ne familyasını görmek ve ne de

diğer hizmete ta'yin olunmak için olup belki Dük de Garamon'un mektûblarına cevap vermek ve emrinde Kont Andraşı ile müşâvere etmek maksadına mebni idiğini yazıyorlar.

Nur gazetesi ise Lonra gazetelerinin fikrini red ediyor ki: olan Dük de Garamon'un mektûbları sûret-i resmîyede olmadıklarından Avusturya Vükelâsı dahi resmen cevap veremezler. Sâniyan Kont Andraşı ile muhâbere edebiliyor idi.

MISIR

İngiliz gazetelerinin Mısır'dan aldıkları bir telgrafnâme taraf-ı Hidiv'den Zengibar'da üserâ ticâretini men' etmeğe me'mûr olan (Ramoyelbaker) e i'âne etmek üzere bir kuvve-i azîme göndereceğine dâir olan havâdisi tekzib ile Mısır tarafından merkûm (Ramoyelbaker) n yalnız teşebbüsâtını anlamak ve biraz zahire yetiştirmek üzere yüz kişi gönderileceğini beyân ediyor.

(Dayli Telgraf) gazatesi aldığı bir telgrafnâme dahi (Vilson) nâm Amerikalının Zengibar sultânıyla görüşerek memâlik-i müctemi'anın üserâ ticâreti men'ine dâir efkâr-ı hayr-ı hâhânesini izhâr eylediğini ve sultân-ı müşârünileyhin "Bundan otuz üç sene evvel pederim Elsid Sa'yedbekâ Muskat'a esir götürülmesinin men'ini tavsiye eylemiş idi o vakidden beri ben bu emir-i muzıra müsâ'de etmiyorum ve Zengibar'dan çıkan üserâyı hebb Arabistan'dan ve Fars Körfezi'nden korsanlar gelerek alıyorlar fakat bundan böyle bunların dahi men'ini dikkat eyleyeceğim" diyerek cevap verdiğini haber veriyor.

RUSYA İSTİHKÂMÂTI

(İsteran Bodced) nâm İngiliz gazetesi diyor ki Rusya devleti Karutşetât [1] Kal'ası'na fevkalgâye metânet vermektedir

(İmparatolpol) nâmındaki kal'anın burcuna altı kıt'a müteharrik-i battal tob vaz' olunmuştur. İstihkâmâtın matlûb olan derecede ıslâhı için üç milyon ruyi tahsil edilmiştir. Biri de Sivastapol Limanı dahi tathîr edilerek cesîm zırlı gemilerin içeriye girmelerine mâni' olmak üzere boğaz darlaştırılmış ve Nikolayef Kal'ası'nda olduğu gibi oranın istihkâmâtına dahi metânet verilerek lâzım gelen noktalarına yeniden tâbyalar yaptırılmışdır. Bununla berâber Sivastapol şehri dahi müceddiden inşâ edilmiş ve sekinesi ise şu günlerde evvelki zamandan ziyâde çoğalmıştır fakat bunların ekserisi Yahudidir.

[1] Bahr-ı Baltık'da Rusya istihkâmâtındandır.

(1872) UNVÂLİ BENDDEN MÂ-BA‘D

İşte bütün Avrupa'nın bu hâl-i keşâkeşi yalnız buna delâlet edebiliyor ki asr-ı hâzırın terakkîyâtıyla berâber hükûmât-ı cedîde bir çok ilel ü hamiyeye ve iltiyâm kabul etmez yaralara muhtela olduğu gibi açık mes'eleleri hâletmeğe aslâ kâdir değildir.

Avrupa'nın usûl-i siyâsiye ve mu'âşeret-i bir hâlde bulunduğu gibi henüz ne davâsı keşif olunmuş ne de tabi-i zuhûr etmiştir. Yalnız şurası bir alâmet hayırdır ki gerek hükûmetler ve gerek efrâd-ı ahâli bu müşkülâtın def'ine ve bu yaraların iltiyâm-ı pezir olmaklığına hâhiş gösteriyorlar.

Berlin Mülâkâtı'nın dahi te'min-i sulh ve asâyiş esâsına mebni olmasına zâhib olduğumuz takdirde bu mülâkâtın dahi müşkülât-ı mezbûrenin hâline bir vasıta olduğuna hüküm edebiliyoruz. Bundan başka gerek hükûmetler tarafından da'vet olunarak ve gerek kendi re'yi ve hâhişleriyle Avrupa'nın ba'zı taraflarında medeniyet-i sahîhenin husûlüne menâfi olan bu müşkülâtın def'-i çaresini bulmak üzere bu sene erbâb-ı akl ve dirâyetden ibâret birçok encümenler ve cem'iyetler teşkil eyledi.

Bu kabilden olarak Viyana'da amele güruhunun ikâ eylediği şûruşların def'-i çaresini bulmak için bir meclis teşkil ederek bir taraftan ameleyi terhibe çalışdılsa da diğer taraftan da amelenin hâl-i perişâniyesinin ıslâhını ve terakkîye tedyîbini hükûmete ihdar eylediler.

Almanya'nın bilâd-ı merkeziyesinden birinde Almanya'nın en meşhur fen-i mâlî ashab-ı tecemmu' ederek mesâil-i mâliyyeye ve husûsuyla amele güruhunun te'mim-i hâl ve istikballeriyle dâyinler ve ashâb-ı emlak ve hükûmâtın cevirlerinden tahliyesine dâir müşâvere ederek esbâbını taharri eylemiştir

Lonra'da erbâb-ı hamiyet her yerde bulunan habs-hânelerin ıslah ve tathîrini ve mahbûsînin sıhhat ve ahlâkca muhtâc-ı aleyhlerini te'min etmek üzere tecemmu ü müşâvere eylemişlerdir.

Petersburg'da dahi gezilen umûmun âsâyiş ve istirahatine hidmet etmek üzere bir cem'iyet teşkil eylemiştir.

Bu sırada eski Katolik cem'iyeti dahi Katoliklerin Roma idâre-i ruhâniyesi mezaliminden tahliyesine çalışmasıyla insâniyete hidmet eyledi.

Nihayet geçenlerde İngiltere'nin hamiyyet ve insâniyet erbâbı (Birmingham) şehrinde toplanarak sefk-i dem ve muhârebe gibi if'âl ve haşıyyenin ism ü vücûdunu cihândan kaldırmak ve Avrupa devletleri beyninda zuhûr edecek tebâyin-i tezâdı hâll ü tesviye etmek üzere bir mahkeme-i umûmiye teşkilinde ve bu maddenin İngiltere'nin bil-cümle meclislerinde taht-ı müzâkereye ve vaz'ına karar verdiler. İş bu muhâkemenin te'sis edebilmesi ba'id ü i'timâda gayr-i şâyân gibi görünür ise de İngiltere ve memâlik-i mücte'mi' gibi iki büyük hükûmet arasında zuhur eden (Alabama) mes'elesinin o kadar suhûletle tesviye-i pezir olması buna bir numûne ve mukaddema nazarıyla bakılabilir.

İşte bu sene teşkil eden bu dürlü cemiyât-i hayriyenin madde henüz bir semeresi görülmediyse de istikbalde pek çok kâideler olacağı kavyen me'mûldür.

Mâ-ba'dı Sonra

CEM'İYYET-İ TEDRÎSÎYE-İ İSLÂMÎYE'NİN İ'LÂNIDIR

Cem'iyet-i Tedrîsîye-i İslâmiye'nin Bâyezîd'e simkeş-hâne ittisâlinde kâin merkezinde her sene olduğu gibi bu sene dahi şehir-i hâlin yirmi üçüncü pençşenbe gününden bed'en ile zîr de muharrer dersler okudulacaktır.

Pençşenbe ve pazar günleri	Kitab
Pazarertesi ve Çeharşenbe günleri	Hesab
Cumaertesi günü	Türkce imla
Salı günü	Coğrafya

İş bu derslere devam etmek murad eden efendiler tarih i'lânından itibaren yevm-i mezkûre değin cumanın gayri günlerde sâ'at üçten beşe kadar merkez-i mezbûre gelib isimlerini kayd etdirmeleri lâzım geldiğinden ve bir de pek az müddet içinde lâıykıyla tekmil ve tercüme mukadder olmak için bir tarz-ı cedid üzre karîben Arabî dersi dahi okudulacağı mukarrer bulunduğundan i'lân-ı keyfiyete ibtidar olundu.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.50. (50) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 50 –İstanbul – Salı – Fî 21 Kânûn-i Sâni-i Celâlî

Sene 1289 –21 Zilka‘de

MÜZÂKERE

Pençşenbe günü Meclis-i Vükelâ‘da matbû‘ât hakkında ba‘zı müzâkereler ceryân ettiği rivâyet olunuyor.

Eğer rivâyet sahih ise şübhe etmeyiz ki ma‘hûd kararnâme-i (Âlî) yi bu müzâkere mahv eyleyecektir.

İTALYA SEFİRİ

Cumaertesi günü İtalya Sefîri Kont Barbolani ile Avusturya ve Macar Sefîri Kont Luldof Bâb-ı Âlî‘ye azîmetle Sadr-ı a‘zam Hazretleriyle Nazır Paşa Hazretlerine bir vizite vermişlerdir.

ZİYÂFET

Hâriciye Nâzırı devletlü Paşa Hazretleri geçen cumaertesi günü sahil-hânelerinde kırkbeş kişilik bir ziyâfet tertib buyurarak bunda vükelâdan ba‘zı zevât ile devletlü Fazıl Mustafa Paşa Hazretleri ve Devlet-i Aliyye’nin Lonra Sefîri Mozoras Paşa Hazretleri ve seferâ-i ecnebiye ile sefâret memurları ve bu aralık Der-sa‘âdet‘de bulunan Vikontdaro ve sâir ba‘zı zevât-ı med‘uvvîn hâzır bulunmuşlardır.

CEBEL-İ LÜBNAN

Leterki’nin rivâyetine göre Cebel-i Lübnan mutasarrıflığını Devlet-i Aliyye’nin Petesburg Sefîri Sa‘âdetlü Rüstem Bey’e teklif olunması üzerine kabul etmiştir.

TİMES ALEYHİNE DA‘VÂ

Devlet-i Aliyye’nin Dîvan-ı Umûmiye’nin birleştirilmesi hakkında Times’in neşr ettiği mektûbdan dolayı Times aleyhine da‘vâ açıldığını Laterki yazmıştır. Dünkü nüshasında aslı olmadığını haber veriyor.

KUDÜS AHÂLÎSİ

Kudüs Rum Patrikliğine tayin olunan patriki Kudüs ahâlîsi kabul etmediklerinden mes'elenin hâlli için Der-sa'âdet'e meb'uslar göndereceklermiş.

BEYOĞLU'NDA HIRSIZLIK

Geçen Pençşenbe günü Beyoğlu'nda Tepebaşı'ndaki Rum kilisesi havâlisinden bir kadın geçmekte iken üzerine bir herif hücum ederek elini ceblerine sokub para cüzdanını gasb etmiş ve kadın bağırib çağırmissa da hiç kimse gelmemiştir. Cüzdanına yirmi lira kadar para varmış.

Laterki bu vak'ayı haber verdikten sonra “Bu yolda hırsızlıklar Beyoğlu'nda pek çok vuku' buluyor zâbitanın nazar-ı dikkatini celb ederiz” diyor.

İSPANYA'DA KARLISTLER ÇOĞALMAKDA

İspanya'da Karlistler giddikce çoğalmakta ve mülkün her tarafında âsâr-ı ihtilâl görülmekte olduğu telgraf haberlerindendir.

AVUSTURYA

Avusturya devletinin 1872 bu derecesinde 50 milyon florin açık zuhûr etmiştir.

FRANSA

Paris'den 17 kânûn-i sâni tarihli alınan bir tegrâfnâmeye göre Mösyö Tiyer ile Şûrâ-yı Ümmet beyninde tahsis eden müşkülâtın hâlli için teşkil eden komisyonda şedîd mücâdeleler zuhûra gelmiş ve komisyon a'zâsında yirmi zât Şûrâ-yı Ümmet istediği vakit gerek Kırallığı i'lân ve gerek Cumhuriyeti te'yid etmek hakkı verilmesini mutazammın müttefiken bir lâyiha tanzimine karar vererek yalnız üç zât muhâlefet eylemiş.

Ve mezkûr lâyihanın birinci bendi ba'demâ Mösyö Tiyer Şûrâ-yı Ümmet'e gelmeden evvel ne madde için geleceğini ba-takrîr beyân etmesi şartını havi imiş.

RUSYA'NIN TEDÂRİKÂT-I HARBİYESİ

(Novel Russ) gazetesi diyor ki “Tedârikât-ı harbiyemizde devam ediliyor. Erkân-ı harbiye (Kiyev) istihkâmâtının ta'mirini tasvir ediyor.

(Lisân) nâm mahâlde iki buçuk milyon ruble sarfıyla tarz-ı cedid üzere zırlı bir kal'a binâ edilecektir.

(Pavlov) İstihkâmâtı dahi tahkim olunuyor. (Peşçersak) hendekleriyle (Recestonin) Boğazı'nda ba'zı istihkâmât-ı te'sisi mukarrirdir. Sûvâri komitesi Şûrâ-yı Devlet'den istihkât-ı mezbûre için 3,223,170 rubleden ibâret bir istikrâz-ı dâhili akdine ruhsat istemiştir her dürlü esbâb-ı müdâfa'aya kerem-i nâm ile i'tina olunmaktadır”

Kırım Vak'ası Rusyalılar için âdetâ bir devir teyakkuza Fâtiha oldu. Ondan beridir te'sisât-ı harbiyelerine i'tinâ etmekde hududlarını muhâfaza edecek istihkâmâta masraf deriğ etmemekdedirler Rusya'nın bu yoldaki teşebbüsâtından ba'zı zâhir beyenlerimiz tehaşî etmekde ise de” bizce ehemmiyeti yoktur.

Kal'a binâ etmek istihkâm yapmak hendek açmak tabiyete donatmak gibi şeyler esbâb-ı tecâvüzden değil esbâb-ı tedâfa'dandır.

Bir devlet hududunu muhâfaza ederse başka bir devleti ihâfa için değil başka bir devletin tecâvüzünü men' içindir.

Avrupa'da İngiltere sevâhilindeki istihkâmâtdan metin hiçbir istihkâm olmadığı rivayet olunuyor.

Acabâ bir başka devlet aleyhinde isti'mal etmek için mi bu kadar paralar sarf edib de meydana getirmişlerdir? Yoksa bir taraftan vukû' bulacak tecâvüze müdâfa'a için mi?

Rusya'nın tahkim-i hudud etmesi bize hadşe veremez fakat ibret bahis olabilir. Çünkü Rusya bizden muhâfaza-i nefis için ne yaparsa biz de aynıyla o yolda şeyler yapmağa çalışmalıyız. Vâk'â devlet Erzurum ve Kars istihkâmâtını pek a'lâ bir hâlde tanzîme muvaffak oldu fakat Karadeniz'in Rumeli ve Anadolu sahillerinde dahâ şâyân tahkim pek çok yerlerimiz var. Onlarında nazar-ı i'tinâyâ alınarak tahkim olunması mukarrerdir.

Vesâid-i harbiyemiz ise an be an ikmâl ediliyor. Avrupaca Hâangi usûlde bir âlet-i harb zuhûr etdiyse devlet derhâl kabul eyledi. Bizce kal'a yapmakdan ziyâde mühimmât-i harbiyeyi mükemmel bir hâlde bulundurmak hayırlıdır. Ona ise meşhûd olan akdâm-ı şâhâne sâyesinde muvaffak olmaklığımız tabi'idir.

Hâsılı Rusya istihkâmâtını isterse platin ile zırhlatsın kal'alarını kelle yerine kurub toplarına koyub da üzerimize atacak değil ki tehaşî edelim.

MÖSYÖ GARAMON MES'ELESİ

Dikkatimizi güzerân eden ahvâl üzerine tahvîle mecbur olduk:

Buna ise (Defans Nasyonal) ya'ni Müdâfa'a-i Milliye Hükûmeti tarafından müttehhiz-i tedâbir-i siyâsiyeyi hâvi olan evrâk-ı resmiyenin istintâk komisyonunda nazar-ı tedkikden geçirilmesi sebep olmuştur.

Ba'zı diplomatlar bu istintâktan i'tâm-ı fırsatla vaktiyle hidmet etdikleri imparatorluk idâresini bir mi elzeme göstermek istiyorlar.

Ezcümle Mösyö Garamon'un [1] Fransa i'lân-ı harb etmezden evvel şuyû bulan ve vukû'a muhtemel olan ittifâklar hakkındaki rivâyetini bugün herkes bilir.

[1] Mösyö Garamon Prusya'ya i'lân-ı harb eden hâriciye nâzırıdır.

Hâlbuki mûmâileyhin o zamanki akvâli Avusturya devletinin iki sene evvel neşr ettiği Evrâk-ı Resmiye mecmû'asına tamâmen muhâlifdir.

Mösyö Garamon'un akvâl-i vâk'ası mecmû'a-i mezkûrede görülememesi üzerine kendisi tekzîb edilmek istenildi ise de Mösyö Garamon aslâ fütur etmedikden başka geçen gün komisyon re'isi Kont Darevi'ye [2] yazdığı bir mektûba Avusturya devletinin Fransa ile Prusya muhârebesinde bi- taraf bulunduğunu Milan ahâlisine hitâben neşr ettiği beyannâmeye muhâlif olarak o zamanki Paris Sefîri Prens de Meternik ma'rifetiyle Mösyö Garamon'na tebliğ eylediği tahrîrâtın bir sûretini leffen irsâl etmekle vâdî-i isbâtta bıraktım dahâ ilerledi.

Bundan istilâl olunur ki Mösyö de Bayeset Evrâk-ı Resmiye'ye mahsûs olan defterini iki yüzlü kullanmakda imiş!

Ya'ni Avusturyalılara Fransa muhârebesinde bî- taraf bir meslek tutacağız derse Fransa'ya da sizinle müttefikiz der imiş!!

Dük de Garamon'un iddi'aları vâsihsa da asıl maksadı Fransa Avusturya'nın mu'âvenetine aldanarak Rusya'ya i'lân-ı harb eyledi neticesini çıkarmaktır.

Lakin bu bahâne makbul değildir. Çünkü Fransa muhârebeye hazır olmadığı gibi Avusturya dahi hazır değildi Fransa ise Avusturya'nın hazır olmadığını kendisinden a'lâ biliyordu. Yâ sonra onun mu'âvenetine nasıl istinâd edebilirdi?

(İndependanes'den Hülâsa)

[2] Kont Daro kendisinden evvel hâriciye nâzırı idi.

BİNGAZİ MÜSLÜMANLARI

Bingazi Müslümanları için i'âne olarak Mercan Mahâllesi sâkinlerinden Hâce Fâtma Hânım ile mahdûmi tarafından matba'amıza bir yirmilik mecidiye gönderilmiştir. (Allah Razı Olsun)

EDİB MEŞHUR KEMAL BEYEFEDİ

Neşriyât adîdesiyle matbû'ât-ı Osmaniye'nin şânını a'lâ eden edib meşhur Kemal Beyefedi ebnâ-i vatana hizmet-i neşriyâtdan ve neşriyatı ise ebnâ-i vatana olacak hademâtın cümlesinden enfa' bildiği için – bir müddet ba'zı esbâb ile târek olduğu – İbret başmuharrirliğini bu kere yine deruhde eylemiş olduğundan o babda ibretin 97 numaralı nüshasında neşr ettiği makâleyi aynen derc eyledik.

Kendimi vatan hizmetkârlığı için doğmuş bilenlerden olduğum gibi bu vazîfeyi ifâya yazıdan başka kendimce bir vasta bulamadığımdan elimde kalem tutmağa kudret hissettiğim günden beri gazeteciliği ihtiyâr etmiş idim gazeteciliğe başladığım zaman bu meslekde her gün ketm-i efkâr için vicdan ile dönüşmek veyahut bir söz için bin dürlü muvâhaza görmekten başka bir semere yok idi.

Neşriyâta başladığım zamanlar devletden ma'âş olamayan bir gazetenin masraf defterini kuranlar basma masrafı vermek için yazı yazmağı merak etmiş âdemlerin vücûduna zâhib olurdu memleketde bir gazetenin yevmiye altmış nüsha sattığı görüldü yine gazete yazmak isteyenler gazete başında bulundu! Garib bir hâldir ki devlet gazetelere nazar-ı ehemmiyetle bakmağa başladıktan sonra hâlk da gazetelerin ehemmiyetli bir şey olduğunu anladı! Üç yüz nüshayı had intihâ ad eden ashâb-ı kalem üç bin nüsha ile iktifâ etmez oldu. Sonraları şiddet-i tezâyüd etdikce rağbetde tezâyüd eyledi.

Bugünkü günde bir âdem âdetâ kalemine dayanarak geçinmeği göze alabiliyorlar.

Vâk‘â kararnâme-i “âlî” gazetelerin başına kaza kurşunu yağdırmak için bir nev‘ “Mitrayyoz” hükmünü aldığından hâlâ memleketde hiçbir gazetenin yarına kadar yaşamağa ümidi var olabildiği yokdur ma‘mâfih efkâr-ı terakkînin buralarca hâsıl ettiği ma‘îşet ahrârâne arzuları yine gazete ile geçinmek hevesini gençlerimizce maksad-ı amihden ad olunabilecek bir dereceye götürmekden hâlî olamıyor! Bende naksımca gazete ile ta‘ayyüş edebilmek arzusunda bulunanlardanım fakat gazete medar-ı ma‘îşet olmamak değil mâni‘-i ma‘îşet olsa yine gazetecilikden keyfiyet etmeği gönlüm istemez.

Gazete Vatan’ı bir meclis-i ülfet hâline getiriyor. Öyle bir meclis ki içinde herkesin merâmını istisnâ-yı müşkül ise herkese merâmını esmâ‘-i eshel-i umûrdur.

Hâl böyle iken yine biraz zamandan beri neşriyâtda nâmım bulunmadığı için hakîkate müte‘essifim. Buna ise birbirini müte‘âkib icbâr-ı şahıs ve icbâr-ı mevki‘ ve icbâr-ı zaman gibi birkaç kuvve-i gâlibenin pençesine düştüğüm sebep olduğundan zan ederim ki hâlkın nazar-ı insâfında özrüm olur.

Husûsuyla almadan geldiği kadar kendimi neşriyâtdan çekmemeye de çalışmış idim.

Şimdi ikdidarsılığımı i‘tiraf ile berâberine İbret’in idâre-i tahririyesini deruhde eyledim.

Yalnızlık cihetiyle o kadar büyük bir gazetenin her parçasını gözden geçirmeye belki mukatder olamayacağımdan görülecek hadisatdan dolayı şimdiden isti‘fâ-i kusur ederim.

İbret’i çıkarmağa başladığım zaman istikbâlimiz emindir demiş ve buna birkaç delil dahi göstermiştim.

Zamana o iddi‘ânın hakkaniyetine bir bürhân-ı bedîhî i‘lave eyledi. Ya‘ni on bir aylık bir idare geçirdik ki Devlet-i Aliyye’nin Kazak süngüleri Selveri’de süvâri bayrakları Kütahya’da görüldüğü zamanlar bile o kadar şiddetli bir buhran geçirdiği yok idi Allah devleti o muhâtaradan da hıfz eyledi. Bu gün istikbâlimiz gibi hâlimizde emindir. Teğir-i isti‘dâdı devletde değil ricâl-i hükûmetde bile görülmüyor.

Hükûmet teğir hâlini düşünmek şimâle ricâl-i hükûmetin teğyir hâlini arzu etmek ise şimâl tarafdarlarına ihsar eyledi.

Bununla berâber yine kimse bulunduğumuz hâlde kalmak istemez. Fakat herkesin arzusu bir devr-i teselsül içinde dönmek değil ileri gitmektir.

İstikbâlimizin ilcâsı da onu iktizâ eder. Hâlinizin bekâsı da ona muhtaç görünür. İleride izâh-ı merâm ederim.

Kemal

MANZÛMEYE CEVAB

Ermeni mezarlığına maşatlık dediğimiz manzûme-i tahkire haml ile Hadîka'ya hiddet etmiş Hadîka'da cevap vermiştir.

Şimdi de müşterilerinden birisi bir mektûb yazmış Hadîka'ya ba'zı su'aller irâd ediyor.

Ezcümle diyor ki (İş bu maşatlık lağtı lisân-ı Osmaniye'yi terkeb eyleyen Arabî ve Farsî ve Türkî) lağtelerden Hângisidir? Biz bunlardan hiç birisi olduğunu bilemiyoruz.

Ve mademki lisân-ı Osmaniye'de mezarlık ma'nâsını ifade eder Bunca lûgat mevcut iken böyle lisânın aslâ medhâlî bulunmayan ma'nâsız bir lugatın Ermeni (Kabristanı) hakkında isti'mâliyle bize isnâd eylemek istediğiniz ta'assubda bizzat kendiniz bulunmuş olmaz mısınız?) Pek a'lâ fakat acabâ bu zat dört buçuk kelime Türkce söyleyebilmekle kendisini lisân-ı Osmaniye'nin gavâmızını mütefehhim mi kıyas ediyor ki (Biz bunlardan hiç birisi olduğunu bilemiyoruz) diyor? Lisân-ı Osmaniye'de öyle mahruf lafzalar vardır ki lisânın mürekkeb olduğu elsine-i selesenin kavâ'id-ı umûmiyesini tatbi' etmeyenlere idrâkı nâ-müyesserdir. Mesela uzak manasına olan (Hicri) lisân-ı Osmani'de (İcra) diye zebânzed olduğu gibi vaktiyle Osmanlılar (Maşhad) lafzına bir de (Lık) ilâve ederek galet olarak maşhadlık demişler ve gide gide (Maşatlık) lafzına tahvil etmişlerdir. Şimdi anlaşıldı mı? İslâm i'tikadınca maşhad lafzı öyle kabir mezar gibi değil fevkalâde hürmet ifade ederken biz onu Hristiyan mezarları hakkında isti'mâl etmişiz. Yine mi ta'asub bizde?!

Yine diyor ki (Mezkûr lağt bir ta'bir-i temyiz midir yoğsa değil midir? Eğer değildir dersiniz Ermeni kabristanı için beş def'a maşatlık demiş olduğumuz hâlde hiç değilse bir def'a dahi İslâm kabristanı hakkında demekliğiniz lâzım gelmez miydi? Ve

eğer ta‘birât-ı temyizine ise nasıl ki İslâm mezarlığı için aynı lağıt isti‘mâl edemediğiniz dahi öyle olduğunu tasdik eylemektedir.)

Evet bu lafz-ı temyiz içündür. Fakat zu‘mnuz gibi tahkir için değildir. İkisi de ma‘bet olduğu hâlde birine câmi‘ diğerine kilise demek gibidir ki Hângisi İslâm ve hângisi Hristiyan’a mahsus olduğunu tayin eder.

Ya sizin Türklere Türk lafzı varken (Dâcık) demekliğiniz acabâ tahkir maksadıyla mıdır? Bizde bunu su‘al ederiz.

Mektûbun aşağı tarafları ise sadedin hâricinde birtakım saçma ile dolmuş ve mesela aslâ bahse dokunur biri yok iken (İslâhât Fermân-ı Âlî’siyle mezheb ve lisân veyahut cinsiyet cihetleriyle sınıf-ı teb‘ai Saltanat-ı Seniyye’den bir sınıfın diğer sınıfından aşağı tutulmasını mutazammın ta‘birât-ı memnu‘ ikiz) gibi güzelliklerle bahsden çıkılmış olduğundan cevap vermeğe lüzum görülmemiştir.

TELGRAF

FRANSA

Paris 18 Kânûn-i Sâni

Prens Jerom Bonapart Fransa’da muntazam bir hükûmet teşkil edinceye kadar İsviçre’ye çekilmeye karar vermiştir.

Paris Keza

Dö Perugali’in vukû‘ bulan ısrarı üzerine Ma‘ârif-i Umûmiye nizâmnâmesini Şûrâ-yı Ümmet tasdik etmiştir.

Paris Keza

Burbon Hânedânı’nın Fransa tahtına avdetini iltizâm edenler Siyetimiset takımı beyninde ittifâk hâsıl olmuştur.

İNGİLTERE

Londra 19 Keza

Bulor Litteyn nâm edib vefât eyledi.

Kont Şvalof’un Londra’ya olan me’mûriyet-i mahsûsası Afganistan mes’elesince bir netice hâsıl etmedi.

Londra 18 Keza

Asya ahvâline dâir Rusya'dan memnun olacak haberler alınmıştır.

AMERİKA

New York 18 Kânûn-i Sâni

Şiddetli yağın yağmurlardan birkaç nehir zağya etmiştir. Flederfiya'ya kadar olan şimendiferi su bastı.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.51. (51) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 51 –İstanbul – Çecharşenbe – Fî 22 Kânûn-i Sâni-i Celâli

Sene 1289 –22 Zilka'de

MÜLÂKÂT

Fransa Sefiri Kont Dover ki evvelki gün Bâb-ı Âliye azîmetle Sadr-ı a'zam Hazretleriyle mülâkât eylemiştir.

ARZ-I ŞÜKRÂN

Kudüs Sinodu tarafından gelen meb'ûsân-ı rûhâniye geçen cuma günü Devletlü Nazır Paşa Hazretlerinin sâhil-hânelerine giderek mes'elenin sinodun dilhâh-ı vecihle hâll olunmasından dolayı arz-ı şükrân etmişlerdir.

Hâlbuki sinodun intihâbında bulunmamış olan Arab Ortodokslar hukûk-i rûhâniyelerinin muhâlifleri bulunan fırka tarafından pâmâl edildiği beyânıyla sinoddan şikâyet etmek üzere mahsûsen meb'uslar a'zâm etmekde imişler.

ANADOLU DEMİRYOLU

Anadolu cihetine yapılacak olan demiryolu i'mâlât-ı idâresi mühendis Mösyö Presil'e ihâle olunarak mukâvelenâmesi tarafıdan imzâ edilmiştir.

KURYE DORYAN'DA GÖRÜLEN FIKRA

Kurye Doryan'da görülen bir fikranın aynıdır.

“Suriye Valisi Subhi Paşa Hazretleri (Gazetemize karşı da'vâya kıyam eylediğini mukaddemâ bildirmişdik) bu kere me'mûriyetlerinden infisâl ederek yerine Konya Valisi Hâlit Paşa Hazretleri ta'yin buyurulmuştur.

Hükûmet-i seniyenin müşârûnileyhi tebdîl etmesi idaresinden hoşnud olmadığını gösterir.

Seri'ül infi'âl olan bu zât Şûrâ-yı Devlet a'zâlığına ta'yin buyurulmuştur.”

LEVANT TİMES YAZIYOR

Edirne'deki İran konsolosu Hacı Hüdaverdi Ağa Devlet-i Aliyye tâb'iiyyinine dehâlet etmesinden kendisine istabl-i âmire pâyesi verildiğini. Levant Times yazıyor.

AVLONYA İLE İSTANBUL ARASINDAKİ TELGRAF HATTI

Avlonya ile İstanbul arasındaki telgraf hattı kırılmasından muhâbere kesilmiştir.

SÜVEYŞ KANALI

Süveyş Kanalı mühendisi Mösyö Dolospes mādâmıyla berâber pençşenbe günü İstanbul'a gelmiştir.

ARNAVUDKÖYÜ

Geçen cumaertesi günü ki Rumlar'ın salîbi bahre ilkâ nilka etdikleri güne musâdifdir. Arnavudköyünde bulunan vapurlardan birinin kapudânı elinde bulunan tahta parçasını denize atarak yanındaki kelbini ta'lim etmekde ve atdığı tahtayı kelbin denize saldırıp götürmekde olduğu orada bulunan Rumlar'ın gözüne ilişmesiyle kapudânın âyîn-i mezkûru tahkîr etdiğine haml ederek hepsi birden vapura hücum etmek istemişlerse de karakoldan askerler yetişib men' etmişler ve Rumların vukû' bulan ısrârı üzerine kapudânı vapurdan çıkararak o gün akşama kadar tevkif etmişlerdir.

İZMİR

İzmir'de tab' olunmakda olan (Revodoryan) gazetesi masrafını koruyamadığından ta'dil etmiştir.

İZMİR'DE SÂLNÂME NEŞRİ

Vilâyât-i sâirede olduğu gibi İzmir'de de bir sâlnâme tertib ve neşr-i mukarrer imiş.

İSLİMİYE'DE NİSVÂNA MAHSÛS MECLİS İNŞÂSI

İslimiye'de nisvâna mahsûs meclis inşâsı için ahâlî tarafından i'âne cem' olunmakda imiş.

BEYRUT'DA MATBA'A

Beyrut'da erbâb-ı ma'ârifden ba'zı zevât bir matba'a te'sisiyle bir gazete neşri zamanında kifayet edecek mikdârı hassalar küşâd etmişlerdir.

(Allah muvaffakeyleye)

MÜHİM

Times gazetesi Rusya ile Hiveliler arasında vukû'a gelen muhârebeden bahsettiği sırada mütâla'a-i âtiyyeyi serd eylemiştir.

"Rusya devletinin Asya'nın merkezine mâlik olmasının ehemmiyetini his etmekdeyiz.

İngiltere hükûmeti Petersburg Kinezi'ne beyân etmelidir ki Rusya'nın Asya'nın merkezinde icrâ ettiği manevralar menâfî'mizi ihlal ettiği hâlde biri o anda karşısında hâzır görecekdir.

Vâk'â 1855'de akd olunan Paris Mu'âhedesi'nin Karadeniz' in bi-taraflılığına dâir olan bendi Rusya'ya fâideli sûretde ta'dil olunmuştur.

Fakat Rusya devleti iyi bilmelidir ki İngiltere devleti boğaz için Süveyş Kanalı Oksos Ovası mes'elelerinde başka dürlü bulunmağa mecburdur.

Bin sekiz yüz elli üçde Rusya İmparatoru bulunan Nikola İngilizlerin tabi'atını lâıykıyla anlayamamışdı. Ümid ederiz ki İmparator Aleksandr dahi öyle bir hatada bulunmaz."

HADİKA

Geçende ba'zı gazeteler Asya'daki tedâbir-i harbiyesi aleyhinde bulunmaması için Rusya devleti tarafından Times gazetesine elli bin lira verildiğini rivâyet ediyorlardı.

Times'ın kullandığı bu lisâna bakılırsa öyle elli bin lira falan aldığına inanılmaz. Şunun için de inanamayız ki geçen bin sekiz yüz yetmiş muhârebesinde Fransızlar mağlub olmağa başladıkları sırada ulüvv-i cenâb ile meşhur olan İngilizler Prusya aleyhine kıyâm ederek devletin Fransa'ya mu'ayyen ve Prusya ile muhârib olmasını talep etmeye başlamışlar idi. Hasnını pençe-i gâlibiyetinde zebûn etmeğe başlamış olan Bismark ise İngilizlerin bu dürlü nümâyişlerini istihbar eder etmez Times nüshâlarını bir kere gözden geçirerek onda bu nümâyişin aksi sadâsını müşâhede edemeyince Times ile almağı Mareşal Molken muhârebe yalanlarından dahâ ehemmiyetli ad ederek derhâl gazete ile mukâveleye girişiyor.

Nihayet hâlka bu mes'eledе – velev bir kere olsun – İngiltere devletinin bi-taraf bulunmaklığı haber olacağını tefehhüm etmesi için Times dört milyon franka arzan eder.

Times gazetesi mâdet İngilizlerin menfa'atine dokunur yeri olmayan bir mes'eledе dört milyon liralık hakk-ı sükut aldığı hâlde İngiltere devletinin kesr-i ticâret ve servetini mûcib olacak Asya mes'elesinde elli bin Moskof altınına tamağ edip de mizâcına göre şerbet mi verecek?!

İngilizler nazarında Times gazetesi âdeta merci'-i külli hükmünde olduğundan mesela Times gazetesi canı isteyib de bir gün İngilizlerin ekl ü şerib etmemelerini beyân eylese hiç kimse bâdîsini sormaksızın re'yiyle hareket eyleyecekleri şüphesizdir.

Onun için Times gazetesi vesâyâsıyla harekete mâlik olan bir komik menâfi'ni elli bin altun değil elli milyon altuna da satmaya cef-i ma'lumdur.

POLİTİKA ÂLEMİ

Avrupa gazetelerinin verdikleri havâdise göre Fransa'da Şûrâ-yı Ümmet bu aralık Ma'ârif-i Umûmiyenin ba'zı mesâiline ya'ni 1870 Nizâmnâmesinin ahkâmına tevfikeyn Ma'ârif-i Umûmiyenin nâzırı Mösyö Julsemyohit'ün ma'ârif-i nizâmı icra etmediğı için aleyhinde ba'zı harekâtda bulunmuşdur.

İngiltere gazeteleri şimdi her vakitden ziyâde Asya-i Vasatî mes'elesiyle tevaggul ediyorlar.

(Nur gazetesi ise bunun – ehemmiyetinden dolayı olmayarak – İngiltere gazetelerinin sahifelerini dolduracak bir başka açık mes'ele bulunmadığından neş'et eylediğini beyân ederek bend-i âtîyi derç ediyor:

İngiltere kabînesi Asya-i Vasatî vukû'âtına – gazetelerin verdiği gibi – hiç bir vakit ehemmiyet vermediğinden ittihâz etdiği meslek dahi gazetelerin lisânına hiç mutâbakat etmiyor.

(Deyli Nivs) gazetesi diyor ki İngiltere'nin şiddet-i lisânı Petersburg'da pek çok te'sir hâsıl eyledi" lakin (Deyli Nivs) in dediği şiddet-i lisânın ne olduğunu biz anlayamıyoruz. İngiltere hiç bir şiddet göstermedi göstermek istese idi ne yolda şiddet gösterecekti? Eğer Rusya Kinezi'ni tahvif ise o vakit İngiltere herkesin masharası olacaktır.

Rusya devleti İngiltere'nin Hid'deki fütûhâtına nazar-ı bi-kardı ile bakarak hiç müdâhâle etmediği gibi İngiltere devleti dahi kendisiyle hiçbir güne münâsebeti olmayan memâlikde icrâ olunan Rusya fütûhâtına nazar-ı bi-kaydı ile bakıyor ve bakmalıdır.

Lord (Noresovek) in mukaddemâ Hind'e giden Hive Sefirine verdiği cevap tahsin-i âmiyyi celb etmiş ve hatta (Deyli Nivs) gazetesine derc olunmuş ve Asya-yı Vasatî'nin ol vakitden beru politikası hiç teğir etmemiş iken (Deyli Nivs) gazetesi niçün şimdi tebdîl-i lisân ederek Lord Noresovek'in cevabnâmesinin hilâfında serd-i efkâr ediyor? İngiltere politikası niçün değişecek? İngiltere ile Rusya devletinin Asya'da menâfi' ve maksadı bir olmağla iş bu iki devletin beyninde bir ittifâkın husûl-i maksadını teshîl ve istikbâllerini te'min edecek iken niçün bu iki devlet birbirine düşman olsunlar? İngilizlerin Ruslardan çekinmekde olması mevki' ve menfa'at olmayarak (Deyli Nivs)in lisânından anlaşıldığına göre ahlâk ve efkarca olmak gerekdir.

(Deylinivs) gazetesi – İngiltere'nin Petersburg konsolosunun Asya umûruna dâir Londra kabînesiyle müşâvere etmek üzere Londra'ya celb edildiğine dâir – neşr eylediği havâdis ise bütün bütün bî-esasdır.

İngiltere'nin Petersburg'da sefâreti durur iken sırf siyâsi bir mes'ele için vazîfesi umûr-ı ticâriyeyi rü'yetden ibâret olan bir konsolosun celb olunmasına haml etmek pek ba'iddir.

İRAN ŞAHİ'NİN AVRUPA SEYAHATI

İran Şâhı'nın Avrupa seyâhatine cidden karar vermiştir. Müşârünileyh martda Tiflis tarîkiyle doğru Petersburg'a gitmek üzere yola çıkacak ve Petersburg'dan Berlin ve Viyana ve Paris'e uğrayacak Londra'ya gidecektir. Uğradığı payitahtların her birinde

onar on ikişer gün kadar ikâmet edecekse de Tahran'a avdetinin ne tarîk ile olacağı henüz mukarrer değildir.

Fakat şah Londra'dan hareketle İtalya'ya ve ondan dahi İstanbul'a azîmet arzusunda imiş.

Müsteşar-ı devlet Melkumhân müşârünileyhden evvel yola çıkmış olmasından yakında Petesburg'a vasılı me'mûldür.

(Konstitosiyonel)

ATİNA NİSVÂNI

Atina'da (Kulimiba) mağazasında nisvânın ta'lim ve terbiyesi esasına mebni küşâd olunan cem'iyetde re'is-i fahriyesi bulunan Kraliçe Olga ile Atina eşrâfindan birhayli ricâl ve inâs hazır bulunmuşlardır.

Mâdâm (Heleni Paparalyopolimu) bir nutuk irâd ederek Atina'nın Ma'ârif-i Şarkiye'ye merkez-i intişâr olmaklığına ikdâm edilmesini beyân eylemiştir.

İSPANYA DEVLETİ

İspanya devleti memâlikinde esir ticâretinin men'ini i'lân etmiş olduğu hâlde dâimî sûretde zuhûr eden inkılâb ateşlerini itfâya çalışmakdan mülkce sâir şeylere bakamadığı gibi memnû'iyet-i vâk'anın da hükmünü icrâya kadar olamamış ve hatta Amerika Cumhuriyeti tarafından bu hâlin devamından dolayı geçende vukû' bulan şikâyetin dahi bir gûne semeresi görülememiş olmasından bu kere cumhurun hâriciye nâzırı tarafından İspanya hükûmetine gönderilen beyânnâmede (İspanya devleti Kuba Ceziresi'nin dûçâr olduğu keşâkeş-i ahvâli bertaraf ederek esir ticâreti men'e kudretyâb olamazsa artık devletin acz ü za'fına haml ile Kuba hakkında icâb eden mu'âmeleyi Amerika hükûmetinin icrâ edeceğini bildirmiştir).

AVRUPA DEVLETLERİNİN MİKDÂR-I NÜFÛS VE ARÂZÎSİ

On seneden beri Avrupa devletlerinin hudûdu bir raddede durmayıp zuhûr olan muhârebelerden dolayı vukû' bulmakda gâlibiyet ve mu'âvenet sebebiyle düvel-i müşârünileyhimin Kalmero hükûmetlerinde feyz ve bast vukû' bulmakda ve diğeri tavsî' edib ahiren darlaşmaktadır.

Bu misüllü vukû‘at-ı harbiyeden devletlerin hudûdu tebeddül edeceği gibi gerek bundan ve gerek esbâb-ı sâireden makusen tezâyüd ve tenâkus dahi melhûzdur mesela kaht ü galâ ve ilel-mehûfe ve mehlekenin bir memlekete tareyânı taklîl-i nüfûsa mu’dî olacağı gibi ilel müdhişeden sâlim olub emr-i izdivâç ve tenâsüle dikkat veyahut öteden beriden nakl ü hicrete rağbet gösterilen memleketlerde müfûsun teksiri dahi emir-i tabidir.

MESÂHA-İ SATHÎYE

Bir devletin mesâha-i sathîyesine kesb-i vukûf-i lâzımeden ise de nüfûsunun ne mikdardan ibâred idiğini öğrenmek dahi elzemdir: Çünkü bir devletin kuvvet ve şevketi memâliketin vüs‘atına göre olmayıp nüfûsunun kuvvet ve kesreti nisbetindedir.

Binâenaleyh Avrupa devletlerinin gerek Avrupa’da ve gerek kıta‘ât-ı sâirede bulunan memalikinin mesâha-i sathiyeleri ile hâvi oldukları nüfûsun mikdârını meş‘ur Almanya devlet müsteşarı Doktor (Beraşebli) tarafından tanzim olunan istatistik hakîkate pek yakın görülmüş olduğundan ber-vech-i zîr derece-i münâsib olunur.

Esâmî-i Düvel	Murabba‘-i Meyl-i Coğrâfî	Mikdâr-ı Nüfûs
Rusya	96, 781	710,97,000
Avusturya	01,136	35,904,000
Almanya	09,891	41,058,000
Fransa Cumhuriyeti	09,600	36,595,000
İspanya	09,208	16,835,000
İsveç	08,021	04,204,000
Devlet-i Aliyye	09,579	19,000,551
Norveç	05,750	01,760,000
İngiltere	05,704	31,980,000
İtalya	05,380	26,789,000
Danimarka	02,585	01,864,000
Portekiz	01,684	04,561,000

Yunan	00,912	01,458,000
İsviçre Cumhuriyeti	00,752	02,66,9000
Flemenk	00,595	03,606,000
Belçika	00,535	05,087,000
Lüksemburg Dükalığı	00,047	00,198,000
Andora Cumhuriyeti	00,009	00,007,000
Lihtenştayn Dükalığı	00,003	8,060
Sanmarino Cumhuriyeti	00001	7600
Monako Dükalığı	00000	3010

178,444

305,241,860

Bâlâda gösterilen istatistik yalnız Avrupa’da bulunan memleketlere mahsûs olub düvel-i müşârünileyhinin Avrupa Kıt’ası hâricinde bulunan müstemlekât ve müsta‘merâtları hattında yine mâmâileyh Doktor (Beraşebli) tarafından tutulan istatistikin bir sûreti dahi ber-vech-i âtî-i irâ’e olunur.

Esâmî-i Düvel	Murabba‘-i Meyl-i Coğrâfî	Mikdâr-ı Nüfûs
İngiltere	004655	218777000
Rusya	2796070	010730000
Devlet-i Aliyye	080832	027688000
Flemek	031770	023433000
Portekiz	054823	010873000
Fransa	016484	00624600
İspanya	005512	007420000
Danimarka	002206	000050000
İsveç	000000	000000400
	855881	30312000

Bir devletin kuvvet ve şevketi memâlikinin vus‘atına göre olmayıb nüfusunun ve fert ü kesreti tesbitindendir deyu bâlâda sebkad eden iddiâmız vehle-i ülâda imtiraz götürecek gibi görünüyor ise de bu birkaç sene zarfında tahaddüs eden tebeddûlat ile mevki‘-i icrâya konulan teşkilat nazar-ı mütâa‘aya alınsa iddi‘â -yı mezkûrun hakîkate makrun olduğunda şüphe kalmaz.

(Ceride-i Askeriye’den Hülâsa)

UCUBE-İ ALENİYYE

(Bir ehl-i merak) imzâlı mektûb sahibine “Yemin fırka-i askeriyesinin terfi‘-i rütbe mes‘elesinde hakkında Hadîka’yı tavassud ederek Ceride-i Askeriye’den vâki‘ olan üç su‘alinizin evvelkisinde bir sened-i fıkrası var anlayamadığından izah buyrulmasını niyâz ederim. Şimdiye kadar varakanın tab‘ edilememesi dahi oraya ma‘lum olan mesâil girmekliğindendir”

Muharrir

(Hak-ı Kü) İmzalı Mektûb Sahibine

Cevab

“Bizim şeyhin kerâmâtı olur menkul kendinden”

Şinasi

CEM‘İYYET-İ TEDRİSİYE-İ İSLÂMİYE’NİN İ‘LÂNIDIR

Cem‘iyyet-i Tedrisiye-i İslâmiye’nin Bayezid’de Simkeş-hâne ittisâlinde kâin merkezde her sene olduğu gibi bu sene dahi Şehr-i hâlin yirmi üçüncü pençşenbe gününden bed‘en ile zîrde muharrer dersler okudulacaktır.

Pençşenbe ve pazar günleri

Kitâbet

Pazartesi, çarşenbe günleri

Hesâb

Cumaertesi günü

Türkce imlâ

Salı günü

Coğrafya

İş bu derslere devam etmek murad eden efendiler tarih i‘lânından itibaren yevm-i mezkûra değin cumanın gayrı günlerde sâ‘at üçden beşe kadar merkez-i mezbûre gelib isimlerini kayd ettirmelerini lâzım geldiğiden ve bir de pek az müddet içinde lâıykıyla

tekellüm ve tercüme müftedar olmak için bir taz-ı cedid üzere karîben Arabî dersi dahi okudulacağı mukarrer bulunduğundan i‘lân-ı keyfiyete ibtidar olundu.

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba‘asında tab‘ olunmuştur.

2.52. (52) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 52 –İstanbul – Pençşenbe – Fî 23 Kânûn-i Sânî-i Celâlî

Sene 1289 –23 Zilka‘de

BÂB-I ÂLÎ’YE TOPLANAN AMELE

Dünkü gün sâ‘at dörtde Bâb-ı Âlî’nin sadâret dâiresi pişegâhında İslâm ve Hristiyan beş altı yüz kadar amele birikmiş idi.

Bunların resânede müstahdem dülger marangoz baltacı bıçakçı vesâir dürlü hidemât şâka ile meşgul amele olarak böyle umûmun birden ta‘dil-i işgâl ile Bâb-ı Âlî’ye gelmeleri on bir aydan beri ma‘aşlarını alamadıkları üzerine Sadr-ı a‘zam Hazretlerine arzuhâl takdim etmek içinmiş sâ‘at yedi buçuğa kadar kapının önünden ayrılmadılar. Her şeye dalıp kalmak merakı olan İstanbul hâlkı ise işlerini güçlerini bırakıp bunların etrafını almışdı ki o vâsi sokak geçilmez bir hâle gelmişti ne hâl ise kalabalık sâ‘at yedi buçukda dağıldı elbette istid‘âlarına cevâb şâfi almışlardır.

Acabâ bu hâlî de Ajans Ruter’in telgrafları Avrupa’ya enternasyonal teşvikiyle amele ta‘dil-i işgâl etdi diye mi bildirecek?

GALATA BORSASI

Galata borsasının bir nizâm-ı mahsûs altına alınacağı ve bu yüzden senevi kırk elli bin altın irad-ı hâsıl olacağını gecende yazmış idik. Ümid ederiz ki zât-ı âlî-i Sadr-ı a‘zamı bu emir-i mühimi karîben ittihâz ve icrâ buyrulur.

ARMONİ İCRÂ

İstanbul’da kâin Rum cem‘iyyet-i ilmiye-i merkeziyesiyle (Epir) ve (Makedonya) ve (Terakiye) ve (Anadolu) cem‘iyyet-i ilmiyeleri a‘zâsı önümüzdeki pazar

günü bir kiliseye tecemmü‘le geçenlerde Atina’da vefat eden (Asupayos) nâm edibin ruhu için armoni icrâ edeceklermiş.

İNGİLTERE SEFİRİ

İngiltere Sefiri Sör (Harri Elyot) cenâbları Beyoğlu’ndaki Rum cem‘iyytinin fahrî a‘zâlığını kabul eylemiştir.

SAKIZ VE ŞİRE TELGREF HATTI

Sakız ile Şire beyninde bir telgref hattının temdidine mübâşerat olunmuş ve beş on güne kadar muhâberâta başlanılacakmış.

PETERSBURG

20 kânûn-i sâni tarihiyle Petersburg’dan alınan bir telgrafnâmede Rusya hâriciye nâzırı Prens Gorkakof tarafından düvel-i mu‘azzama nezdinde bulunan sefâraya gönderilen bir tahrîratda Rusya’nın Hive üzerine asker sevk etmesi oralarca neşr-i medeniyetle berâber takrir-i asâyiş için olduğu beyân olunmuştur.

SAL-I CEDÎDİ TEBRİK

Sal-ı cedîdi tebrik etmek için seferâ-yı saire ile Devlet-i Aliyye Petersburrğ Sefiri Adolf Telorosten Bey’in dahi Çar’ın sarayına azîmet-i kâ‘ideden ise de veliahdın hastalığı münâsebetiyle resm-i mezbûrun icrâsı bir müddet dahâ te’hir olunacağından müşârünileyh bi’t tabi‘ bir müddet dahâ me’mûriyet-i cedîdesine azîmet edemiyecektir. Sefâret-i mezbûru ikinci kâtibi Meveral Efendi ile askeri intişası Osman Efendi Sefirinin refâketinde azîmet edecekler ve birinci kâtibi Tahrân Bey maslahatgüzar makâmında kalacaktır.

ATİNA

Atina’da (Vulgari) ve (Zaimmi) ve (Komoverus) tarafgirleri (Vulgari) nın başvekil intihâb olunmasıyla sâirlerinin dahi onun mesleğine ittibâ‘ ve muvaffakat etmelerine karar vermişlerdir.

İTALYAN VAPUR ŞİRKETİ

(Laterinakarya) ünvânıyla bir İtalyan vapur şirketi teşkil etmiş ve kânûn-i sâni ibtidâsında küşad edilerek eşya ve yolcu nakline başlamıştır.

ŞİRE'DE TAB' OLUNAN (PATERİS) GAZETESİ

Şire'de tab' olunan (Pateris) gazetesi diyor ki: iki yeni şehirli Müslüman İskenderiye'de Yusuf isminde bir zenci köle ile Ayşe ve Fatma isminde yine zenci iki câriye satın alarak ve tavuk kafeslerine habs ederek Mısır kumpanyası vapurlardan birine ırkâb ile Galos'a giden vapura nakl etmek üzere Şire'ye çıkardılar ise de Galos vapuru henüz limana yetişmemiş olduğundan bir hüviyetle götürmeğe mecbur oldular.

Şire zâbıta me'mûrları bu vak'ayı haber aldıkları gibi hükûmedden istizâ ile zencileri zikr olunan iki şahsın elinden kurtararak memleketlerine göndermek üzere hıfz ve bu insan ticâretini Kânûn-i Osmaniye'nin ahkâmına tadbiken cezâları tertib olunmak için İstanbul'a gönderilmek üzere Devlet-i Aliyye Konsolosu Aleksos Efendi'ye teslim eylediler.

HADİKA

Esir ticâreti buralarda hâlâ ceryan etmektedir. Bilemeyiz ki bir takım evlâd-ı ahrârı bir takım eşrârın elinden kurtarmak o kadar müşkül bir şey midir? Ba'zı âdemlar hürriyetlerini isbat etdikleri için memleketimizde helâk olmağa çekiniyorlar.

Yâ acabâ paralarının heder olacağına acıyanlar ebnâ-yı cinsin esir olduğuna niçin acımazlar? Buna dâir pek uzun söylemek lazım geldiğinden bu nüshamızda muvaffak olunmadık inşallah İstanbul'da el'an bâkî olan şu fi'il-i girîhin men'i hakkında ba'zı mütâla'ât beyan edeceğimiz. va'ad eyleriz.

TİMES DİYOR Kİ

Afganistan'a ta'arruz olunmadıkça İngiltere Devleti Rusya'nın Asya-yı Vustâ'daki fütûhâtına müdâhâle etmeyeceğine dâir İngiltere'nin Petersburg Sefîri Lord (Leftos) n Rusya kabînesine bir nota verdiği hakkında neşrve ve der-akab tekzib olunan haberi (Times) gazetesi tahsin ederek diyorki: biz Hind'de ettiğimiz gibi Rusya dahi Asya-yı Vustâ'da neşr-i medeniyet edecektir (!) Ve birgün Asya'da hem hududumuz olacaktır ancak Afganistan İngiltere'nin taht-ı zabıtında ve hiç olmaz ise onun emri altında bulunmak elzemdir çünkü vukû'ât-ı sâbika ile müsbet ki Hind'in politikası hükûmetçe Afganiztan'ın diğer bir devlet tarafından zabtı hâlinde Hindistan'ın İngiltere'nin yed-i tasrifinden çıkmasına mûcib olacaktır.

Hind'in şimal ve şarkına doğru tevsi' memâlik etmemize şimdi vakit pek müsâiddir. Ve bizim müstemlikâtımız ile Rusya'nın zabt etmek istediği memleketlerin beyninde iltisâka mâni' olmak üzere dâimâ hükûmât-ı müstakilenin bulunması çaresini aramalıyız

Times şunu da ilave ediyor

Hive Hânlığı pek kolay zabt olunacak bir hâlde bulunmadığından Rusya askeri hiç vakit zabıtana kadar olmayacak Rusya devleti bu yüzden birçok müşkülâta dûçar olacaktır.

RUSYA'NIN HİVE HÂNLIĞI ÜZERİNE ASKER SEVKİ

Şimdiki hâlde umûmen Avrupa matbû'âtına medâr-ı güft ü gu olan mes'ele Rusya'nın Hive Hânlığı üzerine asker sevk eylesidir buna dâir Petersburg'dan İngiltere gazetesine yazılan bir mektûbun ba'zı fıkralarını izâd edelim:

“Hive üzerine asker edilmek maddesi mukarrerdir.

Tedârikat-ı harbiye (Oranburg) da – her sınıf zâbıtâdan ibâret – teşkil olunan bir komisyon ma'rifetiyle vücûda getiriliyor.

İş bu tedârikâya da – Hive Hânı tarafından arasına Rusya üzerine vukû' bulan tecâvüzâddan – muhâfaza-i nefis ma'nâsı verilmekdedir.

Hive Hânlığı beyâbânda olduğu cihetle piyâde asâkiri pek çok su'ûbete uğrayacağından Kazak süvârisi hazırlanıp.

Bu cihetle Hive Hânlığı'nın umûr-ı istiklâli pek yakın vakitte zevâl bulunacaktır. Bir takım tâğî ve vahşilere melce' olan bu memleketin teshîri ise bütün Asya-yı Vustâ'nın zabtını teshil ve Rusya fütûhâtını tevsi' eyleyecektir.

Geçen hafta Petersburg'da mahsus bir komisyon [1]teşkil ederek Hive üzerine asker sevk olunmasına katiyyen karar verdiği muhakkaktır.

(Jurnaldd kademinin) rivâyetine göre kânûn-i sâni-i rûmîde üç fıkra-i askeriye hareketle her biri bir tarafa giderek şibât-ı ibtidâlarında Hive'nin Severi pişegâhında birleşeceklerdir.

Ve bu fıkralardan birincisi Buhara Hânlığı'nın arka tarafından dolaşarak ve (Kazyilkavim) nâm beyâbâni ve kat'a ederek Hive'ye varmağa me'mûr olacaktır.

Şimdiki hâlde bu fıkralardan birincisine ve Hive’de birleştirdikten sonra umûmuna birden Ceneral (Kavukman) kumanda edecektir.

BEYÂN-I MA‘ZERET

Ba‘zı zevât tarafından – her ne maksada mebni ise – Hadîka’nın gerek vazîfesine ve gerek mesleğine tevâfık edemiyen ve etse bile – hatta Amerika kadar matbû‘âtı serbest olan yerde dahi – neşri kâbil olmayan bir takım varakalar gönderilmektedir. Şimdiye kadar muhâberât-ı aleniye ile ekserisine cevab verdiysede galiba yâ biz maksadı anladamamışız veyahut onlar ma‘z belki iş güç edinmiş olmak gerekdir ki hâlâ bu dürlü mektûblar kesretle gönderilmektedir.

Ben şimdiye kadar iki üç matba‘ada – hatta şehir postasının en civcivli zamanında – bulunmuş iken hiç birisine yevmi bu sene ile müvezzi‘le velhâsıl gelenle geçenle bu derecelerde mektûb gönderildiğini bilmiyorum.

Gazetemizin sahifeleri doğru havâdis verenlere veyahut bir mes‘ele üzerine beyân-ı efkâr etmek murad edenlere dâimâ küşâdedir. Fakat şahsiyet ile uğraşmak isteyenler isterler ise (Gerçek şimdi oda kabil değil) imzâlarıyla risâleler neşr etsinler çünkü biz neşr edemeyiz.

[1] Petersbrug muhâbirimizden bu hafta aldığımız iki kıt‘a mektûbun birincisi dahi bu havâdisi mü‘ebbed tafsîlâtı hâvî etdi tarihi eskidiği için derc etmemiş idik.

TELGRAF

FRANSA

Paris 20 Kânûn-i Sâni

Bura gazeteleri Napolyon’nun tercüme-i hâlini yazmakla meşguldür.

İNGİLTERE

Londra 20 Keza

Gazeteler İngiltere ile Rusya beynindeki bürûdetden bahs etdikleri sırada encâm-hâle kadar te’enni etmesini hükûmete tavsiye etmektedirler.

Loriyum madenleri mes'elesinin İngiltere Avusturya ve Rusya devletlerinin tavassutuyla hâll edilmesi arzu olunmaktadır.

Yarınki gün mecâr-ı istikrâzının hususleri ihrâc olunacaktır.

İTALYA

Roma 20 Keza

Mösyö Sella tarafından Divân-ı Umûmiye'nin birleştirilmesine dâir bir nizâm layihası kaleme alınarak kamaraya takdim olunacaktır.

Sol taraf meb'ûsânı Montana Muhârebesi'nde telef olan gönüllüler nâmına bir heykel rekz etmek tayiniyle kaleme alınan lâyihaya muvaffakat etmiştir.

İngiltere kraliçesinin mahdumlarından Prens Artur buraya muvâsalât etmiştir.

AVUSTURYA

Viyana 20 Keza

Kont Enderaşi İngiltere ile Rusya arasında zuhûr eden mübâyenet-i efkârın şâyân-ı dikkat olunduğunu beyân etmiştir.

İSPANYA

Madrid 20 Keza

Birtakım Karlist fırkaları mağlub olmuşlardır.

(1872) UNVÂNLİ BENDDEN MÂ-BA'D

Geçen numaralarımızda iş bu hitam bulan senenin ahvâlini ya'ni bir damla kan dökülmeksizin sulh nekabi altında mestûr olarak devletler ve ümmetler beyinde vukû' bulan ihtilâfât ve tebâyünâd u'cûbeden ve (Frankfurt) mu'âhedesinden beru Avrupa'da mukarrer olan sulhun tezelzülde bulunduğundan ve bu felâket-i umûmiyenin hükûmâtı ve ahâlinin nazar-ı dikkatini celb ederek def'ine sa'y olunmuş ve şimdiye kadar muvaffakiyet hâsıl olmamış ise de vaki' olan müşâvereler âkıbe-i politika binâsının meşref-i harâb olan taraflarının ta'mirine sâlih olduklarından ve hitâm bulan sene şimdilik tarihce pek ehemmiyetsiz görünür ise de hâlâ maksad-ı hükûmeti mestur olan Berlin Mülâkâtı'nın istikbalde bu seneye fevk fevkalâde bir ehemmiyet vererek tarihlerde zikrini îhâ edeceği ihtimâlden ba'id olduğundan bahs olunmuş idi. Bu senenin hitâmında

Üçüncü Napolyon'un vukû' vefâtı – eğer Napolyon İmparator Kiyom'e kılıcını teslim ettiği ve (Portigal) da tecemmü' eden Fransa Şûrâ-yı Ümmet'i (Vilhehvehe) esirinin devletini mefsuh nazarıyla bakdığı ve (Çaylhursat) da ihtiyâr-ı inziva eden zât ile refikâsının Fransa'yı dâhilen ve hâricen dürlü vahim hâllere götürmüş oldukları tebeyyün eylediği günden beri âlem-i siyâsetde olmuş hükmüne girmiş olmaya idi – bu seneye büyük ehemmiyet verecek idi.

İş bu mülâhaza-i umûmiyeden sonra şu hitâm bulan senenin içinde büyük küçük hükûmet-i alemin herbirinde ceryan eden en mühim vakâyî'-i zikr edelim: bu kabîleden olarak – ma'lûmatımız yetdiği kadar yukarıda beyân etdiğimiz – Berlin Mülâkâtı'ndan sonra – şu kadar seneden beri açık bulunan – (Alabama) mes'ele-i mühimmesinin hâllidir. Mes'ele-i meskûre (Jenova) da akd olunan ba-husûs komisyonun ma'rifetiyle bir sûret-i hasenede hâll ve tesviye olunarak Amerika ve İngiltere gibi iki büyük ve müttehid hükûmeti birbirinin aleyhinde teşhir-i silah etmek rezaletinden kurtarmış ve – bi'l-cümle devletler arasında tahdis edecek mesâil-i hâll etmek üzere teşkil-i insaniyet hayr-ı hevâhileri tarafından murad ve bununla berâber husûle-i imkanından ba'îd zan olunan – mahkeme-i umûmiyenin bir numûnesi yerini tutmuştur. Gerek İngiltere ve gerek memâlik-i müctemi'anın politika erbâbıyla umûm-ı ehlinin bu mes'elede izhâr etdikleri i'tidal-ı efkâr ve harekât-ı hükmiyâne – her işde gazez-i ta'assubla hareket ederek tarîk-i ald ve hakkâniyetden udûl etmeği âdet edinmiş olan – (Âblara nisbetle) akvâm-ı cenûbeye içün ibretbeyn almağa sezâdır.

Fi'l-vâki' İngiltere ve Amerika'da dahi kavmiyet-i ta'assub-i câhilânelerinden teşvîk olunarak muhabereye meyil eden âdemler bulunduyorsa da serkâr da bulunan devr-i indîşân ve bi-hak-ı menâfi'-i vatanı muhafaza eden gazeteleri onların dahi efkârını tebdil ve sulha iknâ' eylediler.

Bu vecihle Amerikalılar İngiltere'den hadden ziyâde tazmînât talep etmeğe ısrardan vaz geçerek ve İngiltere ise komisyonun karar verdiği meblağı te'diye ederek mes'ele tamâmıyla hâll ve tesviye olundu.

İngilterece bundan başka – hitâm bulan senenin tarihini mütâla'a etmek isteyenlerin dikkatini celb edecek – dahâ ba'zı şeyler vardır. Ez cümle Londra kabînesinin Rusya'nın Asya-yı Vustâ'daki fütûhâtına dâir ittihâz ettiği politika mesleği ve ameale gürûhu tarafından izhâr olunan heyecan ve ta'dil-i işgâl maddeleri.

Lord (Gladiston) n politikası Manş Denizi'yle Asya'da (Himalaya) dağlarının yani kendi hudûdunun hâricinde cerâyan eden vukû'âta el uzatmayarak nazar-ı bî-kaydı ile bakmadan ibâretdir. İngiltere kâbinesinin bu mesleğini İngiliz gazetelerinin başlıcaları ve bâ-husûs Times gazetesi tahsin ve iltizâm eylediler.

Rusya'nın Hive Hânlığı üzerine sevk-i asker ve sâir Türkistan Hânlarıyla kendine müfid bir sûretde akd-ı muâhede etmesine İngiltere kabinesi tarafından İngiltere'nin Hind'deki müsta'merâtına hiçbir vecihle muzır olmaksızın Asya'nın vahşet-i âbâd olan ba'zı taraflarında neşr-i medeniyete mebni olacağı nazarıyla bakılmaktadır.

İngiltere gazetelerinin ba'zısı da bu efkâra kulak asmayarak İngiltere kabînesini bu dâhiyenin evini olarak kendi müsta'merât ve bâhusûs ticâretlerini Rusya'nın fütûhâtından tahlîs etmeye teşvîk etmek istiyorlar. İngiltere hükûmeti dahi bu fikir-i ahiri pek de red etmek istemiyor. Petersburg Sefiri geçenlerde Rusya'nın Asya'daki harekâtını mübeyyen Londra'ya bir nota göndermesi dahi buna delildir. Times gazetesi ise Hind'e zarar getirecek yalnız Afganistan'ın zabtı olduğu fikrine zahib olarak Afganistan'a taarruz olunmadıkça müdahâle etmeğe İngiltere kabinesine tavsiye ediyor.

Fakat Kont (Şovalof) n Çar Aleksandr tarafından Afganistan mes'elesine dâir İngiltere kabînesine ba'zı izâhât vermek me'mûriyet-i mahsûsasıyla Londra'ya vürûdundan beru İngiltere kabînesi İngiltere servetinin menbağı makâmında olan Asya müsta'merâtı için telaş etmeye ve Londra ile Petersburg kabîneleri beyinde bu mes'eleye dâir resmi notalar te'âtî olunmağa başladı. Hulûl eden senenin ibtidâlarında bu mes'elenin dahi bir sûret alması me'mûldür.

Umûr-ı dâhiliyesine gelince (Gladiston) n vekâleti hayli ıslâhât ve ta'mirâta muvaffak oldu ise de tesviyesi müşkül ba'zı mesâil-i mühimme mevcûddur Gladiston'un Hilâfgirânı müşârünileyhin azline çalışıyorlar ise de hürriyet-i efkâr sahibleri müşârünileyhin azli ve vukûda pek müteessir olacaklardır. Amele gürûhunun mes'elesi dâhi hükûmeti hayli müşkülâta dûçar ve envâi amelenin ta'til-i meşâgil etmesi fi'atların hayli terakkîsini icâb eylemiştir.

İş bu amele mes'elesinin kâffe-i hükûmât ve muhâkim-i amelenin taleb ettiği imtiyâzât-ı i'tâyâ râzı olarak bu gürûhun arasına ızdırablarından nâşî olarak menâfî'-âmayı ızrâr etmelerine hitâm vermeğe mecbur olacakları şubheden ibâretidir.

(Mâ-ba'dı Sonra)

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.53. (53) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 53 –İstanbul – Cumartesi – Fî 25 Kânûn-i Sânî-i Celâlî

Sene 1289 –25 Zilka'de

İFÂDE-İ MAHSÛSA

Hadîka zâten fûnûn ve edebiyâta mahsûs bir gazete iken muahharan politikadan bahs etmekliğine dahi müsâ'ade olmuş idi.

Hadîka'nın şimdiki hacmi ise deruhde ettiği politika mesâilini isti'âba ancak kifâyet eylediği cihetle ulûm ve ma'ârif mûteallik şeylerden bi't-tabi' bahs edememektedir.

Hâl böyle iken vatanın terakkî-i ulûm ve ma'ârifini arzu eden ba'zı zevât lâyenkatı'-ı edebiyât ve fûnûna mûte'allik eserler gönderdikleri gibi bir taraftan da hiç olmazsa haftada bir de'fa olsun ma'ârif mahsus bir nüsha ihrâcını tavsiye etmektedirler.

İnsan – hele bu abd-ı âciz – neşriyâtı vatanın terakîsine ne demek? Bayâğı hayatına bekâsına sa'âdetine azîmetine ikbâline kâfil bildiği içün yalnız eliyle değil hatta ayağıyla başıyla gözüyle kulağıyla hâsılı her a'zâ-yı bedeni ve belki her mavi teniyle yazı yazıp eser bırakmaktan bir vakit hâli olmamağı arzu eder.

Ama ne fâide ki insanda havâs-ı fikriyeyi lisaândan başka tasvîre kâdir bir vasıta dahâ yok ki akla tebâdür eden ahvâli hem eliye yazsın hem de lisânıyla bir anda beş on âdeme birden imlâ ettirebilirsin.!

Yine terrar ederim ki dünyâda en ziyâde mütelezziz olduğum şey düşündüğümü yazmaklığım ise en ziyade müte'essif olduğum şey de düşündüklerimin hepsini birden-unutmadan – yazmaklığa kadar kudretyâb olmamaklığımdır. Çünkü:

Biz bir zamandayız ki âfâkamızı ziyâ-i ma'rifet ihâta etmiş. Hatta dünkü gün bizden ayrılmış bir kavim bu günkü gün âleme numûne-i ma'rifet olamıyorsa da numûne-i ma'rifet olan bedâyi'a heveskâr olmuş durmayıp dinlenmeyip fikriyle kalemiyle bulunduğu asrın ilcââtına muvaffak hizmet ibrâzına ve bârika-i ma'ârifinden tenvîr-i nikah-ı ibtisâra çalışıyor!

Biz bir zamandayız ki her gün maşrıktan zuhûr ile âlemi sertaser münevver eden şems-i hakîkatin mâhiyetini her gün her sâ'at her dakika garbdan zuhûr ile âlemi zulmet-i cehâletden kurtaran yüzlerle binlerle milyonlarla şems-i ma'rifet sayesinde idrâki muvaffak olabiliyoruz!!

Biz bir zamanda ve öyle bir mekandayız ki şarka nisbetle garb ve garba nisbetle şarkdan ya'ni şu iki rehnümâ-yı sa'âdetin mültekâsında bulunduğumuz hâlde gösterdiğimiz edvâr-ı meskenetle kâbiliyet ve isti'dâmızı bilenleri – hayret ve istiğraba dûçar ederek – bayağı arafda kalmışlara döndüğümüze hüküm etdirmekteyiz.

Biz öyle bir zamandayız ki ebnâ-i cinsimizden bir takımı sa'y ve akdâmları sayesinde vücûda getirdikleri her dürlü vesâit-i ma'rifeti tâ hâkpâyımıza arz eyliyorlar – kendini ilelebed her şeyden müsteğni zan eden iki günlük mirasyedilerin etvârı gibi – biz yalnız üzerine basıp geçeriz.

Hiçbir vakit hiçbir şeyden ibretbin olub da istifâdeye çalışmıyoruz.

Bugün kü günde yüz bin şeye ihtiyacımız yüz bin dürlü noksanımız var.

Hiçbir şeye muhtaç değil her şeyimiz mükemmel imiş gibi yalın istirâhate dayanmış sigaracığımızı yakmış dumanını savuruyoruz.

Mektûb yazmağı hoca tedarik etmeğı evlatlarımızı mektebe göndermek teklifini hükûmedden bekliyoruz.

Yâ bu kadar intizara mâlik iken niçin sabahları Bâb-ı hükûmete gidib de ağızlarımızı açarak karnımızı doyurmasını da hükûmetden bekliyoruz?

Vâk‘â öylelerimiz de var. Bir kere devâir-i hükûmetin her şu‘besi dolaşılsın işsiz güçsüz veya ta‘bir-i sahîhiyle işi gücü hükûmedden bedel-i ma‘îşet ya‘ni her ne nâm ile olursa olsun bir hizmet dilenmeye şahıslar beylerle âdem görülüyor!

Bu kadar acı doyurmağa hazine-i millet değil künûz-i tabîat bile kifâyet etmez.

Biz bir zamana hazırlanıyoruz ki sa‘y-i zâtiye istinâd edilmedikçe – ihtimali büyük – geçinmek kabil olamayacak hazine-i maişetgâh-ı umûmi bilenler açlıktan ölecektir. Ah!! Neyi ifade edecek idik ilcâ-i efkâr ile nerelere düşdük?!

Ne yapalım? Herkes vatanını nefesi gibi muazzez tutmadıkça ehl-i vatanı babası kardeşi evladı gibi sevmek kâbil olamaz.

İnsan ne evinin harabını ne babasının iftikarını ne kardeşinin ızdırabını ne de evladının hatarda kalmasını ister.

Bilakis evinin metânetini babasının rahatını kardeşinin sa‘âdetini evladının selâmetini temenni eder.

İşte bizi bu vadilere düşürüb de bu kadar söz söylemeye icbâr eden hâl ise heb şu mukâvemeti kâbil olmayan arzulardır.

Hatamız varsa ma‘zur buyrulsun.

İfâdemizi tekml edelim:.

Evet ba‘zı zevat Hadîka’nın haftada bir defa olsun havâdisden âri olarak bir nüsha neşretmesini arzu ediyorlar. Hatta buna kavlen vukû bulan teşvîklerinin te’sirsiz kaldığını gördükleri için fi‘len mu‘âvenet ya‘ni âsâr-ı fikriyelerini gönderib ibraz-ı himmet buyurmaktadırlar.

Maksadı hizmet olanlar iş görmekden çekinmez onlar haftada bir nüsha istiyorlar.

İtikâdımca bu yoldaki âsârın hacmi ne kadar büyük olursa menfa‘ati o kadar şümûlli olur. Binâenâleyh mâdem ki bu yolda bir nüsha neşri arzu olunuyor iki yaprak olmadansa on beş günde veya ayda bir defa neşr edilsin de dört veya sekiz kağıt üzerinde olsun. Bâri hâvi olduğu âsâr doya doya okunsun?

Onun için haftada bir def ‘asına söz veremem fakat ayda hiç değilse on beş günde bir kere olursa Hadîka’da sarf-ı ma‘ârif ve fûnûnu câmi‘ bir cüz‘iden kabilinden olmak üzere öyle bir nüsha ihrâcını ta‘ahhüd eder.

Bir de cuma günleri etfâl-i milleti okuyub yazmağa teşvîk edecek onlara merâmını anlatabilecek bir lisân ile muharrir küçük bir nüsha da çıkarmağı arzu ediyor. İnşallah ikisine birden zilhiccede muvaffak olur.

Tevfik

RUHSATSIZ KİTAB TAB‘I MEN‘

Hadîka’nın kırk dokuz numaralı nüshasında ruhsatsız kitab tab‘ının men‘ olduğunu heber vermesi üzerine 99 numaralı İbret’de yazılan bir bendin bir gün içinde üç dört dürlü ta‘rizlere uğradığından bahisle 100 numaralı İbret’de mufasssal bir bend dahâ görüldü.

Bu tarizlerden birisi zikr olunan makâlede düsturun mündericâtından olan bir nizâm hakkında söz söylemesi üzerine vardar olmuş!

88 numaralı İbret’de muharrir olduğu üzere mâdem ki (Barîka-i hakikat müsâde-i efkârdan çıkar) bâri bu babda birkaç satır sözle biz de bahse karışalım çünkü mes‘ele pek mühimdir. Bu ta‘rizleri eden zâtlar her kim ise ibtidâ-i şûrâsını izâh buyursunlar ki nâmına kânun-ı ıtlak olunan râbîta-i muâmelât mutlakâ hatâdan sâlim mi olur muş! Kanun yapan insan değil mi?

İnsan hatâdan sâlim olabilir mi ki âsâr-ı fikriyesi ta‘rizden müberrâ olabilsin?

Asar-ı za‘fî hatâdan münezzeh olmak sıfât-ı ileyhiyedendir yâ bu hâlde kânûnun bir ibâresini veya bir bendini veyahud bir kısmını mûnaheze etmekle insan neden muhtî oluyor?

Ülemâ-yı şerî‘ate mürâca‘at olunsun kitab-ı fikhiye tatbi‘ edilsin görülür ki şerî‘at-ı İslâmiye’nin ta‘yîn-i dercât ve aksâmında ve husûsen ukûbât nezlinde ahkâmını hakkıyla tefehhüm-i emrinde erbâb-ı şerî‘at tarafından ne kadar ihtilaflar ne kadar mücâdeleler zuhûr etmiştir.

Ya öyle olmamış olsa bin nâm ile birkaç bin cild fetvâ mı bulunurdu?

Mâdem ki izhâr-ı hakikat için akvâl-i fukahâyı yine fukahâ mahkeme etmiş. Biz bir kânûnun mazarratından bahs etmekde neden haklı olamıyor. Niçin muhtî ad olunuyoruz? Yoksa bu hakkı hâiz olamamaklığımıza sebep erbâb-ı hükûmetden ma'dûd bulunmayışımız mıdır?

Husûsen İbret nizâmnâmenin aleyhinde bir şey söylemedi şimdiye kadar izinsiz kitab basılmış iken nizâmnâmenin muhâfaza-i ahkâmı şimdi neden hatıra geldiğini – kitablari Ma'ârif Meclisi'ne irâe etmek beyhude işgâl ve kitab sahibleri bilâmûcib-i su'ûbete dûçâr etmek olduğunu beyân eyledi.

Doğru değil mi imiş? Bir zâtın (Seriye) nâmında Rum fetretine müte'allik te'lif ettiği kitab Ma'ârif Meclisi'ne takdim olunmuş iken kitab bir buçuk senede o da müverrahen haftada iki üç kere Meclis-i Ma'ârif evrak odasına mülazemat etmesiyle çıktı bu sene basıldı.

Makarumağa Rurangahi Zevarlen Hakim ünvânlı kitablar Meclis-i Ma'ârif irâe olunub da mı basdırıldı biz matba'amızda bu yaz Reşid Paşa'nın Âsâr-ı Siyâsiye'sini basdık geçen sene muhib matba'asında Ecel-i Kazâ'yı tab' ettirmek hiçbirisini – çünkü ne ahlâka ne politikaya dokunur yeri olmadığını bildiğimiz için – Meclis-i Ma'ârif'e göstermeğe ihtiyaç görmeden kitablar satıldı yetdi hiçbir taraftan ses çıkarılmadı acabâ o zaman nizâmnâme meydanda mı yokdu? Niçün kimse bir şey söylemedi? Midhat Efendi yalnız Dağarcık değil Letâif-i Rivâyet nâmıyla yedi cild hikâye tertib Şinâsi'nin Durub-ı Emsâl'ini birer fıkra ile Tasvîr-i Kâinât nâmında beş altı cild tarih te'lif etdi onlara kimseler bir şey diyemedi de şimdi Dağarcık'a neden ruhsatsız hükmü verildi?

Kemal Bey Devr-i İstilâ'yı Avrupa'ya gitmezden evvel hem Tasvir'de hem de risâle olarak neşr etdi. Eâzımdan avâma kadar herkes tahsinlerle okudu. Evrak-ı Perîşân nâmı altında üçüncü de'fa neşrettiği için men'i neden lazım geldi? Biz bu dürlü gavâmız umûr-i keşif etmeden âciz olduğumuz için bu bâbda bir şey söylemeyiz. Yalnız şunu deriz ki memleketde kitab basılmasını men' etmek Lebsika ve Paris ve Malta ve Bulak Matba'alarını ihya etmekden başka bir semere hâsıl etmez zîra bugün kitab yüzünden İstanbul'da binlerle âdem ta'ayyüş ediyor.

Bir matba'ada lâayık on kişı var. On kişinin ma'îşetini elinden almak on hâne hâlkını aç bırakmak demektir.

Bir de bir rivâyete göre yukarılardan Ma'ârif Nezâreti'nin haberi yokmuş diyorlar bu bu tuhaf şey. Feriştahlar mı hüküm etmiş?

ÜNVÂN BULAMADIK!

Atina'da tab' olunan (Eion) gazetesi 11 kânûn-i evvel tarihli nüshasıyla sâbık matbû'ât müdürü mu'âvini olan Girid Valisi müşâviri bulunan Aristarehi Bey'den aldığı tuhaf bir mektûbu neşr ediyor. Ba'zı fıkralarını tercüme ederiz:

Beyoğlu 12 Nisan 1871

Yunan bütün devletlerin karşısından bî-tarafâne bir meslek tutmalıdır.

Çünkü sâir devletlerin her biri kendi menâfi' için çalışıyor ve (Bizimle) olan münâsebetleri ancak kendi menâfi'lerine mebnîdir.

Lakin devletlerin biri (Bizim) menâfi'nize ta'riz eyler ise (Nitekim Rusya devleti Kırım Muhârebesi'nden beri Bulgar mes'ele-i mel'ûnesi vâsıtasıyla (Panhelenizim) ya'nı Rum ittihâdı ve Rum patrikhânesinin temellerini çıkarmağa çabılıyor) sizin gibi muhib-i vatan bir mühim (Elinoz) gazetesi muharriri o devletin aleyhinde şedid bir lisân kullanacak yerde medh ü müdâhene mi etmeli?

Sâir devletler dahi (Bize) az fenalık etmemişlerdir. Lakin hiç olmaz ise onlar zâhiren de (Bize) hamiyet göstermiyorlar.

Avrupalılar Mora'ya gelerek (Bizim) için muhârebe etdiler ve Cezâyir-i Seb'a'yı muahharan (Bize) verdiler ise de bu dürlü harekâtlarını şimdi (Delilik) lafzıyla yâd ediyorlar.

(Bizim) gibi za'if bir devletin kâffe-i düvel ile sulh ve mesâlemedde olması lâzımdır. Bu sebebdan düvel-i Garbiyeye ve husûsuyla – hakkımızdaki sû-i zanıyla berâber (Bize) bir aylık etmesini me'mul etdiğim – İngiltere'ye ba'zı kere müdâhene etmeğe kendimi mecbur görürüm!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Size muhâbirlik ederek buradan politika ve milletce olan işlerimize dâir ma'lûmât vermek bahsine gelince bu muhâbirliği şartıyla kabul edebilirim:

Evvelâ müşterek düşmanımızın haber almayacağına dair beni temin edeceksiniz.

Sâniyan benim ismimi kimseye bildirmeyeceğinizi ve mektûblarımı gazetede basdıktan sonra yırtacağınızı ta'ahhüd edeceksiniz.

Sâlisân buradaki ma‘âşîma mu‘âdil vereceğim ma‘lûmata mukâbil mukannin bir mükâfât vereceksiniz. Bir Yunan gazetesine ve bir muhib-i azizime böyle bir şart vazî‘ etmek istemez idim çünkü Yunan için meccânen on beş sene hizmet etmişim!!! Ne çâre ki şimdi ihtiyacım vardır. Husûsuyla bu günlerde me‘mûriyetimden infisâl etdim.

Husûsen sa‘y ile tedârik-i ma‘îşet nâmus alâmetidir zan erdim. Bundan böyle ben dahi her ve müstakil olmak için bu mesleğe sülûk edeceğim şunu da size söyleyeyim ki benim mektûblarım keşfiyâtım ve efkârım umûmun hayret ve dikkatine mûcib olacaktır

Ve bu cihetle gazetenizi mütâla‘a edecek pek çok müşteriler kesb edeceksiniz. Avrupa’nın büyük gazetelerine yazdığım mektûbların her biri için yüz frankdan aşağı almamakda isemde siz vatandaş ve dostum olduğunuzdan her bir mektûbum için elli frank verseniz kifâyet eder.

Ve her hafta bir mektûb yazacağımdan şimdilik şehri iki yüz frank vermeniz lazım gelir binâenaleyh ileride ihtiyaçdan kurtulur isem meccânen yazırım.

Serî‘an cevabınızı beklerim çünkü başka taraftan dahi bu kabilden olarak bir me‘mûriyet teklif olunur lakin ben size hizmet etmeyi tercih ederim. Entehi(Eion) gazetesini bu mektûbu derç ettikten sonra mütâla‘a-i âtiyeyi neşr eylemiştir.

Arestarchi Bey’den şunu sormak isteriz ki her olan Yunan’na mensub bir eliniz yoksa Devlet-i Osmaniye’nin bir tabî‘ ü me‘mûru sıfatıyla mı Rusya’ya husûmet gösterir. Eğer (Helen) sıfatıyla ise Arestarchi Bey – elinoz hürriyeti için olan iş bu aşk ve hevesini gönlünde his ettiği sâ‘adden ya‘ni ibdidâ-yı hâlden i‘tibâren – Rum hürriyetinin mâni‘a ü düşmanı olan bir devletin me‘mûriyetlerini kabul etmemek icâb eder idi. Yok pâdişâhın bir tâbî‘ ü me‘mûru sıfatıyla yazmak ister ise sülûk ettiği bu meslek hikmet ve sadâkate mutâbık değildir. Eğer Bâb-ı Âlî’ye hizmet etmek ve vazîfesini icrâ etmek ister ise devletin mesleğine hizmet etmeli ve Devlet-i Osmaniye’nin menâfi‘na muzır olan elinoz hürriyetine hizmet etmeden çekinmedir.

Bu nâmuslu ve tamamıyla hakim âdemceğiz dün ve bugün Bâb-ı Âlî me‘mûrlarından iken şimdi iki yüz frank almak için bizim muhabirimiz olmak istiyor ve sırrını ifşâ etmemegi bize tavsiye ediyor. Niçin? – sebebini gazetemizi okuyanların dirâyetine havale ederiz – iki efendiye hizmet etmek isteyerek hiç birine muvaffak olamayanlar bunu dürlü hableler teşebbüş ederler.

Bir taraftan kendini terakkîlere dost gösterir ve diğer taraftan sayesinde yaşadığı devlete hıyânet eder.”

HADÎKA

Biz böyle bir mektûb yazışında ta‘accüb etmeyiz. Yalnız vak‘anın sıhhati tebeyyün etdikden sonra böyle bir âdem Girid gibi bir mevki‘in müşâvirliğinde ikâ edilirse ona ta‘accüb ederiz.

DİVAN-I AKLÂM KETEBESİ

Şirket-i Naf‘iye [1] nâmıyla Divan-ı Aklâm Ketebeşi beyinde bir cem‘iyyet yapılmış hisse senedâtı topluyorlarmış devam etse fena şey değil

[1] Hükümet enfiye vezininde

ARBEDE

Geçenlerde Türk gazetelerinden birinin sahibiyle muharriri arasında hayli arbedeler zuhûr etmiş idi. Şimdi işiddik ki o gazete sahibi aleyhinde dürlü şeyler i‘lân ettiği muharrire mürâca‘at etmiş! O muharrir de aleyhinde vukû‘ bulan isnâdâtın güya öcünü almak veyahud onu da Diyojen gibi sıla-i ahrete me‘mûr etmek için aleyhinde bulunan o gazetecinin muharrirliğini tekrar kabul edecekmiş!!!

(İyi dirlik bükm mübarek bâd)

BEYOĞLU GAZİNOLARI

Altıncı dâire Beyoğlu gazinolarındaki çalgıları – istediği on beşer lira resmi vermedikleri için – men‘ etmiş.

Demekki altıncı dâire bir resim mukâbilinde Beyoğlu’nda her ne yapılsa vazîfe etmeyecek? Ve demekki altıncı dâire bir takım fahşâtı men‘ etmeliği için gazeteler tarafından olunan ihtârları vâridâtına hâll gelmemek için kabul etmiyormuş!

VİLÂYET GAZETELERİNİN AHVÂL-İ UMÛMİYES

İbret’in vilâyet gazetelerinin ahvâl-i umûmiyesini mu‘âheze ettiğine hiddet eden Fırat gazetesi – altında alınan gazetenin nâmı muharrir olduğu hâlde – Kemal

Beyefendi'nin 2 numaralı Hadîka'da ma'ârifîye dâir yazdığı makâle-i hakimâneyi ziveraya mâl etmiş. Ne güzel dikkat!

OSMANLI TİYATROSU

Osmanlı tiyatrosunu nâmına muvaffak bir hâle îsâl için mevcut piyesleri ıslah etmek ve yeniden oyunlar te'lif veya tercüme eylemek üzere teşkil eder hey'etin istihâmı üzerine gelecek pazarertesi gecesi hâriciye nâzırı devletlü Hâlil Paşa Hazretlerinin zîr-i himâyelerinde olarak Osmanlı nâmına ve Osmanlı Tiyatrosu menfa'atine oyunlar verileceği ve vükelâ hazerâtının dahi med'uv bulundukları işidilmiştir.

Verilecek oyunlar Abbar Hamza – ile – Eceli Kazâ ve fi'at her vakitkinin iki misli imiş.

BEŞİKTAŞ TİYATRO HEY'ETİ

Aktörleri tekmi Müslüman olarak Beşiktaş'da dün akşam bir tiyatro hey'eti icrâ-yı lu'biyyât etmiş ve içlerinde yalnız iki Ermeni kızı aktris varmış telaffuzları lisân-ı Osmani şîvesine muvaffak olduğu için ahlâkca olan uygunsuzluklarına bakılmayarak hiç olmazsa kıptî takımından bir iki kız alınsa oyunların tamâmıyla güzel verilmiş olurdu.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.54. (54) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 54 –İstanbul – Pazarertesi – Fî 27 Kânûn-i Sânî-i Celâlî

Sene 1289 –27 Zilka'de

TEVCİHÂT PUSULASI

Bahriye Nezâreti Celîlesi İzmir Valisi Sâbık Devletlü Hasan Avni Paşa Hazretlerine Tevcih Buyrulmuştur.

(Hadîka'dan Teşekkür Olunur)

DARÜ'L-MA'LUMÂT

Mülkümüzde birkaç sene içinde vücûda gelen vesâit-i ma'ârifin en nâfi'a darü'l-ma'lumâtıdır. Usûl-i tahsil ve sûret-i tedrislerinin ne yolda olduğunu bilmez ve elde mevcut olan vesâid-i tahsilin ne derecelerde noksan olduğunu bilirsek de bu mektebin maddi ve ma'nevi istikbalimizi te'mine medâr olan esbâbdan biri ve belki birincisi olduğunu kemal-i muassar ile itiraf ederiz: Dünyâda herkesin efkâr ve ahlâkca tutacağı tarîkin mebd-i çocukluk olduğundan Türkiyât-ı Milliye'nin birinci derecede kuvve-i sâikası oldular ikinci derece hocalardır.

Kadınlar dahâ gençlikde hüsn-i terbiye ile me'luf olursa yarın (Sâhibet-ül beyt) Türkcesi o kadını aldıkları zaman evladlarını hüsn-i terbiye-i iyâllerine hüsn-i muamele-i hânelerini hüs-i idârede muvaffak olurlar.

Bir milletin ma'arifet ü terakkîsi servet ü şevket-i nisvânının derece-i terbiyesine göredir.

İnsanın birinci mektebi âgûş-ı mâder birinci dersi terbiye-i mâder olduğu için eger maksad-ı hakîkate ma'ârif-i umûmiyeye hizmet ise hemen her şeyden evvel kadınlardan hoca yetiştirmeğe ve bunları yalnız etfâl-i enâsa hasr etmeyib birinci derecede tahsile mahsus olan mekâtîbede mümkün olduğu kadar bunlardan mu'allime ta'yinine bakılmalıdır.

Şu hususda topu yirmi yedi yirmi sekiz milyondan ibâret iken servet ü şevket cihetlerinde bütün Avrupa ile tartılmak isteyen Amerika'yı numûne tutmağa çalışmalıdır:

{Güzel iş yapmak isteyen güzel işi taklid eder}

Bugün Amerika'da birinci mertebe-i tahsile mahsus olan mekteplerdeki hocaların dörtde üçünden ziyâdesi kadın imiş [1] Hatta yeni tuttıkları bir usûl-i ma'ârif iktizâsınca bundan böyle umûmen derece-i evveli mekteblerine kadın hocaları ta'yin olunacakmış. Çünkü kadınların çocuğa şefkati ve onlarla uğraşmakda sabır ve sükûneti bi't-tabi erkeklerden ziyade olduğu için kadınlarda terbiye olunan çocuklar ekseriyat üzere erkek hocaların okuttuklarından dahâ suhûletli tahsil ettikleri tecrübe ile sabit olmuştur. Bundan başka kadın hocalar erkeklere verilen ma'âşın nısfına da kanâ'at edebilecekleri cihetle bizde muhtac olduğumuz hocaları kadınlardan çoğaltmağa gayret

edersek Ma‘ârif-i Umûmiye tahsîsâtının azlığıyla berâber pek çok kâide edeceği şüphesizdir.

[1]Bir istatistikde gören yalnız New York’da 227945 kadın hocası varmış.

DÂR’ÜL MU‘ALLİMÂT TÂLEBÂNINA HÎTÂB

Hemşîreler!

“Bu sene mektebinizden dört beş Hânımın mu‘allimeliğe icâzet aldığını işitdik . Dünyâlar kadar memnun olduk. İnşallah gelecek seneye icâzet alanlarınız dahâ çok olur.

Siz gayret edin okumağa tahsil-i kemâlete çalışın ki milletin ahlâkı hâlkın serveti vatanın ma‘mûriyet ü selâmeti sizin terbiye edeceğiniz çocuklar sayesinde hâsıl olacaktır.

Zîrâ evlâd-ı vatanın zihinlerine heb vatan milli insâniyet tehammillerini ekecek valdelerdir.

Bakın bizi görmüyormusunuz ki meskenimizle derecelere varmış! Bu hâllerimize sebep valdelerimizin terbiye-i evlâd da olan noksanları ihmalleri dahâ doğrusu cihelleri değil mi?

Siz lazım olan ulûmleri güzelce öğrenmeğe himmet edin ki yetiştireceğiniz çocuklar bizim gibi miskin bizim gibi âciz bizim gibi mahrum-i sa‘âdet olmasın. Hâsılı hemşîreler zamanımız cehl ü noksan zamanı değil mârifet ü kemâl-i asırdır.

Her yerin sa‘âdetine kadınların terbiyesi her yerin felâketine yine kadınların terbiyesizliği sebep olur. Demek ki vatanın hayır ve şerri sizin elinizdedir. Çalışın ki siz de hayra sebep olasınız.”

Tevfik

LÂHİKA

Geçen gün mektebinize üç gazete tahsis etdik gönderiyoruz. Gazete dünyâda her gün olub biten şeylerin aynasıdır. İnsan onda her şe’yi görür. Her aradığını bulur. İbret alacak hisse kapacak çok şeylere vâkıf olur.

Yetişmiyorsa mikdârınızı haber verinde o kadar gönderelim biz okumağa rağbet edenlere hizmetkarız başka medâr-ı iftiharımız yoktur vesselam.

TERSÂNE AMELESİ

Geçen pençşenbe günü tersane amelesinden beş altı yüz kişinin Bâb-ı Âlî'nin Sadâret Dâiresi Pişegâhında tecemmu'ile müterâkim olan on bir aylıklarının i'tâsını istid'â etdiklerini yazmış idik.

Bunlar evvelki gün – hatta bazılarının zevce ve valdeleri dahi berâber olduğu hâlde – yine Bâb-ı Âlî Pişegâhına gelerek toplanmışlardır. Bilemeyiz ki mes'eleleri is'âf olundu mu?

Bir de işitdik ki bunlar cuma günü selâm-ı muvavaffa'na mekdub-i arzuhâl takdim etmek istemişlerse bulundukları yerden hurûclarına asker vâsıtasıyla mûmâne'at olunmuş.

Dün de matba'amıza gazete mevzu'alarından birinin yedîyle (Tersane amele ve marangoz biçâreli) imzâlı bir varaka göndermişler.

Mündericâtı o kadar fâci' o derece acıklı ki okuyanları elbetde dil-hun eyler.

Yine çok ekmekleri olmadığını bir aydan beridir sâhib-i ıyâl olanların nisvânı gündüz dilenerek akşama tedârik-i akvât eylediğini ekseri leyâlde yakacak mum bulamadıklarını beyân ediyorlar ve Hadîka'yı tevsid ile “Ya bizim hâl-i zucret ve sefâletimizi bu varaka ile umum-i millete bildir veyahut Bingazi ahâlîsine açdığınız gibi bizim içinde bir i'âne defteri küşâd et zîrâ açlıktan takâtimiz kalmadı. Bizlere hiç kimse merhamet etmeyecek feryâdımızı işitmiyecek mi”? Diyorlar.

Vâk'â tersâne tahsîsât makinesini hazîneden temâmen istihsâl eylediği hâlde bunların ücret-i yevmiyelerini on bir aydan beri tedâhülde bırakmasının hikmetini bilemeyiz.

Bunlar on bir aydan beri hiç de para almamış değillerdir olsa olsa bu on bir aylık tedâhil kiminden üç kiminden dört ay arta arta birkaç seneden beri terâküm etmiş olmalıdır. Çünkü on bir ay parasızlığa amele değil bile tahammül edemez.

Eğerçi bu parayı birdenbire i'tâ tersane hazinesince müşkül ise bâri mâliye hazinesi tahsîsâta mahsuben tesviye etse de hem şu biçâreler ihtiyacdan kurtarılmış hem

de yar ve i'yâra karşı iki de birde böyle sokaklara sığamaz kalabalığın tekrar vukû'a bertaraf edilmiş olur.

İşte Hadîka'nın tedbiri bundan ibaretdir. Elbette hükûmet-i seniyye mes'elenizi is'âf eder kimsenin hakkı ketm edilmez hemşehriler.

GEÇEN CUMA GÜNÜ TERSANE AMELESİ

Geçen cuma günü tersane amelesi bahriye zâbitanının ta'yin-i ekmeklerini yağma etmiştir.

Öğün için ehemmiyetli bir arbede olmuş içlerinden birkaç kişi yaralanmış.

Bunlardan en az alacaklı olan dört bin guruş istiyormuş. Olunan hesâba göre tersane hazinesinin ameale hakkı olarak elli altmış yük guruş kadar para vermesi lazım geliyor.

Hâlbuki hazîne tahsîsâtı meyânında bu paraları mâliyeden almış.

Geçende tedâhile mahsuben üç aylık verilmiş ise de ameale borçlarından bîzâr oldukları için tekmilini istiyorlarmış.

Müterâkim ma'âşların altı yedi aylığı iki sene evvelden kalma oduğu rivâyet olunuyor. Devletce buna bir tarîk-i tesviye bulunmasını temenni ederiz.

BİÇÂRE TERSANE AMELESİ

Biçâre tersane amelesi istid'â-yı hakk için Bâb-ı Âlî'ye gelirken (Tersaneye mensun iken) köprüden para mütâlebe olunmuş!

KURYEDORYAN'DA YAZIYOR

Kurye Doryan evvelki günkü nüshasında Bâyezid'den Galata'ya bir köprü uzadılcağını yazıyor.

(Acabâ âlem-i hayalde mi?)

TEZKİRE-İ RESMÎ AFV

Memalik-i Osmaniye'de mütemekkin Yunan teb'asından esnafılık edenlerden tezkire-i resmi afv edildiğini ba'zı gazeteler rivâyet eylemiş ise de bu havâdisin kat'a aslı olmayıb teb'a-i merkûme ahâl-i sâire misilli evvelki gibi tezkire-i resmini i'tâyâ mecbur bulundukları mahâl-i resmiyeden bildirilmiştir.

POSTA NEZÂRETİNE İHTÂR EDERİZ

Mektûblar mahâllecilerine vaktiyle yetiştirilmiyor. Ekseriya tevzi'-i mahâlîne âdem gönderiyoruz.

(Mevsul aldı getirdi) diyorlar. Mevsullar ise bir gün aldıklarını yarın îsâl ediyorlar. Memleketimizde ecnebi postaları vârid olan mektûbları dakika fevt etmeden yerlerine erişdiriyor. Hiç olmazsa onlardan ibaret alınsın biz her şeyde böyle rehavetle mi iş göreceğiz? Feyzi Beyefendi'nin fetânet ve dirayetinden me'mûr ederizki bu husûsun matlub olan dereceye îsâline çâre bulurlar.

BOSNA GAZETESİ

Bosna gazetesi (Sadra karışmak gibi) tâ mülkün mütehâsından Levant Herald'ı tekdire kalkışmış!! Mevhûmâtına vücûd vermek mu'tâdı olan Basiret'in Levant Herald'ın dört ay müddetle ta'dil edildiği hakkındaki rivâyetini yazdıktan sonra ne diye yakınıyorsunuz?

“Bu gazete muharrirleri Mösyöler ellerinin (Hamuru) ile her çend erkek işine karışmak istiyorlar ve efkâr-ı bâtilalarında ısrar eddikce cezâ-yı sezâlarını buluyorlar ise de yine mütenebbih olmuyor.

Levant Herald kapanmadı haydi. Haydi farz edelim ki kapanmış olsun fakat ne içün kapandığını bilmeden bir gazeteye (Ekâr-ı bâtıla) isnâd etmek de Bosna gazetesi Hâangi hakka istinâd ediyor? Bilemeyiz. Gülşeni-i saray muharriri biçâre Şakir vefât etmeden Bosna gazetesi de Danile Zora'nın evvelki hâlleri gibi okunacak bir gazete sûretini bumuşdu fakat Şakir vefât etdikten sonra oda umûmen vilâyet gazeteleri gibi söylediğini bilmez bildiğini söylemez oldu.

Hâsılı vilâyet gazeteleri bir hâle geldi ki bundan sonra ıslah edilmeleri de nâ kâbil görünüyor.

Böyle gazetelerin çıkmadan ise çıkmamaları bin kat a'lâdır. Ne söylediklerini bilmemelerine hakîkaten te'essûf olunur.

SAHÎHSE TE'ESSÜF OLUNUR

İbrahim Paşa'nın mahsûsen traş etdirilen heykelinin Mısır'da tahsis olunan mevki'ne vaz' edildiğini geçende Mısır'ın Ruznâme-i Vakâya'nında okumuşduk.

Olunan rivâyete göre bu heykelin kâ'idesinin etraf-ı erba'asında Osmanlılarla Mısırlılar beyninde vukû' bulan Nizib Muhârebesi mürtesim-i mahkûk imiş!

Hatta dahâ kâ'idesi Paris'de traş edildiği zaman merhum Cemil Paşa haber alarak Bâb-ı Âlî'ye bildirilmiş ve o zaman Ali Paşa merhum da (Berdin kavime mensub iki millet arasında zuhur etmiş bir vak'a-i fâci'ayı her zaman ihtâr ile bilâhere tefrikaya sebep olacak böyle bir tesvir-i sakîmin) hakkından vazgeçilmesini sûret-i mahsûsada ihtâr ve kâidenin vaz'ini men eylemiş imiş.

(Bu hususda sa'yni meşkûr-i zenbi mağfur olsun) eğer rivâyet sahih ise demekki Ali Paşa'ya hâlef olan idâre yâ kâ'idenin rivâyet olunan şekil ve sûretde ve vaz'na muvaffakat eylemiş veyahud Mısır o zamanki idâreye mürâca'at etmeye zür görmemiş olmayub gerekdir ki kâ'ide-i hey'et-i memnû'asıyla rekz edilmiş.

MA'ÂRİF NEZÂRET-İ CELİLESİ'NDEN

Hadîka'ya hitaben Ma'ârif Nezâret-i Celilesi'nden vârid olarak pençşenbe günkü Ceride'de neşr olunan varakayı mütâla'a eyledik ki hülâsası şundan ibâretdir.

1] Ba'zı mü'ellifler Ma'ârif Meclisi'ne göstermeksizin eserlerini tab' etdirdikleri için Ma'ârif (Ma'atte'essüf) Bâb-ı Âlî'ye ihtâr-ı keyfiyet etdiği

2] Nizâmın hakem-i zamâna muvaffak olub olmamakda merci'-i su'al ve cevab ve murad-ı hitâb Ma'ârif Nezâreti olmadığı

3] Ahlâk ve âdâba mugayyer olarak basılan kitablar zâbıtabdan taharrî ü tedkîk olarak men' edildiği

4] Nazar-ı tecessüden kurtulmuş şeyler varsa matla' olanların zâbıtaya haber vermeleri iktizâ edeceği

5] Müellifler âsârını Meclis-i Ma'ârifte irâen ya'ni hakem-i nizâma ittiâ' ederlerse tab'na ruhsat verileceği

HADİKA

Mâdemki Ma'ârif Nezâret-i Celilesi Hadîka'nın ihtârına cevab vermeğe tenezzül etmemişdir Hadîka'da tekrar beyân-ı hakîkate kendini mecbur görür.

Evvelâ: Ma'ârif Meclisi'ne irâe-i eser edilmemesi bu sene îcâd olunmuş bir şey değil. Bu hâl-i muğâyyer-i nizâm ise beş altı yedi sekiz belki on seneden beri niçin hatıra gelmemiş? Ruhsat-ı istihsâline ihtiyaç görmeyenler emsal gösteriyor?

Sâniyan: Hadîka nizâmın hakem-i zamâna muvaffak olub olmadığını hâseeten ne ma'ârifinden sordu ne de başka taraftan!

Sâlisan: Ahlâk ü âdâba muğâyyer kitaplar eğer men' olunuyorsa o da şimdi (Ahlâk ü âdâba hizmet edenlerle berâber) men' olunmuş. Server-i hezliyâtı basılalı kaç senedir?

Râbian: Ma'ârif Nezâreti'nin (Tecessüdden kurtulmuş şeyler varsa matla' olanlar zâbitaya haber versin) demesine hakîkaten te'essüf olunur! Çünkü hâlkı tecessüse teşvîk etmek Ma'ârif Nezâreti'ne hiçbir vakit yakışmaz.

Hâmisan: Hakem-i nizâmı îfâ etmek âsâr-ı fikriyesini mahv etmeğe tevkif eder.

Zîrâ bugün hem kendisini ikrâr hem başkalarını müstefid etmek için bir şey te'lif eden bir âdem telifini aylarca alamazsa ne işe yarar? Kime ne fâidesi olur? Hem Ma'ârif Meclisi'nin tashihâtını kim kabul eder? Altına (Sermeder) diye nasıl imzâ kor?

TELGRAF

AVUSTURYA

Viyana 23 Kânûn-i Sâni

Tebdil-i Vükelâ hakkında şâyi olan tevatürün aslı yokdur. Grandüşes Jabere'nin velîmesinden dolayı icâ olunacak resm-i geçidin sûret-i tertîbi hakkında meclis- beledi a'zâlarından mürekkeb bir komite teşkil olundu.

Velîme nisanın yirmidördünde icrâ olunacaktır.

FRANSA

Paris 23 Keza

Fransa'nın Kale şehrinde icrâ olunacak topçu ta'limlerinde hazır bulunmak üzere harbiye nâzırı Ceneral Siye oraya gitdi.

Prens Jerom Bonapart'ın Fransa'dan tard-ı mes'ûliyetini Mösyö Tiyer kendi der'uhde edeceğini bildirmiştir.

İNGİLTERE

Londra 23 Kânûn-i Sâni

İngiltere bankası iskontosunu yüzde dörde tenzil etmiştir.

Londra 23 Keza

Times'in kavlince on beş günden sonra İngiltere bankası iskontosunu yine tenzil edecekmiş.

Londra 23 Keza

Avusturya'ya yolcu nakl etmekde olan Nortfilt nâm vapur dün Jeynez nâm mahâl açıklarında bir İspanyol vapuruna çatarak gark olmuş yalnız yetmiş bin can kurtarılmıştır.

RUSYA

Petersburg 23 Keza

Asya-i Vasatî mes'elesinden dolayı İngiltere ve Rusya devletleri arasında ba'zı muhâberât ceryan etdiğini resmi gazete tasdik ediyor.

Üç seneden beri devletler arasında münaza'a vukû'a gelmediği gibi muhâberât-ı mezkûrenin dahi sûret-i dostânede ceryân eylemekde olduğu beyân olunmuştur.

Almanya İmparatorunun nisanda buraya geleceği sûret-i kuyede rivâyet olunuyor.

MEMLEKETEYN

Bükreş 23 Keza

Kamara a'zâsı yeniden tecemmu' eyledi. Napolyon'un zevcesi Eugenie ta'ziyeti hâvî bir mektûb irsal tezkir etmektedir.

Kânûn-i cezâca ba'zı fıkraların tebdili emrinde açılan mubâhese hâlâ bir devamdır.

AVRUPA VE AMERİKA HÜKÛMETLERİNİN TÜCCÂR GEMİLERİ
(1872)

Cenova'da basılan Komerçesiyo gazetesinin Avrupa ve Amerika hükûmetlerine mensub olan gemilerinin miktarını hâvî derc ettiği cetvelidir.

	GEMİ	TONİLATO
İngiltere	19,182	5,368,328
Müctema'en Amerika	03092	2,279,120
Norvecya	03890	1,076,797
Almanya	03890	917,566
Devlet-i Osmaniye	Mechul	0000000
İtalya	04706	1,058,796
Fransa	04799	902,096
İspanya	03712	552,517
Bon	1103	427,949
Flemenk	1552	509,166
Rusya	161	252,495
Avusturya Macaristan	989	343,504
İsveç	1823	165,695
Danimarka	1236	165,695
Portekiz	415	102,547
Belçika	48	16,576
Düvel-i sâireden	569	575,938
Cem'an	56,827	14,573,869

	VAPUR	TONİLATO
İngiltere	6538	2,376,145
Amerika	460	401,043
Fransa	316	240,273
Almanya	159	154,035
İspanya	69	101,185
Avusturya	87	71,183
Flemenk	100	68,438
İtalya	102	64,667
Rusya	111	77,287
İsvec	114	30,167
Portekiz	16	12,871
Danimarka	84	20,377
Belçika	18	14,125
Norveçya	53	17,274
Yunan	7	3,105
Milel-i sâire	80	89,575
Cem'an	4332	2,680,670

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuşdur.

2.55. (55) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 55 –İstanbul – Salı – Fî 28 Kânûn-i Sâni-i Celâlî

Sene 1289 –28 Zilka‘de

MECLİS-İ HÂS

Ba‘demâ Meclis-i Hâs (Bundan beş sene evvel olduğu gibi) çeharşenbe ve pazar günleri akd edilecekmış.

VİZİTE

Evvelki gün Ceneral İgnatif Bâb-ı Âlî‘ye azîmetle Sadr-ı a‘zam Hazretleriyle Devletlü Nazır Paşa Hazretlerine bir vizite vermişdir.

DÂRÜŞŞAFAKA İNŞASI ETMÂM EDİLMİŞ

Beş altı seneden beri inşasına nice zahmetler çekilen Dârüşşafaka hamd olsun etmâm edilmiş ve bu hafta içinde küşâd-ı mukarrer imiş.

Hele millet i‘ânesiyle etfâl-i millet için yapılmış bir bina gördük.

GEDİK PAŞA TİYATROSU

Sadr-ı a‘zam Hazretlerinden mâ‘adâ umûmen vükelâ ve İbhetlü Midhat ve Devletlü Fazıl Mustafa Paşa Hazerâtı evvelki gece Gedik Paşa Tiyatrosu‘nda idiler.

İSVEÇ KRALI‘NIN TEBRİK-İ CÜLÛSU

Laterki gazetesi Petesburg Sefiri Rüstem Bey Hazretlerinin İsveç Kralı‘nın tebrik-i cülûsu için Stekolm‘e azimet eylediğini telgraf haberi olarak rivâyet ediyor.

İZMİD BAĞDAD DEMİRYOLU

İzmid‘den Bağdad‘a kadar inşası mensur olan demiryolunun güzergahlarını teftiş ve ta‘yin için bu günlerde birtakım mühendisler yola çıkarılacaktı.

BULGAR EKZARKI

Bulgar ekzarkı memleketin kapu kethüdâsına geçen gün bir vizite vermişdir.

ERZURUM'DA HASTA-HÂNE

Erzurum'da erbâba mahsus yapılacak hasta-hâne için verilen i'ânenin yüz elli bin guruşa baliğ olduğunu Envar-ı Şarkıyya'da gördük.

ERZURUM'DA HAVA

Erzurum'da sıfırdan 23 dür ki aşağı soğuk varmış.

TERSANE AMELESİ

Tersane amelesine cuma günü bir aylık verdiklerini Fardo Busfor yazıyor.

İRAN ŞAH'I LONDRA'DA

İran Şah'ı Londra'da bulunacağı müddet Bukingom Sarayı'nda ikâmet edecek ve bir yolda vuku' bulacak mesârif İngiltere hazînesinden verilecektir.

Zat-ı şahâne'nin Londra'da bulundukları zaman vuku' bulan mesârif Hindlilere tahmil olunmuşdu.

İNGİLTERE VE RUSYA

25 kânûn-i sâni tarihli bir telgrafnâmeye göre İngiltere ve Rusya devletlerinin münâsebât-ı dostânelerine hâlel geldiğini ve Asya-i Vasatî mes'elesinin suhûletle hâll edilmesinde ıstibâh olmadığını ve bununla berâber Rusya'nın Hars istilasına karşı İran ve Afgan hükûmetlerini İngiltere'nin muhafaza edeceğini Times gazetesi haber vermiştir.

GELİBOLU

Kurye Doryan'ın Gelibolu'dan Aldığı Mektûb:

“İki mutasarrıfımızın vürûdiyle mukaddemâ dağıdılmış olan köpeklerin memleketimize avdetinden başka yazılacak yeni bir şey yoktur. Sâbık mutasarrıfımız Kemal Bey buraya vürûdunda ahâlinin sokaklarda serseri dolaşan ve bir çok kişi ısırması olan kudurmuş köpeklerden ıstikâsı üzerine şehri bu mahsus ve muzarrar hayvanlardan tahlis etmek için – muta'asubları iskâtı belinde ıstiftâ etdikden sonra – köpekleri Gelibolu'nun karşısında Çardak Karyesi'nin kurbuna def' edildi.

Köpeklerin menfâsı Cezayir Bahr-ı Sefid vilâyeti mülhakâtından olmağla ol vakit İstanbul'da bulunan vilâyet-i mezbûre Valisi büyüklerden birinin yanında Gelibolu'dan matrûd kilâbın (Güya) köylerin bağlarını bozmakda olduğundan bahsetmiş.

Ve Kemal Bey'in azli bu sebebe mebni bulunmuş olduğu muhakkaktır. Kemal Bey'in azîmetinden sonra menfîler tekrar şehrimize teşrif eylediler!!!

HADÎKA

Memalik-i Osmaniye'de köpeklerin gördüğü sahâbet-i ebnâyı cinsimiz görse bu gün köpeklerden dahâ şeni' bir hâlde irili ufaklı cami avlularında mermerler üzerinde yatmakdan kurtulurlardı.

Garibdir ki Gelibolu'da bir hırsız türeyib de taharri olduğu sırada karşı yakayı geçmiş olsa idi tutulması veyahud oradan da kışkırdılması ömründe belki bu kadar akdâm edilmezdi.

Bugün bir hâldeyiz ki – insanları şerlerinden muhâfaza için – siba-ı mahva çalışanlar şükran yerine edevâne mazhar oluyor. Ahval-i sâiremize de bu bir numûnedir. Ma'mâfih Kemal Bey'in azline sebep köpek değildir.

TELGRAF

AVUSTURYA

Viyana 25 Kânûn-i Sâni

Bohamya Valisi erbâb-ı fesâda karşı tedâbir-i şedîdeye teşebbüs eylemiştir.

Meb'ûsân-ı intihâbına dâir kaleme alınan yeni bir nizâm lâyihası aleyhinde imparatora takdim olunmak üzere Bohamyalılar bir arz-ı mahzar hazırlamaktadırlar.

FRANSA

Paris 24 Keza

İngiltere Vükelâ Meclisi Fransa ile bir ticâret ahd nâmesi tanzimini kabul eyledi.

Paris 25 Keza

Mösyö Tiyer ile muvafakat-i komisyon azası beyninde ittihâd-ı efkar husûl-i me'mûl olunmaktadır.

Komisyon Şûrâ- yı Ümmet'de hükûmetden vüzû' bulacak su'allerde de Mösyö Tiyer hazır bulunub bulunması mübâhasıyla meşguldür.

İRAN

Tahran 25 Keza

Avusturya ve Macar Sefirinin Tahran'a vüsûli münâsebetiyle icrâ olunan kabul-i resmiyelerle viziteler üç gün devam etmiştir.

Memleketin her tarafı şehir-i ayn gibi bir hâlde idi.

Avusturya Sefiri Mösyö Devoski i'timâdnâmesini Şah'a îtâ eylediği sırada İran hakkında hüsn-i tevcihi mutazammını nutuk irâd eylemiştir.

Şah tarafından dahi cevab-ı mahzudiyet verilmiştir. Şimdiki hâlde bir takım ziyafetler tertib olunmaktadır bu yolda tantana ile Sefir kabûli İranca mesbuk değildir.

Ordularına intizar olunan İngiltere ve Devlet-i Osmaniye Sefirleri dahi aynı bu sûrette kabul olunacaktır.

AVRUPA NE HÂLDEDİR?

Bunu keşf edebilmek Ummân'da pusulayı şaşırılmış bir kimsenin câ-yi selâmet araması kabilindendir.

Bu misal o kadar doğru düşmedi. Çünkü biz (İstanbul gazetecileri) zâten Avrupa'nın hâlât-i siyâsiyesini bilenlerden değiliz ki şimdiki temâyilatı anlamağa çalışalım.

Politika âleminde zuhûr eden vakâyi'a dâimâ Avrupa gazetelerinden nakl ederiz. Ama nasıl? Nasıl olursa olsun. Mesela bir mes'ele zuhur eder hâll edilmeye yüz tutar. Biz ne mukaddemâtını ne de esâsını bildiğimiz hâlde tutar bulduğumuz yerinden bahse bulaşırız. Pek de o kadar uzağa gitmeyelim. Girid mes'elesi hâdis olduğu zaman memleketimizde iki Türkce gazete vardı. Biri Ruznâme diğeri Tasvir-i Efkar idi. Tasvir haber vereceği bir şeyde o kadar i'tina ederdi ki dört yüz altmış beş numarasına kadar bir numarasında yazdığını diğeri numarasında tashîh ve tekzîb etdiği görülmemiştir.

Ruznâme ise [1] bu gün yazdığı şeylerin salisânını olsun yarın tashîh ihtiyacından bir vakit hâli kalmamağla berâber Girid'de iltihab eden ateş-i ihtilâli ramâd-ı hayal altında setr etmek ister Tasvir ise hakikat hâli bildiği için zıddında ısrar ederdi.

Şimdi biz ki ahâlîdeniz mülkümüzün bir köşesinde hâdis olan bir mes'eleyi biri resmi diğeri milli iki gazetede başka başka görür. Ve husûsen memleketimizde resmi

şeylerin sıhhatine ihtimal vermek i'tikâdında bulunur isek Hângisine i'timâd etmekliğimiz lâzım gelirdi? Elbette Ruznâmeye.

Ya hâlbuki Ruznâme hakikat hâli yâ bilmediğinden veyahud bilibde bilmemek istediğinden başka şekilde gösterir idi.

Nihayet iş meydana çıktı. Tasvir'in dedikleri sıhhat buldu. Ondan sonra herkes nazarını Tasvir'in sütûnlarına vakf etdi.

Nik ü bedî orada ararlardı. Bunu söylemekden muradımız mesela bir gün Hadîka'da Fransa'nın hâli pek vahim Bonapart taraftarları muradlarına ermek için her dürlü teşebbüsâtta devam ediyorlar. Mösyö Tiyer cidden Cumhuriyet'i muhafazaya kıyâm eyledi.

Berlin'de Prens Bismark haritada renk değiştirmek için boya kutusunu pîşegâh-ı nezzare takrîb etdi. Viyana'da gelecek Mayıs'da açılacak sergi sulh ve silah meclisi olacak. İngiltere Hind'i Rusya'nın şerriden muhafaza için Afgan'a asker sevk eyleyecek yollu bir havâdis görülüyor ise yine bu gün başka gazetelerde Fransa'da Bonapart taraftarları her dürlü teşebbüsâtta fâriğ oldular. Ceryan eden ahavâli sır edebilirler. Mösyö Tiyer Cumhur'u muhafaza edemeyecek çünkü Orliyan takımı nüfûz hâsıl eyledi.

Prens Bismark taklîb-i âlem sevdâsından vazgeçtiği için kendi zevkiyle meşgûldür. Viyana sergisi arbede ve kifâh-ı meclis olacaktır. İngiltere Rusya'nın harekâtına ehemmiyet bile vermiyor bunu. Hind nerede? Hive nerede? Gibi bin tane havadis görülür. Şimdi bakalım iki gazeteye birden müşteri olanlar Hângisinin sözüne inanmaya devam edecek?

İşte bu sebebden küçükden büyüğe kadar gazetemizi mütâla'ya rağbet eden vatandaşlarımız i'lân ederiz ki biz bir gün Avrupa ne hâldedir bilemeyiz. (Dediğimizin zıddını isbât edene aşk ola)

Biz yalnız delâl-i havadisiz bunu ba'zılarımız kibrinden azîmetinden ihtimal ki kabul etmez. Fakat buna mı beğenmiyenler kendilerine dahâ münâsib ne nâm bulabilecekler?

Onun içündir ki Hadîka Avrupa politikasına dâir yazdığı şeylerde müddet tayinine mecbur oluyor. Bu gün Asya ahvâline dâir bir şey yazmışsa filan gazeteden aldım diyor. Çünkü ceybinden ma'lûmât vermek sermayeye tevkif eder.

Buna da sebep ise gazetelerimizin Avrupa'nın politika cema'tine mahâllelerinde muharrir peyda edebilecek iktidarı hâiz olmamalarıdır. Çünkü Avrupa'da bir mektûbu elli frankdan aşağı kimse yazmaz. Her radde de Petersburg'da olduğu gibi ahabımız bulunmazki yazsın.

Onun için bizim şimdiki vazîfemiz Avrupa'nın ahvâlini keşf etmeğe çalışmak değil mülkümüzde fâideyi mûcib olacak şeyleri ihtâr etmek ve kendi ahvâlimizin keşâkeşi meydanda iken onu bırakıp da başka âleme gitmemekdir. Vereceğimiz ma'lumât ise okuduğumuz gazetelerdendir

[1] Bahsimiz ruznâmeye tariz değil o zamanki hâli tariftir.

GİRİD'DEN TAHRİRÂT-I MAHSÛSA (FÎ 19 KÂNÛN-İ SÂNÎ)

Vatanımızın ihtiyâcâtına muvaffak olarak mukaddemâ burada bir mekteb yapılmış resm-i kesâdını dahi ba'zı gazeteler geçenlerde beyân etmişti. Bu mekteb nufûs-hâneye de mevcut olan sıbyan mekteblerinin ilgâsıyla İslâm çocukları için muntazam bir mekteb-i umûmi olmak üzere yapılmıştır.

Ne çare ki çocuklar üç yüz nefere varmış iken irâd-ı seneviyesi şimdiye kadar ancak kırk dört bin guruşa bâliğ olabilmış ve eski usûl ta'lim ü tadrîs hâlâ tebdîl ü ıslah olunamamış olmağla mekteb-i mezkûr ma'ârif-i matlûba ve mültezimeyi intâc edecek bir hâle henüz îsâl olunamadığını ma'alesef arz eylerim.

Mekteb-i mezkûrun mesârif ve ika'asına medâr olmak üzere hulûl-i tekarrib eden îd-i adhâda herkes kurbânının postunu mektebin komisyonuna vermesini tergîban vilâyet gazetesi bir bend-i mahsûs neşr etmiştir. Bu da hiçden eyüdüdür ama böyle cüz'î bir şeyle de matlûb hâsıl olamazsa ahâlî tarafından sene bi sene verilmekde olan on yedi bin guruşdan mâ'dâ dahâ başka irâdeler tedârik etmenin yoluna bakılmalı yoksa bu hâl ile işin ileriye gitmesi kâbil değildir!

Tarihden iki gün makdem Laşid mutasarrıfı Kostaki Paşa mekteb-i mezkûrun ziyâretine geldi ve kırk aded Osmanlı lirası teberruan i'tâ eyledi.

Müşâvir Hamdi Bey memleketin en zenginlerinden olduğu ve kendisi erbâb-ı hamiiyetin serefrâzı bulunduğu cihetle ümid ederiz ki gerek ağniyâ-yı ahâlînin ve gerek vilâyetin me'mûrîn-i sâireye hüsn-i misal olacak yolda ibrâz-ı fütüvvet ederek bâlâda

zıkr-i sebkat eden i'ânenin ma'dûnunda kalmıyacaklardır. Müşârünileyhin vatanlarına olan muhabbetlerini maddeten dahi ibrâz edeceklerini me'mûl eder.

Kendilerinin ma'âşa ihtiyacları olmadığı hâlde bunca seneden beri millet kendilerine hayli akçeler vermiştir onun birer ba'nı şimdiye kadar memleketinde bu misilli âsâr-ı hayriyeye sarf etmiş olsaydılar kadir ve haysiyetleri bir kat hada i'lân ederdi ve ilelelebed nâm ve şanlarını hayırla yâd etdirmeğe sebep olur idi dünyâda yalnız evlâd ü ahfâda terk-i mal ü menâl için çalışıp da vatanın hayrına çalışmamak bir ağacın yapraklarına kilâb köküne tîzâb dökmeden ne farkı vardır?

Artık bu husûsu Hristaki Efendi filan mektebe yâ cem'iyete bu kadar bin lira verdiğini veyahud zarfı yazarken falan hasta-hâneye şu kadar bin lira gönderdiniz gazetede okuduk demeğe benzemez!! Kostaki Paşa gözümüzün önünde kırk lirayı indi mu'allimûneye sarf İslâm çocuklarına mahsus olan bir mektebin i'ânesi nâmına olarak saydı! Bu hâl rivâyet-i meçhûleden değildir! Böyle şeylere göz önünde seyirci gibi bakmak kadar da dünyâda olmaz!!! Subhânallah bu ne hâldir ki gerek İstanbul'a ve gerek memâlik-i mahrûsada hamiyet-i milliyeye ve gayret-i vataniyeden dem-i evran pek çok zenginlerimiz olduğunu işidib görmekdeyiz lakin hiç biri bir mektebe i'âne veyahud beş lira olsun bir hasta-hâneye verdiğini görmüyoruz!? İşitmiyoruz!? Öyle âdemler yalvarmakda her biri her sene bu misillü i'ânât-ı hayriye için iki bin lira verecek olmasa yine her akşam konağında yalısında düzdüğü işret takımına ve hânende ile sâzendelerine aslâ hâlel gelmez!!!

Bilmem bunlarda hamiyet mi yokdur? Yoksa hamiyeti biz tersine mi anlamışız? Şıkk-ı evvel ise nefrin sad sad hazarân-ı nefrin!!!

Cezayir Bahr-ı Sefid vilâyeti-i mülhakât olub Cezayirimizin civârında bulunan Kaşut Adası'nda ba'zı korsan gemileri zuhûr etdiği rivâyet olunması üzerine keyfiyetin tahkik ve teftişi için mûmâileyh Kostaki Paşa mahâl-i mezkûre gönderilmiştir.

Rivayete nazaran mezkûr ada kurbiyeti hasebiyle vilâyetimize ilhâk olunacakmış.

MARUF BİR İMZÂ İLE ALDIĞIMIZ VARAKADIR

Sultanahmet civârında vâki' kemeraltı kurbunda müşrif-i harâb olan Kapuğası Câmi'i Şerîfi'nin bundan takriben on sene makdem ashâb-ı servetden bir zât tarafından

müceddeden inşâsı arzusıyla câmi'î şerîf-i mezkûr ile mukaffâtından bulunan hücreler ve sıbyân mektebi hedm ile inşâsına mübâşeret olunarak biraz mahallî vücûda geldikten sonra zât-ı mûmâileyhin iş bu eseri hayra sarf edileceği meblağın tasmininden ziyâdeye varacağı ma'lûmî olmakdan nâşî inşââtın kalfası ile beynlerinde hâsıl olan ihtilâfdan dolayı ebniye-i mezkûre ta'tîl etdirilib âli hâle tezn olunarak bu cihetle hücrelerde meskun bir takım alîl ü a'mâ kurrâ efendiler ve mektebe devam ettirilen bir çocuk evlâd-ı Müslimin bi-vâya ü perişân ve câmi'î şerîf-i mezkûrun bânîsi dahi hân ile yeksan bir hâlde bırağılmıştır. Sonraları bir sahîbe-i müşfikenin eser-i fütüvvetiyle fakat mekteb-i mezbûrun noksânı etmâm ü etfâl mahâlle mektebe devam ettirilmiş olup kaldığı mezkûr binânın ve minâresinin iskelesi cisim cisim serin ağaçlarından olarak kurulmuş ve bunlar müdded-i medîde hâliyle dura dura aşağıları çürümüş ve kuşakları gevşemiş olduğundan ve birkaç günlerdir şiddetle vezân eden lodos ruzgarları bunların birbirlerine olan medâr-ı irtibatını dahi berbâd ederek her birini bir tarafa âmâle ve her gelib geçenlerin ve husûsuyla cem'iyetle mektebe gelib giden sıbyânın başlarına birer belayı tâ ki zuhur-i âmâde eylemiş idiğinden ve zâten câmi' şerîf-i mezkûrun i'mâr ü ihyâsı arzusundan hiçbir vakit geri durulmayacak ise de iş bu muhâtarâtın bir dakika evvel ortadan kaldırılması için evvel emirde şehir-i emânet behiyesinden bir mühendisin ser'at-ı a'zâmıyla umum-i mahâlle hâlkını minnetdâr buyurmaları ve gelecek mühendis efendinin dahi iş bu ebniyenin tahrîbinden dolayı iki tarafında bulunan sokağın ne hâle gelmiş olduğuna atf-ı nazar eylemeleri ricâ ve ihtâr olunur.

HADİKA

Bu câmi' müceddeden inşâ edecek zât Tunuslu Mahmud Bin İyad Efendi idi fakat sonradan mahâlle hâlkı tarafından birtakım münasebetsizlikler zuhûr ettiği için mûmâileyhin terk ettiğini işidmiştik mâdem ki böyle bir hayra teşebbüs etmişlerdir etmâmını da yine kendilerinden bekleriz.

Şehir-i emâneti ise vazîfeperverliği dahâ Bâb-ı Âlî Caddesi'nden ileriye götüremedi ki Sultanahmet'deki Kapuağası Mahâllesi'ne me'mûr göndersin.

Bâb-ı Âlî Caddesi'nde Tasvir-i Efkâr matba'asında tab' olunmuştur.

2.56. (56) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 56 –İstanbul – Çeharşenbe – Fî 29 Kânûn-i Sâni-i Celâf

Sene 1289 –29 Zilka‘de

CEVDED PAŞA HAZRETLERİ

Dîvân-ı Ahkâm A‘zâmı’ndan Devletlû Cevded Paşa Hazretleri Şûrâ-yı Devlet A‘zâlığı’na Tahvîl-i Me’mûriyet Buyurmuşlardır.

Bu münâsebetle dünkü gün Mâliye ve Evkâf Nezâreti’nce dahi bir tebdil-i vukû‘a şâyi‘ olmuşsa da aslı çıkmamıştır.

AZİZİYE KUMPANYASI

Pazarertesi günü Sadr-ı a‘zâm Hazretleri aziziye kumpanyasının meclis-i idâre a‘zâlarını kabul ederek kumpanyaya müte‘allik ba‘zı tedâbir-i müzâkere ceryân etmiştir.

YUNAN SEFİRİ

Yunan Sefîri Mösyö Samos Cenâbları evvelki gün Bâb-ı Âlî’ye gelerek Sadr-ı a‘zâm Hazretlerine bir vizite vermiştir.

TERSANE AMALELERİNİN AYLIKLAR

Pazartesi günü tersane amalelerine bir aylık dahâ verilmiştir.

MISIR MEKTEBLERİ

Şâyân-ı i‘timâd olan bir istatistike nazaran Mısır mekteblerinde seksen iki bin üç yüz iki Müslüman şakird ile beş bin dokuz yüz yetmiş sekiz Hristiyan bulunmakda imiş. Mısır’da ma‘ârif-i umûmiyeye tahsis olunan bütçe sekiz milyon iki yüz bin guraşa balığ olur. Meblağ-ı mezbûrun bir nısf-ı hazîneden bir rub‘î taraf-ı hidivinden ve bâkisi dahi evkâf-ı vâridâtından te’diye olunmakda imiş. Bundan mâ‘adâ gerek yeni inşâ olunan ve gerek zâten mevcut olan mekteblerin terakkîsi için meblağ-ı külliye tahsis olunmuştur.

Mısır’da ma‘ârif-i umûmiyede görünmekde olan terakkî bundan neş’et ediyor.

(Laterki)

İNDEPANDENİS BELEJ GAZETESİ

İndependenis Belej gazetesi Brüksel'deki Devlet-i Osmaniye Maslahatgüzarı tarafından kendisine irsâl edilmiş olan bir mektûbu derç eylemiştir mâiline nazaran Saltanat-ı Seniyye-i Duyûniye'nin yerleştirilmesine dâir neşr edilmiş olan sahte tahrîrâtın sâni'leri bulunmak için sarf-ı gayret edilmekde imiş.

Tahrîrâtın-ı mezkûreyi derç eden İndependonis gazetesi olduğundan onun rivâyetine göre mezkûr tahrîrât İstanbul'dan kendisine gönderilmiş ve resmi bir tahrîrât hey'etinde imiş.

ZIRHLI FIRKATEYN İNŞÂSI

Devlet-i Aliyye için İngiltere tüccâr tersânelerinde yapılmakta olan zırhlı firkateynlerin inşâsına nezâret etmek me'mûriyetiyle tersâne-i zâbitanından bir zâtın yakında İngiltere'ye gitmek üzere yola çıkarılacağı mesmû'muz olmuştur.

BELGRAD

Korsipandas ve Janral Otarist'en gazetesinde Belgrad'dan keşide olunan âtideki telgraf kurulmuştur.

(İzvornik'de Türkler persilah oldukları hâlde kaymakama gidib mûmâileyhi Hristiyan kilisesinin canını iskâda icâr eylemişlerdir. Bu vukû'ât ise İzvornik Hristiyanlarına büyük bir endişeye sebebiyet vermiştir. Sırbılar pek rahat durmaktadırlar.

(Sahte bir haber olduğundan şüphe etmeyiz)

BEYOĞLU'NDA İNGİLİZ SARAYININ BİR VAK'Â

Geçen Pençşenbe günü Beyoğlu'nda İngiliz sarayının önünde bir vak'âya tesâdüf etdik mahsûsen o günden beri sabredib yazmadık. Nihâyet Beyoğlu gazetelerinin (Hakkaniyet-i mültezimleri olduğu hâlde) hiç birisinin yazdığını görmeyince söylemeye mecbur olduk.

O gün akşam üzeri idi ki Galatasaray'ından biri iki atlı bir payton gelmekde ve içinde bir madâm ile üzerinde Karadağlı bir Hırvat oturmakta idi biz de o aralık o münibise bindik aşağıya iniyorduk İngiliz sefârethânesinin önünde bir arbede ve öyle bir

kalabalık zuhûr etdi hatta o münibüs tevkife mecbur oldu. Sebebini sorduk araba bir hamalın ayaklarını çiğnedi dediler.

Civardaki karakoldan gelmiş bir zabtiye paytoncudan kazânın vukû'ı hakkında ma'lûmât almak ister paytocu ise şikk-ı şakaya bile tenezzül etmez. Yanındaki Hırvat ise muttasıl (Bu yabancı bir araba değil! Bu araba durmaz? Haydi ait buradan!) der zabtiye muttasıl mülâyimetle yine sebeb sorar nihâyet arabacı (Ey hâlt ediyorsunuz ayaklarını çiğnedikse öldürmedik ya? Defolun şuradan) diye zabtiyeyi tekdîr ederek arabayı sürdü gitdi.

Nihâyet tahkik ettik ki araba zarifi bezirganın içinde madâm dahi kendisinin imiş.

İşte bakın onlar ki bankerdirler. Hem âdem çiğnerler hem zabtiye koğarlar hem de gazetelere hâdiselerini yazdırmazlar. Mesela bizden bir genç beyin hakikaten kazârâ bir kalabalık içinde bindiği at birine dokunsa yahud arabası birinin potininin burnuna bassa Beyoğlu gazetelerinin şamataları ayyuka çıkar!!!

TUNA

Şimdiden vukû' bulan iş'âra göre ikinci ordu-yı hümâyûn merkezi bulunan şimenden Rumeli demiryollarına kesb-i iltisâk etmek üzere inşâsı mukarrer olan hattın kumpanya mühendisleri ma'rifetiyle yapılan haritası merkez ordu-yı hümâyûnda bâ-lû'âbına hatt-ı mezkûr beyhûde birçok mahâllelerden dolaştırıldıktan mâ'adâ esnâ-i vukû'-i harbde düşmanın birinci hatt-ı hareketiyle muhâtaradan bile sâlim kalamıyacağı anlaşılaraq bunun fen-i harbce dahi istifâde olunacak sûredde yeniden bir kıt'a keşif haritasının tanzim-i zımnında ikinci ordu-yı hümâyûn erkân-ı harb re'isi mirliva Sa'âdetlü Mehmed Paşa Hazretleriyle birkaç zât me'mûr edilmiş ve kumpanya mühendisleri hazır olduğu hâlde yeniden icrâ kılınan keşfin haritasını müsteshaben müşârûnileyhin bizzat Der-sa'âde'te azîmet etmiş ve iş bu keşif-i cedit hattı dört bin metre kadar bir tûnel ile Balkandan gayet kestirme bir sûretde geçirdiği gibi tarîk dahi inşâ-yı harbde Tuna ve Karadeniz tarafından vukû' bulacak hücûma karşı birinci ikinci üçüncü derecedeki istihkâmâtın gerisine alarak her hâlde muhataradan emniyetli bir cihet-i sâlimede bulunmuş olduğu anlaşılmıştır.

(Tuna)

HADİKA

(Bu hattın tahvil güzergahına sebep-i fetânet ve hamiyetle meşhûr olan Seryâver Cenâb-ı Pâdişâhî Sa‘âdetlü Mehmet Paşa Hazretleridir)

ÜÇÜNCÜ NAPOLYON

Üçüncü Napolyon’un vefâtı umûmen Avrupa hükümdarlarına olduğu gibi Almanya İmparatoru’nun dahi esefine mûcib oldu. Hatta imparator a‘zâ-yı hânedânına sekiz gün mâtem etmelerini tavsiye eyledi. Almanya gazetelerinin hemen kâffesi müteveffâ hakkında bir çok mütâla‘alar neşr ederek bunların ekserisi de hüsn-i tevcihe izhâr etmekle berâber ef‘âlini bi-tarafâne muhâkeme eylemekde ve Napolyon’un Fransa’ya iyi kötü ettiği hizmetleri meydana koymakdadırlar.

(Gazete de La Elmayn Dunnor) müteveffânın tercüme-i hâlini hâvî derc ettiği bir bend de “Napolyon’un vefâtından sonra gazetelerde neşr olunan mütâlâtın en hafif ve en dostanesi Almanya gazetelerinde muharrer-i mu‘âhezât olduğu gibi mûmâileyh hakkında ibrâz olunan hüsn-i tevcihe alâmetlerinin en ziyâdesini de Almanyalılar göstermektedirler” dedikten sonra “Avrupa’nın azîm bir hükümdarının Sedan’da mağlub olarak esir düşmesi üzerine Almanya’nın hâli gâyet rahat ve ufku gâyet berrak görünmeye başladı.

Almanya ahâlîsi ise bir çok zamandan beri arzu ettikleri sa‘âdet hâle nâil olunca Fransa’nın dâ‘iye-i gâlibiyyet ve sâika-i husûmetle bir veseble bularak Prusya’ya karşı i‘lân-ı harb eylediğini o anda ferâmuş eyledi” demişdi.

(Elmayn Dunnor) şunu da ilave ediyor.

“Çizlehers’de bulunan imparator tarafdarları her ne kadar ümidlerine kuvvet ve ehemmiyet vermek üzere “İmparator vefât etdi yaşınsın yeni İmparator” demişler ise de müteveffânın eyyâm-ı hayâtı vukû‘âtından ibretbin olunarak şunu da bilmelidirler ki: Böyle ümidler pek az vakitte vücûd bulur. Fakat her vakit millete hayırlı olmaz.

Şüphe yoktur ki imparatorluk imparator ile berâber vefât etmiştir. Fransızlar Bonapart hânedanı yüzünden ziyâdesiyle mutazarrır oldularsa da birçoğu da müstefid oldular.

Fransızlar ise tab‘an eyyâm-ı sa‘âdetlerini eyyâm-ı felâketlerinden dahâ evvel der-hâtıra etmeğe mâildirler. Fakat memleketin maddi ve manevi menfa‘atini

göstermekde olan bir hükûmet (Murad-ı ta'bîrdir) bu dürlü arzulardan aslâ endişenâk olmaz teşebbüsâtında mekânle devam eder”

TELGRAF

AVUSTURYA

Viyana 26 Kânûn-i Sâni

İstanbul Avusturya Macar konsolosu Mösyö Saks (Dorason) konsolosu ta'yîn olundu mûmâileyhin yerine Mösyö Üsterragarb nisb edilmiştir.

Viyana 27 Keza

Ruhban takımının te'sir-i nüfûzunu kesr etmek niyetiyle bir Dârü'l-fünûn te'sisine dâir Zadeğân Kamarasında ba'zı mübâhese ceryan eylemiştir.

FRANSA

Paris 26 Keza

Mareşal Bazn'ın muhakemesinden dolayı îcâb eden tedkîkâta nisanın on beşinde ibtidâ olunacaktır.

Paris 26 Keza

Fransa hükûmeti Prusya yedinde bulunan arazinin istihlası için pek ziyade gayret etmektedir.

Mösyö Pelisebe Mısır konsolosu nisb olunmuştur.

İNGİLTERE

Londra 26 Kânûn-i Sâni

Asya'dan vârid olan telgraf havadisleri üzerine İngiltere'nin Petersburg Sefareti Serkâtibi bulunan Mösyö Mişel mahâl-i me'mûriyetine avded edecektir.

Londra 28 Keza

Rusya'nın Asya'yı Vustâ'da bi-taraf bir hükûmetin vücûda gelmesine temâyil eylediği ittihaz ettiği lisândan anlaşılır.

(1872) UNVÂNLİ BENDDEN MÂ-BA'D

Fransa bu seneyi Re'is-i Cumhur ve Mösyö Tiyer'in tedâbir-i hakimânesi sayesinde kemâl-i sulh ve âsâyışde geçirdi. Fransa'nın Mösyö Tiyer'i riyâsete inticâb ettiği vakitte bulunduğu hâll ve felâketi ile şimdiki hâliyle mukâyese ve Mösyö Tiyer'in Almanya askerinin Fransa toprağından ihrâcı için ve Fransa'da efkâr-ı müteşettenin önünü almak için itdihâz ettiği tedâbir-i müste'cile ve ma'ârif nâzırı Mösyö (Julsimon) ile berâber Fransa'nın maddi ve ma'nevi ıslâhâta ettiği mesâ'-i bedi'a ve İngiltere ile akd eylediği ticâret mu'âhedesıyla sâir bu dürlü husûsen ıslâhiye-i mülâhaza olundukda re'is-i müşârünileyhin dirâyet ve ehliyeti teslim olunmamak mahâlîdir. Mösyö Tiyer kendisi Cumhuriyet hevaheşkeri olduğu hâlde mücerrid-i vatanın selâmeti için Cumhuriyet'i iltizam ederek Cumhuriyet'in hilafkiranına gâlib gelmek ve Cumhuriyet'in bekâsını te'min etmek derecesine nâil oldu.

Almanya'da hükûmetin – devletin kuvvânın ve nizâmâtına serkeşlik edegelen – Papa taraftarları aleyhinde itihâz ettiği meslek ve Cizvitlerin Almanya toprağında tard olunması ve Papa nezdinde bulunan Almanya Sefri'nin – Papa'nın Almanya hükûmet ve erbâb-ı siyâseti aleyhinde irâd ettiği nutkundan dolayı – Berlin'e celb olunması hem bir mesele hükûme girerek Almanya hükûmetiyle Katolik idâre-i rûhâniyesi beyinde hayli bürûdeti mûcib olmuştur.

(Eski Katolikler) ta'bir olunan cem'iyet-i rûhâniye rûhânî sıfatıyla – 1870 muhârebesinin tesviye edemediği – bir mes'elenin tesviyesine ya'ni Almanya'da Katolik ile Protestanlar beyinde mevcûd olan bürûdeti def ile bi'l-cümle (Cermen) akvâmının ittihadi teşkiline çalışmaktadır

Ve iş bu teşebbüsler pek çok batî görünür ise de Almanya'nın en müttehid hükûmetleri bu mesleğe hâdim olduklarından âkıbet bir gün bu hususda muvaffakiyet hâsıl olacaktır. Bu sene dahi ba'zı cem'iyetler ve mektebler vâsıtasıyla bu efkarın hidmet olunmuştur.

Avrupa'nın sâir büyük devletlerinde bu sene – Fransa ile Prusya Muhârebesinden beri bütün devletlerin indinde merî olan – kuvve-i harbiyenin tezyîd ve ıslâhından başka şâyân-ı dikkat hiç birisi ceryan eylemedi. Husûsuyla Rusya devleti bu ka'deye bir dercede ri'âyet eder ki el'an müzakere olunmakda olan tedâbire tevfikân az zaman zarfında Rusya askeri Almanya ile Avusturya askerine mesâvî bulunacaktır.

Rusya'nın Avrupa devletlerinden geri kalmaklığı ahâlîsinin medeniyet ve ma'ârifinden mahrumiyetleri cihetiyle olmağla Rusya devleti bu noksânın dahi tekmilini nazar-ı i'tinâyâ alarak bütün memâlikinde neşr-i ma'ârif ve ıslâh-ı sanâyî' etmek üzere kemâl-i hâhiş ve isti'cal ile kuvvanın mahsûsa tanzim ve mektebler te'sis ve cem'iyetler teşkil ve envâi' kitab tab'ü neşr ve umûmi ders-hâneler küşad etmekde ve ittihâz olunan iş bu tedâbir-i hasene ve serî'adan âzimet zarfında Rusya'nın her bir tarafından gereği gibi ma'ârif ve medeniyet neşr olunacağı mertebe-i bakiyye tekarrub eylemekdedir.

Rusya'nın bu teşebbüsât-ı harbiye ve medeniyesini Avrupa devletlerinin çoğunu korkutmakda ve Panslavizm hey'et-i muhibbesini irâe etmekdedir. İş bu korkan devletler beynlerinde ittifâk edib de Rusya'nın hazırlamakda olduğu desâyisinin önünü almağa bir def'a gayret etseler idi böyle her an kuşkuda ve korkak bir hâlde bulunmazlar idi.

Avusturya ile Macaristan bu sene hükûmetin müdürü olan Kont Enderaşı'nın tedâbiriyle hiçbir dürlü müşkülâta dūçar olmayarak dahili-i hayli ıslâhâta husûsuyla – iş bu hulûl eden senede icrâsı mukarrer olan – intihâb nizâmnâmesinin tanzimine muvaffak olmuşdur.

İtalya devleti bu sene tamâmen Papa idâresiyle beynlerinde olan ihtilâfât ve Cumhuriyet tarafdârlarının izhâr ettiği heyecanlar ile tuğul eyledi.İspanya Bosna dahi senin sâbika gibi erbâb-ı ihtilâlîn îkâ eylediği birçok ihtilâllerin meydân-ı hükûmden çıkmakdan mâ'adâ müste'miratından olan (Kuba) Ceziresi'nin ahiren vukû' bulan ihtilâl devlet-i mezbûreyi bütün bütün müşkülât içine gark eylemiş ve aczine mûcib olmuşdur.

(Mâ-ba'dı Sonra)

MEKTÛB

Şâyân-ı esef olan cümleden pek şedidi liyâkatlı gençlerimizin mübtelâ-i müskirât olması mâdden ve hamiyesidir. Çünkü bu uğurda nevrestegân vatandan ba'zısı vakitsiz bâ-leyyin-i ihtizâra serpilmiş ve ba'zısında kuvvasına târi olan ihtilâl ile arz-ı tâyân-ı izânının yavaş yavaş solmuş ve sararmış olduğu yüz bin te'essüfle görülüb işidiliyor. Öyle nâzeniyân vatan ki bunlar asrın mahd-ı ihtirâm ve izzetinde pek nazlı büyüyüb eyyâm-ı dâyeliklerinde müstahdem olduğu için kendini hakikaten müftehir bilmiştir. Ezmine-i ta'til ve tahsilde karşıda İstanbul dâhilinde ne kadar gazino ve mikedolar varsa cümlesini mâlâmâl ve bu elemli ve dehşetli mevki'lere içtimâ' edenlerden çoğunun nice nice zahmet ve emekleriyle nüşû ve nema bulub kendilerinden

mustefiz olacağız deyu mesrûr olduğumuz nuhbe-i âmâl olan gençlerimiz olduğu söyleniyor. Vâk'â gazeteler bu bâbda icra-yı pend ve nesâyihden geri durmamakda iseler de kendimce bulabildiğim iki azim mazarratı bu varakada bervech âti beyân eyler ve meslek-i mülteziminize menâfî değilse neşr-i ta'mimine mu'teber ve hayır hâh olan gazetenizin vesâdetini niyâz ederim.

Birincisi bu fi'il-i münkerin mazarrâtını ta'yin ve ta'dâd gayri mümkün mertebesinde olup bunu mısırâne i'tiyâd edenler huzûzat-ı nefsâneye ve şehvât-ı hayvaniyelerinin ilcââtıyla hafif ve muvakkat bir neş'eye şimdilik bizzat kendilerinin kendilerinden sonra dahi nesillerinin defineler ve hazinelerle bir saniyesinin ahz ü iştirası müsehhil olan mukaddes hayâtı ve onun tevellid edeceği envâ' sa'âdâtı işte o neş'ei muvakkat-i mehleke yolunda hebâ ile kendilerini de neticelerini de en büyük muhâtaraya koyarlar.

İkincisi mesmâ'âta göre bu gençlerin ekserisi hâll ü akda iktidarları müsellemlerden olmağla şu dâhiye-i ibtila ile vakitlerini heder ederek ebnâ-yı vatan kendilerinden bekledikleri istifâde ve emniyeden mahrum bırakılır hâlbuki bunlar me'yus oldukca onlar da sayelerinde istedikleri gibi envâ'-i huzûzâtı icrâ edegeldikleri vatan ü ehvân sa'âdet ü selâmetlerini düşündükleri içün içinde bulundukları vatanın vesâyesinde kemâl-i asâyişle yaşadıkları kavmin mehma emken hidmetlerinde bulunmağa mecbur olduklarından ve bu hizmetkarlığı îfâ edebilenler o kavmin siyâded ve riyâsetine hakları vardır. Mezmûnuna müstehak olup bilakis kabaihleriyle kâffe-i mecâlis ve mahâfili telvis edeceklerinden şüphe edilir mi?.

Yukarıdan buraya kadar hâllerini ma'alesef tasvir etdiğimiz yâdigârlardan bir takımı ba'zı mahâllerde nûşânûş ve bezm-i cüş ü hurûş tâ şişe'nin ve hamiiyet-i alâ-mele'in nâs para para etmek ve bu hamiyet-mendân ile aşâğı takım huzzâr-ı sâire meyânında vukû' bulan cümle-i müşterekeyi işidib de dilhûn olanların vâk'ayı tevcih ile oradan def'-i fık ve iltibâsı büyücek bir nükte-şinâslıktan ma'dûd olmak derecesine vardırılmak fütûvvetsizliğini kazanırlar. Elhâsıl gerek bunların in'kâs-ı hayn-ı sırâhîleri ve gerek diğer dürlü dürlü gulgule-i nâ-mütenâhileri sükkân-ı âlim bâlâyı belki Zühre ü Süreyya'yı bile iş bu rikkat-engiz olan letâfet ü nezâket meclisinden müesser ü münfa'il eylemek gibi hafi mahâllelerde dahi bir dereceye kadar vukû'na selâyet-i vicdânîye râzı olmayacak ahvâlin sudûr-i haber alındıkça husûle gelen hüzn ve kudretle berâber bu

makûle-i zevâtın (Allah vermesin) sa‘âdet-i hâliye ve atıyyelerinin her cihetle huzurdan hâli olmayacağını insafları var ise ümid olunur ki kendileri de ma‘ârif olurlar da böyle hâlât nâ-meşrû‘adan tedennî ederler.

Bâb-ı Âlî Caddesi’nde Tasvir-i Efkâr matba‘asında tab‘ olunmuştur.

2.57. (57) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 57 –İstanbul – Cuma – Fî 28 Mart Celâlî –

Sene 1290 – Muharrem Selh

BİRKAÇ KELİME

Hadîka 54 numarasında (Tersane amalesi) ünvânıyla yazdığı makâle üzerine (Tahdiş-i ezhân) töhmetiyle 56 numaradan fî selh zilkade 89 senesinden i‘tibâren iki ay müddetle ta‘dil eylemişti işte müddetini ikmal ile bu günden bed’en ile yine teâlî yine çıkmağa başlamıştır.

Hadîka ta‘dili mütâ‘akib neşr ettiği ilâvede ise “İnşallah gelecek 1290 senesi muharreminde ikmal-i müddetle tekrar neşre başladığı zaman beş seneden beri kâbus-ı a‘zam gibi matbû‘ât-ı Osmaniye’nin göğsüne çökmüş olan kararnâmeyi mahv olmuş bulur” demiş idi. İşte sözü geldi çıktı. Ya‘ni Devletlü Hâilî Şerif Paşa Hazretlerinin hem Celîle-i Terakkîpervâneleri âsârından olarak yeni bir matbû‘ât nizâm-nâmesi tanzimiyle gazeteler zamanı altına verilmek üzere bir komisyon teşkil buyruldu bu cihetle kararnâme henüz mahv olmadı ise de mahv-ı kuvva-i kurbiyeye geldi.

TETİMME

Herkes bilsin ve bilmeyenler varsa öğrenmek gerekdir ki zamanımızda en mütemeddin kavimler matbû‘âta Vasıta-i Necât ünvanını bile az görüyorlar.

Hâmî-i hürrüyet ve vazîfeleriyle yâd ediyorlar.

Onun için bir memleketde lisânen mesleken en alçak en nâmusuz bir gazeteyi bile bi-gayr-i hakk kapatmak hâlkı o gazeteye tarafdâr etmektir. Yâ nâmuslu bir gazeteyi kapattıkları hâlde umûmun nefretine mûcib olmaz mı?

Ne hâcet hesâbı meydanda duruyor: Bir gazetenin yevmi iki bin nüsha sarfıyatı olursa iki bin râgıbı veyahud muhibi veya dahâ doğrusu taraftarı var demek olur yâ bu hâlde insan taraftarı bulunduğu bir şeyin bilâ-mûcib mazhar-ı cezâ olmaklığına memnun olur mu? Ve evvelki bin taraftarı olan bir gazeteyi sarf-ı hulûs niyetinden münba'is bir şeyle itham ve ta'dil edenlere o üç bin kişi âferin mi der te'mil buyrulsun.

Matbû'âtı muhafâza edenler ise her yerde her zamanda hatta istikbalde bile mazhar-ı şükran olur.

Matbû'âtın her yerde pek çok düşmanları zuhûr etdi fakat yine hiç biri ırkını kesmeğe muktedir olamadı! Hele dahâ garibi şurasıdır ki tazyik gördükçe hürrüyetini iki kat artırdı.

Zamanımız vakâyi'indendir ki Lehistan İhtilali'nde Moskolar Varşova'da Rusya'nın harekât-ı sibâ'ânesine karşı idâre-i lisân eden gazete muharrirlerinden bir gecede on iki kişi salb eyledi bu şiddetle hâlkın teskin-i galeyânına muvaffak olunur sandı.

Maslubların vücûdu soğumadan ertesi sabah yeniden yirmi dört gazete birden zuhûr eyledi. Geçende âzim-ı âhîret olan Üçüncü Napolyon ki bir vakitler politika âleminde keyfe mâ yeşâ icrâ-yı merâm ederken eyyâm-ı hükûmetinin hitâmından bir sene evvel Evveli La Entern gazetesi te'sir-i nüfûzu altında haylice baygınlıklar geçirdi! Hele ân esaretinden dakika-i vefâtına kadar gazetelerin vesâdatını her dürlü vesâile teşebbüsden akdem bilerek onlara mürâca'at eyledi:

Fehâmetlü devletlü Esad Paşa Hazretleri buraları kemâliyle müdrik oldukları ve husûsen lisân-ı matbûâtı velev La Bahsâ-yı Âfak olan Paris'de bulundukları zaman bi-gayr-i hakk gazetelere şiddet göstermekliğinden fâideye bedel-i akl ü fikre gelmez mazeretler hâsıl olduğunu re'y-ül ayn müşâhede buyurmuş oldukları ve hâsılı matbû'ât ne kadar baskıdan kurtuluyorsa mensub olduğu millet ve memleket için o kadar nafi' ve ne derece baskı altına alınırsa o nisbetde muzır olacağı kendilerince Müslümandan bulunduğu cihetle ahd-ı sadâretlerinden matbû'âtı eskiden ceryan etdiği gibi kimsenin keyfi veya tatyibi için muhafâza etmeyerek bir kânûn-i mutammın taht-ı zamanına vereceklerini me'mûl ederiz.

Zira artık kararnâme-i âlînin hükmüyle cezâ görecek zamanları geçirdik hiç birisi için değilse bâri (Hüküm-i Girid mes'elesinin devâmıyla meşrut olduğu hâlde hâlâ

icrâ-yı ahkam ettiği için Girid mes'elesininde devamına mı kâil olalım?) bu yollu sözlerle ef'âlimizi istihzâ eden ecnebilere karşı olsun şu kararnâme'yi kaldıralım.

Artık biraz da adâlet-i icrâyı ahkâm eylesin zirâ pâdişâhımızın nahbe-i âmâli hâlkın değil şükrü memleketin harabı değil imrân değil adla tadbik-i ahkam etmemek hususlarıdır.

Binâenaleyh Fehametlü Devletlü Esad Paşa Hazretleri gayret-i Osmaniye ile meşhur imar-ı vatan efkârıyla meluf oldukları için pâdişâhın âmâl-i selâsesine ya'ni memleketin imarına memleketin terakkîsine adâletin intişârına hidmet eyleyecekleri şüphesizdir.

(Tevfik)

FRANSA

Cumhur aleyhinde bulunan kral tarafdarlarının tuttukları yol çıkar yol değildir. Zirâ bunların efkâr ü müşvâri milletin arzusuna tevâfık eder suretde olmadıktan başka bu tutumla olmak ihtimalinde yoktur.

Fırans edilmeğe Kont de (Şambor) kral olarak Fransa tahtına otursun fakat mûmâileyhin müttehazı olan mesleğe acabâ millet izhâr-ı muvaffakat eyleyecek mi? Hayır eyleyemez zirâ Fransa milleti bundan böyle rahat ve asâyişle yaşayarak imar-ı mülk ve tevsî' - i ticâretle tevaggul etmesini istiyor.

Hâlbuki mûmâileyh (Şambor) n efkârı bu emelin büsbütün hilâfıdır.

Fransa milleti bundan böyle memleketimizde ihtilal ve ihtilafı dahâ doğrusu kardeşlerinin nafîle yere kanını dökmesini ve mâtem elbisesiyle vatandaşlarını ye's ve melâle giriftâr eylemesini emel etmiyor, pek a'lâ! Bakalım (Şambar) milletin bu delhâhının tervicine çalışacak mı? Ne mümkün: Zirâ mûmâileyh bir kere insan hükûmeti yed-i tasarrufuna aldığı gibi ibtida Papa'nın merâmına ittiba' eyleyecek İtalya'nın aleyhine kıyâm eyleyecektir ve milletin ta'asub-ı diniyesini tehyic ü efkâr hâlkı tahrîk ederek yeniden Avrupa'yı birbirine tutuşturub ateş-i harbi nice nice canlar yakarak hânmanlar söndürecek suretde iş'âl eyleyecektir.

Bu familyanın en evvelki maksadı Papa'yı papazları tatbib ve o suretle krallıkda temel tutmağa igdâm etmektir. Şimdi ise bu hâl milletin esvede yaşaması mı? Yoksa

başını tekrar belaya uğratmağa mı mûcibdir? Veleve defa'ten İtalya aleyhine kalkmayıp da memleketi şûrişe düşürmesin?

Acabâ yine Fransa'da kan dökülecek midir? Gerek zimam-ı idâreyi yed-i talibine alıncaya kadar olsun ve gerek aldıktan sonra olsun, bu kadar Cumhur, ve Napolyon tarafdarları hakkında ne yolda muâmelede bulunacak? Yine kılıç oynamayacak mı? Kanlar saçılmayacak mı? Canlar telef olup yürekler yanmayacak mı? Bu hâlde âsâyişini arayan ve hırfet ve san'atının ilerlemesini isteyen millet için böyle bir kralın kabulü mümkün olur mu?

Vâk'â Fransa tahtına ku'ûd edinceye değin Kont de (Şabron) n a'mâr-ı mülk ve tevsi' ticâret ve sâire hakkında pek çok va'adler eyleyeceği şüphesizdir. Lakin bir kere idâre-i memleket eline geçer geçmez bakalım şu va'ad eylediği husûsâtın icrâsında bulunacak mı? Yoksa riyâset-i hükûmete geçdiği anda tavır ü mişvari değiştirerek evvelce şifâhen ve tahrîren ettiği mevâ'idden nûkul ile menvî-i zamîrinin icrâsına mı kalkışacaktır?

Bunun evvelki şıkkı, ya'ni hükümdarlık sıfat-ı fâhiresini haiz oluncaya kadar millete eyliyeceği vaadlerin bilâhere mevki'-i icraya vaz'ı ayniyle rûyada define bularak gözünü açınca teh-i dest olmağa benzeyeceğinde hiç şekk etmemelidir, çünkü bu vakde gelinceye kadar neler görüldü. Ve o yolda va'adler işledi. Ve ne güne hâlât-i müşâhede olundu ki dahâ milletin bunları hatırlından çıkaracak kadar rahat etmediği derkardır.

Bunun ikinci şıkkına atf-ı kelâm olununca işte buna müteveffî Napolyon'un hâl ve tavrı delil-i kâfidir.

Vâkâ dahâ evvelden bahs edersek nice deliller bulursa da bunların merur-ı eyyâm ile onu delmesi muhtemel olduğundan en yakından bahs eylemek dahâ doğrudur: Napolyon'un Fransa hükûmetini yedine almazdan evvel millete eylediği va'adler ve eyliyeceği iyilikler, ve yapacağı işler, ve meydana getireceği yahud götürmeğe muvaffak olacağı muhsenâtlar. Saymakla tükenmez bir raddede idi ay! Hângisi icra edildi? Veya Hângisini va'adi gibi meydana çıkardı? Hiç ne yaptı? Yalnız menvî-i zamirini tervicle tevaggul eyleyip milletin hürriyetini esârete, servetini zarûrete tebdil etdi. Ashâb-ı zirâ'at ve ticâreti be's ü fütûra, ve erbâb-ı dâniş ve irfânı gözü gibi vatan ve iyâli ve evlâdını terk eyleyerek belâ-yı hicrete dûçâr eyledi. Buralarını idrak ile bihakk-ı aleyhinde lisân kullanan hürriyet ve serbesti tarafdarlarını kimi habîs ve kimini boyu uzun mahâllelere

tard ve nefy ile kendi âdemlerini me'mûriyetlere geçirdi fakir iken ganî eyledi. Fetânet ü zekâveti olanları birer suretle ittiham ederek meşrebine muvaffak bulunanları ileriye çekdi, milleti bir derece kasdı kavurdu ki eller tutar yerini bırakmadı, nihâyet Cenâb-ı Hak müstehak olduğu cezâyâ çarparak üzerimizden def' etdi kendi, artık biz bu ahvâli gözümüzle görüb kulaklarımızla işittiğimiz hâlde şimdi bir de (Şambor)n va'adine aldanmağa vaktimiz bu kadar. Afv buyurulur.

(Peyi)

SEDAN VAK'ÂSI

Sedan Vak'âsını bazıları müteveffi Napolyon kasden yaptı diye hükm ediyorlar, hürriyet hükümrâniyesini kendi eliyle esârete tebdil eden – dahâ açık söyleyelim – kendi başını belaya uğradıktan sonra elli altmış bin kişinin başına esâret belasını getiren âdem âdemden mi ma'duddur? Hem şurasını bir iyice düşünmelidir ki bir düşman düşmanına gel beni öldür diye kendini muhâfaza ettiği silâhını nasıl teslim edebilir? Bizim bildiğimiz dünyâda böyle şeyler olmak biraz gücedir,

İşte Napolyon'un hâli aynıyla böyle olmuş demektir hâlbuki vak'â-i mezkûre bunun tamâmıla hilâfında olarak – hatta esbâb-ı mücbiresi bile vardır. Zirâ Napolyon kullandığı silâhı düşmana teslim edecek kadar da deni değildi. Binâenaleyh vak'anın ledenyâtı meydana konulduğu hâlde müteveffânın ne sûretle teslim olmuş olduğu ma'lum olur,

Bu medâm-ı müteveffânın hayatında işâ'a eylemiş olsaydım belki bir ümîd için neşr ediyor denilirdi!!! Hâlbuki hakikat hâli bildirmek Napolyon'a olan vedd ü muhabbetimden değil mahzan bu iftirayı red ile müteveffâyı umûmun nefreti ve la'netinden kurtarmaktır.

Evvelâ Napolyon öyle olur olmaz patırtıyla kılıcını teslim edecek kadar korkak değildir.

Sâniyan muharebeyi kendisi da'vet etmiş olduğundan bu gibi bir denilgi itikabla enzâr-ı umûmiyede kendini terzîl ü tahkîr etdirmeğe sebebiyet vermezdi.

Sâlisân Napolyon anûd-el tab' olduğundan belki pâre pâre oluncaya kadar sebât ile yine bizzât kılıcını düşmana teslim etmek için teslim etmek gibi bir alçaklık kabul etmez idi.

Fakat bu hâlin vukunu intac eden esbabı hiç kimse hatırına getirmiyor ve neden teşebbüs eylediği olsun tahkik ve iştıale tenezzül etmeyib yalnız düşmana kılıcını verdi diyerek müteveffaya lanet eyliyor!

Bakalım bunu kendisini irtikab eyledi? Yoksa mecbur olub da başka çare kalmadığını anlayarak mı yaptı? İşte anlaşılacak şey burasıdır.

Müteveffâ Paris'den muhârebeye azîmetinde tasvir ve tasmim eyledi efkârını acabâ ma'îyetindeki cezâlarıyla sâir kumandanlar tamamıyla icra etmişler midir? Yoksa hilâfına mı gitmişlerdir? Ve Paris'den çıkar çıkmaz düşmanları vakt-i fırsattır deyub mükellef oldukları me'mûriyet ve vazîfeyi tamamı tamamına ifâ eylemişler midir? Yoksa Napolyon Paris'den çıktığı anda bunlar da umûr-ı meham-ı hükûmeti hâl-i tabi'îsine bırakıb her biri bir dürlü hud'a ve fesâdla mı iştigâl etmiştir?

Emniyete i'timâd ile – dahâ doğrusu muhib vefâ şî'âr-i kıyas ederek – Paris'de bıraktığı me'mûrîn acabâ Napolyon gider gitmez “Artık bunun avdeti ve Fransa tahtında hükûmeti kâbil olmaz deyib de” zamîrlerinde merkûz olan fesâdı meydana koyarak ortalığı ihlâl ve teşvişe mi çalışmışlardır? Yoksa kalben hilâfında mı bulunmuşlardır? İbtidâ-i tahkîk-i lâzımadan olan hâlâtdan beri ve belki de en mühim ve mu'tenâsı budur.

Çünkü sûretâ emin. Dost bilmem ne gibi görünüb de karşısındakine emniyet hâsıl etdirdikten sonra onun çukurunu kazmak ile uğraşır ve merâmını tervice fırsatçı olur. Bir takım alçak âdemlar arasında Napolyon'un yerinde her kim olursa olsun elbette nefsinin düşmana teslim eylemesi dahâ hayırlı göreceğinde şüphe yok idi!!

Bir kere müteveffâ parisden çıktığı anda ortalık tarz-ı âhire tahvil etdi. O muhabbet, o tarafdâr görünen nankörler kimdi veli- ni'metlerinin izmihlâlâline kalkışdı! Kimi, vazîfesini terk eyledi, kimisi me'mûr ü mükellef olduğu işin zıddını iltizâm eyledi. Biraz evvel lehinde bulunanlar derhâl aleyhinde kıyam: Verdiği ta'limâtın hilâfına hareket olunmağa başlandı kumandanlar sûret-i zâhirde tarafdâr görünüb el altından düşmana tesmim eylediği manevralara dâir ma'lûmâtlar vermeğe başladı, mukaddemâ mükemmel olduğu bildirilen edevât-ı harbiye bilâhire hiç hükmüne girdi. Mühimmât-ı müfteziye vaktiyle ordu mahâlîne irsâl olunmadı askerin fırka fırka dağılmasını münâsib gören cezalara idaresizlik eylemeye yüz tuttu yine bununla berâber bir kere olsun düşmana gelebe eyledi. Sonraları iş bütün bütün değişdi. Ne dost kaldı ne tafdar kaldı hepsinin mâhiyeti meydana çıkararak ne kumaş oldukları anlaşıldı. Nihâyet Sedan Vak'a-i

Faci‘ası zuhûr etdi bunda neticeyi anlayamadı mı? Anladı: Hem de pek iyi anladı. Fakat ne çâre

İş bir kere başa düştü ister istemez sebât ü metânet lâzımdır denilerek müdâfa‘dan geri durulmadı, karşısındaki düşmanın adedi ma‘yetinde bulunan ordunun altı misli olduğu hâlde yine Napolyon uğraşmağı göze aldırdıysa da düşmandan beter olan ceneralleri mu‘âvenet etmedi.

Napolyon (Sedan’da) berâberinde bulunan askeri itilâf ederek nâfile yere kanlarını döküb girmedığı için mi enzâr-ı umûmiyede ithâm olundu? Eğer Napolyon Sedan’dan bir kere çıkıp da düşmanın üzerine hücum eyleyecek olaydı mahv-ı perişan olacağında iştibâh yoğudu, zirâ Almanya veliahdı Prens Şarl iki üç yüz bin nefer askerle karşısında kara kuş gibi bekliyor idi.

Böyle cisim bir kuvvette otuz kırk bin kişi ile muhâkeme etmek kâr-ı âkıl mıdır? Ve bu askere muzafferiyet ü galebeyi hâangi âkıl tasvir eder. Ve mümkün olmak ihtimâli var mıdır?

Bu hâlde mevcud olan askeri girdirmedığı için mi Napolyon şâyân-ı la‘net oluyor? Yoksa bu kadar hâlkı katli‘âmden kurtarmak için cânî gibi olan nâmusunu ayağının altına alıb da düşmanına teslim olduğu için mü?

(Mâ-ba‘dı Gelecek Hafta)

MECLİS-İ HÂS

Dün gece Meclis-i Hâs-ı Vükelâ şeyhü’l-İslâm kapısında içtimâ‘ etmiş.

Mâliye Nâzırı paşa hazretleri Mâbeyn-i Hümayûn’da bulundukları cihetle meclise sâ‘at beşte gelebilmiştir.

SERKÂRNÂLIK ME’MÛRİYETİ

Serkârnâlık me’mûriyeti Atûfetlü Fuad Beyefendi’ye tefviz buyrulduğu haber alınmıştır

TOPHÂNE-İ ÂMİRE CÂNİBİ

Tophâne-i âmire cânibinden Londra’ya sipâriş kılınan elli milyon kartucun (Fişenk) i‘mâlini mu‘âyene eylemek üzere miralay azatlu Aziz Bey’in me’mûr olduğu mesmû‘dur.

PİYANGO SENEDLERİ

Rumeli şimendiferi piyango senedlerinin memâlik-i Osmaniye'nin hiç bir tarafında satılmaması hakkında bi'l-cümle Vilâyât Valilerine makâm-ı sadâr-i ta'tazimâdan emirnâme-i sâmi-i testir olunduğu istihbâr kalınmıştır.

DER-SA'ÂDET

Almanya'da bulunan Saltana-ı Osmaniye Sefirinin me'zûniyet-i muvakkata ile Der-sa'âdet'e gelmek üzere bulundukları ve müddet-i gaybı beylerinde birinci serkâtibi Kara Tudori Arsenaki Bey'in maslahatgüzâr kalacakları işidilmiştir.

LÜBNAN MUTASARRIFI

Cebeli Lübnan Mutasarrıfı Devletlü Rüstem Paşa Hazretleri dünkü gün İstanbul'a vâsıl olmuştur.

Sırac matba'asında tab' olunmuştur.

2.58. (58) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 58 –İstanbul – Cuma – Fî 4 Nisan Celâlî –

Sene 1290 – 6 Safer

ÇOCUKLAR!

Vatan ki insanın doğduğu büyüdüğü yaşadığı öldüğü gömüldüğü yerdir. İnsan olan ona muhabbet ona hizmet onun muhâfazasına gayret etmeğe borçludur insan bu borcu lâıykıyla ödetmek için lüzum olan sermayenin en birincisi okuyub yazmaktır. Çünkü okuyub yazarlar için bütün dünyâ bir ar hükmündedir. Her memleketi eviniz her memleketin ahâlîsini evinizdeki âdemler gibi görmek her hâllerini anlamak isterseniz okumağa çalışın biz de size sizin anlayacağınız sûretde her şeyden haber vereceğiz işte bu haftadan itibaren başladık.

KALFA

SÖZÜN BAŞLANGICI

Çocuklar siz öyle bir zamana yetiştiniz ki eli kalem tutanların hepsi sizin okur yazar uslu akıllı âdem olmanız için en yakın yolları arayıp buluyorlar kolay kolay sözler kullanarak meramlarını anlatıyorlar sizden yalnız çalışmak istiyorlar siz insâf edip çalışmazsanız sonra pişman olursunuz eyvah dersiniz ama ne fâidesi var ki işden geçmiş olur benim bu lakırdılarıma doğrudan doğruya inanın diye size zor etmem babalarınıza büyük kardeşlerinize amcalarınıza dayılarınıza sorunuz eğer öyledir demezlerse o vakit kabâhati bana bulun dahâ ilerisini söyleyeyim mi hısım akrabanızdan okur yazarlara sorunuz ki okuyub yazmağı ne kadar zorlukla öğrenmişler ne kadar zahmetler çekmişlerdir bakınız size ben anladayım onların vakdinde bulunan kitaplar yarısı Arabca birçoğu da acemce sözlerle dolu idi bir sahife yazının içinde bizim dilimizden iki söz bulunmazdı o zamanda çocuklar papağan kuşunun ne söylediğini bilmediği gibi zor hâl ile okuyabildikleri şeylerden bir şey anlayamazlar idi

Belki sizin şimdi üç senede öğrenebildiğiniz bir şeyi onlar on senede on beş senede öğrenebilirler idi.

Tırnaklarıyla yerleri kazıp bağçıvanlık eder gibi dirsek çürüderek bu kadar varabilmişlerdir.

Çekdikleri zahmetleri düşünüyorlar da evladlarını olsun o güçlüklerden kurtarmak için kuvveti kaleme vererek gece gündüz kitaplar yazıyorlar bu zahmetleri çekenlerden birisi de benim çocukluğumda okunduğum şeylerin ne demek olduğunu şimdi anlıyorum da o kadar vaktin boşu boşuna gitdiğine acıyorum.

Geçende Sırac gazetesi yazıcısı bey ile bunun üzerine lakırdı ediyorduk Allah bilir ikimiz bir ağızdan birader biliyor musun çocuklar için çıkan Mümeyyiz gazetesinden ne kadar fâide görüldü? Mümeyyiz kapandı çocukların da bu yolda kazandıkları ma'lûmât o kadarcıkla kaldı. Şunlara bir gazete çıkaralım denildi ve çıkarıldı okuyub yazmanın lüzûmu ve fâidesini anlamak ve lezzetini tatdırmak ve terbiye yollarını bildirmek üzere mekteb kalfası gibi kalfa ismi altında ba'zı şeyleri yazmağı ben der'ûhde etdim.

Başdan buraya kadar yazdığım sözler gibi açık açık lakırdılar ile olmadan geldiği kadar anlatmağa çalışacağım fakat şunu ricâ ederim ki bundan aşağıda yazdığım üç beş satır yazıyı düşünün düşünün okuyunuz anlayamadığınız hâlde okur yazar akrabalarınıza hocalarınıza sorunuz işte o dediğim üç beş satırlık şeyi aşağıda iki hâlka arasına sıkıştırılmış yızılardır.

(Çocuklar bir bağçeye girdiğinizde birçok ağaçlar birçok fidanlar görürsünüz ağaçların kimisi yemişli kimisi yemişsizdir sanki ba'zısı yemiş verir ba'zısı yemiş vermez yemiş vererenlere bağçevanlar tarafından hizmet olunur sulanılır bakılır yemiş vermeyenlere bakılmak şöyle dursun azıcık kalabalık etmeğe başlayınca kökünden balta ile kestirilir. Ağaçların hepside o gördüğünüz fidancıklar gibi fidan imişlerdi büyüyüp ağaç olmuşlardır. Şimdi oturduğumuz memleketler bağçeye büyük insanlar ağaca benzetilirse çocuklar da fidanlara benzer çocuklar okuyub yazmak ile terbiye olarak büyürler ise yemişli ağaçlar gibi sevgili olub makbul olurlar eğer bunun tersine hareketde bulunurlar yani okumaz yazmaz haylazlıkla vakit geçirib çoban gibi büyürlerse yemişsiz ağaçların dalı budağı ve belki kökünden kendisi kesildiği gibi onlar da alçak hizmetler gibi ötede beride nihâyet hamallıkda ve Allah göstermesin en nihayet dilencilikde kalırlar.

Öyle ise insanlar için her şeyden evvel okuyub yazmak lâzım olduğu böyle bir küçük benzedişden anlaşıldı)

Mâdem ki okuyub yazmak insanlar için her şeyden evvel lâzım imiş yine tekrar etdirmeğe bulunur mu ve fâidesini anlatmak için bu kalfa yazılıyor.

Asıl işe başlanmazdan evvel lüzûmu olduğu için bir hikaye yazdım bu hikayeyi de yukarıda iki hâlka arasındaki sözlerim için rica etdiğim gibi dikkatlice okumamızı anlamağa çalışmamızı tekrar tekrar yalvarırım.

HİKÂYE

Vaktiyle okur yazar ve orta hâlde geçinir âdemin biri bulunduğu ticâretten me'mul olunmaz bir hâlde birkaç sene zarfında pek çok zengin olur herifin zenginliği herkese merak olur pek çok kimseler de sebebini sorarlar her kim sorarsa “Nerede bir yazı görürsem onu okumak ve ne demek olduğunu anlamağa dikkat etmek ile kazandım” cevabını alır imiş nasılsa ziyâde sevdiği dostlarından birisi yine bunun aslını sorar zengin yine eski cevabı verir ise de bu âdemin zengine nazı geçtiğinden su'alini tekrar eyler “

Aman efendim bu cevâbınıza herkes şaşırıyor merhamet edinde açıkca söyleyiniz” diyerek bir takım ricâlar ederler zengin bu dostunun ricâlarını kabul edib işi anlatmağa başlar ve der ki “Ey aziz dostum ben her nerede olursa olsun bir satır yazı görsem mutlaka okurum okumadan geçemem şimdi bu merakı anladığımı iyi ise dinle bundan sekiz sene evvel ticaret için filan şehre gidiyordum bir gün akşam üstü ortalık kararmakda iken yol üzerinde ve dağlar içinde bir bir çeşmeye rast geldim su içmek üzere çeşmeye yaklaştığımda çeşmenin üzerinde bir yazı gördüm dikkat etdim meğerse tarih imiş eski merakım muhibbince okudum tarihin ma’nâsında “Bu taşın arkasında diğer bir tarih yazılıdır ki meraklı âdemler okusunlar pek çok haz ederler” gibi şeyler anladım o anda yolumu terk ile taşı kaldırdım sahihen taşın arkasında “Ey merak sahibi âdem bu çeşmenin yirmi adım kadar arkasında ve o doğrulukda üç arşın derinliğinde bir define vardır onu çıkarıb al ve safâ-i hâtır ile ye defineyi çeşmeyi yapan âdem koymuşdur senden yalnız ricâsı şudur ki insaniyetin iktizâ ettiği kadar çeşmenin i’ mârına çalış ve ecdâdına vasiyet eyle” gibi yazılar gördüm tabiki tarif gibi o yeri buldum yeri kazmaya başladım epeyce kazdıktan sonra bir küp dolusu altın buldum paraları aldım evime götürdüm ve güya ticâretten kazanmış gibi yavaş yavaş meydana çıkardım” deyib hikayeyi tek mil eyler.

MAKSAD

Hikâyeden anlaşılıyor ki bir satır yazı okumağa akli olan orta hâlli bir âdem o merakı sayesinde başkalarının hasedini celb edecek kadar bir zenginliğe ermiş insan her terakkî işin sonunu almağa hususıyla okuduğu bir şeyin ne demek olduğu anlamağa ve başdan aşağıya kadar dikkatlice okuyanlar define bulmuş gibi memnun olurlar öyle ise güzelce okumanızı üçüncü defa olarak ricâ ederim.

Şunu dahi ilave etdirmeğe kalfanın vereceği ma’lûmât beş dersden ibâret olacaktır birinci ders “Ma’lûmât-ı lâzıma” ismiyle çocukların en evvel bilmesi lâzım olan birkaç parça şeylerdir.

İkinci ders “İ’tikâdiye” ismiyle dünyâ ve âhirette bizi selamete çıkaran dinimizin en evvelki bahisleriyle büyüklüğünü ve lüzûmu olduğunu bildirecektir. Üçüncü ders ulûmların lüzum ve fâidesini ve mutlaka okuyub yazmak insanların yiyib içmeğe muhtaç oldukları gibi havâyic-i zarûriyesinden olduğunu söyleyecektir.

Dördüncü ders “Tarih” denilen en güzel ilmi herkesin sâına dünyâ kurulalıdan beri insanlar arasında ne gelmiş ne geçmiş ise hepsini bildirecektir. Beşinci ders “Hâtime” olarak çocukları ma‘rifet tahsiline teşvîk edecektir.

İşte bunlar kalfa ağzından çıkar gibi söyleneceğinden ona göre okumalısınız.

BİRİCİ DERS

MA‘LÛMÂT-I LÂZIMA

Yukarıda dahi söylenildiği gibi bu ders en evvel bilinmesi lâzım olan şeyleri sizin anlayacağınız vecihle beyân eder.

SAYMAK VE SAYILARI YAZMAK

Söylenilen sözleri ses işidilmeyecek göz görmeyecek bir uzaklıkta bulunanlara duyurmak ve şimdiki hâlleri zabt edib kıyâmete kadar kalacaklara bildirmek için bu yazdığımız yazılar icâd olunduğu gibi-bir-ik-üç-dört-beş-altı-yedi-sekiz-dokuz-on-yüz-bin nihâyet kadir olan sayılar için şu yazılar kullanılıb başka şekiller yapılmıştır.

Bizim saymak ve sayıları yazmak dediğimiz şey ki hesap kitablarımızda “Ta‘dâd ve terkim” diyerek Arapçasını ta‘rif ederler aşağı doğru yazdığımız şekillerde yazılır: Bir dediğimiz sayıyı şu (1) ve ikiyi şu (2) ve üçü şu (3) ve dördü şu (4) ve beşi şu (5) ve altısı şu (6) ve yedisi şu (7) ve sekizi şu (8) ve dokuzu şu (9) işaretleriyle yazarlar.

Bunlardan başka şu (0) nokta dediğimiz şeye “Sıfır” adını vererek sayıların yazılmasında kullanırlar azıcık dikkat olunursa görülür ki sayılar zâten ona kadar ayrı ayrı isimlerle sayılıb ondan yirmiye daima bir iki üç dört beş ve diğerlerinin ona karıştırılmasıyla on bir on iki on üç diyerek yirmiye kadar. Ve yirmiden sonra dahi böylece bir iki üç ve diğerleri yirmiye kadar karıştırılarak yimi bir yirmi iki diye otuza kadar velhasıl istenilen yere kadar böyle sayıldığından sayılar için icâd olunan yazılar dahi yukarıda yazılmış olan dokuz işaretle bir seferden ibaret olub on yirmi otuz kırk ve yüze kadar sayılar için bir iki dokuza kadar olan yazıların önüne birer nokta koyarak on şu (10) yirmi şu (20) otuz şu (30) kırk şu (40) elli şu (50) altmış şu (60) yetmiş şu (70) seksen şu (80) doksan şu (90) dürlü yazılır.

Ondan yirmiye kadar olan sayıların yazılması için her kaçınıcı yazı yazılmak lazım gelirse evvlâ şu (10) on yazısı yazılıb noktanın yerine öteki yazılmalı. Mesela on beş yazmak için noktanın yerine şu (5) beş rakamını yazmalıdır ki iş bu (15) suretinde

yazılır keza yirmiden yukarısı için dahi şu (20) rakamının noktasın birine murad olunan rakam ve ol âhire yazılıb yüz kadar çıkılır.

Ve keza on yirmi otuz ol âhire rakamların önlerine birer nokta dahâ koyarak yüz şu (100) iki yüz şu (200) üç yüz şu (300) dört yüz şu (400) beş yüz şu (500) altı yüz şu (600) yedi yüz şu (700) sekiz yüz şu (800) dokuz yüz şu (900) vecihle yazılır

Ve yüzden iki yüze üç yüze dört yüze velhasıl onlu ise sağdan ikici noktanın yerine yazılmalı mesela yüz on şu (110) ve yüz beş şu (105) ve yüz on beş şu (115) vecihle yazıldığını ve diğerleri dahi yazılıb iş bu (999) dokuz yüz doksan dokuza kadar böylece yazılır.

Ve yüz iki yüz üç yüz nihayet dokuz yüze kadar sayıların önüne birer nokta koyub bin şu (1000) iki bin şu (2000) üç bin şu (3000) dört bin şu (4000) beş bin şu (5000) altı bin şu (6000) yedi bin şu (7000) sekiz bin şu (8000) dokuz bin şu (9000) vecihle yazılıb diğer sayıların karıştırılması lâzım gelirse yüzlerde olduğu gibi olur.

Elhasıl bu ta'riflerden anlaşıldığı gibi bir sıraya bir çok rakamlar yazılsa sağdan bed'en ile birinci hâneye birler ikinci heneye onlar üçüncü hâneye yüzler dördüncü hâneye binler beşinci hâneye on binler altıncı hâneye yüz binler yedinci hâneye milyonlar sekizinci hâneye onarlı milyonlar dokuzuncu hâneye yüz milyonlar onuncu hâneye milyarlar deniliyor bunlardan ziyadesinin ismi var ise de şimdilik lüzûmu yokdur.

YAZI

Söylediği lakırdıları kağıd üzerinde gösterir bir nev' nakışdır. Bu nakışı bilmek insan için lazımdır.

İşte bu nakışı kağıd üzerine koymağa yazmak ve nakışlara yazı denir yazılanları da görüb lakırdıları anlamağa okumak diyorlar okumak ne kadar lâzım olduğunu mukaddemada söylemiş idim. Burada da yazının lüzûmundan bahsedeceğimdir.

Bakın yazı ne için lâzımdır. Şimdi anlayabilirsiniz ki şu elinizdeki gazete sizin gibi birçok çocuğun elinde bulunuyor yazı okumak sayesinde benim efkârımı onlar da anlıyor. Bir kere düşününüz ki âlemde yazı olmayaydı bu mümkün olur muydu? Haydi diyelim ki bir kalfa nihayet yüz çocuğa meramını anladabilsin. Hâlbuki bu sâ'atde gazete bin beş yüz çocuğa şamatasızca pek güzel merâmını anladabiliyor.

Bu işler heb yazı sâyesinde olmuyor mu? İyice düşünseniz bulursunuz zan ederim.

Alın size? Bir misal dahâ getireyim dikkat ediyor musunuz? Pederleriniz amcalarınızla konuşurken bin bin beş yüz sene evvel olan işleri görmüş gibi söylüyorlar. Ve birisi yok böyle etdi diğeri hayır öyle değil idi diyerek işin içinde bulunmuş gibi hüküm veriyorlar. Biliyor musunuz? Babanız amcanız eski işleri neden biliyorlar? Onların en ihtiyarı nihayet seksen yaşında bulunuyor ey seksen yaşındaki bir âdem nasıl sekiz yüz sene evvelki işi biliyor diyelimki ağızdan ağza işitmişler lakin bir lakırdı ağızdan ağza gele gele nihayet yâ bütün bütün değişiyor yahud hic kalmaz öyle ise bu lakırdıları zabt edici bir şey var derseniz yüz sene evvelki bir işi herkesin nazarında bir görünür ve hâlâ anlıyor işte o zabt eden şey yazıdır yazı olmasa idi ne lakırdılar anlatılabilirdi.

(Bakiyesi Sonra)

COĞRAFYA

Çocuklar “Dünyâ” ne demektir nedir bilir misiniz? Evet! İçinizde bilenleriniz var ise de bilmeyenler de vardır ben de dünyânın ne olduğunu bilmeyenlere anlatmak istiyorum.

Bakınız dünyâ diye bizim gibi bütün insanların oturdukları yere derler memleketimiz olan İstanbul’da görüyorsunuz sayısız ya’ni pek çok evler dükkanlar bağlar bahçeler tarlalar etrafda dağlar denizler ve dahâ bunun gibi pek çok şeyler var işte gözünüze pek ziyade büyük görünen İstanbul dünyânın pek ufacık bir parçasıdır. Ya’ni dünyâ yalnız bizim İstanbul değildir. Mesela yalı köşkü önündeki vapurların birine binib de birkaç sâ’at gitseniz önünüze bir kara gelir deniz kıyısında bir de memleket görürsünüz orada dahâ içeri doğru gitseniz yine bir takım memleketlere insanlara denizlere rast gelirsiniz. Demek olur ki dünyâ pek büyük şey imiş. Ve kara olan yerlerde insanlar memleketler varmış. Lakin bir âdem istek etse de dünyânın her tarafını gezmeğe çıksa bunu başa çıkaramaz ve çok sıkıntılara uğrar işte insanları şu zahmetlere uğratmayarak onda otururken dünyânın her tarafının hâminden heber vermek için bir takım gayretli âdemler çok zahmetlere uğrayarak dünyânın her tarafını gezmişler de kitablar yazmışlar. Ve resimler basmışlardır. Ve yaptıkları kitablara (Coğrafya) adını vermişlerdir. Âdem bu kitablara okuduğu vakit kolaycacık dünyânın her tarafının hâlini insanların ne yolda

olduğunu memleketleri her taraflarda bulunduğunu öğrenmiş olur dahâ iyice anlamak için dünyânın resmini yapmışlardır. Bunlara da (Harita) ve (Atlas) derler ama siz diyeceksiniz ki bu kadar büyük olan dünyânın resmini nasıl yapmışlar. Ve ufak kağıtlara nasıl sığdırmışlar. Evet böyle büyük dünyânın resmini ufak kağıtlara sığdırmak için bir takım yollar bulmuşlar ileride okuyanlarınız olursa ol vakit anlarlar. Ben de şimdiye kadar okuduğum coğrafya kitaplarından öğrendiğim şeyleri size kolayca yazacağım.

(Bakiyesi Sonra)

Sırac matba'asında tab' olunmuştur.

2.59. (59) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 59 –İstanbul – Cumaertesi – Fî 13 Nisan Celâlî –

Sene 1290 – 14 Safer

NUMARA 58 ETFÂLE MAHSÛS BENDİN MÂBA'Dİ

Dinlerseniz birçok misal dahâ söyleyeyim farz ediniz ki babanız dışarıya gitmiş yahud sizden birisi tahsil için başka bir memlekete gitmiş olmasa da babanızı ne hâlde olduğunu anlamak lâzım gelse ne yapar idiniz en kolayı yazı biliyorsanız mektûb yazar ve posta ile gönderir ve cevabını alıb memnun olurdunuz yâ yazı bilmezseniz başkasına yazdırırdınız şimdi kimse yazı bilmez der isek ne yapmak lâzım gelir onu düşünelim. Haydi düşündük düşündük de o en kolay yol oradan gelme birini bulub sormak olduğunu bulduk diyelim ve oradan gelme âdem bulabileceğimizi bulduğumuz sûretde o ne a'lâ yâ bulamaz isek merakımızdan ne oluruz.

Orasını ta'rife hâcet yokdur zan ederim işte anladınız mı yazı lâzım hem de olur olmaz lâzım şeylerden değil çok lâzım çok öyle ise çalışalım okuduğumuz gibi yazı da yazalım. Lakin sakın bundan Bâb-ı Âlî Kâtibi olalım hükmü anlaşılmasın murâdım fikrimizi yazabilecek kadar ikdidâr kazalım demektir.

Yazı insanı geçindirir herbir san'atdan ziyâde para getirir. Dünyâda yazı gibi a'lâ iş yokdur. Yazı insanın adını ahirete kadar akdarır yazı insanı zengin eder. Yazı âdemi meşhur eder.

Bugünkü günde devletden hiçbir para aylık almaz âdemler bilir miki yazı sayesinde paşalardan beylerden a'lâ geçinir herkes ayağına gidiyor yalvarıyor para verib burada bir şey yazdırabiliyor şimdi bir ikisini görüyoruz yakın vakte kadar pek çok muharrirler göreceğiz ki paytonla gezerek dahâ ziyade itibar bulacak. Elhasıl yazı insanı sahihen şereflendirir hakikaten sevindirir bir kere yazı yazınız bir parça kağıd üzerine basılsın herkes okumağa başlasın bakınız ne lezzet alırsınız Allah bilir bir çok yazı değil iki kelimeciği birkaç kişinin elinde görseniz dünyâya sığmayacak kadar olursunuz.

Siz bu hâlleri gördüğünüzde sonra anlarsınız yazı yazmak ne kadar sevdalı bir iş imiş fakat benim murâdım size bu şerefi şimdiden anlatmaktır onun için uzadıya misaller getirdim bununla berâber yine söylediğim şeyler yazının şerefini çok meydana koyamıyor inanınız ki insan için yazıdan başka geçinecek hiçbir şey yoktur illa yazı illa okumalıdır.

Zâbıt ol kâtib ol tüccâr ol bakkal ol saka ol mahâlle bekçisi ol tramvay biletcisi ol ne olursan ol okuyub yazmak lâzım bunlarsız olmaz olmaz dedim â olmaz hâ siz şimdi diyecekseniz ki bizim bakkallar sakalar şunlar bunlar biliyorlar mı evet hakkınız var bilmiyorlar ama ben onlara zâten o isimleri vermiyorum ki onlar âdetâ hamaldır hamal yük taşımadan başka bir şeye yaramazlar

Bakınız size söyleyeyim anlatayım bir bakkal ki yazı bilmez hamaldır çünkü ne aldı ne verdi o kadar kalabalık şeylerin hepsini hatırına tutamaz tutamadığı hâlde ziyan eder haydi ziyan etmesin kâr edemez â bu hâlde yalnız yediği yanına kalır ki hamal da bu demektir işte bunun gibi yazı bilmeyen sâir kimselerin de hamaldan hiç farkı yoktur içinizde hamal olmak isteyen var ise çalışmasın fakat hamallığı iyice göze alsın da öylece haylazlık etsin.

İNSAN

Bütün gördüğümüz hayvanların ve dahâ sâir şeylerin en eşrefi olarak Cenâb-ı Hak'ın bir mahlukudur. Cenab-ı Hak hiç mahlûkuna vermediği nimetleri insana ihsan etmiş ve hayvanatın ba'zısını insanın istirahtı hususuna bir âlet kılınmıştır. Tâ ki murad ehli birini bulub insanlar icrâ-i insânet etsinler.

İnsaniyet denilen şeyi bilmek ve her dürlü borcunu tanımak insanlar için lâzım olduğundan bu iki şeyin ne ile meydana geldiğini bilmek iktiza etdiğinden insanlar evvela bunları öğretme mahâlli olan mektebe sâniyan insanlar yalnız yaşayamayacaklarından bir takımları bir araya gelerek cem'iyetin teşkiline muhtacdırlar.

YAŞAMAK

Bu da başlıca iki şey ile olur. Birisi mutlakâ olması lâzım gelen ve diğeri olduğu suretde pekçok kaidesi görüldür.

Mutlaka olması lâzım gelenler üç şeyden ibâretdir birincisi yiyecek ikincisi esvab üçüncüsü mesken ya'ni evdir ki bu üç şeyden birisi olmasa insan yaşayamayıp ölür.

Yaşamak için fâide olan şey dahi –hıfz-ı sıhhat – denilen şeyden ibâretdir ki kısacacık aranırsa vücûdunu soğukdan ve dürlü dürlü su içmekden ve şunu bunu yemekden ve aklına gelen bir vaktinde ta'âm etmekden. Velhasıl hıfz-ı sıhhat kitablarda yazılı olub kocunması lâzım gelen şeylerden sakınmak vücûda fâidesi olanlarına tamam-ı uyku uymak ve kış günü sıcak yerlerde oturmak temiz urba giymek ve yine o kitablarda icrâsını tenbih eylediği maddeleri yapmakdan ibâretdir.

CEM'İYYET

Burada cem'iyet için dikkat olacak iki şey vardır. Birisi sebab-i lüzûmu ve diğeri neden ibâret olduğu.

CEM'İYYETİN SEBEB-İ LÜZÛMU

Yaşamak için lâzım olan yiyecek esvab mesken gibi başlıca üç şeyin tedârîki yalnız bir insan ile olamadığındandır çünkü bir insan bu üç şeyden birine bilfarz yiyecek tedarikine kalkışsa en evvel ekmek yapacak. Ekmek yapmak için.

Evvelâ tarlaları sürmeğe iktizâ eden birçok âlet tedârik etmek.

Sâniyen tarlayı sürmek.

Sâlisân tohum ekmek.

Râbian hâsılatı toblayıb dânelendirmek.

Hâmisân değirmen yapmak.

Sâdisân un hâline getirmek.

Sâbian fırın yapmak.

Sâminan pişirmek veliyyûlahere lüzûmlu şeylerin yapılmasına muhtacdır ki bunları bir âdem azdan aza iki senede yaptığı farz olursa acabâ bu iki senede o âdem ne yer ve ne içer ve ne giyer ve nerede yatıp kalkar. Yok birbiri ardı sıra ya'ni lüzûmu olanı

ve dahâ sonrakini yapar deniyorsa bu hiç olmaz. Çünkü tarlayı sürerken yiyecek ister. Hâlbuki yiyecek yukarıda yazdığı gibi ancak iki senede tahsil olunabileceğinden merkûmun iki sene aç çıplak evsiz durması lâzım gelir ki bu mümkün değildir. İşte bu sebeplerden insanlar bir araya gelib cem'iyet teşkil ederek yaşarlar.

Bakiyesi Sonra

BAĞDAD VİLÂYETİ

Süleymâniye sancağı mutasarrıflığı Bağdad vilâyeti dîvân-ı temyiz re'isi sâbık azatlu İzzet Efendi'ye tefviz buyrulmuştur.

RÜTBE

Meclis-i ticâret-i a'lâmât baş kâtibi azatlu Bekir Bey'e rütbe-i sâniyen sınıf-ı mütemâyizi.

Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliye havale cem'iyeti zabıt kâtiblerinden azatlu Tevfik Bey'e rütbe-i sâniyen sınıf-ı mütemâyizi tevcih buyurulmuştur.

İNŞA'AT-I UMÛMÎYE KUMPANYASI

Saray-ı hümayûn kalfası atufetlü Serkiz Beyefendi Hazretleri ba'zı bankerler ile berâber bir inşa'at-ı umûmiye kumpanyası te'sis eylemiş ve mezkûr kumpanyaya Boğaziçi'nde altı kıt'a buhar ile hareket eder bir fabrika inşâsına ruhsat i'tâ buyrulmuş olduğunu (Levant Herald) yazmıştır.

MÛLÂKÂT

İsveş ve Norveç Sefiri Mösyö (Aranhof) Bâb-ı Âlî'ye azîmetle zât-ı hazret-i vekâletpenâhi ile mülâkât eyledikleri haber alınmıştır.

İRAN SEFİRİ

Saltanat-ı Seniyye'nin İran Sefiri Münif Efendi Hazretlerinin (Tiflis'e) muvâsalat eyleyib mahâl-i me'mûriyetlerine müteveccihen azîmet eylediği ihbâr-ı telgrafyadandır.

RUSYA TEB'ASI

Memâlik-i Osmaniye'de mukîm bi'l-cümle Rusya teb'asını istediği hâlde devlet-i müşârünileyha tâbi'atından ihrâc eylemek üzere Ceneral Ağnatiyef'e me'zûniyet

verilmesini mütezammın Prens Gorçakof tarafından Meclis-i Vükelâ'ya bir lâyiha i'tâ olduğunu mahâl-i evrâkında görülmüşdür.

SELANİK DEMİRYOLU

Selanik demiryolunun hitâm bulan köprülü terîki bu kere küşâd olunarak araba katârlarının işlemeye başladıkları mahâl-i havadisindendir.

GİRİD'DE GÜMÜŞ MADENİ

Girid'den yazdıklarına göre cezîrenin bir tarafında bir gümüş madeni zuhûr ederek ahâliden ba'zıları imtiyâz istihsâliyle işlemek için Nafi'a Nezâreti'ne mürâcat edeceklermiş.

SÛDE TERSÂNESİ

Sûde tersânesinde bir mahâl-i hafr olunurken birtakımı Yunan-ı kadîm ve birtakımı Selanik ve Girid Pâdişâhları nâmına mazrub meskûkâtdan olduğunu mahâlinden yazıyorlar.

BAĞDAD

Bağdad'dan (Pesterloid) gazetesine keşide olunan bir telgrafnâme ma'iline nazaran mahâl-i mezkûre yirmi dört sâ'at aleltevâli yağmur yağb valilere mahsûs olan konak ile telgraf merkezinin yıkılmış olduğu anlaşılmıştır.

ASYA VASATÎ HAVÂDİSİ

(GAZET DE ZETERANCER) DE GÖRÜLEN BİR TELGRAFNÂMEDİR)

Rusya devleti tarafından Hive Hânlığı üzerine sevk edilecek ordunun mühimmât ve edevât-ı harbiyesi ikmâl edildiğinden bu günlerde yola çıkarılacaktır bu ordu üç koldan a'zâm edilecek ve üçü de Hive hudûdunda birleşecektir. Kafkasya ile Oranburg'dan sevk olunacak fırkalar hareket etmiştir.

Rusyalı mühimmât-ı harbiyenin nakli için Kırgızlardan beygir ve deve tedârik etmeği tasmîn eylemiş ise de Kırgızların Hivelilerle ittifâk etmesi cihetiyle muvaffak olamamıştır. Kırgızların böyle bir zamanda Hivelilerle ittifâkı ve Rusya mutâlibine müsâ'ade etmemesi mezkûrların belini bükdüğünden ordunun sevki mühimmâtı nakle kifâyet edecek mekârî tedârikine kadar te'hir olduğunu envalid Rus rivâyet eyliyor.

(GAZET DE ZETERANCER) DE GÖRÜLEN DİĞER BİR FIKRADIR

Aralos nâm mesku gazetesi diyor ki Hive Hânı memleketinin asâyiş ve selâmetini arzu ederse Rusya devletinin o emrine inzibât ile memleketi Kazak atlılarına pâmâl etdirmesin Avusturya gazetelerinin mütâla'âtı Hiveliler Rusya'nın Kazak süvârileriyle harblerini pek a'lâ müşâhede eylediklerinden Moskolar Kazak atlısını görmeyen başka bir millet bulsunlar da onlara peşkeş çeksinler.

MUSUL

Musul ve civârında âsâr-ı atîka taharrî eylemek üzere ol tarafa giden Mösyö (Coresemyih) n Londra'ya çekdiği bir kıt'a telgrafnâmesi ma'iline nazaran mûmâileyhin şimdiye kadar âsâr-ı mezkûreden bir hayli şey keşif eylediği anlaşılmıştır.

MOSKOV ADÂLETİ

Lehistan'dan Avrupa'nın garb taraflarına karar eden politika mütehammilleri hakkında imparatorun i'lân olunan afv-ı umûmisine aldanarak vatanlarına avded eden Lehlileri Rusya hükûmeti birer bahâne ile müebbeden Sebra'ya nefy etmekte imiş.

Hatta Lehistan prenslerinden olarak afv-ı umûmi üzerine Rusya'ya avded eden (Boranski) ve (Kazmirski) ve (Zoraveyski) nâmında üç zât ikâmet etdikleri Oranburg şehri mahkeme-i cinâyetine celb ve asılsız birer şey'ele ithâm edilerek Sebre iclallerine hüküm edilmiş. Merkûmunun en büyük kabahâtleri Lehistan da asil-zâdegândan bulunmaları imiş!

Rusya devletince düvel-i müttehâbe karşı ahd-ı şikestelikde bulunmak eski bir kâ'ide idi. Şimdi de teb'asına karşı afv ve ihsânı bir desîyse-i sî'e derecesine tenzil eyledi.

POLİTİK

Prag'da tab' olunan (Politik) nâm gazeteyi beş yüz bin florine birisi satın aldığı gibi eski sahibini de sekiz bin florin mukabilinde muharrir tayin etmiştir.

TEDÂRİKAT-I HARBİYE

Rusya gazeteleri Hivelilerin vukû'a gelen tedârikat-ı harbiyesini İngiltere devletinin eli altından yapıldığını yazıyorlar.

Vak'â hayli seneden beri devlet-i müşarünileyha tüccârı Türkistan'ın her bir tarafına esliha ve edevât-ı harbiye sattıkları inkâr olunamayacağı gibi Hindistan'ın

miftâh-ı makâmında olan Hive'yi dahi menâfi-i zâtiyasi için vikâye eylemesi kâbil olduğunu (Deloniyoz) yazmıştır.

DELOTELGRAF GAZETESİNİN HAVÂDİSİDİR

Hive üzerine sevk olunan Rusya askerinin üzerine Kırgızlar tarafından bir fırka askeriye'nin gönderildiği Londra'da basılan (Delotelgraf) nâm gazetenin oradaki muhabirinin yazdığı havâdisdendir.

AVUSTURYA GAZETELERİNDE YAZMIŞTIR.

Rusya bankerlerinden ba'zıları iki milyon ruble sermâye ile Karadağ kinezinin makarr hükûmeti olan (Since) de bir banka küşâd eylemek niyetinde oldukları Avusturya gazetelerinde mahkûdudur.

VİLADİMİR

Rusya İmparatoru'nun Papa hakkında olan hüsn-i teveccühünü mahdumu Grandük (Viladimir) müşârünileyh tebliğ etmiştir.

İNGİLTERE MÂLİYE NÂZIRININ BİLDİRİSİ

İngiltere mâliye nâzırı geçen 72 senesi masârıfâtının yükünü 5,894,770 liraya bâliğ olub 73 senesi vâridâtı 76,617,000 lira olduğu gibi masârıf dahi 71,881,000 liran ibâret olacağını parlamentoya bildirmiştir.

VİYANA'YA AZÎMET

İngiltere Veliahdı Prens Devogal mâh hâlin 24'üncü günü eyleyeceği ihbâr-ı ahiredendir.

İNGİLTERE İLE AMERİKA DENİZALTI

İngiltere ile Amerika arasına vaz'olunan denizaltı kırk dört milyon sekiz yüz yetmiş beş bin frank masrafla vücûda gelmiş ve Fransa hükûmetinin temdid ettiği (kablo) ise otuz milyon frank masrafla hitâm bulmuştur. İngiltere devleti bu telden senevi te'âtî olunan tahrîrât-ı telgrafya ücretinden dört milyon altı yüz on iki frank hâsılât olub hissedârâne yüzde on iki frank temettü vermiş ve Fransa'nın hasılâtı ise beş milyon dokuz yüz bin frangı mütecâviz bulunduğu hâlde o dahi ancak yüzde on iki frank temettü verebilmiştir.

Gelelim şark deniz teline bu hattın inşâsında kumpanya seksen dört milyon dokuz yüz yirmi bin frank para sarf edib hâlbuki senevi iki milyon beş yüz elli bin frankdan ziyâde hâsılât olamadığından hissedârına yüzde üç veya iki buçuk frank temettü verebildiğini (Ekonomi) nâm gazete yazıyor.

FRANSA TOP-HÂNESİ

Fransa top-hânesinde dökülüb (Kale) nâm mahâlede tecrübe olunmak üzere götürülen iki kıt'a kuyrukdan dolar topun beheri sekiz bin kilo sıkletinden olarak yetmiş bir kilo gülle attığı ve bir atışda yetmiş beşer franklık eczâ ile ihrâk eylediği Fransız gazetelerinde görülmüşdür.

RUTER HEVAS

Mareşal Baza'nın bu günlerde muhâkemesine pek aşırı i'tina olunmuş ve fakat bu muhâkemenin ne vakit hitâm bulacağıyla mûmâileyh hakkında ne yolda mu'âmele edileceği ve teşkil edecek Dîvân-ı Harb'in kimlerden mürekkeb olacağı bilinmemekte olduğu ve mûmâileyhin evrâk-ı istintâkıyla Şûrâ-yı Ümmet'e takdim olunarak müzâkeratına başladığı cihetle bundan böyle gerek hâriciye vuku bulacak muhâberâtına ve gerek Sırbistan'a hareketine muhâlefet edilmemesi için şûrâ-yı mezkûr tarafından mahsûsan emir verildiği Ruter Hevas kumpanyasının Versay'dan aldığı bir telgrafnâmeden anlaşılmıştır.

MUHARRERÂT-I RESMİYESİNİ

Avusturya devletinin muharrerât-ı resmiyesini hâvî olan kırmızı kitabı neşr olunub d+ağıdılmışdır.

LEVANT HERALD'DA GÖRÜLMÜŞDÜR

Prens (Osteri) eyyâm-ı ta'tili Fransa'da geçirmek üzere Paris'e azîmet etmiştir.

Fransa Cumhuru Sefîri Mösyö (Voke) geçen cumaertesi günü Bâb-ı Âlî'ye azîmetle Hâriciye Nâzırı Paşa Hazretleriyle mülâkât etmiş ve Fransa hükûmetinin Süveyş Kanalı hakkında olan efkârını dahi müşârünileyh hazretlerine arz ve tebliğ eylediği Levant Herald'da görülmüşdür.

CENOVA EŞKIYÂSI

İtalya'nın Cenova eyâletinde zuhûr etdiği mütevâtır olan eşkiyânın asıl olmadığı mahâlî havâdisindendir.

ESİRÂNIN HÜRRİYETLERİ

İspanya Cumhuru'nun Portoriko'da bulunan esirânın hürriyetlerini tasdik etmesinden dolayı Amerika Cumhuru İspanya heyet idâresini tebrik eylemiştir.

TİMES YAZIYOR

İngiltere Devleti'nin yetmiş üç senesi bütçesince görülen iki yüz doksan bir bin lira fazla vâridât-ı cihetle vergiden ba'zılarının tenziline karar verildiğini Times yazıyor.

PERUKOPOS

(Perukopos) n Kudüs patrikliğine ta'yin olunması mûcib olacağı için Yunan gazeteleri Fener patrikine beyân-ı teşekkür ediyorlar.

BEYOĞLU'NDA YANGIN

Mah-ı hâlin on birinci çeharşenbe günü sâ'at dokuz raddelerinde Beyoğlu'nda Ağa Cami-i Şerifi nâm mahâlde Kara Kahya ta'likâtında İbrahim Bey'in sakin olduğu kargir hânesinin üst katından kazâen ateş zuhûr ederek bir tarafa sirâyet etmeksizin yalnız hâne-i mezkûr muhterik olduğu hâlde basdırılmışdır.

TEGRAF

FRANSA

Paris 9 Nisan

(Liyon) Şehri Belediye meclis a'zâları istifa etmişlerdir.

Paris 9 Nisan

Müebbed komisyon Şûrâ-yı Ümmet'n ta'dil müddetinde beher cumaertesi günü akd ve tecemmiu eyleyecektir.

SÜVEYŞ KANALI'NDAN

Paris 9 Nisan

Kumpanya ayın beşinde 7 Temmuz tarihiyle müverrah olan hisse senedâtına on iki frank elli santim vereceğini i'lân ediyor.

Hisselerin fi'atı terakkî edib 471 franga kadar çıkmıştır.

SIRBİSTAN

Belgrad 8 Nisan

Reis-i meclis (Belaznavac) n vefâtı üzerine umûm-ı heyet me'mûriyetlerinden istifa etmişlerdir.

Yarın prens Milan heyet-i hükûmeti teşkil eyleyecek re'isi intihâb eyleyecektir.

YUNAN

Atina 8 Nisan

Amerika Cumhuru'nun (Vabah) nâm fırkateyni derûnunda Cumhur-ı mezkûr Kaylos kumandanı bulunduğu hâlde Şire'ye gelmiştir. Kusûr gemiler gelmemiştir.

2.60. (60) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 60 –İstanbul – Pazartesi – Fî 14 Nisan Celâlî –

Sene 1290 – 16 Safer

TEVCİHÂT

Hüdâvendigâr Vilâyeti Valiliği Trabzon Valisi Sâbık Atûfetlü Galib Beyefendi Hazretlerine

Şûrâ-yı Devlet A'zâlığı Roma Sefir-i Sâbık Atûfetlü Fotiyadi Bey Hazretlerine

Dîvân-ı Muhâsebât-ı Mâliye A'zâlığı Amasya Mutasarrıf-ı Sâbık Sa'âdetlü Asaf Paşa Hazretlerine

Trablusgarb Vilâyeti Defterdarlığı Dîvân-ı Muhâsebât-ı Mâliye A'zâsı'ndan Sa'âdetlü Hakkı Beyefendi'ye

Matbû'ât İdâresi Tab'hâne-i Âmire Müdürü Sâbık Sa'âdetlü Nezhet Efendi'ye
 Selanik Vilâyeti Defterdarlığı Trablusgarb Defterdarlığı Sâbık Sa'âdetlü Sâbık
 Nazif Efendi'ye

İkinci Ordu-yı Hümâyun Tahrirât Müdürü Azatlu Şevket Bey'e Rütbe-i Seniye
 Sınıfı Mütemâyizi

Matbû'ât Müdüriyeti Mu'avinliği Azatlu Mahmut Şevki Efendi'ye
 Buyrulmuştur.

TERAKKÎ'DEN ALINAN HABER

Evvelki günü baron (Husman) n mâbeyn-i hümâyuna giderek hâkpây-ı
 şahâne'ye yüz sürdüğünü Terakkî'de okuduk.

PETERSBURG SEFİRİ KAMİL PAŞA

Saltanat-ı Seniye'nin Petersburg Sefiri Kamil Paşa Hazretleri Beyoğlu'na
 azîmetle Rusya Elçisi Ceneral İgnatiyef'e bir vizite vermiş ve mûmâileyh dahi
 müşârünileyhin konağına gelerek i'âde-i vizite eylemiştir.

TERAKKÎ RİVÂYET EDİYOR

Bâb-ı Âlî cânibinden İran teb'asının hukuk-ı şahsiyelerine teba'aisine gibi
 mu'âmele kılındığından bahisle İran Sefiri tarafından Hâriciye Nezâreti'ne bir kıt'a
 teşekkinâmenin irsâl olunduğunu Terakkî rivâyet ediyor.

ŞÛRÂ-YI DEVLET

Şûrâ-yı Devlet A'zâsı'ndan Sa'âdetlü Ziya Beyefendi Hazretleri ile Ahkâm-ı
 Adliye Hukuk Dairesi A'zâsı'ndan Sa'âdetlü Rıza Beyefendi Hazretlerinin beşer bin
 guruş ma'âş tahsisıyla me'mûriyetlerinden afv buyruldukları işidilmiştir.

OSMÂNÎ BANKASI BÜYÜYOR

İ'tibâr-ı Umûmi-i Osmânî Bankası tarafından Galata'da Vivede Caddesi'nde iki
 kıt'a arsa alınarak ebniye inşâ kılınacağı istihbâr olunmuştur.

KAMANTU BAZİRGAN

Geçende Paris'de vefât eden meşhur Kamantu Bazirgan'ın na'sı bugün
 İstanbul'a getirilerek mahâl-i mahsûsuna defn olunacağı haber alınmıştır.

MISIR

Hidiv-i Mısır Hazretleri'nin harem-i muhteremeleri nefer'âtından ba'zılarını İstanbul'a getirmekte olan kyom nâm vapur Ça'âk Kal'ası'nda Na'raburnu nâm mahâlde karaya oturmuş ise de buradan gönderilen Mısır kumpanyası vapurlarıyla Avusturya Luid kumpanyası vapurlarından İris nâm vapurun ihtimamıyla yüzdürüldüğü mesmû'dur.

KARLOS

Dün (Karlos)n ikâmet eylemekde olduğu (Babion) nâm kasabayı terk ederek Fransa toprağından çıkması hakkında dâhiliye nâzırı tarafından yazılan tahrîrât-ı mahsûsayı aldığı gibi ma'iyetinde iki bin kadar başı bozuk asker i mevcûduyla berâber İspanya'ya geçmiştir.

FRANSA POLİTİKASI

Birinci Napolyon'un taht-ı imparatoruya kamuduyla zaman-ı idâreyi yedi müstakilesine aldığı bin sekiz yüz dört senesinden bin sekiz yüz on dört senesine kadar Fransa ve müttefikası devletlerin bu on sene zarfında meydân-ı muhârebede bıraktıkları ve fiyât-ı adedi üç buçuk milyon nefere bâliğ olub yalnız Fransız olarak bir milyon yedi yüz elli bin kişi telef olduğu zâhire çıkmıştır.

Devlet müşârünileyhânın harb eylediği hükûmetlerin telefâtı alettahmin üç buçuk milyon ad bulunduğu suredde bu hâlde yedi milyon nüfusun birkaç haris hükümdarın keyf-i mâyeşen hareketinden rah ademe gönderildikleri anlaşılıyor.

Fransa Leynin Bala'da olunan telefâtına Crime gavgasındaki elli üç bin yedi nefer dahi zamm olunmalıdır.

Bu gavgaların dokuz milyar masrafı ve kû'a gelib hükûmet-i sâirenin ne mikdar olduğu meçhûl bulunmuştur.

Fransa'nın telefâtı bu on sene içinde birbiri üzerine beher sene yüz yetmişer bin kişi demek olmağla bu bâbda Napolyon'un asrını ileride tarihte mütâla'a edenler Fransızlar için bu zamanın ne sûretle mağmûm ü me'yusâne geçirildiğini anlayacaklarından istibâh yokdur.

(Pey'i)

BALON UÇURMAK FENNİ

Balon uçurmak fenninde yed-i tülâsı bulunan bir Amerikalının 268,000 kadem gaz isti'ab eder. Bir balon vâsıtasıyla yakında Bahr-i Atlantik'den mürûr edib Amerika'dan İrlanda'ya seyâhat edeceği ve bu seyâhati rüzgarın müsâ'adesine göre on yedi sâ'atden nihâyet iki buçuk gün içinde icrâ edebileceğini gazetelerle i'lân etdirmiştir.

DOKUZ ŞEHİR

Dünyâda kesret nüfûsu cihetiyle işâline fâik dokuz şehir bulunub bunlardan Londra üç milyon iki yüz elli bin ve Çin'de vâki' Soçau iki milyon ve Paris bir milyon sekiz yüz bin ve Çin mabhatı olan Pekin bir milyon altı yüz bin ve yine Çin'de kâin Kanton ve Siyanoğtan ve Çançao birer buçuk milyon ve Der-sa'âdet bir milyon yetmiş beş bin nüfusu hâvî oldukları ba'zı Almanyalıların tahkîkât vâk'asından müstebândır.

POSTA VAPURU

İngiltere'den Amerika'ya işleyen posta vapurlarından altı yüz bargir kuvvetinde bulunan Atlantik nâm vapurun Amerika sevâhilinde kayaya çatub paralanmış olduğu ve derûnunda bulunan bin otuz sekiz nefer yolcu ve tâifeden yalnız üç yüz neferin sâhil-i selâmete vâsıl oldukları Londra gazetelerinde görülmüşdür.

CEM'İYYET-İ UMÛMİYE

Erbâb-ı san'atın ameliyât ve mutera'ât-ı vâk'alarını taklidden vikâye için mü'esces olan patente usûlünün beynelmilel siyâk vâhid üzere ceryânı esbânın ittihâzı zımnında icrâ-yı müzâkerât etmek üzere memâlik-i müctemi'an Amerika Re'is-i Cumhuru tarafından vukû' bulan teklif üzerine gelecek ağustos esnasında Viyana'da bir cem'iyet-i umûmiye akd ve teşkil olunacağı rivâyet olunuyor.

KARLIST EŞKİYESİ

Karlist eşkiyesinin tasallutundan himeye olunmak üzere İspanya demiryolları kumpanyası Hükûmet-i Cumhuriye'ye bir kıt'a istid'â takdim eyledikleri ihbardandır.

İNGİLTERE

İngiltere hotellerinden birinde çend gün ikâmet etmiş olan bir şahsa hotel sahibi masraf pusulasını ibraz etdikde şahıs-ı merkûm parası olamadığı bilâ-i'tizar ifade etmesi üzerine derhâl hotelden çıkıp gitmesine dâir vukû' bulan emir ve ısrara cevaben âriyyet

olarak takınmış olduğu bacağını çıkarıp atmış ve bacaksız kalmağla bulunduğu mahâlden bir adım öteye gidemiyeceğini beyân eylemiş olduğundan hotel sahibi merkûmu bir hamala yükleyib sokağa atmağa mecbur olmuş imiş.

GLADİSTON

Dün (Falos) için Londra’da toplanılan i’ânenin parlamentoda Başvekil Lord (Gladiston) dün vukû’ bulan su’al üzerine “Toplanılan paradan ma’lûmâtım olduğu gibi bunun kavanin müessesemize dokunur yeri olmadığından bu para eşkıyanın icrâ-i şekâveti için toplanılıb ancak tayişlerine medâr olub açlıklarından telef olmasın maksadıyladır” diyerek cevap verdiği gazetelerde muhakkaktır.

FRANSA İLE ALMANYA DEMİRYOLU

Fransa ile Almanya arasında vâki’ (Alb) nâm cibâlin tahtına yapılan demiryolu tünelinin hafrında çalışan ameleden beş neferi geçenlerde bu dağdan her nasılsa ayrılarak zemine düşen altmış metre murabba’ında bir kayanın altında kalıb telef olduklarını mahâlinden gelen gazeteler yazıyorlar.

ALB NÂM DAĞIN ALTINA YAPILAN DEMİRYOLU TÜNELİ

İtalya ile Fransa arasındaki (Alb) nâm dağın altına yapılan demiryolu tüneli için sarf olunan barutun miktarı bir milyon klogram olub bunun beheri dörder gram olarak kartuç yapıdırılarak tüfenk ile atılması lâzım gelse kartuçun adedi iki yüz yirmi üç milyona bâliğ olacağından yevmi Ellişer bin tüfenk atıldığı hâlde on üç sene imtidâd eyleyeceği anlaşılıyor.

Bu tünelin harfinde çıkarılan taş sekiz yüz metre murabba’-i mahâlî isti’âb edeceği gibi derûnuna yapılan kemere yüz yirmi bin metre murabba’-i arzı dolduracak kadar yontulmuş taşla on altı milyon fevc-i vaz’ olunmuştur.

Bu hâle nazaran bu kemer yapılmayarak had-ı müstakim üzerine bir duvar inşa olunması iktiza etse idi (Suse) nâm mahâlden (Floransa) ya değin [1] mükemmel kargir bir duvar yapılabileceği ve mezkûr tünelde ki taşları kırmak için sekiz milyon beş yüz bin yere lağım delinerek beş milyon beş yüz bin metre tünelde fetîle kullanılması bu kere bir ehl-i merak tarafından tahkik olunarak neşr olunmuştur.

KÜRENİN

Vâk‘â herkesi bildiğinden döndürmek ve gördüğünden ayırmak müşküldür lakin refah ve rahat ve selâmet ve sa‘âdeti icâb eder esbâb meydanda iken o esbâba teşebbüs etmemek dahi kâr-ı akıl değildir buralarca kürenin nice nice vesâit zâhire-i refâhiyeye tercih edildiğine bir çok delil var ya? Cümleden birisi de Seyhân Nehri’dir ki bu kemal-i cesâmetle Adana’nın hâneleri önünden akıb gittiği hâlde Adana’da en büyük ihtiyacı su ihtiyacı ve ahâlînin suya para vermeyenleri en fakir ve muhtacı olup onlar da nehirden su almak için yılda birkaç kişi telef olur ve bu zarûret öteden beri çekilir iken kürenin buna bir çâre düşünmekden büyük mazereti olur kürenin refâhı tercih edildiğine bundan başka delil aranır mı?

Hele şükürler olsun şu zaruretin hükûmetce taharri edilen esbâb-ı indifâ‘iyesi cilvenümâ-i zuhur ve nehirden bağ câmi‘ şerifine kadar yapılan dört beş çeşmenin sularıyla ahâlî sîrâb-ı zülâl server olmuş ve bu suyu nehirden alan makinenin san‘at ve metâniyetle yollarının der-kar olan salâbetine göre bu asrın devamında şüphe olmadığı gibi bir taraftan da çeşmeler ta‘daddâd ederek inşallah memleketin her tarafında sular ve çeşmeler bulunacağı der-kar bulunmuştur.

İşte kürenin refah ve rahatı istilzâm eden esbâbın taharrîsindeki fark şimdilik şöyle bir bir hân bedîh-ül ceryân ile kendini gösterdi yemine te‘âlî edille-i sâiresini de hükûmetin hamiiyetiyle ahâlînin gayret ve mu‘âvenetinden bekleriz.

(Seyhân)

[1] Bu bir Antalya eyaletindendir.

TELGRAF

AVUSTURYA

Viyana 9 Nisan

Borsa tenzil etmiştir.

Macaristan Meb‘ûsanı tarafından ta‘yin kılınan komisyon Harbiye bütçesinden yedi milyon florin tenzil etmiştir.

Avusturya Hükûmeti tarafından Sırb Knezi Prens Milana İstanbul'a azîmetinde hakkında ihtirâmât-ı fâika icrâ kılınacağına dâir te'minat verilmiştir.

Bugün borsa kapalıdır.

Avusturya ile Rusya devletinin mu'âmelâtı-ı habb ve müsâlemet üzere câri olduğu buraca bâd-ı memnuniyet olmaktadır.

2700 nefer makinist ta'dil-i hidmet etmiştir.

FRANSA

Paris 9 Nisan

Rumeli demiryolu eshâmı yüz yetmiş üç frank yirmi beş santimdir.

Keza 10 Nisan

Mösyö (Re Moze) nâmezâcdır.

Keza 11 Nisan

Rumeli demiryolu eshâmı yüz yetmiş üç frank yetmiş beş santimdir.

Reis-i Cumhur şimdi politika-i hâriciye ile tevaggul ediyor. Mösyö (Evlozaga) İspanya sefâret me'mûriyetiyle burada kalmıştır.

ALMANYA

Berlin 9 Nisan

İmparator Kelyum ma'iyetinde Prens Bismark ve Filed Marşal Moltek ile birçok yaver vesaire bulunduğu hâlde ayın yirmi beşinde Petersburg'a azîmet eyleyecektir.

İTALYA

Roma 9 Nisan

Papa'nın hastalığı gittikce istidâd eylemekdedir ileride belki irtihâl eder efkârıyla Moyö (Altonelli) cümle kardinallarını burada tevkif etmiştir.

Papa Katolik me'buslarından birçoğunu nezdine kabul eylemiştir.

İNGİLTERE

Lodra 10 Nisan

Açıkca her dürlü suhûlet mevcut olub iskontonun tebdil ettiğine dâir olan havâdis esassızdır.

ÇİN

Hokkon 10 Nisan

Japonya hükûmeti Kafta Adayana icrâsı hakkında imtiyâz i'tâ edib mahbus olan Hristiyanları dahi tahliye eylemiştir.

İSPANYA

Madrid 10 Nisan

Karlistler (Poiyiserda) yı muhâsara edib gülleli topla döğmeye başlamışlardır.

Poiyiserda 10 Nisan

Ceneral (Sabal) poterol ve gülleli topla şehri döğmeğe başladı.

Keza 10 Nisan

Muhâsarada bulunanlar Ceneral (Sabal) askeri üzerine hücûm ederek geriye sürmüşlerdir.

RUSYA

Peterburg 10 Nisan

Hive Hânı'nın teşvikiyle (Kırgız) ve (Mangoşlak) kabainin zuhûra gelen ihtilalleri berteraf edilmiştir.

Keza 11 Nisan

Mösyö (Katakof) Rus devletini (Panslavizm) ittihâdı tarafdarlığından vazgeçtiğini beyân edib bu ittihâdın memâlik-i Osmaniye'de intisârı sevdasından dahi vâriste olduğunu neşr ediyor.

MEMLEKETEYN

Bükreş 11 Nisan

(Sinnen) Eşya terhiniyle para karz edecek olan bankanın teşekkül ve küşâdını tasdik etmiştir.

SIRBİSTAN

Belgrad 10 Nisan

Mösyö (Resetiş) e yeni kabine tunen teşekkil-i ihâle olduğunu (Avonir) ya'ni İstikbal nâm gazete yazmıştır.

Sırbistan'ın Saltanat-ı Seniyye'ye i'tâ eylediği mahsûsâtını ifade bir vakitte terdid eyliyemeyeceği gibi bu tahsîsâtın verilmeyeceği hakkında tevâtır bulan sözün asıl ve esâsı olmadığını derç ediyor.

Belgrad 11 Nisan

1853 Serbest taraftarlarının kabine teviye dâhil olmamalarını reis-i heyet Mösyö (Resitaş) kendilerine beyân ederek dâvet eylemiştir.

YUNAN

Atina 11 Nisan

Kraliçenin Petersburg'a azîmeti gelecek temmuz ayına bırakılmıştır.

NUMARA 59 ETFÂLE MAHSÛS BENDİN MÂ-BA'DI

CEM'İYYET

Yiyecek tedarik edenler esvâb ve mesken yapanlara yiyecek verib esvâb ve mesken alırlar ve ötekiler dahi lâzım olan şeyleri birbirleriyle değiştirerek levâzımâtlarını ikmâl ederler.

Fakat bu mübâdele-i keyfiyeti lâyıkıyla icrâ etmek için (Sikke) yani para icâd olunmuştur ki herkes yaptığı şeyi satıp para alır ve aldığı para ile yiyecek mesken esvâb ve dahâ sâir lüzûmlu olan şeyleri alıp yaşamaklığı teshil ederler.

Cenab-ı Hak'ın birliğini ve ne yolda ibâdete müstehak olduğunu ve taraf-ı Rabbani'sinden gönderilen Peygamberânın ahvâliyle onlara olacak ta'zimi ve şeriatlerini ve ana ve babaya ne sûretle hürmet ve bi'l-cümle büyüklere ne güna ri'âyet olunması ve

emsal ü akran ile teveccühle geçinib onların kardaşlık hakkına nasıl ri‘âyet olunacağını bildirici velhâsıl insan dünyevi ve ahiri aziz kılıcı bir terbiye-hânedir.

İş bu mahâlde insanı dünyâda herkese sevdirecek yollara ve ahirette muhterem kılacak tarîkler öğrenilir. İnsan alim olur cahillik sıfatından kurtulur ise de mekteplere devam ister yoksa vakit azizini hususıyla çocukluk zamanını hadeden aşırı oyun ve safâhat ile geçirib ihtiyârlığıyla bir şey hâsıl olmaz devam ister vesselam

YİYECEK

Yiyecek denilen şey yemek ve içmek fa‘aliyetleriyle yenilen ve içilen şeylere taksim olunmalıdır.

Yenilen şeyler başlıca üç türdür birisi ekmek nev‘inden olan i‘tama ikincisi katık ve üçüncüsü meyvedir ki iş bu meyveden başka i‘tamin kafiyesi kemaliyle pişmiş ve yemeklerin içindeki sebzevât ve yağ var vesâire nisbet-i mahsûsaları üzre olmalı ve pişdikden sonra yaz günleri üç beş ve kış günleri otuz saadden evvel yenilmeli ve kalaylı kablarda pişirilip bakır çalmamasına dikkat olunmalı.

Meyve ise kuru ve yaş meyvelerden ibâret olub yaş meyvelerin ziyâdesi mazarrat verdiğinden pek çok yenilmemeli ve yenilecek miktardan dahi yıkanmağa ve kabuğu soyulmağa selâhiyeti olanları yıkayıb kabukları soyulmalı.

Kuru meyveler açık mahâllerde bulundukları hâlde üzerlerinden fare vesâir pis böcekler geçeceğinden yenildikleri hâlde ağzı ve dili kabartacağı ve dahâ başka dürlü iç aletlerine uğradacağı cihetle kuru meyveler bu misilli hayvanatın giremeyeceği kapalı mahâllerde saklanmalıdır.

2.61. (61) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADÎKA GAZETESİ

Numara 61 –İstanbul – Salı – Fî 15 Nisan Celâlî –

Sene 1290 – 17 Safer

ÇİRAĞAN SAHİL SARAYI’NA NAKL

Pençşenbe günü Çırağan Sahil Sarayı’na nakl-i hümayûn vukû‘ bulacağı işidilmiştir.

VIYANA SERGİSİ

Viyana sergisine vaz' olunmak için hazine-i hümâyundan nâfia nâzırı Paşa Hazretlerinin intihâb buyurmuş oldukları zî-kıymet-i mücevherât ve eşyâ-i mâireyi ahz etmek üzere geçen cuma günü sergi komisyonu hey'eti Hazine-i Hümâyûn Kethüdâsı sa'âdetlü beyefendi hazretleriyle Hazine-i Hümâyûna bi'l-duhûl eşya-yı mezkûreyi yirmi kadar sandığa vaz' ve bunların muhâfazası içün dahi Hazine-i Hümâyûn iğvânından İbrahim Bey me'mûr ta'yin edilib cumaertesi günü İbrahim Bey ile diğer üç nefer Hazine-i Hümâyûn'dan me'mûr ve sergi komisyonu a'zâsından Faik Bey ve Mösyö Safilder ve Hacı Rasim Efendi mezkûr sandıkları Avusturya posta vapurlarından (Ayrosi) nâm vapura bi't-tahmil Viyana'ya gitmek üzere buradan hareket etmişlerdir.

Viyana'ya vusûllarında Saltanat-ı Seniyye'nin sergi komiseri Hamdi Beyefendi vasıtasıyla mezkûr sandıklar mahline vaz' olacaktı. Ve sergide demiryolu müte'allik alât ve edevâtın mufassıl bir kıt'a lâyhâsını kaleme alıp Bâb-ı Âlî'ye takdim etmek üzere Mösyö Safilder me'mûr ta'yin edilmiş.

RUSCUK SANCAĞI

Ruscuk Sancağı'nda Hezargırad kazâsına tâbi' Bahşışler karyesi ahâlîsinden İsmail'in zevcesi biri erkek ve diğeri kız olarak üç çocuk tevellid eylediği ve üçünün dahi berhayat idiği mahâlinden vukû' bulan iş'ârdan anlaşılmıştır.

ŞİDDETLİ FIRTINA

Martın yirmisi gecesi sabaha karşı zuhûr eden şiddetli fırtına ile Hezargırad taraflarına bir karış kadar kar düşdüğünü oradan yazıyorlar.

RUM MEKTEBİ

Îrâd-i Rum kilise ve mekteblerine âid olub Rusya memleketinde bulunan emlak bu kere devlet-i müşârünileyh tarafından taht-ı sekestroya alınmış ve bu müsâdere olunan emlakdan biri Fener'de vâki' Rum mektebinin avâidi olduğunu Far gazetesi yazmıştır.

AKDENİZ FİLOSU

Amerika Cumhuru'nun Akdeniz filosu amirali Mösyö (Golan) nın bu günlerde İstanbul'a gelmek üzere bulunduğu mesmû'dur.

RUSYA

Rusya’da (Tağanzok) nâm şehirde bir vakitdir hafiyen teşkil eden cem’iyyet a’zâsı bir takım Rusyalı bakire kızları hile ve desise ile kandırarak memâlik-i Osmaniye’ye sattıkları zâhire çıkıp bu a’zâların dahi hükûmet-i mahâlîye tarafından habs ve tevkif olunduklarını Far’da okuduk.

BAHR-İ BALTİK

Bu sene Bahr-i Baltık’da şitânın şedid sûretde hükmünü icrâ eyleyib alan ba’zı mahâlleler dahâ buzla mesdûd olub İsviçre’nin şarkı cihetinde vâk’a (Avaland) nâm cezirenin etrafı iki iki buçuk mil kadar buzlarla kapalı olduğundan sefâinin merûruna mâni’ oldukları mâ’adâ soğuk sıfırdan on beş derece aşağıdadır. Hâlbuki bu seneye gelinceye değin bu kadar şedid kış görülmemiştir.

Vâk’â Bahr-i Baltık’da martın âhirine kadar buzlar eksik olmaz ise de lakin böyle iki üç mil düzü deniz buz tutub donmaz ve buz olursa da parça parça buza şurada burada görüldüğü vardır.

Hâsılı bu gidişle belki mayıs bile bu hâlde geçirileceği me’mûldür.

(Kavlon)

“MARTIN YİRMİ SEKİZİNCİ GÜNÜ FRANSA’DA (SETOTAĞAR) NÂM ŞEHİRDE VUKÛ’A GELEN ARBEDENİN TAFSİLÂTINA DÂİR BİR HAFTA GELEN GAZETELERDE OKUDUĞUMUZ TAHRİRÂTIN MÂİLEN TERCÜMESİDİR”

Geçen cumaertesi günü öğleden iki sâ’at sonra neferât-ı askeriyeden biri bir Yahudi dükkanından almak istediği cüz’ice kullanılmış bir bahâsından dolayı aralarında nifâk zuhûruyla yekdiğerine bed mu’âmele eylediklerinden Yahudi’nin hiddet ve şiddeti artıb nefer-i merkûme bir tokat vurmuş o dahi mukâbele eyleyib Yahudi neferden güçlü küvvetli olduğundan merkûmu ayağının altına alıb istediği gibi döverken mahâl-i mezkûr polisi neferâtından bir kaçı yetişerek neferi bunun elinden kurtarıb ikisi dahi müttehim olduklarından muhâkeme olmak için habse götürürken yolda rast gelen neferin üstü başı toz içinde yüzü kana bulanmış olduğunu gördüklerinden kimi geçer ve kimisi keyfiyet-i su’al eyleyib tafsîlâtını anlamak ister hâlk gitdikce coğâlîb ve amele dahi akşam paydosu

vakti olduğundan içlerinden avdet ettiği vakte tesâdüfle bunlar neferin salıverilerek Yahudi'nin habse götürülmesini isterler.

Polis kalabalığın kesretini görüb işin fenâ-yı müncer olacağını anlar. Ve ahâlîye karşı durulur gibi olmadığından ister istemez neferi salıverir bunun üzerine hadisenin vukû'nu ahâlî anladıklarından Yahudi'nin evini ve yanında bulunan diğer evleri taşla döverek derûnunda bulunanlar kendilerini güç hâl ile kurtarırlar. Ve iş gitdikce büyüyüb şehrin içi velvele ile dolar. Nihâyet mikdâr-ı kâfi asker sevkiyle ahâlînin önünü almasını isterlerse de bunlar askere karşı hareketde bulunub iki taraftan yüz kişiden ziyâde yaralı ve kırk elli neferden mütecâviz telefât ve bin dürlü mihen ü meşekkatle ahâlînin önü alınarak kalabalık dağılır.

Bunun esâsı köhne bir setreden başlayıb nihâyeti bu kadar cânın telef-i irtihâline mücib olur. Bu misüllü hâlâtın Yahudilerin tarafından beher sene bu zamanlar zuhûra geldiği meşhurdur.

RUSYA İMPARATORİÇESİ

Rusya İmparatoriçesi'nin baharı İtalya'da (Soranto) nâm şehirde geçirib tebdil-i havâ eyleyeceğinden müşârûnbehâhın üç mah ikameti için (Teramonano) nâm hotel seksen bin frank icâr olub ma'ıyyeti mâdâm Devenor ve yâver-i harbleri içinde altmış bin franga diğer bir hâne tutulmuş.

Bu hotel Çin Usûlünce tefriş olunarak sahibi bu mefrûşâta yüz bin frankdan ziyâde masraf eylemiş ve etrafı ise portakal ve limon ağaçları tezyin olunmuş bağça ile muhât olub Avrupa hotelleri arasında birinci ad olunmağa şâyeste olduğu Monitor gazetesinde okunmuşdur.

BİN SEKİZ YÜZ YETMİŞ İKİ SENESİNDE VİYANA MAHKEMELERİ

Geçen bin sekiz yüz yetmiş iki senesinde Viyana mahkemelerinde yüz elli dokuz talâk vukû'a gelüb bundan seksen dördü kadınların ve otuz ikisi erkeklerin ve kırk üçü iki tarafın arzusuyla olmuşdur.

Bunların en yaşlısı altmış beş ve genci yirmi dört çağlarında olub hatta içlerinde otuz beş senelik zevce ve zevce mevcûd olduğu gibi yirmi kadarı da henüz bir sene ve altı aylık ehl ü iyâl bulduğu (Tajpers) nâm gazetede görülmüşdür.

KARLİSTLER GÜÇLENİYOR

İspanya hey'et-i cumhur-ı mehamm hükûmetin günden güne müşkülâta dûçar olduğunu görüb ıslâhını emel eylemekde ise de Karlist eşkıyâsının ihtilâl ü tsallutlarından yakalarını kurtaramadıkları için hâlâ mesâlih-i memleket yüzü üstüne bırakılmış bir hâlde bulunur.

Re'is-i Cumhur ile a'zâdan ba'zıları me'mûriyetlerinden çıkılmasını emel ediyorlarsa da ahâliden korktuklarından şimdilik isti'fâya cesaret edemiyorlar.

Karlistler gitdikce kuvvet bulub çoğaldığı gibi edevât-ı harbiyeleri de eski hâlde olmayub teksir etmekde ve yedlerindeki silahları kundağından dolar yeni şişhânelerden ve topları da mitalyoz cinsinden olub bunlar Londra'dan alınıb eşkiyaya gönderilen islihadan olduğu gibi sâir âlât-ı harbiyeleri dahi yine oradan gönderilendendir.

Eşkiyaya karşı gönüllü toplayan neferât için zâbit ve kumandan intihâbında Şûrâ-yı Ümmet a'zâsı beyninde nifak düşdüğünden zâbitân-ı merkûme ta'yîn olunmadığı gibi revîş-i hâle nazaran dahâ çok vakitlerde intihâb olunmaları müşkülce görünüyor.

Hâlbuki bu ufak efkâr-ı eşkıyânın ekmeğine yağ sürüb merkûmların hükûmet-i mahâlliyyeden hiç korkuları kalmamıştır.

Hepsinin adem-i ittifâkı imtidâd ederse yakında eşkıyânın payitahtı bile muhâsaraya almaları me'mul olunur.

Cezalarıyla asker miyânesine berûdet-i ârz olub evvelce gönüllü olarak hüsn-i rızâsıyla vatani düşmandan muhâfaza eylemek için yazılan neferâtın birçoğu terk-i silah eyleyib ve kimisi rah-ı firari irtikab ederek eşkıyâ tarafına geçdiği kemâl-i te'essüfle görülüyor.

(Barselonya) eyâleti kumandanlığına ta'yîn olunan Ceneral (Hidalgo) bu kere oradan azl olub (Kanari) cezâirine ta'yîn edilmiştir.

Hâlbuki mûmâileyh şecî' ü gayr vatanını sever bir general olduğundan bunun azl olunub İspanya'dan teb'îdi pek bir hayırlı şey olmadığından ileride hey'et bu tedbirsizliğinden nâdim ü pişman olunacağında ıstibâh yoktur.

(Gazet)

FRANSA CUMHURU

Fransa Cumhuriyeti süvâri neferâtı için Rusya'da (Voronej) civâr-ı karada Fransa zabîtanı hayvan mübâyâ'a eylediklerinden şimdiye kadar on beş bin re's iştirâ ederek Paris'e götördükleri bir kıt'a telgrafnâme mâilinden anlaşılmıştır.

ŞUNDAN BUNDAN MUHBİRİMİZİN MATBA'AYA GETİRDİĞİ VARAKADIR

Dün akşam hâlicioğlu'nda vâki' Abdüsselam dergâhında mukâbeleden avdetle Eyüb'e gitmek üzere Südlüce iskelesinden dokuz kişinin râkib olduğu küçük bir sandal Eyüb önünde her nasılsa devrilib derûnunda bulunanlardan beşi gark ve telef olarak dört neferinin sâhil-i selâmete çıkardıklarını beyân eylerim

Mûmâileyhin şu felâkete dûçar olmaları mahzan öyle dokuz kişiyi almayacak derecede bulunan bir ufak sandala bî-muhâba râkib olduklarından ileri gelmiştir.

Gark olan biçâregânın ise lâşeleri zuhûr eylemediğinden bunları dalgıçların ötede beride taharri eylemede oldukları ma'lesef görülmüştür.

Vâk'â Südlüce ile Eyüb'ün arası Üsküdar'la İstanbul arası gibi akıntı falan olmayıb oldukça yekdiğerine kurbiyeti dahi derkâr ise de lakin ekseri mahâlî bataklık ü çamurluk olduğundan işte bu misillü kaza-i nâgeh zuhurunda gark olunarak cenazeleri pek su'ûbetle bulunabiliyor.

Ve bunun emsâli dahi mesbûkdur.

DEMİR-İ NEKKÂB MUHBİRİMİZDEN VARAKADIR

Azîziye kumpanyasının Kadıköyü'ne işleyen vapurlarının bu kere vakit ve hareketleri tebdîl olunarak ne metebe yolsuz ve ne derece münâsebetsiz olduğunu beyân edeyim de bakınız.

Evvel Kadıköyü'nden ibtidâ-i hareket eden vapur sâ'at on iki de ve ikincisi on iki sâ'at kırkbeş dakikada ve üçüncüsü bir buçukda kalkıyor.

Hâlbuki bir buçukda kalkan vapur köprüden gelir gelmez Kadıköyü'nden hareket etmesi lâzım geldiğinden müşterinin yarısı girib dahâ nısf-ı âhiri girmek üzere vapurun (Fâyrub) eylemesi iktizâ eyliyor.

Zîrâ bu vapur bir buçuğa beş dakika kalarak ancak Kadıköy'e gelebildiğinden ve bir buçukda hareket etmesi ise ta'yin olunan zaman icâbından olmağla alelacele kimisi girmiş kimisi girmemiş hemen müheyya bir hâlde olub ve ahâlî ise sonraki ya'ni sâ'at ikiyi çeyrek geçen vapura kalmamak için birbirini kâkarak falan kendilerini içeriye atmağa bakıyorlar. Peka'lâ bakalım köprüden kalkan vapur acabâ bir buçuk da oradan hareket ediyor mu ? 'Hayır' ne gezer o da ikiye çeyrek kala rakamıdır, neden, öyle kalkıyor. Demek olur ki o da Kadıköyü'ne varır varmaz hareket edecek!!

Çok şey! Acâib iş!!

Acabâ bunlara biraz müsâ'deli vakit tahsis olunsa ve herkes rahat rahat vapura girse olmaz mı?

Olmuyor ki yapmıyorlar!

Şimdi bunda kapudânın cünhası var? Kapudan bu hâle ne yapmak ihtimali olabilir?

Eğer vaktiyle Kadıköyü'nden kalkmasa kumpanyanın verdiği ta'limat-ı iktizâsı zavallı biçâre müttehim olur!!!

Kalkdığı vakit ise bir takım ahâlî yetişib giremediğinden tutar kapudana kabahat bulub erken kalkdı. Yok bilmem ne yabdı der durur. Hatta sabah bir buçukda kalkan vapur ister istemez beş dakika kadar iskelede tevkife mecbur oldu.

Çünkü ahâlînin sülüsü dahâ giremiyerek mütehayyir bir sûretde kalmışlardır.

Kumpanyanın en ziyâde gözedib dikkat eyleyeceği şey müşterilerinin rahat ve huzûrudur. Yoksa bunların birer sûretle tazyik ve rahatsız olması değildir.

Hâlbuki bu nasıl rahat? Nasıl huzur bilemem.

Geçende köprü me'mûrlarından biri kapudana tekdîr edib (Sen erken kalkdın. Dahâ kalkacağın vakit gelmedi diyerek alâ-mele'in nâs kapudana bir söylemediğini bırakmadı. Ama bakalım haklı mıydı? Hayır hiç haklı olmadığından başka hatta beş altı dakika kadar da vakt-i ma'yini merûr etmiştir.

Köprüde bilet toplamağa me'mûr olan herifin kapudanı böyle ulu orta tekdir ve tayihe ne selahiyeti vardı? Farz edelim ki kapudan vakdinden evvel bile kalksa öyle köprü me'mûru gibi birinin kapudanı tekdire hakkı olamaz .

Çünkü kapudan kiminin süvarisi ve büyüğüdür hatta o me'mûrun amiridir.

Ey şimdi böyle yolsuz mu'âmelede bulunan bir me'mûru kapudan kumpanyaya raport edecek olursa acabâ bu kumpanya o herife ne güne mu'âmele etmesi îcâb eder?

Herifi bir güzelce tekdir edib o iskeleden çıkarmak. Ve dahâ ilerisine giderseniz âdetâ kapudanın etmâm-ı namusu için herifi gemiye götürüb herkesin yanında kapudana terdiye verdirib pardon dedirmekdir.

Bu hâlde hem kapudanın nâmusu etmam olur ve hem de öyle bir me'mûr tarafından bir dahâ bu yolda hareket zuhûra gelmemesi için sairi bundan ibâret olur.

Peka'lâ, bakalım bunun hakkında bu dediğim şeyler yapıldı mı?

Nerede, ne gezer ,tamam yayılacak belki iskeleden tebdiline bile tenezzül olunmamışdır diye bilirim.

Her ne ise kumpanya şu sâ'at maddesini yoluna koyub ahâlîyi mahzûz etmek çaresine bakmalıdır yoksa ileride sizin hâ çok başınızı ağrıdacağım gibi görünüyor.

E . Z

VARAKA

Dîvân-ı temyiz vilâyet mümeyyizlerinden azatlu Hacı Ahmet Ağa'nın birkaç seneden beri çiftlikâtında zer' ile isti'mâl eylemekde olduğu bir nev' bağı ehveniyet ü mihneti müşâhede olunduğu ve akla şâyân görüldüğü cihetle bundan herkes müstefid olmak için tahminen ne sûretle zer' edildiğini ve yağının ne vecihle çıkarıldığını mübeyyen matba'amıza gönderdiği varakadır.

Şimdiye kadar bu havâlide mevcûdu görülmeyen ve bir kimsenin ma'lûmu olmayan hubûbâtıdan husûle gelir bin nev' yağ vardır ki bunun umûmun nef'i ve fâidesi dört seneden beri eylediğim tecrübeler ile anlaşıldığından ve bu yağdan zuhûra gelen dânesi ufak fasüyeye şebih olub mukaddemâ olunan mesmû'ât üzerine tohumu getirilmiş ve çiftlikatımızda beher sene ekilerek pek çok menâfî'i görülmüş ve hatta bu def'a memleket tabibi ve etbâ-yı sâire huzurlarında börek ve fasülye gibi yemeklere konulub pek güzel akıl olunmuş olmasıyla zikr olunan yağın husûle gelen menâfî'ından vatandaşlarım dahi hissemend olmak ve âcizâne bir eser bırağılmak arzû-i mahsûsuyla iş bu mahsûlün ne vakit ve ne cihetle ekdirilmek ve ne sûretle yağ vücûda getirilen lazım

geleceği ve isti'mâle nerelere sarf ve istimale müsta'id idiği efrâd-ı rençperânın anlayacağı vecihle bir tafsil zîr de bend bend beyân ve izâh olunur.

Mezkûr tohumun ekilecek vakti rûz kasımdan rûz harda kadardır ve bu müddet içinde her ne vakit ekilir ise ekilsin husûle gelir ve soğukdan kormaz ve donmaz ve ekilecek en â'lâ yerleri meyyâlin gübrelik yerler olub ve adetâ saban çizisine mısır zer' olunur gibi üçer beşer dâne ekilib veyahut iki çapa vurulduğu hâlde bir kıyye tohumdan dört beş yüz kıyye mikdarı mahsûl alınabiliyor lakin her yerlerde öyle ve gübrelik bulunamayacağından za'if ve bayır mahâllerde dahi zirâ'at kabiliyeti vardır şu kadar ki bu yerlerde ekilir ise bir kıyye yüz yirmi yüz elli kıyye kadar mahsûl vücûda gelebilir bunda dahi haylice fâide vardır iş bu tohum ol vecihle ekildikten sonra biraz vakit içinde baş gösterir ve giderek başak peyda eder ve bu başaklarda üzüm salkımına benzer salkımlar vücûda gelib bunlar yavaş yavaş kemâle geldiği vakit salkım dânelerinin bir ikisi çatılmağa ve dâneleri uçlarında iğne yurdisi gibi hâsıl olmuş çiçekleri solmağa başlar işte ol vakit kemâl bulmuş demek olacağından hemen salkımlarıyla berâber her gün tobladılib devr oldukça geniş bir mahâle yaydırılarak hâliyle birağılır ve böyle geniş yere yayılması sebebi çünkü zıkr olunan salkımlar güneş gördükce dâneleri kendi kendine salkımından ayrılıb fırladığından öyle bir meydanda bulunduğu hâlde bulunduğu hâlde hiçbir dânesi zayi olmamış olur ve bir de şurası vardır ki bunlar açık yere konulduktan sonra yağmurdan ve sudan korkulub da muhafazalı mahâle nakle hâcet yokdur çünkü bu dânelere yağmur ve sudan bir zarar ü ziyan tertib etmez işte mahâl-i mezkûr tohumun harman yeri demektir ve bunu sâir hubûbât gibi döğen gezdirmek veyahud döğenin ve taş ile döğmek gibi ameliyata hâcet olmayıb bulunduğu mahâl-i mezkûrda tohum mezkûr salkımlardan kendi kendine dökülür.

Zıkr olunan dâneler harmandan anbara nakil olunduktan sonra makdemleri yağı ba'zı külfetle olunır idi ya'ni mezkûr dâneler susam yağ-hânesinde âdetâ susam yağı çıkarır gibi kavrularak yağ-hâne çekdirilir ve yağ-hâne taşının devâtına kolaylık vermek ve çünkü zâten de gâyet koyuluk olarak suhûletle akmak için üzerine lüzûmu mikdar şiruğan karıştırılır idi bu hâl ile zuhûr eden yağın gerek renginde ba'zı siyahlık ve gerek çeşnisinde azıcak şiruğan kokusu bulunur idi şimdi ise bunun şiruğan karıştırılmaksızın ve renk ve çeşnisinde siyahlık ve koku olmaksızın çıkarılması teshîlâyı öğrenildi.

Şöyle ki iş bu tohumdan istenildiği kadar ayrılıb tava veyahud büyücek kahve dolabına vaz' ile altına dahi alevlice ateş yakılarak ve kahve gibi kavrularak hemen kokusu kokmağa başladığı hâlde indirilib bir dibek veyahud bir taş havanda dâneleri hâll oluncaya değin ya'ni bulgur döver gibi dövülüb hamîr misillü oldukdan sonra kazgan veyahud şîre tavasî gibi bir kaba konularak ve ziyadece su dahi vaz' olunarak keskin ateş üzerinde kaynadılır fakat tohum-i mezkûr on kıyye ise bolca su ile berâber berâber bir kıyye tuz dahi atılıb bu menval üzere mesela elli kıyye ise beş kıyye tuz ilave edilir fakat kaynadığı sırada ol kâbil dibi yapışmamak için aralık aralık kefçe veyahud kürek ile derûnu karıştırılır ve bu menval üzere bir müddet kaynadılıb yağı çıkmamış ve suyu azalmış olur ise yine su koyub ateş alevlendirilir yağı çığıncaya değin kaynadılarak bây-ı hâl yağı suyun üzerine çıkar ve ne kadar ziyade kaynadılırsa ol kadar yağı ziyade zuhûr eder.

Bakiyesi Sonra

2.62. (62) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 62 –İstanbul – Çehârşenbe – Fî 16 Nisan Celâlî –

Sene 1290 – 18 Safer

MEHMED RÜŞDÜ PAŞA HAZRETLERİNE TEVCİH BUYURMUŞDUR

Mesned-i Celîl Sadâretta'zimâ Mâliye Nâzırı Sâbık Dehâmetlû Devletlû Mehmed Rüşdü Paşa Hazretlerine Tevcih Buyurmuşdur

Müşârünileyh hazretlerinin makâm-ı mu'allâ-yı sadârete nisbi hakkında dünkü gün Bâb-ı Âlî'de kırâat buyrulan hatt-ı hûmâyûn sûretidir.

- ‘ Vezir-i ma'âlismirim Mehmed Rüşdü Paşa
- ‘ Bu kere Esad Paşa'nın bâlâ-yı îcâb-ı hidmet
- ‘ Sadâretten infisâli vukû'na mebnî seng-i sıfat
- ‘ Memduha-i fazl ü dirâyetle ittisâfin ve her vecihle
- ‘ Terakkîyât hakkında olan tasmîmâtımıza muvâfık-ı icrâ-yı
- ‘ Me'mûriyet edeceğin andımızda meczum u muhakkak

- ‘ Bulunduğundan hidmet-i celile-i mezkûre ‘uhde-i
- ‘ Liyâkatına tevcih ü icabı icra kılınmıştır.
- ‘ Beyandan müste‘nî olduğu gibi ikdam-ı mesâlih
- ‘ Devlet-i Aliyyemiz mülk ü ta‘biyyemizin her cihette
- ‘ İstihsâl-i refah ve ma‘muriyetleri kaziyesi olub
- ‘ Bunun fî‘len derece-i matlube îsâli ise mukteziyâtın
- ‘ Bâlâ tevaffuk-ı hâlisâne icrâsına mütevakkıf olduğundan
- ‘ Herhâlde tarafından ve bil-cümle vükelâ ü me‘mûrîn
- ‘ Ve sarf-ı vüs‘ ve mukadderat olunması ma‘mûl ü muntazır
- ‘ Heman Cenâb-ı Rabbü‘l- Âlemîn tevfikât-ı samedâniyesine
- ‘ Makruz buyura.

İSTANBUL- EDİRNE DEMİRYOLU

İstanbul’dan Edirne’ye kadar olan demiryolu hattı hitâm bulub cumaertesi günü buradan hareket eden bir mahsûs vagon derûnunda Süveyş cedvelini açan Mösyö dö Lesseb bulunduğu hâlde Edirne’ye muvâsalat etmiş ve bu demiryolu vagonu ahâlî tarafından kemâl-i memnûniyetle alkışlandığı mûmâileyhin makâm-ı sadârete takdim eylediği telgraf mâilinden anlaşılmıştır.

BERLİN GAZETELERİNDE OKUNMUŞDUR

Paris’de tab’ olunan (Paris) nâm gazetenin imtiyâzı iki yüz elli bin Franka fûrûht olunduğu evrâk-ı mahâlliyyede görülmüştür.

(Elbette satılır, bizim gazetelerimiz gibi değil ki para etmesin)

Fransa ile Prusya muhârebesinde Almanya Dârü’l-fünûn’u talebesinden dört bin beş yüz nefer mevcut bulub bunlardan iki yüz kırk sekizi vefât eyleyib iki yüz elli üç neferi mecrûhân sakat kalıb dört yüz yirmisi dahi hafifce yaralandığı ve mahâl-i mezkûra devam eden talebenin adedi on üç bin yedi yüz altmış beş neferden ibâret olduğu Berlin gazetelerinde okunmuştur.

FRANSA

Viyana'da küşâd olunacak sergide hâzır bulunmak üzere Fransa Cumhuru ticâret nâzırının bu günlerde Viyana'ya gideceğini gazeteler yazıyor.

ALMANYA SEFÂRETİ

Mösyö (Yankarof) n Almanyâ sefâretinden azl ve tebdil olunacağını (Naypors) nâm gazete yazmış ise de fakat mûmâileyhin hey'et-i devletle arasında bir güne bürûdet ü münâferet olmadığından nev-i havâdisin bi-esâs olduğunu Viyana gazeteleri yazıyor.

İRLANDA KATOLİKLİĞİ

İngiltere Başvekili Lord Gladstone'nin İrlanda Katolikliği hakkında yeniden kaleme alınan nizâm-nâmeyi parlamento'ya takdim eylemiş ise de hey'et-i meclis bu nizâmı kabul etmediklerinden okunmasını red ederek mûmâileyhi bu sûretle dahi tahkir etmişlerdir.

Hâbuki mûmâileyh ve gerek refikâsı Vûkelâ-i Parlamento a'zâsının bu mu'âmelesini sînelerine çekib ihtiyâr-ı sükût etmeleri ancak işi vakt-ı merhûnuna ta'lik edib de fırsat düşdüğü vakit bu acıları dirhem dirhem çıkaracaklarında şübhe olmadığı Times gazetesinde görülmüşdür.

İNGİLTERE'DE ZİRÂ'AT OLUNAN ARÂZÎ

İngiltere'de zirâ'at ü horant olunan arâzînin mikdarı otuz bir milyon dört bin ya'ni yetmiş üç ar mahâl olunub bir ar (Yüz zirâ'a murabba' mahâl demektir) bundan dokuz milyon beş yüz yetmiş üç bini hayvanata mahsus olub üç milyon beş yüz yirmi sekiz bini buğday iki milyon üç yüz on dört bini arpa iki milyon yedi yüz beş bini çavdar altmış altı bini yulaf beş yüz yirmi dört bini bakla üç yüz bir bini fasülye üç yüz dört bini patata yüz yetmiş yedi bini lahâna zira'ine mahsusdur.

Hayvanatın otlaması için on iki milyon beş yüz yetmiş beş bin âr mer'a mevcûd olub burada dokuz milyon yedi yüz on sekiz bin öküz ve manda ve inek ile otuz iki milyon iki yüz kırk atı bin koyun ve dört milyon yüz yetmiş sekiz bin canavar ve iki milyon altı yüz doksan bin bargir otlatdırılmakda olduğu bu kere yapılan bir istatistikde görülmüşdür.

İNGİLİZLERİN HİND'DEKİ MÜSTEMLEKÂTI

İngilizlerin Hind'deki müstemlekâtında çay zer'î ilerleyib geçen bin sekiz yüz yetmiş iki senesi bir milyon liralık hâsılât oluşduğu hâlde yetmiş birde yirmi milyona ve yetmiş ikide otuz beş milyon liraya balığ olmuştur.

AVUSTURYA DEVLETİNİN BİN SEKİZ YÜZ YETMİŞ DÖRT BÜDCESİ

Avusturya devletinin bin sekiz yüz yetmiş dört bütçesi bu kere tanzim olunub Şûrâ-yı Ümmet'e takdim kılınmıştır.

Sene-i merkûmede Asâkeriye'ye doksan sekiz milyon ve Bahriye'ye on iki buçuk milyon ve Hariciye'ye on buçuk milyon filorin tahsis kılınıb yetmiş üç bütçesine nazaran harbiye dairesine yüzde beş ve dâir sâireye yüzde bir zam olunduğunu evrâk-ı mahâlliye ilân ediyor.

AVUSTURYA İLE FRANSA TİCÂRET MU'ÂHEDESİ

Avusturya ile Fransa Cumhuru beyninde yeniden bir ticâret mu'âhedeşi akd-ı müsemmim imiş.

(Kolisnos) ve (Koloni) nâm şehirlerin mevki'leri iktizâsı îcâb eden istihkâmâtın inşâsına sarf olunmak üzere Almanya harbiye nâzırı tarafından alınmış sekiz milyon frank talep olunduğu mahâl-i evrâka yazmıştır.

EVRAK-I MAHÂLLİYEDE GÖRÜLMÜŞDÜR

Geçen ay Amerika Cumhuru dūyûn vâkıasından dört milyon altı yüz kırk dört bin beş yüz dolar tenzil eyleyib Cumhur Bankası'nın yetmiş milyon yüz on dokuz bin dolar nakid mevcudu olup bundan başka ihtiyât olarak altmış yedi milyon beş yüz otuz yedi bin dolar altın sakladığı vârid olan evrâk-ı mahâlliye de görülmüştür.

SANSALVADOR

Amerika'da (Sansalvador) nâm şehirde bu kere şedid bir hareket arzı-ı vukû' bulub sekiz yüz kişi telef olduğu gibi harab olan mahâllerin on iki milyon dolar tahmin olduğu ihbâr olduğu ihbâr-ı telgrafdandır.

AVRUPA'DA AMELE

Avrupa'da amele gürûhu yevmiyelerinin azlığından tutdurarak işlerini ta'dil eylediklerinden haylice fabrikaların kapanıb ashâbının iflâsına sebep oldukları gibi bu def'a Avusturya'da (Vaudveir) nâm kasabadaki fabrikalar amelesinden iki bin altı yüz kadarının işlerini terk etmesinden fabrikatörlerin fabrikalarını sed eyledikleri telgraf havâdisindendir.

İSPANYA HUDÛDUNA ASKER SEVKİ

Karlist eşkiyasının Fransa toprağına geçirilmemesi için Fransa Cumhuru tarafından iktizâ eden tedâbire teşebbüs olunub İspanya hudûduna haylice asker sevk olduğu ihbâr-ı ahiredendir.

MADRİD GAZETESİ YAZMIŞDIR

Karlistler mücâsara eyledikleri şehirleri dopla dövmeyib (Petrol) gazıyla ihrâk-ı hâl etdiğinden bunlar İspanya'nın büsbütün harâbına mûcib olacak bir sûret-i mahsusa icrâ demek olduğundan bu güne muâmele-i insâniyet ve medeniyet-i hilâf ve hâricinde bir hareket olduğunu Madrid gazetesi yazmıştır.

İSPANYA CUMHURU

İspanya Cumhuru hükûmet-i müstakilenin alâmeti olan nişan ü madâliyeleri kâffesini lağv etdiğinden gerek Üçüncü Şarlo'nun ve gerek matrûd kraliçenin ihtira-i nişan her kimde bulunursa bulunsun bundan böyle bir ferdin takmağa selâhiyeti olmadığı sûret-i resmîyede cümleye îlân olduğu ihbâr-ı mahâlliyledir.

MÛLÂKÂT

Grandük de (Viladimir) ayın ikisinde Roma'ya muvâsalat edib birkaç zaman orada ikâmet eylemesi mesmum imiş müşârünileyh avdetinde bir rivâyetde Rusya İmparatoriçesi'nin olduğu mahâle giderek mülâkât eyleyeceği ve bir rivâyetde Viyana'ya gideceği ihbâr-ı ihbârdandır.

VİYANA

Viyana sergisinin hitâmına kadar yevmiye Fransız İngiliz Almanya lisânlarından mürekkeb Viyana'da bir gazete tab' olunacağı ve bunun ismi (Hülâsa-i Sergi-i Umûmî) tesmiye kılınacağı ihbâr-ı ihbârdandır.

MÖSYÖ BİSMARK

Mösyö Bismark'ın bir ay tenzih (Varzan) daki çiftliğine azîmet eylediğini telgraf haber veriyor.

SIRBİSTAN

Sırbistan vekilleri me'mûriyetlerinden çekildiklerinden yeniden bir hey'et teşkili Sırp Kinezi tarafından Mösyö (Riyesteyiş)e havale olunmuş ve mûmâileyh taht riyâsetinde olarak müceddeden bir kayınato a'zâsı intihâb kılınmak üzere bulunduğu gibi şu hâriciye vekâletinin dahi riyâset tarafından idâre kılınacağı ihbâr-ı mahâlliyledendir.

RUSYA DEMİRYOLLARI

Rusya memâlikinin her tarafına müte'addid demiryolları inşâ eylemekde olduğu gibi bu kere (Berdiyşev) den (Kiruyen) e kadar olan ya'nî kırk beş kilometre mesâfeye dahi bir hat şimendüfer temdîd eylediği ihbâr-ı mahâlliyledendir.

SİVASTOPOL DEMİRYOLU HATTI

Sivastopol'dan içeriye doğru inşâ kılınacak olan demiryolu hattı kemâl-i kerem-i sür'atle yapılmakta ve hat-ı mezkûr (Simefrebol) tarîkine rabt ve ilsâk olunarak ba'zılarında Petersburg'dan Sivastopol'a kadar olan tarafında dahi şimendüfer katarlarının eşya vesâire nakl ü îsâl eyleyecek ve Rusya memâliki derûnunda böyle boyu uzun ne kadar tarîk var ise kâffesi demiryollarıyla birbirine merbut bulunacağı evrâk-ı mahâlliyyede merkûmdur.

MUHÂBERE-İ ALENİYYE

(S . V) imzâlı mektub sâhibine. Su'al ettiğiniz üç maddeye cevâb vermek biraz müşkülcedir.

Çünkü cevâbını yazacak olsam gazeteyi kaparlar.

Eğer teşrif buyurulursa görüşür ve merakınızı def' eylerim.

(F imzâlı mektub sâhibine) şirket kumpanyası hakkında olan şikâyetiniz pek haklıdır. Fakat şirket-i şer'iyenin söz anlamamakda en birinci şânıdır.

(Muharrir)

TELGRAF

AVUSTURYA

Viyana 14 Nisan

Paskalya münâsebetiyle yazılan mühim bir güne vuku'ât yoktur.

FRANSA

Paris 11 Nisan

Şûrâ-yı Ümmet Re'is-i Vekili Mösyö (Jirardn) irtihâl etmiştir.

Mösyö (Remuza) Fransa Hâriciye Hâzırır Parisliler tarafından Şûrâ-yı Ümmet'e a'zâ intihâb olunmuştur.

Mûmâiley tarafdarânene yazdığı tahrîrâtta Re'is-i Cumhur Mösyö (Tiyer)in tutduğu yolu tahsin eyleyib Cumhuriyet'i esaslandırmağa bir tarîk-i müstakim olduğunu beyân etmiştir.

Paris 14 Nisan

Mösyö (Remuza) Parislilerin intihâbını kabul eyledi. Mösyö (Barede) yi serbest efkâr-ı ashâbı tutuyor.

AVUSTURALYA'DAN

Lonra'ya 14 Nisan

(Melbron) dan vârid olan ihbâr'a nazaran bu sene seksen bin tonulâtoluk hubûbât ihrâc olunacağı tahmin olunuyor imiş.

İSPANYA

Madrid 11 Nisan

Karlistler meydân ma'rekede üç yüz kadar vefeyât bırakıb (Poiserda) yı terk ederek savaşımlardır.

İTALYA

Roma 14 Nisan

Papa hâlâ nâmzâc olub muzdaribdir.

Matrud İspanya Kraliçesi birkaç güne kadar buraya gelecek imiş.

AMERİKA

New York 14 Nisan

(Mudok) Hindîleri bir Amerikalı mahkeme me'mûrunu katletmişler.

Bunlar şedîden mücâzât olunması hakkında lâzım gelen tedâbirin mevki'-i icrâya vaz'î emir olundu.

SIRBİSTAN

Belgrad 14 Nisan

Bu kere müceddeden teşkil eden hey'et- i müdürenin esâmîsidir.

Mösyö (Jovanovic) Mâliyeye

(Toragovic) Dâhiliyeye

(Bscamin) Nâf 'iaya

(Alyempesl) Zirâ'ata

(Lazarovic) Deâvîye

(Riyesiteş) Hâriciye ve Re'is-i müdürân.

MEMLEKETEYN

Bükreş 14 Nisan

Mösyö (tell) Mösyö (Eporanon'un) yerine ta'yîn olundu.

61 NUMARADAN MÂ-BA'D

Mahsûl-i mezkûr mukaddemâ yağ-hânede çıkârıldığı sırada elli kıyye tohumdan yirmi üç kıyye kadar yağ husûle geldiğindenve zikr-i sebkate ettiği vecihle iş bu yağa beş altı kıyye dahi şiruğan 'ilâve olduğundan bu sebebler ile mesârifî yağ-hânenin sîsâm nevbeti mesârifî kadar vukû'a gelir idi şimdi ise bu dürlü kolaylıkla çıkârılmasından dolayı elli kıyye tohumdan hem yirmi beş kıyye yağ alınır ve hem de şu mikdâr yağın odun ve tuz pahâsından dolayı ancak on gurus mesârifî vukû' bulur ve bir de bundan ba'zı muhassenât vardır ki ba'd- ezin öyle yağhânede çıkarılmasına hâcet kalmayıb herkes hânesinde lüzumu oldukça istediği kadar yağ çıkârıb isti'mâl edebiliyor.

Gelelim mezkûr yağın isti‘mâl-i keyfiyetine bu yağın çiftlikâtımızda kandillere vaz‘ ile yakdırılarak kat‘â duman ve fenâ kokusu vukû‘ olmayıp parlaklığı dahi sâir yanan yağlar gibidir bundan başka geçen sene çiftliğimizde müceddeden inşâ olunan çeşme yollarına ferş edilen konakların önünü işbu yağ ile yapıldığında kuvvet ve nefâseti su bulucular tarafından dahi tasdik ve tahsin olunduğu gibi bundan börek vesâir yemekler dahi ekl olunarak evvelki taharribe olunmuş ve ol sûretle ya‘ni sonradan öğrenilen usûl üzere çıkarılan yağ geçen gün devletlü Vali Paşa Hazretlerinin emir ve talebleriyle matbah-ı âlîlerinde hâzır bulundukları ve meclis-i idare a‘zâsından ve mu‘teberân ahâlîden ba‘zı zevât ile etbâ mevcut bulunduğu hâlde önlerinde tabaya konulub bakdırıldıktan sonra börek tabh etdirilerek müşar ve mûmâileyhim taraflarından ekl ile tahsin olunmuş ve keza Vali-i müşârünileyh hazretlerinin irâdeleriyle tekrar tabh edilen börek beher sene merkez-i vilâyetde ictibâ eden meclis-i umûmi’de elviye ve kazâlardan gelmiş eşrâf ve mu‘teberan ahâlîden Müslim ve Gayrimüslim zevât taraflarından dahi ekl olunub ‘âdetâ ruğan sâde misilli bir çeşni olduğu ve bunda kat‘â bir fenâ koku olmadığı cihetle takdir ü pesed olunmuş ve bunun yemekce isti‘mâle kâbiliyeti olarak bir kûne mazarratı olmadığına dâir etbâ-yı merkûme cânibinden dahi tasdiknâme ya‘ni raport taraf-ı âciziyeye verilmiştir.

Vali-i müşârünileh hazretlerinin şeref-i vuku‘bulan re’y ü iradeleri ve a‘zâ-yı mûmâileyh talebleriyle memleketlerinde zer‘ olmak üzere elli kıyye tohum dahi meccânen taraf-ı âciziyeden i‘tâ olunmuş ve tohum-i mezkûrdan hâsıl olan yağ buraca nev‘ icâd olduğundan ismine ruğan-ı cedid tesmiye kılınmıştır.

HATIRA

Velhâsıl bu yağın gerek yemekce ve gerek kandil velev kevn misüllü şeylerce isti‘mâle kâbiliyeti ve mesârifce ziyâdesiyle ehveniyeti tahakkuk ederek şehir ve kasabalarda ve gerek karyelerde ahâlî-i meskune için pek kâideli olduğundan başka ileride a‘şârca dahi hazine-i celile-i devlete menâfi‘-i azmiyesi olacağından iş bu târifnâmenin lütfen Vilâyet Matba‘ası Ceridesine aynıyle derc ve i‘lân kılınması bilhassa iltimas olunur.

İş bu yağ hakkında Edirne memleket tabiyleri Mösyö Ketanidi ve Mösyö Zafriyadi taraflarından verilen raporda mezkûr yağ bir nev‘ nebâtın meyvesinden kesretle hâsıl olan beyaz ve kokusuz ve semiz bir şey olup idâre-i beytiyeye âid bir çok işlerde ve vesâit-i tenviriyede kullanılacağından başka ağâ-i mûmâileyhin icrâ eylediği tecârib-i

mükerreresine ve hin aklına kendilerinde ve sâirlerinde bir güne fenâlık görmemesine nazaran ta‘âm için dahi kâbil-i isti‘mâl olacak gibi görünüyor ise de bunun başka sûretle eklolunacağı veyahud sâde olarak ziyâde yenildiği vakit hâsıl edeceği te’sirât henüz ma‘lum olamadığı cihetle ta‘âmda kullanıldığı hâlde bir fenâlık verib vermeyeceğinin te’mini dahâ mükemmel tecâribin icrâsına mütevakıf olub husul –i matlub için böyle bir yağlı tohumları husule getiren nebâtın kangî familya ve cins ve nev‘den ma‘dum idiğinin bilinmesi iktizâ eder ise de hasbel mevsim şimdi nebâtı görmek mümkün olamadığından ve mamafih bunun az masrafla husule geldiği verginli ber şey bulunduğu ve ta‘âmından mâ‘adâ nice nice işlerde kullanılabileceği cihetle zir‘ ve terbiyesinin ta‘mimi fevâid-i kesireyi mûcib olacağından ba‘d ezin icrâ kılınacak tahkîkât ağâ-yı mûmâileyhin ta‘âmda kullanıldığı hâlde bir fenâlık vermediğine dâir sebkat eden tecrübesini tasdik ve te’kid eder ise pek ziyâde fâideli bir şey olacağı gösterilmiştir.

MÜTÂLA‘A

Ağâ-yı mûmâileyhin mezkûr yağı çiftlikâtında kullanılan kandillerde yakdırılıp kat‘â duman ve fenâ kokusu olmadığına ve şu‘lesi dahi sâir yağlar gibi bulunduğunu ve çeşme yollarına ferş olunan konakların lükûnünü yağ ile yapıdırım guvvet ve nefâseti su yolcular tarafından dahi tasdik ve tahsin kılındığı ve börek ve sâir a‘time tabh ile ekl ederek tecrîbe ettiğini beyân ediyor filhakika iş bu yağ ile tatar-ı âlî-i cenâb ve vilâyetpenâhiden dahi börek tabh etdirilerek meclis-i umûmi-i vilâyet için elviye-i mülhakatdan gelen zevât ile bir parça ekl buyurulub sâde yağdan fevki görülemiyerek zevât-ı mûmâileyhin taraflarından dahi fevâid-i tasdik kılınmış olmasına ve eğçe mezkûr yağ ile tabh olunan ad‘imeden cûzi ekl olunması cihetiyle bunun bir küne mazarratı görülememiş ise de ziyâdece ya‘ni her ta‘âmda ve her vakid de ekl olunacağı hâlde mazarratı olub olmadığı tecârib-i adideye mütevakıf olub ma‘mâfih bunun beher okkası nihâyet kırk elli para masrafla vücûda gelmekte olduğu ifâde olmasına nazaran iş bu yağ ekl olunmayıp da yakmakta ve makine ve sâir alet yağlamak gibi şeylerde isti‘mâliyle iktizâ olunsu bile yine fevâid-i kesireyi mûcib olacağı gayr-i mûker olduğundan ve ağâ-yı mûmâileyh tarafından meccânen i‘tâ kılınan elli kıyye tohum evliye mühakaya gönderilmek üzere bulunduğundan bunun her tarafca zer‘ ile istifâde olunmasını ihtâr ederiz.

2.63. (63) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 63 –İstanbul – Pençşenbe – Fî 17 Nisan Celâlî –

Sene 1290 – 19 Safer

BÂB-I ÂLÎ

Beher sene Bâb-ı Âlî'ye teşrif-i şâhâne vukû' ile ceryân eden mehâmm Saltanat-ı Seniyye'nin kaleme alınan bir kıt'a mazbatası huzûr-ı melûkânede okunması mu'tâd olduğundan rebî'u'l-evvelin ibtidâsında zât-ı hazret-i şehinşâhî'nin Bâb-ı Âlî'ye teşrif buyuracakları mesmû'dur.

VİZİTE

Hâriciye Nâzırı Paşa Hazretleri cuma günü Beyoğlu'na azîmetle Fransa Cumhuru Sefîri Mösyö (Voghe) ye vizite verdikleri mesmû'dur.

TAHRAN

Saltanat-ı Seniyye cânibinden Tahrân sefâretine ta'yin buyrulan Münif Efendi Hazretlerini İran Şahı Avrupa'ya azîmet eylemeden evvel huzurlarına kabul eyleyerek ba'de Tahrân'dan azîmet edeceği ihbâr-ı mahâlliyledendir.

BÂNK-I OSMÂNÎ

Hasbü'l-mukâvele Bânk-ı Osmânî imtiyâz nâmesinin ba'zı bendlerinin ta'dil buyrulacağı mesmû'muz olmuştur.

EMİNÖNÜ'NDEN GALATA'YA DEMİR KÖPRÜ

Eminönü'nden Galata'ya vaz' edilecek olan demir köprünün müte'ahhidi tarafından martın birinci günü teslim kılınacağı mukâvelenâmesi iktizâsından olduğu hâlde henüz teslim kılınamamasından dolayı güzerân eden eyyâm için kumpanya tarafından Hazine-i Celile'ye fâiz i'tâsı mukâvelenâme iktizâsından olduğunu işitdik.

ANADOLU DEMİRYOLU

İnşâsı mukarrir olan Anadolu demiryolu hudûdunda erkân-ı harb zâbitânının istihdâm olunmaları hakkında irâde-i tâcdarî-i sudûr eylediğinden zâbitân-ı mûmâileyhin ba'zı tahkikât zamanında Anadolu tarafında bulunan mirliva sa'âdetlü

Necib Paşa'nın taht-ı riyâsetinde bulunacakları ve şimdiye kadarı intihâb olduğunu Laterki yazıyor.

İRAN ELÇİSİ MUHSİN HÂN

İran devleti tarafından Saltanat-ı Seniyye nezdine elçi tayin kılınan Muhsin Hân'ın İstanbul'la müteveccihen Londra'dan hareket eylediği ihbâr-ı ahiredendir. Avrupa'ya seyâhat eylemek üzere İran Şâhı'nın mayısın ibtidâsında Tahran'dan hareket eyleyeceği mukarrer imiş.

LATERKİ'DEN ALINAN HABER

“Geçende Tâmburacı Hânı'nda vukû' bulan hadiseyi Laterki'de şu mâilde okuduk”

Bu hânda ikâmet edenlerin çoğu İran teb'asından olup tütün inhisârı me'mûrları bunlar da mahfuz haylice kaçak tütün mevcûd idiğini zâbıtaya heber vermiş zâbıta dahi merkûmları taharrî ve yoklama etmek üzere içeriye girmiş ise de fakat İrânîler sûret-i mümâne'etde bulunub hânın kapısını sed ve bend ederek zâbıtaya izhâr-ı muhâlefet ettiğinden zâbıta içeriden bir şey kaçırılmaması için üç gün kadar hânın etrâfını kuşadıb sonradan hânın kapısı kırılması hakkında zabtiye müşiriyeti cânibinden mirliya Süleyman Paşa'ya emir olduğundan paşa dahi lüzûmu mikdâr neferât ile içeri girib bu hâdiseye ön ayak olup müttehim bulunanları derdest eyleyerek mahbus-ı umûmîye habs eylemiş ve bunların mikdârı dört yüz kırk beş neferden ibâret bulunmuşdur.

Hatta müşir-i müşârünileyh hazretleri hânı kuşatdığı hâlde bile İrânîlere birkaç möbet ekmek verib açlıktan telef-i nüfus etmemelerini teklif etmiş isede Acemlerin mevcud unları olup ekmek yapıb yiyeceklerini beyân ederek bu lütf-i adem-i kabulde bulunmuşlardır.

PUSULA

Zabtiye Müşiri Paşa Hazretleri tarafından Rum patrikhânesine gönderilen pusula mâline nazaran bâb-ı zabtiyede mahbus olarak altmış nefer Rum'la on altı nefer Bulgar mevcud olup bundan başka müebbed sûretle tersane-i âmirede dahi elli Rum ve on altı Bulgar bulunduğu anlaşılmıştır. Hulûl eden paskalya münâsebetiyle icrâ cem'iyyeti tarafından borçlu olarak mahpus bulunan Rum ve Bulgarların eyyam-ı mahsûsalarında muvaffakaten salıverileceği de ayrıca iş'âr olunmuşdur.

İ‘ÂNE

Rum kilise ve mekteblerinin mesârifât-ı vâk‘asına karşılık bulmak üzere patrikhânedede teşkil eden komisyon-ı mahsûs düvel-i ecnebiye memâlikinde bulunan Rumlar’dan muâvenet talebinde bulunmağa karar vermiş ve memâlik-i Osmaniye’de bulunan Rumlar’dan toplanılacak i‘âne dahi Varna metropoliti efendiye ihâle olunacağı Laterki‘de görülmüşdür.

ATİNA KALİNOTOSU

Atina Kalinotosunun mesâlih hükûmeti hüsn-ü sûretde îkâ eylediklerinden dolayı makâm-ı teşekkürde İstanbul’da bulunan Yunan teb‘ası dört bin imzâlı bir kıt’a arz-ı mashar kaleme alıb mezkûr kabineto reisi (Deli Yorgi) ye takdim olunmak üzere Saltanat-ı Seniyye nezdinde bulunan Yunan Sefiri Mösyö (Samos) a îtâ eyledikleri Karşu gazetelerinde okuduk.

TERAKKÎ RİVÂYET EDİYOR

Ruscuk ve Vidin ve havalisinden üç mâh müddetle hâricine zahire çıkarılması men‘ olunduğunu Terakkî rivâyet ediyor.

KIBRIS CERİRESİ

Kıbrıs Ceriresi’nde bu kere keşf olunan gümüş ma‘deni işletmek üzere Mâliye Nezâreti’ne hayli kimseler tarafından imtidâ takdim kılınmakda imiş.

LİVERPOOL

Liverpool’dan hareketle Amerika’ya gitmekte olan (Anlanti) nâm vapur esna-i râhde kömürü hitâma yüz tutar gibi olduğundan (Hâlifakos) nâm Cezire’ye kömür almak üzere yol vermiş hâlbuki bu etvârın yanında (Samiro) nâmında bir kaya bulunduğundan üzerine gemi düşmesin korkusuyla hizâsına yâbislerinden kenarlara sal-ı Cezire’nin limanı ağzında Menarzaşla nam yol giderken mezkûr kayaya çarparak iki parça olmuş ve derûnunda bulunan dokuz yüz otuz kişiden dört yüz otuz ikisi güçle kurtulabilib bâki beş yüz altı nefer yolcu ve tayfa ğark edib ölmüşdür.

Bu dört yüz üç bin yedi yüz yedi tonilato şiddetinde ve altı yüz bargir kuvvetinde olub bin sekiz yüz yetmiş senesinde (İsmayiemri) nâm kumpanya tarafından yapıldığı malesef vârid olan evrâk-ı mahâlliyede görülmüşdür.

GAZART PARSLON

İspanya’da şuruş devam eylemekdedir Karlistler Cenerel (Sabal) n kumandasında bulunan askeri bozub arkasından ta’kib ediyorlar.

Asker beş bin neferden mürekkeb olduğu hâlde bin beş yüz kadar eşkiyâya karşı mukâvemet edememişlerdir.

Eşkiyâ her tarafı sardığından postalar vaktiyle gelemeyib içeriden havâdis alınamamaktadır.

Karlistler gıtdikce teksir edib evvelce bin ve beş yüz kişiden ibâret fırkalar üçer dörder bine dolub ma’lum zâbitân kumandası altına alınmış. Ve bunların ekserisi Fransız oldukları rivâyet olunuyor.

Dün (Karlos)n taht kumandasında bulunan neferâtı ihtiyât sınıfına alıb diğerlerini ileriye sevk ederek kendisi arkalarından ayrılmıyormuş.

Cumhur me’mûl eylediği gibi gönüllü asker toplayamadığından hey’et pek ziyâde mükadder görünmekdedir.

Akdimce yazılan gönüllü neferât meydân-ı muhârebeden firâr eylemekde ve ba’zıları esnâ-yı râhda savaşıb düşmana teslim olmaktadır.

Bunlar yedlerinde ki eslihâlarıyla karışdıklarından bu hâl hükûmeti haylice endişeye düşürmüştür.

Harbiye nâzırının kavlince askerin firâr eylemesi zâbitânın mu’âmelâtından ileriye gelirmiş.

Re’is-i Cumhur Umûr-u Dâhiliye’nin meşveş bir hâlde bulunduğundan bahisle riyâsedden isti’fâ eylemek efkarında ise de millet bu serveti pek de kabul eder gibi görünmediğinden şimdilik zaruri icrâ-i me’mûriyet ediyor.

Mâliyenin hâli ise derece-i nihâyede olub mevcut olan asker ma’âşı ve ta’yinât tedarikinde aşırı zahmet çekilmekdedir.

Heyet-i istifrâz etmek efkârıyla şuna buna başvurmuş ise de muvaffak olamamıştır. Hâricden para tedariki mahâl ender mahâl olunmağla bura bankalarından bir mikdâr para bulmak üzere her gün akd-ı meşveret olunuyorsa da bî-fâidedir.

(Gazart Parslon)

DEMİR-İ NEKKÂB MUHBİRİMİZDEN VARAKADIR

Makam-ı Sadaret'in tebdili hakkında Levand Herald ile Levand Times gazeteleri uzun uzadı beyân-ı efkar ederek akıllarına gelen nerhâtı yazıp çepermeleri bayağı tacibi da'i hâlât-i garibedendir.

Bunların yazdığı şeyler acabâ izhân-ı umûmiyeyi tahdiş etmez mi ki buna hükûmet cenâbından müsamaha olunuyor.?

Değil bu misillü beyân-ı efkâr etmek, onların yazdıklarının çar-yekini Osmanlı gazetelerinden biri yazacak olsa derhâl muhatab oluyor!

Ceza görüyor! Kapanıyor! Hâsılı dehr setti oluyor! Peka'lâ, yâ bunların hakkında ne için bu mu'âmeleler olunmuyor? Yoksa bunlar Osmanlı memleketinde mi çıkmıyor? Yahud Beyoğlu ve Galata memalik-i Osmaniye'den mi mâdud değildir? Geçende Londra'da vukû' bulan vükelâ zilleti hakkında hâangi Osmanlı gazetesi beyân-ı efkâr etdi? hângisi bu zillet için bir şey yazdı? Kraliçe'nin ızdırabı tarif olunur suretde olmadığını ve mühim memleketi idâre edecek me'mûr bulamadığını kim neşr etdi? Hiç, acabâ yazmış olsaydılar bu gazeteler tarafından red ve cerh olunmaya çıkmadı? Hay hay. Belki Bâb-ı Âlî'ye sûret-i resmiyede şikâyet bile olurdu?

Bizler niçün bunların yazdıklarına ağmaz-ı ayn edebiliriz bilmem? Hele gayr-ı resmi gazeteler ne ise ne!

Yâ resmi gazete niçün bunları red etmiyor? Madem ki hükûmet-i seniye'nin resmi gazetesi vardır, onun akdem-i vazîfesi işte bunu havadis ve terhatı yazan gazeteleri cerh etmektir zan ederim? Öyle ise hâniyâ bakalım? Ne demiş? Nasıl tekzib ve cerh eylemiş? Hele İngilizce basılan sahifelerinde neler yazmıyorlar!!

Avrupa'dan gelen gazeteler ağızlarına gelen her zehbi yazdıkları kemâl-i te'essüfle görülüyor?

Onlara sefâretler tarafından cevap verilmesi lâzımadan iken verilmiyor. Yahud verilemiyor. Diyelim.

Ey! Kendi memleketimizde çıkan gazetelere de mi sükût ile mu'âmele olunacak?

Yoksa bunlar matbû'ât nizâmnâmesinin hâricinde midirler? Öyle ise bir diyecek yok!!!

Âmâ değilse. O hâlde bunların cezâ görmeleri iktizâ etmez mi?

Çünkü bunlardan tercüme ederek Ermeni ve Rum gazeteleri bu bendleri yazıp neşr edeceklerinde şübhe yoktur.

Bunu okuyacak sâdedlen acab bu türrehatın mâilini nasıl muhâkeme edecek?

Kim bilir nasıl aldanacak? Ne yöne kapılacak? Bilinemez ? Bunun vicdânımca muhâkemesinde ben bile hayli telaş etdim! Bir gün versin sonradan türrehatından ibaret bir takım saçma sapan söz olduğunu anladım da rahat edebildim. Oh şu varakacığımın evliyâ-i umûr hazerâtı nezdinde tesirini hâlik eylesin de bir dahâ bu misillü erâcif neşr eyleyenler böyle kendi kendilerine vazîfesizlik edemesinler!!!

E . Z

AMAN BİRADER

Varakayı bitirdim de sonradan hatıma geldi Aziziye kumpanyası idâre-hânede ne kadar İslâm var ise kaffesine izin verip yerlerine Hristiyan almış!!

Hatta bu biçârelerin içinde kesirü'l-iyâl bir takım aceze var ki Hüdâ bilir akşama yiyecek ekmek parası tedarikinden âciz. Ama nasıl âciz billahi bir kaya ekmek alıp da beş altı nefer büyük küçük çocuklarıyla (Katık yok hâ) katıksız yemeğe iktidarı yok.

Bunların kabâhati acabâ Müslüman bulunması mı nedir bilemiyorum?

“Şimdi şu idareden sorsak ki”

Canım yedi sekiz seneden beri birkaç yüz gurus ma‘â’şla kullanıp o da şu sayede iyâl ü evladiyla geçinip velî-ni‘met pâdişâhımıza duâ eden acezelerin kabahati ne idi de cümlesini birden dışarıya kürelediniz? Bunlar fena âdemlerdi de niçün şimdiye kadar istihdâm eyleyip ruhsat vermediniz?

Yok iyi âdemlerdir de şimdi ne için bunları koğub yerlerine Hristiyan aldınız?

Bunlar ziyâde idi de izin verdik deniliyorsa iş böyle değil. Bunun taban tabana zıddı?

“Yok bunlar işgüzar âdemler değil de onun için ruhsat verildi diyecek olsanız”

Beş altı senedir işinize yaramış da şimdi mi yaramıyormuş? Bu kadar vakit idârede bulunub oraca iktiza eden her dürlü şeylere temâm-ı ma‘lûmât kesb etmiş bir

takım ketebe ve me'mûrîni belâ-i cünha, ve belâ-i ma'âş, sokaklarda sürüm sürüm süründürüb de onların yerine Hristiyan kullanmağa neden lüzûm gördünüz?

Nereden ihtiyaç hâsıl etdiğiniz?

Ey kârî'în şu beyân etdiğim hâlât-ı mü'ellimeyi sakın latîfe filan kıyas etmemenizi rica ederim. Zîrâ hasb-el milliye bu hâl esef-i iştîmâl-i urûk ü âsâbıma te'sir etdi de onun için beyân-ı hâle cesaret etdim.

“Cenâb-ı Hak pâdişâhımız efendimiz hazretlerinin vucûd-i hümayûnlarını âfâd-ı günüyeden masûn buyursun.

Ser ulyâları sıddıkası olarak birkaç yüz kişi şu sâyede ni'metlendikleri hâlde böyle belâ-i cünha ve belâ-i sebeb ketebe ve me'mûr koymak ne demektir? Bunlar ziyâde ise yerlerine Hristiyan neden aldılar? Bunlar şimdi ne yapsınlar? Ne işlesinler? Haydi ketebe tersaneye kaleme gitsin farz edelim? İyi ama para nerede? Nasıl geçinecek? İyâl ve evladını ne ile besliyecek?

Ya me'murîn-i sâire nereye gidecek?

Ne yapsın? Nasıl geçinsin? Te'essül etmeden başka çaresi var mıdır?

Bu hâle evliyâ-i umûr efendiler hazerâtı râzı olurlar mı? Hayır hayır bir vakitte olmayacaklarına kalbim şehâdet ediyor? Onun için bunu da varaka-i âcizâneme ilave edib gönderdim.”

Bî- taraf olduğunuzu. Bildiğimden ve vatan ve milletinizin muhibbi bulunduğunuzdan doğruca neşr eylemenizi niyâz ederim.

E . Z

MUHARRİR

Vukû' hâl bu merkezde ise doğrusu bu bâbda bu kumpanya pek büyük bir hatada bulunmuşdur. Me'mûrîni murad-ı tenkih ise yerlerine Hristiyan almada ne ma'ni var?

Mâdem ki bunlar beş altı senedir burada emek vermiş emekdar olmuş kumpanya işlerine mâlûmâtname istihsal eylemiş ve sâye-i adâletvâye-i pâdişâhîde iyâl ü evlâdıyla şurada aldığı para ile geçinib velî-ni'metine duâ hân olan bu gürûh-i aceze kâni cünhesiz kabahatsiz hepsini birden kürelemek sahihen şâyân-ı esefdir.

Zât-ı hazret-i sadr-ı az‘amının mütehâllik oldukları şime-i kerime-i acezeperverleri iktizâsı bu hâl-i pür melallik tahkîkât-ı lâzimesinde vakt-ı fevt etmeyecekleri der-kâr olunmağla behiyye-i hâl-i merkûmları me‘mûriyet sâbıkalarıyla çerağ eyleyeceklerinde Hadîka şekk-i iştibâh etmez.

Muharrir

Ahmed

MUHİB-İ VATAN İKİ ZÂTIN MUHÂVERESİ

—Sultan Selim’de derdest-i inşâ bulunan Dârüşşafaka hâlâ itmâm olunamadı. Acabâ bunun sebebi nedir?

—Sebebi mesmû‘âtıma göre mevkûf-i aleyhi olan akçenin fakedânı imiş.

—Bir i‘âne defteri açılma olma mı?

—Hay hay

—Ey niçün dirîğ-i himmet olunuyor, mâdemki karin hitam olmuştur, cüz’i bir i‘âne edilse etmâmına muvaffak olunacağında şübhe yoktur ‘

—Evet fakat o himmeti kimden bekliyorsunuz?

—Zâten mektebin müvessisi bulunan atûfetlü Yusuf Beyefendi Hazretlerinden,

—Öyle ise sizi buracıkda biraz haksız görüyorum!!

—Niçün efendim?

—Bu mektebin inşâ ü etmâmı hamîyyetmendân-ı vatan taraflarından vukû‘ bulacak i‘âne ile hâsıl olacağı, müşârüniley Yusuf Beyefendi Hazretlerinin hâtırgüzar-ı âlîleri olmağla keyfiyet ol-vakit umûma arz edilmiş ve bir mikdar i‘âne dahi husûle gelmiş idi, mir-i müşârünileyh hazretleri paranın azlığına bakmayarak derhâl mekteb-i mezkûrun inşasına sarf-ı nakdînen himmet buyurdılar. Biraz zaman-ı merûrundan sonra toplanılan hitâma resîde olmağla tekrar bir i‘âne defteri açıldı fakat bu sefer pek cüz’i bir şey hâsıl olabildi topdan fûrûht edilerek hâsılatı yine o mektebin mesârif-i inşâyesine verilmek üzere toplanılan kurban derilerini vermiyenler de oldu!

Ey şimdi kurban derilerini vermiyen âdem bir i'âne defteri dahâ açılırsa acabâ ne kadar i'âne eder? Bundan başka ehemmiyetde mir-i müşârünileyh hazretlerine tahammül etmek muvaffak mıdır?

Bu bâbda dirîğ-i himmet etmemek bizim ya'ni millet İslâmiye'nin vaziyfesidir de onun için efndim.

—Pek doğru fakat kurban derilerini vermiyen âdemler kesib de sâir ashabı cem'iyet nisbet-i akıl kalîlidir.

—Şübhe yok efendim bendeniz de umûm hakkında söylemiyorum mektebin yâr ü ağyâre karşı şimdiki hâlinde kalmaklığına yüreğim rüy-i rızâ göstermiyordu teessüfümünden dolayı beyân-ı hâl ediyorum.

—Her ne hâl ise şimdi orasını bırakalım da şu mektebin etmâm-ı çaresini taharri edelim.

—Teşekkür olunur eğerçe hatır-ı âlinizden fâideli bir çâre geldiyse beyân buyurunuz.

—Hatır-ı âcizeme en evvel şurası kelir ki her dâirede bir i'âne defteri açılarak umûm-i ketebe ve me'mûrîn-i sâire ma'âşlarından mah bimah dâirenin en büyük emrinin ma'rifetiyle yüzde iki gurus tevkiif ederse pek az zaman içinde hem mektebin etmâmına muvaffak olabilir. Ve hem de bin gurus ma'âşı bulunan bir zât yirmi gurus vermekle idâresine sekte gelmemiş olur.

—Bu hâlde tüccâr ve esnaf takımı böyle bir hidmet-i müftehireden mahrum edilmiş olunmaz mı?

—Onların kendilerine el verir sûretde bizim şu ittifâkımızı işidir işitmez müttefiken bir şeye karar vereceklerinde iştibâhım yokdur. Zîrâ her vakitte bizden ziyâde ibrâz-ı hamiyet etdikleri emsâl-i delâletiyle müsbedtir.

—Hakikat öyledir hemen Allah muvaffak eylesin

HADİKA

ÂMİN

Allah bu makûle erbâb-ı hamiyeti eksik etmesin buna dâir olan mütâla'amızı ileride bir bend-i mahsûs ile beyân edeceğimizi va'ad ederiz.

2.64. (64) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYONU

HADİKA GAZETESİ

Numara 64 –İstanbul – Cumaertesi – Fî 19 Nisan Celâlî –

Sene 1290 –21 Safer

MATBÛÂT NEZÂRETİNDEN ALDIĞIMIZ EMİR-İ MAHSÛSADIR

Hadîka gazetesi 63 numaralı nüshasında (Demir-i Nekkâb Muhbirimizden Varakadır) ünvânıyla yazdığı makâlede dâire-i vazîfesini tecâvüz eylemiş olduğundan bir dahâ böyle bir hareketde bulunacak olur ise mazhar-ı mücâzât olunacağı ihtâr olunur. Fî 18 Safer sene 290 ve Fî 5 Nisan sene 289 müdür-i matbûât.

Nüzhet

HADİKA

Ba‘demâ bu makûle varaka gönderildiği hâlde hükûmet-i seniyyenin emrine imtisâlen tab‘ında ma‘zur olduğumuzdan ashâbının beyhûde yere sarf-ı efkâr etmemeleri ihtâr olunur.

MEDENİYYET

Şu lafzın yâ henüz ma‘nâ-yı hakîkisi bilinmiyor veyahud bilindiği hâlde kasden mâ vaz‘ lehnin hilâf-ı ma‘nâlar ile taksir ediliyor. Küre-i arzda ne kadar milel-i mütemeddine varsa bu lafzdan san‘at, hîrfet, zirâ‘at, ticâret, ma‘rifet, ma‘nâları istihrâc etmişler ve her yerini sırasıyla tahsil eyledikten sonra cihânın gözünü kamaşdıran zive-i sa‘âdete çıkarak kendilerinin refah ve sa‘âdete hayran olarak taklide uğraşan milel-i sâirenin harekâtına uzakdan uzağa seyirci olmuşlardır.

Avrupalılar şu dediğimiz bâlâ-yı sa‘âdete hurûc edinceye kadar ne himmetler etmişler. Ve kaç asırdan beri çalışmışlar. Ve hâlâ niçün dahâ ilerisine atf-ı nazar-ı gayret ediyorlar. Buraları derhâtır edilmeksizin en sonra rağbet edilecek zarâfet-i endâma en evvel riâyet edildikten başka şa‘âser-i milliye ve âdâb-ı umûmiyemize münâfi hâlât-ı garbiyeye mebl ü muhabbet gösterilerek hâlen ve kâlen Firenkleri taklid etmek bizde medeniyet ad olunmuyor. Bir millet kendi âdâb ve âdâtına imtisâle kademe-i terakkîye ayak atarsa kemâl-i sa‘âdet ve netice-i servetle en son basamağına vâsıl olacağı gibi aksi

hâlde ya'ni kendi âdâb ve âdâtına riâyetsiziği vukû'unda – velev kürsü-i sa'âdetine ku'ûd etmiş bulunsun – pek az zaman içinde sükûtu mukarrerdir.

Avrupalılar san'at hirfet zirâ'at ticâret ma'rifet cihetlerini en evvel nazar-ı rağbetlerine alarak ve kendilerini elfâz-ı mezkûre erbâbı nâmıyla dünyânın bir ucundan öbür ucuna değin teşhir etdiğinden sonra âdâb-ı milliyelerine el vuracak sûretde zarâfet-i endâmiye meyil etdiler. Fakat bir kasadan diğerine akce nakil etmek kabilinden olan kendi mülkünün ma'mûlâtına bile şiddet lüzumu olmadığı hâlde para vermek yine o Avrupalılarca sefâhat etmek sayılır.

Ma'lûmdur ki bir mülkün umrânı ve bir milletin istihsâl-i sa'âdeti ancak ma'ârifle husûle gelir kırk milyon nüfûsu mütecâviz bulunan memâlik-i mahrûse-i şâhânedede bulunan mektebler Avrupalılar köküne nisbet edilir ise hemen yüzde on nisbetinden aşağı kalır. Bu ise o himmeti hazine-i devletden beklemekden ileri gelir. Bir kere de düşünülüyor ki bir mekteb ihdâsına sarf edilecek himmet ne ile ve ne yolda meydân-ı husûle getirilebilir. Gâliba tahammül olunmaz. Bir bârgirân kerândan mı kıyas olunuyor. Hayfâ ki dirâht-ı ömrümüzün meyve-i lezizi olan ciğerpârelerimizin te'min-i istikballerine bir takım paralar sarf ü istihlâk edilerek irâd ü akar tedârîki çare ad olunuyor da her dürlü muhâtaradan sâlim olan ve kıyamete kadar te'min-i zarûrete kâfil bulunan terakkî- yi ma'ârifte o paranın rub'ı verilemiyor. Eğerçe verilmiş olsa idi şimdi ma'ârif kitaplarının tercümesine şiddet-i ihtiyac ile muhtac bulunduğumuz Avrupalılar ol vakit ayağımıza gelib tahsil-i ma'ârif etmeğe mecbur olurlar idi. Mâdemki şimdi biz onlardan tahsil-i ma'ârifte mecburuz. Âdât-ı milliyemize el vermeyen ve git gide elde bulunan sermâye-i ma'ârifî dahi îtâ edeceği âşikâr olan Firenklerin harekât-ı nâmeşru'âlarını taklid etmemeliyiz birkaçımız bir yere gelelim de bir i'âne defteri açalım mektebler ıslâhhâneler ihdâsına sarf-ı himmet edelim. Eğerçe bir müşkülâta dûçâr olur isek işte ol vakit hükûmet-i seniyyenin saye-i rahm ve şefkatine ilticâ ile hazine-i devlet sa'âdetini istirham edelim. Yukarıda beyân olunduğu vecihle mülkümüz Avrupalıların medrese-i ma'ârifî ahâlîmiz hoca-i fûnûn Şinasi olacak bir de bilakis biz onların talebe-i fûnûnu olduk fakat hiç olmaz ise bundan böyle onlara rakib olacak kadar olsun terakkî-yi ma'ârifte gayret etmeliyiz. Bu günkü günde tarîk-i ma'ârifde bir fersah olsun kıt'a mesâfe etmemiş bizden başka hemen hiçbir millet yok gibidir. Bizde okur yazar ve yazdığını okuduğunu anlar yüzde beşe çıkmaz velhâsıl terakkî-yi ma'ârif husûsunda diriğ-i himmet

ne kadar muhâlif-i hamîyyet ise sarf-ı nakdine-i gayret dahi o kadar muvaffak-i kaide-i medeniyet ve medeniyetin ma'nâ-yı hakikisi bundan ibâretdir.

NOVEL PERS LİBER

Zât-ı hazret-i hilâfetpenâhînin Viyana sergisine teşriflerinde Peşte'den geçmek için mahsûsen da'vet kılınmak üzere Macaristan hükûmeti tarafından Mösyö (Ziyeşi) ve Sekaroli) nin taht riyâsetinde otuz nefer meb'usun İstanbul'a i'zâm olunacaklarını (Novel Pers Liber) nâm gazetede görülmüşdür.

NAKİL

Mevsim-i bahar olmak cihetiyle devletlü Âdile Sultan, Aliye Sultan Hazretlerinin Silahdar Ağa'da kâin çiftliklerine nakil buyuracakları işidilmiştir.

MECLİS-İ HAS-I VÜKELÂ

Evvelsi günü Meclis-i Has-ı Vükelâ zât-ı hazret-i uzmâ'nın taht riyâsetlerine ictimâ' eylemiş ve akşamısı dahi tekrar akd olunub gece hayli müddet imtidâd eylediği işidilmiştir.

ESAD PAŞA HAZRETLERİ

Li-ecli'l-mülâkât Sadr-ı sâbık ibhetlü devletlü Esad Paşa Hazretleri pençşenbe günü Devlethâne-i Âlî-i Hazret-i Âzâmiyeye gitmişler.

TEBRİK

Düvel-i Ecnebîne seferâsı pençşenbe günü zât-ı Hazret-i Sadr-ı a'zamiye Bâb-ı Âlî'de icrâ-yı tebrik etmişlerdir.

ALMANYA SEFİRİ

Saltanat-ı Seniyye'nin Almanya Sefîri Beyefedinin bu kere me'zûnen İstanbul'a geldiği mesmûdur.

RUM VE ERMENİ PATRİKİ

Evvelsi günü Rum ve Ermeni patriki efendiler Bâb-ı Âlî'ye gelerek zât-ı hazret-i sadâretpenâhînin makâm-ı vekâlet-i kübrâya teşriflerini tebrik eyledikleri ihbârdandır.

CEBELİ-İ LÜBNAN

Cebeli-i Lübnan mutasarrıfı devletlü Rüstem Paşa Hazretleri pençşenbe günü hareket eden oyed kumpanyası vapuruyla mahâl-i me'mûriyetlerine mütevechen azîmet etmişlerdir.

HAZİNE-İ CELİLE

Koto kumpanyası tarafından yüzde on iki fâizle Hazine-i Celile'ye dört yüz bin lira ikrâz edildiği mesmû'âtdandır.

BEYOĞLU VE GALATA SUYU

Kağıdhâne'ye inşâ olunan tulumbalar vâsıtasıyla üç dört günden beri Beyoğlu ve Galata'ya su gelmeye başlamış.

Ve Bağçe köyünde vâki' bendler şimdilik kapatdırılarak yalnız Saray-ı Hümayûn için bir adedinin açık bırakıldığı istihbâr olunmuştur.

MATBÛ'ÂT İDÂRESİ

Tebdil-i Sadâret-i Uzemâ hakkında Levand Herald gazetesi (Îrâde-i Pâdişahi) diyerek başlayıb (Mesâlih-i şikest olmuşdur) ünvânlı yazdığı bend gibi bundan böyle beyân-ı efkar edecek olur ise sahib-i imtiyâzının mes'ul tutulacağı matbû'ât idâresi tarafından bir kıt'a tenbihnâme ile bildirilmiştir.

PASKALYA

Hulûl edecek paskalyada Rumların icrâ-yı âyin eylemelerine ruhâbını tarafından mûmâna'at veya müdâhâle olunması hakkında Bulgar ekzarkı tarafından icâb eden mahâllere tahrirât-ı mahsûsa göndermesi cânib-i sadâret-penâhîden bâ-tezkire-i sâmi ekzark-ı mûmâileyhe bildirildiğini Levand Times'de okuduk.

DEMİR KÖPRÜ

Martın on birinci günü İstanbul'dan Galata'ya vaz' edilmiş lâzım gelen demir köprünün vakit-i muayyeninde mahâlîne mazbata edilemeyişinden dolayı müte'ahhidi tarafından Hazine-i Celile'ye i'tâsı mukâvelenâmesi iktizâsından idiği pençşenbe nüshamızda derc-i sâhife-i beyân kılınan fâizin mikdârının ayda dört yüz lira olduğunu ihbâren işitdik.

AYLIKLAR

Sâye-i şevket-vâye-i hazret-i pâdişâhîde cevâmi-i şerife hademesiyle sâir ashâb vazâifin ve duâgû ma'âşâtı mutasarrıflarının bekâyâ kalan aylıklarının bir guruhdan elli guruhâ kadar olanlarının i'tâsına başlanmış olduğu görülmüş ve kusurlarının dahi takım takım i'tâ olunacağı me'mul bulunmuşdur.

HADİKA

Doğrusu Evkaf-ı Hümayûn nâzırı devletlü paşa hazretlerinin bu bâbda olan himem ü akdâmları şâyet takdir ve tahsin görünmekle ma'al-i memnûniye derc-i sâhife edilmiştir.

BEYOĞLU'NDAKİ GAZINOLAR

Beyoğlu ve Galata'da vâki çalgılı gazinolarda bulunan Lehli kızlarının bundan böyle terennüm etmeyecekleri gibi müşterilere dahi hizmet etdirilmemesi zabtiye müşiri devletlü paşa hazretleri tarafından sûret-i resmîyede kâffesine bildirilmiş ve kahve gece sâ'at beşe kadar açık olundurulması emir ve tenbih olunduğu haber alınmıştır.

VİYANA SERGİSİNE

Ruscuk vilâyetinden Viyana sergisine gönderilecek eşyanın bakiyesi bu kere mahâlinden İstanbul'la irsâl olunarak Viyana'ya gönderildiği işidilmiştir.

İZMİD - ANKARA DEMİRYOLU

İzmid'den Ankara'ya kadar yapılmakda olan demiryolunun sekiz kilometrelik yeri düz olduğundan yakında hitâm olunacak ve Ankara'dan da İzmid'e doğru kemâl-i sür'atle başlanılacağı sâmi'-i ress memnûniyetimiz olunmuşdur.

SÜVEYŞ KANALI

Nisanın ibtidâsından onuna kadar Süveyş Kanalı'ndan geçen sefâinden yedi yüz altmış dört bin frank mürûriye âhiz olunduğu ihbârdandır.

KONT KAMANTO

Müteveffi Kont Kamanto iki milyon liradan mütecâviz nakd-i terk eylediği ve mutasarrıf olduğ u emlâkın dahi senevî kırk bin lira îrâdı bulunduğu rivâyet olunmaktadır.

SİRBİSTAN HÜKÛMETİ

(Korsiltotedlines) nâm gazetenin nisan on tarihiyle Belgrad'dan alib yazdığı bir kıt'a mektûbun mâ'iline göre Sırbistan hükûmeti her sene hazîne-i devlete te'diye eyleye geldiği mahsûsâtı şimdiye kadar ikâ eyliyememesi hükûmet dâhilinde nakd-ı akçenin kalanından tesbit edib yoksa ne Prens Milan'ın ve ne de vekillerin bu paranın verilmemesi efkârında olmadıklarından yakında mezkûr paranın tesviye kılınacağı beyân olunmuştur.

VATAN VE MİLLETİNİ SEVER BİR MİNSAF KÂTİB İMZASIYLA ALDIĞIMIZ VARAKANIN AYNIDIR

Sâye-i kudretvâye-i cenâb-ı cihânânide Der-sa'âdet'den Edirne'ye kadar temdîd ve inşâ olunmakda bulunan demiryolu bu kere resîde-i hasen hitâm olunarak geçen salı günü bir katar on üç sâ'at zarfında Edirne'den İstanbul'a vâsıl olunduğu derûnunda bulunan berâberce gelen mevsukü'l-kelm bir zâtdan istimâ' olunmuş eğerçe üç sâ'at müddet biraz ziyâdece ise de ileride yollar kesb-i resânet etdikce dahâ az vakitde âmedüşût edeceği derkâr bulunmuştur mezkûr yolların işledici kumpanyası tarîkin Edirne'ye kadar olan cihetinin hîn ikmâlinde şimdiki ta'rifesi ta'dil olunarak her mevki'e münâsib mikdâr ücret tahsis edeceğini ba'zı gazeteler mukaddemâ i'lân etmiş iseler de şimdiye kadar bir eseri görülemediği gibi tahkikâtımıza göre ta'dil-i tarife maddesi henüz mevki'-i müzâkereye bile konulmamış ve Der-sa'âdet ahâlîsi mezkûr yolun hitâmı münâsebetiyle hîn küşâdında Edirne'yi ziyarete arzukeş olacakları bedîdar olub fakat üçüncü mevki' için bir yahud bir buçuk lira-i osmânî ücret talep olunur ise bu kere hiç kimse râğbet edemiyeceğinden (ama giden bulunur denilecek) hem kumpanya-i mezkûr mutazarrır olacak ve hem de ahâlîden bir çok kesan-ı arzu vâk'âsına nâil olamayacağından bunun şimdiden bir çaresine bakılsa ahâlîce ve kumpanyaca menfa'at-i kesîre hâsıl olacağı âşikâr bulunmuş ve husûs-i Mebhus-i Nâfi'a Nezâreti celilesince vukû' bulacak himmet-i mahsûsa ile vucûd bulacağı umûr-ı vâzihadan görünmüş olmağla bu bâbda nezâret-i müşarûnileyhâ cânibinden dîriğ-i himmet buyrulmamasını temenni ve arzu ederiz.

HADİKA

Şirket-i mezkûre tarafından bu kere tab' etdirilen Fransızca ta'rikanın bir nüshası elimize geçtiğinden bi't-tercüme gazetemize derc edilecektir.

FRANSA SİYASETİ

Fransa Şûrâ-yı Ümmet re'isinin me'mûriyetinden istifa eylemesi sağ cenah a'zâsının kullandıkları bî-edebâne lisân ile hey'et-i hükûmete yakışmayacak sûretde etvâr ü müşevveleriden ileri gelmiştir.

A'zâ-yı merkûme hakkında Fransa gazetelerinin verdiği ma'lûmâta bakılırsa bunlar âdetâ tulumbacı tavrında bulunub ağızlarına gelen herzeyi bi-muhâbâ birbirine söyleyerek şân ve nâmuslarını ayaklarının altına aldıklarından alâmelâünnâs kendilerini rezil ve rüsvâ etdiklerinden başka re'islerinin nâmus ve haysiyetini dahi şikest eylemişlerdir.

Bunların tavır ve hareketi edebin haricinde bulunub ve husûsen akd ve meşveretlerinde erkek kadın büyük küçük bir takım kâri'in hazır bulunub îrâd ü tezekkür eyleyecekleri mevâd-ı alenâ ifade eylediklerinden bu makûle-i kesânın böyle bir hamiyyetde kullanacakları lisân gayet edibâne ve nâzikâne olacağı yerde bilakis hey'et ve me'muriyetlerine yakışmaz derecede mu'âmele- i gayrilâyıkada bulunur ve birbirlerine en rezil adamın bile söylemeye te'dib edeceği kelimâtı atf eyleyib sanki söylenmez bir şey ifade eylemiş gibi refikaları kahkaha ederek bunu alkışlarlar, ve ahâlî bu hâlî görüb mecbur hayrete dalar, kadınlar mahçub olub yüzlerini mendiller ile kapar, yaşı kemâle ermiş birtakım ihtiyarlar bu ahvâl-i garîbeye şaşıb kalır, re'isin elinden bir şey gelmez, ortalık birbirine girib her ağızdan bir dürlü herze akar, gürültüden kafalar şişib kimse kimsenin söylediğini anlamaktan mâ'adâ söyledikleri söz mevzu'bahs ve müzâkere olan husûsun bütün bütün aksi olub bilakiz zâtîyâtdan bahs ile birbirinin ayıbını ortaya koyub onunla tevaggul olunur, umûr-ı mehâm hükûmetin tavsiyesi için intihâb olunan milletvekilleri bu misilli hareket ettiğini huzzar görür, ve bu mecnûnâna sözleri kulaklarıyla işidir ise acabâ bu ahâlî-i vatan vatandaşlarının muhâfaza himayesi için ta'yin ettiği meb'use la'net ederek ne söylemez?

Ahâlî Şûrâ-yı Ümmet'e intihâb ettiği a'zâyı birbirinin familya ve zâtîyatca olan ayıbını meydana koyub ondan bahs-ı müzâkere etsin için mi etmiştir?

Yoksa vatan ve milletine nâfi' umûr ve husûs-ı meşûrat eyleyib zirâ'at ve ticâretin tevessüle ashabının refah ve istirahatini te'min eylesinler diye mi ta'yin eylemiştir?

Şûrâ-yı Ümmet riyâsetinden Mösyö (Grevinn) ne esbâba mebnî çıkıldığını ecnebi hükûmetler tebaası bilemez.

İşte bu neşriyât-i vâkı‘adan mûmâileyhin dûçar olduğu esbâb mecburane imiş onu anlar.

(Pres)

PRENS MİLAN

Sırbistan beyi Prens Milan’ın hekimi Mösyö (Masşin) e def‘aten ruhsat verilmesi müteveffî başvekil (Blaznavar)n hîn-i vefâtında yanına başka hekimleri uğratmamış olduğundan hakkında şübhe da‘vet edib mûcib kılkal olmasından neş‘et eylediğini Viyana’nın (Tagblat) gazetesi yazmıştır.

AYNEN VARAKADIR

Gazete-i mu‘tebirenizin 63 numaralı nüshasının üçüncü sahifesinin ikinci sûtûnunda (muhibb-i vatan iki zâtın muhâveresi) serlevhasıyla henüz nâtamam bulunan (Dârü’ş-şafaka) nın ikmâl-i noksânı zımında mevkûf-i ‘aleyhî olan akçenin sûret-i tedârik ve i‘ânesine dâir mûnderic makâleyi gördüm. Çocuklarının her yüzden terbiyelerine müttehide çalışdıkları görülüb işidilmekte olan milel-i sâireye karşı bizim (Millet-i Mu‘azzama-i İslâmiye) etfâlinin terbiye-i ta‘limleri için te’sis buyurulmuş olan (Dârü’ş-şafaka) nın ikmâl-i noksânı hakkında hamiyet ü mürüvvet- mendan taraflarından edilmesi lazım gelen i‘âne-i müftehireye (hâşâ) murâdım ta‘riz değildir ancak bunun için hatırıma geleni arz etmektir. Bu muhâverenin en nihayetinde “Her dâirede birer i‘âne defteri açılarak umûm-ı kete ve me’mûrîn-i saire ma‘âşlarından mah be mah dâirenin en büyük ma‘rifetiyle yüzde iki gurus tevkiif edilse pek az zaman içinde hem mektebin etmâmına muvaffak olunabilir ve hem de bin gurus ma‘âşı bulunan bir zât yirmi gurus vermekle idâresine sekte gelmemiş olur” denilmiş peka‘lâ fakat ketebe ve me’mûrîn-i sâire ma‘âşlarından mah be mah “Demek olur ki her ay” yüzde iki gurusun tevkiif edilmesine gerek ketebe ve gerek me’mûrînin hiç birinden rûy-i rıza-yı muvafakat gösterilmez. Zan ederim zîrâ bu teklif ü tergib biraz ağırca olduğundan muvaffak hak ü sevâb olamaz ancak değil İstanbul’da memâlik-i mahrûsa-i şâhânedede bulunan büyük ve küçük me’mûrînin pek çoğu İstanbullu olup vatandaşımız bulunduklarından bunlar dahi böyle bir i‘âne-i müftehireden mahzum bırakılmaması için İstanbul’da Makâm-ı Celil-i Sadâret veya Nezâret-i Mâliye’den emirnâme-i mahsusa tastîr buyuruldukda bulunan

me'mûrîn ve ketebe berâber cümlesi ma'âşlarından yalnız bir def'alık olmak üzere yüzde bir gurus i'âne buyursalar bu yüzden ve ahâlî –i vatan tüccâr ve esnâf taraflarından dahi olacak i'âne ile ihtimal ki belki Darü'ş-şafaka'nın noksanından başka mesârifine karşılık irâd ve akâr edinilebilecek kadar akçalar toplanılabilir.

Hümân-ı Cenâb-ı Hak hüsn-i te'sirini hâlk ile muvaffak buyursun.

HADİKA

Yalnız bir def'alık yüzde bir gurus i'âne için bu kadar ihtiyar-ı külfete hâcet var mı?

İ'LÂNLAR

İ'LÂN-I MAHSUS

Hadîka gazetesine İstanbul'da müşteri olmak isteyenler arzu ederlerse Bâb-ı Âlî civarında Tasvir-i Efkâr matba'asına veyahud İstanbul'da Köprübaşı barakasına mürâca'at edebilirler. Hadîka nâme gönderilecek her nev' muharrerât şu iki mahâlden Hângisine yazılırsa vâsıl olur.

Taşra hâlkına mûcib suhûlet olmak üzere vilâyâtta mahsûsen vükela ittihâzı mukarrir olduğundan bi'l-muhâbere yakında nâmları i'lân olunacaktır.

Hadîka havâdise mahsûs olan sahifelerine her ne nâm ile olursa olsun i'lân derc edemez.

Senelik veya altı aylık i'lânlar isti'âb edeceği yere göre mesela on öşr zirâ' murabba'ında bir i'lân yevmi derc olunmak üzere senelik olarak kırk liraya gün aşırı ise yirmi liraya kabul olunur.

Satır hesabıyla üç def'aya kadar satırından yüz para alınır. Dahâ ziyade ise ikişer gurusâ derc edilir. Fakat kitab i'lânlarının gerek bir kerelik olsun gerek bir aylık olsun alelseyiye satırından altmış para alınır.

EDİB MEŞHUR KEMAL BEY'İN KİTABI

Edib Meşhur Kemal Bey'in manzum ve mensur Âsâr-ı Edîbe ve Siyâsiyesi'ni şamil olarak (Evrâk-ı Perişan) nâmıyla neşrine ibtida eylediği külliyâtın üç cüz'den ibâret

olan birinci cildinin *Devr-i İstila* ile *Selahaddin*'in tercüme-i hâlini hâvî bulunan cüz-i evveli tab' olunduğundan kitab satılan yerlerde yarım mecdiye fî ile satılmaktadır.

ANKARA MEKTÛBCUSUNUN FRANSIZCADAN TERCÜME KİTABI

Ankara Mektûbcusu sâbık Nuri Beyefendi'nin cem'ine mübâşeret ettiği Hind tarihine mukaddime olarak – İngilizlerin Hin'de istilâlarından sonra ne sûretle zâlimâne hükûmet etdiklerine dâir – Fransızcadan tenkic tarîkiyle tercüme ettiği risâle 3 guruh fî ile barakada ve Bağçekapısı'nda satılmaktadır.

TEVFİK BEY'İN ECEL-İ KAZA

Ecel-i Kaza ünvânıyla beş fazıl üzerine tertib eylediğim fâci'a yedi kuruş fî ile Bağçekapısı'nda Hasan Ağa ile Köprübaşı barakasında satılmaktadır.

Tevfik

ERBÂB-I SAN'ATDAN HAÇYEN AĞA

Erbâb-ı haz ü san'atdan ve matba'amız müstahdemlerinden Haçyen Ağa her nev' hutût ü tesâvir-işekline kat'en hâlel gelmeksizin icrâ vastasıyla bakar çelik ve çinko üzerine nakl ü hak eder.

REŞİD PAŞA'NIN ÂSÂR-I SİYÂSİYESİ

Merhûmun Âsâr-ı Siyâsiyesi 'nden birinci ve ikinci cüz'leri ikişer guruh fî ile satılmaktadır

Üçüncüsüyle dördüncüsü dahi dört set tab'dır.

KÂİNÂT

Nâm-ı Tairih-i Umûmi müellifi Ahmed Midhat Efendi ilmî ve edebî on beş yirmi cildten ibâret olan müdevvenâtı Bağçekapısı'nda tenbâgücü Hasan Ağa Köprübaşı barakasında satılmaktadır.

ALEKSANDRE DUMAS'IN MONTE KRİSTO

Fransa meşâhir-i hikâye-nüvisânından Aleksandre Dumas'ın Monte Kristo nâmında olan te'lif-i latifi Diyojen hey'et-i tahririyesi tarafından tercüme edilmektedir.

Tab' olunan cüz'leri ikişer guruh fî ile her yerde satılmaktadır.

GÜNEŞLİ ECZÂ-HÂNE

Köprübaşı'nda eski ihtisâb karşısında

Her nev' meşrûbât-ı kimyeviye ve eczâ-i tibbiyenin enfes ü ehvanı bulunur. Gelen reçeteler ehvan fi'at ve gâyet temiz eczâ ile tertib olunur. Dükkanda bulunan eşyanın envâ' ve fi'atı ileride i'lân olunacaktır.

ÇEŞİTLİ EŞYALAR SATAN MAĞAZA

İstanbul'da Sultanhamamı'nda yeni geçid ittisâlinde kâin eczâ-hânesiyle Dipozitos'da mevcud eczâlerin tazeliğiyle ehvanını müşterilerini memnun edecek sûrettedir.

Mezkûr mağazâda gerek perakende ve gerek topdan olarak her nev' çelyin şurubları ve şarabları balık yağları çikolata iksirleri maden suları kana kana şarabları bordo şarabları şampanya arpa suları ve her cins kokular ve sabunlar vesaire feruhat olunmaktadır.

AMERİKANOS

Pençşenbe pazarında Yeni Câmi' minasyanın her nev' dikiş makineleri saç boyası [*] yazlık ve kışlık elbise mefruşata müteallik her nev' kumaş. Bağça ve oda sandalyeleri. Asma ve oturtma sâ'atler. Demir ve çini sobalarla her nev'(Şömine) yeni yerli ocağlar ve edevatı.(Armonik) ta'bir olunur piyanolar. Peşkir ve mendiller. Lasdik kundura nisvan ile çocuklara mahsus botinler. Mektub için elvân kağıd ve zarfları.Her renk a'lâ mürekkeb her nev' karyola tezyinata mahsus sâir güne eşya.

[*] Saçları uzadı ağarmışlarını renk tabi'asına götürür ve köklerini kuvvetlendirir bir nev' su.

TA'AŞŞUK-İ TAL'AT VE FİTNAT

Ünvânıyla bir zâtın tertib etdiği hikâye gâyetle güzel ve eğlenceli olduğu gibi emr- izdivâc ve ahlâka dâir pek çok nasâyih dahi şamil olmağla bu def'a birinci cüz'ü tab' olunarak iki guruş fi ile barakada ve Bağçekapısı'nda Hasan Ağa ve Çenberlitaş'da Celil Ağa ve hakkaklarada Ahmed Efendi'nin dükkânlarıyla ekser ra'athânelerde ve gazete mevzi'lerinde satılmaktadır.

EVKAF KALEM MÜDÜRÜ İBRAHİM EFENDİ’NİN FEN KİTABI

Evkaf-ı hümâyûn vâridât müdürü azatlu elhac İbrahim Efendi’nin fen-i tasdikden te’lifkerdesi olan Taksil nâm kitab tenbâgücü Hasan Ağa’nın dükkanında Sultan Mehmed Câmi‘ havlîsinde sahâf Urfalı Mehmed Efendi’nin ve Sultan Bâyezid Câmi‘ havlîsinde çırçırılı Hafız Mehmed Efendi’nin sergisinde on altışar guruşa satılmaktadır.

Ve ba‘del’îdi mûmâileyhimânın sahâf çarşısındaki dükkanlarda dahi satılmaktadır.

Kitab-ı mezkûr lisân-ı Arabînin ekseri kavâid olmağla bir eser-i mukayyed ve nâfi‘adır.

EVKAF KALEM MÜDÜRÜ İBRAHİM EFENDİ’NİN FEN KİTABI

Ünvânıyla Ahmed Midhat Efendi’nin ba‘zı âsâr-ı müntehiye ile fûnûn-i delâlet eylediği bir takım garâib keşfîyât ü hikemiyâtı hikemiyâ-i mütekaddimîn ve mütte’harîn tarafından irâd edilen muhâkemâtı ve ba‘zı terâcim ahvâli hâvî tertib etdiği Mecelle’nin birinci cüz’ü 4 guruş fi ile mûmâileyhin âsârının tevzi‘ne mahsûs olan Bağçekapısı’nda tenbâgücü Hasan Ağa’nın dükkanında satılmaktadır.

FRANSIZCA DERS VERİLECEKDIR.

Paris’de on dört sene tahsil-i fûnûn ile şahâdetnâme alarak bu kere İstanbul’a gelmiş olan bir zât Türkce tekellûme mukadder olduğundan arzu edenlere Fransızca ders verecektir. İktizâ-i hâlinde matba‘amıza mürâca‘at oluna 3

ALAPARİZİEN

Madam tervadik

Beyoğlunda Hacopolo çarşısında mektubluk kağıdların envâ‘ile zarfları ve herkesin ismine göre istediği resim ve şekilde tamga bulunur. Cüz’dan ve para kisesi vesâir şeylerin nefisi mevcuttur.

SATILIK AT

Altı yaşında ve al tonda bir Arab atı satılıktır. İsteyenler Hadîka idâresinden öğreniyorlar.

45 MAĞAZASI 45

Emeti‘a Gümrüğü Karşısında Dimetriadı’nın

45 Mağazası 45

İngiltere’den getirdilme her nev‘ karyola. Portland madeninin çimento toprağı. Kola ve ciklet baharlı şekerler. Ve tezyinâta müteallik sâir eşya

SAMİ BEY’İN TARİH KİTABININ BİRİNCİ CİLDİ

Matbû‘ât kalemî me‘mûrlarından Sami Bey’in te’lif eylediğı (Kavâ‘id-i Farsiye Bir Tarz-ı Nevin) ile (Tarih-i Mücmel Fransa) ünvânıyla tertib etdiğı tarihin birinci cildi altışar guruş fî ile kitab satılan yerlerde bulunur.

DAĞÂRCIĞIN İKİNCİSİ

Ahmed Midhat Dağârcığının ikincisini dahi neşr etdi derûnunda münderic ba‘zı âsâr-ı meyânında (İnsan) ve (Vilâyet) serlevhâlî pek ziyâde cây nazar-ı dikkat muhâkemât-ı felsefiyeyi hâvi iki makâle vardır. Birincisi gibi bu dahi dörder guruşa gazete müvezzi‘lerinde satılıyor.

SİNDBÂD-I BAHRÎ VE SİNDBÂD-I BERRÎ

Bu hikâyenin mevzû‘u gâyetle ibret-engizdir. Sindbâd-ı Bahrî nâmında bir tâcirin Sindbâd-ı Berrî nâmında bir hamâle yedi def‘a vukû‘ bulan seferini ve her bir seferinde dûçâr olduğı mihân ü meşâkkı ve ne vecihle sâhib-i servet ü semân olduğunu nakl eder ki her bir seferi birer cild i‘tibâriyle yedi cilde taksim olunmuşdur. Köprübaşı barakasıyla sâir kitab satılan yerlerde birinci cüz’ü satılmaktadır.

YUNAN DEVLETİ TEB‘ASINDAN YANNİ SAMOTARAKİ’DEN SATILIK KONAK

Yunan devleti teb‘asından Yanni Samotarakî nâm kimsenin teb‘a-i Devlet-i Aliyye’den Mehmed Hamdi Bey zimmetinde olan alacağına dâir ticâret mahkemesinden verilmiş olan i‘lâmın icrâsı için medyûn-i mûmâileyhin mutasarrıf olduğı sarachâne başında Mi‘mar Ayaz mahâllesinde on dört numaralı konak ve derûnunda bulunan mâ-i lezizi bi’l-müzâyede fûrûht etdirilmekte idiğinden tâliblerinin İstanbul münâdilerinden Mehmed Ağa’ya veyâhud hâriciye kitâbetine mürâca‘at eylemeleri.

MECMÛ‘A-İ CEVAHİR ALÂ ÂSÂRIN ÜÇÜNCÜSÜ

Geçenlerde tab‘ olan Mecmû‘a-i Cevahir Alâ âsârın üçüncü cüz‘ü dahi tab‘ olunub birinci ve ikinci cüz‘leriyle berâber yüzer para fi‘atla Mercankapısı’nda Abdürrahim Bağçekapısı’nda Hasan Çenberlitaş’da Celil Ağalar ile Okçularbaşı kırâ’athânesiyle kırâ’athâne-i umûmi ve Köprübaşı hbarakasında ve İsmail Hakkı Hazretlerinin Salât-ı Meşîşiyesi dörder guruşa ve Müntehibât-ı Âsâr-ı Nadirde dahi mezkûr mahâllerde satılıyor. 5

NAİM BEY VE SAMİ BEY’İN KİTAPLARI

Matbû‘ât kalemi me’ mûrlarından Naim Bey’in te’lif et diği (Kavâ‘id-i Farsiye) bir tarz-ı nevin 4 ve Sami Bey’in tercüme etdiği (Tarih-i Mücmel Fransa) nın birinci cüz‘ü 6 guruşa kitab satılan yerlerde satılmaktadır.

MECMÛ‘A-İ CEVAHİR ALÂ-İ ÂSÂRIN ÜÇÜNCÜ CÜZ’Ü

Geçenlerde tab‘ olan Mecmû‘a-i Cevahir Alâ-i Âsârın üçüncü cüz‘ü dahi tab‘ olunub birinci ve ikinci cüz‘leriyle berâber yüzer para fi‘atla Mercankapısı’nda Abdürrahim Bağçekapısı’nda Hasan Çenberlitaş’da Celil Ağalar ile Okçularbaşı kırâ’athânesiyle kırâ’athâne-i umûmi ve Köprübaşı hbarakasında ve İsmail Hakkı Hazretlerinin Salât-ı Meşîşiyesi dörder guruşa ve Müntehibât-ı Âsâr-ı Nadirde dahi mezkûr mahâllerde satılıyor. 5

OSMANLI TİYATROSU İ‘LÂNİ

Şevvalin on dokuzuncu cuma gecesî (Ayar Hamza – ve – Besleme) nâm mizahiyeler icrâ olunacaktır. Fi‘at âdeta olub sâ‘at iki buçukda başlayacaktır.

HÜLÂSATÜ’T-TEVÂRİH

Girid fuzalâsından Mehmed Atıf Efendi’nin {Hülâsatü’l-Tevârih} nâmıyla – Yunan ve Arab ve Fransız tarihlerinden – cem‘ ve te’lif eylediği tarih-i umûmiyenin birinci ve ikinci cldleri Bağçekapısında Hasan ve Çenberlitaş’da Celil Ağaların dükkanlarında ve Köprübaşı barakasında satılmaktadır.

LİSÂN-I LETÂFET-İ RESÂN

Zebân-ı Farsiyeden lisân-ı letâfet-i resân Türkîye tercüme edilmiş olan Sâhir Hindî nâm hikâyenin cüz‘-i evveli tab‘ olub Mercan yokuşunda Abdürrahim Efendi

Bağçekapısı'nda Hasan Çenberlitaş'da Celil Ağalar ile Okçularbaşı kırâ'ahâne-i umûmi ve Köprübaşı barakasında altmışar paraya satılıyor. 3

OSMANLI TİYATROSU İ'LÂNI

İngiltere kraliçesinin hokkabazbaşısı Mösyö Nevpor bu kere İstanbul'a geldiğinden şevvalin yirminci cumaertesi gecesi tiyatrodan sanâyi'-i hikemiye ve elektrik ve manyetizm vesâir dürlü şeyler icrâ edecektir.

Oyun fâsılasında Güllü Agob Efendi'nin Kumpanyası dahi Türkce komedi ve raks icrâ edecektir.

MİZÂNÜ'L-MEVÂZİN FÎ EMRİDDİN

Tevâif-i iseviyyeden ba'zıları din-i İslâm reddiyesini mutazammın (Mizân-ı El Hakk) nâmında bir kitab te'lif etmişler idi bu kere devlet-i behiyye-i îrânîyenin Der-sa'âdet sefâret-i aliyyesi baş tercüman Hacı Mirza Necefari Daniş Efendi'nin Mizan-ı El Hakk reddinde bâlâda mezkûr (Mizânü'l-Mevâzin Fî Emriddin) nâmıyla bir kitab tasnif eylemiştir ki bu dürlü redâeti bihakkın ibtidal etmektedir mücellid olarak 1 şiyem mecidiye Mercan'da Abdürrahim Efendi ile Çenberlitaş'da Celil Bağçekapısı'nda Hasan Ağaların dükkanında ve umûm-i kırâ'athânelerde satılmaktadır.

DER-SA'ÂDET TRAMVAYI ŞİRKETİ

Bin sekiz yüz yetmiş iki sene-i milâdiyesine mahsûs tramvay-ı hisselerinin birinci numara kuponunun fâ'iz bedeli olan kırk gurus gelecek bin sekiz yüz yetmiş üç sene-i milâdiyesinin mah-ı kânûn-i sâni-i efrenci ikinci tarihinden i'tibaren hisseashabına i'tâ olunacağından hisseleri olanların Galata'da Mehmed Ali Paşa Hânı derûnunda kâin on sekiz numaralı mürekkem şirketin merkezine gelmeleri hassaten i'lân olunur.

HÂRİCİYE NÂZIRI SÂBIK CEMİL PAŞA MERHÛMUN HER NEV' EŞYASI SATILIK

Hâriciye Nâzırı sâbık Cemil Paşa merhûmun Balta Limanı'nda kâin sâhilhânesinde her nev' eşyası iş bu şevval-şerifin yirmi sekizinci Pazar gününden bed'en ile be her Cuma ve Pazar günleri peşin akçe ile fûrûht olunacağından istek eden zevât eyyâm-ı mezkûrede sâhilhâne-i mezkûre lüzum-i azimetleri ihtâr olunur.

ÜSKÜDAR'DA SATILIK KONAK

Üsküdar'da İhsâniye mahâllesinde olub Akdenz'e nezâret-i kâmile olan iki numaralı konak satılık olduğu gibi istek edenlere kira ile dahi verilecektir mezkûr konak harem ve selamlık mükemmel daireyi ve gayet muntazam ve bağçe ile yedi sekiz hayvan alır bir ahır ve her sûretle kullanışlı iki mutbahı müştemildir ve derûnunda tatlı sulu beş kuyu ile gayet cesim bir sarnıc vardır talib olanlar mezkûr konakda ikâmet etmekde olan sahibesine mürâca'at buyurmaları i'lân olunur.

HİLE-İ NESSAC NÂM HİKÂYE

Üç cüz'den müretteb olan Hile-i Nessac nâm hikâye-i garibinin birinci cüz'ü Direklerarasın'da tenbâgöcü Mehmed ve 39 numaralı çaycı Şevket Ağaların kitab satılan dükkanlarda satılmaktadır.

SATILIK ATLAR

Altı yaşında ve al tonda bir Arab atı satılıktır. İsteyenler Hadîka idâresinden öğreniyorlar.

Üveyik kır denilen rummani tonda bir re'y Arab atı

Yağız bir çift Macar araba bargiri yedişer yaşında

Harmâni doru bir çift araba bargiri sekiz yaşında

Doru Grid rahvanı 8 yaşında

Bakla kır bir çift araba bargiri dokuz yaşında İsteyenler Hadîka maba'asından öğrenirler.

GÜLÜNC HİKÂYELER

İki yüzden mütecâviz-i mesâil muntehab-i cebriyeyi hâvi (El-Gâzü'l-Hesâb Lâyikâzü'l-Talâb) nâm risâlenin erkâmında olan müretteb hataları tashih ve fi'eti dahi tenzil olunarak altı guruşa ve gülünc hikâyeler câmi' (Müdhiât) nâm risâle dahi (50) paraya kitab satılan mahallerde satılmaktadır. 3

TOPAL ŞEYTAN HİKÂYESİ

İş bu hikâye-i garibe birkaç cüz'e münkasın olub bu defa'a birinci cüz'i tab' olunarak Tobhâne ve Fûruz Ağa kırâ'athâneleriyle Defterdar yokuşunda attar Arif

Hikmet Efendi'nin dükkanda veya bi'l-cümle kitab satılan mahallerde yüzer paraya fûrût edilmektedir. 3

MEKTEB-İ İ'DÂDİYE RİYAZİYE HOCASI ZİYA EFENDİ'NİN TERCÜME EYLEDİĞİ HESAB-I RİSÂLESİ

Takribiye bahislerine şamil Mekteb-i İ'dâdiye riyaziye hocası Ziya Efendi'nin tercüme eylediği hesab-ı risâlesi kırâ'athânelerde satılmaktadır.

Fi'atı 10

LETÂİF-İ ELGÂZ

Fatih-i merhûm zamanında erbâb-ı merakdan bir zâtın cem' eylemiş olduğu birçok lağz (Bilmece) ler rengin müntehab bir sûretle tanzim edilmiş olmanın bu kere tab' etdirilerek (Letâif-i Elgâz) nânıyla Bayezid'e Aziz Efendi kırâ'athânesinde dörder buçuk guruş fi'at ile fûrûht edilmekde olunduğu ve mahal-i lazıme dahi oradan tevzi' edilecek i'lân olunur. 3

OSMANLI TİYATROSU İ'LÂNİ

Keyhüsrev Şah'ın Adaleti. Terâcedya üç fasıl beş perde. Ahmak Köpek Açlığından Hasta Omaz. Baklavadan Kanto bir perde. Bu akşam oynayacaktır.

LETÂİF-İ HİKÂYÂT VE GARÂİB-İ RİVÂYÂT

Selâtin-i Osmaniye ve hilâfâ-yı Abbâsiye ve Emeviyye ve Memlûk sâire-i Osmaniye'nin asırları vukû'âtının en mühimiyle ahvâl-i mahsûsa ve menâkib-i celilelerini şamil olan (Tarih-i Sâf) bu kere üçüncü cildi dahi tab' olunarak üç cildi yirmi guruşa her yerde satılmaktadır.

Letâif-i Hikâyât ve Garâib-i Rivâyât

Tertib etmekde olduğum iş bu mecmû'anın ikinci cüz'ü dahi tab' olunub elli sahife olarak beheri yüzer paraya fûruhat olunur.

(Mehmed Tevfik)

SATILIK KONAK

Akif Bey merhûmun bir ciheti Nûruosmâniye Caddesine diğer cihetleri Valde Mektebi Sokağına nâzır ve etrafı-ı esası muhkem ve muntazam divar ile muhât olan konak

arsası içinde bir hamam ve birkaç taş oda ve mahzen ve su hazinesi gibi şeyler olduğu hâlde mahsûsen mi‘mar ve mühendis vastasıyla ve gayet münasib bir tarzda on on parçaya taksim parça parça satılacağı ve tanzim olunan haritası ile her parçanın fi‘at pusulası matba‘amızda bulunduğu cihetle görmrk isteyenler Hadîka idâresi me‘mûru Hafız Şerif efendiye mürâca‘at etmeleri i‘lân olunur.

AZİZİYE KUMPANYASININ İ‘LÂNI

İşbu seksen sekiz senesi kânûn sânisinin dördüncü pençşenbe günü idâre-i Azîziye vapurlarından kapudan Bada’nın süvâr olduğu Trabzon nâm vapur Der-sa’âdetden kıyâm ü hareketle Beyrut ve Porseid ve Boyes’e uğrayarak Cidde ve Hadide’ye azîmet edeceğinden mahâl-i mezkûreye gidecek ve eşya gönderecek olan zevâtın Galata’da Voyvoda Sokağı’nda lorando hânesinde idâre-i mezkûreye müraca‘at eylemeleri duyurulur.

ÇAYLAK HİKÂYESİ

Sadâkat ve hayatını netâyicini Müvezzih (Çaylak Hikâyesi) nâmıyla ma‘ruf olan manzûmeye bir zât herkesin anlayabileği sûretle nesre tahvil ve tab‘ etdirmiş olduğundan 1- guruş fi ile Bağçekapısı’nda Hasan Çenberlitaş’ta Celil Ağalarla Köprübaşı barakasinda okcularbaşı kırâ’athânesinde satılmaktadır.

PERUKAR MATORDALİ

Beyoğlu’nda Hacopalo çarşısında alafranga her yolda saç keser. Başa ve yüze ve elbiseye sürülecek güzel kokulu sular satılır.

SERGÜZEŞT-İ ESAD

Bu def‘a üç cüz’ünü basdırdığım (Sergüzeşt-i Esad) ismindeki fâci‘anın hakkalarda Mehmed Efendi ile her kitab ve gazete satanlarda ellişer paraya satılmakda idiği

BÂRİKA-İ ZAFER

Yine edib müşârünileyh bundan sekiz sene evvel tecrübe-i kemal kabilinden olarak saffa takliden Feth-i Kostantiniye bârika-i zafer nâmıyla kaleme aldığı risâle geçende bir zât tarafından tab‘ etdirilmişdi nüshası kalmadığı cihetle bu kere yediden tab‘ etdirilerek yine eski fi‘atı olan 3guruşa olarak perişan satılan yerlerde satılmaktadır.

BEYLERBEYİ'NDE SATILIK HÂNE

Beylerbeyi'nde İstavruz Mahâllesi'nde Çınar Sokak'da yirmi sekiz numaralı bir bâb hâne harem ve selamlık on oda ve tahtında bir bâb attar dükkanı ve bir mikdar bağçe ve bostan ve âb-ı deryâya nazârenli hâne satılık olmağla hâne tahtında bulunan attar Hacı İzzet Ağa'dan su'al olunması

HAYRET-İ EFZÂ-İ RİVÂYET

İşbu hikâye-i garibenin bu kere tab etdirilen cüz'-i evveli Bağçekapısı'da tenbâgöcü Hasan Ağa ve Çenberlitaş'da Celil Ağa ile Köprübaşı'da barakada üç buçuk guruşfi'at ile satılmaktadır 5

SATILIK TEK BARGİRLİ ARABA

Müsta'mil tek bargirli araba ile genc bir re's binek bargiri ehvan fi'etle satılacağından Ayasofya-i Kebir civarında Yerebatan Mahâllesi'nde Dârü'l-ma'lumât karşısında on sekiz numaralı konağa mürâca'at tek bargirli araba duyurulması.

SİRKECİ'DEN BÂB-I ÂLÎ'YE OLAN CADDEDE

Sirkeci'den Bâb-ı Âlî'ye olan caddede yeni açılan kitabcı dükkanında matbû'ât Cedide-i Osmaniye'den Kemal Bey'in Evrak-ı Perişanıyla Ahmed Midhat'ın te'lifatı ecel-i kaza vesâir nevresidegân-ı üdebânın âsârı satılmaktadır.

ALEKSANDRE DUMAS'IN (POLİN) NÂM HİKÂYESİ

Aleksandre Dumas'ın (Polin) nâm hikâye-i garibesi bir zât tarafından tercüme olunub tenbagücü Hasan ve Celil Ağa dükkanlarıyla hakkaklarda Tophâneli Ahmed Efendi dükkanında ve barakada satılmakta idiği.

MONTE KRİSTO'NUN İKİNCİ CİLDİ

Monte Kristo'nun ikinci cildinin onuncu cüs'ü dahi neşr olunmuş ve on birincisi dahi derdest-i tab'dır.

BEBEK VERÂSINDA SATILIK KÖŞK

Bebek verâsında nestebiye karakolhânesi karşısında 3 numaralı Küçüksu önüne Beylerbeyi'ne nezâret-i bahriye vesâir cihetde nezâret-i berriyesi olan ve derûnunda on altı oda mutbahı ve harem akposu ve diğer kargir dört oda ile erkek işçisi butbahı ve kiler ve kabı ve on hayvan alır ahır ve arablık ve samanlık ve odunluk derûnunda yedi garib

eşcar-ı müsmire ve ğayr-ı müsmire ve alâ İngiliz tanzim kılınmış mükemmel ve muntazam bağçayı şamil köşk mahsûlü ayrı olarak kiraya verilecek ve istek kılındığı hâlde teb‘a-i müslime ve gayr-i müslimeye parça parça satılmak üzere arladası ve muntazam haritası olduğundan bütün bütün fûrûht olduğundan gerek kirasına ve gerek satın almasına rağbet buyuran zât-ı serac idare me’mûru tarafından mürâca‘at olunması ve pazarlığının kiminle olacağının ondan tahkik buyrulması ihtar ve i’lân olunur.

Küçükbebek’de bostan arkasında 26 numarada Küçüsü’den Beylerbeyi’ne kadar nezâret-i bahriyesi olan derûnunda harem ve selamlık iki daire yirmi beş oda ve mükemmel erkek işcisi mutbahıyla harem mutbahı dört hayvan alır ahır ve arabalık ve samanlık ve otluk müsmire-i iamil on bin zirâ‘i mtecaviz muntazam bağça ve iki kuyu ve hamam ve camekani müstemil bulunan hem kiraya ve hem de fûrûht olunacağından rağbet buyuran zevat sarac idare-i me’mûru tarafından mürâca‘at olunması ve pazarlığı kiminle olacağı ondan tahkik buyrulması itar ve i’lân olunur. 23

FRANSA VE PRUSYA MUHÂREBESİ TARİHİ

Fransa ve Prusya muhârebesi tarihinin bu kere altıncı cildi dahi tab‘ ve neşr olunub sâir cildleriyle berâber bir mu’tad Bağçekapısı’da tenbâgöcü Hasan Ağa’nın dükkanında Köprübaşı’da ki barakada ve sahafılık çarşısında satılmakta olduğu ve yedinci cildi dahi tab‘ derdest idiği i’lân olunur.

İZHÂR-I İBRET

Nâmıyla Fransızcadan tercüme olunan Hakikat-i İbret âmiz bir kıssa bu kere tab‘ etdirildiğinden bir mecidiye çaryeki fî ile Bağçekapısı’da tenbâgöcü Hasan Ağa ile Köprübaşı ve Şehzadebaşı’nda tenbâgöcü Mehmed ve Çenberlitaş’da Acem Celil’in dükkanlarında satılmaktadır.

KIRK ÇEŞME

Gazanfer Ağa atık ve kafî mâ-i lezidinden olmak üzere yarım mâsûr mâ-i lezid satılık olub almağa taleb olan zevât Ceride-i Askeri basmahâne mürettib Âşır Efendi ile pazarlığı olacaktır.

Âşır

MEKTEB-İ FÜNÛN-İ HARBİYE MÜNŞE'ÂT MİRALAYI'NIN KİTABININ İKİNCİ CİLDİ

Mekteb-i Fünûn-i Harbiye münşe'ât miralayı azatlı Süleyman Bey'n te'lifi olan mebâyî-ül-inşâ ki edebiyâtın mesâil-i gamizasını mübeyyin ve birçok emsal-i edebiye ve ta'rifâtı şamildir. İkinci cildi dahi tab' edildiğinden yirmişer gürüşa her yerde satılmaktadır.

BEBEK'DE AKINTIBURNU NÂM MAHÂLDE SATILIK HİSSE

Bebek'de Akıntıburnu nâm mahâlde vâki' nısf-ı hazne şâyi-i sâlhâne ve fütûvâtına tabi'yatıyla dördüne câri mâ-i leziz hissesi bundan akdem vefât eden kapıcı kadarı Mustafa Asım Efendi'nin ahde-i tasrifinde iken fevtiyle sağıre kerimesi Asiye Hânım intikal etmiş ve bu kere nisf-i sâlhâne ve mâ-i leziz mezkûr yalnız iken üç yüz gürüşda talibi ahdesinde takrir iş oluğla bundan ziyadeye talibolanlar tarihten evvel bir güne kadar mahkeme-i kismet-i askeriyye münâdi Ali Ağa mürâca'at eylemeleri ve şâyet talebi bulunmaz ise ferâğının olunacağı mahkeme-i merkûmedek i'lân olunur.

KANLICA KÖRFEZİ'NDE SATILIK YALI

Kanlıca Körfezi'nde Vecihi Paşa merhûmun yalısı ittisâlinde vâki' sa'âdetlü Rıza Beyefendi Hazretlerinin sâhilhâneleri satılık olup kiraya dahi verileceğinden istek edenleri içinde bulunanlar gezdireceği ve pazarlığı dahi onlar ile olacağı i'lân olunur.

ÂSÂR-I PERÂKENDE

Bu mecmu'anın ikincisi çıktığı gibi üçüncüsü dahi iki üç güne kadar çıkacaktır.

MUHARRARÂT-I NÂDİRENİN ONUNCU CİLDİ

Sekizinci ve dokuzuncu cildlerde Ayineli Kavak mu'âhedesıyla Rusya Çarı Petro'nun vasiyetnâmesi münderiç olduğu gibi onuncu cildinde vükelâ-yı sâyika ve hazranın asâr-ı perâkendeleriyle tâbi'yyin ve konsolosluk nizâmnâmeleri derc olunub zirde ki mehâllerde dörder gruşa fûrûht olunmaktadır. Bağçekapısı'da tenbâgöcü Hasan Ağa ve Çenberlitaş'da Celil Ağa Köprübaşı'da ki barakası ve kâffe-i kırâ'athânelerde bulunur. 4

İ'LÂN-I MAHSÛS

Bin iki yüz yetmiş senesinden seksen dört senesine değin ticâret-i celilesinde veznedarlık etmiş olan Feyzi Efendi ile keza nezaret müşârünileyde veznedarlık hidmetinde bulunan Hacı Ali ve Emin Efendilerin zaman-ı idareleri muhasebesinin ruiyyetine mübâşeret olunduğundan mûmâileyhinin zaman-ı idarelerinde emanet veyahud sûret-i ahirle vezneye akçe vesâir teslim edenlerin yedlerinde kâide-i makbuz ilim ve haberini hâsıl bulunan zevâtın doksan senesi muharremin sulhuna musâdîf olan seksen dokuz senesi martın on yedinci cumaertesi gününden i'tibâren nihayaet üç mah zarfında nezaret müşârünileyha muhasebesine mürâca'atla emânet vesairesini istihsal eylemiş ve müddet-i mezkûre zarfında gelmekden imtinâ' olunduğu takdirde makbuz ilim ve heberlerin ke-en-lem-yekûn hükmünde tutulacağı ma'lum olmak için i'lân-ı keyfiyete ibtidar olunur 5 safer sene 22mart 289

ŞEHZÂDE CÂMÎ' CİVARINDA SATILIK KONAK

Şehzâde Câmî' civarında Küçükkoğacıblar Mahâllesi'nde merhûm dellalbaşî Hacı Muhtar Efendi'nin konağı harem ve selamlık on dört oda ve bağçe ve kiralık ayrı fırın mâ-i leziz hamam satılık ve müteveffî mûmâileyhin Maltepe'de vapur iskelesi başında yalısı on iki odası ve bağçe bir an evvel satılacağından ehvan fi'atla kirayada verileceğinden gezmek isteyenlerin ve pazarlık için Köprübaşı'ndaki barakada Matosyan'a mürâca'atedilmesi. 6

MECMU'A-İ İRFAN PAŞA'NIN KİTABI

Mecmu'a-i İrfan Paşa nâmında müşârüniley hazretlerinin dîvân ve ba'zı münşe'âtı cem olunarak on ikişer guriş fi'atla Köprübaşı barakada ve Sultan Bayezid'de ve sahaflarda Muhtar Efendi ve Tophâneli Mehmed efendi dükkanlarında fûrûht olunur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

**HADİKA GAZETESİNİN ÜÇÜNCÜ DÖNEMİNİN
TRANSKRİPSİYONUNUN DEĞERLENDİRMESİ**

3.1. DEĞERLENDİRME

Hadika gazetesi 9 Teşrin-i Sâni 1289/ 8 Ramazan üçüncü yayın dönemine başlamıştır. Gazetenin sahibi ve başyazarı Ebuzziya Tevfik, ilk sayıya “İhtar” başlığıyla bir yazı yazarak başlamıştır. Yazıda gazetenin çeşitli nedenlerden dolayı bir süredir kapalı olduğu ve bu günden itibaren Tasvir-i Efkâr matbaasında adalete ve padişaha saygılı bir şekilde basılmaya başlanacağına karar verildiği yazmaktadır.

Her yerde gazetelerin mensup olduğu milletin âdâb-ı ahlâkına riayetle ve hükümetin kanunlarına ve nizamlarına uymakla mükellef olduğunu ve kendilerinin de bu iki vazifeden ayrılmayarak her şeyden bahsederken edep ve terbiye sınırlarını dikkat ve itina ile muhafaza eyleyeceklerini yazmıştır.

Yine birinci sayıda N.K imzasıyla Namık Kemal’in Bir “Lâzime-i Siyâset” adlı makalesinde, hükümetlerin adalet ve intizama uygun davranırken her türlü suistimale karşı önlem almaları gerektiğini ve memurlarda siyasette lazım olan ahlak mevcut olmazsa nizamın medeniyetçe hiçbir etkisi olmayacağını yazmaktadır.

Osmanlı Devleti’ni beş asır boyunca ve dünyada hiç misli görülmedik sıkıntılardan cesurca çekip çıkaran yeniçeri, saray ve vüzera adlarıyla bilinen üç büyük demir yürekli kahramanlar olduğunu söylemektedir. Memurun alacağı maaşı değil hizmeti önde tutması ancak bu başarıları sağlamaktadır. Böylece memleketin her tarafında herkes yaptığını bilmeye başlar ve hatta bütün dünyada dahi bilmediğini yapmak veya yaptırmak tamamen ortadan kalkar.

İkinci sayı birinci sayfası Namık Kemal’in “Ma‘ârif-e Dâir Bir Makale” adlı yazısıyla başlamıştır. Dünyada şeref ve insaniyetin feyzi ma‘ariften ibarettir. Yoksa ilme sahip olmayan avamından hiç farkı olamaz. Önceki makalede olduğu gibi burada da herkesin vazifesini hakkıyla yerine getirmesi gerektiğini ve bu davranışın maarifin bir yansıması olduğunu ve ayrıca Avrupa’da hayata geçirildiğini fakat Asya’da ise henüz uygulanmadığını söyler. Maarif sayesinde İngilizler bir avuç orduyla üç yüz milyondan fazla nüfusa sahip olan Çin hükümetinin yönetimine ortak olur.

Maarif sayesinde Paris’te bir edebiyatçı üç beş ay çalışarak bir hikâye yazdığı zaman ömür boyu geçinebilecek parayı kazanır. İstanbul’da ise ömür boyu yazdığı kitapların parasıyla ancak üç beş ay geçinebilir. İspanyollar bir zamanlar en zengin altın madenlerine sahip iken maarifte eksik oldukları için ellerinde bir şey kalmadı. İngilizler

ise mahsulü demir ve kömürden ibaret bir mülkte yaşarken maarif sayesinde hazine ve servete sahip olmuşlardır. Bizim de bu yolda kimseden geri kalmamağa gayret etmemiz gerektiğini söylemektedir.

Üçüncü sayıda Namık Kemal'in "Hürriyet-i Efkâr" adlı makalesinde, insanın düşüncesinin baskı yapılarak değiştirilemeyeceğini iki örnekle anlatmıştır. Birinci örnekte, İslam toplumunda farklı fikirler otaya çıkmasına rağmen bunlara herhangi bir baskı yapılmayıp ortamın ilim ve fene bırakılmasından dolayı günümüzde hepsinin yok olduğunu söylemiştir. İkinci örnekte ise Avrupa'da Katolik inancının diğer düşüncelere baskıcı bir yaklaşım sergileyerek, Engizisyon mahkemelerinde işkenceler yaparak fikirlerinden vazgeçirmeye çalıştıkları halde bu fikirler hala devam etmektedir diye yazmıştır.

Dördüncü ve beşinci sayıda yazarının belirtilmediği "Ahvâl-i Umûmiye" adlı makalede, ülkelerin genel siyasi durumundan bahsetmiştir. Avrupa'nın şimdiye kadar hiç olmadığı kadar bir sakinlik içinde olduğu ve bazı devletlerin kendi iç işleriyle meşgul olduğunu anlatmaktadır.

Beşinci sayıda Namık Kemal'in "Müsavat" adlı makalesinde Müslümanların vatanları için canını ve malını feda ederken diğer vatandaşların sadece para vermesinin eşitsizlik olduğunu bu hakkın onlara Allah tarafında mı verildiğini sorar.

İstanbul'da devlete vergi ve asker verilmezken, taşrada yaşayan vatandaşların hem asker hem de vergi verdiklerini ancak İstanbul'dakilerin tütün rejisi kontrolü olduğu için tütünü taşradakiler kadar rahat içemediklerini yazmaktadır.

Altıncı sayıda Ebuzziya Tevfik'in "İfâde-i Mahsûsa" adlı yazısında gazeteyi okuyan bazı kişilerin, gazetenin daha önce ilim ve fen gazetesi iken kullanılan isminin şimdi siyasi gazete olması nedeniyle değiştirilmesi gerektiğiyle ilgili yaptıkları eleştirilere verdiği cevabı yazmaktadır.

Cevabında bir gazetenin içeriğinin değişmesi adının değişmesini gerektirmediğini örneklerle anlatır. Bahçe adlı bir gazete olması mutlaka akla lale ve nergisten bahsedeceği anlamına gelmediğini, Kız Kulesi denildiğinde içindeki bekçinin dahi kız olması gerekmediğini yazar.

Altıncı sayıda bir başka yazı da Namık Kemal'in "Biz İstemesek Zelil Olmazdık" adlı makalesidir. Yazar bu makaleyi 1872 yılında yazıyor ve ülkenin içinde bulunduğu durumu değerlendirirken geçmiş zamanlarla kıyaslama yaparak o dönemlerde nasıl güçlü olduğunu ve günümüzdeki hataların neler olduğunu anlatmaktadır.

Yedinci sayı Namık Kemal'in "Acaba İstanbul'dan Niçin Vergi Asker Alınmaz"? adlı yazısıyla başlar. Yazar burada Osmanlı Devleti kurulduğundan itibaren İstanbul'dan vergi alınmadığını ve bunun haksız bir uygulama olduğunu ve eğer İstanbul'dan muntazam bir vergi alınsa hazinenin ihtiyacının çoğunu karşılayacağını söyler.

Yedinci sayıda Ebuzziya Tefik'in Rumeli Demiryolu'ndan Gelibolu'ya bir şube açılacağını ve Rumeli Fethi'inde önemli rolü olan bu şehrin bunu fazlasıyla hak ettiğini yazmaktadır. Ayrıca bölgenin ve özellikle Dedeoğlu'nun durumunun zorluğundan bahseder.

Yedinci sayıda Namık Kemal'in "Bir Mütâla'cık" adlı ikinci yazısında, taşrada bulunan ruhban memurlarına patrikhane tarafından yüklü miktarda maaş verilmesinin nedenini sormaktadır. Hristiyan memleketinin hiç birinde ve hatta tahtında koca bir Papa oturan İtalya'da bile böyle bir uygulamanın olmadığını yazar.

Sekizinci sayı Namık Kemal'in "Matbû'ât-ı Osmaniye" adlı makalesiyle başlar. Memleketimizin Avrupa'dan birkaç asır geri kalmasının en büyük sebebi matbaanın Avrupa'dan birkaç asır geç gelmesidir diyor. İki asır için de bin türlü zorluklarla ancak üç gazete çıkarılabilmektedir. Birkaç seneden beri matbaanın geliştiğini ve şimdiki gazetelerin fikir beyan etmek için değil para kazanmak için çıkarıldığını söylüyor. Ayrıca insanların edebi dillerine büyük hizmet ettiğini belirtiyor.

Dokuzuncu sayıda Namık Kemal'in "Vakâr-ı Me'mûrîyn" adlı makalede devleti temsil eden memurların davranışlarını eleştirel bir biçimde anlatır. Memur ve vatandaş arasındaki iletişim sorununun memurların bakış açısından kaynaklandığını belirtmektedir.

Yine aynı sayıda şu'ûnâtın harici haberlerinden birinde Times gazetesinden alınan bir yazı aktarılmıştır. "Rusya ile İngiltere'nin Asya'daki Politikaları" adlı yazıda, İki devletin Asya'daki faaliyetlerinin büyüklüğünü ve şiddetinin büyüklüğünü benzer olaylarla karşılaştırmıştır.

Onuncu sayıda yazarı belli olmayan “Vilâyât” başlıklı makalede taşradan bir vatandaşın mektubu paylaşılmıştır. Yazıda, Vilayet Nizamnamesi’nin uygulanışını anlatmaktadır. Memleketlerinde yaklaşık dört aydır sürekli ıslahatların yapıldığını ve bu ıslahatlardan biraz bahsetmek istediğini yazmıştır. Mahkeme, meclis ve menâfi-i umûmiye sandıkları kurulduğunu ve buralarda Gayrimüslimlerin de aktif roller aldığını ve uygulamaların olumlu ve olumsuz yönlerini anlatmaktadır.

On birinci sayıda Namık Kemal’in “Meslek Fikri” adlı makalesinde, kişinin mesleğini yaparken sadece kendi menfaatini düşünmemesi gerektiğini başkalarının haklarına saygılı ve devletine bağlı olunması gerektiğini belirtmektedir.

On ikinci sayıda yazarı belli olmayan “Ayvâz Kasâb Heb Bir Hesâb” adlı makalede Diyojen’in Gedik Paşa’daki Osmanlı Tiyatrosu’na dair bir yazısına yorum yapılmıştır. Makalede konuyla ilgili Diyojen’in yazdıklarının bir kısmına katılmakla beraber çoğunu eleştirir. Tiyatro aktörlerinin “Mösyö” lakabıyla sokakta gezerken başlarına şapka giymelerini uygun bulur ve Diyojen ile aynı fikirdedir. Ancak bu lakabın Türkçe veya Ermenice bir isimle birlikte kullanılamayacağını belirtmektedir. Mösyö Ahmet veya Mösyö Papasyan denemez diyerek Diyojen’i eleştirmektedir.

On dördüncü sayı da Namık Kemal’in “Efkâr Cedide” adlı makalesinde, memleketimizde efkâr-ı cedidenin Avrupa’yı taklit ve terakkiye meyil olarak anlaşıldığını belirtir. Bu anlayış yenilikçilerle gelenekçileri karşı karşıya getirmiştir. Baba ve oğul örneğiyle bu ikilemi anlatmaya çalışmıştır.

On beşinci sayıda Namık Kemal’in “İskât-ı Cenîn” adlı makalesinde “dünyada akla hayret verecek bir hal varsa kadınlarımızın çocuk düşürmeye inhimâkıdır” demiştir. Kadınların çocuk düşürmesini oluşturan şartlardan bahsetmiştir. Kadınların bu konudaki kendi yanlışlarının yanı sıra kocalarının, kaynanalarının, görümcelerinin, toplumun yanlışlarıyla da bu sonuca gidildiğini anlatmıştır.

On beşinci sayıda yazarı belli olmayan bir uzun yazı daha vardır. Bu yazıda bir kişi tarafından alınan mektupta yazarları paylaşmış. Mektupta Pazartesi günü Diyojen’e yazılan cevabı okuduğunu ve Hadîka’nın fikirlerine katıldığını belirterek kendisi de uzun bir yazı yazmıştır. Türkiye’de yaşadıkları halde Frenkler gibi davranmalarının yanlış bulduğunu ve Fransa’dan gelmiş aktörlerin bile geldiği topluma uyduklarını, eğer

Osmanlı Tiyatrosu oyuncularını da bu şekilde davranırsa toplum tarafından takdir göreceklerini söyler.

On altı numaralı sayıda Ebuzziya Tevfik, Bingazi Müslümanlarının yardıma ihtiyacı olduğunu etkileyici bir şekilde anlatmıştır. İnsanın diğer canlılardan farkı sadece konuşmasıyla değil aklıyla ortaya çıkmaktadır. Akıl birileri acı çekerken bu acıyı anlayabilmektir. Bingazi’de yaşayanlar acı çekerken biz duyarsız kalmamalıyız. Osmanlı’nın tarihinin duyarlı bir ahlaka sahip olduğunu bizim de bu ahlakla yetiştiğimizi ve buna uygun davranmamız gerektiğini söylemiştir. “Biz sefa döşeklerinde yatalım, zengin sofralarda yemek yiyelim. Onlar sokak köşelerinde sürünüp bir lokma etmeği bin minnet ve rica ile bulmaya çalışsın”.

On altı numaralı sayıda yazarı belli olmayan “Türkistan’da Diploması” adlı makalede, dünyada idarenin en zor olanı dış ilişkilerdir. Bu nedenle diplomat olmak bir devlet kadar büyük olmak olduğunu demektir. Osmanlı Devleti’ Ragıp Paşa zamanına kadar dirayetli diplomatlar yetiştirememiştir. Ragıp Paşa’dan sonra elçiler dirayetli davranmamıştır. Rusya’ya karşı açılan dört muharebede başarısız olunmuştur. Yazar yazısına başka diplomatlardan da bahsederek devam etmiştir.

On yedi numaralı sayıda yazarı belli olmayan “İcmâl-i Ahvâl-i Umûmiye” makalede, dünya genelinde siyasi bir hareketlilik başladığından bahseder. İngiltere İrlanda Adasında, Fransa Bonapart taraftarlarını Kızıl Cumhuriyet, Rusya ile Almanya Rus İdaresi altında bulunan Livonya, Mısır’ın Habeşistan ilişkilerindeki gelişmeleri anlatır.

Aynı sayıya Bir Osmanlı imzalı “Hadîka Baş Muharriri Tevfik Bey’e” başlıklı bir mektup yazılmıştır. Hadîka’nın Bingazi halkına yardım edilmesini anlatan yazıyı ağlaya ağlaya okuduğunu anlatmıştır. Ayrıca Basîret’in Antakya için topladığı yardımın ortada olmadığını, bununla ilgili bir araştırma yapıp yapılamayacağını sorar. Kendisine verilen cevapta, bu araştırmanın bir gazetenin işi olmadığı eğer araştırılması gerekirse devlet tarafından yapılması gerektiği yazılmıştır

Yine on sekizinci sayıda Haşmet adlı bir yazarın “Kasaba Hitab” adlı makalesinde, daha önceki sayılarda bahsettiğimiz Osmanlı Tiyatrosu’nda kullanılan lakaplar konusu burada da devam etmektedir. Hadîka’nın eleştirisini karşı taraf çok ciddiye alarak bu konunun tekrar muhakeme edilmesini istemiştir. Yazar da buna cevap vermek zorunda kaldığını yazıyor. Diyojen Hadîka’ ya bu konu da iki soru sormuştur.

Makalede önce cevap yazılıp ardından Diyojen'in soruları verilmiş. Yazar burada tiyatrodaki oyunların devlet tarafından denetlenmesinin doğru olacağını düşünmektedir. Diyojen'in bir eğlence gazetesi olduğunu, onu ciddiye alarak tartışma yapmak istemediğini söylemektedir.

On sekizinci sayıda yazarı belli olmayan “Ahvâl-i Umûmiye” adlı makalede Fransa'daki siyasi karışıklığın devam ettiğini ve bu karışıklığın Prusya tarafından desteklendiğini yazmaktadır. Prusya'nın bu karışıklığı desteklemesinin sebebi ise bunun Fransa'yı iyice harap hale getirip Prusya'dan intikam alma düşüncesine fırsat vermemektir. Ahvâl-i umûmiye'nin diğer bir konusu Saltanat-ı Seniyye ile anlaşmasını ihlal edecek bazı teşebbüslerde bulunan İslav ittihadı. Yaş ve Bükreş şehirlerini kendine merkez edinmişlerdir. Buradan Bulgaristan'a ilerlemişler. Güçlenmeye ve silahlanmaya devam etmişler.

On dokuzuncu sayıda “Cümle-i Siyasiye” adlı makalede yine yazar adı yoktur. Laterki'nin Roma'dan alarak yayımladığı mektupta İtalya'nın bir ihtilalin eşiğinde olduğunu yazmaktadır. Garibaldi ve diğer ihtilal taraftarları çeşitli toplantılar düzenleyerek birtakım kararlar almaktadırlar. Bu hafta Avrupa' gazetelerinin en çok bahsettikleri konunun Fransa'nın durumu olduğunu söylüyor.

On dokuzuncu sayının bir diğer makalesi de Namık Kemal'in “İflas”ıdır. Avrupa kanunlarından bazıları gariptir ve insanın inanası gelmez. Bu kanunlar daha sonra bizim memlekete de görülmeye başlar. Bir tüccar iflas ilan ederek mevcut olan malını alacaklılara dağıtıp daha sonra tekrar ticarete başlayarak kazancını üç katına çıkarıyor. İflasın en garip bir ciheti de anonim denilen şirketler hakkında olan hükümdür. Tamamı milyonlara sahip bir kaç bin kişi bir banka teşkil ederler. Bundan her biri ne kadar isterse hissesinde olur. Mesela iki yüz bin altın toplanır. Kazandıkları paralarla sefa sürerler. Yazar bu uygulamaların Osmanlı toplumuna çok zarar verdiğini belirtir.

Yirmi numaralı sayıda Namık Kemal'in “Ümmetin İhtilâfı Merhametdir” adlı makalesi vardır. İnsanlar farklı fikirlere sahip olabilirler ancak farklı düşüncelerine rağmen birlik ve beraberliğini devlete bağlılığını koruyabilirler. Hükümet herkese eşit muamele etmelidir. Örneğin bizim yeniçerilerin kazan indirerek kopardıkları kıyametler İngilizlerin “Miting” adında oluşturdukları cemiyetler adalete ve terakkiye hizmet etmemiştir.

Yirmi bir numaralı sayıda Namık Kemal'in "Düello" adlı makalesinde düellonun iki kişi arasında ölümüne oynanan Avrupa'dan alınan bir oyun olduğunu söyler. Sanki elzem bir şeymiş gibi arayıp arayıpta buraya neden getirildi diye eleştirmektedir.

Yirmi ikinci sayıda Namık Kemal'in "Yangın" adlı makalesi vardır. Binaların ahşap olması nedeniyle yangınların çok olduğunu ve bunu önlemenin yolunun kargir evler yapmak olduğunu belirtmektedir. Ancak halkın kargir evlere pek sıcak bakmadığını değişik bahanelerle karşı çıktığını söylemektedir.

Yirmi üçüncü sayıda Namık Kemal'in "Mümteni'ât" başlıklı makalesi vardır. Hazinenin gelirlerinin bu sene önceki yıllara göre azaldığını bunun nedeninin memurların, mültezimlerin ve tüccarların yaptığı yanlışlıklar olduğunu söylemektedir.

Yirmi dördüncü sayıda yazarı belli olmayan "Matba'a-i 'Amire" adlı makale vardır. Matba'a-i 'âmirenin yılda üç yüz yirmi dokuz kise masrafı olurmuş. Bu masraf tenkihât-ı ma'lûma sırasında iki yüz yirmi yedi kiseye indirilmiş. İstanbul'da bir kişi üç kıyye harf ve bir el tezgahına sahip olunca az çok kendini geçindirmeğe mukadder olacak kadar kazanıyor da memleketin her tarafında bulunan basmahanelerin en zenginlerinden ve belki en zengini olan matba'a-i 'âmire her sene üç yüz elli bin kuruştan daha çok zarar ediyor. Eğer buna sebep devletin bazı resmi evraklarını matba'a-i 'âmirenin ücretsiz basma mecburiyeti ise hükümete ait defter gibi sened gibi koçân gibi ne kadar ehemmiyetli evrak var ise tamamı başka matbaalarda para ile bastırılırsa zarar ortadan kalkar.

Yirmi beşinci sayıda yazarı belli olmayan "Biz Hiç Mi Okumayacağız" adlı makale "Okumak bilmeyen insanın gözü değilse aklı âmâ halinde bulunur" diye başlar. "Biz hiç mi okumayacağız? Hiç mi yazmayacağız? Hiç mi bir şey öğrenmeğe çalışmayacağız? Tahsilde bu ihmalimiz nedir?" diye devam eder. Biz nasıl ma'ârifin lüzumsuzluğundan bahsedebiliyoruz? Âyetle müsbet değil midir ki bilenler bilmeyenlerle aynı olamaz? Biz de ma'ârifin hâli hakikaten gerek hükümetçe ve gerek halkça mazeret bulunamayacak derecelerdir demiştir.

Yirmi altı numaralı sayıda yazarı belli olmayan "Cümle-i Siyâsiye" adlı makalede Moskova matbaası bu günlerde Şark Mes'elesi'ni fitillemek için uzun uzadıya makaleler yazıyor. "Mösyö Bismark'ın vaktiyle Frankfurt dilinde yazdığı bir nutukta

“Şark bir barut fıçısına ve Avusturya onun üzerine oturmuş bir adama benzer” dediği hatırdan çıkmasın” demiştir.

Yirmi yedi numaralı sayıda yazarı belli olmayan “Cümle-i Siyâsiye” adlı makalede politika âlemini layıkıyla seyretmek için insan iki camlı değil iki taraflı bir dürbüne ihtiyaç duyuyor diyerek başlamıştır. Dün Şark’ın ahvalinden haber verirse bugün de Garb’ın ahvalini tasvir edebilir. Büyük Napolyon’dan sonra Fransa İmparatorluğu tacını kimin için Cumhurcu şeklinde sunan küçük veya Üçüncü Napolyon’un bozduğu İkinci Cumhuriyet’in ilanı miladın 1848 senesine tesadüftür. Vatana en şerefli ve en layık hizmet edebilecek en sade ve en sağlam bir hükümet aranmalı yani ya Cumhuriyet’i veya Meşrutiyet’i hangisi vazifesini daha mükemmel yerine getirirse kabul edilmelidir. Hatta geçen gün sol taraf kazanmış iken ertesi günü sol taraftan bazılarının mecliste bulunmamasından ekseriyeti sağ taraf kazanarak Cumhuriyet aleyhinde bazı davranışlar ortaya koymuşlardır. Mösyö Tiyer’in ise bu türlü harekete nasıl bir engel hazırlayacağı malum değildir diye yazmıştır.

Yirmi yedi numaralı sayıdaki başka bir makalede Namık Kemal’in “Ufâcık Bir İbret”dir. İnsaniyet yeryüzüne bulunduğundan beri olan sınırlarına doğru ilerleyip gidiyor. Vaktiyle hayvanatı kontrolüne aldı. Onlar isteği hızı oluşturamadı. Birkaçını bir yere götürdü. Arabalar icat eyledi. Onlar da yetmedi. Buhar adında büyük bir kuvvet eyledi. Kara demedi deniz demedi her yerde rüzgarla mücadele etmeğe başladı. Şimdi ona da kanaat etmiyor. İhtimal ki yakında dünyayı dolaşmak için sekiz saniyeden ziyade vakte muhtaç olmayan araç icat edecekler. On sene zarfında Londra’da kırk bin ev inşa olunmuştur. Şimdi şehirde on dört bin sokak var. Bu şehrin bahse değer olan en büyük imalatından biri Tayms kenarına yapılan rıhtımdır. Bu rıhtım ki iki bin metreden uzundur. Makalede gelişmenin göstergelerini anlatarak en son şöyle der: “O kuvvetle servet ve saadet her taraftan medeniyet merkezlerine doğru akıp gidiyor. Acaba ne vakit vatanımız da böyle bir devir-i terakki görecektir”?

Yirmi sekiz numaralı sayıda yazarı belli olmayan “Rumeli Demiryolu” adlı bir makale vardır. Bu yolun inşasına Âlî Paşa devrinde karar verilerek mukavelenamesi tanzim edilmiş ve yol yapılmaya başlanmıştı. Ona halef olan idare ise yapılan mukavelenin mülk ve millet hakkındaki mazeretini meydana koyarak feshini bir komisyona havale etti. Komisyon anlaşmayı yeniledi.

Otuz numaralı sayıda yazarı belli olmayan “Asya’da Moskov” adlı makalede, Rusya’nın yakında Türkistan’ın tamamını ele geçireceğini ve bunun sonucunda Çin, Hint ve Acem devletlerinin tavrının ne olacağını, Rusya’nın şimdiye kadar girdiği yerlerin halkını himaye ve mezalimden muhafaza vaadiyle etkisiz hale getirerek ilerlediğini, eğer Çin’de bir ihtilal olursa Rusya’nın buraya rahatlıkla girebileceğini belirtmektedir. Hintliler, İngiltere’nin göstermiş olduğu baskıcı yönetimden rahatsız oldukları için Rusya ile işbirliği yapabileceklerini söyler. Rusya, Asya’daki teşebbüsünü Avrupa’nın en karışık dönenine tesadüf ettirmektedir. Rusya’nın Asya’daki ilerleyişi en çok Osmanlı Devleti’ni düşündürür. Rusya Asya’yı istila ederse Devlet-i Osmaniye etrafını ateş saran ev sahibi gibi ne yapacağını şaşırır. Hariçten kimse imdadına yetişemez diye yazmaktadır.

Otuz bir numaralı sayıda yazarı belli olmayan” Düello” adlı uzun bir makale vardır. Düellonun ne olduğunu ve öyle bir fiilin İslamiyet’in anlayamayacağı şeylerden olduğunu geçende bir yazımızda ile beyan eylemiş idik. Bu kere tercüme ettiğimiz ba’zı kitaplarda Fransızların büyük siyasetçileri tarafından buna dair bir hayli eleştiri gördüğümüzden bir ikisini tercüme ve yazmayı münasip gördük diye yazmaktadır. Düello Avrupalıların ecdadı olan Cermanya barbarlarının cahiliye döneninden kalmış bir adettir. Avrupa’da mahkeme teşkil olunduğu vakit dahi hangi tarafın haklı olduğunu anlamak için kişiyi kızgın demirler üstünde yürütmek veya kaynar su ile dolu fiçılara atmak ve her kimi ateş yakmaz veya sıcak su pişirmez ise onun masumiyetine hüküm etmek gibi pek çok cahilane adet var olduğu asırlarda özellikle miladın onuncu ve on birinci zamanlarında bu vahşice muamele hakimler huzurunda bile icra olunurdu. Bu yaşadığımız asırda düelloyu intizam etmek gelişen zamanı bilememek demektir.

Otuz iki numaralı sayıda B.D imzalı “Petersburg’dan Tahrîrât-ı Mahsûsa” adlı makalede, Petersburg’un politikaca en rahat mevsimi olduğunu söyler. Çünkü siyasetçiler kadar nüfuza sahip olan asilzade takımı yazları sayfiyelerine çekilirler. Bu nedenle yazın Petersburg’da polislerden başka kimse kalmaz gibidir. Fakat kış tamamıyla aksinedir. Petersburg fevkalade soğuk olmakla beraber. Kışın hemen Avrupa’nın en yüksek sosyete şehirlerinden daha eğlencelidir. Tiyatroları, kulüpleri, konserleri, gazinoları, baloları çok tercih edilir. Avrupa’da fukarası az zengini çok Petersburg’dan başka bir memleket daha olmadığından bu türlü sefahat mahalleleri hem fazlasıyla ve hem de intizamca fevkaladedir. Hariciye takımı ekseriye akşam yemeğini kendilerine mahsus kulüpte yedikten sonra ya tiyatroya veya kulübün oyun dairesine çekilirler. Bu aralık politikanın

p sini bile kimse ağzına almaz. Gece yarısına yakın dışarı çıkarlar kulübe ve kulüpte oyunla meşgul olanlar büyük salona toplanırlar. Bir müddet Şark ve Garb'dan gelmiş gazetelerin değerlendirmesini yaptıktan sonra politika konusuna girerler. Fakat her konuşmanın konusu Türkistan kelimesidir. Moskova siyaset erbabını bu günlerde en çok meşgul eden İslav İttihadı meselesidir. Rusya gençleri ne İslav ittihadına ne Şark imparatorluğu fikrine ne Asya fütuhata kabinesinin hiçbir arzusuna taraftar olmadıkları gibi daima halkı hükümetin baskısı altından kurtarmamanın yollarını düşünürler diye bahsetmiştir.

Otuz üçüncü sayıda Namık Kemal'in "Tiyatrodan Bahseden Arkadaşlara" adlı makalesi vardır. Osmanlı Tiyatrosuyla ilgili yazıyı okuduğunu ve bu konuya katılmak istediğini belirtir. "Fakat size oyuncuların şapka ve fes giymelerine veya isimlerine efendi mösyö madam matmazel hanım hanımkız denilmesinden başlayamayacağım. İtikadımca bunların tiyatroya ait eder biri ve hele iki ehemmiyetli gazetede birkaç edibin fikrini ve kalemini işgal etmeğe hiç değeri yoktur". Tiyatronun maarif ve ahlak mektebi olmadığını sadece bir eğlence olduğunu söyler. Cisim bulmuş bir hayali şairanedir, insanı hayal dünyasına götürür. Ağlatır, güldürür tiyatrolar kadar kitap ve gazete önünde ağlanmaz. Oyunlar ekseri Avupa lisanlarından tercüme olunmak bahsine gelince bu bir kabahat ise mesuliyeti tiyatroya değil kalem erbaplarına aittir. Tiyatro tercümesinde o kadar büyük bir zararda göremiyorum tiyatroda birçok cinayetin taklidi görülüyor. Edebiyatın vatani yoktur bir fikir eğer sahih ise bir lisan da edeceği tesiri diğer lisanda da tamamıyla icra eder. Dikkat değer bir şey daha var. Tiyatro edebiyatın en güç cihetidir. Bir derecedeki on binden fazla yazara sahip olan Fransa'da güzel tiyatro yazar on edebiyatçı yoktur. Ya edebiyatımızın hâline nazaran bizde kaç tiyatro müellifi bulunabilecek? Yazar tiyatro için arzu ettiği şeyin şimdilik oyuncuların lisanının ve müelliflerin yazılarının üzerine fazla gidilmemesi olduğunu söyler.

Otuz dört numaralı sayıda yazarı belli olmayan "Tahvîl-i Evzân" adlı makalede, devlet tarafından iki yıl önce alınan bu kakarın uygulamasının zor olacağını söylemektedir. Halkın binde dokuz yüzünün memurlarının yüzde altmışının yazı ve hesap bilmediğini taşralarda gemicilikten gelme adını bile yazmaktan aciz insanların bulunduğunu söyler. Bir memleketteki bir köylü mesela senelik yüzde yirmi faizle bir borç altına girmektense dört ay sonra ürününü yüzde yirmi beş otuz noksanına vermeyi tercih eder. Çiftçilerimiz değil, hâlâ tüccarımız yeni evzânı anlayıpta sermaye tutma ve

ona uydurmak için birkaç sene mektep görmeye muhtaçtır. Avrupalılarla Avrupalılaşmış olan gayet küçük bir aklının insafından ibaret kalacağına hiç şüphe buyrulmasın. Köylüler evzân-ı cedidenin birkaç senede isimlerini doğruca telaffuz etmeğe mukadder olamaz. Ümit ederiz ki devlet bu kararı uygulamaya koyup da halkı mağdur etmez.

Otuz altı numaralı sayıda yazarı belli olmayan “İngiltere’de Rençber Takımı” adlı makalede, İngiltere’nin dış ilişkilerde birçok sıkıntılar çektiğini ve bunun yanında içerideki sıkıntılar karşısında ne yapacağını şaşırılmış durumda olduğunu söyler. Dahili sorunların en önemlisi genel olarak Avrupa Kıtası’nda bulunan amelelerin heyecanına sebep olan ve ileride politika alemini temelinden sarsacak olan enternasyonal cemiyetidir. Çünkü bugünkü günde eğer rençberlerin tatil yapma fikrinde ısrar etmeleri sonucunda gerçekleşirse arazi sahipleri ya amelelerin teklifini kabul edecekler ya da onları aklıktan ölmeğe terk edecekler. Çiftlik sahipleri amelelerle görüşmeyi kabul ettikleri halde yapılan görüşmelerde isteklerinin yerine getirilebilecek durumda olmadığını anlamışlardır. Fakat amele talip olundukları imtiyazlarda ısrar ederler ise iş bir şekil alacaktır ki özellik arazi sahipleri mağdur olacaktır diye bildirmektedir.

Otuz yedi numaralı sayıda Ebuzziya Tevfik’in “Osmanlılar” başlıklı yazısında, Vaktiyle bir edibimiz başka bir tarz ifade ile demişti ki milletimizin güzel ahlakı Osmanlı namını mertlikle civanmertliğin anlamını ifade eder bir sıfatı hükmüne girmiştir. Hakikat ecdadımızdan vatanı uğrunda harici düşmanlara karşı can fedakarlığı ve yerliden, ecnebiden ortaya çıkan muhtaçlar hakkında mal fedakârlığının yerine getirilmesini görev bilenlere eski Osmanlı derlerdi. Sonraları o eski Osmanlıların evlatlarından birtakım iyi ahlaklılar çıktı. Karşılarında can feda olunacak düşmanın dahili veya harici olduğunu anlayamadılar. Osmanlılık güzel ahlak demektir. Çünkü kuruluşundan şimdiye kadar gelen Osmanlılar güzel ahlak ashabındandır. Eski Osmanlıların Yeni Osmanlılar halefleridir. Bu tarifi dışında kalanlardır ki kendilerine vatanla müşterek olacak bir nam ararlar da bir türlü bulamazlar diye söylemiştir.

Otuz sekiz numaralı sayıda D.B muhabir “Petersburg’dan Tahrîrât-ı Mahsûsa” başlıklı makalede, geçen haftaki mektubumda Rusya kabinesinin bazı siyasi gelişmelerini bildireceğimi vadetmiştim. Geçen cumartesi günü telgraf telleri ateş eder gibi birbirini takiben Midhat Paşa’nın sadareten uzaklaştırıldığını haber vermiştir. Rusya matbaasının hemen hepsi bu haberi ilave yazılarla ilan ettiler. O gün akşam ertesi gün sabah çıkan

gazeteler uzun Midhat Paşa'nın siyaseti hakkında yorumlar yaptılar. Buraya geleli altı ay oldu iki gazeteci ile arkadaşlık yaptım ve bunlardan biri Kırım Muharebesi'nde Devlet-i Aliyye'ye esir düşmüş. Midhat Paşa'nın azlini haber veren telgrafnamenin böyle ilaveler neşriyle i'ân edilmesindeki sebebi sordum. cevabında dedi ki: “Ben Mosko Oğlu Moskum lakın başkalarının vatanına tecavüz etmek fikrindeki Moskolardan değilim. Büyük Petro'dan beri Rusya tacını giyen hükümdarlarımız ise ün yapmak sevdasına düştüler. Yedi sekiz senedir ortaya bir Panslavizm meselesini çıkardılar”. Devlet-i Osmaniye ile Avusturya devleti yönetiminde bulunan İslavları ayırıp müstakil etmek isterler. Paşa hazretleri ise Tuna'da vali iken Rusya'nın her türlü faaliyetine mani oldu. Midhat Paşa kendi evi gibi köşesini bucağını temizlediği Bulgaristan'ın Tuna'dan ayrılmanın üçüncü ayında yine fesat ile dolmuş görünce dayanamayarak kalkıp Tuna'ya kadar geldi. Panslavizm girişimini bir dereceye kadar azalttı. Sadrazam olunca Rusya politikası üzerinde etkisi devam etmiştir. Öyle bir zatın sadareten azli haberini bu fikirdeki Moskolalar ilâvelerle yazsalar çok mudur?” dedi.

Otuz dokuzuncu sayıda yazarı belli olamayan “Girid'den Tahrirat-ı Mahsuse” adlı makalede, Hadika'nın Bingazi Müslümanları için yapmış olduğu yardım çağrısının çok ses getirdiğini belirtmektedir. Bu biçarelerin İstanbul'a gelenleri bir dereceye kadar yiyecek ekmek bulamıyorlarsa da buraya gelenleri hakikaten rahat bir haldedir demektedir. Bingazi'den buraya pek çok nüfus gelmesine rağmen ahali elinden gelen yardımı en iyi şekilde yapmıştır. Halbuki geride kalanlara göre İstanbul'a gidenleri onda bir kadar bulunduğu halde Hadika'nın açmış olduğu deftere yapılan bağışların yeteri kadar olmaması üzücüdür. “Bu cihetle İstanbul halkı mekârim-i ahlaka yakışmayacak surette bir hamiyetsizlik eseri gösterdiler demekten bir türlü kendimi alamadım”. Adanın durumuna gelince, bu sene hava şartları güzel gittiğinden dolayı zeytin mahsulü çok bereketli olmuştur. Posta vapuru olamadığı için postalar geç gelmektedir. Bu nedenle mektuplarınızı vaktinde almanız mümkün olmayabilir diye söylemiştir.

Kırkinci sayı yazarı belli olmayan “Rusya Fütûhâtı Hakkında Rusya Matbû'âtı” başlıklı makale ile başlar. Rusya'nın genişleme arzusu ve Türkistan Hanlarıyla yaptığı anlaşmalar, Hive Hanlığı üzerine asker sevk etmesi. Türkistan'da yaptığı demiryolları. Rusya'nın Asya'daki siyasi teşebbüsü Moskova matbaasını fevkalade meşgul etmektedir. Golos gazetesi, Rusya'nın fethedilmiş yerlerdeki halkın ileride sorun çıkarmasını önleyecek tedbirler almasını yazar. Boris gazetesi, Hive üzerine asker sevkini

tavsiye ederek Asya'nın ticaretinin kontrol alınmasını söyler. Moskova gazetesi, Türkistan Hanlarıyla ticaret anlaşmalarını bir an önce yaparak İngilizlerden önce Asya ticaretini ele geçirmeliyiz demektedir. Türkistan Emiri Yakub Bey ile işbirliği yaparak o tarafların ticaretini ele geçirelim, Çünkü Türkistan'ın tarafında fabrikalar ve mağazalar tesis etmek lazımdır. Taşkent'de bulunan maden kömürü pek az masrafla çıkarılabilir. Çünkü Rus amelesini dahi Rusya'nın içinde aldıkları ücret ile çalıştırmak güç bir şey değildir. İşte Asya'da fabrikaların tesisi Rusya'ya yalnız ticaretçe değil aynı zamanda politikaca faydalı olacaktır. Bu nedenle Asya'nın kontrolü Rusya'nın gelir kaynağı olacak ve İngiltere o vakit Rusya'nın servet ve ticaretine uzaktan hasretle bakacaktır diye söylemektedir.

Kırk birinci sayıda Jurnal Dorum'da görülen bir bent, alınmış. Yazıda bazı gazetelerin Ermeni Katoliği meselesini kendi dar görüşleriyle değerlendirdiklerini örneğin Jurnal Dufloerans gazetesinin Sadrazam'a birçok sözler söylediğini belirtmektedir. Halbuki Mehmed Rüşdü Paşa adalet ve hakkaniyeti ön palanda tutmaktadır. Osmanlı hükümetinin din ve milliyet ve ahlakına bakmayarak Ermeni milleti hakkında var olan iyi niyetini ve Ermeni hastane ve okullarına yapmış olduğu imtiyazı ve ihsanı duymamış mı? Devlet-i Osmaniye hiçbir vakit vatandaşlarının hürriyet, vicdan ve diyanetlerine müdahale etmemiş ve etmiyor. Konuyla ilgili Hadîka'nın yorumu ise şöyledir. Osmanlıların en güzide bir veziri aleyhinde bulunanlar Hasan Efendi ile yandaşlarından ibarettir. Bu meseleye ne devlet müdahale etti ne de Müslümanlar karıştı. Durum böyle iken neden muhalefette ısrar ettiler? Deniliyorsa cevap veririz ki Katolikler hâlâ gerek lisanen ve gerek vicdanen Papa'yı tasdik etmektedir. Fakat bir milletin hukuku kendilerine tabi oldukları hükümetin ihsan buyurduğu bir çeşit imtiyazdır. Osmanlı Devleti hiç kimsenin hürriyetine müdahale etmez.

Aynı sayıda Ceride-i Askeriye'nin bir yazısı var. Yazıda, 1866 yılında ortaya çıkan Avusturya ve Prusya ve 1870 yılında yapılan Fransa ve Almanya muharebeleri ile ilgili Avrupa gazetelerinin yazılarını tercüme ettiklerini belirtmektedir. Avusturya ve Prusya arasında yapılan savaşta, Avusturya'nın asker sayısı iki yüz yirmi bin iken Prusya'nın asker sayısı iki yüz on beş bindir. Prusya'nın kazandığı savaşta uzun zamandan beri bu kadar yaralı ve telefata olan bir savaşın olmağından bahsetmektedir. Fransa ve Almanya arasında geçen Sedan Savaşı'nda yüz otuz bin Fransız ve iki yüz bin

Alman askeri savaşıdır. Almanların kazandığı savaşta Napolyon esir düşmüştür. Fransızlar on dört bin ve Almanlar on bin kayıp vermişlerdir.

Kırk ikinci sayıda yazarı belli olan “Ceride-i Askeriye” başlıklı bir makalede, her devlette olduğu gibi bizde de Fuat Paşa zamanında çıkarılmaya başlandığı söylenmektedir. Takvim-i Vekayi gazetesinden farklı olarak, askeri gelişmeleri daha detaylı bir şekilde ele alacaklarını bildirmektedir. Gazetenin bir süre sonra asli görevlerini görmezden gelip başka konulardan bahsetmeye başladığı söylenmektedir. İki sene sonra gazete bir heyete verilmiştir. Bunlardan bazıları Feyzi Paşa, İskender Bey ve Mustafa Hami Paşa’dır. Gazetenin tekrar amacına uygun hale geldiğini bundan beş altı ay öncesine gelinceye kadar muharriri bulunan Ahmed Midhat Efendi lisanında herkesin anlayabileceği yazıldığını, fakat o zamandan beri yazık ki tarzının yine bir başka görüntü almaya başladığını söyler. Dünkü sayımızda yayımladığımız Fransızların hezimetini anlatan bendinde de bu fark edilmektedir diyor. Daha sonra bir fıkrasını koyarak, bundan ne anladık diyerek yorumluyor ve buradaki maksadının Avrupa’daki emsalleri gibi vazifesinin amacına uygun dilinin anlaşılır olmasını istiyor.

Kırk üçüncü sayıda “Japon” başlıklı bir yazıda, Japonya’nın kısa zaman içinde medeniyet konusunda çok yol aldığını söylemektedir. 1854 yılında Amerika ile yalpan ticaret anlaşmasından sonra ticarete büyük gelişme yaşandığını ve 1856 yılında Nagazaki ve Hugodadi şehirlerinin dünyanın en büyük ticaret biri olduğunu söylüyor. Dokuz sene sonra Japon’un her tarafında okullar açılmaya başlandığı ve birçok konuda ıslahatların yapıldığı belirtilmektedir. Hükümdar Mikado’nun Japonya’nın her bölgesini sürekli olarak gezdiğini ve Japonya’nın her tarafına demir yolu ve telgraf hatları yaptırdığı söyleniyor. Esir ticaretinin tamamen kaldırıldığı, binalardaki Japon ve Çin mimari şeklinin bırakılarak Avrupa tarzında binaların yapıldığı yazmaktadır.

Kırk dördüncü sayının ilk sayfasında “Matbû’ât Kaleminden Gönderilen Beyânnâmedir” başlıklı bir yazıda, Diyojen gazetesinin mizaha mahsus bir gazete olduğunu bahane ederek adaba uygun olamayan ve hükümetin uygun bulmadığı bir üslup kullandığını, defalarca uyarıldığı halde böyle davranmaya devam ettiğini 179 ve 180 ve 182 numaralarında bazı kişilerin haysiyetine dokunacak şekilde sahte mektuplar yayımladığını ve böyle devam etmesinin mümkün olamayacağını 12 mart 1867 sene tarihli kararname gereğince iş bu tarihten itibaren tamamen kapatıldığını bildirmiştir.

Aynı sayıda “Mülâhaza-i Hadîka” başlıklı yazıda, Diyojen’in bir mizah gazetesi olduğu ve mizahi bir üslubunun olmasının normal olduğunu, ayrıca hükümet gazetesine ruhsat verdiği verirken onun lisanının bu şekilde olacağını bilmiyor muydu? Hükümetin gazete kapatmak hakkı ancak Girit meselesinden sonra gazete kapatmak hakkı da olsa insanı yinede düşündürüyor. Diyojen haklı olarak kapatılsaydı bu yazıyı yazmak durumunda kalmazdım. Yavaş yavaş anlıyoruz ki Hakâyık’ın mesleğini icra etmedikten sonra hiçbir gazetesine namusuyla devam etmek nasip olmayacak. Hakâyık gibi davranmak bize göre olmadığı için bu gidişle Hadîka ile İbret’inde tatile girmesi kaçınılmazdır diye yazıyor.

Yine aynı sayıda Ebuzziya Tevfik tarafından kaleme alınmış” Hakâyık Gazetesi” adlı makalede, Hakâyık gazetesinin hükümeti Diyojen’in kapatılması konusunda teşvik ettiği ancak bu davranışının gazetecilik ahlakına yakışmadığını söylemektedir.

Kırk beşinci sayıda yazarının belirtilmediği “1872” başlıklı bir makalede geçen 1872 yılının en önemli siyasi olayının Berlin’de gerçekleşen üç imparatorun mülakatı olduğunu söylüyor. Bu üç imparator ise Prusya, Rusya ve Avusturya İmparatorlarıdır. Avrupa matbaaları bu toplantı ile ilgili birçok yazılar yazdılar. Neden toplandıklarına dair birçok yapılmasına rağmen kesin bir bilgiye ulaşamadı. Herkesin bu mülakatın sonucunu merakla beklediğini söyler.

Kırk altıncı sayıda” Nezâret-i Celile- ı Ma‘ârif-i Umûmiye” başlıklı yazıda, Kararnâme-i Âlî’nin suretidir. Gazetelere bununla müdahale edilmekte olduğundan halkça bilinmesi için elimizde bulunan bir sureti gazetemize yayımladık diye belirtmişlerdir.

Kırk altıncı sayıda yazarı belirtilmemiş “Avlonya’dan Tahrîrât-ı Mahsûsa” adlı yazıda, İstanbul gazetelerinin sadece payitaht ve ecnebi haberlerini yazdıklarını memleketimizin diğer yerleri ile ilgili hiçbir şey yazmadıklarını söylemektedir. Hiç olmazsa Türkçe basılan gazeteler bunu yapmalıdır. “Çünkü hiç olmaz ise Türce lisânı üzere tab‘ olunan gazeteler (Millet gazeteleri) ve (Türk gazeteleri) ve (Osmanlı gazeteleri) ünvânlarıyla iftihar etdiklerinden Prusya ve İngiltere ve bilimum ne havâdisinden evvel vilâyât ü elviyede cereyân eden ahvâli tahkik ve neşr etmek elbette borçlarıdır” demiştir. İstanbul gazetelerinin bahanesi ise vilayetlerde haber kaynaklarının olmamasıdır. Vilayet

gazeteleri resmi gazeteler olduğu için onlardan haber almak mümkün değildir. Bu kusur gazetelerin değil belki dışarılarda bulunup da elleri kalem tutanlarındır. Onlar gördükleri onlar yazmağa borçludurlar. Yazar bu düşüncelerle vatandaşlık görevini ödemek amacıyla Avlonya, Berat, Mezakiye ve o havalide dair gördüğü, işittiği ve tahkik ettiği bazı şeyleri yazdığını ve basılmasını rica ettiğini söyler. “Bu dediğin yerler birinci defadır ki tevcihât sırasında olmayarak matbû’ât sahifelerinde isbât-ı vücûd edecektir. Bu sebepten bu yerlerden verdiğim havâdis İngiliz seyâhatlerinin Afrika içlerinden verdikleri havâdise benzeyecektir”. Yazar İstanbul’dan hareketle Levant kumpanyasının bir vapuruna binerek Avlonya’ya gider.

Kırk yedinci sayıda “(1872) Ünvanlı Bendin Mâ-ba’dı” başlıklı makalede, bir önceki sayıda bahsedilen üç imparatorun mülakatının ne olduğunun anlaşılamadığı yazmıştı. Bu yılın başka önemli siyasi olayının da Rusya ile Fransa arasında meydana gelen savaş olduğunu söylüyor. Son ana kadar Fransa’nın galip geleceği tahmin edilirken Prusya’nın galip gelmesi herkesi çok şaşırtmış. Bu olayların dışında diğer devletlerde mühim bir olay olmadığını ancak devletlerin her türlü duruma karşı hazırlıklı olduğunu söyler.. Böylece 1872 yılı barış yılı olarak görünse de derinlemesine incelendiğinde belki geçmiş yıllardan daha büyük muhabere senesi olduğu düşünülür. Çünkü bir hükümetin savaşa karşı tedarikli olması iki devlet arasında yapılan savaştan daha ağırdır. Mesela sonuna geldiğimiz senede Fransa Almaya ile yaptığı barış anlaşmasından sonra içerdeki siyasi karışıklığa karşı önlem almak zorunda kaldı. Almanya’nın Papa takımı aleyhinde devam eden tedbirleri ve asillerin isteklerinin bitmemesi, Avusturya’da hükümete karşı muhalefet, İspanya’da krallık taraftarları ile Cumhuriyetçiler arasındaki husumet, Londra’da iş sahipleriyle amele arasındaki anlaşmazlıklar olduğunu söylüyor.

Kırk sekizinci sayıda “Yanya’dan Mektûb” adlı yazıda, vilayetimiz Redif Paşa’nın gelmesiyle huzura kavuştu denmektedir. Paşa gelmeden önce memleketinin güvenliğe ve hukuka çok ihtiyacı olduğunu ve bunun sağlandığını söylemektedir.

Aynı sayıda “Girid’den Tahrirat-ı Mahsusa” başlıklı yazıda, posta vapuru uğramadığı için üç haftadır mektup gönderemediğini söylemektedir. Rusya asillerinden veliahtın yaverinin Girid’e geldiğini ve burada vali ile bir görüşme yaptığını, ertesi günü köyleri gezerek bazı kimselerle görüştüğünü, daha sonra valinin verdiği ziyafete katıldığını, ertesi günü İskenderiye gitmek için yola çıktığını söylemektedir. Prens

böyle av bahanesiyle köyleri dolaşmasına bir veremediklerini belirtmektedir. Çünkü av mevsiminin geçeli hayli vakit olduğunu söylüyor.

Kırk dokuz numaralı sayıda “Zamânımızda Ma‘ârife Hidmet Bu Mudur?” adlı yazıda, Kemal Bey’in Evrâk-ı Perişânıyla Midhat Efendi’nin Dağârcığının Maarif Nezareti’nden gelen emirle yazarlarını yasaklanacağını ve basan matbaaların mesul tutulacağını yazmaktadır. Bunun çok garip olduğunu bu kitapların yasaklanmasına sebep olacak içeriğinin olamadığını belirtir. Evrâk-ı Perişân’da lisana, ahlaka, adaba hatta adete uygun olmayan bir şey vardı da onun için mi men olunmuş! Hatta matbaamıza zabıta tarafından gelen bir pusulada (Evrâk-ı Perişân gelirse tab‘ edilmesin) ibaresi vardı. Acaba buna sebebi nedir? Demektedir. “Sahaf çarşısı tenba gücü dükkanları resimli bâh nâmelerle dolu onlar niçin men olunmuyor? (Mürşid-i müte’ehhilin) nâmında akl ve fikre gelmez edebsizlikleri câmi‘ bir kitab basılmış herkes koltuğunda geziyor niçin ses çıkarılmıyor” diyor. Yazar taraflarına bir uyarı gelse de bunun bir yanlışlık olabileceğini düşünüyor.

Kırk dokuzuncu sayıdaki “Berhudar Olsunlar” başlıklı yazıda, Rusya’dan göç ederek Osmanlı memleketlerine yerleşen muhacirler, çocukların eğitiminin aksamaması için okul açma izni almışlar. Okulun yıllık masrafı için ailelerden belli miktarda para alınacaktı. Yazar muhacirlerin davranışını çok takdir ederek: “Biz hâlâ dört kişi bir araya gelip de numune olmak üzere bir mahalle mektebi yaptıрмаğa kâdir olmadık” demiştir.

Aynı sayıda “Petesburg’dan Tahrîrât-ı Mahsûsa” adlı yazıda, geçen hafta yazdığı mektubu postaya yetiştiremediğinden bu hafta ikisini birlikte gönderdiğini söylüyor. Rusya matbaası Asya teşebbüsü hakkında birbirine zıt dil kullanıyorlarmış. Kimisi Hint’e kadar Asya’ya sahip olmak için devleti teşvik ediyormuş. Bu takım gazeteler eski Mosko kalemlerinden çıkmaymış. Kimisi Asya fethine sarf olunan paranın Rusya’da eğitime ve halkın ihtiyaçlarının karşılanmasına harcanmasını tavsiye ediyormuş.

Elli numaralı sayıda, Osmanlı matbaasının şanını yükselten Edip Meşhur Kemal Beyefendi İbret başmuharrirliğine tekrar başlamış olduğundan 97 numaralı sayıda yazdığı makaleyi aynen yayımlıyoruz demektedir. Kendimi vatan hizmeti için doğmuş bilenlerden olduğum gibi bu vazifeyi ifaya yazıdan başka kendimce bir vasıta bulamadığımdan elimde kalem tutmağa kudret hissettiğim günden beri gazeteciliği

seçmiştim. Neşriyata başladığım zamanlar devletten maaşı olamayan bir gazetenin masraf defterini kuranlar basma masrafı vermek için yazı yazmağı merak etmiş kişileri alırdı. Memlekette bir gazetenin altmış gazete sattığı görüldü. Yine gazete yazmak isteyenler gazete başında bulundu! Garip bir haldir ki devlet ile ilgilenmeye başladıktan sonra halk da gazetelerin önemli bir şey olduğunu anladı! Üç yüz gazete çıkarılırken üç bin gazete yetmez oldu. Bugün bir kişi kalemine dayanarak geçinmeyi göze alabiliyor. Ancak Kararname-i Âlî gazetelerin başına kaza kurşunu yağdırmak için bir makineli tüfek hükmünü aldığından hâlâ memlekette hiçbir gazetenin yarına kadar yaşamağa ümidi yoktur. Gazete vatani bir yüce bir meclis haline getiriyor. Hâl böyle iken yine bir süreden beri yayımlarda adım bulunmadığı için durumumu anlatamıyordum. Buna ise birbirini takip eden zorlu şahıs, zorlu mevki ve zorlu zaman gibi birkaç kuvvetli galibin pençesine düştüğüm sebep olduğundan halka karşı bir özür borçluyum demiştir.

Elli birinci sayıda “Avrupa Devletlerinin Mikdâr-ı Nüfûs ve Arâzîsi” başlıklı yazıda, On seneden beri Avrupa devletlerinin sınırının ve nüfuslarını sürekli savaşlar nedeniyle değiştiğini belirtmiştir. Göç, evlilik, doğum nüfustaki değişikliği az da olsa etkiler. Bir devletin nüfusunun ne miktardan ibaret olduğunu öğrenmek dahi zordur. Çünkü bir devletin kuvvet ve büyüklüğü nüfusunun kuvvet ve gücü nispetindedir. Avrupa devletlerinin Avrupa kıtasında ve başka kıtalardaki nüfus miktarı Almanya devlet müsteşarı Doktor (Beraşebli) tarafından yapılan istatistik gerçeğe en yakını görülmüştür. İstatistikler için 51.sayının transkripsiyonuna bakabiliriz.

Elli üçüncü sayıda Ebuzziya Tevfik’in “İfâde-i Mahsûsa” adlı makalesi vardır. Hadîka fûnun ve edebiyata mahsus bir gazete iken politikadan bahsetmesine izin verilmiş. Hadîka’nın şimdiki hacmi ise politika yazılarına ancak yettiğinden bu maarife ait bahsedememektedir. Durum böyle iken vatanın terakki ve maarifini arzu eden bazı kişiler edebiyat ve fûnuna dair eserler gönderdikleri gibi bir taraftan da hiç olmazsa haftada bir defa olsun maarife mahsus bir yazı ihracını tavsiye etmektedirler. “İnsan yayımlarını vatanın sadece terakkisine hayatına, bekasına, saadetine, azimetine, ikbaline yalnız eliyle değil hatta ayağıyla, başıyla, gözüyle, kulağıyla bütün bendiyle ve belki her mavi teniyle yazı yazıp eser bırakmaktan bir vakit hâli olmamağı arzu eder”. Ancak bunların hepsini aynı anda yapmak değildir der. Memleketimizde yeterince yazar olamadığını halkın da çaba göstermediğini her şeyi devletten beklediklerini, yüz bin şeye ihtiyacımız yüz bin türlü noksanımız olduğunu söylüyor. Hiçbir şeye muhtaç değil her şeyimiz mükemmel

imiş gibi dayanmış sigaracığımızı yakmış dumanını savuruyoruz. “Mektup yazmağı hoca tedarik etmeğı evlatlarımızı mektebe göndermek teklifini hükümetten bekliyoruz. Ya bu kadar intizara malik iken niçin sabahları Bâb-ı hükümete gidip de ağızlarımızı açarak karnımızı doyurmasını da hükümetten bekliyoruz”?

Elli dördüncü sayıda Ebuzziya Tevfik’in “Darü’l-Ma‘lumât” adlı yazısında, memleketimizde birkaç yıl içinde meydana gelen maarifin en güzel eseridir. Bu okulun maddi ve manevi istikbalimize katkısı büyük olacaktır. Dünyada herkesin efkâr ve ahlakça tutacağı yolun çocukluktan başladığını söyler. Kadınlar daha gençlikte güzel terbiye ile yetişirse evlendikleri zaman evlatlarını da güzel terbiye ile büyütürler. İnsanın birinci mektebi anne mektebi, birinci dersi anne terbiyesi olduğu için eğer gerçek maksat toplumun maarifine hizmet ise her şeyden önce kadınlardan hoca yetiştirmeye çalışalım. Bugün Amerika’da birinci mertebe tahsile mahsus olan okullardaki hocaların dörtte üçünden fazlası kadınmış. “Dâr’ül Mu‘allimât Talebânına Hitâb” başlıklı yazısında Ebuzziya Tevfik, kız öğrencilere seslenerek: Bu sene okulumuzda dört beş hanımın öğretmenliğe başladığını buna çok memnun olduklarını söyledi. Siz gayret edin, okumaya tahsillinizi bitirmeye çalışın ki milletin ahlakı halkın serveti vatanın selameti sizin terbiye edeceğiniz çocuklar sayesinde hasıl olacaktır diye belirtti.

Aynı sayıda “Tersâne Amelesi” adlı yazıda, tersane amelesinin bir süredir grevde olduğunu bu grev esnasında birkaç defa Bâb-Âlî’ye giderek hallerini anlatmaya çalıştıklarını ancak yeterli ilgiyi göremediklerini söylemektedir. Dün de Hadîka gazetesine bir yazı gönderdiklerini bu yazının içeriğinin çok dramatik olduğunu söylemektedir. Yine çok ekmekleri olmadığını bir aydan beridir çocuklarının gündüz dilenerek akşama tedarik eylediğini ekseri akşamları yakacak mum bulamadıklarını beyan ediyorlar. Hadîka’dan içinde bulundukları durumu anlatan bir yazı yazmasını veya Bingazi Müslümanlarına yapıldığı gibi yardım toplamasını istediklerini söyler. Hazine ile bir bağı olmayan tersanenin on bir aydan beri amelelerin paralarını neden ödemediğine bir anlam veremediğini söyler. Bunların on bir ayın tamamında para almamış olmalarının mümkün olamayacağını, arada bir almış olmaları gerektiğini yoksa bu kadar süre tahammül edilemeyeceğini söyler. Tersane gerçekten müşkül durumda ise maliye hazinesi borç verse de bu zor durumdaki insanların mağduriyeti giderilse demektedir. Hadîka’nın yapabileceğinin bu kadar olduğunu, hükümetin meseleye duyarız kalmaması gerektiğini söyler.

Elli beş numaralı sayıda “Avrupa Ne Haldedir?”adlı yazıda, İstanbul gazetelerinin Avrupa ile ilgili haberleri Avrupa gazetelerinden alabildiklerini bu nedenle konuya tam olarak vakıf olamadıklarını söylemektedir. Girit meselesi meydana çıktığı zaman memleketimizde iki Türkçe gazete olduğunu bunları biri Ruzname diğeri Tasvir-i efkâr olduğunu söylüyor. Tasvir bu mesele ile ilgili yazılarını yazarken çok dikkatli davranırken, Ruzname biraz daha rahat davranırmış. Bu nedenle Tasvir’in haberlerinin daha güvenilir olduğunu söylüyor. Şimdi biz ahali olarak memleketimizin bir köşesinde ortaya çıkan bir meselede biri resmi diğeri milli iki gazetede farklı farklı yazan yazıların hangisine inanacağız diyor. Nihayet işin meydana çıktığını Tasvir’in dediklerinin sıhhat bulunduğunu ve ondan sonra herkesin gözünü Tasvir’in sütunlarına çevirdiğini söylüyor. Yazar çelişkili haberlerden başka örnekler de vererek Hadîka’nın bu nedenlerden dolayı bir haberi verirken onu hangi haber kaynağından aldığını bildirir diyor. Rusya’da bir haber muhabirinin olduğunu ancak Avrupa’da olmadığını söyler. Avrupa’da mektubu da çok pahalıya yazdıklarını bu sebeplerden dolayı biz şimdilik Avrupa’nın ahvalini keşfetmeyi bırakalım memleketimizdeki faydalı olan şeyleri yazalım diyor.

Elli yedinci sayıda Ebuzziya Tevfik’in “Birkaç Kelime” adlı yazısında, Hadîka’nın elli dördüncü sayısında “Tersane Amelesi” başlıklı makalesi nedeniyle elli altıncı sayısından itibaren iki ay süreyle tatil edildiği ve bu günden tekrar çıkarılmaya başlandığı yazmaktadır.

Aynı sayıda Ebuzziya Tevfik’in “Tetimme” başlıklı makalesinde, Herkes bilsin ve bilmeyenler varsa da öğrenmekleri gerekir ki zamanımızda en medeni devletler matbuata kurtuluş vasıtası unvanını bile az görüyorlar. Bir gazeteyi haksız yere kapatmanın doğru bir davranış olamadığını söyler. Matbaanın her yerde düşmanları ortaya çıktı fakat hiçbiri de ırkını kurutamadı. Lehistan’da Rusya kendisini eleştiren yazılar yazan iki gazeteciyi bir gece katletti ertesi gün yirmi gazete ortaya çıktı. Üçüncü Napolyon’un, idaresi sırasında sadece bir gazeteye bağlı kaldığını ancak tursak edilişinden ölümüne kadar bütün gazetelerin kapısını çaldığını söyler.

Elli sekizinci sayının içeriği çocuklara yönelik olmuştur. “Çocuklar!” başlıklı giriş yazısında, ‘Vatan ki insanın doğduğu büyüdüğü yaşadığı öldüğü gömüldüğü yerdir. İnsan olan ona muhabbet ona hizmet onun muhafazasına gayret etmeğe borçludur insan bu borcu layıkıyla ödetmek için lüzum olan sermayenin en birincisi okuyup yazmaktır’

demiştir. “Sözün Başlangıcı” başlıklı yazıda, “Çocuklar siz öyle bir zamana yetiştiniz ki eli kalem tutanların hepsi sizin okuryazar uslu akıllı kişiler olmanız için en yakın yolları arayıp buluyorlar. Sizden yalnız çalışmak istiyorlar siz insaf edip çalışmazsanız sonra pişman olursunuz” demiştir. “Bizim vaktimizde bulunan kitapların yarısı Arapça birçoğu da Acemce sözlerle dolu idi. Bir sayfa yazının içinde bizim dilimizden iki söz bulunmazdı. O zamanda çocuklar papağan kuşunun ne söylediğini bilmediği gibi zor hâl ile okuyabildikleri şeylerden bir şey anlayamazlardı. Belki sizin şimdi üç senede öğrenebildiğiniz bir şeyi onlar on senede on beş senede öğrenebilirlerdi. Tırnaklarıyla yerleri kazıp bahçıvanlık eder gibi dirsek çürüterek bu kadar varabilmişlerdir. Çektikleri zahmetleri düşünüyorlar da evlatlarını olsun o güçlüklerden kurtarmak için kuvveti kaleme vererek gece gündüz kitaplar yazıyorlar bu zahmetleri çekenlerden birisi de benim çocukluğumda okuduğum şeylerin ne demek olduğunu şimdi anlıyorum da o kadar vaktin boşu boşuna gittiğine acıyorum” demiştir. Devamında bazı derslerin isimleri, neden öğrenilmesi gerektiği derslerin anlatımı vardır.

Elli dokuzuncu sayıda, elli sekizinci sayıda başlayan çocuklara yönelik derslerin devamı vardır. Devamında “Asya Vasati Havâdisi” adlı yazıda, Rusya devleti tarafından Hive Hanlığı üzerine sevk edilecek ordunun hazırlıklarını tamamladığı bu günlerde yola çıkarılacaklarını söylemektedir. Bu ordunun üç koldan ilerleyeceğini üçünün de Hive hududunda birleşeceklerini söylemektedir. Kafkasya ile Oranburg’dan sevk olunacak fırkaların hareket ettiğini belirtmektedir.

Altmış numaralı sayıda, elli dokuzun sayıda çocuklar için başlayan derslerin devamı vardır. “Tevcîhât” başlıklı yazıda, çeşitli memurluklardaki kişilerin görev yerlerindeki değişiklikleri yazmıştır. “Kürenin” başlıklı yazıda Seyhan’dan gelen bir yazıyı paylaşmıştır. Seyhan Nehri Adana’nın evleri önünden akıp gittiği halde Adana’da en büyük ihtiyacın su ihtiyacı ve halkın suya para vermeyenlerinin en fakiri ve muhtacı olduğunu onların da nehirde su almak için yılda birkaç kişi telef ettiğini ve bunun öteden beri devam ettiğini söylemektedir.

Altmış birinci sayıda E.Z imzalı yazıda matbaaya haber gönderen bazı muhabirlerin haberlerine yer verir. Birinci haber bir kaza haberidir: Dün akşam Halıcıoğlu’ndaki Abdüsselam dergâhında mukabeleden ayrılarak Eyüp’e gitmek üzere Sütlüce iskelesinden dokuz kişinin bindiği küçük bir sandalın Eyüp önünde devrilip

içinde bulunanlardan beş kişi boğulmuş dört kişi kurtarılmıştır. Kazanın sandala binmesi gerekenden daha fazla kişini binmesinin sonucunda meydana geldiği belirtilmiştir. İkinci haber Kadıköy vapurları ile ilgilidir. Azîziye kumpanyasının Kadıköy’e işleyen vapurlarının yolcuların daha binmeden kalktığını bu nedenle vatandaşların mağdur olduğunu yazmaktadır. Aynı sayıda, bir bitkiden bahseden uzun bir yazı vardır. Vilayet mümeyyizlerinden Hacı Ahmet Ağa’nın çiftliğinde birkaç seneden beri yetiştirilen bitkinin şimdiye kadar bu bölgede görülmediği kimsenin bilgisinin olmadığı belirtilmektedir. Bitkinin tohumunun ekilerek yetiştirildiğini soğuğa karşı dayanıklı olduğunu bir kilo tohumdan beş yüz kilo mahsul alındığını söylemektedir. Tohum ekildikten bir süre sonra başakların ortaya çıktığını bu başaklardan üzüm salkımına benzer salkımların oluştuğunu söyler. Bitkinin olgunlaştıktan sonra toplanıp yağının çıkarıldığını ve bu aşamaları uzun uzun anlatmaktadır.

Altmış ikinci sayının ilk haberi, eski Maliye Nazırı Mehmet Rüştü Paşa’nın dün Bâb-ı Âlî’de okunan hattı hümayunudur. Esat Paşa’dan boşalan Sadrazamlık makamına Mehmet Rüştü Paşa’nın getirildiğini yazmaktadır. Altmış birinci sayıda bahsedilen bitkinin yazısının devamı vardır. Devamında bitkiden çıkarılan yağın kullanım alanlarından bahseder.

Altmış üçüncü sayıda Ebuzziya Tevfik “Demir-i Nekkâb Muhbirimizden Varakadır” adlı makaleyi aktarmıştır. Burada Sadaret Makamı hakkında Levand Herald ile Levand Times gazetelerinin uzun uzadıya istediği gibi yazılar yazmalarına rağmen nedense hükümet tarafından hiçbir müdahale edilmediği söylenmektedir. Onları yazdıklarından bir tanesini Osmanlı gazetelerinden birisi yazacak olsa hemen müdahale edilir. Bu yazılanlar hükümeti rahatsız etmez mi ki müsamaha gösteriyorlar. “Değil bu bunlar gibi yazmak onların yazdıklarının çeyreğini Osmanlı gazetelerinden biri yazacak olsa derhal muhatap oluyor! Bunların hakkında niçin bu muameleler olunmuyor? Yoksa bunlar Osmanlı memleketinde mi çıkmıyor? Yahut Beyoğlu ve Galata memalik-i Osmaniye’den mi değildir”? Avrupa’dan gelen gazetelerin ağzına geleni yazdıklarını teessüfle izlediğini söylüyor. Onlara sefaretler tarafından cevap verilmesi gerekirken verilmediğini söylüyor. Bir konuya daha değiniyor: Aziziye kumpanyasının idaresinde ne kadar İslâm var ise tamamına izin verip yerlerine Hıristiyan almış! İzin verilen insanların içinde çok zor durumda olanlar varmış. Bunların kabahati acaba Müslüman olması mıdır? Yedi sekiz senedir yüz kuruşa çalıştırdığınız acizlerin şimdi neden

tamamını dışarıya kürelediniz? Ne yapsın, nasıl geçinsin? Devlet büyükleri umarım bu durumu görür. Göreceğine inanıyorum. Tarafsız olduğunuzu bildiğimden vatanına ve milletine bağlı bulunduğunuzdan doğrudan yayımlamanızı rica ederim.

Altmış dördüncü son sayıda “Matbûât Nezâretinden Aldığımız Emir-i Mahsûsadır” adlı yazıda “Hadîka gazetesi 63 numaralı nüshasında (Demir-i Nekkâb Muhbirimizden Varakadır) unvanıyla yazdığı makalede dâire-i vazifesini tecâvüz eylemiş olduğundan bir daha böyle bir hareketde bulunacak olur ise mazhar-ı mücâzât olunacağı ihtâr olunur” demiştir. Fî 18 Safer sene 290 ve Fî 5 Nisan sene 289 Müdür-i Matbûât

Aynı sayıda “Medeniyet” adlı makalede, bu kelimeni ya henüz manası bilinmiyor ya da kasten başka bir anlam yükleniyor. Dünyada ne kadar medeni millet varsa bu kelimededen sanat, hırfet, ziraat, ticaret, marifet anlamlarını çıkarırlar ve her birini sırasıyla tahsil eyledikten sonra cihanın gözünü kamaştıran mertebelere çıkarak kendilerinin refah ve saadete hayran olarak taklide uğraşan diğer milletlerin hareketine uzaktan uzağa seyirci olmuşlardır. Avrupalılar şu dediğimiz şeyi elde edinceye kadar ne hizmetler etmişler. Ve kaç asırdan beri çalışmışlar. Ve hâlâ neden daha ilerisine gitmeye gayret ediyorlar. Bizlerin Avrupa’nın medeniyetini taklit ettiğimiz zaman medeni olmadığımızı ancak kendi adap ve adetlerimize uygun bir şekilde ilerlediğimizi zaman medeni olabileceğimizi söylemektedir. Bir milletin ilerlemesinin ancak maarifle olabileceğini söyler. Okullarımızın sayısının artırılması gerektiğini ancak bunu yaparken sadece devletin masraflarını üslenmesini beklemek yerine kendi aramızda topladığımız paralarla bunu yapmamız gerektiğini belirtmektedir. Bugün maarif yolunda bir fersah olsun kıta mesafe etmemiş bizden başka hemen hiçbir millet yok gibidir. Bizde okuryazar ve yazdığını okuduğunu anlar yüzde beşe çıkmaz.

Hadîka gazetesinde bunların dışında, “Şu’ûnât” başlıklı günlük dahili ve harici, siyasi ve sosyal olaylardan bahseden bölüm de vardır. Resmi ziyaret haberleri, Yangın haberleri, Hırsızlık haberleri, Memur tayini haberleri, Padişah haberleri, Sadrazam haberleri, Sefir haberleri, Sefarethane haberleri, Sadaret Makamından haberler, Yurtdışındaki elçilerle ilgili haberler, Osmanlı’da bulunan elçilerle ilgili haberler, İstanbul’daki günlük olaylarla ilgili haberler, Teknolojik gelişmelerle ilgili haberler, Demiryolları ilgili haberler, Tiyatro oyunları ve tiyatro ile ilgili haberler, Telgraf hatlarıyla ilgili haberler vardır.

Telgraflarla ilgili bölümde, yurtdışından gelen telgraflara yer verilmiştir. İngiltere, Almanya, Fransa gibi ülkelerden gelen telgraflar yayımlanmıştır.

Üçüncü sayfanın sonuna, gazetenin kurucusu ve sahibi olan Âşir Efendi'nin adı sayıların hepsine yazılmış. Bu detayı gözden kaçırmayıp transkripsiyonların hepsine ve fihriste yazdım.

Dördüncü sayfalar ilan sayfası olarak belirlenmiştir. Burada dönemim önemli yazarlarının edebi eserlerinin ilanı ağırlıklı olmakla beraber, eczane, alışveriş merkezi, satılık köşk, satılık konak, satılık at ilanları da vardır. İlan sayfasında, bazı ilanlar sayıların çoğunda tekrar yayımlanmış. Tekrar eden ilanlar gereksiz yere çok sayfa kullanılmasına sebep olacağından ilanları birer defa yazarak transkriplerin sonuna ilanlar başlığı ile koydum. Noktalama işaretlerinde, gazetede ki harflerde, harflerdeki uzatma anlamına gelen işaretlerde, “Cezm” ve “Ayın” harflerini ayırt eden kesme işaretinin bakış yönlerinde orijinal metne uygun davranmaya çalıştım. Bilemediğim söcüklerin yerine dört nokta koydum.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HADÎKA GAZETESİNİN ÜÇÜNCÜ DÖNEMİNİN SAYILARININ FİHRİSTİ

4.1. (1) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İhtâr

Bir Lâzime-i Siyâset

Şu'ûnât

Der-sa'âdet'e Muvâsalat

Hoca Efendiyi Celb

İstanbul Ve Havâlîsine Nüzûl Eden Baran

Kralı Oskar'ın Tebrik-İ Cülûsu

Levant Herald'ın Tatili

Gedik Paşa Tiyatrosu

Gazetelere Baskı

Telgraf Hatları

Muhâbere-i Aleniyye

Frederik'in Çavuşa Dersi

Manş Denizi Köprüsü

Telgraflar

Paris 5 Teşrin-i Sânî

Paris 7 Teşrin-i Sânî

Londra 4 Teşrin-i Sânî

Washington 7 Teşrin-i Sânî

4.2. (2) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Ma'Ârife Dâir Bir Makâle

Telgraflar

Londra 5 Teşrin-i Sânî

Washington 5 Teşrin-i Sânî

Peşte 8 Teşrin-i Sâî

Washington 6 Teşrin-i Sâî

Berlin 7 Teşrin-i Sâî

Derset 7 Teşrin-i Sâî

Meksika 6 Teşrin-i Sâî

Kahire 6 Teşrin-i Sâî

Şu'ûnât

Emekli Ma'aşları

Öşür

Mareşal Baze'nin Muhâkemesi

Prens Napolyon'un Fransa Memâlikinden Tardı

4.3. (3) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İ'lân

Hürriyet-i Efkar

Telgraflar

Viyana 9 Teşrin-i Sâî

Peşte 9 Teşrin-i Sâî

Berlin 9 Teşrin-i Sani

Derest (Saksonya Pâyitahtı) 9 Teşrin-İ Sâî

Londra 9 Teşrin-i Sâî

Londra 10 Teşrin-i Sâî

Washington 6 Teşrin-i Sâî

Paris 9 Teşrini-i Sâî

Şu'ûnât

Dünkü Şâyi'

Nereden Keşf Etmiş?

Fişenk

Ramazâna Eğlenceles

İran Şahı'nın Avrupa Gezisi Fransa Polisi

Fransa Polisi

Ticâret Akti

Avrupa'da Bir Ceza Yöntemi

4.4. (4) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Ahvâl-i Umûmiye

Ne Hata Eyledik Ey Tîr Geç Endaz-I Felek?

Milletin Geldi Ciğergahına Durdu Peykan

Fî 29 Zilhicce Sene 85

Telgraflar

Nevyorg 10 Teşrin-i Sânî

Paris 11 Teşrin-i Sânî

Şu'ûnât

Tramvay Güzergâhında Işıklandırma

Hakâyık'dan Alınan Bir Haber

Prens Milan

Fransa Rahibinin Roma Ziyareti

Brüksel Meclisi

Golova'dan Alınan Bir Haber

Dük ve Düşes

Kitab-Hâne

Fer Vak'ası

4.5. (5) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Ahvâl-i Umûmiye

Müsavât

Şu'ûnât

Aydın Vilâyetinde Fransızca Telgraf Dâiresi

Hadîka

Tebrik

İşkodra'dan Osrevatura Teristinon Gazetesine Yazılmış Bir Mektûb

Gelibolu'dan Haber

Kuryadoryan'da Okunmuştur

Şehir Postası

İftar

Orliyan ve Bonapart

Sanâyi' Sergisi

Tazminât

Fransan'dan Haber

Alsas Ahâlîsi

Amerika Cumhuriyeti

Rusya'dan Vefât Haberi

Berlin Mülâkatı

İstanbul Ekzarkı Da'vası

İskonto

4.6. (6) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İfâde-i Mahsûsa

Hadise

Biz İstemeseK Zelil Olmazdık

Telgraflar

Peşte 13 Teşrin-i Sâî

Petesburg 11 Teşrin-i Sâî

Boston (Amerika) 11 Teşrin-i Sâî

Berlin 12 Teşrin-i Sâî

Versail 11 Teşrin-i Sâî

Berlin 14 Teşrin-i Sâî

Hamburg 14 Teşrin-i Sâî

Paris 14 Teşrin-i Sâî

Roma 12 Teşrin-i Sâî

Şu'ûnat

Sırbların İsteği

Mûlahaza

Sırp Yunan İlişkisi

Karadağ Kinezinin Protestosu!

Cuma Günü

Hediye

Ta'accüb

Pençşenbe Günü'nün Tevcihât Pusulası

Elcevaib'den Alınan Haber

Dağârcık

Ta'Aşşuk-i Tal'at Ve Fitnat

4.7. (7) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Acaba İstanbul'dan Niçin Vergi Asker Alınmaz?

Gelibolu Demiryolu

Bir Mütâla'cık

Şu'ûnât

İzmir Valisi

Hidiv-i Mısır

Terakki Gazetesinin Tepkisi

İ'timad

Fransa

Prusya

Şikâyet

İngiltere

Rusya

Londra

Viyana Sergisi

Paris

Eğlence

4.8. (8) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Matbû'ât-ı Osmaniye

Telgraflar

Paris 14 Teşrin-i Sânî

Paris 10 Teşrin-i Sânî

Paris 16 Teşrin-i Sânî

Londra 14 Teşrin-i Sânî

Roma 16 Teşrin-i Sâî

Kopenhak 16 Teşrin-i Sâî

Madrid 4 Teşrin-i Sâî

Viyana 14 Teşrin-i Sâî

Berlin 10 Teşrin-i Sâî

Paris 10 Teşrin-i Sâî

Napoli 10 Teşrin-i Sâî

Ajans Roter Heva

Şu'ûnât

Mısır Hidivi

Rûsûm Mes'elesi

Vilâyet Usûlü

Da'vet

Mekteb-i Sultânî

Elcevaibden Hûlasa

Tanzim-i Kavânîn

Viyana

Rusya

İtalya'da Nehir Taşması

Danimarka

Rusya

Eskuryal Harîki

Eğlence

Ebu Ali'ye Hitâb

Tayy-i Mekan

Mavi Kalem

4.9. (9) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Vakâr-ı Me'mûrîyn

Telgraflar

Berlin 17 Teşrin-i Sânî

Napoli 18 Teşrin-i Sânî

Madrid 18 Teşrin-i Sânî

Petersburg 18 Teşrin-i Sânî

Ajans Roter Heva

Şu'ûnât

Yahudi Mes'elesi

Süveyş Kanalı Şirketi Başkanının Padişahı Ziyareti

Tevcihât Pusulası

Rusya Kolera Hastalığı Bitmiştir

Times Gazetesinin Bendi

4.10. (10) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Levant Times'dan Nakl

Pâdişâhîden Mûsâ'de

İftar

Vilâyet Usûlü

Ma'hûd Reji

Vilâyât

Taşrada Bulunan Zâtdan Aldığımız Mektûbdur.

Şu'ûnât

Hâlât-ı Nâ-becâ

Çin

Pekin

Fransa'nın Hâlihazır

4.11. (11) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Şu'ûnât

Atina Sefîri

Mirliva Sa'âdetlü Ahmet Paşa'nın Ankara Tahkikatı

Levant Times Rivâyet Ediyor

Bebek'te İftar

Diyojen'in Nüshası

Beyoğlu

Şimendiferi Kazası

Manzume-i Efkâr Ta'îil Edildi

Şark Gazetesinin Cezası Bitti

Basîret'de Görülen Bir Fıkra

Basîret

Hadîka

Kalpakçılarbaşı

Mecelle Cem'ıyyeti

Gedikpaşa Tiyatrosu

Oniyonduryan'da Görülen Tuhaf Bir Fıkra

Tertibi-i Latif'in İkinci Cildi

Meslek Fikri

Hârici

Fransa'nın Avrupa İle Politikaca Hâli

Telgraflar

Ajans Roterheva

Viyana 20 Teşrin-i Sâî

Bud 20 Teşrin-i Sâî

Viyana 21 Teşrin-i Sâî

Peşte 21 Teşrin-i Sâî

Versay 20 Teşrin-i Sâî

Roma 20 Teşrin-i Sâî

New York 21 Teşrin-i Sâî

4.12. (12) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Şu'unât

Yevmiye

Dün Akşam

Sâhil-Hâne

Hırsız

Zararlı Uyuncak

Şehâdetnâme

Su Komisyonu

Öğrenciye Tiyatro Yasağı

Londra'dan Mektuplar

İrlanda'da Vapur Kazası

Berlin

Hive

Mahrem-i Efkar

Alses Ve Loren

Viyana'da Tab‘ Olunan Gazetede Zetranje’nin

Petersbug’dan Alarak Neşr Etdiği Bir

Mektûbun Ba‘zı Mühim Fıkralarıdır.

Telgraflar

Roma 22 Teşrin-i Sâni

1.Paris 22 Teşrin-i Sâni

2.Paris 22 Teşrin-i Sâni

Viyana 22 Teşrin-i Sâni

İşkodra 21 Teşrin-i Sâni

Ayvâz Kasâb Heb Bir Hesâb

Eşeklere Müjde

4.13. (13) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Şu’ûnât

Yevmiye

Rusya Sefârethânesi

Fransa Sefîri

Avusturya Sefîri

Avusturya Sefîri

Petersburg Sefîri

Bingazi

Galata'da Hırsızlık

Kudüs Sinodu

Berlin'den Mektûb

Fransa Harbiye Nezâreti

Cezayir

Mekteb-i Sultânî Tarafından İ'ân

Ceride-i Havâdis'e Derc Olunan Haber

Berlin'den (Liberte) Gazetesinin Aldığı Mektûb

Atideki Havadisi Şamildir

Hadîka

Telgraflar

1.Paris 22 Teşrin-i Sâî

2.Paris 23 Teşrin-i Sâî

Madrid 23 Teşrin-i Sâî

Londra 24 Teşrin-i Sâî

Paris 24 Teşrin-i Sâî

Roma 22 Teşrin-i Sâî

Berlin 24 Teşrin-i Sâî

Madrid 24 Teşrin-i Sâî

Gazetelerin Menfa'at-i Şahsiyesi

Memleketimizdeki Gazeteler

4.14. (14) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Şu'ûnât

Yevmiye

Leyle-i Mübarek Kadr

Hidiv-i Mısır'ı Tebrik

Bağdad Vilâyeti

Erbâb-ı Hayırdan Rica

Paris Sefiri

Tevfik Bey'in Beş Fasl Üzerine Tertibetdiği Ecel-i Kaza

Efkâr-ı Cedide

Fransa

Hadîka

Prusya

Havâdis-i Âtiye Viyana'dan Gazet Dö Kaspor'ga Yazılmışdır

İspanya

Viyana

Mösyö Tiyer'in Beyânnâmesi Hakkında Paris Jurnallarının Mütâla' Âtı

Konstitosyonel

Seykl

Deyznoviumseykl

Süvvar

Figaro

Telgraflar

1.Paris 25 Teşrin-i Sâni

2.Paris 25 Teşrin-i Sâni

3.Paris 25 Teşrin-i Sâni

Berlin 25 Teşrin-i Sâni

Madrid 25 Teşrin-i Sani

Viyana 25 Teşrin-i Sâni

Roma 25 Teşrin-i Sâni

Madrid 25 Teşrin-i Sâni

Münih Bavyera 25 Teşrin-i Sâni

Finyânlardan Bir Mütahammin İstintâk

4.15. (15) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Şu'ûnât

Yevmiye

Tebdilât

Dün Gece Vâlîde Câmi'nde

Tebdilât

Bu Gece Şihâb Nüzûl Etdi

Berlin Muhâbiri

Ma'Lûmât-I Târihiye

Mahbus-İ Umûmiye

Ramvay Kazası

Ruscuk'da Olay

Kralı Victor

İtalya'da Karantina

Tolstoy İstanbul'a Gelmiştir

İskât-ı Cenîn

Edirne'de Yahudi Mektebi

Telgraflar

Peşte 24 Teşrin-i Sânî

Berlin 24 Teşrin-i Sânî

Paris 26 Teşrin-i Sânî

Roma 26 Teşrin-i Sânî

Londra 26 Teşrin-i Sânî

Madrid 26 Teşrin-i Sânî

Bir Zât Tarafından Aldığımız Mektûb

Osmanlı Tiyatrosu İ‘lânı

Ekrem Beyefendi’nin Âsâr-i Edebiyesi

4.16. (16) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Şu’ûnât

Yevmiye

Henry Martini Tüfenkleri

Jurnal Dorium

Ta‘Yin

Laterki ‘den Nakil

Ruscuk

Levant Times Bir Ay Tatil

Rûhânî Sınıfı

Lâhika

Mülâhaza-i Encâm

Türkistan’da Diplomasi

Telgraflar

Fransa

Paris 27 Teşrin-i Sânî

Paris 28 Teşrin-i Sânî

Prusya

Berlin 24 Teşrin-i Sânî

Memleketeyn

Bükreş 27 Teşrin-i Sânî

Finyânlardan Bir Mütahammin İstintâkın Bakiyesi

4.17. (17) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İstanbul 4 Kânûn-i Evvel/ İcmâl-i Ahvâl-i Umûmiye

Şu'ûnât

Sadr-ı A'zam Hazretleri

Hey'et-i Hâzırânın İkâsı

Bulgaristan Gezisi

Bulgar Gazetesi Bir Ay Tatil

Münaza'A

New York Teribin

Tahran Havadisi

Mektûb (Hadîka Baş Muharriri Tevfik Bey'e)

Hadîka'dan Cevab

Düello

Telgraflar

Paris

Paris 2 Kânûn-i Evvel

Prusya

Berlin 2 Kânûn-i Evvel

Avusturya

Viyana 2 Kânûn-i Evvel

Macaristan

Peşte Kânûn-i Evvel

Karakoyu 2 Kânûn-i Evvel

Amerika

Nevyork 30 Teşrin-i Sâni

Washington 1 Kânûn-i Evvel

İngiltere

Londra 2 Kânûn-i Evvel

Kasaba Hitab

Diyojen'in Birinci Su'âli

Diyojen'in İkinci Su'âli

4.18. (18) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İstanbul 7 Kânûn-i Evvel (Ahvâl-i Umûmiye)

Şu'ûnât

Ahmed Midhat Tarafından Bedir Gazetesi Oyunlarına İ'ân

Mu'âhheze

Bingazi'de Aç Kalan Müslümânlara İ'âne Eden Zevâtın Esâmesidir.

Tevcihât Pusulası

Telgraflar

Fransa

Paris 3 Kânûn-i Evvel

Almanya

1.Berlin 3 Kânûn-i Evvel

2.Berlin 3 Kânûn-i Evvel

Avusturya ve Macaristan

Peşte 5 Kânûn-i Evvel

İngiltere

Londra 4 Kânûn-i Evvel

İran

Tahran 4 Kânûn-i Evvel

İtalya

Roma 4 Kânûn-i Evvel

Tefrika-i Hadîka

Bir Finyânın İstintâkı (On Altı Numaradan Mâ-ba'd)

4.19. (19) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İstanbul 8 Kânûn-i Evvel (Cümle-i Siyasiye)

Şu'ûnât

Tünel

Araba Şirketi

Hırsızlar Çoğaldı

Fuad Paşa

İflâs

Varaka

İspanya Kırallı

Muvâsalat

Fardo Bosfer'de Görülen Bir Makâle

Telgraflar

Fransa

Paris 4 Kânûn-i Evvel

Almanya

Berlin 6 Kânûn-i Evvel

Amerika

Washington 3 Kânûn-i Evvel

Tefrika-i Hadîka

Bir Finyânın İstitâkı (On Sekiz Numaradan Mâ-ba'd)

4.20. (20) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Şu'ûnât

Meclis

İzdivâc

Güvenlik Sorunu

Laterki Yazıyor

Mülâkat

Vizite

Ankara'dan Mektûb

Ümmetin İhtilâfı Merhametdir

İhtâr

Tütün Belası

Vilâyât

Almanya

Napolyon'un İ'âde-i İgbâli

İtalya'da Hayvanatda Zuhûr Eden Hastalık

Maden Mes'elesi

Telgraflar

Avusturya Macaristan

Viyana 6 Kânûn-i Evvel

Terişte 8 Kânûn-i Evvel

Almanya

Berlin 8 Kânûn-i Evvel

Fransa

Paris 6 Kânûn-i Evvel

Vesayil 6 Kânûn-i Evvel

Paris 7 Kânûn-i Evvel

Paris 8 Kânûn-i Evvel

İtalya

Napoli 6 Kânûn-i Evvel

Tefrika-i Hadîka

Bir Finyânın İstintâkı (Mâ-ba'd Numara 19)

4.21. (21) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İstanbul 10 Kânûn-İ Evvel

Cümle-i Siyâsi

Müttefikü'l- Efkâr

Bismark'ın Mahâreti

Berlin

İtalya Kabînesi

Düello

Mektûb (Hadîka Gazetesi Muharrirliğine)

Hadîka'nın Cevabı

Şu'ûnât

Bingâzi İ'ânesi

Telgraflar

Fransa

Paris 9 Kânûn-i Evvel

Almanya

Berlin 9 Kânûn-i Evvel

Yunan

Atina 8 Kânûn-i Evvel

Tiyatro Mübâhesesi

Hadîka'nın Mütâlâsı

4.22. (22) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İstanbul 11 Kânun-i Evvel

Cümle-i Siyâsi

Marsilya Postasının Fırtınaya Yakalandı

Fransa Buhrânı

Kavanîn Komisyonu

Prens Mismark

Loriyum Madeni Mes'elesine

Yangın

Şu'ûnât

Girid Vâlîsi

Duyûn-i Gayr-I Muntazamanın Tesviyesi

Boston'da Zuhur Eden Harîk

Miteyani

Müşkülât

Times Gazetesi Diyor Ki

Rusya İle Türkistan

Jüri

Osmanlı Tiyatrosu Îlânı

Telgraflar

Fransa

1.Paris 9 Kânûn-i Evvel

Paris 7 Kânûn-i Evvel

Paris 10 Kânûn-i Evvel

2.Paris 9 Kânûn-i Evvel

İngiltere

Lonra 9 Kânûn-i Evvel

Almanya

Berlin 9 Kânûn-i Evvel

İtalya

Roma 9 Kânûn-i Evvel

Roma 10 Kânûn-i Evvel

Tefrika-i Hadîka

Bir Finyânın İstintâkı (Mâbad Numara 20)

4.23. (23) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İstanbul 13 Kânûn-i Evvel

Cümle-İ Siyâsi

Ma‘Lûmât-I Atiyye

Mümten‘Ât

Şu‘ûnât

İnfisâl

Aydın Vâlisi

Kaçak Tütün

Viyana’ya Doktor Talebi

Arnavudköyü’nde Hırsız

Maraş’dan Alınan Haber

Yemen

Irak’da Yağmur

Atina’dan Türk Vatandaşlara Tahrîk

Rum Cem‘iyyeti

Neulogos

Hadîka

Müdâfa‘a Vilâyât

Girid’den Tahrîrât-ı Mahsûsa

Manisa’dan Tahrirât-ı Mahsusa (Fi 27 Ramazân Sene 89)

Hadîka

Telgraflar

Avusturya ve Macaristan

Peşte 11 Kânûn-i Evvel

Fransa

Paris 11 Kânûn-i Evvel

Almanya

Berlin 11 Kânûn-i Evvel

4.24. (24) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İstanbul 14 Kânûn-ı Evvel

Cümle-i Siyâsi

Fransa

Matba‘a-i ‘Âmire

Şu‘ûnât

Bâb-ı Fetvâ Dâire-i Kadîmesine Nakil Etmiştir.

Tevcihât Pusulası

Vilâyât

Kütahya'dan Tahrirât-I Mahsûsa (Fi 5 Şevval 89)

Lamberg

Loryum Mes'elesi

Avusturya

Rusya Ve Asyâ-i Vasatî

Esir Ticâretinin Men'î

Viyana'dan Telgrame

Rusya İle Türkistan Hânları Beyninde

Japon

Telgraflar

Avusturya Ve Macaristan

Viyana 12 Kânûn-i Evvel

Fransa

Paris 13 Kânûn-i Evvel

İspanya

Madrid 14 Kânûn-i Evvel

Almanya

Berlin 11 Kânûn-i Evvel

Yunan

Atina 11 Kânûn-i Evvel

4.25. (25) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İzvornik Kal'Ası Hakkında Nur Gazetesinin Mülâhazâtı

Biz Hiç Mi Okumayacağız

Şu'ûnât

Tenbih

Laterki'den Nakl

Osmanlı Tiyatrosu Müdürü Mısır'a Gidecek

Mahâret

Telgraflar

Avusturya

Viyana 15 Kânûn-i Evvel

Fransa

Paris 14 Kânûn-i Evvel

Versayl 15 Kânûn-i Evvel

İtalya

Roma 15 Kânûn-i Evvel

Bir Varaka

4.26. (26) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İstanbul 15 Kânûn-i Evvel

Cümle-i Siyâsiye

Şimâle Nîm Nikâh

Hakâyık'tan Nakl

Şu'ûnât

İgnatif'in Ziyareti

Laterki Yazıyor.

Mutasarrıflık Teşkili

Büyükdere'de Hırsız

Levant Herad Açıldı

Vasiyyet

Mektû (Hadîka Gazetesi Başmuharriri Tevfik Bey'ye)

Hadîka Gazetesi İdâresine

Hadîka

Muhâbere-i Aleniye

Telgraflar

Avustuya Ve Macaristan

Viyana 16 Kânûn-i Evvel

İngiltere

Lonra 16 Kânûn-i Evvel

İtalya

Roma 16 Kânûn-i Evvel

Bir Muhâvere

Bir Varaka (Mâb'ad Numara 25)

4.27. (27) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İstanbul 16 Kânûn-i Evvel

Cümle-i Siyâsiye

Dün Şimal İdi Bugün De Garb

Ufâcık Bir İbret

Şu'ûnât

Meclis

İtalya Sefiri'nin Ziyareti

Gemi Kazası

İslav Komitesi

Diyojen'e Havale

Çorlu'dan Tahrîrât-ı Mahsûsa (15 Şevval)

Telgraflar

Fransa

Paris 17 Kânûn-i Evvel

Avusturya Ve Macaristan

Viyana 17 Kânûn-i Evvel

Muhâbere-i Aleniyye

“M.K” İmzalı Mektûb Sahibine

Kırmızı Kağıtlı Mektûb Sahibine

“Osmanlılar’a Muhib Bir Ecnebi” İmzasıyla Mektûb Gönderen Zâta

Mösyö (...) Cenâblarına

Bir Varaka (Mâ-Ba‘D Numara 26

4.28. (28) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Rumeli Demiryolu

Şu‘ûnât

Hünnâk

Tahkîk

Teesüf

Sırbıların Talebi

Müzâkere

Mecîdî Nişânı

Lonra Sefîri Mozoros Paşa

Vidin Ve Niş Demiryolu

İzdivâc

Almanya’ya Tazminat

Litografî Cem‘iyyeti

Londra Sergi Komisyonu

İngiltere Gaz Fabrikaları İşçileri

Viyana Sergisi

Florin

Almanya Gazetelerinin Haberi

Peşte'de Kolera

Amerika

Mösyö Tiyer'le Mülâkât

Almanya'ya İltihâk

Atina'da Yetim Okulu

Macaristan

Varaka Ünvanlı Bend

Kurya Doryan'ın 18 Kânûn-i Evvel Tarihiyle Gelibolu'dan Aldığı Mektûbun Aynîdir.

Mektûb(Mâderîden Oniver Gazetesine)

Telgraflar

Avusturya ve Macaristan

Viyana 17 Kânûn-i Evvel

Fransa

Paris 17 Kânûn-i Evvel

İspanya

Madrid 17 Kânûn-i Evvel

Almanya

Berlin 18 Kânûn-i Evvel

Berlin 19 Kânûn-i Evvel

Mısır

İskenderiye 19 Kânûn-i Evvel

Muhâbere-i Aleniye

Gazete Meraklısı İmzâlı Mektûb Sahibine

(Meraklı Âdem) İmzâlı Mektûb Sahibine

Mösyö Doktor (B.Ş) H

(Niçinci) İmzâlı Mektûb Sahibine

(Yabancı Değilim) İmzâlı Mektûb Sahibine

4.29. (29) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Meclis-i Hâs

Sofya

İstikrâz

Hadîka

Marsilya Postaları

Laterki'den Alınan Haber

Manzûme-i Efkâr Gazetesi Tekrar Çıkmaya Başlamış

Dârü'l-Müsâmere

İzmir'den Kasaba'ya Şimendifer

Trablusgarb

Avrupa Gazetelerinden Rivayet

Orliyan Ve Bonapart

Londra'da Gaz Amelesi

Levid Kumpanyası

Ufacık Bir Hasbihâl

Mektûb(Hadîka Gazetesi Başmuharriri Tevfik Bey'e)

Cevab

Vilayât

Girid'den Tahrîrât-ı Mahsûsa(Fi 14 Şevval 9)

Fransız Gazetelerinden Rivâyet

Telgraflar

Almanya

Berlin 20 Kânûn-i Evvel

İsviçre

Bern 20 Kânûn-i Evvel

İspanya

Madris 20 Kânûn-i Evvel

Basîretle Kîl Ü Kâl!

4.30. (30) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İhtâr

Meclis-i Hâs-ı Vükelâ

Yazı-Hâne

İtalya'da Su Tuğyânı

Hadîka

Tepebaşı Caddesi

Ma'âş Tahsisi

Talebe-i Ulûm

Fardu Busfor

İzdivâc

Sırb İmâreti

Karadağ

Karlistler

Eyüb Vapurları

Selamsız Mahâllesi'nde Harîk

Sırbistan Hükûmeti

Ütün Rejisi

Lonra Mu'teberân Ahâlisi

Asya'da Moskov

Tekfurdağı'ndan Tahrîrât-ı Mahsûsa(Fî 18 Şevval)

İngiltere Gazeteleri Haber Veriyor

Niçinci

Telgraflar

Avusturya Ve Macaristan

Viyana 12 Kânûn-i Evvel

Prusya

Berlin 21 Kânûn-i Evvel

Fransa

Versayl 21 Kânûn-i Evvel

İtalya

Roma Keza

Mısır

Kahire Keza

Memleketeyn

Bükreş Keza

Yunan

Atina Keza

4.31. (31) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Saffet Paşa

Vizite

Ma‘Âş ve Ta‘Yînât

Sâtır

Kudüs’den Rum Patriğine

Hadîka

Kostantinopolis

Prens Frederik

Avusturya Gazeteleri Diyor Ki

Macar Politikası

Peşte’den

Anzen

Almanya’da Evlilik Zorunluluğu

Teşkil-i Devâir Nizâmnâmesi

Sırbistan

Amerikalıların İstikâmeti

Muhâbere-i Aleniye

Adalı Kokana

Düello

Telgraflar

Fransa

Larüşul 23 Kânûn-i Evvel

Paris 23 Kânûn-i Evvel

Almanya

Berlin 23 Keza

İspanya

Madrid 23 Kânûn-i Evvel

Düello

4.32. (32) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İhtâr

Ünvân İstemez!

Gelibolu Mutasarrıfı

İzvornik Mes'elesi

Rumeli Demiryolu

Avrupa Devletleri

İ'âne

Çorlu'dan Tahrîrât-ı Mahsûsa(Fî 19 Şevval)

Petersburg'dan Tahrîrât-ı Mahsûsa (11 Kânûn-İ Evvel 1872)

Mektû (Gazete Abonelerinden Birisinin Gönderdiği Mektûbdur.)

Niçinci

4.33. (33) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Şu'ûnât

Düyûn

Şark Mes'elesi

Kamil Paşa

Evkâf Nezâreti

Hazar

Asâker-i Zabtiye

Mecidiye-i Nişânı

Sinozus A‘zâsı

Gragoryus Efendi

Batum

Hadîka’nın Batum Yorumu

Hadîka’nın Batum Yorumu

Bebek’de Hırsız

Mâvizer

Ceride-i askeriyye’den Alınan Haber

Nâmzâc

Sırb İttihadı

Versay

Harbiyye Nezâreti

Fransız Gazetesiden Alınan Haber

İ‘lân

Telgraflar

Avusturya Ve Macaristan

Viyana 24 Kânûn-i Evvel

Viyana 26 Kânûn-i Evvel

Yunan

Atina 24 Kânûn-i Evvel

İspanya

Madrid 26 Kânûn-i Evvel

Sırbistan

Belgrad 26 Kânûn-i Evvel

Tiyatrodan Bahseden Arkadaşlara

4.34. (34) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İhtâr

Şu'ûnât

Londra'dan Gelen Telgrafnâme

Mülâkât

Bosna Hudûdu

Epir

Manisa

Atina Dârü'l-Fünûn

Ajiyosaj

Belçika Umûr-ı Harbiye

Avusturya Bukovar Kasabasında Kolera

Rusya'nın Fütûhâtı

Roma

Deli Yorgi

Telgraflar

Fransa

Paris 28 Kânûn-i Evvel

İngiltere Ve Rusya

1.Londra 28 Kânûn-i Evvel

2.Londra 28 Kânûn-i Evvel

İtalya

Roma 27 Kânûn-i Evvel

Rusya

Petesburg 27 Kânûn-i Evvel
 İtalya Fermasonlarının İttifâkı
 Tahvîl-i Evzân
 Hadîka

4.35. (35) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Şu'ûnât
 Der-Sa'âdet
 Mâliye Nezâreti
 Burs
 Kaçak Tütün
 Antakya İ'ânesi
 Levant Times
 Bükreş
 Batum
 Diyojen
 Laterki'den Alınan Haber
 Hâllac Dükkanı
 Ceride-i Askeriye
 Dârü's-şafaka
 Nişânlar Îtâ Kılındı
 Enternasyonel
 Tanzim-i Kavânîn
 Danimarka
 İzdivac
 Yunan'da Fabrikalar

Prusya Hükûmeti

Telgraflar

Avusturya

Viyana 28 Kânûn-i Evvel

Almanya

Berlin 28 Kânûn-i Evvel

Berlin 20 Kânûn-i Evvel

Fransa

1.Paris 28 Kânûn-i Evvel

2.Paris 28 Kânûn-i Evvel

Paris 29 Kânûn-i Evvel

İngiltere

Kardif 28 Kânûn-i Evvel

Çorlu Vücûhundan Bir Zât Tarafından Gelen Varakanın Aynîdir

4.36. (36) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Tebrik

Mesmû'ât

Sadr-ı A'zam Hazretlerinin Hatırları İstifsâr Buyruldu

Mübeddel-i Âfiyet

Mısır'a Azîmet

Nüzûl Eden Yağmurlar

Matbû'ât Kaleminden Vârid Olan Beyânnâmedir.

(Ripoblik Fransız) Gazetesinin Atina'dan Alıp Neşr Eylediği Mektûbdur

Muhâbere-i Aleniye (Tevfik) İmzâlı Mektûba Cevâb

Muhâbere-i Aleniye

Paris'in Prusyalılar Tarafından Topa Tutulduğunun Üçüncü Senesi

Petersburg'a Bir Seyahat

Panslavizm Komiserleri

İspanya'da Arbede!

Viyana'da Konferanslar

İngiltere'de Rencber Takımı

Telgraflar

Avusturya Ve Macaristan

Viyana, 30 Kânûn-i Evvel

Fransa

Paris, 30 Kânûn-i Evvel

İtalya

Roma, 30 Kânûn-i Evvel

Rusya

Petersburg, 30 Kânûn-i Evvel

Ceride-i Askeriye'den Alınmıştır

4.37. (37) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Osmanlılar

Hazret-i Ebûbekr Sıddık

Hadîka

Açlıktan Kimse Ölmez

Reji Zamânında Kıyılan Tütünler

Muhabirler

Fransa

Sırb Beyi ve Panslavizm!

Avrupa Mes'alesiz Kalmaz

Şark Hakkında Rusya Matbûâtı

Hakâyık

Hadîka

Bazı Pâyitahtlar İle Memâlik-i Cismiye'nin 1832 Senesinden Beri Nüfusca Tezekkîsini

4.38. (38) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Rusya Sefiri Ceneral İgnatif

Martini Hânri

İstanbul Suyolları

Jurnal Doryum Rivâyet Ediyor

Göriçe'de Teşkil Olunmuş Olan Bir Rum Cem'İyyeti

Garibaldi

Lâhavle Vela Kuvvete İllâbillah!

Laterki Gazetesi

Hırsız Havadisi Verir Mektûblar

Bir Varaka

Hadîka

Telgraflar

Avusturya Ve Macaristan

Viyana 2 Kânûn-i Sâni

Peşte 2 Kânûn-i Sâni

Viyana 31 Kânûn-i Evvel

Fransa

Paris 2 Kânûn-i Sâni

Almanya

Berlin 2 Kânûn-i Sâni

Amerika

Filederviye 2 Kânûn-i Sâni

Almanya

Berlin 31 Kânûn-i Sâni

İtalya

Roma 31 Kânûn-i Evvel

İspanya

1.Madrid 31 Kânûn-i Evvel

Koba 20 Kânûn-i Evvel

2.Madrid 31 Kânûn-i Evvel

Petersburg'dan Tahrîrât-ı Mahsûsa (Fî 17 Kânûn-İ Evvel)

4.39. (39) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Sadr-ı A'zam Hazretleri İyileşmiştir

Meclis-i Hâs

Mahmud Paşa'nın Ziyareti

Laterki Diyor Ki

Asâyîşin İ'âdesi

Petervaradin

Rusya Devletinin Esbâ Hakkındaki Maksadı

Almanya

İsland Ceziresi'nin Ahâlîsi

Girid'den Tahrirat-ı Mahsuse(Fî 32 Şevval 89)

Atina

Parnasus Cem'iyeti Riyâsetine

Diğeri

Hadîka

Londra Avusturya Sefîri

Fişer

Londra Avusturya Sefîri

Rumca Huruf Ve Türkçe İbâre İle Neşr Olunan Anadolu Gazetesi'nden Aynen
Nakil

Bozdoğan Kemerî

Laterki

Telgraf

Avusturya ve Macaristan

Viyana 3 Kânûn-i Sâni

Muhâbere-i Aleniyye

(Bir Vatandaş) İmzalı Mektûb Sahibine

(Bir Saray Yerli) İmzalı Mektûb Sahibine

4.40. (40) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Rusya Fütûhâtı Hakkında Rusya Matbû'âtı

Şark Havadisi

İhdâr

Rum Gazeteleri Rusya Aleyhinde

Katoliklerle Ortodoksların Yevm-İ Mahsûsaları

Ermeni Maşatlığı Mes'elesi

Mondoros) Gazetesi Diyor Ki

Yine Mezkûr Gazete Diyor Ki

Tekfurdağı'ndan Yazdıkları

Times Gazetesiden Alınan Haber

İndipandanis Belerus Gazetesinin New York'dan Aldığı Mektûbdur.

Londra'da Ta'til-i İşgâl Eden Gâz Amelesinin Durumu

Kalyo Gazetesinin Kıymeti

Varaka

Hadîka Baş Muharri Tefik Bey'e

Muhâbere-i Aleniye

İzmir'de Devir Gazetesi Muharriri Salim Efendi

4.41. (41) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Kânûn-i Medeni-i İslâm

Ruscuk'da Birkaç Nefer Bulgar

İzmid'den Ankara'ya Şimendifer

Sırb İmâreti

Atina'dan Haberler

Asya-i Vasatî

Jurnal Dorum) Da Görünen Bir Bend

Hadîka

Martini Henri Tüfenklerinin Mukâvelenâmesi

Ceride-i Askeriyye'den Alınan Haber

Varaka

Hadîka

Hekimhânı'nında Mu'tâd Diyojen'in Te'lif Etdiği Ta'bîr-nâmedir

Telgraflar

Fransa

Paris 4 Kânûn-i Sâni

İmparator Napoyon

Londra 4 Kânûn-i Evvel

Almanya

Berlin 5 Kânûn-i Sâni

İspanya

Madrid 6 Kânûn-i Sâni

Avusturya Ve Macaristan

Viyana 4 Kânûn-i Sâni

4.42. (42) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Cem ‘İyyet-i Tedrîsiye-i İslâmiye’nin İ‘lânıdır

Manzûmeden Aynen Nakl

Fener’e Celb

Beyoğlu’na İçme Suyu

Zirâ‘At-i Tevsi

Rumeli Demiryollarıdan Haber

Bursa Ermeni Piskoposu

Tahran Şimendiferi

Asya Fütûhâtı

Tevcîhât Pusulası

Ceride-i Askeriye

Şimdi Bundan Kim Ne Anlar?

Rusya Ve Prusya

Lâhavle Adlı Varaka İle İlgili

4.43. (43) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Zâbıta Müdürünü Tebdil

İzmir Valisi

İngiltere Sefîri'nin Ziyâfeti

Serseri Ecnebler

Der-Sa'âdet Sefâretine Ta'yin

Rumeli Şimendiferi

Edirne'den Filibe'ye Olan Demiryolu

Hadîka

Midilli Ahâlisinden

Selanik'de Ticâret Durgun

Ceneral İgnatıyef Hâlâ Dışarı Çıkmıyor

Sak Paskalya Âyini

Iz'dan Şire'ye Telgraf Hattı

İmparator Napolyon Vefât Etmiştir

Papa'nın Nutku

Mukâbele

Tuhâf

Japon

Telgraflar

İngiltere

Londra 9 Kânûn-i Sâni

Fransa

Paris 8 Kânûn-i Sâni

Mektûb

4.44. (44) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Matbû‘Ât Kaleminden Gönderilen Beyânnâmedir

Mûlahaza-İ Hadîka

Gazetelerin Sıkıntısı

Hakâyık Gazetesi

(1872) Kostantinopolis’den Hülâsa

Midhat Paşa Hazretleri

Mütâla‘a

Ne Diyelim?

Serliyors Efendi

Kudüs-İ Şerif İle Yafa Arasında İnşa Edilen Demiryolu

Girid Müşavirliğine Ta‘Yin

Prens Milan

İmzâ

Dağârcık

4.45. (45) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Hakâyık Gazetesi

Sen Nehri’nin Tuğyânı

Rum Kilisesine Ric‘At

Şimalden Cenuba Doğru Bir Hareket

Korint Boğazı

Mösyö Garamon

İşkodra’dan Tahrîrât-I Mahsûsa(Fî 19 Kânûn-İ Evvel)

4.46. (46) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Kararnâme-i (Âlî) nin Sûretidir

N Matbû'âtın Te'mini

Ezâret-i Celile-i Ma'ârif-i Umûmiye

Farîza-i Hacc

Pendik'de Olay

Ticâret Müsteşârı Ünvanı

Kurya Doryan'dan Alına Haber

Cem'iyet-i Edebiye

Bahis

Selanik

Çiçek Hastalığı

Dördüncü Napolyon Ünvanı

Ziyâfet

Ticâret Ahd-Nâmesi

Asya Fütûhâtı

Heykeltıraş

Madrid

On Dokuzuncu Asr) Nâm Fransız Gazetesi Diyor Ki :

Mu'âhede-i Sulhiye

Telgraflar

İngiltere

Lodra 11 Kânûn-İ Sâni

Fransa

Paris 11 Kânûn-i Sâni

Rusya

1.Senpetersburg 10 Kânûn-i Sâni

2.Senpetersburg 10 Kânûn-i Sâni

Prusya

Berlin 13 Kânûn-i Sâni

Belçika

Brüksel 11 Kânûn-i Sâni

Diyojen'in Ta'bîr-Nâmesinden Mâ-ba'b

Avlonya'dan Tahrîrât-ı Mahsûsa

4.47. (47) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İbret Gazetesinden

Bâb-ı Âlî-ı Celile-ı Hâriciye Matbû'ât Kalemi

Huzûr-ı Hazret-ı Şâhâneye Duhûl

Civa Madeni

İngiltere'nin Hindistan'a Asker Sevki

Rusya'nın Afganistan'a Asker Sevketmesi

Gazete Tatili

Tütün İnhisârı İdâresi

Telgraflar

Fransa

Paris 14 Kânû-i Sâni

(1872) Ünvanlı Bendin Mâ-ba'dı

Diyojen'in Son Nüshasında (İstikâmet) Ünvanıyla Derc Eylediği Makâledir.

Avlonya'dan Tahrîrât-ı Mahsûsa'dan Mâ-da'd

4.48. (48) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Kuryaduryan'dan Alınan Haber

Hadîka

Sadr-ı A'zam

Times'de Neşr

Suriye

Letaif-i Âsâr Gazetesi

Mâbeyn-i Hümâyûn Me'mûru

İzmit Demiryolu

Hobart Paşa

Mertebe-i Bürûdet

Hareket-i Arz

Nikola Laterkiy Yazıyor

Galata'da Muka'at

Yeni Bir Dava

Bingazi Ahâlî-i İslâmiyesi İçün İ'Âne Eden Erbâb-ı Hamiyetin Esâmîsiyle
İ'ânenin Mikdarı

Muhâbere-i Aleniye

(Niçinciye Cevab)

Girid'den Tahrirat-ı Mahsusa (Fî 28 Şevval 89)

Telgraflar

Avusturya ve Macaristan

Viyana 16 Kânûn-i Sânî

Fransa

Paris 16 Keza

Prusya

Berlin 16 Keza

İngiltere

Lonra 16 Keza

İspanya

Madrid 16 Keza

İran

Tahran 17 Kânûn-i Sâni

Yanya'dan Mektûb

4.49. (49) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Tevcîhât Pusulası

Zamânımızda Ma'ârife Hidmet Bu Mudur?

Berhudar Olsunlar

Petesburg'dan Tahrîrât-i Mahsûsa (Fî 13 Kânûn-i Sâni)

Prens Emperyalı

Bonapartistler

Erbâb-ı İklâb

Müşâvere

Mısır

Rusya İstihkâmâtı

Cem'iyet-i Tedrîsîye-i İslâmiye'nin İ'lânıdır

4.50. (50) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Müzâkere

İtalya Sefîri

Ziyâfet

Cebel-i Lübnan

Times Aleyhine Da‘vâ

Kudüs Ahâlîsi

Beyoğlu’nda Hırsızlık

İspanya’da Karlistler Çoğalmakda

Avusturya

Fransa

Rusya’nın Tedârikât-ı Harbiyesi

Mösyö Garamon Mes’elesi

Bingazi Müslümanları

Edib Meşhur Kemal Beyefedi

Manzûmeye Cevab

Telgraflar

Fransa

Paris 18 Kânûn-i Sânî

Paris Keza

Paris Keza

İngiltere

Londra 19 Keza

Londra 18 Keza

Amerika

New York 18 Kânûn-i Sânî

4.51. (51) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Mülâkât

Arz-ı Şükrân

Anadolu Demiryolu

Kurye Doryan'da Görülen Fıkra

Levant Times Yazıyor

Avlonya İle İstanbul Arasındaki Telgraf Hattı

Süveyş Kanalı

Arnavudköyü

İzmir

İzmir'de Sâlnâme Neşri

İslimiye'de Nisvâna Mahsûs Meclis İnşâsı

Beyrut'da Matba'a

Mühim

Hadîka

Politika Âlemi

İran Şahı'nın Avrupa Seyahati

Atina Nisvânı

İspanya Devleti

Avrupa Devletlerinin Mikdâr-ı Nüfûs ve Arâzîsi

Mesâha-i Sathîye

Ucube-i Aleniye

Cem'iyet-i Tedrisiye-i İslâmiye'nin İ'lânıdır

4.52. (52) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Bâb-ı Âlî'ye Toplanan Amele

Galata Borsası

Armoni İcrâ

İngiltere Sefiri

Sakız ve Şire Telgref Hattı

Petersburg

Sal-ı Cedîdi Tebrik

Atina

İtalyan Vapur Şirketi

Şire'de Tab' Olunan (Pateris) Gazetesi

Hadîka

Times Diyor Ki

Rusya'nın Hive Hânlığı Üzerine Asker Sevki

Beyân-ı Ma'zeret

Telgraflar

Fransa

Paris 20 Kânûn-i Sânî

İngiltere

Londra 20 Keza

İtalya

Roma 20 Keza

Avusturya

Viyana 20 Keza

İspanya

Madrid 20 Keza

(1872) Ünvanlı Bendden Mâ-ba'd

4.53. (53) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

İfâde-i Mahsûsa

Ruhsatsız Kitab Tab'ı Men'

Ünvan Bulamadık!

Beyoğlu 12 Nisan 1871

Hadîka

Divan-ı Aklâm Ketebesi

Arbede

Beyoğlu Gazinoları

Vilâyet Gazetelerinin Ahvâl-i Umûmiyes

Osmanlı Tiyatrosu

Beşiktaş Tiyatro Hey'eti

4.54. (54) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Tevcihât Pusulası

Darü'l-Ma'lumât

{Güzel İş Yapmak İsteyen Güzel İş Taklid Eder}

Dâr'ül Mu'allimât Tâlebânına Hitâb

Lâhika

Tersâne Amelesi

Geçen Cuma Günü Tersane Amelesi

Biçâre Tersane Amelesi

Kurye Doryan'da Yazıyor

Tezkire-i Resmi Afv

Posta Nezâretine İhtâr Ederiz

Bu Sene Gazetesi

Sahîhse Te'essüf Olunur

Ma'ârif Nezâret-i Celilesi'nden

Hadîka

Telgraflar

Avusturya

Viyana 23 Kânûn-i Sânî

Fransa

Paris 23 Keza

İngiltere

1.Londra 23 Kânûn-i Sânî

2.Londra 23 Keza

3.Londra 23 Keza

Rusya

Petersburg 23 Keza

Memleketeyn

Bükreş 23 Keza

Avrupa ve Amerika Hükûmetlerinin Tüccâr Gemileri (1872)

4.55. (55) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Meclis-i Hâs

Vizite

Dârüşşafaka İnşası Etmâm Edilmiş

Gedik Paşa Tiyatrosu

İsveç Kralı'nın Tebrik-i Cülûsu

İzmid Bağdad Demiryolu

Bulgar Ekzarkı

Erzurum'da Hasta-Hâne

Erzurum'da Hava

Tersane Amelesi

İran Şah'ı Londra'da

İngiltere ve Rusya

Gelibolu

Hadîka

Telgraflar

Avusturya

Viyana 25 Kânûn-i Sâni

Fransa

Paris 25 Keza

Paris 24 Keza

İran

Tahran 25 Keza

Avrupa Ne Hâldedir?

Girid'den Tahrîrât-ı Mahsûsa (Fî 19 Kânûn-i Sâni)

Maruf Bir İmzâ İle Aldığımız Varakadır

Hadîka

4.56. (56) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Cevded Paşa Hazretleri

Aziziye Kumpanyası

Yunan Sefîri

Tersine Amalelerinin Aylıklar

Mısır Mektepleri

İndepandenis Belej Gazetesi

Zırhlı Fırkateyn İnşâsı

Belgrad

Beyoğlu'nda İngiliz Sarayının Bir Vak'a

tuna

Hadîka

Üçüncü Napolyon

Telgraflar

Avusturya

Viyana 26 Kânûn-i Sâni

Viyana 27 Keza

Fransa

1.Paris 26 Keza

2.Paris 26 Keza

İngiltere

Londra 26 Kânûn-i Sâni

Londra 28 Keza

(1872) Ünvanlı Bendden Mâ-ba'd

Mektûb

4.57. (57) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Birkaç Kelime

Tetimme

Fransa

Sedan Vak'ası

Meclis-i Hâs

Serkârânâlık Me'mûriyeti

Tophâne-i Âmire Cânibi

Piyango Senedleri

Der-sa'âdet

Lübnan Mutasarrıfı

4.58. (58) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Çocuklar!

Kalfa

Sözün Başlangıcı

Hikâye

Maksad

Birici Ders

Ma'lûmât-ı Lâzıma

Saymak ve Sayıları Yazmak

4.59. (59) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Numara 58 Etfâle Mahsûs Bendin Mâ-ba'dı

İnsan

Yaşamak

Cem'iyyet

Cem'iyyetin Sebeb-i Lüzûmu

Bağdad Vilâyeti

Rütbe

İnşa'at-ı Umûmiye Kumpanyası

Mülâkât

İran Sefiri

Rusya Teb'ası

Selanik Demiryolu

Girid'de Gümüş Madeni

Sûde Tersânesi

Bağdad

Asya Vasatî Havâdisi

Gazet Dö Zeterancer) De Görülen Bir Telgrafnâmedir

(Gazet Dö Zeterancer) De Görülen Diğer Bir Fıkradır

Musul

Moskov Adâleti

Politik

Tedârikat-ı Harbiye

Delotelgraf Gazetesinin Havâdisidir

Avusturya Gazetelerinde Yazmıştır.

Viladimir

İngiltere Mâliye Nâzırının Bildirisi

Viyana'ya Azîmet

İngiltere İle Amerika Denizaltı

Fransa Top-Hânesi

Ruter Hevas

Muharrerât-ı Resmîyesini

Levant Herald’da Görülmüşdür

Cenova Eşkiyâsı

Esirânın Hürriyetleri

Times Yazıyor

Perukopos

Beyoğlu’nda Yangın

Tegraflar

Fransa

1.Paris 9 Nisan

2.Paris 9 Nisan

Süveyş Kanalı’ndan

Paris 9 Nisan

Sırbistan

Belgrad 8 Nisan

Yunan

Atina 8 Nisan

4.60. (60) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Tevcîhât

Terakkî’den Alınan Haber

Petersburg Sefîri Kamil Paşa

Terakkî Rivâyet Ediyor

Şûrâ-Yı Devlet

Osmânî Bankası Büyüyor

Kamantu Bazırgan

Mısır

Karlos

Fransa Politikası

Balon Uçurmak Fenni

Dokuz Şehir

Posta Vapuru

Cem'ıyyet-i Umûmiye

Karlist Eşkiyesi

İngiltere

Gladiston

Fransa İle Almanya Demiryolu

Alb Nâm Dağın Altına Yapılan Demiryolu Tüneli

Kürenin

Telgraflar

Avusturya

Viyana 9 Nisan

Fransa

Paris 9 Nisan

Keza 10 Nisan

Keza 11 Nisan

Almanya

Berlin 9 Nisan

İtalya

Roma 9 Nisan

İngiltere

Lodra 10 Nisan

Çin

Hokkon 10 Nisan

İspanya

Madrid 10 Nisan

Poiyiserda 10 Nisan

Keza 10 Nisan

Rusya

Peterburg 10 Nisan

Keza 11 Nisan

Memleketeyn

Bükreş 11 Nisan

Sırbistan

Belgrad 10 Nisan

Belgrad 11 Nisan

Yunan

Atina 11 Nisan

Numara 59 Etfâle Mahsûs Bendin Mâ-ba'dı

Cem'iyyet

Yiyecek

4.61. (61) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Çırağan Sahil Sarayı'na Nakl

Viyana Sergisi

Ruscuk Sancağı

Şiddetli Fırtına

Rum Mektebi

Akdeniz Filosu

Rusya

Bahr-i Baltık

“Martın Yirmi Sekizinci Günü Fransa’da (Setotağar) Nâm Şehirde Vukû‘A Gelen Arbedenin Tafsîlâtına Dâir Bir Hafta Gelen Gazetelerde Okuduğumuz Tahrîrâtın Mâilen Tercümesidir”

Rusya İmparatoriçesi

Bin Sekiz Yüz Yetmiş İki Senesinde Viyana Mahkemeleri

Karlistler Güçleniyor

Fransa Cumhuriyeti

Şundan Bundan Muhabirimizin Matba‘Aya Getirdiği Varakadır

Demir-i Nekkâb Muhabirimizden Varakadır

Varaka

4.62. (62) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Mehmed Rüşdü Paşa Hazretlerine Tevcih Buyurmuşdur

İstanbul- Edirne Demiryolu

Berlin Gazetelerinde Okunmuşdur

Fransa

Almanya Sefâreti

İrlanda Katolikliği

İngiltere’de Zirâ‘at Olunan Arâzî

İngilizlerin Hind’deki Müstemlekâtı

Avusturya Devletinin Bin Sekiz Yüz Yetmiş Dört Bütçesi

Avusturya İle Fransa Ticâret Mu‘âhedesi

Evrâk-ı Mahâlliyyede Görülmüşdür

Sansalvador

Avrupa'da Amele

Avrupa'da Amele

İspanya Hudûduna Asker Sevki

Madrid Gazetesi Yazmışdır

İspanya Cumhuru

Mülâkât

Viyana

Mösyö Bismark

Sırbistan

Rusya Demiryolları

Sivastopol Demiryolu Hattı

Muhâbere-i Aleniyye

Telgraflar

Avusturya

Viyana 14 Nisan

Fransa

Paris 11 Nisan

Paris 14 Nisan

Avusturalya'dan

Lonra'ya 14 Nisan

İspanya

Madrid 11 Nisan

İtalya

Roma 14 Nisan

Amerika

New York 14 Nisan

Sırbistan

Belgrad 14 Nisan

Memleketeyn

Bükreş 14 Nisan

61 Numaradan Mâ-ba'd

Hatıra

Mütâla'a

4.63. (63) NUMARALI HADİKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Bâb-ı Âlî

Vizite

Tahrir

Bânk-ı Osmânî

Eminönü'nden Galata'ya Demir Köprü

Anadolu Demiryolu

İran Elçisi Muhsin Hân

Laterki'den Alınan Haber

Pusula

İ'âne

Atina Kalinotosu

Terakkî Rivâyet Ediyor

Kıbrıs Ceriresi

Liverpool

Gazart Parslon

Demir-i Nekkâb Muhbirimizden Varakadır

Aman Birader

Muharrir

Muhib-i Vatan İki Zâtın Muhâveresi

Hadîka

Âmin

4.64. (64) NUMARALI HADÎKA GAZETESİNİN FİHRİSTİ

Matbûât Nezâretinden Aldığımız Emir-i Mahsûsadır

Hadîka

Medeniyyet

Novel Pers Liber

Nakil

Meclis-i Has-ı Vükelâ

Esad Paşa Hazretleri

Tebrik

Almanya Sefiri

Rum Ve Ermeni Patriki

Cebeli-i Lübnan

Hazine-i Celile

Beyoğlu Ve Galata Suyu

Matbû'ât İdâresi

Paskalya

Demir Köprü

Aylıklar

Hadîka

Beyoğlu'ndaki Gazinolar

Viyana Sergisine

İzmid - Ankara Demiryolu

Süveyş Kanalı

Kont Kamanto

Sırbistan Hükûmeti

Vatan ve Milletini Sever Bir Minsaf Kâtib İmzasıyla Aldığımız Varakanın
Aynıdır

Fransa Siyaseti

Prens Milan

Aynen Varakadır

Hadîka

İ'LÂNLAR (GAZETELERİN TAMAMINDAKİ)

İ'lân-ı Mahsus

Edib Meşhur Kemal Bey'in Kitabı

Ankara Mektûbcusunun Fransızcadan Tercüme Kitabı

Tevfik Bey'in *Ecel-i Kaza*

Erbâb-ı San'atdan Haçyen Ağa

Reşid Paşa'nın Âsâr-a Siyâsiyesi

Kâinât

Aleksandre Dumas'ın Monte Kristo

Güneşli Eczâ-Hâne

Çeşitli Eşyalar Satan Mağaza

Amerikanos

Ta‘aşşuk-i Tal‘at ve Fitnat

Evkaf Kalem Müdürü İbrahim Efendi’nin Fen Kitabı

Evkaf Kalem Müdürü İbrahim Efendi’nin Fen Kitabı

Fransızca Ders Verilecektir

Alaparizien

Satılık At

45 Mağazası 45

Sami Bey’in Tarih Kitabının Birinci Cildi

Dağarcığın İkincisi

Sindbâd-ı Bahrî Ve Sindbâd-ı Berrî

Yunan Devleti Teb‘Asından Yanni Samotarakı’dan Satılık Konak

Mecmû‘a-i Cevahir Alâ Âsârın Üçüncüsü

Naim Bey Ve Sami Bey’in Kitapları

Mecmû‘a-i Cevahir Alâ-i Âsârın Üçüncü Cüz’ü

Osmanlı Tiyatrosu İ‘lânı

Hülâsatü’t-Tevârih

Lisân-ı Letâfet-i Resân

Osmanlı Tiyatrosu İ‘lânı

Mizânü’l-Mevâzin Fî Emriddin

Der-sa’âdet Tramvayı Şirketi

Hâriciye Nâzırı Sâbık Cemil Paşa Merhûmun Her Nev‘ eşyası Satılık

Üsküdar‘Da Satılık Konak

Hile-i Nessac Nâm Hikâye

Satılık Atlar

Gülünc Hikâyeler

Topal Şeytan Hikâyesi

Mekteb-i İ'dâdiye Riyaziye Hocası Ziya Efendi'nin Tercüme Eylediği Hesab-ı
Risâlesi

Letâif-i Elgâz

Osmanlı Tiyatrosu İ'ânı

Letâif-İ Hikâyât Ve Garâib-i Rivâyât

Satılık Konak

Aziziye Kumpanyasının İ'ânı

Çaylak Hikâyesi

Perukar Matordali

Sergüzeşt-i Esad

Bârîka-i Zafer

Beylerbeyi'nde Satılık Hâne

Hayret-i Efzâ-i Rivâyet

Satılık Tek Bargirli Araba

Sirkeci'den Bâb-i Âlî'ye Olan Caddede

Aleksandre Dumas'ın (Polin) Nâm Hikâyesi

Monte Kristo'nun İkinci Cildi

Bebek Verâsında Satılık Köşk

Fransa Ve Prusya Muhârebesi Tarihi

İzhâr-ı İbret

Kırk Çeşme

Mekteb-i Fünûn-i Harbiye Münşe'ât Miralay'ının Kitabının İkinci Cildi

Bebek'de Akıntıburnu Nâm Mahâlde Satılık Hisse

Kanlıca Körfezi'nde Satılık Yalı

Âsâr-ı Perâkende

Muharrarât-ı Nâdirenin Onuncu Cildi

İ‘lân-ı Mahsûs

Şehzâde Câmi‘ Civarında Satılık Konak

Mecmu‘a-i İrfan Paşa’nın Kitabı

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nde ilk resmi matbaa III. Ahmet döneminde İbrahim Müteferrika tarafından 1727 yılında kurulmuştur. Ancak ilk matbaayı kuranlar, Osmanlı vatandaşı olan Gayrimüslimlerdir. Avrupa ülkelerinden öğrendikleri basım faaliyetlerini, İstanbul ve İzmir başta olmak üzere Osmanlı Devleti'nin çeşitli yerlerinde uygulamışlardır.

Matbaada olduğu gibi basın da yine önce Avrupa ülkelerinde ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti'ne gelişi ise XIX. yüzyılda gerçekleşmiştir. Yine yabancılar aracılığıyla başlamıştır. Osmanlı Devleti'nde ilk gazeteyi Fransa Elçiliği 1795 yılında, Bullettin des Nouvelles (Haberler Bülteni) adıyla çıkartmıştır.

Osmanlı Devleti'nde ilk Türkçe gazete, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından 1828 Vakayı-i Mısıryye adıyla çıkartılmıştır. II. Mahmut'un emriyle devlet tarafından çıkartılan ilk Türkçe gazete, Takvim-i Vekayi 1831 yılında yayım hayatına geçirilmiştir.

Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra, 1839 yılında yayımlanan Ceride-i Havadis gazetesi, ilk Türkçe yayımlanan özel gazete olarak bilinir. Batılı anlamda ilk Türkçe gazete, Tercüman-ı Ahval 1860'da Şinasi ve Agah Efendi tarafından çıkartılmıştır. Daha sonra gazetenin yönetimini Namık Kemal devam ettirmiştir. Ardından Şinasi 1862'de Tasvir-i Efkar'ı çıkarmıştır.

Tanzimat Dönemi'nde basında gelişme ve çeşitlilik artmıştır. 1866 yılında Ayine-i Vatan, 1867 yılında Muhib, Utarit, 1868 yılında Terakki, 1869'da Mümeyyiz, Hadîka, Diyojen, 1870'de Basiret, İbret, Vekayi'i Zaptiye, Asır, Memalik-i Mahrusa, Devir, Hakayık'ul Vakayi ve Bedir, 1873 yılında Hulasatü'l Efkar gazeteleri çıkarılmıştır.

Basında çeşitlilik arttıkça denetim de artmıştır. Âli Kararname ile basın denetim altına alınmıştır. Basındaki denetimin artması gazetecilerin bazılarının yurt dışına gitmesine sebep olmuştur. Yurt dışına giden gazeteciler, buralarda yeni gazeteler çıkararak yazılarını yazmaya devam etmişlerdir.

Aynı dönemde yerel yönetimlerde yeni bir düzenleme yapılarak, Eyalet Sistemi kaldırılıp Vilayet Sistemi'ne geçilmiştir. Buralarda matbaalar kurularak halkı bilgilendirmek amacıyla vilayet gazeteleri çıkartılmıştır.

1876 yılında ilan edilen Birinci Meşrutiyet ile basın üzerindeki baskı kısa bir süreliğine kaldırılır. Ancak II. Abdülhamit döneminde, denetim artar ve gazeteciler tekrar yurt dışına giderler. Bu durum 1908 yılında İkinci Meşrutiyetin ilanına kadar devam eder.

Tanzimat döneminde yayımlanan gazetelerden biri de, bizim üçüncü dönemini günümüz alfabesine aktarmaya çalıştığımız, Hadîka gazetesidir. Hadîka gazetesi (17 Zilkade 1286/18 Şubat 1870) yılında çıkarılmaya başlanmıştır. Çeşitli sebeplerden dolayı yayım hayatına zaman zaman ara vererek, (21 Cemâziyelevvel 1290/17 Temmuz 1873) yılına kadar yayımını sürdürmüştür.

İmtiyaz sahipliğini Âşir Efendi'nin yaptığı, Hadîka gazetesi, birinci döneminde maarif, ziraat ve sanayiden bahseden makaleler yayımlamıştır. bir yıl sonra (19 Zilkade 1287/10 Şubat 1871) yılında 51. sayısında yayım hayatına son vermiştir. İkinci dönem (25 Zilhicce 1287/18 Mart 1871) yılında başlamıştır. Daha önceki yayım tarzını sürdürerek genel konularda makaleler yayımlamıştır. (20 Rebîülevvel 1288/9 Haziran 1871) yılında 13. kapanmıştır. Dördüncü dönem, (22 Rebîülevvel 1290/20 Mayıs 1873) yılında yayım hayatına başlamıştır. (21 Cemâziyelevvel 1290/17 Temmuz 1873) yılında 42. Sayısında kapanmıştır.

(İstanbul, Cumaertesi, Fî 9 Teşrin-i Sâni, Sene 1289 /8 Ramazan/ 9 Kasım 1872) tarihinde başlayan üçüncü dönemin birinci sayısına “İhtar” adlı bir başlık ile başlamıştır. Burada, bir süredir kesintiye uğradığını ve Tasvir-i Efkâr matbaasında tekrar basılmaya başladığını, milletin ahlaki değerlerine riayet edeceklerini ve vazifelerin en iyi şekilde yapacaklarını belirten uzun bir açılış yazısı yazılmıştır. Yazı Namık Kemal imzalıdır.

“Şu’ûnât” başlıklı yazılarda, dahili ve harici haberlere yer vermektedir. Bu haberler sayesinde o dönemle ilgili bilgilere ulaşabiliriz. Bu haberler kaynak niteliği taşımaktadır. Ayrıca gazetedeki haberler, makaleler günümüzdeki siyasi ve sosyal gelişmeleri daha iyi anlamamızı sağlamaktadır.

Osmanlı Devleti XIX. yüzyılda Avrupa’ya yönünü dönmüştür. Her türlü gelişmeyi takip ederek, ülkesi için yararlı olabileceklerini getirmeye çalışmıştır. Bu gelişmelerden biri de raylı taşımacılıktır. Doğal olarak Hadika’nın haberlerinin içinde çok fazla yer almıştır. Özellikle Rumeli demiryolu hatlarının haberleri hemen hemen bütün gazetelerde görülmektedir.

Yine aynı dönemdeki yeniliklerden biri olan telgraf hatları ile ilgili haberlere, sürekli rastlamaktayız. Günlük gelen telgraflar gazetede yayımlanmıştır. Bu telgraflar: Almanya, Amerika, Fransa, İngiltere, İtalya, Rusya gibi birçok ülkeden gelmektedir. Telgraflarda ve kısa haberlerde dikkatimizi çeken, o dönemde Amerika’da yangınların çok olması, birçok ülkede hastalıklar nedeniyle karantinaların olması, Fransa’nın iç siyasetindeki çalkantılar ve dış siyasetindeki gelişmeleri anlatan haberler vardır.

Tanzimat Dönemi yenilikler dönemi olduğu için ve Hadîka da bu dönemde çıkarıldığı için yapılan yenilikler, gazetenin de haber ve yorum konusu olmuştur. Bu yeniliklerden birisi de Osmanlı Tiyatrosu’dur. Gazetede, Osmanlı Tiyatrosu ile ilgili haberlere ve tiyatro oyunlarına rastlamaktayız. Ayrıca Gedik Paşa Tiyatrosu’ndan, buralarda oynanan oyunlardan ve oyunlarla ilgili yapılan eleştirilerden sıkça bahsedilmektedir.

Bu dönemde Avrupa her konuda örnek alınmaktadır. Ancak yazarlar, yazdıkları makalelerde, Avrupa’nın her konuda örnek alınmasının doğru bir davranış olmadığını sert bir şekilde eleştirmişlerdir. Örneğin “Avrupa’da yalan da var yılan da var Avrupalı diye almamız mı lazım” demişlerdir. Avrupa’daki gelişmelerin alınmasına karşı değiller; ancak seçici olunması gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Tanzimat ve Islahat Fermanları, Osmanlı Devleti’nde yaşayan Gayrimüslimlerin daha etkili olmalarını sağlamıştır. Bunun dozunun bazen haddi aştığı görülmüştür. Yıllarca çalıştığı iş yerinden bir anda, sebep gösterilmeden çıkarılan Türklerin yerine, Gayrimüslimlerin alınması dikkat çekmektedir. Hatta Hadîka yazarları bu durumu eleştiren yazılar yazmışlardır.

Hadîka’nın haber toplama yöntemlerinden biri de gazeteye gönüllü insanların gönderdiği mektuplardır. Bu mektuplar sayesinde oralardan haberler alınabilmektedir. Mektuplar bazen ulaşım sebebiyle gecikebilmektedir. Özellikle Girit’ten gelen mektuplarda deniz ulaşımının aksaması nedeniyle mektupların ulaşmasının gecikmesi sık sık dile getirilmiştir. Rusya’dan gelen mektuplar da ulaşım nedeniyle önceki mektupla birlikte şimdiki mektubu gönderdiği yazmaktadır. Rusya’dan gelen haberler: Rusya’nın Asya üzerine olan girişimlerinden bahsetmektedir.

Hadîka yazarları eğitimin önemini çok vurgulamışlar; eğitimde en ileri seviyede İngiltere’yi görmüşlerdir. İngiltere’nin maarif sayesinde, yeraltı kaynakları bakımından

zengin Fransa'yı yendiğini; çok geniş topraklara sahip olan Çin'i kontrol altına aldığını anlatmaktadırlar.

Tanzimat Dönemi, her konuda olduğu gibi edebiyat konusunda da yeniliklerin dönemi olmuştur. Edebiyatımızın ilk romanı olan ve Şemseddin Sami tarafından yazılan “*Ta‘aşşuk-ı Tal‘at ve Fitnat*” Hadîka’nın bütün sayılarının ilan sayfasında yayımlanmıştır. Şemseddin Sami, aynı zamanda Hadîka’nın başyazarlarındandır. Ancak yazılarında adına ve imzasına yer vermemiştir. İlan sayfasında, Tanzimat Dönemi’nin ünlü edebiyatçılarından ve aynı zamanda Hadîka’nın yazarlarından olan Ahmet Mithat Efendi’nin çıkarmış olduğu “Dağarcık” adlı derginin ilanı hemen hemen bütün sayılarda vardır.

Hadîka gazetesi: siyasi, sosyal, kültürel, askeri, ekonomik ve edebi alandaki birçok konularla ilgili içeriği olan ve tarihsel olarak kaynak niteliği taşıyan bir gazetedir.

EKLER

Ek 3: Hadika Gazetesinin Birinci Sayısının Üçüncü Sayfası

Kaynak: Hakkı Tarık Us Süreli Yayınlar Koleksiyonu

Ek 4: Hadika Gazetesinin Birici Sayısının Dördüncü Sayfası

Kaynak: Hakkı Tarık Us Süreli Yayınlar Koleksiyonu

KAYNAKÇA

- Berkes, N. (1978). *Türkiye’de Çağdaşlaşma*. İstanbul: Doğu-Batı.
- Çakır, H. (2002). *Osmanlı’da Basın İktidar İlişkileri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Ersoy, O. (1997). *Bursa Basını*. Bursa: Bursa Gazeteciler Derneği Yayınıç
- Gerçek, S. N. (1931). *Türk Gazeteciliği*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Göçmen, M. (1995). *İsviçre’de Jön Türk Basını ve Türk Siyasal Hayatına Etkileri*. İstanbul: Kitabevi.
- İnuğur, M. N. (1993). *Basın ve Yayın Tarihi*. İstanbul: Der.
- İskit, S. R. (1939). *Türkiye’de Matbuat Rejimleri*. İstanbul: Matbuat Umum Müdürlüğü.
- Kabacalı, A. (1987). *Türk Yayın Tarihi*. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti.
- Kabacalı, A. (2000). *Başlangıçtan Günümüze Türkiye’de Basın ve Yayın*. İstanbul: Literatür.
- Karpat, K. H. (2018). *Türk Siyasi Tarihi*. İstanbul: Timaş.
- Koloğlu, O. (1994). *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Basın*. İstanbul: İletişim.
- Oral, F. S. (1967). *Türk Basın Tarihi*. Ankara: Yeni Adım.
- Pross, H. (2000). *Moral der Massenmedien*, Çev. Hasan Duman. Ankara: Enformasyon ve Dökümantasyon Vakfı.
- Şehinbay, S. (1991). *Yazılı Alman Basını İçinde Gençlik Basını*. İstanbul: Cem.
- Topuz, H. (2003). *II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. *Hadika Gazetesi*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/hadika>, (10.03.2019).
- Us, H. T. *Hadika Gazetesi*. www.beyazitdevletkutup.gov.tr/tr-126432/nadireserlerbolumu.html, (10.06.2019).
- Yılmaz, D. (1992). *Türkiye’de Gazetecilik Dilinin Doğuşu*. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(2): 171.

DİZİN

-A-

Alexandre Blacqua, 5
Âlî Kararname, 10, 675

-C-

Cehuchill, 7
Charles Tricon, 5

-H-

Hattat, 4
Hürriyet gazetesi, 11

-İ-

İbrahim Müteferrika, 2, 3, 4, 675

-J-

Johann Gutenberg, 1

-K-

Kavalalı Mehmet Ali Paşa, 6, 675

-M-

Matbuat Nizamnamesi, 10

-Ş-

Şair Evlenmesi, 9

-T-

Tarih, 1, 2
Tasvir-i Efkar, 9, 10, 49, 484, 675
Tercüman-ı Ahval, 8, 9, 10, 675

-V-

Varaka-i Mahsusa, 7
Vilayet Sistemi, 10, 675

